

JO: ALBERTI FABRICII
BIBLIOTHECA
L A T I N A,

S I V E

NOTITIA AUCTORUM VETERUM LATINORUM,

*Quorumcumque scripta ad nos pervenerunt, distributa in Libros
IV. Supplementis, quæ antea sejunctim excusa maximo Lecto-
rum incommodo legebantur, suis quibusque locis nunc primum
insertis.*

TOMUS PRIMUS,

Ad cujus calcem accedunt Epistolæ Q. Curtii nomine
A. 1500. Regii Lepidi Vulgatæ.

V E N E T I I S, M D C C X X V I I I.

Apud Sebastianum Coleti.

CUM APPROBATIONE ET PRIVILEGIO.

D. JOH. FRID. MEYERO

Augustissimi Svecorum Gothorumque Monarchæ à Consiliis sanctioribus, Theologo ac Professori Honorario Illustris Kiloniensis Academiæ, & Pastori Ecclesiæ Jacobæ Hamburgensis,

Patrono meo Honoratissimo,

HANC BIBLIOTHECAM LATINAM

L. M. Q. Consecro.

JO. ALBERTUS FABRICIUS.

Uti Bibliothecas apud veteres adornarunt, sive in publicos usus hoc facerent, sive privatis id darent voluptati & utilitati, constat eos non tantum de libris comparandis & seligendis cogitasse, sed hoc quoque egisse sedulo, ut collecti & dispositi libri, appositis Maximorum Virorum Statuis, simulacris & imaginibus præfulgerent. Neque hodie iste mos ita exolevit, ut non instructissimæ quæquæ Bibliothecæ in Italia, Galliis, Germania & aliis Christiani orbis regionibus ab eo genere pretium & ornamentum sibi quærant. Quid igitur à re alieni facio, si Bibliothecæ huic meæ quam in studiosorum gratiam digessi, & omni genere latinorum auctorum veterum instruxi, præfixa icone Viri illustris, gratiam, decus, auctoritatem volo comparare & conciliare? Quod vero Tui, VENERANDE MAYERE, imaginem præ reliquis mihi ad hoc exoptandam esse duco, non sane Tua in me liberali manu collata beneficia faciunt, quamvis ea tot ac tanta esse & novi & memineri, ut eis prædicandis nedum referendis longe sim impar: Sed imprimis hoc mihi è re fore visum est, quod libri ipsi & qui hic à me congesti sunt auctores, vix quenquam magis quam Te unum expectere, & Tua unius imagine exornari velle videantur. Cum enim maximus sis non modo fautor litterarum, sed & ipse earum callentissimus: nec tantum Bibliothecam à multis jam annis con-

das locupletissimam cura ingenti magnisque sumptibus, sed & ipse viva quædam Bibliotheca & Museum ambulans scribas quotidie digna quæ in Bibliothecas referantur, brevi post tot alia præstantissima ingenii Tui monumenta daturus. *Bibliothecam Biblicam*, in quam admissi sacrarum litterarum assidui scrutatores, nihil habebunt quod de accurata notitia versionum & interpretum, nihil quod de Philologiæ Sacræ & Antiquitarum Biblicarum Scriptoribus iure potuerunt desiderare. Cumque hæc etsi egregia & præclara vix exigua quæ Te laudatum & principibus Viris familiarem, Regibusque Maximis amabilem reddiderunt, quæ Bibliotheca non gaudeat MAYERIANI adumbratione oris pretium sibi accedere & gratiam? Quæ non libenter velit MAYERI imagine illustrari? At enim sentio quid in hac re qua Bibliotheca mea à tua effigie ornamentum expeto, futurum mihi sit longe difficillimum. Equis enim satis idoneus artifex, aut quænam digna materia imagine tua effingenda à me poterit reperiri, quæ non debet nisi à Praxitele & Myrone aliquo, quo pulcherrima prodeat, formari? Ego sane nunquam Apellem me memini, neque auro magis quam argento abundo, facile autem intelligo, quam sit indignum si pulcherrimam imaginem dedecoret pictor fœdus, vel si ego in gypso Te fingere, vel ligneum aut fictile tuum ponere simulacrum, hoc est dignitatem imaginis tuæ sermonis mei inelegantia deterere velim. Sed nonne materiam præstantissimam pariter & peritissimi artificis vicem solum nomen Tuum implere potest? Hoc itaque vel nudum Bibliothecæ huic præfixum, instar elegantissimæ & elaboratissimæ statuæ non mediocre decus pretiumque illi facile comparabit. De subscriptione denique cogitanti qua monumentum istud antiquo ritu Tibi consecratur, opportune mihi ex Scriptoribus in hanc Bibliothecam relatis occurrit Flavius Vopiscus, qui statuæ Numeriani Cæsaris in Bibliotheca Ulpia quondam dedicatæ refert subscriptum fuisse in hæc verba: *Numeriano Cæsari*

**ORATORI SUIS TEMPORIBUS
 POTENTISSIMO.**

Scripsi Hamburgi prid. Cal:
 Octobris Anni Christiani
MDCLXXXVI.

trio decuisse pendere) in quibus ac temerarij, quibus Critici & Antiquarii, ad prava hujusmodi de aliis in eodem seculo decurrentibus studio, suspiciones, præ cæteris eruditis, proniores, impetere se invicem atque exagitare, more illaudabili, jam pridem consueverunt, jure in posterum accensentur. Si enim ullibi inter *ἑταίρους* certe hos literarios, vel de unius vocu-
le aut literæ emendatione toties digladiatos, uti exempla quam plurima, apud Scriptores ævi nostri doctissimos, de plagio commentatos literario, Jac. Thomasi-
um, Theod. Jansonium, Joh. Albert. Fabricium, Thomam Grenium & Jo. Conr. Schvartzium, *ἰσχυρὰ*, abunde ostendunt, juxta Hesiodum illud:

καὶ ἠεὶ κερταίους κερταίους ἑταίρους, καὶ τῆσσι τέκτων.

Hæcenus Clarissimus Mollerus.

Vale, Vir egregie, & me quod facis amare perge. Dabam Hamburgi X. Cal. April. Anni Christiani 1703.

AD LECTOREM.

Cum ab eo tempore quo Bibliothecam meam latinam postremum auctibus novis locupletatam, atque inde sine novis accessionibus semel iterumque vacuam in lucem edidi, non pauca iterum fuerint a me observata, sine qua intra illud duodecennii spatium à viris doctis recens in vulgus emissa adjungi merebantur, siue qua ex antiquioribus editionibus me antea fugerant, siue aliqui non indigna videbantur esse observata, & ad notitiam scriptorum veterum latinorum facere: ea notis suis quaque locis statim inserere nova qua jam prodit editioni, quod in promptu & hujus locis fortassis opportunius futurum erat, sed quo & hujus & prioris amicis simul consularem, potius separatim amittere in modum supplementi, atque paginas ad quas referenda singula sunt, in ora libelli annotare. Nihil præterea habeo quod præfationis loco illi præmittam, nisi quod conceptas gratias me debere profitear viris doctissimis qui me de nonnullis publicis etiam monere sunt dignati, quibus præfens locupletare supplementum potui, à quibus nominatim laudare juvat K. C. Michaelem Maittaire qui in juvando & utili Annalium typographicorum opere pulcherrimam studiosis operam præstitit: nec non Christianum Junckerum qui cum vivores junctus mihi amicitia, & propter felix atque indefessum bene de litteris promerendi easque ornandi studium mihi imprimis dilectus in suis ad latinos scriptores, quos in studiosa juvenis usum in lucem emisit, protegeomis subinde quadam me docuit, qua me præterierant & qua libenter ex illo didici. Ingratus etiam si silentio involverem laudabilem industriam eruditi & præstantissimi Viri Jo. Gottlieb Kraußii ejusque amicorum qui in Ephemeridibus litterarum Lipsiæ in patria mea Germanice editis A. MDCCX. Bibliotheca mea latina ita fecere mentionem, ut quaedam non prostrata addiderint, qua mihi usui fuisse non inficior, quemadmodum & illa de quibus per litteras monitus sum à clarissimo Viro Christiano Schœtgenio. Tu vero, Optime Lector, vale, & indices scriptorum quos aucta huic supplementi editioni passim insertos videbis, ac quaecumque studium meum commodis tuis inserviandi, boni consule: volumenque tertium, quo altera supplementi pars similiter locupletata consinebitur, brevit à me expecta.

(a) NOBILISSIMO VIRO
GERHARDO DUNTE,

J. U. D.

Fautori meo Honoratissimo,

S. D.

JO. ALBERTUS FABRICIUS.

Libellum huncce recens perductum ad umbilicum, Jus
fasque sit quæso Tibi, VIR NOBILISSIME,
consecrari & inscribi cum maxime à me, tenue qui-
dem scholasticumque, publicum tamen ac fidele docu-
mentum mutue nostræ voluntatis, quam in animo Tuo
nec disjunctio absentis in Academiis dissolvit, nec peregrinatio
per pulcherrimas Europæ regiones à Te proximis annis curioso
oculo lustratas imminuit, nec præsentis Tui & Patriæ ac pena-
tibus Tuis feliciter redditi oblivio vel frigus extinxit. Cum au-
tem probe meminim quantus fueris pridem in Te adhuc admo-
dum juvene ardor solida virtutis ac sapientiæ, quantum in in-
dole honestissima studium honorum & utilium librorum, quod in-
terjecto tempore & post auctam ætatem & judicii vim confirma-
tam vitæ usu, aditasque propius & inspectas celeberrimas Eu-
ropæ Bibliothecas incrementa non inficianda cepit: veni in eam
spem, imo fiduciam, hancce præsentem lucubrationem meam, quæ
optimi quidam libri, veterum præsertim Latinorum, & quibus
speciatim operam Tuam addixisti, Jurisconsultorum monumenta,
quotquot ætatem tulerunt, commendantur, Te pro veteri Tua in
me benevolentia & pro illo constanti tuo amore in litteras non as-
pernaturum, sed libello huic in delecta & eleganti Bibliotheca
Tua locum aliquem relicturum. Precor Optimum Numen, ut ad
summam senectutem servet Te valentem firmumque rebus floren-
tibus ac latis annosque beati Fratris Tui nuper extincti ætati
substractos atque ademptos addat Tibi, virtutemque Tuam & dex-
teritatem magno Patriæ commodo, magnæque nobilissimi DUN-
TIANI Nominis gloria quam pulcherrime & quam felicissime
jubeat enitescere. Vale. Nonis April. Anni Christiani MD
lxxxii.

AD

(a) Epistola dedicatoria secundi tomii supplementorum.

AD LECTOREM.

IN locupletiore hoc Bibliothecæ meæ Latinæ, quantum nuper editæ supplemento, cujus partem residuam studiosorum usibus nunc offero, id mihi propositum fuisse profiteor, ut observationes alibi præteritas à me de scriptoribus veteribus Latinis; de eorum monumentis, singulorumque editionibus & versionibus quam possem accurate ac breviter exponerem: deinde quod de Græcis in Græca Bibliotheca, non improbante doctorum Viro judicio, consuevi facere, ut interfererem passim Indices scriptorum, qui à Latinis scriptoribus præcis allegantur. Illos indices partim ipse composui, vel ab aliis compositos ex libris ipsis supplevi, vel ex editionibus, quas nomino, mutuatus suum, aut denique debeo doctissimi *Casp. Barthii* industriæ, cujus manu consignatos amicus quidam nobilissimus benevole mecum communicavit. *Barthii* itaque nomen præfixum indicibus nonnullis videbis, qui licet plures etiam sive composuerat, sive manu sua in eodem Codice describerat, tamen illis uti non potui, quoniam meliores jam & pleniores accuratioresque in mundo mihi erant. Ex illis indicibus, sive fragmenta clarissimorum scriptorum aliquis lustrare gestiat, quorum lucubrationes nobis temporum injuria subtraxit; sive deperditorum monumentorum requirat notitiam, titulis ipsis atque argumentis, nedum auctoribus suis commendabilem: lector studiosus & hos & alios illustrandæ antiquitati usus poterit capere, præcipue veto hunc, ut quorum fide atque auctoritate illi, quos habemus scriptores in primis nitantur, haud obscure constet. Postremo *Anr. Cornelii Celsi* libellum Rhetoricæ institutionis, dignum *Quintiliani* judicio, qui non sine cultu ac nitore eum scripsisse affirmat, veluti purpuram panno meo adtexui, cum enim brevis esset, obviusque rarissime, & in antiquis Rhetoribus *Francisci Pithæi* prætermisus, placuit eum licet extrema parte mancum revocare in lucem ex unica *Sixti Popmæ* editione, quam Parisiis cum versaretur, descriptam ad me misit egregius Vir *Georgius Wallinus*, à cujus virtute & doctrina merito patria ipsius *Svecia* resque litteraria potest magna ac præclara sibi polliceri. Vale.

NOI REFORMATORI Dello Studio di Padoa

HAvendo veduto per la Fede di Revisione, & approbatione del P. F. Tomaso M. Genari Inquisitore nel Libro Intitolato *Joannis Alberti Bibliotheca Latina*, non v'esser cos' alcuna contro la Santa Fede Catolica, & parimente per Attestato del Secretario Nostro; niente contro Precipi, & buoni costumi, concedemo Licenza a Sebastiano Coleti Stampatore, che possi esser Stampato, osservando gli Ordini in materia di Stampe, & presentando le solite Copie alle Pubbliche Librerie di Venetia, & di Padoa.

Dat. 29. Maggio 1727.

{ Carlo Ruzini Proc. Ref.
Alvise Pisani Kav. Proc. Ref.

Agostino Gadaldini Secretario.

1727. 18. Giugno.
Registrato nel Magistrato Eccellentissimo degli Esecutori contro la Bestemia,

Antonio Canal Notaro.

BIBLIO-

AD LECTOREM.

Tria mihi in hoc libro proposui mihi Lector, quorum primum fuit, ut Latinos auctores veteres non Ecclesiasticos, quorum scripta aetatem tulerunt, recensere uniuersos ordine Chronologico: alterum, ut singula eorum qua exstant scripta commemorarem; tertium denique, ut quantum fieri posset quasque singulorum certe praecipuas annotarem ac praeter ceteris commendarem editiones. Neque nomina auctorum nuda apposui, sed paucis simul perstrinxi, qua certiora & praecipue obseruata digna de unoquoque memoria mea occurrerent. Quod de celebrioribus inprimis dictum velim, nam in tanto auctorum numero, uti inter stellas quorundam, non pauci sunt obscuri, atque ut ita dicam nebulosi, quorum praeterquam naminis tanquam lucis stridentem oculos nostros nihil non praeterit. Scripta vero illorum qua exstant singula, non tantum recensita cuiusvis inscriptione commemoravi, sed & genuina distinximus a dubiis ac supposititiis, dedique operam, ut de argumento librorum ac scribendi genere, & quibus illi ab auctoribus suis inscripti essent, pariter constaret. Editiones porro praestantissimas vocare soleo, qua vel à MSS. Codicibus primum edita, vel ab Aldis, Stephanis, Juntis, Plantinis & similibus typographorum principibus emendatius excusa sunt, vel alio nomine eximii quid habent, vel denique ad usus studiosorum iuuenum quibus potissime haec opera mea prodesse volui, accommodatissime reddita sunt castigationibus, notis & iudiciis virorum doctorum. Horum studio effectum est etiam, ut qui Jo. Frid. Gronovii, Jo. Georgii Grauii, Jacobi Gronovii & paucorum huiusmodi nostra aetate qui cum iudicio & industria in his litteris versati sunt editiones habes, antiquas illas non adspornetur quidem, si possis illas consequi, minus tamen desideres. Itaque utriusque generis singulas quam potui studiose indicavi, ut quilibet facili opera intelligere posset, quantum opera & industria scriptoribus singulis & per quos esset nauatum. Neque aliarum editionum leuiorum licet prorsus omisi notitiam, si qua mea sese offerrent inquisitioni, ut faciliorem redderem laborem tuis qui post tenuos hosce conatus meos aliquando plenam latinorum scriptorum Historiam vobis dare voluerint. Uniuersum autem opusculum diuisi in libros & capita; ut tanto facilius possis evolui, respondeatque Bibliotheca mea Graca, similiter in libros & capita distributa. Ad calcem libri postremi subieci notitiam celebriorum typographorum, eorumque nomina qui praeter ceteris laudem & gloriam in libris emendate ad MSSos codices ac luculenter imprimendis consecuti sunt, asterisco distinximus. In eodem libro praeterea annotavi si qui viri docti Veterum scriptorum, quorum integra scripta perierunt, fragmenta collegissent, imitari uantas naufragium passos, quos Poeta ait

Navibus amissis fluctantia quaerere aplusra.

Sed & collectiones Veterum scriptorum Latinorum, Grammaticorum, Rhetorum, & aliorum, diligenter recensui, non praeteritis JCris, Medicis, & Poetis Christianis. Omitte alia qua in hac libri mei quasi repastinatione recens accesserunt, quae malim te ex ipsius opusculi inspectione cognoscere, lasaturus, si studiosis hominibus in quorum gratiam totus hic à me susceptus est labor, usum aliquem offerre queat. Vale.

Hamburgi, Nonis April.
Anni MDCCVIII.

(a) EGREGIO VIRO
HENRICO WETSTENIO;
Bibliopolæ doctissimo Amstelodamensi

S. D.

JO. ALBERTUS FABRICIUS.

Ecce Tibi, Vir præstantissime, tenuè munusculum, supplementum Bibliothecæ meæ latinæ, quod eatenus cupio tibi probare ut illud tanquam publicum documentum & sincerum testimonium habeas meè in te amoris. Quis vero te non amet quicumque amat litteras, siue sacras illas ac divinas, siue humaniores hæcæ græcæ pariter ac latinas, quas omnes ita ornas & tam accurate tam nitide atque eleganter excussis, locupletas monumentis, ut nemo tuis aliquid det auribus, nemo Aldis, Stephanis, Plantinis faciat injuriam, qui te cum illis conferat, eosque nostræ ætati reddere ac præsentare affirmat. Jampridem igitur, lubens fateor, te amo, varis etiam privati benevolentia tuæ significationibus provocatus, sed maxime omnium integritate & virtute tua ac publicis in litteras meritis accensus. Confido igitur te hoc, licet parvum, quod tibi consecro munus non adspernaturum, cum ego officii mei putaverim hanc occasionem in libello ab arte tua non abhorrente testificanda tibi voluntatis meæ non prætermittere, atque aliquot habeam quod publice agendum tecum mihi sit, & coram erudito orbe exponendam, futuram & ipsum, ut spero, tibi neutiquam ingratus.

Memini nimirum te ante aliquod temporis jure merito esse mecum con-questum de injuria, quam certe insignitam nomini Illustris Viri & ob virtutem eruditionem ac merita non minus eruditis omnibus quam patriæ suæ venerandi NICOLAI WITSENIÏ, præcipi olim ac vana Jo. Scheferi, Viri alloquitur haud indocti suspicio affricuit; hæc enim effecit ut Viri pariter insignes atque eruditi Mordofus & Clarissimus Mollerus, Lycei Elensburgensis Rector celebratissimus Schefero sine examine habentes fidem, criminationem ejus publicis in scriptis suis repetere, Virumque illustrem & non minus à lectione scriptorum quam usu & experientia vet, de qua tractandum susceperat intelligentissimum, arguerent ut qui non habuisset satis materiae vel ingenti domi, verum Scheferi scripta illaudato more expilasset. Hoc cum multis argumentis facile mihi demonstrasset esse falsissimum, & tam certo scire te quam te vivere, quod Scheferi librum de militia navali tunc cum opus suum de Architectura navali conderet Vir illustris, ne quidem oculis usurpasset, nedum plagis nescio cujus in illum commissi reus esse posset: non dubitavi ea de re Mollerum qui solus ex illis tribus adhuc superest, atque ut diu superstiti opto, monere, neque apud virum optimum frustra fui. Ille enim pro suo candore & honesto veritatis atque æquitatis amore & studio mihi non modo rescripsit se prorsus esse persuasum, injuriam factam esse per illam criminationem Scheferianam illustri Viri, sed etiam pro sua parte retractationem quam publici juris facerem, lubens ad me misit. Illam igitur cum ad faciendam & reparandam immeritam labem Viri innocentissimo & omnium laudes ac plausus, non injurias promerito, illatam inprimis faciat hoc loco integram subjicio atque ad te mitto.

JO-

(a) Epistola dedicatoria prioris supplementorum voluminis.

JOHANNIS MOLLERI, FLENSBURG.

Scholæ patriæ Rectoris

Monitum de falsa Plagii literarii, Viro Illustri, NICOLAO WITSENIO, Reip. Amstelodamensis Consuli, per Jo. Schefferum, V. C. temere affecti criminatione, banc refellens, Morbosique & suas ipsius de illo narrationes emendans.

ERrores suos agnoscere, agnitosque retractare, hominibus eruditissimis non turpe, sed gloriosum & honorificum esse, cum candoris sibi hoc pacto & integritatis, sine quibus doctrina omnis vana est ac nihil, famam, literaria potiore atque præstantiore, conciliens, semper sum arbitracus. Gaudeo proinde, erroris hujusmodi Historico-Literarii, cum D. G. Morhofio, Polyhistoro eximio, mihi communis, & è scripto hujus in mea derivati posthumo, plagium literarium, per Jo. Schefferum, Criticum & Antiquarium Sveciæ eruditissimum, Viro illustri, NICOLAO WITSENIO, civitatis Amstelodamensis Consuli inlyto, temeraria affectum suspicione, spectantis, publice emendandi, oblatam esse occasionem ab Henrico werstenio, Bibliopola Amstelodamensi longe doctissimo, felicitique Manutiorum & Stephanorum gloriæ æmulo, cujus aliquot ad Jo. Alb. Fabricium, Professore Gymnasii Hamburgensis, Epistolæ, ab hoc amice communicatæ, argumentis idoneis, & innocentiam Witsenianam, simul ac Elzevirianam, & criminationis Schefferianæ falsitatem, adeo luculenter ostenderunt, ut de neutra dubitari ulterius posse convictus, sponte Apologemate hoc publico Viri illustri famæ eidem patrocinari, & quicquid à Morhofio ac me nimia peccatum est credulitate, hoc pacto emendare, confestim decreverim. Id quod Morhofium etiam ipsum, si superstes esset, alacritate haud minori fuisse facturum, nemo cui candor illius perspectus fuit, ambiget. Sed res, ut rectius de illa judicari possit, paulo altius est repetenda. Ediderat Schefferus A. 1653. *Libros de militia veterum navali quatuor, Upsaliæ, sumptibus Janssonianis excusos, & Christianæ Augustæ inscriptos.* Hos, annis compluribus interjectis, altero tanto (teste Morhofio, T. I. Polyhist. Lib. V. cap. 1. pag. 234.) auctiores; imo (si ipsum in *Svecta Literata* pag. 269. audias) ita auctos, mutatos atque emendatos, ut pro plane aliis & novis possint haberi. Danieli Elzevirio, Bibliopola Amstelodamensi celeberrimo, ut ejus cura ac impensis in lucem denuo, nova hac facie quam primum prodirent, transmisit. Is vero, hui à Werstenio, per septem olim annos ipsius domestico, edoceor, quod exemplorum editionis prioris numerus apud se superesset haud exiguus, prius hæc distrahere, quam Tractatum Schefferi auctiorem (gemino Morhofii, in *Autoschediasmatis poeticis* p. 21. 24. publice jam celebratum Epigrammate) prælo subicere, constituit, & hoc sine, cum tardius ista suos invenirent emptores, MStum transmissum, per annos aliquot, *avindov* asservavit, nec cuiquam, metu jacturæ passus est innotescere. Quod in Sveciam postea (A. 1670.) ni fallor, Schefferi jussu, remissum, illo A. 1679. & Elzevirio A. 1680. defunctis, nondum alium, quo obstetricante in lucem protraheretur, invenit. Vidit hanc interea Illustris Witsenii opus de *Architettura navali novantiqua* Belgicum, Amstelodami A. 1671. excusum, ac pierasque hujus argumenti antiquitates, è Scrip-
toribus vetustis sedulo congestas exhibens, eruditeque illustrans, & merito pro-

proinde ab Actor. Soc. Reg. Angl. Philosophicorum & Ephemeridum Galli-
 carum Scriptoribus, Morhofio (T. 1. *Polyhist. Lib. II. c. 7. p. 435.*) ac Jo. Chri-
 stoph. Sturmio, *doctissimum & elaboratissimum* istud appellante (in *diff. de Mathe-
 maticis & Mathematicis c. 7 §. 4. p. 16*) de nota meliore commendatum. Viso illo,
 Schefferus non pauca sibi etiam in veterum lectione observata, & in suo jam
 annotata Syntagmate offendens, ex hoc, cum *visendo* illud Amstelodami
 ap. Elzevirium haberet, ea esse sublesta, temere est suspicatus, & huic plus
 justo indulgens suspicioni, in literis ad Morhofium, *multa se in libro Wit-
 seniano, à scholis suis deprompta, deprehendisse* conquestus. Cujus querelæ men-
 tionem cum Morhofius capiti 15. *Prælectionum* inseruisset *Polyhistoriarum*,
 inde eadem in T. 1. *Polyhistoris Lib. V. c. 1. p. 23.* M. Joh. FriKio (quem
 IV. posteriores Tomi hujus libros prælo parasse, & passim interpo-
 lasse, in *Prolegomenis monui*) & a me in *Hypomnemata ad eandem p. 399.*
 uti & ad Schefferi *Sueciam literatam p. 457.* cum certiora neuter comperis-
 set, est translata. Nunc vero, postquam longe aliter ea de re sum edoctus,
 lubens volensque, quod æquitas ipsa, candor meus, & Witseniana in literas
 merita, exigunt, Schefferum animi plus justo suspicacis *unusquisque* peccasse,
 profiteor, & à Morhofio, ac me, de plagio hoc chimerico *ll. cc.* relata expun-
 gi cupio, Witsenium autem pariter atque Elzevirium ab omni ejus culpa im-
 munes pronuncio. Quod enim ad Elzevirium attinet, is, teste Wertenio,
 in ædibus ejus tunc versato MStum Schefferi auctius, ne illius notitia exem-
 plorum primæ editionis residuorum obesset venditioni, sollicite occultavit,
 & nulli mortalium, nedum Witsenio, quem idem saxum volvere fama per-
 crebuerat publica, innotescere est passus, multoque minus inspicendum præ-
 buit. Witsenius autem, Vir non Juris solum (cujus honores summos reporta-
 vit Academicos) & Matheseos, sed literarum etiam elegantiorum, omnisque
 Historiæ & antiquitatis peritissimus, ac in scriptoribus omnis generis vetu-
 stis (quorum lectioni parens eum eruditus, dignitate itidem apud Amstelo-
 damenses functus Consulatus, mature assuefecit) ab ipsis ferme incanabulis, in-
 seram usque ætatem assiduus, nec patronus solum literarum eximus, sed ea-
 rundem etiam atque librorum, quibus ne septuagenarius quidem nunc exsaria-
 ri potest, helluo, quæcunque in his de re occurrunt navali, patris ejusdem
 amantissimi hortatu, per tot, quibus studia hæc deperiit, annos, singulari
 diligentia conquirere & excerpere nunquam cessavit. Tantum igitur abest ut
 Scheffero quædam, sive multa, sive pauca sublegere opus habuerit, ut ipsi
 potius omnia, imo plura (cum plures se illi, ob Emporii cui præest, cele-
 berrimi ingentes, in re etiam litteraria ac libraria, præ civitate Upsa-
 liensis prærogativas, Autores obtulerunt) ex iisdem, quos iste consulue-
 rat fontibus, merito rivulos aspernato licuerit depromere. Sufficere vel
 sola hæcenus relata, ad innocentiam Viri illustris demonstrandam, nisi
 omnino fallor, poterant. Majus tamen his momentum accedet, omnesque
 scrupuli morosissimorum etiam judicum evellentur animis, si eum, toto isto
 tempore, quo MS. Schefferi auctius Amstelodami penes Elzevirium delituit,
 jussu Ordinum fœderati Belgii, negotiorum publicorum causa in aula absen-
 tem fuisse Russiæ, imo sanctissimis eundem verbis testari, sibi cum opus suum
 rediret, Schefferi Libros *de Militia veterum navali* sive MStos, sive im-
 pressos, visos nondum fuisse, quin imo ne fando quidem, aut aliena relatio-
 ne innotuisse, è literis witsenianis cognoverint. Criminatio proinde Schef-
 ferum (quem, priusquam famam witsenii illa læderet, monita utilissima plagia-
 riorum accusatoribus à Jac. Thomasio, in *Tractat. de plagio literario s. III. Reg. K.*
 & *ZZ.* ac Jo. Conr. Schvartzio, in libro ejusdem argumenti, c. XL. inculcata,
 krijo

BIBLIOTHECÆ LATINÆ,

S E U

SCRIPTORUM VETERUM LATINORUM,

De quibus in eâ præcipue agitur,

INDEX ALPHABETICUS.

Numerus solus paginas primi voluminis, cum apposita b. paginas secundi significant.

A	Leimus Avitus.	232. b.	Eutropius.	81. b.
	S. Ambrosius.	310. b.	Festus.	402. b.
	Ammianus Marcellinus.	98. b.	Firmicus.	70. b.
			Florus.	624.
Apicius.	638	Fragmenta veterum Tragicorum.		
Apulejus.	17. b.		196. b.	
Arator.	238. b.	Frontinus.		585
Arnobius.	289. b.	Gallus.		354
Asconius Pedianus.	400.	Germanicus.		354
Auctores linguæ Latinæ.	402. b. &	Grammatici Veteres.		453. b.
453. b.		Gratius.		334
S. Augustinus.	341. b.	S. Hieronymus.		319. b.
Avienus.	93. b.	S. Hilarius.		302. b.
Aulus Gellius.	1. b.	Historiæ Augustę Scriptores.		57. b.
Aurelius Victor.	77. b.	Historicorum fragmenta & Colle-		
Ausonius.	87. b.	ctiones.		374. b.
Boethius.	146. b.	Horatius.		271
Cæsar C. Julius.	172.	Hyginus.		359
Calpurnius.	55. b.	Joannes Saresberienfis.		368. b.
Capitolinus.	57. b.	Jornandes.		186. b.
Cassiodorus.	165. b.	S. Irenæus.		281. b.
Cato M. Porcius.	20.	Jurisconsulti antiqui.		515. b.
Catullus.	60.	Justinus.		35. b.
Celsus.	381.	Juvenalis.		577
Censorinus.	44. b.	Juvenus.		234. b.
Chalcidius.	64. b.	Laberius.		335.
Cicero.	94.	Lactantius.		293. b.
Claudianus.	120. b.	S. Leo Magnus.		360. b.
Columella.	404.	Livius.		191.
Corpus juris civilis.	543. b.	Lucanus.		448
juris Canonici,	563. b.	Lucilius.		193. b.
Curtius.	568.	Lucretius.		49
S. Cyprianus.	284. b.	Macrobius.		113. b.
Donatus.	465. b.	Manilius.		349
Ennius.	191. b.	Marcianus Capella.		138. b.
				Marius

Marius Mercator.	357. b.	Quintilianus.	521
Martialis.	588	Rhetores antiqui.	501. b.
Medici antiqui.	579. b.	Rufinus.	345. b.
Mela.	407	Rutilius.	127. b.
Minutius Felix.	281. b.	Sallustius.	164
Monumenta antiqua.	385. b.	Scriptores antiqui Christiani.	268. b.
Nemesianus.	54. b.	rei Agrimensoriae.	573. b.
Nepos.	69	Sedulius.	236. b.
Nonius Marcellus.	412. b.	Seneca uterque.	414
Obsequens.	42. b.	Serenus Sammonicus.	52. b.
Optatus Milevitanus.	308. b.	Severus Sulpitius.	363. b.
Orosius.	365. b.	Sidonius Apollinaris.	131. b.
Ovidius.	307	Silius Italicus.	473
Palladius.	41. b.	Solinus.	511
S. Paulinus.	348	Spartianus.	57. b.
Perfius.	466	Seatius.	561
Petronius.	457.	Svetonius.	631
Phædrus.	373	Symmachus.	129. b.
S. Philastrius.	309. b.	Tacitus.	595
Plautus.	1	Terentius.	29
Plinius Major.	477	Terullianus.	269. b.
junior.	607	Tibullus.	297
Roetzæ Christiani.	225. b.	Valerius Maximus.	389
Priscianus.	457. b.	Varro.	81
Probus.	462. b.	Vegetius.	109. b.
Propertius.	297	Venantius Fortunatus.	239. b.
S. Prosper Aquitanus.	358. b.	Virgilius.	213
Prudentius.	225. b.	Vitruvius.	338
Publius Mimus.	336	S. Zeno.	305. b.

BIBLIOTHECÆ LATINÆ,

S I V E

NOTITIÆ AUCTORUM VETERUM LATINORUM,

L I B E R I.

*De Scriptoribus Auræ Ætatis, qui libros suos edidit
intra duo sæcula ante Tiberii imperium.*

C A P U T I.

DE M. ACCIO PLAUTO

Umbro Sarsinate. (a)

Plauti etas. 1. Comædiæ quæ exstant. 2. Vidularia unica desideratur ex illis XXI. quas omnium consensu Plauto tributas Varro esse scripsit. 3. Poëta quorum dramata ad Plautum à nonnullis relata. 4. Comædiæ deperditæ quæ à Veteribus sub Plauti nomine laudantur. 5. Grammaticorum Veterum Scriptæ in Plautum deperditæ. 6. Acrosticha Plauti Comædiis quæ exstant præmissa. 7. Plauti editiones. 8. Varia scripta eruditiorum Virorum Plauto lucem afferentia. 9. Quærolus supposita Plauto. 10. Philodexios. 11.

I.

ACCIIUS à pedum planitie sive *πλατύτητι* initio *Plotus*, postea PLAUTUS (b) est dictus, patria Sarsinas ex Umbria, lepidissimus Poëta Comicus. A temporibus belli Punici Secundi floruit, ingenio magis dives quam opibus, ita ut ad molas manuarias (c) se locare coactus sit pistori. Fatis concessit Romæ, cum Terentius vix novennis esset Anno U. C. DLXX. (d)

A ante

a) Arnoldus Pontacus ad Eusebii Chron. p. 462. (b) Festus in *Ploti*. (c) Hieron. Chronico, & Gellius III. 3. qui è Varrone refert binas illum fabulas Sætyrionem & Addicum & tertiam ejus nomen non adscripsit, in pistrino composuisse. Apud Minucium quoque Felicem c. 14. *Plautina profapia hominem* pro pistore poni observant Viri docti. Utram vero, quod in trufatili mola afinorum veluti vicem gesserit Plautus in pistrinis versatilibus molentium, ideo *Afinii* cognomento veniat in quibusdam libris, in medio relinquo. (d) Cicero Bruto c. 15. Apud Vossium de Poetis latinis, etiam in nova Operum editione in fol. perperam excusus Urbis annus c. 12. LXXV.

ante CHRISTUM natum CLXXXIV. P. Claudio & L. Porcio COSS. * PLAUTUM ad exemplum Siculi properare Epicharmi scripsit Horatius, (a) non tam quod ejus fabulas expresserit, quam quod ut ille Græcas, sic hic Latinas Comœdias cum singulari laude composuerit. Quintiliani tamen judicio X. 1. in Comœdia maxime claudicant Latini, nec comparandi Græcis sunt, licet Varro dicat Musas, Ælii Stilonis sententia Plautino sermone locuturas fuisse, si Latine loqui vellent: licet Cæcilium veteres laudibus ferant; licet Terentii scripta ad Scipionem Africanum referantur, quæ tamen sunt in hoc genere elegantissima, & plus adhuc habitura gratiæ, si intra versus trimetros stetissent. Sane Muretum si audimus lib. XVI. cap. 13. Var. Lect. cui acutissimus Burmannus ad Quintilian. pag. 913. assentitur, si Plautino ore loquerentur Musæ, meretricio sapius quam virginali more locuturæ essent, & plebejo quam honesto. In Rabani Mauri libro II. de arte Grammatica Tom. 2. Opp. pag. 46. edit. Colon. 1627. fol. Horatio teste laudato afferuntur hi versus,

Dicitur & Plautus vexisse pœmata Ibespis

Quæ canerent agerentque infecti sacibus ora:

Sed ex Horatii arte pœtica v. 276. obvium erat emendare:

Dicitur & plaustris vexisse pœmata Thebspis.

Eadem pagina apud Rabanum; *Pœta primi Comici, Susurim, Bullus & Magnes. Lege: Susarion, Mullus & Magnes.* ex Diomedis lib. III. pag. 486. Sequitur apud Rabanum: *Secunda ætate fuerunt Aristophanes, Eupolis & Horatius (lege Cratinus) qui & principum vitia infectati acerbissimas comœdias composuerunt. Tertia ætas fuit Menandri, Phili (fortasse Philippidis) & Philemonis, qui omnem acerbitatem comœdiæ mitigaverunt, atque argumenta multiplicia græcis erroribus (Diomedes, autoribus) secuti sunt. Ab his Romani fabulas transtulerunt, & constat apud illos primo Latino sermone comœdiam Libæum (lege Livium) Andronicum scripsisse.* Corruptissimus etiam locus apud eundem Rabanum pag. 47. *Cujus planipedis acta togatarum scriptor ita in edilicia fabula meminit, datur inest Scaurus exultat planipes. Lege ex Diomede p. 487. Cujus planipedis (sive mimi) Atta, togatarum scriptor ita in edilicia fabula meminit: daturin' estis aurum? exultat planipes.* S. Hieronymus Epist. 101. ad Pammachium de optimo genere interpretandi: *Terentius Menandrum, Plautus & Cæcilius veteres Comicos (Græcos) interpretati sunt. Numquid herent*

(a) Horat. lib. 1. Epist. l. v. 58.

QUÆ EXTANT. Lib. I. Cap. I. 3

barent in verbis? ac non decorem magis & elegantiam in translatione conservant? Rufinus eidem Hieronymo objicit, quod in Monasterio Bethlehem pueris ad discendum DEI timorem sibi traditis, Maronem suum, Comicosque Plautum & Terentium, ac Lyricos & Historicos auctores exposuit. Nimirum non putavit timori DEI adversum esse Hieronymus efficere, ut lingua Græca & Latina, & suavitates atque elegantiæ, quæ in Ethnicorum libris extant, non fugerent Christianos, & ab illis intelligi, atque in usum verti possent. Nihilominus majus meritò studium idem posuit in Christi fide & obsequio teneris animis instillando. Utinam, quod questus olim Plautus fuit Rudente IV. 7. 23. id solis Comicis in scena, non in cathedra etiam Philosophis, & sacris Concionatoribus de suggestu identidem esset conquerendum:

*Spectavi ego pridem Comicos ad istum modum
Sapienter dicta dicere, atque iis plaudier,
Cum illos sapienter mores monstrabant populo:
Sed cum inde suam quisque ibant divorsi domum,
Nullus erat illo pacto ut illi jusserant.*

II. Extant ex ipsius Comœdiis, quarum CXXX. ætate A. Gelii sub Plauti nomine circumferebantur, ut ipse auctor est libro & capite tertio Noctium Atticarum, hæ viginti, ordine ferè litterarum à Grammaticis digestæ, ad evolvendi, ut credibile est, facilitatem. * Plauti quas habemus Comœdias collocatas ordine litterarum à Prisciano putant, qui *Acresticha* singulis Comœdiis præmissa (a) ad eundem referunt, quod tanquam incertum & non magnæ rei relinquo.

I. *Amphitruo*, in qua post actus IV. scenam 2. inserti sunt à recentiore manu versus CLXXXII. * *Amphitruo* Tragico-comœdia dicitur à Læstatio ad Statii 4. Thebaid. v. 47. Versus CLXXXII. siue scenas tres *Amphitruoni* post Actus IV. scenam 2. à recentiore manu adjectas, perperam pro genuinis Plauti habuerunt Pyllades Brixianus aliique. In Plauto Taubmanni ad calcem voluminis rejecti leguntur, pag. 1271. seq. A Plauti dictione abire, magisque rumentia esse, & vetera licet, tamen omnino sequioris ævi adjectamenta notat Vossius lib. I. de vitiis sermonis cap. 27. In Plautinis suis exemplaribus non reperi testatur Jac. Mosantus Briosius pag. 105. Epist. Amphitruonem Plauti Hispanice vertit D. Villabolo, Hispali 1574. 8. Imitatus est in Amphitruone suo Jo. Baptista Poquelinus Molierius, ac Bælio

A 2   giudice

(a) Vide infra ad num. VII. pag. 9.

judice longe post se reliquit. Imitatus etiam est Italus Poëta sive Bocacius sive alius in dramate cui titulus: *Gieta*, e *Birria*. Vide Diarium Venetum, Giornale de' letterati d' Italia Tom. VI. p. 236.

2 *Afinaria* ex ἄσιν Demophili Comici Græci expressa. * *Afinariam* Plauti imitatus est, & ad sacrum argumentum de Saule filiam Davidi dote cruenta præputiorum Philistæorum dependente desceñdit Jo. Burmeisterus. Luneb. 1625. 8.

3 *Aulularia* sic dicta ab aulula sive olla Euclionis. Extremam hujus dramatis partem suplevit & adtexuit Antonius Codrus Urceus, Professor Bononiensis, qui clarebat sub Sigismundo & Friderico III. Imp. Aliud brevius supplementum legitur in editione Plauti Lugdunensi, quam dedit Gryphius, in Coloniensi Gyberti Longolii, tum in Pareana, & aliis recentioribus. Alia denique ex ingenio adornarunt Joach. Camerarius & Georgius Reimannus Leibschtz. Jamque olim Plauti Aululariæ alienos versus insertos fuisse colligas è Plinii XVIII. 1. Aululariam seorsim illustravere Steph. Riccius, Mauritius Sydelius &c. * *Aululariam* versibus Germanicis ut illa ætate rudibus reddere non dubitavit quidam Joachimus Greff, Zwickaviensis Magdeburg. 1535. 8. Sed meritam ingenii laudem ætate nostra tulit Molicrius (a) Comitorum Gallicorum princeps, qui ex Aulularia Plauti *Avarum* suum expressit amœnissima imitatione. Supplementum Aululariæ nescio an diversum ab editis, de quo Goldastus in literis MSS. ad Johannem Meursium XI. Kal. Nov. 1604. Supplementum Aululariæ illud quero quod Camerarius ait apud Georg. Fabricium vidisse, non quod abs te (b) editum. Numquid super eo aliquid ex Scaligero? tenta, & vale mi Meursi, ac amicitiam nostram fove. Camerarii verba sunt: Noster quidem Fabricius annotarat quedam Romæ reperta, quibus supplerentur hæc deficientia, sed ne illa quidem satis Plautina, neque causa cur adjici vellemus, visa fuit: Sane præter illud supplementum versuum CXXII. quod Codro Urceo (c) Profefori Bononiensi debemus, quodque incipit: quod non habeo. LY. feram, Velis nolis cum te quadrupodem strinxero. Exstat aliud brevius XXVIII. versum, quod incip. Quid hic quondam pervi-

(a) Molicrius *Plautus noster* saculi vocatur à clariss. Burmanno p. 91. ad Petronium

(b) In Meursii curis Plautinis Lugd. Bat. 1599. Confer Plautum Taubmanni p. 1279.

(c) Codrus Urceus lepidi vir ingenii obiit Bononiæ A. 1500. ætat. 54. cujus vita scripta à Bartholomæo Blanchino exstat ad calcem Urcei operum junctim excusorum A. 1590. De eodem consulendus Bernardus Moneta in observationibus Gallice editis ad Menagianam Tom. IV. p. 350. seq. & Memoriarum literariorum scriptor, editarum Gallice A. 1716. 8. Tom. 1. pag. 331. seq.

QUÆ EXTANT. Lib. I. Cap. 1. §

perducus addit quod ante *Meursum* vaticæ Plauti editiones exhibuerant, ut *Simonis Carpentarii Parisiensis*, *Lugdunensis Gryphii*, *Giberti Longolii Coloniensis*, & *Hervagii Basileensis*, neque aliud à *Camerario* innui suspicor. Eo puto etiam pertinere quod legas in *Pithœanis*, *il y a quelque chose au Plaut de Gryphe*, qui n'est pas aux autres. Præter hæc duo extat etiam supplementum recentius versuum CCLXXV. *Martino Dorpio* (a) auctore, cujus incitium: *Non feram, carnifex*. Nec non aliud *Joachimi Camerarii* ipsius: aliud item *Georgii Reinmanni Leibschutz*, Professoris Regiomontani. Prodiit separatim *Plauti Aulularia* cum *Urcei* supplemento *Daventriæ* 1512. 4. & *Argentorati* 1514. 4. & adjuncto altero longiore *Martini Dorpii*, *Antwerp*. 1537. 8.

4 *Captivi*, de qua Comœdia sua Auctor ipse, Prologo.

Non pertractate facta est, neque item ut cætera,

Neque spurcidiici insunt versus immemorabiles.

Et in calce dramatis:

Spectatores, ad pudicos mores facta hæc fabula est.

Hujusmodi paucas Poëta reperit Comœdias.

Ubi boni meliores fiant.

* *Captivos* *Plauti* *Joach. Camerarius* putabat intercidisse; huic autem quæ ætatem tulit Comœdiæ titulum fuisse *Captivi duo*. Illam elegante prosa Gallica nuper donavit præstantiss. Vir *Petrus Costeus* *Parif.* 1713. & *Amstelod.* 1716. 8. Gallice & Latine cum notis. De spatio temporis, quod ad actionem hujus dramatis requiritur, num ad leges theatri sit exactum, vide si placet *Anonymi Criticæ Observationes*, quæ editæ sunt in *Historia Critica Reip. litterar. celeberrimi Massoni* Gallice edita *T. XIII. p. 1.* & laudati *Costei* *Epistolam* in *Novellis Reip. litterar. A. 1716. pag. 464.* *Memoriis Trevoltinis A. 1716. Jul. p. 1388.* & *A. 1717. p. 317.* *Historia Critica Reip. litterar. Tom. XIV. p. 56.* *Dallische Nachlese der Neven Bibliothec. V. p. 404.*

5 *Curculio*, quod est nomen parasiti impositum à verme, qui frumentum exedit, unde jocus *Ausonii* *Epist. XXII. Tota illa familia hominis litterati non ad Ciceronis frumentariam* (3. in *Verrem*), *sed ad Curculionem Plauti pertinebit.*

6 *Casina*, pro quò nomine *Canissam* malebat *Sam. Petrus II. 19. Misc.* sed infelici conjectura, ut docuit *Sam. Bochartus* parte

A 3 I. Hie-

(a) *Martinus Dorpius* vir egregius & amicus *Erasmi* in flore ætatis extinctus *Lovani A. 1529.* De eo *Valerius Andreas* in *Bibl. Belgica* & in *Athenis Belgicis* *Franciscus Svecertius. Rich. Simon* *Tom. 1. Bibl. selectæ pag. 28.* *Jo. Clericus* *Bibl. selectæ Tom. V. p. 210. seq. &c.*

6 PLAUTI COMŒDIÆ

I. Hierozoici II. 55. Vide etiam si placet Gvil. Canterum VII. 22. Nov. lect. Johannes Meursius in mantissa ad librum de luxu Romanorum cap. 17. Casinam dictam conjicit à *casu* sive forte; translata enim est de Græco Diphili dramate, quod inscribebatur *καρπύμεινοι* sive fortientes. Festo in *remilignes* hæc Plauti fabula laudari videtur sub titulo *Patine* sive *Patinæ*. Confer Casinam IV. 3. 7. * De *Casina* Plauti, ejusque latranti nomine adeundus etiam Desiderius Heraldus animadversionibus in Salmasii observationes ad Jus Atticum & Romanum lib. 2. cap. 27. p. 189. seq. qui tamen non persuadet, cum apud Plautum *latrææ* pro *latranti nomine* scribendum conjicit, quod Casinam omnes latrarent scilicet, hoc est poscerent & super qua fortitiones fierent.

7 *Cistellaria*.

8 *Epidicus*, auctori suo præ cæteris probata. Vide Bacchides II. 2. 36. Hanc separatim illustravit Andreas Wilckius. Erfurt. 1604. 8.

9 *Chrysalus* sive *Bacchides*. Prologus ac scenæ primæ initium à Lascari repertum est Messinæ in Sicilia; ab aliquibus tribuitur Francisco Petrarchæ. Exstat in editione Plauti Longoliana Coloniensi, atque inde in aliis.

10 *Phasma* sive *Mossellaria*, sic dicta à *Mossella* sive monstroædes infestante.

11 *Menæchmus*, cujus Dramatis uti Pœnoli quoque Italicam translationem vidi editam Venetiis 1526. 8. * In *Menæchmos* lepida exstat Angeli Politiani præfatio inter ejus Poemata in Operibus Politiani & Tom. 2. Delic. poetar. Italarum p. 363. Menæchmi Plauti & Miles gloriosus Hispanice versi prædiere A. 1555. forma minore. Militem Italica prosa reddidit Cælius Calcagninus.

12 *Pyrgopolinices* sive *Miles gloriosus*.

13 *Mercator*, translata ex *ἐμπόρη* Philemonis Comici Græci. In hæc quoque post Actus IV. scenam quintam bene multi versus adfusi sunt à recentiore manu, necnon & versus undecim præmissi scenæ III. Actus V.

14 *Pseudolus*. Cicero Catone Majore c. 14. *Quam gaudet barbellio suo Punico Nevius, quam Truculento Planius, quam Pseudolo!*

15 *Pœnolus*, qui & *Parrus*, & *Phagon*. Punicâ in hoc dramate occurrentia, quæ parum à puritate Hebraismi abesse affirmat Josephus Scaliger Ep. ist. CCCLXII. & Hebraicis litteris in sua Plauti editione descripsit Pareus, illustrarunt Josephus Scaliger ad fragmenta Græcorum p. 32. Salmasius Epist. XVIII. Thom. Reinesius de lingua Punica c. XII. Sed maxime Sam. Petitus lib. III. Misc.

c.1.2. 3. eoque felicius Bochartus II. 6. Chanaan, & Jo. Clericus Vir Cl. Tomo IX. Bibl. Universalis p.256. qui rhytmos esse docet, quod subodoratis quoque fuerat Jo. Seldenus prolegom. de Diis Syris cap. 2. Vide præterea si lubet Hugonem Grotium Epistola CVI. ad Gallos (collectionis majoris CCLVIII.) Briatum Waltonum apparatus ad Biblia Polyglotta prolegom. II. num. 6. seq. Stephanum le Moyne ad Varia Sacra p. 112. Jo. Christoph. Wagenfeilium in telis igneis Satanæ retusis p. 411. Jo. Braunium Virum Cl. in selectis sacris p. 484. & Rev. Valentinum Ernestum Lefcherum de causis linguæ Hebrææ p. 31. Post actus postremi scenam sextam Jo. Sambucus è MSto Codice aliam subjunxit, quam in manu exaratis libris reperit etiam Justus Lipsius V. 19. Antiq. Led. * De Punicis in Plauti *Pœnulo* videndus etiam Is. Casaubonus in Casaubonianis, editis nuper ab Rev. nostro Jo. Christophoro Wolfio, pag. 121. Athanasius Kircherus in prodromo Copto pag. 179. Bernardus Aldrete in Antiquitatibus Africæ & Hispaniæ, Hispanica lingua vulgatis p.207. Antonius Bynæus de Natali Christi pag.102. & Olaus Rudbeckius T. 3. Atlanticæ pag. 731. seq. Ad dialectum Aramæam refert Georgius Henrius Saphunius in commentatione erudita ad Plauti Punicæ, quam edidit Lipsiæ 1713. 8. Vide Acta Eruditorum T. V. supplementi pag. 421. Specimen divinationum suarum in *Pœnulo* Plauti memorat Thomas Erpenius Epistola ad Casaubonum, quæ inter Casauboni Epistolas pag. 661. legitur edit. novæ in fol. Linguam Punicam in hodierna Melitensi superesse, specimine linguæ Punicæ, Marpurgi A 1718. 8. edito demonstratum ixit exquisitæ eruditionis & præclari ingenii vir Jo. Henricus Majus, filius, humaniorum litterarum in Gissenfi Academia dignissimus Professor.

16 *Perfa*.

17 *Rudens*, quo titulo perinde ut *Trinummo* & *Truculento* non expleri indicationem argumenti disputat Julius Cæsar Scaliger p. 766. Poëtices. * *Rudentem*, Anna Dacera, quæ eleganti illam fabulam veste Gallica induit, inscribit *Felix Naufragium*. Eam è Diphilo Plautus transtulit, fortasse ex ejus ἀνασθηλαίης

18 *Stichus*. In hac fabula leguntur loca bina, quæ è *Nervolaria* Plauti producit Festus in *Nasiterna* & *Osculana*: forte quod Plautus similes versus in diversis quandoque adhibuit Comædiis. Sane quæ è *Nervolaria* tum apud Festum, tum apud alios plura leguntur, in *Sticho* frustra quæras.

19 *Trinumus*, quam separatim illustravit in *Plauto Philologo Critico Henningus Succovius*. Julio Cæsare Scaligero iudice rectius fecisset Plautus, si *Tbesaurum* inscripseret. * *Trinumum* ex *Philemonis* Comici Græci *Ἰσοκύππ* expressum constat. *Henningi Susco-*

vii commentarius in Trinumum vidit lucem Francof. 1643. 8.

20 *Truculentus*, cæteris depravator hodie exstat, etsi ut supra in Pseudolo dixi, Plauto ipsi hoc drama suum mirè placuit,

III. Ætatem igitur tulerunt (præter unam *Vidulariam*) Comœdiæ Plauti Varronianæ omnes, sive XXI. illæ, quas Varro in *libris de Comœdiis Plantinianis* consensu omnium pro genuinis habuit teste Gellio III. 3. *Vidularia* quoque exstitit olim in antiquissimis membranis Palatinis, in quibus ejus titulum post *Truculentum* observarunt Viri docti, sed fabula ipsa desiderabatur, quam plus simplici vice in testimonium citent Nonius, Priscianus, & alii.

IV. Post mortem Plauti, ejus Comœdiæ, quæ incertæ ferebantur, Plautinæ tamen esse de jocorum copia cognitæ sunt, ut narrat Macrobius lib. 2. *Saturnal.* c. 1. Aliarum Plautum passim tributarum auctores fuere *M. Aquilius* quidam, vel *M. Accius* sive *Acutius*, vel *Plotius*, vel denique *Turpilus*.

V. Nomina deperditarum Comœdiarum sub Plauti nomine hæc apud veteres Grammaticos observata sunt Viris doctis, Georgio Fabricio præcipue, Taubmanno, ac Pareo, qui fragmenta Plauti collegerunt. 1. *Acaristio*, pro quo alii apud Nonium legunt ἀχαριστῖον *studium*. 2. *Abroicus*, al. *Ambroicus* vel *Agroicus*, ἀβροικῖον. 3. *Addictus*. 4. *Anus*. 5. *Artemon*. 6. *Astraba* sive *Clitellaria*. 7. *Baccharia*. 8. *Bis compressa*. 9. *Bœotia*. 10. *Cecilius*. 11. *Calceolus*. 12. *Carbonaria*. *Clitellaria* (supra *Astraba*.) 13. *Cæcus* sive *Prædones*. 14. *Colax*. 15. *Commorientes* è *Diphili* fabula, cui titulus συναιωνίζουρας expressâ teste in *Adelphis* Terentio. Tamen hanc quoque Varro videtur Plauto abjudicasse 16. *Condalium* è *Menandri* δακτυλίω. 17. *Cornicularia*. 18. *Dyscolus*. 19. *Feneratrix*. 20. *Fretum*. 21. *Friularia*. 22. *Fugitivi*. 23. *Gastron*, aliis *Restio* vel *Gestio*, vel *Questio* denique. 24. *Hortulus*. 25. *Leones* (al. *lenones*) *gemini*. 26. *Lipargus*, sive *Parasitus piger*. 27. *Medicus parasitus*. 28. *Mæchus*. 29. *Nervolaria*. *Prædones*, (supra *Cæcus*.) 30. *Plocinus*, al. *Plociona*, πλοκίανης, stuparum institor. 31. *Satyrio*. 32. *Scyba liturgus*, ex *Antiphantis* Σκυβῆ. 33. *Syrus*. 34. *Trigemini*. 35. *Vidularia*. * Possent & catalogo deperditarum inferi *Parasitus* (supra, *Medicus*;) *Patina* sive *Patinaria*, (nisi eadem hæc fuerit cum *Casina*;) *Phasma* (nisi eadem cum *Mostellaria*) & *Siscenmaria* (nisi falsa lectio *Camerarium* deceperit.)

VI. Plau-

(2) Gellius III. 3. e Varrone refert *Plautinum* fuisse quempiam Poëtam Comœdiarum, cujus quoniam fabula Plauti inscripta forent, acceptas esse quasi *Plautinas*, cum essent non à Plauto *Plautina*, sed à *Plautio* *Plantiana*.

VI. Plautum olim illustraverunt Grammatici veteres *Arun-
tius Celsus*, *Flavius Caper* & *L. Sisenna*. Indices super fabulis
Plautinis scriptos à *Valcario Sedigito*, *L. Ælio*, *Claudio* quo-
dam, itemque *Accio* & *Aurelio*, *Manilioque* memorat Gellius: *Var-
ronis* librum secundum Plautinarum quæstionum Diomedes.
Sed horum omnium labores pridem interciderunt. * Veteribus
Grammaticis, quorum monumenta Plauto illustrando destina-
ta non tulerunt ætatem, addendus etiam *Q. Terentius Scaurus*.

VII. *Acrosticha* sive versus nomina singulorum dramatum
primis litteris indicantes, eorumque argumentum complexi,
qui in codicibus & editionibus Plauti ante singulas fabulas le-
guntur, *Prisciano* nonnulli tribuunt; alii è stylo colligunt il-
la vel ipsius esse Plauti, vel alterius prope æqualis, ut visum
Bocharto T. 1. Hierozoici p. 664.

VIII. Plauti Comædiæ XX. primum è MS. Florentino prodie-
re Venetiis Opera & impendio Joannis de Colonia Agrippinensis,
& Vindelini de Spira Anno 1472. fol. cura *Georgii Merulae* Alexan-
drini Statielensis, & Tarvisii * 1482. fol. opera & impen-
dio Pauli de Ferraria atque Dionysii de Bononia. Sed an-
notamenta ejus & Plautinæ quas promittit quæstiones dubito an
viderint lucem. *Cornelius Vitellius* de observatione dierum,
mensium, annorumque ad *Pyladem Buccardum Brixianum*: *Ha-
beo sexcentos & amplius errores ipsius (Merulæ) ex commentariis
Juvenalis & Orationis in Ligarium ac emendatione Plauti, Colu-
melle, Catonis Censorii, & Varronis collectos, quos jam edidissim,
nisi expedirem ipsius quæstiones Plautinas, quas jam decem an-
nos in utero gestas, & adhuc (A. 1481.) non modo non parit, sed
ne parturit quidem, cum ei opus sit recantare, que in toto Plauto
depravavit.* Confer *Diarium Venetum, Giornale de' letterati d'
Italia T. XVII. p. 297. seq.*

Post *Merulam* recognitz Plauti Comædiæ ab ejus discipulo
sunt *Eusebio Sentario*, Vercellensi, *Mediolan.* 1490. fol. in officina
egregii mancipis *Ulderici Scinzenzeler*, ipsius & magistri *Jo-
annis Legnani* opera & impendio.

A *Jo. Petro Valla*, cum cujus commentario & *Bern. Saraceni*,
sive anni nota Plautum habeo editum Venetiis fol. ut omit-
tam editionem hujus Comici Venetam A. 1495. 4.

A *Pylade Buccardo* Brixiano, Brixie 1506. fol. qui Plautum
termille amplius erroribus à *Saraceno* & *Pio* corruptum queritur.
Hinc ut omittam editiones *Daventriensem* Anni 1482. & *Brixi-
ensem* cum *Commentario Bernb. Saraceni*, quam procuravit *Si-
mon Papiensis*: Venetasque cum commentario ejusdem *Sarace-
ni* &

ni & *Jo. Petri Valle* additis etiam commentariis *Jo. Baptista Pii* Bononiensis 1499. 15u. fol. & Ulmensem A. 1499. Plautus cum commentariis *Jo. Baptista Pii* prodijt Mediolan. 1500. fol. (* Sed castigaciones & retractaciones notarum suarum in Plautum Pius subjecit commentariis suis in Lucretium editis Bonon. 1511. fol. & Paris. 1514. fol.) & cum *Burchardi Pyladis* Brixiani, &c. *Tbaddei Ugoleti* commentario Parmæ 1511. fol. Præterea cum notis Saraceni, Vallæ, Pii, Pyladis, Ugoleti, & *Francisci Marii Grapaldi*, additis iconibus quibusdam ligno incisis Venet. 1518. fol. * In Parmensi vero editione an. 1511. fol. præter *Pyladis Burchardi* Brixiani scholia in quinque priores Comœdias, occurrunt ad undecim sequentes & principium Rudentis, hypomnemata *Tbaddei Ugoleti*: commentarii *Francisci Marii Grapaldi*, & in reliqua *Georgii Anselmi* Epiphylides. Commemorandæ porro veniunt editiones.

Argentinenſis, curante *Adolfo Mulingo*, An. 1508. quam laudat *Taubmannus*.

Lipsienſis singularum Plauti Comœdiarum Anno 1506. 1511. 1512. &c. fol.

Parisiensis, *Simonis Carpentarii* A. 1513. 8. * In qua primum editum est supplementum Aululariæ, quod deinde *Gryphius*, *Meursius*que vulgaverunt.

Florentinæ, *Philippi Juntæ*, A. 1514. & 1522. 8. cura *Nicolai Angeli Buccinensis* recensita. Exstat & editio Florentina, A. 1554. 8.

Aldina, Venet. 1522. 4. * quæ in titulo ipso carmina Plauti magna ex parte in mensum suum restituta promittit, & *Franciscus Asulanus* in præfatione profitetur se exemplar ab *Aldo* & *Erasmo* castigatum typographis exscribendum proposuisse, * *Roberti Stephani* editio Aldum secuti prodijt Parisiis 1529. fol.

Lugdunenses apud *Gryphium*, 1535. 1540. 8. 1554. 16.

Parisiensis apud *Rob. Stephanum*, exemplaribus viginti invicem collatis, A. 1535. fol.

Coloniensis *Gyberti Longolii* Ultrajectini, 1538. 8. apud *Joannem Gymnicum*. Prodierant etiam Comœdiæ Plauti selectiores cum notis *Longolii* Paris. 1530. 4.

Joachimi Camerarii, qui membranarum antiquissimis Palatinæ postea illatis, atque hinc iterum ereptis, Bibliothecæ usus, plurima restituit, & quinque primum Comœdias recensuit, Anno 1545. 8. deinde totum Plautum A. 1551. & 1558. 8. Basileæ apud *Hervag.* cum fragmentis à *Georgio Fabricio* collectis, & præfixa ejusdem *Camerarii* de Carminibus Comicis. dissertatione.

* *Joan-*

ET EDITIONES. I Lib: I. Cap. i. ii

* *Joachimus Camerarius* de Plauto in primis præclare meritis, utum se esse testatur membranis antiquis *Viti Verleri* Franci, quem Lipsiæ Comœdias Plautinas interpretantem audiverat. Quamquam vero privilegium *Friderici I. Imperatoris*, quod in quinquennium accepit *Camerarius* pro editione scriptorum suorum quorumcunque ad humaniores literas spectantium, jam datum est A. 1538. 26. Novembr. in quo Plautinarum etiam emendationum fit mentio, nihil tamen ex illis lucem videtur vidisse ante A. 1545. quo Lipsiæ in 8. ex officina *Valentini Papæ Camerarius* edidit à se recensitas illustratasque *Amphitruonem*, *Afinariam*, *Curculionem*, *Casinam*, atq; *Cistellariam*: nisi quod jam A. 1536. 8. *Magdeburgi*, edente *Georgio Majore*, prodire *Captivi*, *Aulularia*, *Miles*, *Menæchmi*, *Mostellaria* & *Trinimus*, emendati & numeris restituti ab eodem, ut non dubito, *Camerario*, licet nomen suum præditum vetuit. Quod itaque in *Catalogo Bibl. publicæ Leidensis* novissimo pag. 271: mentio fit *Comœdiarum Plauti* viginti per *Joachimum Camerarium* editarum *Basileæ* An. 1538. 8. putem ego errorem esse pro 1558.

Plautiniana cum castigationibus ejusdem *Camerarii*, *Cælii Secundi Curionis*, *Jo. Sambuci*, *Adr. Turnebi*, *Adriani Junii*, *Caroli Langii*, & aliorum, *Ant. Werp.* 1566. 12. *Genev.* 1581. 1587.

Basileensis Hervagiana Anno 1568. 8. in qua præter castigationes jam memoratas *Virorum doctorum* & *Caroli Langii* lectiones in *Plautum* occurrit *Andree Alciati* *Mediolanensis* de *Plautinorum Carminum* ratione libellus, & *Lexicon Plautinum*.

Basileensis Andree Cratandri, A. 1573. 8.

Lambinianæ cum commentariis insignibus *Dionysii Lambini*, *Parif.* 1577. 1587. fol. Col. 1578. *Genev.* 1595. 1605. 1622. 4.

Plautus ex recensione *Lambini* *Heidelberg.* A. 1581. 8.

* *Plautus* cum variis Lect. ex *Lambini* & aliorum variorum observatione adscriptis. *Lugd. apud Sanctandream.* 1587. 8.

Lambino notas suas in *Plautum* retractantæ manus injecerunt facta, cum pervenisset ad tertiam decimam comœdiam. Cætera peregit Collega ejus *Jacobus Helius*, *Græcarum literarum Regius Professor*.

Plautum à se emendatum promisit in publicum emittere elegantissimus *Muretus* p. 178. b. notis ad *Terentium*. *Gabriel Faërnus* quoque, qui in restituendo *Plauto* multa *Camerarii* laboribus accepta libenter retulit: & *Latinus Latinus*, opera etiam *Longolii* adjutus. Vide *Latinii* *Epistolas* T. 2. p. 43. Etiam *Antonius Panormitanus* sui in *Plautum* *Commentarii* meminuit in *Epistolis* suis pag. 19. 22. 51. 99. &c.

Jani Gruteri editio castigata ad Codices Palatinos A. 1592. tanto minus prætereunda, quod illa prima est, in qua Comædiæ singulæ actibus & scenis, versuumque numeris magno lectorum commodo distinguuntur. Grutero iniquior Jo. Philippus Pareus, de quo suo quondam discipulo Gruterus queritur Epist. 121. 122. post Gudianas: nec Pareo parcat in scriptis suis Gruterus, quam miseram virorum doctorum certantium invicem maledictis conditionem merito dolet Michaël Piccartus litteris ad Jo. Kirchmannum, post Gudianas pag. 260. atque acerbe nimis, novisque maledictis exagitat Jac. Gretserus lib. I. rerum variarum, Ingolstadt. 1628. 8. capite IX.

Plautus cum non contemnendo indice dictionum & phrasium excusus Cothenis 1618. 8.

Plautus ex recensione *Jani Douze* filii, cum brevibus ejus animadversionibus, Antwerp. 1589. Lugd. Bat. 1595. Francof. 1610. 12.

Ex recensione & cum præfatione *Augusti Buchneri*, Witteb. 1640. 12. 1652. 1659. &c. Præfationem in posterioribus Plauti editionibus omissam queritur Tho. Crenius. Vir Clar. parte 2. animadvers. p. 2. De editione ipsa non præclare sentit Jo. Frid. Gronovius præf. ad Plautum.

Jo. Passeratii Commentaria in Plautum laudata Adriano Bailletto nusquam terrarum neque typis exscripta, neque manu exarata comparuisse affirmat Ægidius Menagius T. 2. Anti-Bailleti p. 158. At in Philippi Labbei Bibliotheca nova MSS. p. 371. memorari video Passeratii Commentaria in Plauti militem, Casinam & Mostellariam.

E recensione *Jo. Isaaci Pontani* Plautus prodiit. Amst. 1650. forma minore.

Præstantissimæ ad intelligendum hunc Comicum sunt editiones Taubmannianæ, quarum prima Franc. 1605. altera 1612. cum secundis *Frid. Taubmanni* curis, tertia post illius obitum (vix enim excessit Wittebergæ A. 1613. IX. Cal. April.) accedente eximii *Viri Jani Gruteri*, sed variis investivis (a) in Jo. Philippum Pareum molesti, industria A. 1621. 4. (b) Hæ editiones licet non usque quaque sunt emendatissimæ, primæ enim se ideo pudere scribit
Taub-

(a) Hæ totis plaustis etiam in Pareum effundantur à Grutero in Epistola monito sub Christophori Pflugii typographiæ Schurerianæ præfecti nomine edita, tum in Erfordiana & in Eustachii SU. P. Asini Cumani fraterculo à Plauti electis electis Respondit Pareus non minus acerbe in provocatione ad senatum Criticum pro Plauto & in Analectis Plautinis, quæ thesauro sive Faci Artium Gruterianæ tom. septimi star maligne subjuncta sunt.

(b) Hanc minus emendatam esse monet Thom. Crenius par. 16. animad. hist. phil. log. pag. 221.

EDITIONES: Lib. I. Cap. 1. 13

Taubmannus in literis ad Godofr. Jungermannum datis prid. Cal. Septembr. A. 1606. & tertiam hoc nomine reprehendit Jo. Clericus Vir Cl. T. 3. Bibl. selectæ p. 364. seq. tamen contextum pluribus locis exhibent meliorem, ac præter luculentos commentarios omnium quiqui ante Plauto manus admoverant industriam delibantes ac vincentes fragmenta ex amissis Plauti Comædiis post G. Fabricium diligentius collecta, tum hypobolimæa seorsim ad calcem conjecta notisque illustrata exhibent. Eadem fragmenta deinceps subjuncta sunt Plauto cum Indice phrasium excuso Cothenis Anno 1620. 8. tum editionibus Plauti eximiis, quas magno studio adornavit Jo. Philippus Pareus Francof. 1610. 8. Neapoli Nemetum sive Spiræ (a) 1619. 4. & Francof. 1641. 8. tum illis quas cum variorum notis vulgarunt Lugduni Batavorum M. Zuerius Boxhornius A. 1645. 8. à Nic. Heinsio exemplar manu Josephi Scaligeri notatum nactus, & Anno 1664. 1684. 8. Jo. Frid. Gronovius è sex Godd. MSS. atque ex sagaci ingenio non paucis Plauti locis novam lucem seneratus. * Jo. Fridericum Gronovium in Plauto, senariorum versuum rationem non satis habuisse perspectam, arguit Rich. Bentleius V. C. in emendationibus ad Menandri reliquias pag. 54. cui facile fuerit loca illa monstrare, atque ita lectores sibi obstringere.

De corpore Poëtarum Latinorum Genevæ, Lugduni, & nuper præstantissimo viro Michaële Maittaire curante Londini edito, in quo & ipse Plautus obvius, dixi infra lib. IV. cap. 1.

In usum serenissimi Galliz Delphini Plautus editus est à Jacobo Operario Constantiensi Presbytero, & Domus de charitate S. Mariæ Provifore Paris. 1679. 4. duobus Voluminibus, cum interpretatione sive paraphrasi & notis, omniumque (b) Indice Vocabulorum, quod ne sæpius monere necesse sit, semel annotasse sufficiat ita adornatas esse omnes auctorum editiones, quas moderantibus Carolo Sanctamauræo Montauserii Duce, Jacobo Benigno Bossueto (c) Episcopo Condomensi atque inde Meldensi, & Petro Daniele Huetio Episcopo hodie Abrincensi doctrinæ & ingenii laude

(a) * Hæc editio à Jo. Gravio collata cum Miss. & passim castigata fuit in Bibl. Jo. Moni Eliensis in Anglia Episcopi.

(b) Multi reprehenderunt, quod in Indicibus hisce laboriosis sane ac perutilibus nulla tamen phrasium ratio habita est, neque acceptionis variz vocabulorum, ut laudatissimo studio factum est in Indicibus Matthiz Berneggeri, Jo. Freisheimi &c. sed hæc simplicitas & nuda modo exhibentur, atque parum utilis sive superstitiosa potius diligentia præteritur in ejusmodi qualia nemo sanus requisierit, uti sunt *est, qui &c.* Præterea quod Librariorum vitio numeri interdum perperam positi, vocabulaque omissa, ut in Plauto ipso annotavit Tho. Crenius T. V. animadv. p. 197.

(c) Diem obiit sapientum An. 1704. 12. Aprilis, ætat. 78. Vide Ephemerides Parisenses ejus anni p. 90f. seq. edit. Amstelod.

Jaude illustrissimo, in Delphini usum Galli vulgarunt: * *Jacobus Operarius (a)* qui Plautum in usum Delphini vulgavit, testatur se usum fuisse ineditis notis *Jacobi Corbinelli* Florentini, ad oras editionis Plauti à Sambuco factæ, manu auctoris adscriptis. *Levini Torrentii* notas & castigationes ex Codice illius, quæ erat in Bibl. Gudiana, seruo adscriptas huic in usum Delphini publicatæ editioni manu præclari viri & amici Jo. Christiani Wolfii.

Prodiit etiam Plautus cum variis lectionibus in Corpore Poëtarum Latinorum Genev. 1603. 1611. 4 & ex *Francisci Guicti* Critici severissimi recognitione, addita Gallica translatione prosaria *Michælis Marolesii* Paris. 1658. 8. Ab eo tempore *Anna T. Fabri* filia quasdam Plauti Comœdias, *Amphitruonem* puta, *Rudentem*, atque *Epidicum* nova veste eleganti Gallica induit, notisque & dramatum ad leges theatri examine illustravit, Paris. 1683. & Amst. 1691. 12. tribus Voluminibus. Hæc Plautum Terentio ita notat præstare ingenio & inventione atque apparatu, ut Terentius vincit arte & dictionis elegantia.

* Ad *Janum Hautenum* de versione ipsius *Belgica* aliquot Plauti Comœdiarum, hendecasyllabos *Justi Lipsii* habes in ejus poematis num. 17.

Novissime binas metaphrasas amœnas Plauti nacti sumus sermone Gallico prosario, alteram *H. P. Limierii*, pluribus aliis scriptis & *Ludovici XIV.* Galliarum Regis. historia clarissimi, qui *Captivos ex Costei*, *Amphitruonem*, *Epidicum* & *Rudentem* ex *Daceriæ* interpretatione servavit, notasque adjunxit: *Stichum* vero & *Trinumnum* totidem versibus Gallicis reddidit. Hæc versio Latinis Plauti ex adverso positis lucem vidit Amstelodami 1718. 12. decem Voluminibus. Alteram debemus ex *Benedictino* celeberrimo *Gueudevillio*, cujus versionem *Moriæ Erasmi* & dissertationes *Atlanti Historico* insertas aliaque ingenii monumenta habemus. Hujus Plautus circa idem tempus sumptu *Petri Vander Aa* prodiit *Leopardiæ* octo Voluminibus, in quo & dramata, quæ *Costeus* & *Daceriæ* verterant, ex nova *Gueudevillii* interpretatione comparent, & notæ singulis Comœdiis ab interprete sunt adjunctæ. Qui utramque translationem inter se & cum Latino Plauto conferent, (b) fatebuntur illam *Limierii* adstrictiore ac modestiore toga: hanc *Gueudevillii* fluxa magis

(a) *Giornale de' letterati di Roma*, A. 1679. pag. 39.

(b) *Journal Historique* Amst. 1719. Jan. pag. 19. il semble que *M. Limier* s'attache d'avantage à son original, & qu'il en fait mieux sentir le véritable caractère: & que le Sr. *Gueudeville* est plus badin, plus vif, plus bouffon. Confer *Acta Erud.* A. 1719. pag. 335. *Journal littéraire* Tom. IX. pag. 485. *Histoire Critique de la Rep. des lettres* Tom. XV. p. 396. *Bibliothèque ancienne et moderne de Mr. le Clerc* T. XI. p. 120. etc.

EDITIONES: Lib. I. Cap. 1. 15

agisque Comica veste incedere. In utraque nonnulla nota
Acta Eruditor. A. 1719. pag. 329.

. Præterea Plauti Comædiis lucem attulere *Justus Lipsius*
in antiquarum Lætionum libris quinque, usus quatuor
. MSS. *Hermannus Buschius* in decimationibus Plautinis
. *Mellerius Palmerius* in spicilegiis, Tom. V. facis Artium
erianæ. *Janus Guilielmus* in quæstionibus Plautinis Paris.
. 8. & jam distæ facis Artium Tomo III. *Janus Donsa*, Pa-
in Centurionatu sive Plautinarum explanationum libris
ugd. Bat. 1587. 12. Francof. 1600. 12. *Janus Gruterus* in IX.
suspicionum, Vviteberg. 1591. 8. *Caspar Scioppius* in sus-
um lætionum libris V. quibus amplius ducentis locis Plau-
astigatur & illustratur, Norimb. 1597. 8. *Jo. Meursius* in Cu-
lautinis, sive parte priorè Exercitationum Criticarum,
. Bat. 1598. 8. *Valens Acidalius* in libris viginti divinationo-
& interpretationum Plautinarum, Francof. 1607. 8. & To-
I. facis Artium Gruterianæ. *Franciscus Dissaldus* in ani-
ersionibus ad Plautum, Salmur. 1611. 8. *Jo. Philippi Parei*
con Plautinum editum Hanovix 1634. 8. Ejusdem Calligra-
Plautina, Commentarius de metris Plautinis, de imita-
Plauti Terentiana, de vita & scriptis Plauti dissertatio.
a denique & Analecta Plautina, ut animadversiones, quas
simus vir Petrus Francius ineditas habuit, omittam. * Jo.
ppi Parei electa Plautina perstringuntur in libro, qui inscri-
Asini Camani fraterculus ex Plauti electis electus per Eusta-
n Svartium. 1619. 8. Reineri Neuhusii electa Plautina ac
ntiana prodierunt Amstelod. 1646. 12.
lectis in Tomo VII. facis Artium subjiciuntur *Jo. Brantii*
s notæ in Plautum, *Georgii Reiteri* censura in aliquot lo-
auti, & varix lætiones è tribus Caroli Langii Codicibus
Videndus quoque in varia Plauti loca *Octavius Ferrarius*
ctissimus lib. II. electorum cap. 27. seq. *Simonis Ulrici Pisto-*
nimadversiones in Plautum affectæ, lucem opinor haud vi-
it, laudatæ & inspectæ Taubmanno. * Loca in quibus Ci-
em cum Terentio, Terentium cum Plauto comparat *Gau-*
dentius

Is Lipsius cum Eloquentiam publice doceret in Academia Jenensi, his verbis so-
udiose juventuti lætionem Plauti commendare, ut video à quodam ejus audito-
carum: *Diligenter legite Plautum, plus est doctrina in Plauto, quam in Terentio;*
est utilius legi post Ciceronem & hic est, qui proprietatem, qui puritatem suppeditat;
animitatem, jocos, sales & eam Asticorum Venerem quam frustra in reliquo Latio
Norunt tamen studiosi fugiendos esse in illo Comico non minus putidos quos-
obscænos sales, quam obsoleta verba, quæ longe plura è deperditis quoque Plau-
comædiis annotarunt Fulgentius Planciades, Nonius, Festus.

dentius Merula in dialogo, petiit magnam partem: è *Camerarii* commentario ad lib. I. Tusculanarum dispp. *Ciceronis*, ut notavit *Antonius Majoragius* in Apologia contra *Merulam* p. 28. Loca *Plauti* quæ *imitatus* videtur *Terentius*, singulis paginis singulari studio annotata sunt in editione nitida *Terentii*, quam adornavit *Martinus Hugenius* Amst. 1710. 8.

Henrici Stephani dissertatio de *Plauti* latinitate ejusdem libello de latinitate falso suspecta subjicitur Paris. 1578. 8. *Franciscus Floridus Sabinus* in dissertatione adversus calumniatores *Plauti* vulgatâ, Basil. 1540. atque in editione *Plauti Pareana*, & *Benedictus Florettus* in Apologia pro *Plauto*, quam ex ejus progymnasmatibus poeticis (a) petitam ex *Hetrusco* Idiomate vertit *latine Janus Panelius Middelburgensis*, *Philippus* vero *Pareus* edidit, eam subiunxit commentario suo de particulis *latine lingue* *Francos. A.* 1647. 12. *Plautum* extollunt contra *judicium* (b) *Valcatii Sedigiti*, *Horatii*que, probatum *Danieli Heinsio* in diff. quæ *Terentii* quibusdam editionibus præmitti solet. Tuetur etiam *Plautum* *H. Stephanus* adversus *Naugerium* in diff. de Criticis p. 16. seq. & 27. - 34.

Georgii Cassandri sententiæ selectiores ex *Plautinis* Comædiis, una cum scholiis in loca obscuriora prodire *Gandavi* 1536. 8. ut omittam *Georgii Fabricii* è *Plauto* & *Terentio* collectas sententias, *Reineri Neubusii* electa *Plautina* ac *Terentiana*, *Cbristophori Uladeracci* flores *Plauti*, *Bernhardi Heupoldi* *Plautum* redivivum, sive sententias è *Plauto* excerptas, &c.

Non inutilis labor eloquentiæ studiosis offertur in *Augustini Gambarelli* libello quem inscripsit: *Opposita* sive *Antitheta* è *Plauto*, *Terentio* & *Cicerone*, *Mediol.* 1606.

Denique *Caspar Sagittarius*, Anno 1671. 8. *Altenburgi* edidit diatribam de vita ac scriptis *Plauti*, *Terentii*, ac *Ciceronis*, in qua memorat nonnulla à me ante omissa, ut *Lælii Patavini* notas in *Aululariam*, *Epidicum*, *Bacchides*, *Mostellariam* & *Pseudolum*: *Lodevei Odeberti Eduensis* in *Amphitruonem*, *Hafenmulleri* in *Aululariam* &c.

* *Plauti* editionem adornare voluit *Iosephus Scaliger*, ut notatum *Clariss. Almeloveenio* in *Bibliotheca* promissa & latente pag. 51. *Notas* quasdam *Scaligeri* *MStas*, quemadmodum & emendationes *Salmassi* servat *Bibliotheca Publica Leidensis*, in qua præter

(a) Hæc progymnasmata Italice edita *Florentiæ* 1639. 4. quinque voluminibus, accessiones & 1661. 4.

(b) *Sedigitus* apud *Gellium* XV. 24. *Horatius* in *Arte Poët.* v. 270. seq. Confer si placet *G. Jo. Vossium* II. 23. *Institut. Poët.* & *Franciscum Vavassorum* de *ludrica dictione* p. 160. seq.

ILLUSTRANTIA: Lib. I. cap. I. 17

præter Aululariam in membraneo Codice cum Variis Lect. ex Codice Pithœi, obviæ etiam tres Codices membranacei Comœdiarum octo, & alius in charta. *Antonius* etiam *Clementius*, Plautum recensere instituit, ut discas ex Epistola IX. Merici Casauboni A. 1657. ad eum scripta. D. *Casparis Erasmi Brochmandi* prælectiones ineditæ in quasdam Plauti Comœdias, Hafniæ adhuc asservantur.

Basilicæ ex officina Hervagiana per Eusebium Episcopium 1568. 8. prodiit Volumen hoc titulo: Eruditorum aliquot virorum de Comœdia & Comicis versibus commentationes, itemque in Plautum annotationes & alia quibus totus fere Plautus explicatur. In hoc continentur *Lilii Gyraldi* ex dialogis de poetis excerpta diatriba de Comœdiæ ejusq; apparatu, p. 1. & *Julii Caf. Scaligeri* de Comœdiæ origine, & de comicis versibus, ex ejus opere de Poëtica: p. 32. *Andree Alciati* de Plautinorum carminum ratione p. 71. & Lexicon breve vocum Plautinarum pag. 79. *Ioach. Camerarii* de Comicis versibus pag. 126. & in Plauti Comœdias annotationes ab ipso auctore correctæ & auctæ pag. 153. *Caroli Langii* Variæ Lektionen ex tribus Codicibus Plauti MSS. pag. 301. *Adr. Turnebi* in Plautum observationes ex libris Adversariorum. p. 333. *Hadr. Junii* pag. 336. *Celii Secundi Curiosis* Plautinæ Lektionen pag. 340--343. & 355. 364. Loci ex XLI. amissis Comœdiis citati pag. 344. Loci ex Comœdiis quæ existant citati, qui in nostris Codicibus non reperiuntur. p. 352. 355.

Ex Bibliotheca V. C. Marquardi Gudii accepi editionem Plauti Doussianam, & alteram Seb. Gryphii A. 1549. 12. utramque innumeris locis Josiæ Merceri & alterius viri docti manu castigatam è MSS. Codd. & variis observationibus. Plauti Codex insignis membranaceus, qui olim fuit Hieronymi Suricæ, Cæsar-Augustani, postea pervenit ad Illustrem Frid. Adolphum Hansem ab Ehrencon. Vide Catalogum ejus Bibliothecæ p. 420.

Subactius judicium jam requirit lectio Plautina, ut mirer in tractatione scriptorum Latinorum adolescentibus commendanda Plautum Terentio prælatum esse à Scioppio in Epistola de compendiosa Linguæ Latinæ exactius cognoscendæ ratione, quæ ejus lucubrationis de arte Critica præmittitur. Confer Morhofium III. 4. polyhist. pag. 623. seq. Cæteroqui norunt omnes, proprietatis & leporis linguæ Latinæ Magistrum Plautum esse utique egregium.

Plenus ingeniosis dictis ac facetiis est hic Comicus jocisque, non de illis pertractatis jam loquor, sed de amœnis & honesto homine haud indignis. Itaque illustrissimus Cardinalis *Henr.*

Norifus: Johannem Harduinum & Franciscum Macedo cum ab illis impetitus fuisset, insultus utriusque Plautinis ferme sententiis vel repressit vel elusit. Vide *Norifii* parænesin ad Harduinum, & Annibalis Corradini Veronensis (quo sub nomine idem *Norifius* latet) Thrasqnem seu militem Macedonicum Plautino sale perfrictum. Amst. 1709. 8.

Non contemnendam quoque pulchrarum sententiarum, & prudentium monitorum Plautus suppeditat copiam, ex quibus unicum hoc loco adscribam ex *Perfa* Act. IV. Scen. 4.

Satin' Athenæ tibi visæ fortunatæ atque opiparæ?

Si incolæ bene sunt morati, pulchre munitas arbitror,

Perfidia & peculatus ex urbe & avaritia si exulant,

Quarta invidia, quinta ambitio, sexta obirectatio,

Septimum perjurium, oetava indiligentia,

Nona, injuria: decimum quod pessimum aggressu scelus:

Hæc nisi inde aberunt, centuplex murus rebus servandis parum est.

Hermann Buschii decimationes Plautinæ Paris. 1521. 4. editæ sententias è Plauto excerptas cum scholiis in tironum usus continent. Et Robertus Stephanus A. 1536. 8. edidit festivum delictum sententiarum & proverbiorum ex Plauto, Terentio, Virgilio, Ovidio, Horatio, Juvenale, Persio, Lucano, Seneca, Lucretio, Martiale, Silio Italico, Statio, Valerio Flacco, Catullo, Propertio, Tibullo & Claudiano, cum indice sententiarum & Proverbiorum. Spectat huic etiam sapientia scenæ Romanæ, cum notis nuper edita à V. C. Christoph. Augusto Heumanno, Isenaci 1716. 12. Vide Acta Erud. illius anni p. 325. Georgii Fabricii sententiarum è Plauto & Terentio decerptarum libri duo prodire Lipsiæ 1558. 8.

X. Joannes Philippus Pareus editioni suæ Plauti præclaræ, quam Neapoli Nemetum prodire dixi An. 1619. 4. subjecit antiquam Comædiam (a) quæ inscribitur *Querolus sive Aulularia* diversa ab Aululariâ, quam inter Plautinas jam posui. Hæc primum in lucem prolata est à *Petro Daniele* Paris. 1564. 8. apud Rob. Stephanum: hinc prodit cum notis ejusdem Danielis, *Conradi Reittersbusii* & *Iani Gruteri*, adjecta ejusdem argumenti Aulularia, quam elegis pridem descripsit Gallus quidam Blesensis, *Vitalis* nomine, sub initia sæculi XIV. à CHRISTO nato clarus.

(a) Scripta est sermone Poëtico, non tamen accurata certa que pedum ratione observata, unde *clodo pede i'cedere* se affirmat in prologo, ad quem vide sis notas Petri Danielis. Recte igitur *dramæ* profaicum vocat G. Jo. Vossius cap. 2. de natura Poëtices, & *fabulam profam* Tho. Reinesius p. 175. Epist. ad Bosium.

clarus. Heidelbergæ apud Commelin. 1595. 8. Etsi vero Querolus illa in MSto antiquissimo Palatino ad Plautum refertur, sub Plauti quoque nomine allegatur à Servio in III. Æneid. p. 279. edit. P. Danielis, Jo. Sarisberienſi II. 2. Policratici, & Luitprando de rebus per Europam gestis I. 3. unde Plauto alicui juniori tribuitur à Casp. Barthio XLIV. 13. 14. Adversariorum: M. Accii Plauti certè minime est, quoniam auctor ipse in prologo hanc fabulam *investigatam Plauti per vestigia* profitetur, & pag. 34. locum profert è Ciceronis Oratione pro Sex. Roscio Amerino. Quemcunque vero parentem agnoscit, exploratum videtur vel è Servii testimonio, Imp. Theodosii saltem junioris tempora sive antecedere, sive æquare, quamobrem *Rutilium*, cui hoc drama Auctor inscripsit, viri docti (a) haud putant diversum esse à Claudio Rutilio scriptore Itinerarii, de quo infra suo loco: Non me fugit quidem a Pareo & aliis auctorem hujus Queroli existimari *Gildam Badonicum*, qui post medium sæculi à CHRISTO nato sexti floruit. Ita sane vir insignis Jo. Fridericus Gronovius IV. 18. de tertetiis, scriptorem hujus dramatis appellans *Gildam, Stancharſia Britannia*. Sed vereor ne ansam huic sententiæ parum verisimili dederit toto celo diversa ab hoc dramate *Epitola Gildæ Sapientis de excidio Britannia & Castigatio Ordinis Ecclesiastici*, quæ liber *Querolus* inscribitur in Codd. MSS. * *Queroli* auctorem non esse *Gildam*, ipse deinde Pareus à Reinesio monitus agnovit. Vide Reinesii Epist. XXXIX. ad Bosium pag. 175. *Gildæ* liber de excidio Britannia occurrit etiam in Tomo VIII. Bibliothecæ Patrum edit. Lugdunens. pag. 707. De illo libro ad si placet Jas. Usseri Antiquitates Ecclesiarum Britannicarum cap. XIV. & de *Gilda Taubmanniana* ad Plautum p. 1498: Cavei Hist. literar. Script. Eccles. ad A. 581. & Acta Sanctor. T. 2. Januar. p. 952. seq.

XI. Josias Simlerus in Bibl. affirmat Achillem Statium habuisse Comædiam Plauti ineditam *Philodoxium*. Sed non magis Plauti est hoc drama quam alterius Comici veteris *Lepidi*, sub cuius nomine illud Lucæ Anno 1588. edidit Aldus Manucius Pauli F. Vide, si placet, quæ dixi inferius ubi recenseo fragmenta veterum Comicoꝝ latinorum.

B 2

CAPUT

(a) Vide Voffium de Poetis latinis p. 59. & Paulum Colomesium ad dialogos Gylæ & de Poetis p. 432.

C A P U T I I.

D E M. P O R C I O C A T O N E .

M. Catonis majoris aetas 1. Liber de agricultura . 2. Inscriptiones capitum . Editiones . 3. Oratio pro Lege Oppia , apud Livium . 4. Supposititia Catonis ab Annio edita . 5. Disticha moralia ad scrius scriptoris . Valerii Catonis dira . ibid. Catonis majoris dictio . 6. Scripta deperdita . 7. De M. Catone filio Praetore . 8. De Catone nepote . 9. De Pronepote , Catone minore , Uti- censi . 10. * Index Scriptorum in Auctoribus de re Rustica lau- datorum . 11.

I. M PORCIUS CATO antea *Priscus* appellatus, etiam *Ma- jor* vulgo audit ob pronepotem Catonem minorem Uti- censem . Ortus municipio Tusculo, non minus (a) egregii Im- peratoris Consulisque ac Censoris (unde *Censorius* quoque passim dicitur) quam Juri, Oratoris, conditoris Historiarum ac Phi- losophi nomen promeruit. Cum bello Punico secundo ab anno usque septimo decimo aetatis non infeliciter pugnasset, deque Hispania triumphum, & multa in Rep. praclare egisset, haud dubitavit magno jam natu (b) Graecas litteras in Sardinia sibi Ennio addiscere, nec pauca latine scripsit, obiitque tertio bello Punico quod ipse persuaserat ineunte, Anno U. C. DCIV. L. Censorino & Manilio Coss. ante CHRISTUM natum CXLIX. aetatis LXXXV. si Ciceronis quidem (c) & Plinii calculum se- quimur, nam Livius XXXIX. 40. eum testatur anno LXXXVI. adhuc causas egisse, & anno XC. Servium Galbam ad populi judicium adduxisse, quod narrat etiam Plutarchus in vita p. 344. seq. Confer., si juvat, Valerium Max. VIII. 7. 1.

II. Jam

(a) Livius XXXIX. 4. Plin. VII. 27. & XXIX. 1. Hist. Cicero Bruto cap. 15. &c. Nepos & Plutarchus Catone Majore pag. 326. seq. E recentioribus Jo. Glandorpius in Oronastico Romano p. 714. seq. ubi de gente Porcia è Gellii XII. 19. & aliis scriptoribus: Andreas Schottus ad Victorem de viris illustribus c. 47. Caspar. Sagittarius de vita & scriptis Catonis, Ennii, Pacuvii &c. Altenburg. 1672. 8. (quo in libro pag. 75. tabellam Genealogicam Catonum exhibet.) Martinus Hanckius (in Sagittarii libro p. 106. per ty- pographi errorem Hanferus) Vir. Cl. libro utroque de Romanarum rerum scriptoribus, ac Petrus Bélius dictionario Historico Critico edit. secundæ in Porcius. Imaginem Ca- tonis Censorii post Bellorium & alios exhibet Jacobi Gronovii Viri Cl. Thesaurus An- tiquitatum Græc. Tomo III. Diversus à Catonibus quos Glandorpius & Sagittarius re- censent, fuit Cato Sinopenfis, cujus de Hieronymi Syracusani Tyrannide librum alfe- gat Arhenzus libro VI.

(b) Aurelius Victor c. 47. Cicero Catone Majore c. 1. & 2. & in Lucullo c. 2. Quinti- lian. XII. 17.

(c) Cicero Bruto c. 20. Plinius XXIX. 1

CATO DE RE RUSTICA. Lib. I. Cap. 2. 21

II. Jam tum Ciceronis (a) ætate nullum fere exstabat scriptum latinum, quod esset dignum lectione, scriptis Catonis antequam. Cum vero plurima, ut dixi, scripserit, unicus hodie illius superest *de agricultura*, sive *de rebus rusticis ad filium liber*, cujus meminit præter Varronem ac Columellam, Gelliumque Plurarchus pag. 351. συνέτακταί γε βιβλίον γεωργικόν, ὃ δ' ἔστι περὶ πλεονέκτων σκευασίας (cap. 76.) καὶ τριήσας ἑσώρας (cap. 25. & 101.) γέγραπεν, ὃ πάντι φιλότιμωτον περὶ τῆς ἀγροῦ ἰδέσθαι. Plinius XIV. 4. *Catonum ille primus triumpho & censura supra cetera insignis, magis tamen etiamnum claritate litterarum, præceptisque omnium rerum expetendarum datis generi Romano, inter prima vero agrum colendi, illius ævi confessione optimus ac sine æmulo agricola.* Servius ad 2. *Georgic. Hoc etiam Cato ait in libris ad filium de agricultura, &c.* * Ab CATONE ornata litterarum latinarum monimenta scribit Valerius Maximus III. 4. 6. & apud Ciceronem de senectute cap. 15. Cato ipse loquens dixi, inquit, in eo libro quem de rebus rusticis scripsi, de qua (utilitate stercoreandi) doctus Hesiodus ne verbum quidem fecit, cum de cultura agri scriberet. Plinius XVI. 39. *Cato hominum summus in omni usu, de materiis hæc adjicit: Producit deinde verba ex libro de re rustica cap. 31.*

III. Inscriptiones Capitum non esse ab ipso auctore, recte mihi videtur annotasse Joannes Meursius, licet existant in editione principe, quæ prodiit Regii An. 1482. fol. apud Barthol. Bruschiū, tum in altera ibid. apud Franciscum Mazalum 1499. fol. At in aliis quibusdam defunt, ut in Basileensi Anno 1521. quam optimæ notæ esse idem Meursius testatur, & in Colonjensi apud Jo. Gymnicum 1536. 8. & in Lugdunensi apud Seb. Gryphium 1536. 8. Prodiit liber Catonis, præter jam dictas editiones sæpiusculæ, additis Varronis, Columellæ & Palladii, libris ejusdem argumenti, ut Bononiæ 1494. & 1504. fol. & Venetiis 1472. & 1514. apud Aldum 4. iterumque Venetiis An. 1528. 8. tum Paris. apud Ascensium 1529. fol. atque iterum in eadem urbe 1533. apud Jo. Parvum & Galeotum à Prato, fol. cum *Georgii Alexandrini* enarratione præscarum dictionum in scriptoribus de re rustica, Phil. Beroaldi notis ad Columellam, & Aldi Manutii ad Palladium. Hinc cum *Petri Victorii* castigationibus Paris. apud Rob. Stephanum 1543. 8. & Lugd. 1549. 8. Denique Heidelbergæ apud Hieron. Commelinum 1591. 8. cum Indicibus *Friderici Sylburgii*. Notæ Commelini, quas pollicitus est, nunquam videntur lucem, ac castigationes & animadversiones *Fulvii Ursini* ad Catonem, Varronem, Columellam & Calendarium Rusticum

(2) Cicero Bruto c. 18.

Farnesianum & veteres Inscriptiones fratrum arvalium prodiere Romæ 1587. 8. * Editio princeps Catonis & aliorum de re rustica scriptorum, Georgii Merulæ auspiciis excusa Venetiis per Nicolaum Jenfon A. 1470. fol. fuit in Bibl. Joannis Mori, Episcopi Eliensis. Altera quæ Anno 1482. prodiit Regii per Bartholomæum Bottonum, alias Bruschium, Regiensem, fol. exstat Hieronymi Commelini manu passim annotata in Bibl. publica Academiæ Franequeranæ. In illa legas hoc octastichon.

*Priscorum quicumque studet monumenta doceri,
Terrarum & cultus, arma, Deosque simul,
Hos legat antiquos Varronem, cumque Catonis
Scripta, Columellam, Palladiumque legat.
Rura canunt, rurisque Deos: his vita magistris
Desuevit querna pellere glande famem.*

Impressit Regii nuper volumina quorum
Optime Bottonus nomine Bartholomeus.

Binos ultimos versus aliis exprimere litteris non dubitavi, quoniam ab alio illos artis poetice rudi adjectos, prioribusque haud inelegantibus partum lepide subtextos patet. Nec omittendæ editiones scriptorum rei rusticæ Veneta 1496. fol. Regiensis 1498. fol. quæ Georgii Merulæ enarrationem priscarum vocum & Philippi Beroaldi ad Columellam notas adjunctas habent. Tum Aldina 1533. 8. Her vagiana 1535. 4. Coloniensis apud Jb. Gymnicum 1536. 8. Lugdunenses Gryphianæ 1541. 1549. 8. & Methodus rustica Catonis atque Varronis, præceptis Aphoristicis per locos communes digestis typice delineata & illustrata auctore *Theodoro Zwingero*, Basil. 1576. 8. MS. Codicem haud contemnendum Catonis, Varronis, ac Palladii de re rustica audio exstare Uratislavie in Bibliotheca instructissima Rhedigeriana. In Bibliotheca Menarsiana pag. 39. memoratur editio auctorum rei rusticæ Paris. 1629. fol. Sed legendum 1529. etsi optandum erat illum incomparabilis pulcherrimorum & rarissimorum librorum thesauri catalogum, quam emendatissime excusum esse. Olaus Borrichius in conspectu scriptorum Latinæ linguæ: *In originibus, dictio Catonis gravis est, arguta, subtilis, sine flore tamen, sine ascititio colore: in opusculo de re rustica, clara & rei quam tradit opido conveniens, adeoque castigatæ puræque latinitatis cultoribus merito imitanda. Interea ab obsoletis ejus vocibus & medicatione per verba, consulto abstinendum.* Calendarium rusticum Farnesianum, & veteres Inscriptiones fratrum arvalium cum Fulvii Urfini notis occurrunt etiam in thesauro Inscriptionum veterum Gruteriano p. CXVII. seq.

Catonis librum separatim recensuit illustravitque *Aufonius Popma* Anno 1590. 8. apud Plantinum. Post Popmam *Jo. Meursius*, (a) qui centum amplius locis auctum ex Basileensi maxime & Commeliana editione correctumque se dare profiteatur, Lugd. Bat. 1598. 8. & Franqueræ 1620. 8. In his editionibus præter Popmæ Meursiique notas occurrunt *Fragmenta ex deperditis Catonis scriptis* (post *Antonii Riccoboni* industriam ad calcem libri de Historia Venet. 1568. & Basil. 1579. 8. & Francof. 1628. fol. ad calcem T. Livii) diligentius collecta ab Aufonio Popma, & brevibus notis illustrata. * Lipsiæ typis subjiciendam novam Catonis & aliorum rei rusticæ scriptorum veterum latinorum editionem cum notis integris virorum eruditorum & novis editoris observationibus, atque inedito scripto *Gargilii Martialis* de cura boum, exspectamus jam pridem à clariss. *Christiano Schærgenio*. Libenter etiam audio pereruditum virum *Josephum Wasse*, qui *fragmenta Catonis* nova studio suo post Riccobonum ac Popmam collecta aucta & expolita luculentæ suæ Sallustii editioni Cantabrig. 1710. 4. subjecit, similiter scriptores de re rustica recensendos atque illustrandos in se suscepisse. Denique vir egregius *Joannes Conradus Schwartzius* novæ editionis horum librorum spem nuper fecit Coburgi, edito schediasmate & ad celeberrimum Virum Godfridum Thomasiolum Epistola inserta Miscellaneis Lipsiensibus T. 2. p. 477. ubi pulchra specimina eruditi laboris & utilis, quem produci in lucem exoptem.

IV. *Oratio Catonis pro lege Oppia* adversus L. Valerium Tribunum, cum Valerii responsione legitur apud Livium XXXIV. 2. seq. incertum an ipsius Catonis verbis,

V. Cætera quæ tanquam ex Originibus Catonis petita de *Antiquis Italiae populis* fragmenta, unâ cum aliis scriptis nullius fidei vulgavit commentariisque illustravit *Joannes Annius Viterbiensis*, Romæ Anno 1498. fol. frequenter & variis locis ab eo tempore recusa, tanquam spuria, quæquam laciniis quibusdam, quæ è Catone Plinius & alii proferunt, adtexta, præsentî loco omitto. Ita *disticha moralia*, quæ sub *Dionysii Catonis* nomine circumferuntur, nemo ignorat ad Catonem, de quo loquimur in præsentî, neutiquam pertinere; Non certe magis quam *Valerii Catonis divas*, de quibus singulis infra suus sese offeret dicendi locus.

VI. Ut ad Catonem Censorium noster redeat sermo, orationis

B 4 nis

(a) Meursii editio libri Catonis non nova est, sed eadem cum illa Popmæ nisi quod nova libro fronte, novisque titulis præfixis, Meursiique præfatio, & notæ accesserunt.

nis ejus formam ita describit Cicero in Bruto cap. 17. *Antiquior est hujus sermo, & quedam horridiora verba: ita enim tum loquebantur. Id muta, quod tum ille non posuit, & adde numeros, & aptior sit oratio, ipsa verba compone & quasi coagmenta, quod ne Greci quidem veteres fecerunt; jam neminem antepones Catoni.* Plutarchus in Catonis vita pag. 339. *εὐχαρὶς ἄμα καὶ δεινὸς, ἠδὲ καὶ καταπληκτικὸς, φιλοκλήμων καὶ αὐστηρὸς, ἀπορρηγμικὸς καὶ ἀγωνιστικὸς.* *Lepidus simul & gravis, jucundus & fulminans, facetus & austerus, sententiosus & acris.* Hoc exemplis deinceps quibusdam confirmat, & nunnulla ipsius acute dicta refert Plutarchus.

VII. *Scripta Catonis deperdita* hæc apud Veteres commemorantur:

Originum sive Historiarum (a) Annaliumve Pop. Romani libri VII. quibus ultimam manum paucis ante mortem diebus vel mensibus imposuisse è Cicerone constat. Certe senex demum illos scribere instituit teste Nepote cap. 3. ubi singulorum librorum argumenta. Apud Livium quidem XXXIV. 5. L. Valerius tribunus Catoni vix duo de quadraginta annos nato Originem ipsius objicit. Sed videtur Livius eo in loco ut sæpius alibi tribuere ex ingenio suo orationem L. Valerio, quam ille aliter aliamque dixerat; ut multis jam eruditis observatum Vossio, Bælio, atque Henrico Norisio Cenotaph. Pisan. diff. 1. cap. 1. p. 4. Laudes suas in hoc opere minime præteruisse Catonem docet Plutarchus in vita p. 344. Ipse Cato manu sua descriptum majoribus litteris legendum filio suo proposuit, ut domestica exempla virtutis edisceret. Id. p. 348. Laudat hoc Opus Cicero Bruto c. XVII. Illustraverat olim *Statilius Maximus*, ut è Charisio colligitur.

De re militari liber laudatus post alios Joanni Sarisberienſi VI. 19. Policratici. Vide de hoc Catonis scripto Stevechium ad Vegetii lib. 1. c. VIII. qui tamen fallitur, cum plures libros hujus argumenti à Catone scriptos putat, & Orationes confundit cum libris; etsi & hi & illæ Græcis sunt λόγοι, & Gellius quoque Orationem Catonis de falsis pugnis librum appellat X. 3. & librum contra Tiberium Sempronium Longum exulem II. 14.

Libri questionum Epistolicarum, Gellius VII. 10.

Epistole. Plinius, Festus, Priscianus &c.

De Ora-

(a) *Historias* vocat præter Nepotem Charisius lib. 2. Sed *Annales* Epitoma Livii lib. XLIX. *Originem* non satis plenus titulus visus Festo in *Orig.* Adi Vossium lib. I. de Historicis latius cap. V. *Fragmenta* è Catonis *Originum* libris collegere Antonius Riccobonus ad calcem libri de *Historia*, & Aufonius *Popma* in *fragmentis* Catonis de quibus ante dixi, & in *fragmentis* Historicorum de quibus infra in Sallustio.

DEPERDITA. Lib. I. cap. 2. 25

De Oratore, ad filium. Diomedes lib. I. pag. 358. Quintilianus III. 1. Romanorum primus, quantum ego quidem sciam, condidit aliqua in hac materia M. Cato ille Censorius.

Orationes variae (centum & quinquaginta legisse se testatur Cicero in Bruto cap. XVII.) quas ab adolescentia, ut est apud Nepotem, confecit, laudatæ Ciceroni, Varroni, Livio, Plutarcho in Vita Flamini p. 379. Gellio, Festo, Charisio, Nonio, Prisciano & aliis. Quasdam ex his proventiore ætate scriptas habitasque Originibus suis etiam incluserat, ut viri docti colligunt ex Epitoma libri XLIX. Liviani, atque è Livio ipso XLV. 25. & Cicerone in Bruto: Quamplurimos accusavit, pro se ipso causam undequinquages dixit. Ceterum Athenienses eum non Græce sed per interpretem allocutus esset, mirati sunt illi quod interpretem brevilquentiam ejus vix pluribus verbis assequi valuisset, ut refert Plutarchus p. 343. seq.

De liberis educandis. Macrobius III. 6.

Carmen de moribus, liber non versibus scriptus, sed prosa: Carmen enim antiquis dicebantur præcepta, leges, preces, dix & formulæ quavis solennes, licet minime versibus scriptæ essent ut demonstravi lib. I. Bibliothecæ Græcæ cap. IX. sect. 14. Vide Gellium IX. 2. & Nonium in *eligantes*.

Commentarius quo medetur filio, servis, familiaribus. Plin. XXIX. 1. Plutarchus in Vita p. 350.

Apophibegmata à sene Catone collecta. Cicero I. Offic. c. 29. Plutarch. p. 337.

VIII. Filius Catonis nostri M. Cato, Prætor, ante Patrem (a) denatus scripserat *de Juris disciplina* libros, sive *Commentarios Juris Civilis*, quorum decimus quintus laudatur à Paulo Jcto, in leg. 4 D. de Verbor. obligat. Meminit & Gellius XIII. 19. & Festus in *Mundus*. Confer si placet Jac. Oisellii notas ad laudatum Gellii locum. Hosce Commentarios inter Catonis Censorii scripta perperam retulere viri doctissimi Popsma & Riccobonus.

IX. M. Cato nepos, qui Anno U. C. DCXXXVIII. Consul fuit, scripsit & ipse *Orationes*, quæ à veteribus allegantur, & cum *Orationibus proavi* subinde confunduntur. Cato nepos de actionibus ad populum ne lex sua abrogetur, Priscian. III. p. 602.

X. De *Cæsaris Anti-Catonibus*, qui oppositi erant laudibus Catonis vulgo didi (b) minoris, Uticensis, quem Censorii pronepotem Cicero hellaonem librorum appellat, ac singulari scripto laudi-

(a) Livii Epitome lib. XLVIII. M. Porcius Cato filii in Prætura mortui fuit tenuissimo valuit, nam pauper erat, sumtu facis, De virtute ejus vide sis Justinum XXXIII. 2.

(b) Vitam ejus descripsit Plutarchus p. 759. seq.

laudibus in cœlum extulerat, dico infra in Cæsare, ubi etiam de Bruto qui Cæsari, ac de Augusto qui Bruto respondit. Scripserat & Catonem M. Fabius Gallus, quem mitti sibi postulat Cicero libro VII. Epistola 24. ad Galbū. * Scipionis librum probris in Catonem refertum memorat Plutarchus in Catone minore, pag. 787. Nimis, ut solet, audacter eruditissimus Bentlejus ex Horatii lib. I. Oda 12. tollit repugnantibus omnibus libris *an Catonis nobile letum*, & pro eo reponit *anne Curti*. De eodem Catone nepote accipiendus Virgilius VIII. *Æneid* 670. *secretosque pios, his tantem jura Catonem*. Ad si placet. dissertationem insertam Diario Basnagii Bellovallii (*Histoire des ouvrages des Savans*) A. 1708. pag. 102. Idem Uticensis Cato nuper materiam præbuit Tragediis duabus insignibus, quas libenter spectavit Anglia, Galliaque. Anglicæ auctorem, Londini primum editæ, & deinde Hagæ 1713. 12. recusæ, constat fuisse Josephum Addisonium, præstanti virum ingenio, qui extinctus (a) A. 1719. 17. Jun. At Gallicam composuit Mr. Deschamps Paris. 1715. 12. de qua consulendæ ephemerides eruditorum Paris. 1715. Septemb. p. 273. seq. & Hagenses (*Journal littéraire*) Tom. VI. pag. 510. ubi mentio editionis, quæ Hagæ repetita est cum addita comparatione Catonis Gallici Anglicæ. Addisonii Anglicum Catonem Italica Metaphrasi donavit eruditissimus vir Antonius Maria Salvini. Vide Diarium Venetum, *Giornale de' letterati d'Italia* Tom. XXII. p. 443. seq.

XI. INDEX SCRIPTORUM In Auctoribus Latinis de re rustica laudatorum.

ad paginas editionis Commelinianæ.

Cato pag. 1. *Varro* pag. 53. *Columella* pag. 157. &

Palladius pag. 513. incipit.

A Cæius Poeta 162.	Androtion 54. 164.
L. Ælius 145. vide Stilo.	Antigonus Cymæus 54.
Æschrio 54. 164.	Apollodorus Lemnius 54.
Agathocles Chius 54. 164.	Apollonius Pergamenus 54. 164.
Albutius 131. 137.	Apulejus 532.
Ambivius 253.	Archejaus 107. 144. 145. Bugonia auctor 113. 148. Epigramma 148.
Amphilochus Atheniensis 54. 164.	Archytas Pythagoreus 54. 163.
Anaxipolis Thasius 54.	

Ari-

a) Vide Addisonii elogium in Bibliotheca Anglica Gallice edita Tom. VI. pag. 13. seq.

IN AUCTORES DE RE RUSTICA 27

- Aristander Atheniensis 54. 164.
 Aristomachus 395.
 Aristomenes 54. 164.
 Aristophanes Mallotes 54.
 Aristoteles 54. 98. 114. 163. 337.
 384. 603.
 Athenagoras 54. 163.
 Attalus Philometor 54.
 Atticus (Julius) 107. 164. vide
 Julius.
 Bacchius Milesius 54. 164.
 Bias Prienzus 164.
 Bion Seleus 54.
 Bugonę auctor supra. Archelaus.
 Cæcilius 126.
 Cassius Dionysius Uticensis Ma-
 gonis libros Græce versos de
 Punico misit ad Sextilium
 prætorem 54. 164. 71. 84. 103.
 130. 331. Vide infra in Diopha-
 ne & Magone.
 Cato 56. 59. 62. 72. 73. 74. 75. 77.
 93. 94. 110. 164. 165. 166. 167. 168.
 170. 177. 183. 208. 213. 219. 226.
 252. 415. 419. 487. originum li-
 bro 107.
 Cornelius Celsus 164. 177. 185.
 186. 193. 202. 214. 218. 219. 240.
 245. 250. 251. 267. 291. 312. 315.
 317. 334. 337. 341. 344. 373. 383.
 387. 388. 394. 398. 400.
 Chæreas Atheniensis 54. 164.
 Chæresteus Atheniensis 54.
 Chrestus Euphronis, non ut
 multi putant Amphipolites,
 sed indigena. soli Attici 164.
 (idem fortasse cum superiore)
 Chaldæi 4. 420. 435.
 Cicero 161. 162. 225. Oeconomi-
 cum Xenophontis Latino ser-
 mone tradidit 415. 417. 447.
 448. 451.
 Cleobulus 164. Hic 54. est Eu-
 bolus.
 Columella 524. 550. 551. 554.
 555. 557. 560. 567. 572. 574.
 603. 609. 616. 624. 625.
 Columellæ contra Astrologos. li-
 bri 420.
 Columellæ patruus Columella
 illustris agricola 465.
 Grates 54. 164.
 Dadis 54. 164.
 Democritus Physicus 54. 163.
 234. 326. 367. 397. 436. 446. 531.
 Dicæarchus 57. 98.
 Dio Colophonius 54. 164.
 Diodorus Prienzus 54. 164.
 Dionysius cujus patriam negat
 se Varro accepisse 54.
 Dionysius Uticensis. Vide Cas-
 sius.
 Diophanes Nicensis 54. Bithy-
 nus 66. 164. Cassium Diony-
 sium Magonis interpretem sex
 libris epitomes circumscripsit,
 illosque misit Dejotaro regi
 54. 164.
 Dolus Mendesius 344. 444.
 Ennius 60. 127. Euhemerò 89.
 Epicharmus 163. 336.
 Epigenes Rhodius 54. 164.
 Evagon Thasius 54. 164.
 Eubolus 54. Hic 164. est Cleo-
 bulus.
 Eudoxus 399.
 Euhemerus 384. Ennii 89.
 Euphiton 54. 164.
 Euphorion 54.
 Euphranius Atheniensis 54.
 Euphranius Amphipolites 54.
 Euphron. Supra in Chresto.
 Euchronius 384. nisi legend. Eu-
 phranius.

Gargilius

- Gargilius Martialis** 574. vide **Martialis**.
Græcinus. vide **Julius**.
Græci auctores 516. 532. 626. &c.
Hamilcar 453.
Hegeſias Maronites 54. 164.
Heraclitus Ephesus 360.
Hesiodus Aſcræus 54. 163. 419.
Hiero Siculo 54. 163.
Hipparchus 163. 398. 399. 434.
Hippocrates medicus 60.
Homerus 106.
Hyginus 164. 232. 383. 394. 395. 397. 400. 433. de apibus 395.
Iſchomachus 451. 417. 451.
Julius Atticus 164. 221. 232. 239. 240. 245. 246. 250. 251. 253. 267. 268. 271. 273.
Julius Græcinus 219. 220. 221. 233. 247. 267. libro quem de vineis ſcripſit 164. 248.
Licinius Menas 108. 453.
Licinius Nerva 108.
Lucilius 131.
Lyſimachus 54.
Mago Carthaginiensis, ruſticationis parens, cujus libri XXVIII. ex Scto de Punica lingua in latinam verſi ſunt 164. eodem **Cassius Dionysius Uticenfis** Græce complexus eſt libris viginti, qui de Græcis ſcriptis etiam varia addidit 54. Novam ex **Cassio** Epitomen ſex libris ſcripſit **Diophanes**. id. Citatur **Mago** 103. 115. 130. 165. 234. 238. 251. 284. 306. 323. 331. 397. 400. 453. 473. 478. 505. 551. 593.
Mamilius 107.
Mantius Percennius Nolanus 46.
Maro, infra, **Virgilius**.
Gargilius Martialis. 574. 544. 545. 576. 578. 581. 589. 593. 598. 618. 619. 636.
Mænius 453. 477.
Menander Heracleotes 54.
Menander Priænus 54. 164.
Licinius Menas 108. 453.
Mencrates Ephesus verſibus de agricultura ſcripſit. 54. citatur 150.
Menestratus 54. 164.
Meto 162. 399.
Mnaseas 54. 164. 453.
Licinius Nerva 108.
Nicander 384.
Niceſius Maronites 54.
Oraculum Cretenſibus redditum. 621.
Pacuvius 55.
Paxamus 453.
Manius Percennius Nolanus 46.
Perſis 54. 730.
Attalus Philometor. 54.
Piſo Historicus 99.
Plato 242.
Plautus 101. 111.
Plauſiphanes 54. 164.
Pæni ſcriptores 163. vide **Mago**, **Hamilcar**.
Pythagoras 98.
Pythion Rhodius 54.
Rhinto Comicus 132. 377.
Safernarum patris & filii libri 58. 59. 71. 72. 73. 74. 121. 162. 163. 164. 176. 204. 219. 233. 252.
Tremellius, **Scrofa** vide **Tremell**.
Seneca 220.
Sibylla 53.
P. Silvius 226.
C. Ælius Stilo 56. 145. 162. 252.
Syri 629.

IN AUCTOR. DE RUSTICA. Lib. I. cap. 2. 29

Tarquenna 59.	164. 219. 220. 226. 275. 309. 331.
Terentius Varro 164. vide Varro .	367. 369. 377.
Thales 98.	Virgilius 164. 167. 169. 183. 185.
Theophilus rei rusticæ scriptor 54. 164.	191. 194. 197. 205. 212. 214. 219.
Theophrastus peripateticus 54. 63. bis 83. 85. 163. lego libros	230. 233. 238. 243. 252. 283. 324.
Theophrasti complures qui inscribuntur <i>πυρῶν ἰσοπίας & alteri πυρῶν αἰτίων</i> . 61.	334. 335. 337. 339. 341. 342. 343.
Timæus 112.	345. 379. 383. 384. 385. 386. 387.
Tremellius Scrofa 56. 162. 163. 164. 181. 191. 196. 205. 219. 232. 233. 287.	389. 391. 392. 393. 397. 400. 414.
Terentius Varro 60. 63. 97. 159.	419. 420. 436. 493. 562. Bucolicis. 226. 352. Georgicum Virgiliti carmen supplet Columella libro de cultu hortorum 403. seq.
	Xenophon Socraticus. 54. 163.
	Æconomicus ejus à Cicerone versus 415. 417. 447. 448. 451.
	Zeno Citicius. 98.

C A P U T III.

DE P. T E R E N T I O .

Terentii ætas. 1. Sex Comædiæ quando actæ singule, & ex quibus Græcis dramatis expressæ. 2. De Donati & EUGRAPHII editis aliorumque deperditis veterum in Terentium Commentariis. 3. Codices Terentii celebriores MSti, atque de Calliopio qui Terentium recensuit. 4. Terentii editiones 5. Alii Terentii 6. Index Scripturam in Donati & Eugraphii Commentariis citatorum 7.

P T E R E N T I U S , Afer, natus Carthagine Anno conditæ urbis Romæ DLXII. ante CHRISTUM natum CXCII. decem annis post finem belli secundi Punici. Romam venit servus, sed à Terentio Lucano Senatore ob ingenii ac formæ elegantiam mature manumissus, amicitia virorum nobilissimorum, P. Corn. Scipionis Africani & C. Lælii Sipientis usus est, ita ut etiam ab his adjuvari (a) in componendis fabulis diceretur, quemadmodum etiam à Furio Publico, C. Sulpicio Gallo, Q. Fabio Labeone & M. Popilio. Obiit (teste Eusebio) in Arcadia, Anno U. C. si Marianum Scosum sequimur, D. XCIX.

(a) Cicero VII. ad Attic. Quintil. X. 1. Donatus ad prologum Adelp. & in Terentii Vita, quam nonnulli Codices auctori tribuunt Suetonio;

XCIX. ante CHRISTUM natum CLV. ætatis XXXVII. sex
 annis ante cœptum bellum Punicum tertium, cum itinere in Asiam
 suscepto naufragium fecisset, atque in illo CVIII. fabulas
 (b) à Menandro veritas perdidisset. Detractorem habitis Teren-
 tius L. Lavinium, cujus meminit S. Hieronymus I. in Rufinum
 Lucium Lavinium vocant Eugraphii Codices, ad Eunuchum
 p. 526 * Terentius ab Ovidio 2. Tristium. 359. negatur esse
 carivum, hoc est parasitus: non itaque ibi eo nomine intelli-
 git hominem qui non illubenter nec iajucundus hospes in-
 reff. honestis epulis & conviviiis, *in hac vivant, ut viro docto*
visum ad Pectonium pag. 133. Engelbertus Abbas libro de or-
tu & fine Romani Imperii cap. XVI (Tom. 25. Bibl. Patrum edit.
Lygd. p. 370.) Terentius poëta devicta Carthagine captus & du-
ctus Romam, cum interrogaretur in Senatu, quos scisset major caus-
sa expugnationis Carthaginiensis, utrum vires Romanorum vel im-
potentia Carthaginiensium? respondit, quod neutrum, sed quod sicut
concordia civium conservabat statum, ita discordia causabat exci-
dium Carthaginiensium. Confundit Engelbertus perinde ut Oro-
sius IV. 19. Terentium Comicum cum Q. Terentio Culleone Se-
natore, quem Scipio devicta Carthagine assertum à vinculis Ro-
mam adduxit, de quo Livius XXX. 45. & Theophrastus Oratione
XIII. pag. 179. S. Hieronymus prologo quæstionum Hebr. Urge-
bat L. Terentium Lavinium nostro Lucio similes, & quasi publici
oratoris, potiam furem criminabatur. Ille Hieronymi Lucius sive
Lucius, haud diversus à Rufino, ut colligas ex his ejusdem
Hieronymi lib. I. in Rufin. p. 383. Sin autem contra irribus lo-
quor, & Lucium Lavinium vel Asinium Pollianum de genere Cor-
neliorum, styli mei micro convulserat: si bistructa & livida mentis
hominem à me submoveo, & ad UNUM stipitem cuncta jacula di-
rigo, quid vulnera SUA partitur in multos? quid ex impatientia
respondendi ostendit se esse qui petitur? De Terentii obrectatore
L. Lavinio, quem ipse facito nomine perstringit, nomen autem
meminit etiam Donatus in prologum Andriae & Eunuchii, ad
sepe Eugraphus, cui Lucius appellatur pag. 501. 547. 548. 569.
573. Non modo ob versum scribendi genus paroque simillimum
amni semper probavit se Terentius, & suis quibus vitæ & in se-
culis temporibus: sed etiam ob pativos morum quos depingit
characteres, animorumque humanorum imagines ad vivum de-
scriptas expressasque. Igitur etiam Terentii Comici lectio ne-
valde delectatum esse narrant Lutheum, quem Basilus Faber
 memo-

(b) Volcatius Sedigitus apud Donatum. Aufonius in Griffo Scæni. Poët. XVII.
 Protulit in scenam quot dramata fabellarum, Arcadia medio qui jacet in gremio.

(a) memorat duorum mensium spatio literata lectione integrum bis evoluisse, ita demum professum perspicere se quid in eo auctore artificii inesset. Et Hugo Grotius (b) ob Terentii Comædiarum lectionem velut se indignum arguenti, alia, inquit, legimus in his pueros, alia viri. Vitam Terentii per Franciscum Petrarcam & Paulum Orosium, & argumenta omnium ipsius quæ supersunt Comædiarum, MSS. in Bibl. Cæsarea memorat Lambecius Tom. 2. p. 137. Duos Codices MStos Terentii cum Petrarca notis servant Bibliothecæ Angliæ, Oxoniæ Collegii Mariz Magd. n. 23. & Londini inter Codices Francisci Bernardi, Collegii Medicorum Lond. socii n. 36.

II. Extant sex Terentii Comædiæ, neque plures veteribus cognitæ fuerunt, qui in eis nativam elegantiam pari ac simplicis laudarunt sermonis, ingeniumque suave, & edidit, quod è Græcorum; Menandri (c) præcipue imitatione feliciter consecutus est, licet vim Comicam in eo desideravit Cæsar. E recentioribus juvat audire Evremonium: *Terence est peut être l'Auteur de l'Antiquité qui entre le mieux dans le naturel des personnes. P. y trouve cela à redire, qu'il a trop peu d'étendue, & tout son talent est borné à faire bien parler des Valets & des Vieillardes, un Père avare, un fils débauché, une esclave, une espee de Briguelle. Voilà ou s'étend la capacité de Terence. N'attendez de lui ni galanterie, ni passion, ni les sentimens, ni les discours d'un bonnête homme.* Hæc vir politicissimi ingenii T. 2. Opp. p. 18. Atque sunt fabulæ Terentii hoc ordine & tempore, de quo præter interpretes consulendus Samuel Petitus lib. I. Observat. tionum cap. VIII.

Andria

(a) Præf. ad Synonyma Terentii.

(b) Morhofii polyhist. lib. III. cap. 9. §. 29. pag. 665.

(c) *Conversum expressumque latina voce Menandrum à Terentio esse dixit Cicero in Limone: Cæsari quoque Terentius vocatur dimidiatus Menander. Hecyram Terentii & Menandri Epitrepontem ejusdem argumenti fabulas vocat Sidonius IV. 9. Epist. Adelphos, Heautontimorumenon, Andriam & Eunuchum à Menandro accepisse Donatus tradit, Phormionem & Hecyram à comico Apollodoro. Ipse Terentius prologo Heautontimorumeni queritur rumores malevolos distulisse quod multas contaminasset fabulas Græcas, dum fecit paucas latinas. In Andria duas imitatus est Menandri Andriam & Perinthiam, in Eunuchus Colacem Menandri, Eunuchum & Phasma. In Adelphis, Menandri Dalmatis & Diphilæ eunuchos. Sic potuit in Hecyra & Apollodori fabulam quandam habere ante oculos & simul Menandri. Nam Phormionem quidem ex Apollodori Andria, quæ expressam esse idem nobis Donatus fidem facit. Latinos Comicos antiquiores Plautum, Nævium &c. quoque expilatos à Terentio inimici criminabantur, sed hoc ipse quidem conceptis verbis negat, neque in iis quæ habemus Plauti Comædiis furtorum Terentianorum vel minima vestigia apparent, licet de Terentiana Plauti imitatione liber extat Jo. Philippi Parei, Plauto ipsius, ut supra cap. 1. notare me memini, subjunctur.*

Andria Anno U. C. DLXXXVIII. * *Andriam* separatim in titonum gratiam Germanica expositione & medulla quam vocat Philologica illustravit *Wilhelmus Lymberger*. Rinthelii 1674. 8. Gallica interpretatione & Latina expositione singularum phrasum, indiceque copioso *Carolus Stephanus*. Paris. 1547. 8. typis Francisci Stephani, & Lugd. 1548. apud Jo. Tornæsum. Eandem fabulam Gallicis versibus reddiderat *Bonaventura Pererius* (des Periers) Lugd. 1530. *Anglicis* Georgius Webbe. Lond. 1629. vide Antonii Wood *Antiquitates Oxon.* T. 2. p. 241. *Italicis* Joannes Justinianus. Venet. 1544. 8. In *Andriam* præ cæteris laudantur ab Antesignano annotationes *Joannis Rivii*, quæ ad mores facere inprimis videntur.

Hecyra Anno DLXXXIX. atque iterum DXCIV. cum prima vice non multum plausus meruisset.

Heautontimorumenos Anno DXCI. Priores binos Actus hujus Dramatis vespere dedit, reliquos docuit proximo mane. De controversia, quæ *Ægidio Menagio* super hac Comœdia cum *Hedelino Abbate Albignacensi* intercessit, vide si placet *Ephemerides litterarias Parisienses* Anni MDCXCI. p. 65. seq. edit. *Amsterdam.* *Hedelini* liber lucem vidit Gallice Paris. 1656. 4. *Terence justifié par Hedelin.* Menagii dissertatio *Ultraj.* 1690. 8. * In *Heautontimorumeno duplex argumentum fecisse se* affirmat Poëta ex simplici, hoc est cum *Menander* singula *ὑπόθεσις* induxisset, duos se exhibuisse filios familias amatores, amicas duas, duos senes, duos servos, ut notat *Petrus Nannius* lib. 1. *Miscell.* cap. 4. qui lib. 2. cap. 3. probe quoque observat universas hujus Comici fabulas fingi ut quæ agantur Athenis. *Heautontimorumenos* Terentii respicitur ab *Horatio* lib. 1. *Sat.* 2. v. 20. *Terentianus ipse se puniens*, *Ciceroni* III. 28. *Tusc.* quem & aliis in locis ad Comici dicta libenter alludere notavit *Petrus Victorius* lib. VI. var. *Leçt.* cap. 14. *Francisci Hedelini & Ægid. Menagii* dissertationes Gallica lingua scriptæ de tempore hujus dramatis (quod Athenis in *Dionysiis* (*Pithœgiis*) actum fingitur à vespera diei intra spatium decem ut *Hedelinus*; vel ut *Menagius*, amplius duodecim horarum.) recusa *Amst.* 1715. 8. cum ejusdem *Hedelini* de rationibus & usu Theatri: *la pratique du Theatre par l'Abbé d'Aubignac.* Prior Menagii dissertatio prodierat A. 1640. recusa inter ejus *Miscellanea* Paris. 1652. 4. Altera post *Hedelinum* jam defundum *Ultrajecti* 1690. 8. Confer librum *Memoires de literature* Hag. 1715. 8. Tomo 1. pag. 289. seq.

Pbormio (a) Anno DXCIII. * *Pbormionem* Terentii imitatus fuit

(a) *Phormio Parasiti non enim a τὸ τῆς ὀφθαλμοῦ ἀποσπυλαμινεῖα ὀφθαλμοῦ serendo. Vide Erycii Putcani *Amœnicæ* res p. 48.*

fuit Molierius in dramate Gallico cui titulus: *Les fourberies de Scapin*. Phormio apud Apollodorum Græcum Comicum parafiti nomen αἰὼς τῆς οὐμῖδος à sportula viminea. Vide H. Casauboni notas ad Theophrasti Characteres p. 133.

Eunuchus, eodem Anno DXCIII. quæ pretium 8000. festerium (a) quantum nulla antè cuiusquam Comœdia meruit, iterato tertiumque acta * *Eunuchi* metaphrasin versibus Gallicis factam à *Baisio*, laudat Daceria, quam ante paucos menses hoc anno 1720. Lutetiæ elegantioribus literis mors eripuit. Idem drama Latine & Gallice cum *Jo. Enrici* scholiis. Lugd. 1753. Sed & Gallicis versibus reddidit *Fontanus*, Paris. 1654. 4. Italicis *Joannes Justinianus*, Venet. 1544. 8. Etiam Comœdiâ Æthiopiâ expressit Italicè *Catharinus Dulcis*. Tubing. 1599. 12. Latine prodit Eunuchus Terentii separatim, sed versibus haud distinctus Daventriæ 1513. 4. ex officina literatoria Theodorici de Borne. Stephani Doleti observationes Latini sermonis in Andriam & Eunuchum &c.

Adelphi, Anno DXCIV. * *Adelphos* Italica Metaphrasi primum redditos accepi ad Alberto Lollo. *Nathan* autem *Cbytraus* *Adelphos* separatim vulgavit Latine, notatis morum & affectuum characteris, atque ita totum voluit Terentium in lucem dare, quod non perfectum ab illo dolet Morhofius libro tertio polyhistoris cap. 9. pag. 666. Idem speciminis in modum quædam ex illo adducit pag. 664. seq.

III. E veteribus Grammaticis præter (b.) *Ælium Donatum* & *Eugraphium* (c) qui exstant, Terentius illustratus olim fuit ab

C *Helenio*

(a) Non 8000. nummum sive thalerorum, ut à Bailletolegas in Ephemeridibus literariis Parisiensibus Anno 1686. p. 508.

(b) *Donati* in solas quinque Comœdias commentaria habemus, neque integra fortassis, sed à Donato & aliis excerpta atque collectanea. Confer Jani Parrhasii Epist. LVIII. & LIX. In Heautontimorumenon nihil Donati hodie exstat. Itaque interpretationes quas inde nonnulli producant, vindicandæ sunt *Joanni Calpurnio Poliriani* æquali, ut observat G. Jo. Vossius lib. 1. de Vitiis sermonis cap. 3. De Donato ipso plura dixi infra, suo loco, inter Grammaticos.

(c) *Eugraphii* præter illa quæ Gabriel Faerus & (locupletiora longe) Fridericus Lindenbrogius, edidit, Parisiis in Bibliotheca Regis Christianissimi exstat commentum in *Terentium*, *Eugraphii* titulo insignitum, quod insulsum luceque indignum duxit idem Lindenbrogius. Vixit *Eugraphius* iste sub Orhone III. circa A. C. DCCCC. XCVIII. Vide illustris viri Gisberti Cuperi Observaciones p. 137. Meminit *Eugraphii Gerbertus* qui postea Sylvester II. Epistola VII. ad Airardum. *Evanshius* vero cujus commentarius in *Terentium* laudatur à *Rufino* in libello de vestris *Terentianis* inter Grammaticos *Elizæ Putschii* p. 2705. *Lindunbrogio* videtur esse auctor *brevis dissertationis de Tragedia & Comœdia*, quæ tanquam ex *Aspro* vel *Corruo* petita, *Terentio* in melioribus editionibus præmittitur. *Anonymi explicatio vocum aliquot apud Terentium* è veteribus membranis, primum edita est à Bonav. Vulcancio cum *Isidori*

Helenio Acrone; *Adefione* (nisi nomen apud Donatum p. 163. corruptum sit) *Aspro*, *Flavio Capro*, *Aruncio Celso*, *Annao Cornuto*, *Evansbio*, *Nigidio Figulo*, & *Valerio Probo*, quos laudant Hieronymus Apologia 1. in Rufinum, Sosipater Charisius, Donatus, & in libello de metris Terentianis Rufinus Grammaticus Antiochenus.

IV. Antiquissimum Comœdiarum Terentii Codicem olim habuit Petrus Bembus, exaratum ante annos amplius mille, cui Politianus hæc verba manu sua inscripsit: *Ego Angelus Politianus, homo vetustatis minimè incuriosus, nullum æque me vidisse ad hanc diem Codicem vetustiore[m] fateor*. Hic ab illo tempore peruenit in manus Fulvii Ursini, qui dum vixit auro quovis pretiosiore[m] habuit, & moriens Bibliothecæ legavit Vaticanæ, ut referunt Janus Nicius Erythræus Pinacotheca 1. p. 10. & Leo Alatius animadvers. ad Antiquitates Hetruscas p. 59. Franciscus vero Cardinalis Toletus, qui Ursinum cum vetusto suo libro usque adeo derisit, nescio an multo fecit elegantius quam Hadrianus VI. summus Pontifex, à quo viros litteratos & humaniori doctrinæ deditos per contemptum dictos *Terentianos*, narrat Jo. Pierius Valerianus de infelicitate litteratorum libro II. * Specimen MSti Codicis antiquissimi Vaticanæ Comœdiarum Terentii dedit Jo. Mabillonius C. V. in opere de re diplomatica p. 354. Hic est ille liber Petri Bembi, quem laudans Muretus pag. 189. b. ad Terentium: *Sed in libro Petri Bembi non tantum, ut in aliis, exercerent, legitur, verum etiam adscripta est ad latus explicatio quædam hujus vocis, quæ scripturæ illius integritatem confirmet. Multum autem ejus libri valere debet auctoritas, est enim ita antiquus, ut Angelus Politianus, qui multos veteres libros viderat, testatus sit omnium cujuscunque generis librorum quos ipse unquam vidisset, cum sibi antiquissimum videri. Petrus Victorius IX. 15. Var. Lect. ubi Menandri loca quædam confert cum Terentianis, addit domi se habere Terentium collatum cum illo Bembi codice manu Angeli Politiani. Alterum Codicem Terentii pervetustum manu exaratum possidere se testatus est Rev. Jo. Gothofredus Olearius in scrinio antiquario, Halæ Sax. Anno 1681. 8. editio pag. 210. Is olim fuit Georgii Fabricii qui manu sua hos ei versiculos inscripsit:*

Ut sapor

Isidori Hispalensis Originibus, deinde inter Auctores Latinæ linguæ prodit vulgatus à Dionysio Gothofredo, & in Terentio editionis Lindenbrogianæ p. 583. Addamne his quod Petrus Lambecius lib. 2. Commentar. de Bibl. Vindobonensi p. 937. testatur MStam in illo thesauro librario extare *Vitam Terentii scriptam à Francisco Petrarca & Paulo Orosio*, & inepta argumenta omnium Comœdiarum.

Ut sapor est veteri vino, veteri decus auro,
 Sic libri veteres nomina digna tenent.
 Nam minus his nocuit stultorum audacia, haberi
 Forsan Aristarcho qui voluere pares.
 Corrigeve è priscais libris licet atque probatis,
 Quæ fecit studium deteriora recens.
 Dum quisque ingenii confusus vitibus, illa
 Emendat que non percipit ipse statim.
 Hinc tantum errorum libros invaserat æquor,
 Quantum nulla diu tollere secla queant.

Ibidem Olearius narrat sibi esse editionem Terentii Parisien-
 sem A. 1541. extusam; quam idem Fabricius à capite ad cal-
 cem contulit cum codice jam laudato Vaticano. Donati com-
 mentariorum codex MS. membranaceus in Bibl. Ehrencroniana
 pag. 421. Terentii veterem effigiem, quam binæ tenent personæ
 Comicæ, è Codice suo vulgavit Fulvius Ursinus in illustribus
 imaginibus p. 42. atque exinde Jacobus Gronovius U. C. Tomo
 3. thesauri Antiquitatum Græcarum. Occurrit & in fronte qua-
 rundam editionum, ut Lindenbrogianæ, sed omissis personis
 illis quas dixi Comicis, & Gallicæ Dacerianæ. Existat præterea
 Terentii icon in veteri nummo apud Jacobum Stradam, & An-
 dream Morellum Bernatem, incredibili jactura elegantioribus
 litteris nuper (a) ereptum in specimine universæ rei nummariæ
 antiquæ p. 47. In Bibliotheca etiam Vaticana jampridem asser-
 vatur celebris alter Codex Terentii Georgio Fabricio olim in-
 spectus, quem ævo (b) Caroli Magni quidam *Herodogarius* scrip-
 sit, & (c) *Calliopius Scholasticus* recensuit, ut post singulas

C 2° Comæ

(a) Obiit Vir præstantissimus inopina correptus apoplexiæ Amstadii, ubi illu-
 strissimi Comitis Schvartzburgici thesauri nummario præerat Anno 1703. feria ter-
 tia Paschatos. Quantam jacturam ejus mortem fecerit res litteraria, æstimare licet
 ex eo quod cum ipso occiderit opus nummos veteres hætenus vel editos vel ineditos
 complexurum ultra 25000. elegantè & accuratè depictos, atque eruditè illustratos.

(b) Justus Fontanini U. C. in Vindiciis antiquorum diplomatum adversus Bartho-
 lomæum Germonium p. 372.

(c) De *Calliopo*, qui Terentii Comœdias recensuit, non, ut Eugraphio in extre-
 mo Andriæ traditum, recitavit, vide si juvat Casp. Barthium VI. 20. Adversariorum,
 & Eusebii Sæarthi Analecta III. 12. p. 132. Hi *Alcinuum* qui Caroli M. ætate schola-
 sticum gessit, Calliopii nomine à Calliope Musa ducto librariis venire scribunt.
 Sed videtur potius esse nomen proprium alterius viri, quoniam & alios Calliopios
 reperio, ut presbyterum Nicænum apud Socratem VII. 24. cum illum, ad quem existat
 Epistola Dionysii Sophistæ Antiocheni, denique Martyræ, de quo Martyrologia ad
 diem VII. Aprilis. Calliopium quoque pro Callipione Diacono reponit Barthius
 III. 5. in tercio dialogo Severi Sulpitii, sed nisi fallor citra necessitatem. Calliopium
 pro viro Musico iterum ponit XLVI. 3. ubi ait ad Venantium Fortunatum voluit ad
*Calliopium quempiam, magistrum Chæryphæum Musicerum modulaminum respexisse om-
 nium*

Comœdias apparet. Scholasticus, hâc ætate erat dignitas Ecclesiastica eorum qui Scholis præerant Ecclesiasticis, ut docet Cangiug in Glossario latino. *Josephus Scaliger in Scaligeranic pag. 151.* Calliopius recensui. Hic Terentium recensuit, ut Vegetium *Eutropius in MSS. Vegetii apud Puteanum.* C' estoient des Grammairiens, qui corrigeoient un livre, & la dessus on le copioit. A la fin de Cesar dans les vieux exemplaires, *Julius Celsus*, c' estoit un autre Grammairien. Apres Aurelius Victor (non celui qui se met apres Justin) il y a un *Symmachus* ou *Theodorus*, c' estoient des Grammairiens. In MS. veteri Prisciani Grammatici, qui est in Bibliotheca Puteana, illius Grammatici *Theotori* censura reperitur; comme aussi *Acro* & *Porphyrius*, qui estoient de beaux & grands Commentateurs, (nous n' en avons que les restes) & d' autres vieux commentateurs, qui son citez par Charisius, Auctor eruditus notarum Terentio edit. Cantabrig. 1791. 4 adjunctarum Evanthium secutus relinquit dubium, utrum Calliopius fuerit Grammaticus & Criticus, (a) qui Comici dramata emendaverit, an eorum unus qui ad spectatores dixerit *plaudite*. Sed quod additum legitur, *Calliopius recensui*, perspicue evincit Critici functum esse partibus, & quoniam in pluribus Codicibus nomen ejus obvium est, recensionem illius præ cæteris probatam fuisse, & librariis placuisse. Eruditissimus Vir Richardus Bentlejus, qui ab aliquot annis novam Terentii editionem singulari studio castigatam prælo parare instituit, in parte prima observationum Anglica editarum lingua adversus Antonii Collini libellum pro licentia cogitandi vulgatum pag. 66. testatur se collatis variis Codicibus notasse farraginem variarum lectionum ad vicies mille.

* Terentius manu Theodorici de Palude scriptus A. 1442. extat in Bibl. publica Leidensi, ut alios Codices MSS. & collatos Comici in eodem thesauro librario obvios præteream.

V. Univerfas Terentii editiones persequi velle inepti haud dubie:

nium sequentium Pætarum charum. Sed sive verum sive fictum habeatur nomen, Criticus certe fuit, qui Terentii fabulas ad prisca exemplaria correxit. Sic Vertius Agerius Basilius Mavortius U. C. & INL. ex commendatione Dom. Excons. ord. legit & emendavit Horatium: Nicomachus Dexter & Victorianus V. V. C. C. Titum Livium: Julius Celsus Costantinus V. C. & Flavius Licinius Firminus Lupicinus Ephemerin Julii Cæsaris: Flaccus Theodorus Memorialis sacri scrinii Epistolarum & adjutor viri magni Quæstoris sacri Palatii, Priscianum. Securus Melior Felix Asper Comes confessorii Rhetorem urbis Romæ Martianum Capellam, uti hæc nomina in vetustissimis scriptis Codicibus adnotantur. Sic Apulej Milesiarum libros & Apologetium Crispus Salustius quidam legit, emendavit & recognovit: ita enim in antiquissimis Codicibus legitur, qui Florentiæ in Bibliotheca Magni Ducis Hærruriz asservantur, quas observationes debere me fateor Lindenbrogio pag. 196. ad Terentium.

(a) Bibl. choisie de Mr, le Clerc. T. 3. p. 262.

dubie sit; plerisque tamen qui vel inter primos, vel cum laude in illo edendo atque illustrando versati sunt, prorsus præterire, negligentis. Nisi antiquissima sit, quam forma folii excusam sine loci temporisque nota memorat Catalogus Gudianus p. 248. nullam reperio antiquiorem Terentii editionem Mediolanensi 1470. per Antonium Zarotum impendio Jo. Legnani, & Donati in Terentium Rom. 1472. fol. per Conrad. SWEYNHEIM & Arnoldum Pannartz. Hanc sequitur Tarvisina (a) an. 1474. fol. tum Veneta an. 1476. fol. * cum Donati, & in Heautontimorumenon, Jo. Calpurnii commentariis: quam laudans Muretus, *etsi*, inquit, *uti erant illa tempora, mendis innumerabilibus scætes, tamen ita multa, ita præclara veteris scripture vestigia retinet, incredibile ut mihi auxilium tulerit ad locos perplurimos corrigendos.* Altera deinde Tarvisina an. 1477. fol. quæ sicuti & prior Donati in quinque Comædias & in Heautontimorumenon Jo. Calpurnii commentarios adnexos habent. Parmensis A. 1480. cum castigationibus Pompanii Leti Tarvisina cum iisdem commentariis 1477. fol. & Francisci Dianæ recognitione Venet. 1479. fol. Venet. 1482. 1487. fol. Veneta 1480. & Neapolitana 1481. fol. ex castigatione Auli Sabini. Has excipit Mediolanensis & Veneta 1483. fol. Venetæ iterum 1494. 1567. & 1580. fol. &c. Argentoratensis 1496. fol. in qua glossa interlinearis & directorium adagiorum, artisque comicæ, commentariique Donati, *Guidonis* & *Jo. Badii Ascensii*, atque in Heautontimorumenon expositio Calpurnii continentur; & 1499. fol.

Argentorati Anno 1503. fol. cum Donati Commentar. additis iconibus, ligno satis ridiculè descriptis, & 1506. 4. cum commentario Petri Marfi, & Pauli Malleoli.

Cum notis Badii Ascensii, Paris. 1504. 4. & 1508. fol.

* Lipsiensis A. 1508. Argentoratensis A. 1513. Tubingensis 1516. 4. Editiones Aldinæ, Venet. 1517. & 1521. 8.

Terentius cum *Petri Marfi* & *Pauli Malleoli* annotationibus: Argent. 1519. 4.

Editio *Rob. Stephani* Paris. 1529. fol. 1536. 4. 1541. 4. cum commentario Donati &c. & sine commentariis 1533. 1545. 8. & minori forma 1532.

Erasmi editio Basil. 1532. 1538. fol. cum Scholiis è Donato, Cornuto & Aspero.

* Editio Gryphiana A. 1544.

Basileensis apud Bryllingerum 8. cum Melanchthonis & variorum Commentariis.

Parisiensis A. 1552. fol. è MSS. castigata cum variis lect. &

C 3 restitu-

(a) Cornel. Beughem in incunabilis Typographiæ pag. 132. Observa, primas Terentii editiones delitui versus distinctione.

restituta versuum ratione, scholiisque præter Donatum & Calpurnium *Melanchthonis*, Erasmi, Goveani, Jul. Cæs. Scaligeri, L. Victoris Faustii, P. Bembi, A. Barlandi, B. Latomi, P. Marfi, *J. Rivii*, Steph. Doleti, H. Loritti Glareani, J. Theodorici, & Jodoci Willichii.

Antonii Goveani. Lovanii 1552. 4. Paris. 1558. 4. * *Goveanum* hominem ingeniosissimum vocat & passim ad Terentium laudat elegantissimus Muretus. Idem *Emilii Ferreti* operam in Terentio positam celebrat pag. 181. b.

Veneta A. 1553. fol. apud Barthol. Cæsanum cum commentariis Donati, *Guidonis Juvenalis* Cenomani, *Petri Marfi* in omnes fabulas, *Stephani Doleti* in *Andriam* & *Eunuchum*, & *Jo. Calpurnii* in *Heautontimorumenon*.

Coloniensis A. 1555. cum commentario *Jodoci Willichii*.

M. Antonii Mureti Venet. 1555. 8. apud Paulum Manut. & Antwerp. 1567. 12. 1580. 8. apud Plantin. & Lugd. 1573. 8. Venet. 1575. 8. apud Aldum, & Franequ. 1597. 8. Muretum dum metro consulere studet, nimium sibi in Terentio indulgisse queruntur viri docti. Dedicacionem Mureti in posterioribus editionibus prætermittam dolet Tho. Crenius V. C. parte 2. animadvers. p. 7. * Cum *M. Antonii Mureti*, quatuor Codicibus MStis usi argumentis & notis, Venet. 1558. 8. apud Paulum Manutium, quam editionem ipsius Mureti manu passim notatam vidi in Bibliotheca Marquardi Gudii, qui eam ab Octavio Falconerio V. C. Romæ A. 1662. dono acceperat. Eodem A. 1558. 12. lucem iterum vidit Parisiis, sæpiusque deinceps recusa ut Antwerp. 1565. 12. Frf. 1575, 1592. 8. Venet. 1603. Editio Lugd. 1573. 8. manu Isaaci Casauboni trita & ejus notis passim insignis exstat in Bibl. Joannis Mori, Eliensis Episcopi. Cæterum in recentioribus editionibus non modo dedicatio Mureti ad Jacobum Surianum Patricium Venetum (ut in Pareana) desideratur, sed etiam in Elmenhorstii Epistolis MSS. ad Holstenium lego hæc verba: *Laboramus etiam de Terentio Mureti Venetiis edito, quem rogo omni nisu nobis extorqueas, saltem ad mensis spatium. In Antuerpiensi enim editione multa omissa à sacris hominibus.*

Petri Antesignani editio Terentii triplex Lugd. 1560. 8. 1. cum argumentis, brevibusque notis, & profodia atque carminum ratione, 2. cum notis variorum, & 3. cum notis brevibus novis ad oram libri, & trium priorum dramatum versione & paraphrasi Gallica, notatis in versione per uncinulas singulis vocabulis, quæ in latino non exstant. Confer Bællii dictionar. edit. secundæ p. 260. & Hendreichii Pandectas in Antesignano. * In *Antesignani*

EDITIONES. Lib. I. cap. 3. 39

efignani Rapiſtagenis editione hoc eſt ſingulare, quòd ſingulis verſibus per Siglas in interiore margine adſcripti ſunt pedes, quibus metrum conſtat, v. g. verſui in prologo Andriæ:

Pœta quam primum animum ad ſcribendum appulit, adſcriptæ ſunt literæ ii d ſp, quæ ſignificant verſum illum conſtare jambo iterumque jambo & da&ylo tum ſpondæis duobus & pyrrichio. * Veneta A. 1561. fol. *Ambroſii Berndtii ſive Bernardi*, qui Lutheri affinis fuit, notas in Terentium A. 1540. compoſitas edidit A. 1566. Stephanus Riccius. De Ambroſio illo A. 1542. Witebergæ, ubi Oratoris Profeſſorem geſſit, defuncto vide Car. Frid. Pezoldi Miscellanea Lipſienſia T. V. pag. 354 ſeq. A. 1717. 8.

P. Terentii Comœdiæ vetuſtiſſimis libris & verſuum ratione à *Gabr. Faërno* emendatæ, Florent. 1565. 8. editio nitida & accuratiſſima, curante Petro Viſtorio. Reçuſa etiam exiſtat Anno 1587. 8. Heidelbergæ apud Commelin, cum Eugraphii Commentariorum fragmento: & 1607. 8. * De Terentio præclare promeritus poſt Muretum *Gabriel. Faërnuſ*, de quo Latinus Latinius in Epistoſa A. 1555. data Tom. 2. Epist. pag. 41. *Faërnuſ intermiſſo Lido ad Terentium abſolvendum iterumque nova diligentia caſtigandum rediit, jamque ad Phormionem pervenit. Sperat autem ſe multis locis poſtremâ hæc opera lucem pulcherrimam attuliſſe adjutus cum aliquot Codicum op. & tunc veteris cujuſdam Scholiaſtæ, qui apud Canonicos D. Petri in Bibliotheca tamdiu latuit, ut pene omnibus ſæculis ignotus nunc primum videatur in lucem prodire.*

E caſtigatione & cum notis *Matthiæ Bergii* Lipſ. 1574. 8. adiunctis Joh. Camerarii, Jo. Rivii, Georgii & *Franciſci Fabricii* caſtigationibus atque annotationibus. *Theodori Pulmanni* notæ cum Eugraphii, Mureti, Fabricii, &c. Antuarp. 1580. 8.

Terentius ex *Eraſmi & Melanchthonis* recognitione Francof. 1575. 8. cum ejuſdem Melanchthonis argumentis. *Eraſmi præſatio* ad Terentium exiſtat inter ejus Epistoſas XXVIII. 20. edit. Lond:

Auguſtini Gambarelli Mediolanenſis * obſervationes in Terentium, ſive voces ejus & locutiones una cum conjunctis, oppoſitis & epithetis Alphabetinordine deſcriptæ prodiere Bergomi, 1597. forma majore octava. Ejuſdem *Gambarelli* antitheta ex *Plauto, Terentio, Cæſare & Cicerone* digeſta ordine literarum lucem viderunt Mediolani 1619. 4.

Jo. Weitzii notæ ſive collectanea in Terentium Lipſ. 1610. 8.

Frid. Lindenbrogii editio inſignis atque reliquis præferenda, cum *Ælii Donati & Eugraphii* veteris Scholiaſtæ integris commentariis ad MSS. Codices recenſitis, additis propriis, & *Gabr.*

Faëni, de Terentio præbære meriti, observationibus, Paris. 1602. 4. & Francof. 1623. 4. quæ editio auctior & emendatior est, nisi quod Epistola Lindenbrogii ad Suffridum Calignonum & Faëni notæ in illâ sunt omissæ.

Stephani Ricci è prælectionibus doctorum Wittebergenſium, Mulhusæ 1568. & Gorlicii 1570. 1574. 8. atque iterum Lips. 1614. tribus Vol. 8.

* Terentius ex recensione *Dan. Hicnsi*, præmissa dissertatione de Plauto & Terentio, sæpius vidit lucem in Belgio & in Germania post editionem Amstelod. 1618. 12.

Jo. Philippi Parei, Neapoli Nemetum 1619. 4. in qua editione præter notas Rivii, G. Fabricii, Faëni, Mureti, Pareique ipsius habetur index omnium vocabulorum. Idem Pareus Plauto suo dissertationem de Terentiana Plauti imitatione adtexuit, quod argumentum ante eum tractaverat quoque *Gaudentius Merula* in dialogo Terentiano.

Cum Epistolis VII. Criticis, sive notis brevibus *Christophori Coleri* & indice phrasium Francof. 1584. 12. Genev. 1593. 12. Francof. 1685. 12.

Cum notis, indicibus & medulla sive Phrasologia Terentiana *Martini Hayneccii*, Lips. 1592. 1606. 1614. 1624. 1634. 8. quam editionem Caspari Barthio cum primis probatam fuisse testatur Caspar Sagittarius libro de Plauti, Terentii & Ciceronis vita ac scriptis Altenb. 1671. 8. p. 65.

Editio Regia typis luculentis & majoribus, Paris. 1642. fol.

Cum locupletissimo indice Philologico verborum phrasiumque & collectaneis *Jac. Kockeri*, Lubecæ 1651. & 1667. 8.

Cum *Jo. Henrici Bæcleri* annotationibus & Chrestomathia Terentiana sive selecto Indice locutionum, Argentorat. 1657. 8. Huic editioni adjunctæ sunt etiam *Francisci Guieti* Andegavensis in Terentium notæ eruditæ, sed justo passim audaciores, unde Terentium indignis modis à Guieto tractari scripsit Chr. Wasius in Senario p. 244. Obierat jam Guietus A. 1655. cum notæ illæ ederentur. Vide vitam ab Antonio Periandro scriptam notisque in Terentium præmissam.

Cum notis *Tbo. Farnabii* in quatuor priores, & *Mirici Casanboni* in Phormionem & Hecyram, Lond. 1651. 12. Amstel. 1651. 1660. 1669. 12.

Jo. Minelli Roterd. 1670. 1680. 12. Ejusque æmuli *V. C. Cbristiani Junckeri* Dresdensis Lipsiæ 1702. 12. * Hæc meus cum viveret amicus diem (æ) obiit Altenburgi A. 1714.

Tan.

(æ) De Junckero ejusque scriptis vide si placet Epistolam quam Dresden A. 1714. 4. edidit atq; mihi pro suo in me amore inscripsit C. V. Jo. Gideon Gelius. Nova litteraria Hamb. A. 1703. p. 35. Secretarium Tom. 20. p. 385. seq.

EDITIONES: Lib. I. cap. 3. 41

Tan. Fabri. Salmurii A. 1671. 12.

Cum Commentariis Donati, & ubi hic deficit, Eugraphii, atque selectis (*) *variorum* notis. Lugd. Bat. 1644. 8. & 1651. 1657. 8. curante *Cornelio Schrevelio*, qui posterioribus editionibus nomen suum adscripsit.

In usum Delphini, à *Nic. Camo* Paris. 1675. 4: quæ editio semel iterumque repetita est ab Anglis Lond. 1688. & 1700. 8. * omiſſa tamen quædam haud absurde, quæ *Camus* in Parisiensi editione præmittenda esse duxerat.

Cum integris notis *variorum*, Donati, Eugraphii, Faerni, Bœcleri, Farnabii, M. Casauboni & Tan. Fabri, Amstelod. 1686. 8.

Denique Parisiis Terentii comædiæ expurgatæ cum notis viri egregii *Josephi Juvenii*, è Societate Jesu, quæ auctiores occurrunt in editione Rothomag. 1711. & Paris. 1715.

* Terentii Comædiæ captui puerorum accommodatæ per *Emanuellem Sincerum*. Augustæ Vindel. 1717. 8.

Editio Comici nitida atque emendata A. 1701. Cantabrigiæ typis majoribus Academicis in 4. lucem vidit curante clariss. D. *Leng*, ex aula S. Catharinæ, additis notis criticis & dissertatione de ratione & licentia metri Terentiani, de quo argumento etiam consulendus *Christoph. Wase* in senario, sive libro erudito de legibus & licentia veterum Poetarum. Oxon. 1687. 4.

Elegans quoque Terentii editio est, quæ cum scito & accuratissimo *Martini Hugenii* indice vocabulorum & phrasium Terentianarum omnium (jam ante A. 1701. vulgato) prodiit Amst. 1710. 8. curate *Hugenii* facta filio cognomine, & imitationem Terentii Plautinam, sive loca Plauti phrasisque quas imitatus Terentius videri possit, in singularum paginarum calce, annotante. Index *Hugenii* servatus quoque

(2) Frequens est in Virorum eruditorum scriptis, ut in illas *variorum* quæ solenni vocabulo dicuntur *notas*, quæ non integras hominum celebrium animadversiones sed excerpta tantum ex illis scholia exhibent, graviter invehantur. Ita doctissimus *Grævius* præf. ad *Sveton. Hanninius V. C.* præf. ad *Juvenal.* & ad *Britannici* in *Juvenalem* notas. *Antonius Borremansius* in variis *Lect. cap. 7.* *Adrianus Bailletus T. 2.* *judicior. de scriptoribus* p. 462. 519. multique alii. Neque dissidendum est quandoque potuisse editionum illarum curatores quosdam majore delectu, majoreque fide uti in decerpendis, vel digerendis doctorum virorum observationibus; ut probe observatum etiam *Jo. Clerico V. C.* est *T. 1. Parrhasianorum* p. 270. At enim si cum judicio adornatæ hujusmodi *variorum* notæ in optimos quoque scriptores veteres existant, non dubitem affirmare earum editionum auctores tanto melius promeritos de publico bono, quanto ceteri illi magis forte consulere se existimant virorum doctorum famæ, qui uni scriptori horum plurimum integros commentarios, atque in his tamen multa sæpius repetita, multa parum ad rem faciendæ subjungunt. Nolim sane commentaria ista perire vel non integra conservari, sed hæc qui typis exscribenda dant, eos vicissim nolim invidere studiosorum compendio, quod ex altero genere notarum, si ita ut par est consiciantur, haud dubie sibi promittere possint.

quoque in editione Terentii Londinensi, quam curavit praeclarus Vir *Mih. Mattaire* 1715. 12. qui in corpore poetarum Latinorum post Genevenses auctiore Terentium jam vulgaverat Lond. 1713. fol.

Cum locis Terentii ipsius parallelis & indice formularum si-
ve phrasum uberrimo cura V. C. *Davidis Hoogstratani*. Amst.
1718. 4.

Christophorus Cellarius Vir praestantissimus in diff. de solutæ
Orationis scriptoribus scholarum usui publico commendandis
edita Halæ Sax. A. 1706. p. 4. *Longiores sunt fabula Terentii quam
ut puerili ætati adprehendantur; periculosiores adolescentiæ (a) quia
quam caste videntur scribere, tamen res ipsa turpis est, & supra
in fabellis fingulis. Habemus excerptas ex iis præstantiores formu-
las atque locutiones, quas qui juvenuti proponunt, consultius nobis
videntur agere quam qui integras interpretantur Comædias. Eum
in finem Hieronymus Freyerus laudabili instituto Colloquia Teren-
tiana cum de Plauto excerptis & Phædri fabulis ad innoxium
Scholasticæ juventutis usum accommodata edidit Halæ Sax.
1714. 8.*

Terentium cum pluribus MStis diligenter contulerat *Christo-
phorus Wase*; & uberioribus commentariis illustraverat, ut re-
statur Henricus Nevvtonus (b) vir nobilissimus Epistola LXXIX.
qui illo Doctore olim usus fuit. Hos intercidisse dolebit me-
cum, qui Wasi hujus librum de senario, supra etiam, mihi
memoratum evolverit.

Nuper admodum ex amici beneficio in manus meas incide-
runt notæ inedite doctissimi Viri *Jo. Frid. Gronovii*, quas ubi
Terentius apud nos recudetur, studiosis Latine lingue non in-
videbo. Utinam vero brevi in lucem ferri contingat elabora-
tissimam *Rich. Bentleyi* editionem, (c) qui Terentium cum schol-
iis Donati & suis castigationibus jam pridem dare cogitat, & in
parvo Comici volumine ad mille vocabula emendare ac resti-
tuere (d) promisit. Nam audacem licet, ut in Horatio, juva-
bit fortuna ingenii, & eruditio recondita nihil non elegantis
atque exquisiti proferre sinet.

Ver.

(a) S. Augustinus lib. 1. Confession. cap. 16. Terentium velut turpitudinis magistrum
detestatus: *Non accuso verba quasi elata atque pretiosa, sed vimque erroris quod in
eis vobis propinatur ab obriis doctioribus.*

(b) Henr. Neutoni Epistolæ, Orationes & carmina prodierunt Lucæ 1710. 4. vide
Acta Erud. Tom. VI. supplem. p. 85. & cave hunc confundas cum Isaac. Neutono,
Philosopho & Mathematico acutissimo.

(c) Hæc Bentley editio in Angliâ primum, tum Amstel. lucem vidit an. 1717. Om-
nium vero Terentii editionum præcipua videtur, quam cum antiquis interpretibus Do-
nato, Eugraphio, Calpurnio, aliorumque recentiorum observationibus, ac suis
emisit Hayz Comitum 2. vol. 4. 1726. Arn. Henr. Vvesterhovius.

(d) Journal des Savans A. 1714. p. 351. seq. edit. Amst.

Versiones quoque Terentii existant *Gallicæ*; antiquiores quidem qualis prosa & versu regi Galliarum Francisco I. oblata auctore *Octavio Galleffo* prodit Parisi, 1539. fol. apud Antonium Verardum, & Jo. Petrit. *Jacobi Bourlei* versus versus reddentis metaphrasis memoratur Francisco de Cruce Censmano. Bibl. Gallicæ p. 179. *Petri Anesti-guani* Rapiſtagnensis versio Gallica prosaria Parisi, 1574. 1583. 614. forma minore, & Lugd. 1560. 8. Est mihi ad manum editio Latino Gallica Parisi, 1586. 12. sine nomine interpretis. Recentiores vero sunt. Una *S. Albini*, quæ post primam editionem Parisi, 1646. sæpius lucem vidit hoc titulo: *Comedies de Terence traduites en François avec le latin à côté & rondes tres bonnettes (a) en y changeant fort peu de choses.* *Andriæ, Adelphorum, & Phormionis* versio Gallica prosaria auctore *San Albino* jam quartum prodierat Parisi, 1658. 12. Reliquæ tres *Eunuchus, Heautontimorumenos & Hecyra Martignato* interprete, primum viderunt lucem Parisi, 1670. & deinde 1678. 12. Latino ut in prioribus etiam Comædiis factum e regione posito. Altera *Michælis de Marolles* Abbatis Villalongani, quæ subjunctas habet *Johannis Peyrædeii* observationes, & e regione Latina Parisi, 1660. 8. duob. volum. Tertia denique, cui iridem latina adposita sunt, *Anne Dacieræ* T. Fabri filiarum Parisi, 1688. & Amst. 1698. 12. tribus voluminibus. Quanquam vero elegantissima hæc est interpretatio, tamen ex illa ipsa repetitis exemplis, quam difficile sit vim atque elegantiam verborum latinorum vernacula lingua reddere, ostendit Jo. Clericus V. C. in arte Critica T. I. p. 208. seq. * Illa autem semel iterumque recusa est in Belgio, & Zittavizæ 1705. 12. ac Budissinzæ in Germania, & cum novis illius animadversionibus, Roterd. 1717. 8. Latine & Gallice tribus Volum. (Journal des Savans 1717. Aout. pag. 169.) & Latinis omis-sis Halæ Sax. 1720. 12. ex Martini Deschneri recensione, qui Budissinensem editionem inemendatissimam esse queritur. *Andriam, Adelphos, & Phormionem* elegantique veste Gallica induit *Isaacus le Maître de Saoy*. * *Andriam* versibus Gallicis nuper

(a) Terentius ab obscenitate purgatus lucem quoque vidit aliis, ut Ingolstadii 1589. & etiam in editione ad usum Delphini Parisiensis, turpia verba omissa sunt & ad calcem reſta. Ab illis obscenis ut deduceret juventutem, sine Terentianæ dictionis purique sermonis latinæ factura *Cornelius Schonau* Goudanus (A. C. 1617. denatus) Terentium Christianum composuit, sapientule recusum; & Jo. *Fichardius* Elchimus Comædiam vulgavit Lubecz, 1669. 12. continentem phrasas & elegantias Terentii, addito supplemento septem Colloquiorum. Ceterum primordia latinæ sermonis non à Terentio, sed à Cicerone capiendâ esse pulchrè docet *Conr. Sam. Schurtzschius*, Vitebergæ lumen in singulari Diss. A. 1704. edita.

donatam audio à Petro Clerico S. I. Tolosæ, eodem qui Ele-
 &ram Sophoclis metaphrasi Gallica reddidit.

Terentius *Italice* Venet. 1533. 8. & 1558. Jo. *Fabrino* da Fighi-
 ne, Florentino interprete, cujus etiam eadem lingua scripti
 existant commentarii, interpretationis vice Latino Terentio ad-
 juncti Venet. 1580. 4. & 1594. 4.

Flammetta Malespina, Marchionissa Terentium Italicis versibus
 quam felicissime expressit teste Jo. Maria Crescimbenio in *Histo-*
ria Poeseos Italicæ lib. 2. p. 241. * Celebratur & Italica Jo. *Justi-*
niani translatio :

Germanice & Italice per *Antonium Gagliardi* Lips. 1692. 12.

Germanicè exposuerunt multi, Jo. Rhenius, Val. Boltzius,
 Steph. Riccius, & novissimè Dan. Hartnaccius. Carmine Germa-
 nico Jo. Episcopus Herbipolitanus Francof. 1563. 8.

Terentius cum Germanica versione editus *Davide Hæschelio &*
Matthia Schenckio Augustæ Vindel. 1624. 8. memoratur in Theo-
 ph. Spizelii templo Honoris pag. 334.

Versio Germanica cum præf. M. Joannis Kromayeri, Concio-
 natoris aulici & inspectoris Vinarientis, qua Terentium in scho-
 lis retinendum suadet. Vinaris 1626. 8. Eadem versio recusa
 Hamb. 1670. 8. omissis summaris notisque. Vidi etiam vulga-
 ria Terentii in Teutonicam linguam traducta, seu phrasas Co-
 mici cum Germanica versione excusas Daventræ 1489. 4.

Carmine Germanico, Terentius per *Henricum Ham*, Isleb.
 1586. 8.

Belgice Antwerp. 1555. 8. * Latine ac Belgice vidit lucem cum
 notis Henr. Svvaerdekröonii. Roterd. 1648: 8.

Cum emendata Belgica versione & Minellii notis marginali-
 bus. Roterd. 1663. 8. Vvekerbanii interpretatio eodem anno
 Hagæ 4.

Latine, & Anglice, Lond. 1629. 4.

Hispanica versio auctore, *Petro Simone Avril* edita A. 1577. &
 Compluti A. 1582. atque iterum Barcinone A. 1599. 8. ad addi-
 cendam linguam Hispanicam commendatur in primis à Gaspare
 Scioppio in consultationibus.

Argumenta in singula dramata habemus à *C. Sulpitio Apollinari*,
 illo qui Pertinacem Imp. Latinas literas docuit. Etiam è re-
 centioribus argumenta in Comœdias Terentii Melanchthon, &
 Muretus: in singulas fabularum Terentii scenas composuere
 Paullus Malleolus, Christophorus Hegendorffius, Hadrianus
 Barlandus, Barthol. Latomus &c.

Juvare etiam commemorare libellos tyronum destinatos usi-
 bus,

bus, *Georgii Fabricii* elegantiarum à *Plauto & Terentio* libros duos, cum *P. Syri* mimis ab *Erasmio & eodem Georgio* expositis excusos *Lipsiæ 1558. 8. Henrici Decimatoris* Citharæensis succum, & medullam *Terentianam*, libris *V. Halæ Sat. 1597. 8. Pauli Perdicis* latine dicendi formulas à *Terentio* collectas, *Budissinæ 1545. 8. Martini Hayneccii* medullam & fructus *Terentianos*, sive sententias *Ethicas, Politicas, Economicas, Physicas & Historicas* cum adagijs & proverbijis *Comis Lips. 1608. 8. 1625. 8. 1634. 8. Cornelii Graphei* phrasas *Terentianas* laudatas *Vignolio Marvillio* sive quicumque sub illo nomine latec. *T. 2. Misc. Historico-litterar. pag. 21. Pauli Tossani* Phrasæologiam *Terentianam*, *Oppenheim. 1617. in 8. M. Friderici Habersack*, Rectoris *Scholæ Gryphisvvaldensis* suctum *Terentianum*, *Rostoch. 1655. 8. Bartholdi Feind* phrasæologiam *Plautino-Terentianam* *Hamburg. 1688. 8. &c.*

VI. Fuit diversus à nostro, licet sunt qui utrosque confundant, *Terentius Culleo* Senator *Romanus*, quem capsum à *Carthaginensibus* *Scipio Africanus* major vindicavit in libertatem, & triumphans eum cum pileo capiti imposito pone currum sequentem habuit, ut traditum *Livio XXX. ult. Alius Terentius Libo Fregellanus* Poeta, cujus meminit *Donatus*, ut omittam *Terentium*, à quo exaratos *Nathæ* libros repertos in arca *Jussu* *Senatus* crematos refert *Victor de Viris illustribus* cap. 3. Sed plures *Terentios* collectos videre licebit à *Jo. Glandorpio* p. 833. seq. *Onomastici*, & à *Jo. Lomeiro* dierum genialium parte I. diff. VI. De *M. Terentio Varrone Aracino & Terentio Clemente* *J. C.* to dicturus sum inferius suis locis. * Variis *Terentiis* a me commemoratis addere licebit *Priscum Terentium*, de quo *Macrenate* suo *Martialis XII. 4. 14. 63. Terentium* *Comitem* de quo *S. Basilii* *Epist. 272. & 349. Theodoritus IV. 28. Terentium* *Episcopum Seleucianensem*, qui *Concilio Africano A. C. 424.* interfuit & *Collocationi Carthaginensi A. 411. Terentium* item *Tomorum Episcopum* in *Scythia*, de quo *Sirmondus* ad *Facundum IV. 3. T. 2. Opp. p. 521. Terentium* monachum ac presbyterum *novæ Lauræ*, qui subscripsit *Concilio CPol. sub Mena A. C. 536. M. Terentium* *Conracem*, quem dum tabellis scripsit, in foro mortuum narrat *Plinius VII. 53. Hist. &c.*

Verba *CHRISTI* ad *Paulum*, grave tibi erit adversus stimulum calcitrare *A& IX. 5.* ridicule quidam petita esse duxerunt è *Terenti* *Phormione* 1. 2. 28. nam que insectia est adversus stimulum calces? Vide *Jo. Eusebium Nierembergium XII. 14.* de origine *S. Scripturæ*, & *Rev. D. Jo. Frid. Mayeri* *Exercitationem*, *Utrum CHRISTUS* legerit *Platonem* vel *Terentium?* editam *Hamburgi*

burgi 1701. Sane obvium est idem proverbium in multis scriptoribus etiam Terentio antiquioribus, ut annotatum Jo. Priæzo & Doughtieo ad Actorum locum, & Joanni Nicolai in libro de calcaribus cap. XXV. Usus quoque diu post Julianus Imp. Oratione VIII. sive Epistola ad Sallustium fol. 246.

VII. INDEX SCRIPTORUM

In Donati, & Eugraphii Commentariis
in Terentium citatorum

ad paginas editionis Lindenbrogianæ Francof. 1623. 4.

V. Vitam Terentii à Donato scriptam designat,
E. Evanthium, D. Donatum de Comœdia.

- A** Ccius Glytæmnestra. 324.
Accius, Afranius, Plautus magni Comici. E.
Ego Adefionem sequor, qui re-
cte intellexit Terentium 163.
Afranius. 289. in Compitalibus
*Terentio non similem dices quem-
piam V.*
Æschylus D. usum personarum in
Tragœdiis reperit. E.
Ambivius Terentii histrio 461.
Apollodorus. 349. 359. 368. 376.
380. 421. 437. 458. 463. 477. 478.
481. 483. 546. 594. Ejus (vel al-
terius 571.) Hecyra. 336. *Terentio
574. 428. alia v. v. d. n. a. l. o. p. u. e. d.*
id. Phormionem & Hecyram
ab Apollodoro expressit Ter-
rentius, ceteras à Menandro
V.
Aristophanes 163. Cræinus,
Eupolis & Aristophanes, poë-
tæ veteris Comœdiæ Menan-
der & Terentius nove. B.
Asper Grammaticus 275. 297.
436.
Cæcilius 79. 176. 572. Eratosthe-
ne. 370. harpazomene 162.
(alius Cæcilius de quo 518.)
ejus fabulæ partim exactæ,
partim vix admixtæ 342.
C. Cæsaris versus sex hexame-
tri in Terentii, dimidiatæ
Menandri laudem V.
Calliopius recitator Terentii. 525.
Cato 402.
Catullus 73.
Cicero 6. 7. 8. 16. 19. 26. 27. 31. 33.
38. 52. 56. 60. 61. 64. 66. 73. 77. 80.
84. 89. 90. 91. 104. 114. 121. 141. 149.
150. 159. 163. 184. 186. 190. 197.
199. 251. 257. 263. 273. 274. 280.
282. 283. 288. 295. 308. 309. 320.
321. 331. 352. 359. 361. 368. 387.
392. 395. 398. 406. 414. 417. 428.
440. 443. 449. 454. 456. 457. 462.
467. 468. 470. 482. 483. 497. 510.
512. 518. 519. 523. 526. 532. 535.
543. 547. 560. Comœdiam aut
esse imitationem vitæ, spe-
culum consuetudinis, imagi-
nem veritatis. D.
Cicero Cluentio 533. in Topicis
6. in Tusculanis 7. in Catili-
nam 141. 186. 295. 387. pro Cæ-
lio 199. 251. in Verrinis 449.
449. 456. 506. in Protagora 481.
de Ora-

IN DONATO AD TERENT. Lib. I. c. 3. 47

- de Oratore 526. Tullius in Gallia * 530. Ciceronis Limo V. ubi quatuor ex illo versus hexametri de Terentio.
- Cincius & Faliscus primi personati Comœdiam egisse dicuntur, Tragœdiam Minutius & Protinius. V.
- Cornelius Nepos V.
- Q. Cosconius redeuntem à Græcia periisse in mari dicit Terentium cum CVIII. fabulis conversus à Menandro V.
- Critici 80.
- Demosthenes 436.
- Diphili *Εὐκλεῶν Διφίλων*, Plauti commorientibus expressi. 242.
- Duodecim Tabb. 146.
- Ennius 48. 56. 151. 153. 252. 353. 436. 473. 491. 501. in Medea 443. decimo. 458. sexto satyrarum. 463. 490.
- Epicurus 92.
- Euripides 359.
- Fenestella V.
- Græcorum sententiæ 246.
- Græca fabula (Apollodori) 481.
- Hellanicus 113.
- Homerus 2. 45. 73. 120. 175. 287. 319. 341. 375. 376. 531. 536. omnis poëticæ largissimus fons, Iliadem instar Tragœdiæ, Odyssæam ad imaginem Comœdiæ fecisse monstratur. E.
- Horatius 45. 68. 90. 138. 143. 197. 263. 275. 296. 319. 344. 352. 354. 360. 385. 392. 396. 358. 458. 484. 523. arte poetica. D.
- Hortensius 506.
- Hymeneus *hymnus Virginalium nuptiarum* 328.
- Q. Fabius Labeo. infra in Terentio.
- L. Lavinius 6. 501. 526. 547. 548. 565. 573. qui Menandri Phasma Latine vertit. 101.
- Livius Andronicus Comœdiæ & Tragœdiæ togatæ repertor. D.
- Lucanus 131.
- Lucilius. 24. 38. 54. 70. 90. 91. 94. 128. 131. 143. 158. 162. 166. 183. 258. 269. 271. 322. 324. 380. 434. 444. 447. 450. 454. 458. 469. 482. 494. secundo. 497. in tertio 444. in quinto. 38. in decimo. 38. vigesimo secundo. 458. Comœdiam novo conscripsit modo ut poësin ipse faceret, id est unius carminis plures libros. E.
- Lucretius 24. 138. 146. 163. 298. 454.
- Luscius 6. 101. 501. 526. 547. 548. 565. 573. idem qui supra L. Lavinius.
- Martialis 518.
- Menander 1. 46. 52. 54. 59. 61. 63. 73. 78. 79. 90. 92. 94. 101. 104. 113. 163. 189. 246. 259. 268. 331. 515. 528. Ejus Adelphi 238. Andria & Perinthia. 501. 502. 547. *Donatus argum. Andriae Terentii. Phasma & thesaurus* 101. Eunuchus. 92. 95. 96 Colax. 96. 527. Heautontimorumemos. 546.
- Q. Memmius Oratione pro se. V.
- Metius. V.
- Nævius in Stalagmo 436. in bello Punico. 15. in tribacelo 292. Næviana fabula alimoniarum Remi & Romuli 293. Colax 526.
- Nigidius. 447. 448. 454.
- Pacuvius. 243.
- Persius 77. 299. 349. 356.

- Philippides. 161.
 Plato de Rep. 536. Platonica, Pythagorica vocabula. 122.
 Plautus 16. 18. 25. 26. 32. 39. 48. 55. 63. 76. 77. 91. 101. 104. 105. 111. 117. 121. 122. 130. 139. 146. 148. 151. 157. 162. 165. 169. 173. 174. 176. 184. 190. 193. 242. 244. 246. 247. 282. 287. 278. 307. 314. 319. 324. 328. 334. 342. 370. 441. 457. 464. 474. 481. 484. 489. 531. 538. 540. *Asinaria*. 55. 105. 242. 497. *Amphitruo* 104. 161. *Bacchides*. 26. 157. 188. 473. *Colax*. 526. *Commorientes ex Diphilo expressi* 242. 525. *Epidico*. 121. *Menæchmis* 138. *Milite glorios.* 356. 493. *Pseudolo* 32. 39. *Trinummo*. 117. 162. 190. 395.
 • *Truculento*. 548. Plautus obscurior pluribus locis, quia abstrusa sæpius ponit quæ ab historicis requirenda sunt. E.
 Pomponius 158.
 Poetarum fragmenta cladem moribus afferentia. 153.
 M. Popilius, infra in Terentio.
 Porcii (Licinii) versus plures referuntur trochaici de Terentii inopia per Scipionis, Furii & Lælii favorem neutiquam sublevata. V.
 Probus 86. 104. 275. 341. 443. 496. 500.
 Rhetorum præcepta 343. controversiæ. 112.
 Sallustius 13. 16. 17. 18. 26. 32. 37. 39. 42. 56. 71. 81. 89. 91. 104. 105. 109. 113. 121. 124. 129. 134. 136. 142. 144. 158. 187. 190. 274. 275. 287. 298. 307. 309. 355. 363. 372. 373. 376. 390. 391. 411. 430. 438. 440. 441. 445. 448. 449. 458. 467. 469. 472. 479. 494. 498. 505. 506. 530. 533. 546. *bellum Jugurthinum* 167. 544. in primo libro (H) 363. 493. 496.
 Santra. V.
 Socrates 455.
 Svetonius Tranquillus. V.
 C. Sulpicius Gallus, infra Terentio.
 Terentius non habet *ἑρμηνεύς* ut alii Græci & Latini dramatici poetæ. E. Terentium fama fuit adjuvatum in scribendo à C. Lælio & C. Sulpicio Gallione & à C. Sulpicio Gallione qui consularibus ludis ini fecerit fabularum dandi & à Q. Fabio Labeone & Popilio consulari utroque Poeta V.
 Theocritus 293.
 Thespis primus repertor gædiæ. E. D.
 Tubero 458.
 Valgius in *Actæone* V. ubi sus tres.
 Varro 122. 298. 331. 332. 431. Marcellum. 158. humana rerum libris 122. citatur in libro V.
 Virgilius 2. 6. 7. 8. 13. 14. 15. 16. 19. 20. 21. 22. 25. 28. 31. 34. 37. 38. 39. 42. 44. 46. 47. 50. 51. 55. 56. 58. 59. 63. 66. 71. 72. 73. 78. 79. 80. 81. 86. 91. 93. 101. 102. 104. 105. 109. 113. 114. 115. 118. 121. 123. 124. 138. 141. 142. 143. 146. 150.

IN DONATO AD TERENCE. Lib. I. cap. 3. 49

155.156.158.159.164.165.166.169.
 172.173.175.176.182.184.187.
 193.198.200.242.245.253.257.
 258.259.262.264.265.270.272.
 275.276.277.280.283.284.287.
 288.293.296.297.298.299.307.
 308.309.310.313.316.319.320.
 322.326.331.343.346.350.352.
 353.355.359.360.363.365.368.
 369.370.372.373.375.376.377.
 378.379.380.383.384.385.387.
 389.390.391.395.396.398.403.
 404.406.409.410.411.412.414.
 417.426.427.431.435.436.437.
 438.439.441.448.449.450.451.
 454.459.462.463.464.468.469.
 470.471.474.479.480.483.492.
 498.501.506.508.510.511.515.
 516.517.518.519.520.521.526.
 530.533.534.537.539.546.550.
 551.560.562.565.568.569.575.
 577.581. in Bucolicis 52. 262.
 quarto Æneid. 307.
 Volcatius V. ubi unus & deinde
 tres afferuntur versiculi. Mox
 idem dicitur Terentium non
 solum Nævio & Plauto & Cæ-
 cilio, sed Licinio quoque
 postposuisse.

C A P U T IV.
 T. LUCRETIUS CARUS.

Lucretii ætas 1. Libri VI. de rerum natura. 2. Eorum editiones
 atque interpretes. 3. Poetæ quos Lucretius imitatus fuit. 4i

T LUCRETIUS CARUS, patria ut videtur Romanus,
 natus est, teste Eusebio, Olymp. CLXXI. 2. anno U.
 C. DCLIX. ante CHRISTUM XCV. Postea amatorio poculo
 (a) in furorem versus, quum aliquot libros per intervalla insanie
 (b) conscripsisset, quos postea Cicero emendavit, propria se ma-
 num interfecit anno ætatis quadragesimo quarto, U. C. DCCIII. (c)
 ante CHRISTUM LI. Philosophus de Epicuri Schola acutissi-
 mus, quem qui legunt, videntur ut IX. 3. ait. Vitruvius, cum
 eo velut coram de rerum natura disputare. Poeta sublimis,
 idemque elegans & multæ artis luminibus pictus, ac latinæ lin-
 guæ auctor egregius. De hoc Poeta consulendæ Casp. Barthii notæ
 ad Statium Tom. 1. pag. 260--263. De eodem Bartheus lib. 2. Miscell.

*Hic Phœbi furis, furisq; exarsit Orestis,
 Quam præstat solis versiculis furere.*

D Ama-

- (a) Eusebius Chron.
 (b) Hoc vix credibile mihi videtur. Neque eo respicere putem Statium lib. 2. Sil-
 va 7. in verbis, & docti furor arduus Lucretii. Poetarum enim furor laudabilis. & du-
 rampis. Pro arduo difficilem dixit Quintilianus X. 1.
 (c) Triennio citius mortem Lucretii assignat If. Vossius p. 83. ad Catullum, è Scri-
 ptore Vizæ Virgilii.

Amatorio poculo versum in furorem, propria se manu interfecisse tradit post Eusebium etiam Prosper in Chronico. Scrip- tor vitæ Virgilii eo die quo togam vitilem sumsit Maro, periisse Lucretium testatur (A. U. C. 698.) *Alii eodem die quo natus est Virgilius, obiisse ferunt: & aliquis Pythagoreus credat Lucretii ani- mant in Maronis corpus transisse, ibique longo usu & multo studio exercitatum Poetam perfectissimum obiisse. An sibi ipsi manus at- tulerit incertum: interit anno ætatis sue XLIII. & miserrimam, quam olim ludibrio habuerat, nimis cito expertus est immortalita- tem. Hæc Tho. Creech.*

II. Exstant ejus libri VI. de rerum Natura ad C. Memmium Ge- mellum (a) Heroico poemate, versibus jucundo antiquitatis sa- pore conditis Epicuri de rebus naturalibus sententiam, sed & impios ejus errores disertissime explicantes. Non plures à Lu- cretio libros hujus argumenti scriptos esse, ut male conjiciebat Barthius LII. 4. Adversar. Lucretio ipsi testi credimus, qui li- bro sexto v. 91. *suprema præscripta ad candida calcis spatium currere se affirmat. Exordium Operis idem quoque quod nos hodie, legit olim Ovidius 2, Trist. v. 261.*

Sumserit Æneadam genetrix, ubi prima requirit.

Æneadam genetrix, unde fit alma Venus.

Hoc est, si in manus sumserit Lucretium cujus prima hæc sunt verba: *Æneadam genetrix, hominum divumque voluptas*, quem Ovidii sensum esse jam pridem notavit Ludovicus Castio lib. L. emendationum cap. VIII. Usitatum enim fuisse veteribus, ut vo- cibus initialibus scripta ipsa denotarent, pluribus exemplis docet Jo. Jonsius II. 5. de Scriptoribus Hist. Philos. p. 136. seq. & Scalliger ad Euseb. num. M. DCCCCLX. Quod vero in limine Ope- ris invocet Venerem Lucretius homo Epicureus, qui à Diis om- nia humana susque deque putabat haberi, satis se duxisse exi- stimandus est excusari more vulgato Poetarum, neque alia opus esse responsione arbitror ad dubitationem hanc dissolvendam, quam multos viros doctos exercuisse docet præter interpretes Lucretii Creechium aliosque Petrus Bælius vir ingeniosissimus in dictionario Historico p. 1923. editionis secundæ, quem de Poe- ta lector ubi volet consulat. * *Memmium* cui poema suum Lucre- tius inscripsit, scripsisse & ipsum versus, colligas ex Plinii lib. V. Epistola 3. Eundem Mæcenatibus ac liberalibus studiorum Patronis accenset Martialis XII. 36.

*Pisones, Senecasque, Memmiosque
Et Crispos mibi redde*

Quæ

(a) De hoc consulenda Gifanii prolegomena.

Quæ vero à recentiore ætate in Gallia etiamnum claret illustri Memmiorum gens, Gallice *des Mesmes*, si Bernhardum Monetam audimus, Latine Maximorum potius nomine appellanda erat. Vide Monagiana T. IV. p. 175.

Lucretii placita Epicurea carmine confutanda sibi sumserunt, Latino Heroico quidem *Antonius Palearius*, *Scipio Capicius*, *Polignacus* Cardinalis & *Thomas Cecu* S. I. Anglico *Henricus Morus* & *Richardus Blackmore*, Gallico *Carolus Claudius Gestus*, & Italice *Alex. Marchetti*. De *Scipionis Capicii* libris II. de rerum principiis, & *Palearii* libris tribus pro animæ immortalitate, Lucretio oppositis, infra ad pag. 55. *Polignaci* libri IX. de DEO auctore universi necdum lucem viderunt, quod sciam, sed ut quam primum prodeant, desiderabit mecum quisquis legerit initium primi & fragmenta quæ ex eo producuntur in libro Gallico, *Memoires de litterature* Tom. 1. pag. 413---418. & in Jo. Clerici *Bibl. selecta* Tom. XXVI. p. 155. seq. *Cæcæ* Philosophia novantiqua, qua confutavit Lucretium, excusa est Mediolani 1704. 12. & merita laude celebratur in *Diario Veneto*, *Giornale de' letterati d' Italia* Tom. VII. pag. 114. seq. *Henrici Mori* poemata Philosophica, in quibus præcipue multa pro animorum immortalitate, prælum evasere *Cantabrigiæ* 1647. 8. *Blackmorii*, *Equitis* & *Medici Londinensis* poema insigne de creatione, septem constans libris, quo Providentiam Numinis adversus Lucretium defendit, jam tertium prodiit Londini A. 1714. *Genesii* poema pulcherrimum Parisiis primum, deinde Amstædami A. 1717. 12. excusum hoc titulo est: *principes de philosophie, ou preuves naturelles de l'existence de Dieu & de l'immortalité de l'ame*. Sed *Marchetti* (eiusdem cujus metaphrasin Lucretii Italicam infra memorabo) Poema Philosophicum imperfectum ab auctore relictum nec luci datum est, cujus initium exstat in *Diario Veneto* Tom. XXI. p. 258--260. Nec Germanis nostris deerit quem hæc Religionis assertoribus ingeniosissimis Poetis accensere cum laude, & Lucretio opponere licebit, si amplissimo *Broekeste* nostro carmina sua vernacula de Creatoris & rerum creatarum admirandis colligere & in lucem edere placuerit.

Si quis titulum modo consulat, facile putet Lucretio etiam oppositum esse librum Belgica prosa Amst. 1710. 8. ab *Henrico Vyermarsho* vulgatum hoc titulo: *de ingebestde schaas, en gevaande verels vording der oude en bedendaagze vyfgaeren, verideli en overlegt, byzonder de gevoelens hier omtrent van T. Lucretius*.

cretius Carus en Dirk Santvoort, (a) betoonende dat ze de bewegingen der Werelt, dat is, vording van Zon, Maan, Aerd, Klot enz volgens bin eygen grondan niet vel afgeleyden betragt hebben. Ment een verstandige verKlaring vegen Gods inblyvonde en overgaande verKing. Sed qui scriptum ipsum evolverunt, putidum Spinosaſe affeclam, derisoram sacrarum litterarum impium, & religionis contemptorem Lucretio ipso haud meliorem illo prodi observant.

Substantiam & corpus aequè late patere, omne extensum esse corporeum (cum suo consuetario, Spiritus nusquam esse) nihil fieri posse nisi ex praesenti materia; vel, quod idem est, nihil posse creari. Omne corpus motum ab alio corpore moveri. Omnia Mundi phaenomena rationibus pure mechanicis posse explicari. Coherensiam corporum, atomorum harnatarum unione contineri, & id genus alia fero infinita, praesertim apud Democritum & Epicurum sectatores, apud Lucretium praeceteris; quem cum admodum adolescens evolverem, putabam profecto subinde, me satyrum quempiam finiumve senem è sylvis philosophantem audire, adeo omnia ex solo sensu externo, crassaque imaginatione deducebantur. Quod genus Philosophos innumeros è lustris locisque desertis credibile est jamdudum confluxuros fuisse, si DEUS ac Natura brutis animalibus loquendi scribendique facultatem concessissent. Ipsa enim facile potuissent prolizas crassarum imaginationum concatenationes sive carmine sive soluta oratione, ornate & copiose deducere & enarrare. Hoc vero proprie philosophari non est, sed materialia adu parata ueritatibus inani opera recensere. Hæc Henricus Morus, Theologus & Philosophus Anglus in Confutatione Cabbalæ Ætopæ domelissæ Tom. 1. Opp. Philosoph. pag. 527.

Invocationem Veneris, in limine libri primi Lucretii, exposuit Gallicis versibus pluribus Poetria ingeniosissima Deshoulièria Tom. 2. carminum, editorum Gallie Bruxell. 1708. 8. pag. 80. imitation de Lucrete, en galimatias fait exprès. De invocatione illa videndus etiam Petrus Victorius, Epistola ad Joannem Casam. Jo. Clerico viro doctissimo T. XXVI. Bibl. selectæ pag. 154. rectius facturus fuisse videtur Lucretius, si Rationem, sive Mentem tanquam Deum in limine poematis potius, quam Venerem implorasset. Sed Lucretius sensibus plus quam rationi tribuens, & generationem rerum cupiens exponere, nullum magis physicum numen quam Venerem appellare se posse existimavit.

III. Pri-

(a) De Santvoortii libro de oorzaak van de bevingen en de Beginsein der vaste lichamen, & de scripto Vvyermarsii vide clarissimi Viri Christoph. Augusti Heumannii Acta Philosophorum edita Germanice, parte VII. pag. 121. seq.

III. Prima Lucretii editio est *Veronensis* curante Hieronymo Avantio A. 1486. fol. per Paulum Fridenperger Passaviensem (de Patavia Alemagne.) Inscritur: *De rerum natura lib. VI. ad Epicuri mentem descripti*. Hanc secuta est Veneta An. 1495. 4.

Veneta apud Aldum A. 1500. 4. ex Avantii editione: atque iterum 1515. 8. ad veterum exemplarium fidem castigata.

Florentina Phil. Janæ A. 1512. 8. cum præfatione & castigationibus Petri Candidi, qui ex Joviani Pontani & Michi Marulli castigatione & MSSis Florentinis Lucretium emendatiorem se dare profiteretur. Marullum vero nimis indulgisse ingenio, graviter conquestus est Petrus Victorius ad Ciceronis lib. XI. ad diversos Epist. 20. * & Scaligero notis ad Catullum pag. 93. judice, nullus veterum auctorum ita male ab ullo correctorum acceptus est, ut Lucretius ab illo audaculo Greco Marullo.

Bononiensis cum commentatio Jo. Baptistæ Pii 1511. fol. apud Ascensium. * Jo. Baptista Pins in suo ad Lucretium commentario varias lectiones è MSS. passim advocat, quæ excerptæ existant ad calcem editionum Lucretii Lond. 1712. 4. & fol.

Vicentina, Lambino memorata, & Gifanio, quam non vidi, uti neque illam quam Gesnerus in Bibl. cum commentariis Petri Aponi impressam dubius ipse scripsit.

Basileensis apud Henr. Petri A. 1531. 8.

Lugdunenses An. 1536. & 1540. 8. apud Seb. Gryphium, & minore forma A. 1546. 1558. atque A. 1564. 8. & 1576. 12.

Lovaniensis A. 1542. 4.

Lambiniana editiones viri Doctissimi Dionysii Lambini, qui Codicibus quindecim MSSis & Andr. Turnebi atque Jo. Aurati consilio usus octingenta Lucretii loca restituisse se profiteretur, ac primum edidit Lucretium cum commentariis suis inscriptum Carolo IX. Galliarum Regi, Paris. 1563. 4. Deinde sine commentariis, tamen cum brevibus scholiis conjectis ad calcem, & emendationibus *Adr. Turnebi* Paris. 1565. 12. Denique ex tertia recognitione & cum commentariis locupletioribus & Vita Lucretii Paris. 1570. 4. quæ editio recusa est Francofurti Anno 1583. 8. Præclare profecto de hoc Poeta promeritum Lambinum nempe æquus ac peritus lector negabit, etsi commentariorum molem reprehendit Janus Rutgerius IV. 1. variarum lectionum, atque Lambinus ipse in editione Anni 1570. iniquiorem se præbuit Gifanio. Confer quæso Jac. Thomæii librum de plagio litterario S. 447. 448.

* Editio Lucretii Antwerp. 1565. 8. cum MSS. collata à Francisco Nansio & H. Vossio existat in Bibl. publica Leidensi, nec non

editio Lugd. 1576. 12. notata manu If. Casauboni.

Oberti Gifanii utilissima editio, quam diligenti studio adornavit adhibitis Codicibus plus quam octo, & editis ante ipsum fere omnibus, Turnebi præcipue atque Lambini, tum, quæ *P. Nannius* (a) ad Codicem MStum Ultrajectinum contulerat, quasque observaverat *Cornelius Valerius Gifanii Præceptor* & *Antonius Goldingamus Anglicus*. Præmisit & è veteribus libris indicem argumentorum, quæ ab Epicuro trahuntur, & præter *Laertii* & *Ciceronis* loca de Epicuri Philosophia & *Thucydidis* descriptionem pestilentiae Atticæ, quam *Lucretius* libro sexto imitatur (b) subjunxit *Collectanea* sua sive commentarios in *Lucretium* ordine litterarum digestos, atque dictionem ejus cum primis erudite illustrantes, & *Scioppio* quantumvis inimico mirifice probatos: Antwerp. 1566. 8. & Lugd. Batav. 1595. 8. apud *Plantin*: *Johannes Sambucus*, cui *Lucretium* suum inscripsit, *Gifanio* copiam fecerat editionis *Veronensis* manu *Marulli* castigatæ. Ueberiores vero, quos promisit, commentarii *Gifaniani* non viderunt lucem. In contextu ipso non semper optimam videtur lectionem amplexus esse, ut observavi collatis lectionibus quas habeo Codicis antiquissimi *Gottorpiensis*. Vide sis etiam *Barthii Adversaria* lib. 50. p. 2355. seq.

* *Lucretius* à *Turnebo* & *Lambinio* recognitus Lugd. 1596. 12.

Prælo datus etiam *Lucretius* est in *Corpore Poëtarum Latinorum Lugdunensi*, & ubi variae lectiones adjectæ sunt, *Genevensi*, nec non separatim Antwerp. 1589. 12. & Lugd. Bat. 1597. 12. & 1611. 12. apud *Raphelengium*: sed & Lugd. 1606. 12. & *Amstelod.* 1616. 1626. forma minore.

De *Raphelengiana* editione *Caspar Barbisius*, cum ipse infinita se in *Lucretium* notata habere scripsisset Tom. 3. ad *Statium* pag. 81. Habet autem, inquit, omnino optimus *stili Romani* auctor opus nova & tali recensione, quæ proponat diversas Codicum, & doctorum hominum lectiones, ac de veritate statuat. Quod qui nobis jam forte sepultis molietur, ei suademus ne negligat minimam *Raphelengianam* editionem toties & jam ab aliis typographis repetitam: ejus enim recensio & constitutio debetur *Justo Lipsio*, qui vir ut *Poeta* non fuerit, & suis tamen, vidit, nihilominus ingenii bonitate plurima in literis, in quibus cœcutiunt multi docti.

A *Josepbo Castellione* indicem in *Lucretium*, *indici Erythræi* in *Virgilium* haud dissimilem adornatum, pridem testatus est *Caspar Scioppius* *Epistola* ad *Præceptorem* suum *Conradum Rittershu-*

(a) Eum *Lucretii* editionem molitum ex *Adr. Junii* *Epistolæ* observat *Tho. Crenius V. C.* parte 6. animadvers. pag. 17.

(b) Vide si lubet quæ notavi *Bibliotheca Græca* lib. 2. cap. 25. §. 49.

EDITIONES. Lib.I. cap.4. 55)

tershusium scripta A. 1599. qua ipsum rogat ut typographum ei quaerat excudendo.

Lucretius cum variis leſt. editus in *Corpore Poetarum latinorum*. Genev. 1611. 4. 1627. 4.

Amſteludamenſis editio *Lucretii* 1620. 1631. forma minore.

Danielis Parei, *veſtigia Giſiani* fere legentis. Francof. 1631. 8. quo anno etiam *Lexicon* ejus *Lucretianum* lucem vidit, & *Giſianiſis* fere collectaneis repetitum. Præ cæteris vero hoc habet eximium editio *Lucretii Pareana*, quod illi ſubjuncta ſunt duo Poëmata recentia, leſtu haud indigna, *Scipionis Capicii* Neapolitani de rerum principiis libri duo, & *Aonii Palearii* libri III. de immortalitate animarum, quos ex merito laudat *Jacobus Sadoletus* lib. V. *Epistolar.* p. 200. ſeq. * Poëma de animarum immortalitate libris tribus, *Lucretio* oppoſitum & *Aonii Palearii* nomine ſæpius citum, à *Paleario* ſcriptum eſſe negavit, præter rem ut opinor, *Robertus Titius* litteris ad *Marcum Velleſerum*. Vide *Velleſeri* opera pag. 878. *Scipionis Capicii* libri duo de rerum principiis prodire Venetiis 1546. 8. cum ejus libris tribus de *Vate* maximo.

Cum explanatione paraphraſtica & notis *Jo. Nardi*, Florentini, non adeo feliciter in illuſtrando *Lucretio* verſat. Florentiz 1647. in 4.

Cum Gallica verſione profana *Micb. Marolleſii*. Paris. 1650. 8. dicata *Reginz Sveciz Chriſtinæ*, à qua ne reſponſum (*) quidem accepit, atque iterum 1663. 8. addito libro decimo *Laërtii* Gallicè translato. Laudat hanc *Marolleſii* verſionem *Rolandus Mareſius* p. 364. *Epist.* * *Gallicam* *Lucretii* Verſionem profariam à *Marolleſio* concinnatam & An. 1659. 8. primum Parisiis cum Latino *Lucretio* ex *Giſiani* recenſione editam notisque illuſtratam commendat præter *Rolandum Mareſium*, *Guido Patinus* in *Epistolis* à *Joanne Brantio* edicis. Ut adeo iniquius ſit judicium perſonati *Vignolii Marvillii* (*Bonaventuræ de Argonna*, Parisienſis, *Monachi Carthuſ.*) *Tom. r. miscellan.* pag. 150. *L'Abbè de Marolles* s' eſt conſumé à faire de pitoyables verſions; ſans que jamais niles conſeils de ſes amis, ni les raileries & la cenſure des Critiques, & ſur tout celle de *MS. de l'Eſtang* dans ſa methode de traduire, ayant pui lui arracher de l'eſprit cette maudite paſſion. Verſibus Gallicis pridem reddidit *Lucretium* *Guilclmus Altarius* ſive *des Autels* circa A. 1560. ut notavit *Franciſcus à Cruce* Cæno- mana in *Bibl. Gallica* pag. 138. Vidit & lucem *Metaphraſis* nova *Lucretii* Gallicis verſibus neſcio quo auctore An. 1677. 4.

D 4

Cum

(*) *Bælii Lexicon* T. 2. pag. 1926. edit. 2.

Cum breuibus sed eruditis notis *Tan. Fabri*. Salmur. 1662. 4. & Cantabrig. 1675. & 1686. 12.

In usum *Delphini*, Lucretius interpretatione & notis illustratus est à *Michaeli Fayo* (a) Paris. 1680. 4. addito, ut in aliis ejusmodi editionibus fieri solet, indice omnium vocabulorum. Pareo fere & Nardo usus est, cujus etiam diatribam de fundribus Atheniensium, integram p. 569. seq. subjunxit.

Cum interpretatione magis latina ac brevioribus sed disertioribus argumentis notisque doctioribus & Philosophum magis sapientibus, in quibus tamen nec grammaticum acumen desideres, edidit qui Lucretium totum imbiberat, ejusdem postea infauftum exitum tristi fato imitatus (b) *Tomas Creech* Collegii omnium animarum in Academia Oxoniensi Socius. Oxon. 1695. 8. In hac quoque editione Index omnium vocabulorum Poetae occurrit. Idem Creechius jam ante *Anglico carmine* quam felicissime reddiderat Lucretium, cujus tertia mihi ad manum est editio excusa Londini 1683. in 8. In notis Anglicae huic metaphrasii subjunctis potius censorem Poetae agit, erroresque ejus graviores refellit, vel etiam à perversis acceptionibus sententiam ejus ruetur; quam Scholius vel commentariis Lucretium *kata nota* illustrat. Ante Creechium *Jo: Evelinus*, sed primum duntaxat librum versione metrica Anglica donatum & notis illustratum edidit Lond. 1656. 8.

Cum *Gallica* versione prosaria, & notis lectu digni *Cultorii*. (Mr. Baron des Capures) Paris. 1685. 12. & Amstelod. 1692. 12. duobus voluminibus. * Prosaria interpretatio elegans secundis *Baronis Capurii* curis una cum Latino Lucretio recensita Parisi 1708. 12. duobus voluminibus; adjunctis novis notis, quibus priores vel emendantur vel defenduntur. Vide *Ephemerides litterarias* Paris. A. 1709. mense Decembri pag. 468. seq. Dicitur & *Molierius* manum admovisse Gallicae Lucretii Metaphrasii concinnandae, sed quam affectum Vulcano consecravit, cum folium illius vidit imprudentem forte, ex suis aliquem criminibus crispandis adhibuisse. Vide vitam *Molierii* pag. 198. Initium libri primi ex eleganti Metaphrasii versibus Gallicis facta auctore *Henaulto*, exstat in diario Hagensi, *Journal litteraire* Tom. IV. pag. 418.

Vehementer laudari audivi *Italicam* Metaphrasin Poeticam

Lu-

(a) Creechius notat eum *barbara inappropriatione inest quae Latinum Poetam, in contextu uni Pareo fideri, eas vero adiecisse notas quae Philosophum faciunt saepe absurdum, se ipsum semper ridiculum.* (b) Sibi ipse haecem consecravit A. 1700. suspendio propter perditos ut fertur amores, nondum natus annos quadraginta. Vide *Jacobi Bernhartii* *W. C. novellas relations* Reip. litterariae A. 1700. mense Septembri p. 331. & Novembri p. 580. & A. 1701. mense Septembri p. 267.

Lucretii adnotatam ab (a) *Alexandro Marchetti* Mathematicum apud Senenses nuper Professore. Sed editam non esse existimo. Eius spes adipiscendæ facta fuerat, cum in Italia versaretur, *Jacobo Tollio*, viro doctissimo, qui novam Lucretii editionem meditabatur, & ineditas *Gasp. Scioppii* in Lucretium notas Neapoli dono acceperat, à *Josepho Valletta* viro Nobilissimo. * Specimen venustissimæ Metaphraseos Lucretii *Italica*, auctore *Alexandro Marchetti* concinnatæ produxit A. 1710. illustris vir *Guil. Godfridus Leibnizius* in libro dignissimo lectu, cui titulum fecit: *Essais de Theodicée sur la bonté de Dieu, la liberté de l'homme & l'origine du mal.* pag. 511. seqq. Sed bella illa Lucretii interpretatio tota jam edita habetur Londini. Tollius morti vicinus suas in Lucretium animadversiones commendavit Viro egregio *Gerardo de Pries*, qui commentariis Philosophicis illustrare Lucretium instituit, ut refert *Henricus Christianus Henninius* in notis ad Epistolas Tollii itinerarias, pag. 77. *Isaaci* quoque *Vossi* viri summi ineditas in Lucretium laudat *Theodorus J. F. Grævius* ad Callimachum pag. 174. Exstat & Italica Lucretii translatio auctore *Hieronymo Frauchetta* Rhodigino.

Editio *Neapolitana* Lucretii Anno 1693. 12. præter notas *Tan. Fabri*, argumenta *Fay* habet adjuncta. * Apud Anglos novissime Lucretius excusus est perquam nitide & sapius. Londini inprimis apud *Jacobum Tonson* A. 1712. 4. de qua editione vide *Jo. Clerici* *Bibl. selectam* Tom. XXVI. pag. 150. Eodem tempore Lond. 1712. fol. apud eundem *Tonsonum*, de qua splendidissima editio *A&A* erud. T. VI. supplementi pag. 193. & *Diarium Lipsiense Germanicum* *Neuer Bucher* *Caal* parte XLIX. p. 1. In utraque harum adjunctæ tabulæ æneæ nitidissimæ & variaz Lectiones ex editione *Jo. Baptistæ Pii*, & ex codicibus collatis à *Nic. Heinsio* & *Jac. Susio*, & *Theodoro Munckero*, qui ex sectione librorum *V. C. Petri Francii* pervenere in Bibliothecam illustris *Episcopi Eliensis Joannis Moræ*: nec non lectionibus Codicis *Bodlejani* notatis à *Thoma Creech*. Has sequutus est *Miab. Mattaire* in Lucretio edito cum indice Lond. 1715. 12. (*Bibl. ancienne & Moderne* de *Mr. le Clerc* Tom. V. pag. 153.). Idem *Mattaire* Lucretium etiam recensitum à se dedit in *Corpore poëtarum Latinorum* vulgato Lond. 1713. fol. *Thoma* quoque *Creech* Lucretius cum notis ejus auctoribus recusus Lond. 1716. 8. de qua editione vide si placet *Ephemerides* *Parif.* A. 1717. pag. 667. edit. *Amst.* Ejusdem quoque *Creechii* Anglicam Metaphrasin Lucretii emendatam passim ac suppletam, additis animadversionibus iterum exhibuere *Londinenses* 1715. 8. duobus vo-

lumi-

(a) Memorat *Gregorius Leti* in Italia regnante T. 3. pag. 197.

luminibus. Denique *Alexandri Marchetti Metaphrasus* perpulchra quam versibus Italicis a *pudicos* absolvit A. 1669. inscripsitque Cosmo III. magno Florentiæ Duci, Londini primum in lucem data est luculenter, editore Paulo Antonio Rullo Romano, 1717. 8. De qua vide Bibl. Anglicam V. C. Michaëlis de la Roche, editam Gallice Tom. 1. pag. 332. & memorias Trevoltinas A. 1718. pag. 382. & de Marchetto ipso qui A. 1714. 6. Sept. Pisis obiit, epasque scriptis cæteris, Diarium Venetum, Giornale de' letterati d'Italia Tom. XXI. pag. 213. seq. ubi etiam iconem ejus descriptam ære, & epitaphium reperies.

In historia Critica Reip. litterar. celeberrimi Massoni A. 1713. Tom. 2. pag. 284. nova Lucretii editio Londini curanda promittitur à Medico celeberrimo Garthio. *Mr. G. . . fameux Docteur en Medecine travaille à nous donner une nouvelle édition de Lucrece. Il à la reputation d'être entre aussi avant, que personne dans les sentimens de cet ancien Epicurien. Il dedie son ouvrage au Grand prince, sur qui l'Angleterre a les yeux.* Audio eam prodissse A. 1714. & dedicationem ad potentissimum Electorem tunc Hanoveranum, hodie Regem magnæ Britannię Georgium separatim excusant versamque Anglice ab Oldmixonio. Librum ipsum non vidi, uti nec editionem quam notasse me video Londinensem A. 1709. 4.

In memoriis Trevoltinis A. 1718. pag. 478. Johnsonus Hagæ tres prælis subjicere Lucretios traditur, Latinum cum notis, Italicum Marchetti, Anglicumque Creechii, ex quibus nullus adhuc quod sciam absolutus in lucem exiit. (a)

* *Anglicam Metaphrasin* libri primi, quam ante Creechium dedit *Jo. Evelinus* Eques, laudat Mericus Casaubonus Epistola 17. Ex interpretatione vero, quam versibus *Belgicis* composuit *Jeremias de Dekker*, speciminis loco initium libri secundi affert Petrus Rabus in Diario sub (boeksaal van Europe) A. 1693. Tom. II. pag. 251. & 1699. Tom. I. pag. 91. Cum *Belgica* versione profana *Johannis de Wit* eleganter excusus Lucretius est Amstelod. apud Sebastianum Pezoldum 1701. 8. Libris singulis divisus in sectiones quibus argumenta præmissa, uti toti operi præfixæ breves adimadversiones, quibus præcipui errores poetæ rejiciuntur, & venusta *Adriani Relandi* V. C. Oda in poësin Lucretianam.

Alfarium à Cruce Professore Patavinum An. 1632. Lucretianis Commentario vere Philosophico illustrandis occupatum se invenisse testatur Gabriel Naudæus pag. 231. Epist. Promissæ etiam **Lucre-**

(a) Prodiit quidem Lugd. Batav. 1725. 2. vol. in 4. curante Sigiberto Havercampio optima Lucretii Editio cum notis integris Lambini, Giffani, Fabri, Creech, & selectis Pii, aliorumque cum vena tistimis Figuris.

Lucretium *J. Vossius* notis ad Catullum pag. 249. cujus paucas quasdam animadversiones MSS. (easdem fortasse quas citat *Grævius* ad Callimachum pag. 174.) nactus sum. Ante hos dicitur *Lucas Fruterius* in Lucretium affecta habuisse, quibus non parum adjuncti sint ii, qui post Lambini labores scriptorem illum collatione illustrarunt. Vide *Valegium Andream* Bibl. Belgica pag. 579. & *Franc. Siveertii* Athenas Belgicas p. 518. *Titi Joannis Scandinicæ* doctissimi in Lucretium commentarii, non opinor editi, citantur à *Bernardino Realino*, *Carpensi* cap. 14. annotat. in varia scriptorum loca T. 2. *Lampadis Artium Gruterianæ* p. 367. *Andree Riveti* notæ MSS. in Lucretium laudat *Servatius Gallæus* ad *Lastantii II.* 1. pag. 138. quod monuit me *V. C. Christianus Schærtgenius*. Novissime cum *Berolini* adhuc versaretur vir cultissimæ doctrinæ *Johannes Barbeyracus*, postea ingens gloria *Academiz Lausannensis*, hodie *Grœningensis*, spem fecit editionis hujus Poëtæ novo studio castigandi ad Codices MSS. ac veteres editiones, vulgandique cum paraphrasi *Græchii*, notisque suis & aliorum selectis atque ad examen revocatis. Consilium suum & specimen operis exposuit in diatriba A. 1709. inserta T. XVII. *Bibliothecæ selectæ Joannis Clerici V. C.* pag. 242. seq. De *Riccardi* (a) *Burridge* Angli promissis in Lucretium animadversionibus vide *Acta Erud.* A. 1716. pag. 64.

Non paucis quoque Lucretii locis insignem lucem attulit vir eruditissimus *Petrus Gassendus* in *Opere de Philosophia Epicuri*, quanquam & *Gassendum* reprehendunt hinc inde interpretes Lucretii, qui alijs passim eum libenter sequi se profitentur, *Græchius* ac *Courvius*. * *Francisco Garono* credat qui volens præfatione ad *Anacreontem Gallicæ* donatam metaphrasi p. XXXI. scribenti *Gassendum* quotquot diebus mane centuriam versuum Lucretii è memoria citasse. *Mr. Gassendi*, qui merite d' être cru sur ces articles, savoit tout *Lucrece par cœur*, & de peur de l'oublier, il en recitoit tous les vers une centaine de vers.

Lucretii dud. Codices MSSi membranacei in *Bibl. Leidensi* inter libros *J. Vossii* n. 30. & 94. nec non varias lectiones ex *Codice antiquiss. Gortorpiensi*.

IV. Poëtæ imitatus esse Lucretius cum primis videtur è *Græcis* *Homerum* & *Empedoclem*, è *Latinis* *Ennium*. Lucretii vestigia non puduit legere *Virgilium*, neq; semper eum vicit aut post se reliquit, ne præ se fert *Alexander Rossæus*, qui loca Lucretii nonnulla cum *Virgilianis* contulit libro *Tertio Virgilio triumphantis* capite VI.

* Non

(a) Male *Edwardus* hic vocatur in *gefährten Zeiungen* A. 1716. pag. 53. atque inde in *Clavio*. *Falstærii* cogitat. *Philolog.* pag. 112.

* Non opus est monere eruditos, quod commentitia est inscriptio Cæsena; obvia in Aldi Manutii Orthographia pag. 129. & Fulvii Ursini imaginibus atque apud Gruterum pag. CCCXXXII. laudataque à Mabillonio itineris Italici pag. 42. *M. Lucretii Historici ac Poetae Conditoris verissimi, ubi ob excellentiam ingenii statua condonata, ab Civitate Cæsena Romanæ Colonia deducta in hoc sacro monte dedicata.*

Claudent præsens de Lucretio caput hi versus Marulliani:

Amor Tibulle, Mars tibi Mano debet,

Terentio socer, Iovis.

Cochurnus olim nemini satis multum;

Horatio satira & ebelybe.

Natura magni verbis Lucretii.

Lepore musæ illiis.

Epigramma cultum, recte Riballo, adhuc nulli.

Docto Catullo syllaba.

Hos si quis inter veteros velit vates,

Oncrat quam honorat verius.

C A P U T V.

C. VALLERIUS CATULLUS.

Catulli ætas. 1. Carmina 2. reperta à Francisco quodam Veronensi. 3. Divisa in libros. 4. Editiones una cum Tibullo & Propertio sæpe notis. 5. cum notis. 6. Editiones Catulli separatim illustrati. 7. Alia scripta Catullo lucem afferentia. 8. Male ad Catullum referuntur Ciris & pervigilium Veneris. 9. Catulli carmina deperdita. 10.

I. **C** VALERIUS CATULLUS (a) natus Anno U. C. DCLXVIII elato genere in peninsula Sitimione latus Benaci in agro Veronensi, Poeta lepidus & prisca suavitate venustus, at salibus admistis passim, quod merito fingas, obscenitas. Hinc veluti à nequitia, docti nomen tulisse Barthio visus lib. LIII cap. 16. Adversar. Sapphonis non infelix imitator. Obiit Romæ, cum jam Julii Cæsaris magna esset in Rep. auctoritas,

(a) Quorundam pro Cajo vocant in antiquis Catulli Codicibus & Plauti XXXVII. 6. esse cum his Josephus Scaliger. Sed Cajum cum Apulejo in Apologia & S. Hieronymo in Chron. II. Vossius. Alius certe Q. Catullus fuit, cujus integrum nomen Q. Lucatius Catullus, mimographus, de quo videndus Scholiastes ad Juvenal. VIII. 187. ad verbat.

(a) circa Annum U. C. DCCV. quo bellum civile Pompejo ac Reip. funestum cœpit anno ante natum CHRISTUM XLIX.
* Catullus carmine LIII. meminit Consulatus Vatinius, quem gessit ille suffectus Anno U. C. 707.

*Per Consulatum pejerat Vatinius,
Quid est, Catulle, quod moraris emori?*

Itaque ad illud saltim tempus Catullus supervixit. Jo. Masso- no (b) autem non absurde videtur liber carminum non editus ante Cæsaris mortem, hoc est post Annum U. C. 710. licet non nulla ex illis jam quindecim annis ante composuit.

Catullus Romam perductus fuit à Manlio, ad quem plura Catulli epigrammata directa exstant. Gellio *elegantissimus Poetarum* VII. 20. ubi verborum collocationem in eo commendat. Laudant & Nepos in vita Artici, Vellejus II. 36. Martialis X. 78. &c. Appellationem vero *docti* unde tulit ab Ovidio III. amoris elegia 9. Tibullo III. 6. Martiali I. 62. VII. 98. VIII. 73. &c. non debuerat dubitare & se nescire fateri in hypercritico Jul. Cæsar Scaliger, cum *docti Poetæ* proprie à Latinis dicti sint qui non tantum proprio ingenio valebant, & intacti carminis auctores erant, sed qui se ad imitationem Græcorum componebant. Ità dicitur Ennius *doctus* à Claudiano III. præf. de laude Stiliconis, Lucretius à Statio 2. silv. 7. vers. 76. Pacuvius ab Horatio lib. 2. Epist. 1. 55. Vide & Propertium lib. 2. eleg. 25. vers. 89. & eleg. 8. Sveton. Caligula pag. 34. & ita usus Latinos ea voce docet Cicero I. de Offic. cap. 1. & de claris Oratoribus cap. 45. & 30. de Rutilio. *Hæc erudite vir clarissimus Petrus Burmannus.*

Lesbiam.

ha: *clamosum ageris ut phasma Catulli* & ad XIII. 109. Q. Catulli Epigramma è Callimachi Epigr. XLIII. suaviter expressum refert Gellius XIX. 9. quod incipit: *Aufugis mi animus, crede, ut solet, ad Theonimum*. Omitto Cinam Catullum Stoicum, quem audivit M. Antoninus Imperator teste Capitolino in Marci vita c. 3. Nam & illius verum nomen Catullus erat, ut constat ex M. Antonini lib. I. sect. 13.

(2) Quod Catullus Cæsarem quoque supervixit, contendit Josephus Scaliger ad Eusebii nam. MDCCCCLX. assentiente H. Calaubono ad Svetonii Cæsarem cap. 73. Sed vide quæso, quæ contra illam sententiam disputat H. Vossius ad Catullum p. 35. 72. 81. seq. & 317. Petrus item Bælius in Lexico. Quod verò Martialis IV. 14. scripsit.

Sic forsam tener ausus est Catullus

Magno mittere passere Maroni,

hoc non ita potest intelligi, ac si revera ad Virgillum carmina sua vel carmen de passere miserit Catullus, nam alioqui non dixisset Martialis, *sic forsam*: sed quod Martialis sua voluerit Epigrammata cum Catullianis, & Silium ad quem scribit, comparare cum Marone; licet accurate loquendo non iam ita claruerit Virgilius cum Catullus scriberet, ut ad eum misisse carmina sua credi possit. Sed quancunquæ etiam deinde fuit Virgili fama, non dubitasset forte Catullus si rura vixisset, passere suum illi jocoseque mittere. Ita Martialis quoque Epigrammata sua ait se offerre Siliio.

(b) T. V. Hist. Critic. Reip. litterar. p. 158.

Lesbiam Catulli sunt qui putant fuisse Clodiam, Metelli Celeris filiam. Passerem amicam tribuit, avem veneream & salacem, qua Venerem vectari nocavit Sappho: ὄρνις ἢ πορνεύουσα καλοῖ δὲ ἢ ἀγὼν ἀκίεσσι κρηδοῖ πτέρυγας μελάκας πικρὰ διέντες. Turneb. XV.22. Adversari:

II. Exstat ejus *Liber Epigrammatum, variorumque Poematum* diverso carminis genere scriptorum, dicatus Cornelio Nepoti. In hoc libro occurrunt etiam num. LXII. LXIII. LXV. Epithalamia quaedam perquam amœna & sæculare carmen, (a) atque nonnulla è Sapphono (b) versa ac (c) Callimacho. Tum Elegia, qua fratris Troade Bithyniæ defuncti mortem (d) mollissimo affectu luget. Denique Galliambi (e) in Atyu.

III. Catulli quæ habemus, in Gallia primùm reperta fuisse, idque eum ipsum, qui publicavit, Epigrammate scripto esse testatum, notat Josephus Scaliger. *At enim qui Epigramma conscripsit, Baptista Guarinus Veronensis est, uti patet etiam in editione Catulli quæ apud me est, ubi legitur Hexastichum Guarini Veronensis Oratoris clarissimi in libellum Valerii Catulli, ejus Concivis: Ad patriam venio longis de finibus exul,*

Causa mei reditus compatriota fuit.

Scilicet à calamis tribuit cui Francia nomen,

Quique notat turba prætereuntis iter,

Quo licet ingenio vestrum celebrate Catullum,

Quovis sub modio, clausa papyrus erat.

Næque vero illi versus: Scilicet à calamis tribuit cui Francia nomen, aliam interpretationem recipit, quam à Francisco quodam repertum alicubi, & forte in herreo codicem Catulli. Hæc Laurentius Pignorius, Epist. XVI. * Andreas Schottus lib. 2. Observationum cap. 16. pag. 53. testatur Toleti sibi ad Antonio Covarruvia Jcto egregio utendum datum Codicem Catulli in membranis non contemnendæ vetustatis A. 1428. manu Matthæi Palmarii scriptum, qui & A. 1425. primum repertum Catullum, pessimeque acceptum in manus hominum venisse annotavit. Hexastichon vero quod supra exhibui, & Josephus Scaliger Guarino Veronensi tribuit, auctorem videtur habere Baptistam Guarinum filium, non patrem, quem laudatus Burmannus non potest sibi persuadere tam detestabiles versus fecisse, idque vel ex ejus discipulis T. Strozza & Jano Pannonio liquere ait.

Sen-

(a) Carmen XXXV. p. 80. edit. If. Vossii, quanquam sæculare esse carmen negat Jo. Tassinus libro de ludis sæcularibus cap. 16.

(b) p. 112. carmen LI. confer. Longinum Jac. Tollii p. 76.

(c) Coma Berenices. p. 252. est carmen LXVII.

(d) Carmine LXIX. ad Manlium. p. 278. edit. If. Vossii.

(e) Carmine LXIV.

EDITIONES. Lib. I. cap. 5. 63

Sententiam porro illius Hexastichi ita explicant auctores Diarii Veneti, Giornale de' letterati d' Italia Tom. XII. pag. 363. ut per *compatriotam* intelligatur Guerinus Veronensis, atque adeo Catulli civis & popularis, qui ejus carmina à tenebris & ab oblivione, reperto codice MSto asseruit. *A calamis* autem est amanuensis sive librarius, qui Codicem descripsit, Franciscus quidam nomine, portæ custos.

Variis Catullis adde illum, de quo Martialis XII. 74.

IV. Catulli Poemata in *libros tres* dividi, lyricorum unum, alterum elegiarum, & tertium epigrammatum scribit Petrus Crinitus in Poetæ vita; hæc enim distinctio apparet in editione Veneta 1487. fol. cum commentariis *Antonii Parthenii Lasicii* Veronensis. Verum in MSS. antiquis codicibus, quemadmodum in eximio illo membranaceo, quem in Bibl. Gudiana inspexi, nequam reperitur, atque recte in reliquis fere omnibus editionibus omissa est, etiam in Veneta A. 1493. fol. apud Simeonem Bevilaquam Papiensem, in qua Tibullus primo loco cum commentariis Bernardini Cyllæni Veronensis, Catullus deinde cum Parthenii, & denique Propertius cum Phil. Beroaldi commentario exhibetur. Repetita editio cum commentariis *Palladii Fusci Patavini*, *Alex. Guarini Ferrariensis*, & emendationibus *Hieron. Avantii* in Catullum; Venet. 1500. fol.

V. Præter indicatas editiones Catullus per Stephanum Corallum editus Parmæ 1473. fol. mentatur in V. C. Michaelis Mactaire annalibus typograph. pag. 104.

Catullus Tibullus Propertius Venet. 1475. fol. & per Joannem Renensem & Dionysium Berrochum, Vicent. 1482. fol. & eodem anno Regii per Prosperum Odoardum & Albertum Mazali, Regenses fol.

Catullus cum commentario Antonii Parthenii, Tibullus item & Propertius cum notis, Brixie 1486. fol. quæ editio fuit Hafniæ in Bibliotheca Nobilissimi Viri Nicolai Benzoni.

In Veneta editione Anni 1500. fol. quam servat. Bibl. Paulina Lipsiensis, habetur Tibullus cum commentario Cyllæni; Catullus cum notis Parthenii, Palladii (a) Fusci sive Nigri Patavini, & Hieron. Avantii, nec non ejusdem Avantii in Priapeia castigationibus: & Propertius denique cum commentariis Philippii Beroaldi, Domitii Calderini & Joannis Cottæ, curante Hieron. Avantio.

Sæpius deinde hi amorum triumviri *Catullus, Tibullus, Propertius*

(a) Hic Palladius circa A. 1470. floruit. Vide Vossium de Historicis Latinis p. 601. & Diarium Venetum, Giornale de' letterati d' Italia T. XVII. p. 278. seq.

- persius* conjunctim prodierunt, sine notis quidem Venetiis apud Aldum, 1502. 8. & 1515. 8. * Catulli editio Aldina collata cum MS. per Nicolaum Heinsium fuit in Bibl. Menarsiana pag. 523. Paris. 1529. 8.
- Basil. 1530. 8. 1569. 8.
- Antuerpiæ 1569. 12. è recensione G. Canteri ap. Plantin &c. Lugd. Bat. 1588. 12.
- Lugd. 1599. 8. 1594. 12. & apud Gryph. 1546. 1551. 1573. cum *Galli* fragmentis 12.
- Basil. 1592. 8.
- Hanoviam 1608. cum *Corn. Galli* poematis & indice omnium verborum, quem concinnavit *Horatius Tuscanella* Florentinus. Amsterod. 1619. 1630. 1664. 1670. 1686. forma minore.
- Parisiis è typographia Regia, typis majoribus, fol. Cum variis Lect. Cantabrig. 1702. 4. eximia editio.
- VI. Cum notis M. Antonii Mureti Lugd. 1559. 8. Venet. 1558. 1562. 8.
- Cum commentario erudito *Josephi Scaligeri*, Paris. 1577. 8. apud Patissonium.
- Heidelb. ap. Comelin. 1600. 8.
- Cum notis Mureti & Scaligeri. Antvv. 1582. 8.
- Cum præcidaneis *Jani Douæ* pro Catullo & conjectaneis *Jani Douæ filii* in Catull. Tibull. Propert. & *Patris* paralipomenis in Propertium, Lugd. Bat. 1588. & 1592. 12.
- Cum notis variorum, Paris. 1604. fol. curante Fed. Morello, qua in editione existant notæ integræ ad *Catullum* quidem Antonii Parthenii, *Palladii Fusci*, *Achillis Stati*, Mureti, *Douæ Fil. Josephi Scaligeri*, & *Theodori Marcilii*, Roberti item Titii prælectiones in carmen LXIV. & *Francisci Robortelli* ac *Constantini Landi*, *Complani Comitis*, in *Epithalamium Julæ & Manlii* (LXII.) Florentis quoque *Christiani Metaphrasis Græca Carminis LXIII.* cum notis. Præterea ap. *Tibullum Bernardini Cyllæni Veronensis*, *Achillis Stati*, Mureti, Scaligeri, & *Douæ Fil.* Denique in *Propertium* *Philippi Beroaldi*, Mureti, *Douæ Patris*, filiique, & *Josephi Scaligeri*, tum *Jo. Annii* in Propert. IV. 2. Subjiciuntur quoque *Douæ præcidanea* & *succidanea* in Catull. Tibull. Propert. & *Hieron. Avantii Veronensis* in Catullum emendationes. * Roberti Titii prælectiones ad Catulli Galliambo in editione Parisiensi Anno 1604. minus emendatæ sunt excusæ, ut appareat ex his *Marci Velferi* pag. 874. *Nell' edizione di Catullo Parigiense non è dubbio che se le ha fatto notabil torto. Ma queste sono saccenterie di persone che presumono di correggere quello che non intendono.*

EDITIONES. Lib. I. cap. 5. 65

sendono. Consulenda igitur editio illarum prælectionum Bononien-
sis, excusa Anno 1599. 4.

Cum eximio *Jo. Passeratii* commentario, Paris. 1608. fol.

Cum *Jani Gebhardi*, qui subinde Scaligero iniquior est, notis
Hanov. 1618. 8.

Cum notis *Jani Gebhardi* & *Jo. Livineii* Francof. 1621. 8. addito
Jani Meleagri spicilegio & indice Tuscanellæ.

Cum interpretatione Gallica profana *Michællis de Marolles*. Pa-
ris. 1653. 8. 3. Vol.

Cum selectis *Variorum* commentariis, curante *Simone Abbese*
Gabbema. Trajecti 1659. 8. subjunctis elegiis, quæ Cornelio Gallo
tribuuntur.

In usum Delphini, opera *Philippi Sylvii*, Paris. 1685. 4. In qua
editione Sylvius exiguum operæ pretium fecit, unde passim exa-
gitatur ab acutissimo Brækhusio ad Propertium. Vide etiam sis il-
lustrem Ez. Spanhemium ad Callimachum pag. 424. & Nic. Dis-
pontini præfationem exquisitis ad Phædrum collectaneis præmis-
sam. In hac editione ut in aliis ad Delphini usum editis scriptori-
bus omnibus, obscæna & lasciva ad calcem rejecta sunt, consilio
non improbando, nisi hac ratione plures etiam ad ea legenda alli-
cerentur, quorum forte oculos eadem Scriptoris corpori suo loco
inserta citius latuissent. Nam *πλάτοι καλά, πλάτοι ἔργα*, pauci
solidam eruditionem consecuti, integros legunt auctores: multi
contrà qui eos obiter evolvunt missis utilibus, instar *καρδάρα* ier-
raunt *ὡς τὴν κορμί*, cujus gustu tenentur, quamque gaudent &
gratulantur sibi ab editoribus congestam veluti in cumulum. An-
gli quidem quoties editiones in usum Delphini curarunt recudi,
loca illa suis quæque locis restituerunt, etsi vicissim indices om-
nium vocabulorum minus plenos passim ab illis exhiberi dolet
Tho. Crenius V. C. part. III. animadvers. p. 6.

Cum notis integris Scaligeri, Mureti, Achillis Statii, Rob.
Titii, Hieron. Avantii, Jani Douzæ patris & filii, Theodorique
Marcilii & selectis *Passeratii* aliorumque notis, ex recensione *Jo.*
Georgii Grævii, Trajecti ad Rhen. 1680. 8.

VII. *Catullus seorsim editus* cum *A. Mureti* notis apud Aldum
Pauli F. 8. 1558. non adeo emendatè, ut notavit Tho. Crenius
parte X. animadvers. p. 61. Secuti deinde separatis voluminibus Ti-
bullus & Propertius.

Cum commentario *Achillis Statii* Lusitani Venet. 1566. 8.

Cum eruditissimo *Is. Vossii* commentario Lond. 1684. 4. quæ edi-
tio reliquis quidem hætenus præstat. Usus Vossius est præter alios
Codices omnium vetustissimo Mediolanensi, quem laudat passim,
E. . . . . & re-

& reliquis ut antiquiorem ita emendatiorem quoque esse prædicat p. 215. Utinam vero politissimi vir ingenii, cui nuper Propertium debere cœpimus ac mox debebimus Tibullum, similiter etiam Catullum ingenio atque doctrina sua illustrandum sibi sumat, ita nihil erit amplius quod ad venustissimi Poëtæ lucem Studiosi poterunt desiderare. * H. Vossii Catullo per Hadr. Beverlandum curato in quibusdam exemplaribus præfixus novus titulus Lugd. Bat. 1697. 4. Nitida Catulli Tibulli & Propertii editio ante paucos annos lucem vidit Cantabrigiæ typis Academicis, curante D. Annesley 4.

Præclara quoque horum triumvirorum editio Patavina non prætereunda, quæ A. 1710. 4. lucem vidit cum Nobilissimi Viri J. Antonii Vulpii annotationibus & insigni indice omnium ferme vocum, observationibus Grammaticis, Historicis, Geographicis & Mythologicis illustrato.

Catullus, Tibullus, Propertius ex recensione *Michællis Maittaine* (a) Lond. 1715. 12. Ab eodem Corpus Poetarum post Genevenses & Lugdunenses editum, in quo Catullus similiter cum Tibullo, & Propertio exstat. Lond. 1713. fol.

Codex carminum Catulli elegantior scriptus in membrana, quæ olim fuit V. C. Marquardi Gudii, una cum aliis ejusdem MSS. optimæ notæ pervenit in Bibliothecam Guelferbytanam Serenissimi Ducis Brunsvicensis. Aldinam editionem Catulli, Tibulli ac Propertii vulgatam Anno 1500. 18. habeo castigatam passim & emendatam manu viri docti.

¶ Codicem Catulli, Tibulli & Propertii, sylvarumque Stacii ab Antonio Sinibaldo Florentiæ Anno 1484. descriptum Neapoli in Bibliotheca Olivetanorum, vidit Bernhardus de Montfaucon, ut refert ipse in Diario Italico. p. 305.

VIII. *Bernardini Realini* commentarius in nuptias Pelei & Thetidis, cum annotationibus ejus in varia scriptorum loca, vidit lucem Bononiæ 1551. 4.

Vir meritiſſimus *Samuel Piſſeus* in dedicatione præclari Curtii sui jam An. 1684. scripsit se jamdudum prælo commissurum fuisse. *Lexicon Catullo Tibullo Propertianum*, ad quod concinnandum ultra recessuros, inquit, auctores improbo labore excussuros, nisi Johannem Sommenen, Bibliopolam Amstelodamensem fatum præcepisset. Simile fatum interceptum etiam conatus Nobilissimi Viri *Jani Braekhusii* qui ut Tibullum & Propertium ita Catullum quoque expolitum & illustratum edere instituerat. Etiam inter ineditas & affectas lucubrations *M. Georgii Fridexici Thryllitii* Roda Misnici, video memorari non censendum volumen observationum in Ca-

tul-

(a) Bibl. ancienne & moderne Tom. V. p. 155.

EDITIONES. Lib. I. cap. 5. 67

sum, Tibullum & Propertium. Obiit Thryllitius ille in flore ætatis A. 1715. de quo Miscellanea Lipsiensis Tom. II. pag. 566. & Tom. V. pag. 398. Velcherte Ceisungen A. 1716. pag. 398. Neue Bacher Baal LVIII. pag. 376.

Rob. Titii prælectiones ad Catulli Galliambum, sive Carmen LXIV. Bonon. 1599. 4. cum aliis quibusdam ejus vix scriptis prodierunt, & in Gravii editione Catulli leguntur, atque in Parisina A. 1604. fol. p. 216.

Catulli Epithalamium Græca Metaphrasi poetica donatum à *Q. Septimia Florante Christiano.* Paris. 1587. 4. apud Morell. & in editione Parisensi Catulli, Tibulli, Propertii, A. 1604. fol. 197. seq.

Catulli Phæselus cum annotationibus doctorum virorum per *Sixtum Octavianum.* Eboraci 1579. 8. & Lugd. 1593. 12. Idem Catulli carmen cum *Andrea Scasilebis* commentario & parodiis amplius quinquaginta, & Græca Josephi Scaligeri Metaphrasi, & Bibliotheca Nic. Henelii. Lips. 1642. 8.

Amores Catulli ex poematis ipsius petito argumento Gallica prosa ingeniose descripsit, conjecturisque suis explicavit *Joannes Capellanus.* Paris. 1680. & Amst. 1699. 12. duobus voluminibus, atque inter ejus opera Paris. 1700. 12. Gallum secutus Germanus est in libro cui titulus: *Joachim Meyers* von Perlenberg Durchlauchtigste Komerin Lesbia &c. Lips. 1690. 8.

Catulli casta carmina, selecta à *Raph. Egino Iovio,* cum ejusdem vindictis *Ciris Catullianæ,* adversus Josephum Scaligerum. Francof. 1606. 12. additis Scroppii epithem. & synonymis poeticis & notis ejusdem ad *Claudii Verdierii* censionem. * Qui sub Imperiali nomine complures fabulas Romanæ sermone vernaculo Germanico (ut *Jo. Capellanus* sive *de la Capelle* Gallico) edidit, testatur etiam prælo paratam se habere *Deliam, Cynthiam & Lycoridem,* sive Catulli Tibulli ac Propertii poemata versibus Germanicis expressa sic ut fabula erotica illa intexuerit, & rerum Augusti Imperio Romæ gestarum non inamœnam narrationem fecit persecutus.

Epithalamium Tbetidis & Pelei redditum carmine Italico à *Ludovico Alamanno,* qui primus in Heroicis usus fuit genere versuum liberiori, quod Italis *versi sciolti* (a) appellatur: uti post Alamannum deinde fecere *Ludovicus Martelli* in Metaphrasi libri quarti, & *Hippolytus de Medicis* in Metaphrasi libri secundæ *Æneidos.*

Petrus Taissand Quæstor Burgundiæ A. 1715: ætat. 72. defunctus
E. 2 inter

(a) Quasi versus solutos dixeris.

inter alia inedita, quæ in ejus vita memorantur, reliquit versionem Gallicam Officiorum Ciceronis & Metaphrasin Catulli. Vide *Journal des Savans* 1716. Sept. pag. 300.

IX. Præter rem omnino *Cirin* Catullo tribuit Eglinus, ut dicam infra in Virgilio, quem Catulli non raro imitatore probat Leonhardus Friso libro tertio de poemate. Neque verius alii *Carmis de Vete*, sive *Pervigilium Veneris* ad Catullum tanquam auctorem retulerunt, quorum sententiam confutat Lipsius libro I. *Electorum* capite V.

X. *Dubitandum vero minime est, opus Catulli ad nos lacerum pervenisse. Longe enim plura scripsisse testes sunt veteres Grammatici, qui de ejus poematis ea producunt, quæ hodie non extant. Itaque apud Virgilium lib. V. per mille coloribus arcum, ibi Servius: De iride arcum in genere masculino dixit. Virgilius, Catullus & alii in feminino, referentes ad originem. Atqui tale nihil hodie in Catullianis. Præterea ejus opus videtur in genera carminum distincta fuisse, Hendecasyllabos, Heroica, Lyrica, Elegiaca. Itaque Cæsarius citat Catullum in Hendecasyllabis, quod sane non fecisset, nisi ita tributum fuisset volumen. Rursus apud Virgilium legimus: Et quæ te carmine dicam Rætica? -- Ibi Servius refert, Virgilium quum sciret Reticum vinum summopere laudari à Catone, contra autem vituperari à Catullo, ne se in eam dissensionem interponeret, hoc modo locutum, atqui in hodiernis Catullianis nulla nota ejus rei extat. Denique Nonius ex Priapeo Catulli adducit: de meo ligurire libido est. Quare admodum mutilum opus Catullianum ad nos pervenisse minime dubium. Quid præterea dicam, quæ citat ex Catullo Maurus Terentianus, quæ usquam comparent. Hæc de carminibus Catulli perditis Josephus Scaliger, quibus inepte quidam *Pbasma* & *Eurcolum* è Juvenale ac Tertulliano adjungunt. Vide Sam. Petitum ad *Leges Atticas* p. 245. seq. & Pamelium ad Tertullian. e. XIV. contra Valentinos. * *Pbasma* Q. Lutatii Catuli, & *Eurcolum* Nævii vel Laberii, neutrum vero Catulli esse, eruditus jam notatum.*

Carmen Catulli de incantamentis citat Plinius XXVIII. 2. Ithyphallica memorat Terentianus Maurus.

C A P U T VI.

DE CORNELIO NEPOTE.

Corn. Nepotis ætas . 1. Vitæ quæ exstant . 2. Earum auctor diversus ab Emilio Probo . 3. Editiones . 4. Scripta deperdita . 5. Fragmenta , Græci Cornelie matris Gracchorum Epistola ad C. Gracchum . 6. Scripta Nepoti falso tributa , liber Aurelii Victoris de Viris illustribus . 7. Daretii latina interpretatio duplex . 8. Versio latina Epistola Alexandri M. de mirabilibus Indiæ . 9. Plures Cornelii Scriptores . 10.

I. **CORNELIUS NEPOS** natus fertur in Hostilia (a), qui vicus est Veronensium in transpadana Italiæ parte, quæ antiquis Gallia togata appellabatur. Scriptor ingenio, studio veritatis, sermonisque pura ac succincta elegantia laudatissimus, Catulli qui eidem carmina sua inscripsit civis & amicus, defunctus primis annis principatus Augusti, hoc est post annum U. C. DCCXXIV. qui fuit ante CHRISTUM natum XXX.* De Nepote extat singularis dissertatio Dan. Guilelmi Molleri, Altdorfii A. 1683. 4. Historicum elegantem nec mendacem vocat Petrus Alcyonius lib. 2. de exilio pag. 182.

Diversus ab Emilio Probo & junior est Probus vir doctus & illustris, de quo Sirmondus ad Ennodii lib. 7. Epist. 27.

II. Exstant ejus *Vitæ Excellentium Græciæ Imperatorum sive belliducum XX.* dicatæ Pomponio Artico: 1. *Miltiadis*, 2. *Themistoclis*, 3. *Aristidis*, 4. *Pausania*, 5. *Cimonis*, 6. *Lyfandri*, 7. *Alcibiadis*, 8. *Thrasybuli*, 9. *Cononis*, 10. *Dionis*, 11. *Iphicratis*, 12. *Cababria*, 13. *Timosbei*, 14. *Datamis*, 15. *Epaminonda*, 16. *Pelopida*, 17. *Agefilai*, 18. *Eumenijs*, 19. *Phocionis*, & 20. *Timolcontis*. In quibusdam editionibus ut Oxoniensî A. 1675. & 1697. 8. additur *Vita Aristomenis Messenii* non auctore Nepote, sed Pausania, ex ejus *Messeniacis*, græce ac latine. Imperatorum Græcorum vitis Nepos subjecit 21. brevem *de Regibus Persarum Græcorumque* commemorationem, in cujus initio innuit omnium se res gestas separatim retulisse, qui liber hodie non extat. Sed extat præterea *Vita 22. Hamilcaris Barcæ*, & 23. filii ejus *Hannibalis*, Imperatorum Carthaginensium. Romanorum quoque belli ducum vitas similiter

E 3 tra.

(a) Vide Vossium lib. 1. de Hist. latin. c. 14. Onuphrius Panvinius Veronensis in catalogo illustrium scriptorum Veronensium: *Constantissimo civitatis nostræ testimonio Cornelium Nepocem virum doctissimum & antiquitatem omnium peritissimum Veronensem fuisse traditur, cui in summa cum reliquis Veronensibus illustribus etiam statua posita est ex publica auctoritate.*

tradiderat Nepos, è quibus sola ætatem tulit vitæ 24. *Catonis* majoris, in cuius extremo testatur se de Catone separatim librum fecisse rogatu T. Pomponii Attici. Sed & ille pridem intercidit. Denique Nepote auctore scriptam habemus hujus ipsius 25. *Attici* (a) vitam, quam inter Ciceronis Epistolas ad Atticum servatam notat Vinetus ad Aufonii Idyll. VII. Ejus priora duodeviginti capita Attico vivo Nepos edidit, cetera post ejus obitum subjunxit. Capite XVIII. scripta Attici commemorat, de quibus vide si placet quæ ibi annotarunt viri docti; nihil enim eorum ætatem tulit, licet ad nos pervenisse quæ de familiis Romanis, quæ de Magistratibus scripserat Atticus, etiam atque etiam erat optandum. * Integrum nomen *Attici*, cujus vitam Nepos describit, est T. Pomponius Atticus, & postquam à Q. Cæcilio avunculo eum contigit adoptari, Q. Cæcilius Pompinianus Atticus, ut notatum Ezechiel Spanhemio T. 2. operis de usu numismatum pag. 81. Epicureum fuisse multa suadent, etsi diserte hoc videtur negare Cicero XIII. 1. Epist. ad familiar. Confer Petrum Victorium in castigationibus ad Ciceronem pag. 203. Abbatis de S. Real. Cæsariensem in ejus dialogis Historicis Moralibus pag. 91. seq. Guil. Templeum in disertat. de horto Epicuri Tom. 2. Opusculor. Gallicæ edicorum p. 115. 117. Auctorem dissertationis insertam diario Hagensi (Journal littéraire T. V. pag. 141. seq.) denique Nic. Mongaultum Epistolarum Ciceronis ad Atticum interpretem Gallicum, & ex illo Memorias Trevoltinas A. 1714. pag. 1907. ac Jac. Bernardum in novellis Reip. litterariæ A. 1716. pag. 298. &c.

III. *Emilium Probum*, ad quem veluti auctorem vitas Imperatorum variæ editiones male referunt, constat vixisse sub Theodosio Imperatore, cui Nepotis volumen sua & avi scriptum ac recensitum, matris manu ornatum forte & expolitum, obrulit, ut colligere licet ex ipsis illis versibus antiquo Codici præfixis, è quibus Probum auctorem harum vitarum facere viri docti voluerunt;

Vade liber noster, fato meliore memento

Cum leget hæc dominus, te sciat esse meum.

Ne timeas fulvo stristos diademate crineis

Ridenteis blandum vel pietate oculos.

Communis cunctis, hominem sed regna tenere.

Se meminist, vincit hinc magis ille homines,

Ornentur steriles, facilis testura libelli,

Tbeo-

(a) In codice Gifanii ante vitam Attici legebatur: *Ex libro Cornelii Nepotis de laudibus Historicis*. Sane de illustribus Historicis librum se fecisse testatur Nepos in Diono, ut Vossio etiam animadversum. Vitam Attici separatim cum notis, glossario & nomenclatore edidit Henricus Ernestus Amst. 1658. 8.

*Theodasto, & docti, carmina nuda placent.
Si rogat auctorem, paulatim detege nostrum,
Tunc Domino nomen, me sciat esse Probum.
Corpore in hoc manus est genetricis, avique, meaque:
Felix, Domini quæ meruere manus.*

* IV. Prima Cornelii Nepotis vitarum editio sub Æmilii Probi nomine Venetiis 1471. fol. per Nicolaum Jenfon, absoluta VIII. Id Martias, quam inspexit V. C. Mich. Maittaire pag. 92. annal. typograph.

Prodierunt vitæ Nepotis sub Æmilii Probi nomine Venetiis A. 1473. fol. qua editione usum se testatur Joanne Savaro.

Inde Parmæ. A. 1480.

Venetiis iterum 1499.

* Sub Æmilii Probi nomine prodiit Nepos etiam Argentoratî 1506. 4. ex ædibus Schurerianis, una cum Plutarchi parallelis & libello de virtutibus mulierum.

Tertia Veneta editio, Aldina, 1522. 8. eidem Savaroni, perinde ut binæ Venetæ priores inspectæ, adjunctos habet Justinii historiarum libros.

Hinc lucem vidit Coloniz apud Gymnicum, 1543. 8. cum scholiis *Gyberii Longolii*, quæ recusa etiam sunt in editione Lugd. Bat. 1642. 12. & in Francofurtensi: 1608. fol.

* Parisiis quoque edente Henrico Stephano 1560. 8. ad calcem vitarum Plutarchi ex versione Hermannii Crusarii, ut alias latinas vitarum Plutarchi editiones quasdam antiquiores, in quibus itidem Nepos habetur, omittam. Quemadmodum & vitam Artici obviam in editionibus Ciceronis ad Atticum, ut Romana 1490. fol.

Basileæ 1563. cum *Hieronymi Magii* annotationibus.

Parisiis ex emendatione *Dionysii Lambini* cum eruditis ejus commentariis. 1569. 4. De plagio quod Lambino Gifanitus impexit, consulendus Jac. Thomasi liber 6. 448.

Ex recensione *Nathanis Chytræi*. Bardi Pomeranor. 1594. 8.

Editus præterea Neppis Parisiis 1602. forma minore cum castigationibus & notis viri docti *Jo. Savaronis*.

Francof. 1608. fol. ap. Claud. Marnium & hæredes Jo. Aubrii, in qua præclara editione post librum Aurelii Victoris de viris illustribus, commentario A. Schotti illustratum, exhibentur Cornelii Nepotis fragmenta ab Andr. Schotto collecta cum ejus notis: Petri Nannii Alcatiani de claris Cornelii liber, vita Scipionis Æmiliani à Sigonio scripta, & notæ integræ in Cornelium Nepotem Andr. Schotti, Lambini, Longolii, Magii & Savaronis. Denique castigationes & observationes à Petro Daniele adnotatæ.

ad editionem Colonienſem, collato veteri MS. codice, qui deinde pervenit ad Obertum Giſanium. Præſigitur volumini Chronologia Imperatorum Græciæ ab Andrea Schotto per Olympiades digeſta, quam in ſua etiam editione ſervavit Courtinus.

* Savaronis & Giberti Longolii notæ ſubjiciuntur Cornelii Nepotis editioni, quæ minore forma lucem vidit Lug. Bat. ex officina Jo. Maire A. 1642.

Cum *Jani Gebhardi* ſpicilegio notarum, Amſt. 1644. 12. 1662. 12.

Cum notis *Johannis Raven*, Jen. 1635. 8. Hamb. 1648. 12. 1677. 12.

Cum Commentario, notis, & luculento Indice. *Jo. Henr. Bœcleri* Argentorat. 1640. 8. ac deinde ſæpius, ita ut jam ſexta ſit editio An. 1656. Septimæ An. 1659. Lipſ. 8. *Jo. Vorſtii* curæ acceſſere; & iterum 1669. Lipſ. 8.

Jac. Mylii, adjunctis notis Bœcleri, Gebhardi, Erneſti. Lipſ. 1653. 8.

Cum *Jo. Lacceni* notis politicis atque indice Philologico. Holmiæ 1638. 12. Amſt. 1648. 8. Holm. 1654. 8. Hamburg. 1673. 12.

Cum *Jo. Andr. Boſii* commentariis Lipſ. 1657. 8. & Jenæ 1675. 8. additis Gebhardi, Bœclerique notis & indice, Henrici item Erneſtii ad Nepotis Atticum.

Georg. Caſparis Kirchmeieri, Profeſſoris Wittebergenſis 1665. 8.

Frid. Hildebrandi. Lipſ. 1666. 12.

* Cum commentariis notisque Jo. Andreæ Boſii, Jani Gebhardi, (a) Bœcleri, & ad Atticum Henr. Erneſtii, curante *Jo. Chriſtian. Heitzero*. Jenæ 1675. 8.

Cum notis *Variorum*, curante *Rob. Keuchenio*. Lugd. Bat. 1658. 1667. & 1675. 8. apud Hackios, & 1687. quæ locupletiffima eſt editio.

Cum notis *Auguſti Buchneri* ad tironum maxime captum comparatis. Hamburgi primum, deinde Lipſiæ 1688. 8. in qua meliori editione acceſſit triplex in Nepotem clavis Chronologica, Geographica & Stathmica, quæ monetæ atque menſuræ veteris convenientiam cum noſtrate exhibet auctore M. P. L. S. Additus quoque index duplex, alter Bœcleri latinus, alter locutionum germanicarum.

In uſum *Delphini*, illuſtrante *Nic. Courtino*. Pariſ. 1675. 4. & Lond. 1691. 8.

Editiones *Oxonienſes* è MSS. recenſitæ An. 1675. 12. 1687. 12. 1697. 8. addita è *Pauſaniæ Meſſeniæ* vita *Ariſtomenis Meſſeniæ* græcè.

(a) Obiit Gebhardus Groningæ, ubi Profeſſorem humaniorum litterarum geſſit, 3. Octobr. A. 1632. Ejus vita adjecta eſt ſpicilegio ejus notarum in Nepotem, editæ Amſt. 1644. 12.

EDITIONES. Lib. I. cap. 6. 73

græcè & latinè. * Editio Oxoniensis repetita A. 1709. 8.

Cum *Hermanni Essenii* animadversionibus perquam nitide excusus Nepos, Trajecti 1691. 12. Recusa editio ibid. 1705. 12.

Cum notis selectis *Davidis Hoogstratani*, V. C. Amst. 1691. 12. * & per secundas curas auctioribus Amst. 1706. 12.

Ex editione *Rutgeri Hermannidæ*, qui notas & indicem addidit è Bœcleriano contractum. Amst. 1692. 12. * & Antea Amstel. 1665. 12.

Cum perspicuis notis tabulisque Chronologicis ac Geograph. viri doctissimi *Christoph. Cellarii*. Lipsiæ 1694. 12. post editionem 1689. 12. * & Lips. 1699. 12. atque additis in tironum usum scholæ *Christiani Schægenii*, ibid. 1711. 12. In hac editione p. 341. legitur etiam locus inter fragmenta à Schotto & aliis prætermisus, è *Freculphi Chronico* Tom. 1. lib. 3. cap. 7. *Homerus Poeta in Græcia claruit, ut ait Cornelius Nepos, ante Olympiadem primam, ante urbem conditam anno centesimo vicesimo quarto.*

* Nepos Bœcleri cum *Gotfridi Wegneri* nucleo scholastico, Francof. ad Viadrum 1695. 8.

Cum *Aug. Buchneri* notis recusus Lipsiæ 1693. 8. præfixa præfatione D. Adami Rechenbergii.

Cum *Christiani Grunbergii* notis Philologicis, Historicis & Geographicis, phrasiumque elegantiorum adnotatione & variatione. Francofurti 1697. 8.

È recensione *Joachimi Heningii* ConR. Hamburgensis adjuncto indice *Hermannidis*, hinc inde locupletato. Hamburg. 1697. 8.

Ex recensione *Michaelis Maittaire*, Lond. 1715. 12.

Cum notis ad tironum captum perquam accommodatis, phrasium expositione, tabellis Geographicis, indicibusque vtri præclari, cui sub nomine *Emanuelis Sinceri* latere placuit. Augustæ Vindel. 1715. & 1717. 8.

Cum notis ad modum Minelli, curante *Andrea Stabelio*. Lips. 1715. 12.

Cornelius Nepos notis selectissimis variorum illustratus. Rothomagi apud Nicolaum Alemannum, 1718. 12. Vide *Memoirias Trevoltinas* illius anni, mense Majo p. 337.

Cum *Germanica* expositione M. Abrahami Sculteti, Rectoris Lubenensis. Norimb. 1662. 8. Dav. Garderi deutschredender Nepos, mit Anmerctungen. 1658. 8. Nepos deutsch durch den Bol giehenden. Cassellis &c. Interpretatio Martnaccii etiam sexies minimum recusa. Sed illis præferes editam Halæ Sax. 1717. 12.

Germanice expositus adnotatisque phrasibus elegantioribus ac triplici-

triplicibus imitationum exemplis ad varios usus captusque tironum accommodatus à *Dan. Hartnaccio* Hamburg. 1695. & 1698. 8. Idem imitandi studium, qui Nepoti navare voluerint, opportune utentur *Jo. Georgii Wilkii* Viri. eximii Nepote Saxonico, in quo exempla illustria Historiæ Saxonicæ in argumentum imitationum Cornelianarum proponuntur, Lips. 1682. 8. Eadem ab auctore ipso deinde elaborata quoque viderunt lucem latine, quemadmodum suas in Nepotem commentationes sive imitationes latine nuper edidit V. C. *Jo. Henr. Ernesti* Professor Lipsiensis, An. 1707. 8. additis aliis ad loca nonnulla *Justini*, *Terentii*, *Plauti*, *Curtii* &c.

Belgice Roterd. 1688. 12. interprete *Joanne Hillaride*:

Gallice, ut veterem *Bernardi Girardi* versionem, Paris. 1568. 4. editam omittam, Nepos redditus à *Sarasinio*, tum ab *Antonio Pineto* etiam, quem à mente auctoris sæpius aberrasse notavit *Paulus Colomæsius* ad *Gyraldum* pag. 202. Nepos cum *Gallica* & *Germanica* versione, utilissimo pro tironibus instituto percommata breviora descriptus, atque ad verbum expositus à *Joh. Paulo Westhofio*. Hamb. 1703. 8.

Vitam Attici *Gallice* eleganter vertit *Jo. Franciscus Sarasinus*. Exstat in ejus opusculis editis Paris. 1656. 4. 1658. 8. Amst. 1694. 12. Idem est *Sarasinus*, qui sub Attici secundi nomine scripsit bellum parasiticum, sive satyram in *Petrum Mommorium*.

Angelice Nepos variis interpretibus vidit lucem Oxon. 1684. 8. Vitam Iphicratis etiam transtulit *Andreas Allam*, teste *Antonio Wood*, Athen. Oxon. Tom. 2. pag. 595. Vitam Attici. *Matthæus Hale*.

Præter versiones Italicam, Hispanicam, Polonicam, quarum meminit *Dan. Guil. Mollerus* diff. de Nepote §. 19. *Hungarice* quoque translatum Cornelium à *Georgio Ballog*, & *Sempronii* in 8. typis exscriptum. narrat *David Czvittingerus* in *Hungaria* literata p. 29.

Jo. Georgii Vvilkii Nepos. Saxonico Corneliana phrasi expressus prodiit latine Lips. 1700. 12. De Germanico pridem edito vide *Ada Erud.* 1682. pag. 84.

Jo. Scheferi specimen animadversionum in Nepotis *Miltiadem*, Hamb. 1675. 8. inter ejus prælectiones Academicas. *Miltiades* cum notis *Joannis Raven*. Soræ 1641. 4.

Christoph. Clausii Lubena Lusatæ Ethica, Politica, & Economica Corneliana, sive exemplis à Cornelio illustrata. Lips. 1668. 12.

Ioannis Knoll, apud *Regienses* Conrectoris, Vocabulario in
Novum

Novum Testamentum aliisque lucubrationibus bene meriti de studiosa juventute, lexicon Cornelianum. Lipsi. 1713. 8.

Io. Frid. MicKelii imitationes in Nepotem. Francof. 1712. 8.
De usu particularum Curtii & Cornelli, *Io. Henricus Ernesti*, Lipsi. 1719. 8.

Nepotem à Scioppio cum duobus MSS. collatum nactus Mich. Piccartus loca quædam emendat in Periculis Criticis capite X. Nonnulla etiam castigaverat Scioppius ipse in libris Verisimilium & Suspectis Lectionibus.

V. Cornelii Nepotis scripta deperdita tum ab ipso, tum ab aliis veteribus hæc memorantur:

Libellus quo distinguit litteratum ab erudito. Sveton. cap. IV. de Grammaticis.

Chronicorum libri tres (a) de quo opere Catullus.

Jam tuus, quum ausus es unus Italorum

Omne ævum tribus explicare chartis.

Doctis Jupiter, & laboriosis.

Exemplorum libri, quorum quintum laudat Gellius VII. 18.

Illustrium Virorum libri complures, quorum undecimum, decimum quintum, & decimum sextum allegat Sosipater Charisius libro II. In his videntur fuisse *Vite Regum Græcorum* aliorumque, etiam *illustrium Romanorum*, quas Nepos ipse composuisse se testatur, & liber *de illustribus Historicis*, quem idem Nepos scripsisse se refert in Dione. Sic etiam de illustribus Poëtis scripserit, ut colligas à Svetonio in Terentii vita, & de Oratoribus illustribus &c.

Liber de vita M. Porcii Catonis separatim scriptus rogatu Attici, ut Nepos ipse auctor est in extremo brevis de Catone commemorationis, quæ hodie exstat.

Libri de Vita Ciceronis, quorum primum laudat Gellius XV. 28.

Libri Epistolarum ad Ciceronem, quorum primus citatur à Lactantio III. 15. quemadmodum & Ciceronis ad Nepotem Epistolas allegant Svetonius in Cæsare cap. 55. Macrobius, itemque alii.

* *De Historicis Græcis* scripsisse se Cornelius testatur in Dione: *Nam de Philisto*, inquit, *in eo meo libro plura sunt exposita qui de Historicis Græcis conscriptus est.*

In Catulli versibus ad Nepotem, *quum ausus es unus Italorum omnia*

(2) Aufonius Epist. XVI. (Vineti edit. III.) *Nepotis Chronica quasi alios apologos, nam & ipsa instar sunt fabularum, ad nobilitatem tuam misi. Quod nimirum non minus jucunde narrarent, afficerentque lectorem quam fabulæ. Nam fidei Nepotis nihil voluisse detrudere his verbis Aufonium, patet ex his quæ subjungit: Gaudens atque etiam glorians fore aliquid, quod ad institutionem tuorum, sedulitatis mea studio conferatur.*

omne eum tribus explicare chartis, Petro Possino in notis ad Nicetæ Orationem de laudibus SS. Archangelorum p. 59. unus, videtur idem esse quod primus, perinde ut apud Hebræos interdum *echad*, & apud Græcos *ἑὶς*. Sed si primus fuit illo tempore Nepos, qui id ausus est, facile etiam cum Catullus scriberet, solus esse potuit; alloquitur enim Catullus eum ut æqualem. Magis placet præstantissimi Viri Jo. Antonii Vulpii conjectura, qui tribus chartis interpretatur libris non tribus præcise, sed paucis vel brevibus. Vide si placet ejus notas ad Catullum.

IV. Fragmenta Nepotis ab *Andrea Scotto* diligenter collecta, atque inde in plerisque Cornelii editionibus recusa sunt, quibus subjiciuntur etiam è veteri libro Abbatiz Fæfulanæ & altero Britannico MSto per Ant. Augustinum & Jac. Bongarsium A. Schorto transmissa *fragmenta duo ex Epistola CORNELIÆ*, virtutibus & eloquentiæ clarissimæ sceminæ, quæ Scipionis Africani filia, (a) Tiberii Gracchi Censoris uxor, *Gracchorum* vero Tiberii & Caii ac decem præterea liberorum, mater fuit. Scripta est ad C. Gracchum filium, ut eum deterreret à capessenda Rep. & vindicanda nece fratris Ti. Gracchi, licet ipse quoque deinde fratre, qui ante trigessimum ætatis annum obruncatus fuerat, novem annis minor somnio monitus rem gessit neglecta matris opportuna dehortatione, postque tribunatum occisus est Anno U. C. 633. ante CHRISTUM CXXI. Cornelia illa maluit vidua Romæ curam gerere educationis liberorum, quam cum Ptolemæo Ægypti Rege, qui nuptias ejus ambibat regnare, ut refert Plutarchus in vita Gracchorum fratrum p. 824. Caii Gracchi librum allegat idem pag. 828. Orationem pro Vestio p. 835. Ti. Gracchi eloquentiæ specimina quædam exhibet pag. 828. 831. seq. C. Gracchi pag. 836. ubi etiam de ejus in matrem veneratione, statuæque Cornelie à filio posita, quæ tantam domus suæ cladem miserisque filiorum casus fortissimo atque invicto animo tulit, ut præter Plutarchum p. 843. celebrat Seneca consolatione ad Marciam cap. XVI.

* Ad testimonia de Gracchorum eloquentia adde hoc Mamerti Claudiani, Epistola ad Sapaudum Rhetorem: *Nevius & Plautus tibi ad elegantiam, Cato ad gravitatem, Varro ad peritiam, Gracchus ad acrimoniam, Chrysippus ad disciplinam, Fronto ad pompam, Cicero ad eloquentiam capessendam usui sint.*

VII.

(a) Quintilianus lib. 1. cap. 1. *Gracchorum eloquentia multum contulisse accepimus Corneliam matrem, cujus doctissimus sermo in posterum quoque est Epistolis traditus, & Lælii filia reddidisse in loquendo paternam elegantiam dicitur, & Q. Hortonsii filia Oratio apud Triumviros habita legitur non tantum in sexus honorem. De Gracchorum eloquentia vide Plutarchum pag. 825. Epistolarum Cornelie ad filium Cajum quoque meminit p. 840.*

VII. *Liber de Viris illustribus* incipiens à Proca Rege Albanorum, non est Nepotis, nec Plinii Secundi, neque *Emilii Probi*, nec Suetonii, neque *Asconii Pediani*, nec Taciti denique, sed *Aurelii Victoris*, ut infra in Victore dicam. Saepius tamen sub Nepotis nomine est editus, & confidentissime quidem à *Rapbaele Eglino Iconio Tiguri* Anno 1600. & hoc titulo: *Cornelii Nepotis de Viris illustribus liber, additamento ex MSSo auctus: antebac Emilio Probo, post Suetonio Tranquillo, diuissime C. Plinio Cecilio Secundo, nuper Sexto Aurelio Victori, nunc liberali causa Auctori ascriptus*. Equidem Victorem è Nepotis opere de Viris illustribus multa in hunc suum libellum derivasse, libenter Viris doctis adfentiar, sed veram auctorem ex MSS. codicum fide & A. Schorti argumentis existimandum esse Victorem haud dubito. Sub Nepotis nomine prodiit etiam Germanice Argentorati 1535. fol. una cum *Sallustio*.

VIII. *Dareti Phrygii Historia Excidii Trojae*, quae latine circumfertur cum *Pseudo Dictye*, sive *L. Septimii (a) Romani libris VI. Ephemeridos belli Trojani (b)* et si praefixam habet sub Nepotis nomine *Epistolam ad Sallustium Crispum*, qua affirmat se *Daretem* à Graeca in latinam linguam Athenis transtulisse, communi tamen ex auditorum suffragio tam elegantè ac terso scriptore indigna estimatur. De *Darete* ipso ac *Dictye* vide si placet quae scripta à me sunt libro primo *Bibliothecae Graecae*. * **DARETEM** (c) de bello Trojano ex perantiqua editione suae anni & loci notatione in 4. cum tribus carminibus *Prudentii* servat *Bibl. Paulina Lipsiensis*, ut me monuit *Clariss. Schœtgenius*, qui etiam de *Dictye* *Casp. Barthii* iudicium jubet consulere ad *Gratii Cynegeticum* v. 27. Antiquissima editio horum scriptorum latina (Graeca enim pridem periit) est *Mediolanensis* Anno 1477. Inde commemoranda venit *Venetica* *Francisci Faragonii* Anno 1499. Prodiere etiam

(a) Alii *Quintum Septimium* vocant, ut *Barthius* LVII. 7. LVIII. 11. *Vossius* de Hist. lat. p. 243. & *Theo. Bartholinus* de legendis libris p. 93.

(b) Auctor eas inscripsit *Q. Aradio Rufino*, qui sub Imp. Constantino consulatum gessit A. C. 316. atque *Dictyæ* opus suum conscripsisse primum litteris Punicis, oratione Graeca. Postea à nescio quo *Praxi* sive *Eupraxide* litteris Atticis transcriptum obtinuitque esse *Neroni* Imp. atque inde à se versum in latinam. Ceterum *S. Ambrosio* æqualem vel superiorem esse hunc scriptorem sive interpretem, verisimilis est *Vossii* conjectura IV. 50. de *Idolatriâ*, quanquam *Scioppius* & alii longe antiquiorem esse putaverint. At enim vel propter styli aevos sequiorem redolere aetatem demonstrant viri doctissimi *Jo. Frid. Gronovius* c. XXV. *Observat. Ecclesiast.* & *Jac. Perizonius* in *diff. de Dictye* c. XXXVIII.

(c) De alijs *Darete*bus *Reinholdus* ad *Inscriptiones veteres* pag. 872. Hoc loco iste inscribit scilicet de quo *Homerus* *Ilad.* l. v. 9. *Ἡ δὲ γὰρ ἐστὶ Τροίην, ἄσπετος ἄσπετος ἀναπαύειν* *H' ἄσπετος* &c. Vide lib. I. *Bibl. Graecae* cap. 5. ubi etiam de *Dictye*.

iam cum tribus Libanii declamationibus conspiciis argumenti, Lugdun. apud Gryphium 1552. 12. Præterea editionem Daretis Didyisque Parisiensem A. 1560. 8. & Lugdunensem Anno 1569. 8. nec minus versionem *Gallicam* Joannis de la Lande Paris. 1556. 8. & *Italicam* Tho. Porcacchio auctore excusam Venet. 1543. 8. * *Gallice* ex versione Caroli Bourguille prodiit Dares Cadomi 1573. Didyn Gallica veste donare molitus Bourdelinus. Vide *Diarium Londinense*, the history of the works of the learned A. 1703. pag. 222. Dares *Germanice* ex interpretatione Marci Tatii Augustæ Vinde. 1536. fol. cum iconibus. Didys *Germanice* redditus à Joanne Heroldo. Basil. 1554. fol. Etiam *Russice* Didys & Dares excusus Moscuæ A. 1712. 8. Vide *Acta Erud.* 1714. pag. 488. Prodiit etiam Dares cum Homero Spondani, adjuncta *Pseudo Pindari (a)*, Thebani Epitoma Iliados, latino carmine Hexametro scripta Basil. 1583. fol. Dares item Didysque subiectus Didoro Siculo ex Poggii versione edito latine ibid. 1578. fol. Ab eodem tempore *Josias Mercerus* elegantissimi vir ingenii, & exquisita doctrinæ Daretē cum Didye ad binos MSS. codices Petri Danielis & Pauli Petavii castigato, notisque illustrato emendatus in lucem dedit Paris. 1618. 12. Mercenariam editionem servata Amstelodamensis Anno 1631. forma minore. Digni quoque huius scriptores habitū sunt, qui in usum *Delphini* illustrarentur, uti factum est haud infeliciter ab *Anno Tan. Fabri* filia Paris. 1680. 4. Hinc cum *Josæ Merceri*, *Casp. Barthii*, *Ulrici Obrechtii* Prætoris Regii, qui vetus MS. Argentoratense contulit, *Paulique Vindigii* ad Didyn notis, Dares recensitus est à V. C. *Samuele Artapano*, cujus diligentia index etiam insignis accessit. Argentorat. 1691. 8. Denique Amstelodamenses An. 1701. in quarta & octava forma Daretē & Didyn ultimam satis emendatē recuderunt ex editione in usum *Delphini*, cui præter notas universas ex editione Argentoratensi repetitas adjunxere nunquam prius editam *Jac. Perizonii* viri eruditissimi dissertationem de Didye, in cujus extrema parte varia hujus scriptoris loca illustrantur: tum nummos quosdam gemmasque veteres ad illustrandum Didyn à *Ludovico Smids V. C.* collectas, denique *Josephi Iscani (a)*, *Devonii*, *Excestrensis*,

Pœ-

(a) Allegatur à *Lucretio* ad *Scæci* VI. *Thebaid.* v. 290. ubi videtur si *Juvar*, *Liadenbrogium*, itemque *Barthium* qui auctorem vetustum bonique ingenii appellat *LVIII. 14. & LIX. 1. & 19.* Adversar. ubi integrum recenset, nec dubitat *Josephi Iscano* *Devonii* præferre. A *Laurentio Valla* inepte antelata est ipsi *Virgilio*, ut. notavit *Jovianus Pontanus* lib. 8. de sermone cap. 181.

(b) *Josephus Iscanus* poema suum de bello Trojano dicavit *Thomæ Baldovini* *Archiepiscopo Cantuarum* sive *Cantuaricensi*. De *Iscani* porro. *augis amatoris* vide *Menagii* *anti Bailecum* Tom. 2. pag. 257. De bello quoque *Antiocheno* sive *Antiocheide*, & aliis scri-

Poëtae, proætatè illa, non inelegantis poëma Heroicum in sex libras distinctum de bello Trojano, cum notis Samuelis Dresemii Dichtmarci, per singulas paginas substratis. Indicem quoque Dareti & Dictyi subjunxerunt, non qualem locutionum minus obviam, ususque vocabulorum singularis adornavit Clariss. Artopæus, sed qualis in editione Delphini occurrit Index omnium vocabulorum. Josephi quoque Iscani poëma exhiberi poterat ex emendatione & integriore Joannis Mori editione Londinensi A. 1675. 8. Dresenius enim qui hoc poëma recte Josepho Iscano restituit, & eruditè notis illustravit Francof. 1623. 4. nullis codicibus MSis, sed tantum tribus editionibus anterioribus (*) usus fuerat, quibus hi libri majore adhuc incitiam quam profarius Dares Cornelii Nepotis tanquam auctoris nomen gerunt præfixum. In omnibus vero istis editionibus omitti sunt post lib. I. v. 32. hi versus, quibus continetur encomium Balduini, cui Poëma hoc suum pro illa temporum suorum barbarie sacundum & contum auctor dicavit, Archi-Episcopi Cantuariensis, sub finem sæculi à nato CHRISTO duodecimi. Versus illos primus quod sciam è MSis codice produxit Tan. Faber in notis ad Longinum p. 169. edit. præclarè Tollianæ:

*In numerum jam crescit bonas, et tertia poscit
Insula, jam meminit Wigornia, Cantia discat,
Romanae meditatatur apex, et saufraga Petri
Ductorem in mediis exspectat cymba procellis.
Tu samen occiduo degis contentus ovili,
Tertius à Thoma, (Cantuariensi) Thomasque secundus et alter,
Sol oriens, robas successor, moribus hævos.
Felices quas non trahis ambitus &c.*

* Pseu-

pis Jo. Lelandum de scriptoribus Britannicis editum nuper ab Antonio Hall, Oxon. 1709. 8. p. 237. Alia de eo Christianus Daumius notis ad Bernardum Geystensem p. 73.

(2) Prima editio est ab Albano Torino Basil. 1541. 8. cum Pseudo Pindari epitome Iliadis, Darete profario, & Homeri Iliade ex latina Nicolai Vallæ & Viac. Obisopoci versione. * Tam corrupte vulgata est notante Jo. Lelando pag. 239. de scriptoribus Britannicis, ut si pater ipse in prolem rediret oculos converteret tam informem, cognosceret plane nunquam. Hanc secuta est editio Hemischii Basil. 1573. 8. Altera exstat ad calcem Homen græcè & latine editi & illustrati à Joanne Spondano Basil. 1583. & 1603. fol. Tertiam denique ab Alexandro Carolo Trogneseo editam Dresenius memorat, quam non vidi. Ceterum non videtur esse dubitandum, quod Josephus Iscanus argumentum sive periocham poematis sui adseverit Daretem latinum profarium, unde deinde factum est, ut quemadmodum liber ipse pseudo Dareti, ita etiam Iscani poema Cornelio Nepoti tribueretur. Scripsit & alia iste Iscanus Devonius, sed quod sciam nequid editum, Antiochidem, cujus in Britannia meminit Camdenus, magni cum vivente inter suos habitum restat. Vide Johannem Prince in Anglico opere de illustribus Devonis, vel si liber ille ad manus non sit, consulantur Acta Emuditorum: an. 1702. p. 289.

* Pseudo-Dareti duos Codices MSS. unum Canonicorum Lateranensium Patavii, alterum Aloysii Corradini laudat Jo. Rhodius in notis ad Scribonium Largum pag. 60. Citatur Dares à Freculfo lib. 2. Chronici cap. 17.

* Non omittendum etiam quod Dares Gallico metro adstrictus extat in Codice Sæculi XII. membranaceo Bibliothecæ Ambrosianæ Mediolanensis. Vide V. C. Bernhaldi de Montfaucon Diarium Italicum pag. 19. & Palæographiam Græcam pag. 138. ubi habes versus quosdam Metaphrasi illi præmissos. Conferenda etiam Historia Trojana scripta à *Guidone de Columna*, Messanenfi A. C. 1287. atque edita Argentinx 1486. & 1489. fol. Utraque editio ad manus mihi est. Incipit: *Licet cotidie vetera recantibus obruantur*. In ejus prologo hæc verba leguntur, in quibus latinus Dictyos interpretres multa Græci omisisse arguitur. *Ea que per Ditem (lege Dictym) Græcum & Phrygium Daretem, qui tempore Trojani belli continue in eorum exercitiis fuere presentes, & horum que viderunt sunt fidelissimi relatores, & in præsentem libellum per me judicem Guidonem de Columna Messana transumpta legentur, prout in duobus libris eorum inscriptum quasi una vocis consonantia inventum est Athenis. Quanquam autem hos libellos quidam Romanus, Cornelius nomine, Sallustii magni nepos in latinam transferre curaverit, tamen dum laboraret nimium brevis esse; particularia historix ipsius, que magis possunt allicere animos auditorum, præ nimia brevitate indecenter omisit. In hac igitur serie libelli totum invenitur inscriptum, quod de tota historia universaliter & particulariter gestam fuit. Idem scriptor ad calcem operis: Et ego Guido de Columna judex de Messana prædictum Ditem (Dictym) Græcum in omnibus sum secutus, pro eo quod ipse Dites (Dictys) perfectum & completum fecit in omnibus opus suum ad literarum videlicet solatium, ut veram notitiam habeant præsentis Historiæ, & ut magis delectentur in ipsa. Et ego historiam ipsam ornassent dictamine pulchriori per ampliores metaphoras & colores, & per transgressiones occurrentes, que ipsius dictaminis sunt pictura. Sed territus ex magnitudine operis &c.* Non intermisit tamen Guido varia ex suo sæculique sui ingenio attexere, ut lectori attento facile patebit.

In Lucæ Dacherii spicilegio Tom. IV. pag. 485. *Historia Homeri* ubi dicit & Dares, legendum ubi Dictys & Dares, ut jam notatum Paulo Colomesio in Bibl. selecta pag. 168.

: IX. Falso quoque uti ad *Alexandrum M.* auctorem, sic ad Cornelium Nepotem tanquam interpretem refertur commenciæ *Epistola de mirabilibus Indiæ*, cum Inscriptione: *Alexander Magnus Aristotelis Præceptori suo salutem dicit*. Græcè nunquam vidit lucem.

CORNELII VARRII. Lib. I. c. 7. 81

sem, latine-vero præter editiones in Bibliotheca Græca lib. II. cap. X. sect. 17. à me memoratas excusa est nuper Giesæ Hassorum 1706. 8. curante *Andrea Paullino*, qui nec de auctore, nec de interprete ambigendum ratus, in schola Darnstadiensi eam prælegendam discipulis suis instituit. Quanquam vero certum est in hac Epistola legi pleraque hujuscemodi qualia de Indiæ mirabilibus vel commentati vel commenti olim sunt Onesicritus, Orthogoras, & alii rerum gestarum Alexandri scriptores, tamen hanc Epistolam ab Alexandro scriptam vel à Nepote versam minime mihi persuadeo.

X. Petrus Nannius Alcmarianus librum singularem de claris Cornelii scripsit ad Cornelium Musum Delphium, eumque suæ præclaræ Nepotis editioni inseruit A. Schottus. In illo libro caput V. est de Cornelii Scriptoribus. Sunt autem præter Nepotem nostrum hi: Cornelius Gallus & Cornelius Tacitus, de quo infra suo loco. Cornelius Calvus Orator, & Cornelius Severus, ac Cornelius Licinius Calvus Poëtæ. His addi possunt non pauciores alii, ut Cornelius Thuscus, quem in suaforiis deridet Seneca; Cornelius Alpinus apud Horat. quem cum Gallo confundunt nonnulli: Cornelius Capitolinus laudatus Trebellio Pollioni in Odenato: L. Cornelius Sylla dictator ejusque libertus Cornelius Epicadus, qui librum quem de gestis suis patronus scripserat supplevit teste Svetonio. Vide sis Vossium de Hist. latinis, apud quem habes etiam de Cornelio Boccho & Cornelio Valeriano, quos allegat Plinius. Ex Corneliani libro contra Beronicem nonnulla affert Stobæus sermone IV. Alios Cornelios præter Nannium retulit Jo. Glandorpis in Onomastico Romano, & qui de familiis Romanis scripserunt Antonius Augustinus, Rich. Streinius, & alii. * Cornelii variis adde sis T. Cornelium Nepotem Architectum, cujus Monogramma ex templo S. Vitalis Ravenensis refert idem vir doctissimus Montfauconus in Diario Italico pag. 98.

C A P U T VII.
DE M. TERENCE VARRONE.

Varronis ætas. 1. Libri de lingua latina eorumque editiones, & fragmenta. 2. Libri de re ræstica. 3. Catalogus scriptorum Varronis que interciderunt. 4. Alii Varrones. 5. Index Scriptorum à Terentio allegatorum. 6.

I. **M.** TERENCE (a) VARRO, Romæ natus est anno U. C. DCXXXVIII. Vir undecunque doctissimus, Ciceronis

(a) Terentium Sabinorum lingua notare mollem, docet Varro apud Macr. II. 14. Saturn.

ceronis & aliorum virorum clarissimorum familiaris, qui postquam tribunatu & aliis muneribus functus fuisset, & in bello civili Pompejanas partes strenue conatus esset tueri, (a) mature tamen Cæsari victori se permisit, & ab eo in gratiam receptus, Bibliothecisque græcis & latinis comparandis ac dirigendis præfectus in litterato otio delituit, totumque se tradidit scribendis libris. Septuagenario major ab Antonio una cum Cicerone Anno U. C. DCCX. proscriptus evasit quidem, attamen direptis bibliothecis suis gravem jacturam passus est etiam scriptorum suorum, atque in his *ἱστορικῶν*, quem Cn. Pompejo scripserat, ut memorat Gellius XIV. 7. Reliquum vitæ tempus nulla interpellante vi totum peregit in litteris, plurimaque composuit, ita ut ipse duodecimam annorum hebdomadam, hoc est, septuagesimum & octavum ætatis annum ingressus memoret, se septuaginta hebdomades librorum (b) hoc est libros 490. conscripsisse. Diem obiit supremum prope nonagenarius, (anno enim octogesimo & octavo ætatis adhuc scripsisse traditur à Plinio XXIX. 4.) anno Urbis DCC. XXVII. post CHRISTUM natum XXVII. * De Varronis ætate confer Arnoldum Pontacum ad Chronicon Eusebii pag. 52.

II. E libris XXIV. de lingua latina perierunt tres primi, quos ad *P. Septimium Quæstorem* Varro miserat, in quibus differuit *περὶ τῆς ἑτυμολογικῆς* 1. quæ contra eam dicerentur, 2. quæ pro ea & 3. quæ de ea denique. *Exstant liber IV. V. & VI.* in quibus origines ipsas verborum latinorum persequitur, ad *M. Tullium Ciceronem*. Tum *liber VII. VIII. & IX.* qui sunt de analogia, sed perinde ut priores, hinc inde quibusdam hiantes lacunis. Reliqui libri universi exceptis perpaucis fragmentis interciderunt, in quibus analogiam ipsam latinorum vocabulorum & anomaliam explicaverat, deinde tractaverat de syntaxi, sive quomodo vocabula inter se ratione conjuncta sententiam efferant, denique differuerat de copia verborum. Respiciens hoc Varronis opus Vitruvius in præfat. libri IX. (sive ut vulgo distinguunt IX. 3. at tractatio ipsa libri IX. demum à capite quarto incipit) *Plures, inquit, post nostram memoriam nascentes cum Lucretio videbuntur velut coram de rerum natura disputare: de arte vero Rhetorica cum Cicerone: multi posterorum cum Varrone conferent sermonem de lingua latina.* Fragmenta ex his libris collegit *Antonius Augustinus*, unde leguntur etiam in editione *Vertranii Mauri*. Postea additis nonnullis in Varrone *Ausonii Popmæ*, *Frisii*, & in *Dionysii Gorbosfredi* Auctoribus latinæ

(a) Vide Vertranium Maurum & Ausonium Popmam in Varronis vita, ac præcipue Martinum Hanckium V. C. libro 2. de Rom. Rerum Scriptoris cap. 6.

(b) Gellius III. 10.

DE LINGUA LATINA. Lib. I. c. 7. 83

tinæ linguæ. Illi vero sex, quos utcumque habemus, libri ex *Pomponii Leti & Rbolandelli* (a) recensione prodire Venetiis A. 1598. 4. * Est mihi ad manus editio Varronis de lingua latina, quæ cum Nonio ac Festo lucem vidit Venet. 1483. fol. Hac etiam antiquior Anni 1474. per Johannem de Colonia & Johannem Manthem de Gherrezen, atque Parisiensis Anno 1519. fol. memoratur in Ephemeridibus litterariis, (b) quæ laudatissimo rem literariam promovendi studio Germanicè vulgantur Lipsiæ A. 1710. pag. 881. & prior quidem in multis traditur convenire cum MSto Codice Bibliothecæ Ampliæ. Senatus Lipsiensis. Illi Codici hæc verba a d. calcem inscripta leguntur: *Finis ejus quod invenitur Marci Varronis, parce qui legeris, si aliqua minus polita inveneris. Nam ita omni ex parte, sive seculum fecerit sive librarii, volumen quodvis corruptum erat, ut necesse fuerit antiquari binc inde sententias, ideo sine rubore veniam dabis & errori manum imponas. Pomponius tuus orat. Vale.* In eodem Codice liber septimus de lingua latina inscribitur *M. Terentii Varronis Analogie liber primus*. Illam editionem Venetam A. 1474. per Johannem de Colonia & Johannem Manthem memorat etiam Mich. Maittaire in annalibus typographiæ p. 109. nec non p. 174. Brixientem A. 1483. fol. per Boninum de Boninis de Ragusia, & Miniaturam Delsera Florentinum, socios. Extat etiam editio librorum Varronis de Lingua Latina sine loci & temporis nota in 4. recensita à Pomponio Læto, cujus Epistola ad Platinam præmittitur. Vide Diarium Venetum, Giornale de' letterati d'Italia Tom. XXII. pag. 393. seq.

Mediolanensem editionem A. 1500. laudat dignus vir vita longiore Tobias Guthberlethus libro de Saliis p. 131.

* Parisiensis prodit An. 1519. fol. item 1528. 8. nec non altera A. 1529. 8. apud Simonem Colineum, hoc titulo: *M. Terentii Varronis quæ supersunt ex libro quem de Lingua Latina ac verborum origine conscripsit fragmenta. Eiusdem de analogia libri tres, quos veteri pristino restituendos curavit Michaël Bentius multa veterum codicum collatione.*

* Occurrit etiam Vatro de Lingua Latina cum Nonio & Festo & Bentini ad Varronem ac Nonium castigationibus ad calcem Cornu-copiæ Nic. Perotti, excusi Venetiis 1492. & apud Aldum 1513. 1527. & Tusculani 1522. & Basil. 1518. 1526. fol. Præterea cum Bentini castigationibus excusi Varronis libri etiam separatim Lugd. 1535. 8. adjunctis Pseudo-Catonis Originibus, & Basil. 1536. 8.

F (2) Roma.

(a) Beughemii incunabula typographiæ p. 147:

(b) Vustahrlicher Bericht von allerhand neuen Buchern und andern Dingen.

Romana A. 1557. cum castigationibus *Antonii Augustini*, qui codicibus MSS. usus est, ex quibus unum laudat *Achillis Masei*. Lugdunensis A. 1563. 8. apud heredes *Seb. Gryphii*, cum notis eruditis *M. Vertranii Mauri*, & vita *Varronis à Vertranio scripta*, qui & ipse MSS. codices *Florentiæ & Romæ* contulisse se testatur.

Josephi Scaligeri præclara in *Varronem* Conjectanea lucem viderunt primum *Parif. 1565. 8.* In illis præter multa alia egregia, *Varronem* in originibus verborum frequenter falli observat vir doctissimus. * Parum credibile mihi videtur & iniquum quod *Latinus T. 2. Epist. p. 121. Vidi Josephi Scaligeri in M. Varronem de Lingua Latina adnotationum libellum, quas ut prudenter Pater Octavius existimat, Julius Cæsar pater adornarat, & fortasse non dignas suo nomine judicarat.* Varro *Scaligeri* lucem etiam vidit ex tertia editione apud *H. Steph. 1581. 8. & Parif. 1585. 8. & H. Stephani* appendix ad assertiones analogiæ sermonis *Latini M. Terentii Varronis, 1591. 8.*

Adriani Turnebi emendationes & commentarii posthumi; editi à filio *Odono Turnebo Parif. apud A. Vvechelum 1566. 8.* Abortivum hunc viri magni fortum vocat *Josephus Scaliger* appendice ad conjectanea p. 179.

Cum notis *Dionysii Gotbolfredi* *Varronis* libri editi inter auctores latinæ linguæ, *Genev. 1602. 4. & 1622. 4.*

Denique è recensione *Gasp. Scioppii. Ingolstadt. 1605. 8. Quæ enim partim per me ipsum, inquit Scioppius, partim Gabrielis Faërnii, hominis ingeniosissimi & doctissimi, cujus ex veteribus Varronis Codicibus exceptas lectiones Fulvius Ursinus meus transcripserat, ipsius denique Fulvii opera adjutus in restituendis Romani hominis monumentis Romanus ipse præstiti, ea non vereor ne non ultro Civicam tenuisse me vociferentur, si quis modo cum prioribus editionibus hæc nostram studiose contendere ac comparare velit &c.*

* Ut *Salmasio* p. 3. libri de usuris observatum, non nisi invitus solet *Varro Romanarum dictionum origines à Græco arcessere, adeo ut plerumque ineptire malit, quam veras originationes fateri.* Similiter in *Platonis Cratylo* multa pseudetyma deprehendunt viri docti.

* *Varronis* libros de *Lingua Latina & scriptores de re rustica* in usum *Delphini* illustrandos *Grævio* committere tentavit *Huetius*; & acceptæ ab eo conditionis spem facit, quam deinde aliis occupationibus ab eo neglectam oportet. Vide dissertationes & Epistolas *Huetii à Filladeto collectas T. 2. p. 238. 239.*

III. Exstant præterea *Varronis de re rustica libri III.* quos natus octoginta (a) annos scripsit ad *Fundaniam uxorem.* Hi

sepius

(a) In limine Operis *Varro* ait sibi esse properandum, quod, ut dicitur, si esset homo

DE RE RUSTICA. Lib. I. cap. 7. 85

sæpius viderunt lucem cum scriptis ejusdem argumenti, quæ composuerunt Cato, Columella, & Palladius, ut supra capite 2. in Catone dixi. Igitur in præsentibus duntaxat memorabo illas horum librorum editiones, quibus utraque solius Varronis scripta continentur, ut sunt editiones *H. Stephani* A. 1569. 1573. & 1581. cum *Jos. Scaligeri* in libros de latina lingua conjectaneis & appendice conjectaneorum, *Antonii* item *Augustini* emendationibus notisque *Turnebi*, non posthumis illis, sed ex *Adversariorum* opere excerptis: & in libros de re rustica notis ejusdem *Scaligeri*, & qui codicibus quatuor MSS. usum se proficitur, egregii viri *Petri Visserii*. Etiam appendicem *H. Stephanus* ad libros de analogia edidit Anno 1591. 8. Præterea *Ansonius Popma* Frisius Varronis scripta quæ exstant recensuit, illustravitque notis collectaneis, & fragmenta scriptorum ejus deperditorum, & vitam Varronis, atque Bibliothecam Varronianam, sive commentarium de Varronis scriptis adjunxit. Lugd. Bat. Anno 1601. 8. apud Plantin. Ab eo tempore Varroniana scripta cum fragmentis emendatis & plenius descriptis addita auctorum, è quibus depromta sunt, notatione, tum animadversionibus in Varronem quæcumque in *Stephani* editione exstant, prætermittis *Popmæ* lucubrationibus, edita sunt Dordraci Anno 1619. 8. apud *Jo. Breuevoud*, & Amstelod. 1623. apud *Jo. Jansonium* 8. quibus nulla hæcenus locupletior Varronis editio vidit lucem. *Petri Giacconii* ineditas ad Varronem de re rustica animadversiones habuit *I. Vossius*. *Petrum* quoque *Axenium* V. C. intellexi pridem in hoc scriptore illustrando non contemnendum studium posuisse, sed ante paucos menses anno superiore MDCCVI. Slesvici extinctus desiderium sui bonis reliquit, destituto Varrone.

IV. Jam in tabella veluti, libros hujus Scriptoris deperditos referam, quorum non ipsos etiam titulos tempus nobis eripuit; Sequar autem præter *Nonium Josiæ Merceri*, & optimas *Gellii* ac *Grammaticorum veterum* editiones, *Robertum* & *Henricum Stephanos*, qui fragmenta *Satyrarum* Varronis congefferunt in fragmentis *Poetarum* Anno 1564. 8. editis pag. 305 - 364. cum *Antonium Riccobonum*, qui in fragmentis *historicorum* dedit quoque fragmenta scriptorum Varronis, ad calcem libri de *Historia* pag. 219-401. *Ansonium* deinde *Popmam*, quem fragmenta Varronis collegisse jam dixi. Denique curatorem editionis *Dordracenæ*, prioribus collectionibus melioris. Fuerunt itaque

De cultu Deorum liber. S. Augustinus VII. 9. & 33. de Civ. Dei.

F 3

Rerum

homo bulla, eo magis senex. Annus enim octogestimus admonet me, ut sarcinas colligam antequam proficiscar à vita.

Rerum Humanarum Antiquitates, libri XXV. & divinarum XVI. ad C. Cæsarem, de cuius utriusque operis argumento consulendus idem Augustinus VI. 3. de civitate Dei. * Libros rerum divinarum Varro, dicavit Cæsari Pontifici Max. Laëtantius lib. 1. c. 6. *Varro, quo nemo unquam doctior. ne apud Græcos quidem, necum apud Latinos, in libris rerum Divinarum, quos ad C. Cæsarem Pontificem maximum scripsit, cum de Quindecimviris loqueretur, Sibyllinos libros ait non fuisse unius Sibyllæ.*

De vita Populi Rom. ad Atticum libri, quorum undecimum laudat Nonius in paupertates. * Libros de vita populi Rom. Janus Gebhardus II. 19. antiquar. Lect. testatur in Codice Palatino Nonii Marcelli semper citari *de vita Patrum*: iis namque libris vitam majorum executus erat Varro, ut ostenderet quantum sua tempora à frugalitate veterum descivissent.

De gente Populi Rom. libri IV. Arnob. & alii.

De initiis urbis Romæ liber. Quintil.

De Republica libri, quorum vigesimum Nonius allegat.

Ætæ, sive Cause (quales apud Græcos scripsere Callimachus, Butas, Plutarchus) Serv.

De Philosophia liber. Augustin. XII. 4. & XIX. 1. de civitate Dei. *Liber secundus de forma Philosophiæ.* Charif.

IX. Libri disciplinarum ad M. Cœlium Rufum, in quibus unum de architectura fuisse testis est Vitruvius præf. libri VII. * Ex Varronis novem voluminibus disciplinarum *librum de Arithmetica* adhuc superstitem se vidisse Romæ apud Laurentium Strozium Cardinalem testatus est Vertranus Maurus in Varronis vita. Varronem de numeris allegat Gensorinus cap. 2.

Hebdomadum sive de imaginibus libri, quorum ex undecimo profert nonnihil Charisius. In hujus operis libris singulis ni fallor, septem Virorum illustrium imagines stylo persecutus erat Varro. Imagines DCC. fuisse testis Plinius XXXV. 2. Confer. Vossium lib. I. c. 12. de Historicis latin. * Libros suos de viris illustribus unde *hebdomadam* titulo inscripserit Varro, docet Samuel Petrus lib. IV. eclog. chronolog. p. 204.

Desem apud Athenienses forte legebantur vici, & singulis unus tribubus, penes quos regnum esset & imperium *impartas* tribuum suarum intra unam Prytaniam. Distribuebatur autem Prytania in *hebdomadas* quinque (*Hebdomadas* has observatas fuisse ab Atheniensibus testis est A Gellius XV. 2. his verbis: *In convivii juvenum, qua agitare Athenis hebdomadibus Lunæ solenne nobis fuit.* Lunæ, id est, κατά Σελήνην, ut loquitur Thucydides, sive τῆς ἑβδοματίας *hebdomadas* intelligitur.) Singulos autem

autem dies imperabat sorte captus Ἐπικράτης, & ita deinceps reliqui, donec hebdomadis orbis abolveretur; atque ita fiebat; ut è decem tres superessent, qui non imperabant. Ulpianus in Androtianam: ἀλλ' ἐπειδὴ πάλιν οἱ πενήκοντά, πολλοὶ ἦσαν εἰς τὸ ἄρχην ἄμα, οἱ δὲ κατὰ κλήρον μίας ἡμέρας τὸν ἔθρονον, ἀρχοῦν δὲ ἕνα τῶν ἄλλων ἀπὸ κλήρου ἄρχε τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ἄχρις ἃ πλεονάζουσι αὐτῆς ἡμέρας. καὶ συνέβαινε τοῖς ἀρχισι, τρεῖς μὴ ἄρχεν. ἕνα δὲ ἄρχον ἐν πᾶσι ἡμέρα καλεῖται Ἐπικράτης. Hinc explicandus est titulus Libri Varroniani. Nam ita inscriptus est, qui continebat imagines clarorum virorum, (a) simulque eorum elogia, ut colligitur è Lib. I. Epistolarum Symmachi Epist. IV. (b) quia quemadmodum singulis Πρυτανείας hebdomadibus regnabant οἱ Ἐπικράταις vicem & ἐπισημίαν suam; ita & in his Varronis HEBDOMADIBUS assignatus erat cuique clarorum virorum quasi regni dies in sua ipsius imagine & elogio. Haecenus Sam. Petrus.

De proprietate scriptorum. Nonius, in liquidum.

Theatrales sive de actionibus scenicis libri, quorum tertium memorat Priscianus, quintum Charisius.

De scenicis originibus libri, quorum tertium Nonius & Charisius laudant. * Librum primum de scenicis originibus laudat Censorinus cap. 17.

De Poetis libri, quorum primus à Gellio citatur & Prisciano. Confer Jonsum p. 214. de scriptoribus Hist. Philosophicæ.

Libri de poematis, quorum secundus allegatur à Charisio. Poeticum Varronis librum laudat Diomedes.

De Plautinis Comædiis liber. Gell. III. 3.

Libri de Plautinis questionibus, quorum secundum allegat Nonius.

Epistolicarum questionum libri, quorum octavus à Charisio citatur.

F 4

(2) Opus genealogicum appellat vir Rev. Jac. Frid. Reimannus in Historia litterarum librorum genealogicorum pag. 44. nescio quo auctore. Nam singulos claros viros virtute rebus gestis vel ingenio sive Græcos sive Romanos illo opere celebrasse potius Varro, quam familiarum aut genealogiarum rationem habuisse videtur. Sic libro primo de imaginibus Homerum posuerat teste Gellio lib. 3. cap. 11. In alio Demetrium teste Nonio in lucis, in aliis alios. Eiusdem tamen Varronis fuit de familiis Trojanis liber, & de gradibus necessitudinum.

(b) Primus hanc Symmachi Epist. produxit & illustravit Lud. Carrio lib. 2. emendat. cap. 14. quem vide. Symmachi ad Patrem scribens verba sunt: *Studium quidem Menippi Varronis imitavit, sed vincis ingenium. Nam que in nostratos viros nunc nuper condia epigrammata, puto hebdomadam elogiis præsiterit, quod hac aqua Jobria nec tamen casta sunt. Illa dono metallo causa corvo exigi nescierunt: & duritiorem marmoram nisi fallor, adniteris. Ille Pythagoram, qui animas in aternitatem primus asserat; ille Platonem qui Deos esse persuasit; ille Aristotelem, qui naturam bene loquendi in artem redogit; ille pauperem Curium sed divitiibus imperantem; ille severos Casones, gentem Fabiam, decora Scipionum, coronamque illum triumphalem Senasum parca laude persequens. Tu ruinas proxima acie illuminas.*

VARRONI S

tatur. * Epistolarum quæstionum libros laudat etiam Servius in 1. Georgic. Epistola, ad C. Cæsarem, Fabium, M. Sulpitium Fusum, Neronem, Marullium, Ser. Sulpitium, Varronem, Oppianum &c. De Bibliothecis librum secundum citat Charisius.

Liber de Vita sua, id. Complexionum librum sextum citat Diomedes. Ad Libonem librum I. memorat Macrobius II. 14. Saturn. Vegetius, qui pluraque ex illis transtulit in librum ultimum suum de re militari, & nominatim eos laudat lib. 5. cap. 12. His videntur respondere littoralia Varronis citata à Solino cap. 11. Servio de ora maritima. Vide Salmas. pag. 172. edit. Paris.

* Tubero Varronis de origine humana laudatur à Censorino cap. 9. & falluntur qui de origine Romana legunt. Annales libri, quorum tertium Charisius allegat. Belli Punici Secundi librum secundum citat Priscianus. Liber de familiis Trojanis. Servius etiam de gradibus necessitudinum scripsisse Varonem testatur.

Rhetoricorum libri, quorum vicesimum Nonius laudat. Ipsi χαρακτήροι librum tertium, Charisius. Libri de lingua latina ad Marcellum, quorum septimus laudatur à Rufino de metris Terentianis: & libri de similitudine verborum, quorum secundum citat Priscianus, fortassis pars fuisse librorum XXIV. de latina lingua, de quibus supra §. 2. De utilitate sermonis librum quartum allegat Charisius.

TITULI LIBRORUM LOGISTORICORUM

& Satyrarum (a) Varronis, quarum pleraque Menippeæ, h.e. prosa Menippi Cynici exemplo, carminis vario genere distincta atque expolita scripti erant, unde Varro Menippeus Athenæo dicitur & Tertulliano, Arnobio ac Symmacho Cynicus Romanus. Vide Probum in Eclogam VI. Virgilii, & Josiam Mercetum p. 207. ad Nonium.

Aborigines ωειάνθρωπων φύσας. De admirandis. Infra, Gallus Fundanius. Agatbo. Age modo.

Αἰ Διβὴν vel ωει ἀπίστου. Ajax stramentitius. ωει ἀπίστου, supra αἰ Διβὴν. Ἄλλος ἕτος ἡρακλῆς. Ἄμων μετρεῖς, πιδ φλαγγυρίας.

(a) De Satyris Varronis ad eundem H. Casaubonus lib. 2. de Satyr. poeti cap. 10

Andabata.
 πει ἀνδράπων φύσας: supra, *Aborigines*.
Anthropopoli, πει γινεθλιακίς.
 πει ἀρχίς. Infra, *Marcopolis*.
 πει ἀρχαίρεισιαν. infra, *Serranus*.
 πει ἀρετῆς κτίσις, infra, *Tribodites*.
 πει ἀρραδιστον. infra, *Vinalia*.
Armenum iudicium.
 πει ἀρρατότατος. infra, *Tripballus*.
Atticus (leg. *Atticulus*), de numeris, *Logistoricus liber*.
Autamedus, infra, *Macedius*.
Baje.
Bimarcus, πει τριπε.
 Βίς πει τάρου. infra, in ἐπιτάριον.
Pro Caelib. II. apud Nonium in Carra lege, Ἀν Διβύη. Scal.
Caprinus praedium, πει φιδότις.
Catamitus.
Cato, vel *de liberis educandis*.
Logistoricus.
Cave cauem.
 Κινεδοξία. πει φδότις.
Ceria. infra, *Dolium*.
 πει κεραυτή.
Chorographia.
Columna Herculis, πει δόξη.
Cosmotoryne, πει φδορῆς κόσμη.
Cras credo, hodie nihil.
Cygnus, πει τάρης.
Cyicus.
Cynodidascalus.
Cynorhetor.
Desultorius, πει τῶ γράφου.
 πει διαδικῶν. infra, *Testamentum*.
 Δίς παίδες οἱ γέροντες.
Dolium, αὐτῆ *Ceria*.
 πει δόξη. supra, *Columna Herculis*.
 πει ἰδιαμίτων.
 πει ἰμωρῆς, infra, *Synephebus*.

πει ἐγκομίον. infra, *Papiarapa*.
Endymiones.
 πει ἰξαγωγῆς.
Ephesus, vel *Synephebus*, πει ἰμωρῆς.
 πει ἐπαρχίον. infra, *Flaxtabula*.
Ephemericis navalis.
 Ἐπιτάριον ἢ βίς πει τάρου.
 Τὸ ἐπὶ τῆ φανῆ μύρον, πει ἰουδαίας.
Etratio.
Est modus matula, πει μίδης.
Eumenides, (interdum male scribitur *Eudæmones*,
 Εὐρεν ἢ λοπῆς τὸ σῶμα, πει γεγαμικότων καθκόντων,
 πει ἰουδαίας. supra, τὸ ἐπὶ φανῆ μύρον.
 Ἐχο σι, πει τυχῆς.
 Ἐσ ποτί, πει ἄρου.
Exdemetricus.
Flaxtabula, (al. *Flexibula*) πει ἰπαρχίον.
De Fortuna. infra, *Marius*.
Gallus Fundanius, de admittendis.
 πει γεγαμικότων. supra, εὐρεν ἢ λοπῆς τὸ σῶμα.
Gemini.
Gerontodidascalus.
Gloria, vel *Inglorius*, πει φδότις. supra, κινεδοξία.
 Γυῶδι σιαυτόν.
 πει τῶ γράφου. supra, *Desultorius*.
Hecatombe, πει δουσῶν.
 πει ἰνδομῆς. supra, *Caprinus praedium*.
Hercules tuam fidem.
Hercules Socraticus.
De Historia. infra, *Sisenna*.
Idem Attii quod Titii.
De indigitamentis. infra, *Praxsus paratus*.
Inglorius. vide *Gloria*.

De .

- De insania*, infra, *Orestes*.
Γαρονίον. (al. *Hippocyon*.)
Judex, infra, *Pappus*.
Lacrensis. *Logistoricus*.
Lex Mania.
De liberis educandis, supra, *Ceto*,
Logomachia.
Longe fugit qui suos fugit.
Mæonius Autumedus.
Magnum talentum.
Manius.
Marcipor.
Marcopolis, (a) vel *μαρκυπόλις*
πρὸς ἀρχῆς.
De officio Mariti.
Marius, de fortuna. *Logistoricus*.
Melcagri sive Melcager.
Mensurales.
Messala, de *Valetudine*, *Logistoricus*.
πρὸς μέθης, supra, *Est modus ma-*
tule.
Modius.
De Moribus, *Logistoricus*.
Mutuum muli scabunt, *πρὸς ψορισ-*
μῆς.
Mythagogi.
Mysteria.
De natura rerum, *Logistoricus*.
Nepos, *Logistoricus*.
Nescis quid vesper serus vebat.
De numeris, supra, *Articulus*.
De numismatis. vide mox *Oboge-*
sis.
Obogesis, *πρὸς νομισματῶν*.
Oedipothyestes.
Ὀΐος λύρας.
Orestes, de *insania*. *Logistoricus*.
De Origine Humana, infra, *Tubero*.
πρὸς ἀποτῆς supra *ἑστῆς*.
Papiapape, *πρὸς ἰγκυμῶν*.
Pappus vel *Judex*.
Pappus, de *indigitamentis*. *Lo-*
gistoricus.
Patrius.
Τὰ πατρὸς τὸ πατρίον, *πρὸς πατριῶν*.
πρὸς φέβης, supra, *Κεκοδορία & Gloria*.
πρὸς φαργυρίας, supra, *ἄμικμακρῆς*.
πρὸς φιλογενίας, infra, *Væ Vidis*.
πρὸς φιλοφονίας, infra, *Testamentum*.
πρὸς φδορατύοσμη, supra, *Cosmograph.*
Pius, de *pate*. *Logistoricus*.
Plutorine.
πρὸς πλάτε nisi leg. *Περὶ πλ. 1. & 2.*
πρὸς φιλοσοφίας ap. *Nonium*.
Polyandron.
Prætoriana.
Pransus parvus, de *indigitamen-*
tis.
Promethus lib. 1. 2. & lib. 15. al-
legatur à Nonio in evirescat.
Promethus liberatus.
Pseudonea.
Pseudulus Apollo, *πρὸς εὐδαιμονισμῶν*
εἰως.
πρὸς ψορισμῆς, supra, *Mutuum mu-*
li scabunt.
Quinquatrus.
Salatio.
Sardi venales.
Scaurus, *Logistoricus liber*.
Sciamachia, *πρὸς τίσις*.
* De Sedis; ex *Nonio*, & *Pri-*
sciano.
Sera pareste.
Serranus, *πρὸς ἀρχαίσιον*.
Sesqui Ulysses.
Sexagesis.
Sesenna de Historia. *Logistoricus*.
Synistor.
Syno-

(d) Pro *Marcopoli* Hadrianus Junius VI, 9, animadvertit, legit *μαρκυπόλις*; quasi luxu-
 riosam civitatem dicas, Romam.

SCRIPTA DEPERDITA: Lib. I. c. 7. 91

Synephebis, *ἑπὶ ἑμῶν*.

Tanaquil.

Tupi Merivora.

ἑπὶ τῶν supra, Cynus.

Testamentum, *ἑπὶ διαθηκῶν*, *ἑπὶ*
ἐπαγγελίας.

ἑπὶ δὲ τῶν ἀπαρτήτων supra, Pseu-
dus Apollo.

Tribonus, *ἑπὶ τῶν*.

Tricipitina.

Tribodites, Tripplias, *ἑπὶ ἀπῶν*
κτίσεων (al. καὶ οὐκείων.)

Tripallus sive Tripballus; *ἑπὶ*
ἀρρήτου.

Tubero, sive de origine humana, (al.
Romana male.) Logistoricus.

ἑπὶ τῶν supra, *στρατηγία*.

ἑπὶ θυσίων supra, Heccatombe.

ἑπὶ τῶν supra, *ἑχέαι*.

Va viclis, *ἑπὶ φιλογενίας*.

De Valetudine, supra, Messala.

Vinalia, *ἑπὶ ἀποδοσίας*.

Virgula divina.

ἑπὶ ποσειδῶν.

* Casp. Barthius XV. 19. Adversar. in MSto Codice, nescio quo ait se has reperisse Varronis sententias:

M. Varro dixit: sicut refetas gratias invite dante. Vix datum, ne beneficium putes, sed praedam. Semel dedit qui rogatus, bis, qui non. Extorquere est plus quam samel rogare.

Turpissimum est in manducatiis considerare: Pulcherrimum est favore datum gratiam reddere.

Vis experiri amicum? calamitosus fias.

Non refert quis, sed quid dicam.

Nemo suum putes quod extra ipsum est.

Excellentissimum est docendi genus exemplorum subditis.

Studia tantum intermittantur, ne obmittantur. Gaudent varietate Musae, non otio.

Nil magnificum docet qui a se nihil didicit.

Non essemus pauperes, si ignorare nos pateremur quid esset paupertas. Optimus est ad summas divitias progressus, ignoscere se paupertati. Non est miser nisi qui sic se esse putat.

Nusquam perveniet, qui quos videt, sequitur calles.

Imperitiae signum est, quod difficillimum est, exigere cito fieri.

Nulla jactura gravior est scienti quam temporum.

Viatores non vadunt ut eant: sic vita non sui causa fit, sed ut in ea praeclarum aliquid fiat.

Contemnendi sunt invidiosorum contemptus.

Si vis ad summum progredi, ab infimo ordire.

Multi laudem amittunt quam ipsi de se dicunt.

* Svetonius de illustribus Grammaticis c. 23. de Remnio Palamone: *arrogantia suis tanta, ut Marcum Varronem porcum appellaret.* Caspar Barlaeus Epistola ad Joachimum Vicofortium: *Palamon Grammaireu fort satirique appelloit le docte Varron le pourceau des lettres.*

lettres, parce qu'il ramassoit de toutes parts beaucoup des choses sans choix & sans jugement. Dubito an hæc fuerit Remnii sententia. Nec enim porcorum est colligere, sed rimari ac tentare rostrum.

N. Argonauticorum libri IV. fuere alterius eodem tempore celebris *P. Terentii Varronis*, à Patria, Gallie Narbonensis vico Atace, dicti *Atacini*, (a) ut observatum præter alios Gyrardo dialogo IV. de poëtis p. 202. & Vossio lib. I. de Hist. latinis c. 16. Idem Atacinus *bellum Soquanicum* carmine Heroico descripserat aliquot libris, quorum *secundus* allegatur à Prisciano lib. X. p. 877. Alii Varrones complures videantur apud Glandorpium in gentibus *Ælia*, *Cingonia*, *Rubria*, *Terentia*, *Vibidia* & *Vifellia*.

VI. SCRIPTORUM ET LIBRORUM NOMINA

Quæ à Varrone in libris de Latina Lingua referuntur.

Ad paninas editionis A. 1581. 8.

L. Attius 9. 26. 60. 67. 69. 74. 76.	In Trinummo 75. 78.
78. 79. 80. 140.	In Tusculento 46. 76. 123.
In Bruto 22.	Plauti aut librarii mendum
In Philoctete 67.	123.
In carmine Priami 70.	Ælius 9. 10. 12. 26. 45.
In tragœdiis 140.	L. Ælius Gallus 9. 6. 55.
M. Attius Plautus 24. 72. 80. 82.	C. Ælius Stilo. 36. 72.
In Amphitruone 44. 74.	Interpres carminis Saliorum 65.
In Asinaria 38. 45.	M. Afranius 12.
In Astraba 59. 76. 78.	Allius in Bœotio 62.
In Aulularia 8. 42. 81.	C. Annius 60.
In Casina 82.	Antipater 43.
In Cistellaria 20. 76. 81.	Apollodorus 27. 43.
In Curculione 35. 75. 76.	Aprissius in Bacche 58.
In Epidico 32.	Aristarchus 97. 109. 120. 129. 134.
In Menæchmis 75. 80. 68.	Pro analogia scripturæ 101.
In Mercatore 75.	Aristarchei 96.
In Milite glorioso 28. 79.	Aristas 141.
In Mostellaria 111.	Aristocles 141.
In Parasito pigro 75. 77.	Aristodemus 141.
In Persa 75.	Aristophanes 43. 103. 140.
In Pœnulo 19. 76.	Ejus lucerna 71.
In Pseudolo 78.	Aristoteles 86. 127.
Plautus in Sticho 19.	In libro, Nomina Barbarica
	in scri-

(a) * Varronem Atacinum agentem annum 35. ætatis Græcas litteras dedidisse scribit Hieronymus, & ex eo Prosper in Chronico.

- nscripto 76.
 nus 141.
 cilius 79.
 lius 76. 82.
 lius Opilius 74. 76. 78.
 ius 80. 81. 82.
 nachus 29. 72.
 Ipurnius Piso 36.
 Annalibus 36. 39.
 is 77.
 Bruto 45.
 Cippus 43. 46. 55. 138.
 Cippus, homo acutissimus,
 iquit sex libros *videtur a 70-*
tas 101.
 lius 76. 82.
 chis lucerna 7.
 nius 51.
 Adionibus 62.
 is 97. 108.
 snobilis grammaticus con-
 analogiam scripsit 101.
 xritus 52.
 ysius Sidonius 127.
 nius 8. 9. 10. 13. 16. 17. 18. 23. 29.
 45. 56. 60. 68. 69. 70. 71. 72. 73.
 77. 78. 79. 81. 123. 140.
 Alexandro 61.
 Afoto 18.
 Epicharmo 17. 19.
 Medea 67.
 Medo 71.
 ides 78.
 is Flaccus flamen Martia-
 48. 50.
 dus 9.
 rus 77. 79.
 ortensius in poematis 87.
 .
 ites, vel Isocrates 23.
 s 13. 15. 16. 50.
 nius in commentariis 64.
- M. Junius Brutus 6.
 Junius Gracchus 50.
 Juventius Gomicus 54. 76:
 L. Livius Andronicus. 65. 79.
 Lucillius 12. 14. 18. 57. 71. 74. 80. 81.
 117.
 Lucillii urbs 34:
 Lucretius 80. Librorum XXI.
 initium fecit hoc: *Ætheris*
& terre genitabile que vere
tempus 9.
 Q. Lutatius Catulus 36. 44.
 Manlius vel Manilius 13. 68. 70.
 CN. Matus vel Marcius vates 80.
 Mucius Scævola 6. 80. 82.
 Q. Mucius Scævola Pont. Max.
 22. 50.
 CN. Nazius 14. 16. 37. 39. 58. 67.
 69. 74. 75.
 In Æmatia 75.
 In Agidone 82.
 In Clastidio 82. 117.
 In Corollaria 75.
 In Cosmotria 75.
 In Demetrio 82:
 In Duloreste 82:
 In Freto 76.
 In Hemisphærio 66.
 In Lampadione 83.
 In Romulo 75. 82.
 In Stigmatia 82.
 In Therimo 82.
 Nestocles Parmenifius 127:
 Opilius 76.
 M. Pacuvius 8. 12. 17. 45. 69. 77.
 79. 81.
 In Bello Punico 82.
 In Hermiona 63.
 In Mercatore 75.
 M. Pacuvius in Tarentilla 82.
 In Tunicularia 82.
 Papinii epigrammation ; vel
 Pompo-

94 INDEX SCRIPTOR. IN VARRON.

- Pomponii 70.
 Plato libro quarto 72.
 Plautus, supra in Attio.
 Polybius: 29.
 Porcius. 39. 81.
 M. Porcius Cato 75. 123.
 Procilius 36. 37.
 Pythagoras Samius 69.
 Sifenna 98.
 Sophron 42.
 Ser. Sulpicius Rufus 12.
 T. Tatii votum 20.
 P. Terentius Afer 54. 58. 78.
 M. Terentius Varro in lib. de
 æstuariis. 205.
 In libris Antiquitatum 46. 47.
 In libris Tribuum 16.
 Oratio Varronis 48.
 Librorum de lingua Latina
 ordo. 83.
 Libri de declinationibus 97.
 Valerius 76. 140.
 Q. Valerius Soranus 71.
 Virginii vel Vergilii Commen-
 tarius 72.
 Volumnius Tuscus tragicus 16.
 Zenon Citieus 17.
 INCERTORUM.
 Aëtiones 80.
 Annales 20. 26.
 Atellanæ 71. 79. 88.
 Augurum libri 9. 74.
 Censoriæ tabulæ 61.
 Commentaria Consularia 62.
 Commentarium vetus Anquifi-
 tionis 62. 63.
 Lex duodecim tabularum 9. 34.
 44. 74.
 Lex Prætoris, vel Prætoris 44.
 Sacrorum libri Athenis 25.
 Saliorum carmen Numæ tem-
 pore 28. 46. 65. 70.
 Prima verba poetica Latina Sa-
 liorum 66.
 Saturnium carmen 72. 73.
 Sibyllini libri 47.
 Bœtia 62. Plauti.
 Cestio 76. Plauti.
 Colax. 82. Nævii & Plauti.
 Condalium. 77. Plauti.
 Cornicula 37. 74. Plauti.
 Frivolaria. 75. Plauti.
 Fugitivi. 76. Plauti.
 Nervolaria. 76. Plauti.
 Peribœa. 66. Pacuvii.
 Phagon. 75. Plauti.
 Proserpinæ chorus 63.
 Sitelitergus. 76. Plauti.

C A P U T VIII.

DE M. TULLIO CICERONE.

*Ciceronis ætas. 1. Laus. 2. Scripta quæ exstant Rhetorica. 3. Orationes. 4. Epistolæ. 5. Philosophica. 6. Fragmenta & scrip-
 ta deperdita. 7. Supposititia. 8. Editiones. 9. Varii libri
 recentiorum, scriptis Ciceronis rebusque lucem afferentes. 10.
 * Index Scriptorum, quorum Epistolæ, cum epistolis Ciceronis
 ad Familiares leguntur. 11.*

I. **M** TULLIUS CICERO, Romanus, ex equestri fami-
 lia, natus est in villa Arpinate. A. U. C. DCXLVIII.
 Q. Ser-

Q. Servilio Capione & C. Atilio Serrano COSS. die (a) tertio Januarii. Vitam ipsius è veteribus, ne perditos *Tullii Tironis* & *Cornelii Nepotis* libros memorem, *Plutarchus* scripsit, & brevius *Amelins Victor* cap. LXXXI. Inter recentiores copiose eam atque diligenter singulari libro tradidit *Franciscus Fabricius* (b) *Marcoduranus*, digestam per annos ætatis, qua vixit Cicero quatuor & sexaginta. In præsentì annotare suffecerit, Consulatum gessisse Anno U. C. DCXCI. & *Catilinæ* furoribus patriam feliciter liberasse. Ab eo tempore missum esse in exilium Anno DCXVI. sed mense decimo sexto post, omnium consensu atque *Italiae* *humeris*, ut ait ipse, in Urbem reportatum, præfuisse *Ciliciæ* cum Imperio Anno DCCIII. Hinc cum semper omni ope Reip. partes quantum poterat in bello civili tutatus esset, à *Cæsare* victore veniam consecutus, sed tandem *Lepidi*, atque *Antonii* maxime, adversus quem in *Philippicis* constantissime & gravissime verba fecerat, oppressum, *Octaviano Augusto*, qui *Ciceronis* suffragio Consulatum (c) acceperat, aliquamdiu frustra obnitente, proscriptum misereque obruncatum (d) periisse VII. Id. Decembris, anno post C. Cæsarem in senatu transfossum, qui erat U. C. DCCXI. ante CHRISTUM XLIII.

* *Tullia*

(a) Conferatur illustris Doctrinæ Viri *Step. Baluzii* dissertatio de die natali *Ciceronis*, & Epistola ad *Em. Cardinalem Norisium*, quæ exstat ad calcem notarum in librum *Lactantii* de mortibus persecutorum editionis *Trajectinæ* V. C. *Pauli Bauldri* 1693. 8. p. 118. 119.

(b) Prodit hæc vita primùm separatim *Colon. A. 1563. 8. ac* deinde sæpius recula est variis formis locisque ut notatum *Tho. Crenio* parte 2. *animadvers.* p. 193. seq. Etiam adjuncta legitur melioribus quibusdam editionibus *Ciceronis*, ut *Gruterianæ*, *Hamb. 1618. fol.* apud *Frobeniam*. Ante *Fabricium* hoc argumentum tractaverant *Christoph. Mylans*, *Hon. Bullingerus*, cujus narrationem de vita *Ciceronis Romæ* reperam *A. 1553.* edidit *Vvolfgangus Peristerus Borussus*, *Jac. Angelus de Scarparia*, *Lombardus Arstianus*, qui pro *Plutarchi* interpretatione novam ipse *Ciceronis* vitam dedit, inter *Plutarchi* parallelas latinè editas plus semel excusam: *Constantinus Felix* *Durandinus* libri duobus de exilio & glorioso reditu *Ciceronis*; *Lipfiz*, 1535. 4. *Christophorus Proyffius* *Pannonius*, *Bassl. 1535. 8.* *Sebastianus Corradus* vir percruditus in *Egnatio* sive *Quæstura*, qua *Ciceronis* etiam mores adversus *Plutarchum* aliosque tuetur, *Bononiæ* anno eodem: & *Petrus Ramus* in *Ciceroniano*, *Pariz. 1556.* Post *Fabricium* memorandus venit *Lambinus* in sua *Cic.* editione: *Benedictus Herbesus*. *A. 1568.* tum *Jo. Brantius*, qui cum *elogiis virorum illustrium è Cicerone* collectis *Tullii* vitam *Chronologico* ordine digessit, *Antwerp. 1612. 4.* *Davidis Chyrsæi* tabula *Chronologica*, cum *Scarpariz* libello edita *Berolim. 1587. 8.* *Sim. Valambertus* in vita *Cic.* *Pariz. 1587. 8.* *Rudolphus Capellus* in *Prothœoria Ciceroniana*, *Hamb. 1683. fol.* *Casp. Sagittarius* libro de vitis *Plauti*, *Terentii*, ac *Ciceronis* *Altenburg. 1671. 8.* Libro de *lectione* & *imitatione Ciceronis*, *ibid.* & in *Historia vitæ ac mortis Tullii filii*, *Jen. 1669. 4.* *Tullii* vita nescio quo auctore *Parisiis* edita 1682.

2. Vide sis etiam *Petrum Lambecium* lib. 2. de *Bibl. Vindob.* p. 726. seq.

(c) *Plutarchus* in *Cicerone* p. 884.

(d) Adi si placet *Senecam* *suasoria VII.* & quæ ad *Cornelii Severi* fragmentum *Theodorus Gorallus* sive *Joannes Clesicus V. C.* de invento *Ciceronis* sepulchro in *Zacyntho* insula exstat *Epistola Desiderii Liguamini*, *Venet. 1547.*

* Tullia gens utrum à Tullo Rege Rom. ducat originem, vid. Claud. Dausquejum & Nic. Heinsium notis ad Silii VIII. 407. Fu & Tullius Cimber Rhetor, in quem scizontes in Catalectis Vet Poëtarum. Ciceronis pater fullo, si Dioni fides, cujus inde scorma lib.46. ubi ait Ciceronem τὰς κρείσσονας ἀὐτῷ πατεῖν ἢ πλύνειν (fullones solent pannos) λαιδοθείαις τισὶν ἐξ ἐργαστηρίων ἢ τεμάσων. &c. Mat. Ciceronis Helvia, pater equestris ordinis ex Regio Volscorum genere. Vide Prosperi Chron. p. 679. ex Hieronymo. Cicero natus Arpini, Serrano & Cæpione Coss. Anno 106. ante Christum natum. Vide Gellium XV.28.& Pontacum ad Eusebii Chron. p.48. Ciceronis effigies extat in nummo Magnesium apud Tristani Tom. 2. 429. & in alio apud Lambecium Tom. 2. pag. 726. atque in veteri Cyriaci Matthæi marmore ibid. nec non in gemma apud Laur. Begerum pag. 71. thesauri Palatini: & in veteri anaglypho porticus serenissimi Ducis magni Hetruriæ apud Jac. Gronovium Tom. 3. thesauri Græcar. Antiquitatum. De peregrinatione suæ & studiis Cicero ipse in Bruto cap. 91. seq. cui jungendæ C. V. J. Georgii Walchii amœnitates historicæ de Ciceronis peregrinatione. Lips. 1715. Quis vero non miretur Ciceronem, hominem novum, primo statim quo petere eum licebat tempore, hoc est quadragesimo anno ætatis Consulatum Romæ & petiisse & impetrasse & gessisse tanta cum auctoritate. Confer Orat. contra Rullum c.1 seq. & de Catilina à Cicerone Consule oppresso Excerpta Peire sciana pag. 797. & Orationes Catilinaris, Sallustium &c. Nummus in Ciceronis ex Cilicia triumphum apud Begerum Tom.2. thesaur Brandenburg. Consulere etiam juvabit ejusdem Begeri examen duobus quorundam, ubi Ciceronem Proconsulem non Cilicia tantum, sed Cypri quoque & Asiæ fuisse disputat. Berolin. 1704 fol. Ex illa præfectura annua ad quingenta millia thalerorum ad eum redierunt, licet satis abstinentem. Unde colligas quantum exigere potuerint iniqui & avari locupletiorum Provinciarum Romanarum præfeti.

De Ciceronis majoribus consulendæ notæ virorum doctorum ac caput 1. Orationis pro Rullo Tom. 3. edit. Grævianæ p. 339. Uxorem ipsius Terentiam fuisse sororem Fabiæ Terentiæ virginis Vestalis, notat Plutarchus in Catone minore pag. 768. Filius Ciceronis Marcus Tullius ex paterno ingenio nihil admodum habuit præter affectationem urbanitatis sive jaciendi joci, cujus exemplum affert Seneca suasoria ultima. Non minus tamen ac pater Consulatum obtinuit, gessitque eodem quo Augustus An. U. C. 723 suffectus ex Idibus Sept. & in consulatu suo auctor fuit, ut statuarum imagines, ornamenta M. Antonii omnia dejicerentur, sanciretur que

que edito, ut ex Antoniorum familia nemo Marcus nominaretur. Vide Plinium XXII. 6. & Plutarchum in Ciceronis patris vita pag. 886. Appianum &c. Multi sunt in hujus Ciceronis filii laudibus efferendis scriptores duo recentiores, quorum unus Latine, alter Gallice vitam ejus consignarunt, & simul nonnulla attigerunt de rebus patris, fratrisque ejus Quinti, & quem hic habebat filium cognominem, Quinti Ciceronis. Uterque ad manus mihi est, & Latinus quidem, quem ex auctione Kielmannianæ Bibl. locupletissimæ nactus sum raro obvius, scriptus diligenter tersoque stilo, nec indignus qui prælo iterum subjiciatur. Titulus libri est: (a) *M. Tullii Ciceronis Vita continens rerum cum ab aliis tum ab ipso domi forisque præclare gestarum historiam*, Simone Vallamberto, *Heduo Avalonensi autore*. Paris. apud Barthol. Macæum 1587. 8. Auctor posterioris, quæ Gallice lucem vidit Hagæ 1715. 12. (b) *Histoire des quatre Cicérons*, ex Vallamberto profecit, licet vix usquam citet de nomine, nisi pag. 222. vitiose *Valembert* pro Vallamberto.

De Tullia Ciceronis filia & genero Dolabella (c) eruditam observationem leges in *Acerra Philologica Hallensî Germanice A. 1715. 8.* edita pag. 533. seq. De fano, quod Tullia filia suæ defunctæ Cicero monumentum dedicasse se innuit XII. 25. 27. ad Atticum, Dissertatio Nicolai Mongalti inserta *Memoriis Academiæ Regiæ inscriptionum*, vulgatis Gallice T. 2. p. 473.

In Academiam & thermas Ciceronis, quæ oculis medebantur, argutum Epigramma Laureæ Tullii, ejus liberti servatum à Plinio XXXI. 2.

De nece Ciceronis Plutarchus pag. 884. seq. Joannes Antiochenus in excerptis Peirescianis p. 798. Valerius Max. V. 3. 4. Martialis III. 66. & quæ ex Livio & Severo Seneca sua sor. VII. E recentioribus Jo. Conradus Dietericus in vita Augusti Imp. pag. 78. seq. & Theodorus Gorallus sive Jo. Clericus ad fragmentum Cornelii Severi.

Desiderii Lignaminei, Patavini ad Jo. Baptistam Privitellium Genetensem descripta & Venetiis A. 1557. edita facies monumenti Ciceronis, reperti ut ajunt A. 1544. in Zacyntho insula cum inscriptione **M. TYLLI CICERO HAVE ET TU TERTIA ANTONIA**, cumque urna inscripta verbis **MAR. TUL. AVE**, & vasculo excipiendis lacrymis, recusa exhibetur in *Ampliss. Viri*

G

Bur-

(a) Henr. Jo. Butemeisteri programma VViteb. 1720:

(b) *Acta Erud. A. 1715. p. 155. Journal littéraire Tom. V. pag. 118. Neve Bibl. XXXIX. pag. 188.*

(c) Duo Dolabellæ, de quibus Grævius ad Svetonii Cæsarem pag. 776.

Burchardi Gotthelf Struvii Bibliotheca librorum variorum, theca
1. Jen. 1719. 4.

S. Hieronymus, cujus Epistolæ selectæ sub Tullii Christiani nomine à Monacho quodam Benedictino vulgatæ sunt novissime Parisiis A. 1718. 12. Eustochio suæ Epist. 22. narrat febricitanti sibi visum se coram divino tribunali vapulare, quod Ciceronianus magis esset quam Christianus. Pro re vere gesta accipiens Petrus Blæsentis Epist. 140. *B. Hieronymus*, inquit, *fere usque ad internecionem flagellatus est ab Angelo, quia rhetorici lepore sermonis illectus vanitati operam dabat.* In Corpore Canonico Can. legimus 7. distinct. 37. *Legimus de B. Hieronymo, quod cum libros legeret Ciceronis, ab Angelo est correptus eo quod vir Christianus paganorum signentis intenderet.* Aliis somnium, quod ipse alibi firmat Hieronymus: aliis ut Heumanno (a) merum est commentum Hieronymi. Sed nihil impedit quo minus fuerit somnium ex iis, quibus videmus nobis vigilare & tamen somniamus, quod febricitantibus sæpius contingere est notissimum.

Vitam Ciceronis scriptam à *Plutarcho* præter *Hermannum Crusarium* (b) & *Guil. Xylandrum* Latine vertit *Achilles Bochius*. Cum *Christophori Preussii* Pannonii vita Ciceronis & studiorum rerumque gestarum historia ex ejus ipsius libris testimoniisque potissimum observata, prodiit *Oratio de imitatione Ciceroniana* quod illa sola ad genus quodcunque elocutionis sufficiat. Basil. 1555. 8. *Benedictus Herbestus* Polonus, verbis Ciceronis vitam ipsius consignavit A. 1568. de cuius aliis scriptis *Simon Staravolscius* in Polonorum scriptorum hecatontade cap. LIII. De *Seb. Corradi* quæstura, quo libro vita Ciceronis insigniter illustratur, conferenda *Bibl. selecta Jo. Clerici* Tom. XIV. pag. 143. seq.

Vita Ciceronis scripta à *Francisco Fabricio* occurrit etiam in editione *Veneta Manutiorum* commentariis illustrata in fol. & in *Gronoviana* adpersis quibusdam *Jac. Gronovii* notis.

II. Verissime prodidit *Vellejus perfectum prosæ eloquentiæ decus sub principis operis sui Tullio erupisse*: atque *S. Hieronymus, in arce tum Romana stetit eloquentiæ*. Quæ enim vis, quæ suavitas, quanta copia in ejus oratione, quæ dignitas, quanta rursus abundantia rerum, honestas sententiarum: cumque familiariter agit cum amicis ac necessariis suis, quantus in simplicitate inimitabilis nitor, quantus delectus verborum, ecquod porro doctrinæ genus, quæ pars, quam ille ingenio suo non dicam attigit, sed mirifice illustravit & amplificavit: quid tam abstrusum aut difficile, quod

(a) Anno ætatis Hieronymi XXXII. vide *Tillemont. Tom. XII. memor. Hist. Eccles.* pag. 24. seq.

(b) C. A. Heumannus *programme de Hieronymi ecclésiæ Ciceroniana.*

pro illo usu rerum & doctrinæ qua abundabat ubertate non potuerit explicare facillime atque quam pulcherrimis luminibus exornare. Ex innumerabili autem multitudine eorum, quibus admirabilis semper Cicero visus est, unicum duntaxat adscribo testimonium Plinii VII. 30. Hist. *Salve primus omnium parens Patriæ appellatione, primus in toga triumphum linguæque lauream merite, & facundiæ latinarumque litterarum parens: atque ut dictator Cæsar, hostis quondam tuus, de te scripsit, omnium triumphorum lauream adeptæ majorem, quanto plus est ingenii Romani terminos in tantum promovisse, quam Imperii.* * Antonii Schultingii erudita Oratio de *jurisprudencia* Ciceronis subjuncta est viri illius clarissimi dissertationibus editis Franequ. A. 1708. 4. & recusa ad calcem dissertationum ejus de recusatione judicis Lug. Bat. 1714. 4. Cornelius van Bynkershoek in opusculis varii argumenti, de quibus Acta Erud. A. 1720. pag. 111. & 116. seq. Nicolai Harschei diatribe de divinatione Ciceronis (Reip. mutationem prælagientis,) in exemplum divinationis civilis proposita. Marpurg. 1710. 8. Jac. Perizonii Oratio inauguralis de Ciceronis eruditione & industria, proposita in exemplum juventuti Academicæ. Franequ. 1682. Jo. Sam. Bergeri Cicero *Medicus*. Witerb. 1711. Jo. Casp. Haferungii Cicero *Theologus*. Witeb. 1701. Jo. Philippi Treuneri diss. de Theologia Tullii, Jenæ edita. Ex utroque horum, sed longe magis ex ipsa Ciceronis lectione constare puto, alienum fuisse ipsum ab errore Epicuri, quem illi impingit vir doctus Jo. Matthias Gesnerus, qui in *Chrestomathia Ciceroniana*, libro utilissimo alioqui & commendando adolescentibus pag. 277. providentiam Divinam ab Cicerone negatam fuisse affirmat.

Vim dictionis Tullianæ innuere videtur Ennodius Epist. 5. scribens de Avieno: *Aurum Demosthenis & ferrum Ciceronis expendit.* Idem Epistola XVI. *Adbibita, credo, adversus me fuisset Tulliani profunditas gurgitis, Cbryssippi proprietates, Varronis elegantia.* Manus Ciceronis sive chirographa ejus adhuc superabant temporibus Quintiliani, quo judice X. 1. *Tullius effinxit vim Demosthenis, Platonis copiam & Isocratis jucunditatem:* atque ut ait Vellejus, *effecit ne quorum arma vicerant Romani, eorum ingenio vincerentur.* Hieronymus prologo quæstionum Hebr. *Sed & Tullius, qui in arce eloquentiæ Romanæ stetit, rex oratorum & Latine Lingue illustrator, reputandarum accusatur à Græcis.* Similiter Regem eloquentiæ appellat Paschasius Ratbertus prologo in Evangelium Matthæi. Et Themistio Græco scriptori Oratione XIII. ad Gratianum Imp. pag. 173. audit *ὁ πάνσοφος Τάλλος, ὁ τῆς παλαιᾶς Ῥωμαίων σοφίας ἡγεμὼν, qui nihil ignoraret, dux & auctor veteris Romanorum sapientiæ.*

III. Ex scriptis Ciceronis exstant :

1. *Libri II.* qui vulgo *de inventione* inscribuntur, & soli tulere ætatem è *libris quatuor*, quos fecerat adolescens *de arte Rhetorica*. Confer Vossium de natura Rhetoricæ cap. XIII. p. 91. In duos illos libros edita sunt Commentaria Rhetoris antiqui *Fabii Marii Victorini* (de quo infra libro IV.) cum variis Ciceronis scriptis, Venet. 1490. Mediolani 1498. fol. & separatim Paris. apud Rob. Stephanum 1537. 4. atque una cum variorum Commentariis in universos Rhetoricos Ciceronis libros additis *Marini Besicemi* castigationibus Basil. 1547. fol. ac denique inter antiquos Rhetores Latinos collectos & editos à Francisco Pithæo. Paris. 1599. 4. Libros ipsos Ciceronis illustravit præter *Nascimbanum Nascimbanium* Ferrariensem, Vene. 1563. 4. & cum libris ad Herennium emendatè edidit *Jo. Michael Brutus*. Lugd. 1570. 12. * *Libri duo de inventione*, sub titulo *Rhetoricæ veteris* prodierunt sine anni nota vel loci in fol. Eundem titulum ferunt etiam in aliis antiquis quibusdam editionibus, quemadmodum libri ad Herennium nuncupantur *Rhetoricæ novæ*. Itaque & à Georgio Trapezuntio per *Rhetoricam veterem* libri de inventione denotantur, non libri ad Herennium, ut sibi persuasit Clarissimus Gibertus, (a) Idque rectè observatum in Diario Lipsiensi, (b) at verba hæc commentarii in libros ad Herennium, non sunt Marii Fabii Victorini, qui in illos non scripsit, sed recentis scriptoris: *Nova Rhetorica* (vocantur libri ad Herennium) *ad differentiam veteris, quam in adolescentia scripsit* (Cicero) *de qua in Oratore ait: qui libri à nobis exciderunt &c.* M. T. Ciceronis ad Herennium Rhetoricorum novorum libri, M. T. Ciceronis Rhetoricorum veterum libri Venetiis. 1470. fol. (c) per Nicolaum Jenson.

Emendata manu sunt exemplaria docta

Omniboni, quem dat utraque lingua patrem.

Hæc eadem Jenson Veneta Nicolaus in urbe

Formavit, Mauro sub Duce. Christophoro.

Ad Herennium & de inventione Venet. 1479. fol. per Philippum Condam Petri. Libri II. de inventione cum commentario Victorini, Venet. 1481. fol. per Baptistam de Tortis & ibid. 1483. fol. per Joannem de Forlivio & Jacobum Britannicum Brixianum. Venet. 1493. fol. Colon. 1535. 8. &c. Cum Francisci Maturantii & Antonii Mancinelli commentariis prodierunt etiam Venet. A. 1486. fol.

2. *Dialogi III. de Oratore*, ad Q. Fratrem, quos post *Omnib-*

num

(a) Jugemens sur les Auteurs de la Rhetorique.

(b) Never Ducher Baal XXXIX. p. 319.

(c) Maittaire annal. typograph. p. 69. & 136.

num Leonicensium Venet. 1492. fol. annotationibus illustrarunt *Jacobus Ludovicus Strebans*, *Leodegarius à Quercu* & *Philippus Melanchthon*. Paris. 1562. 4. *Audomarus Talæus* Paris. 1533. 4. Emendate edidit & ad MSS. codices recensuit *Thomas Cockmann*, Oxoniæ, An. 1696. 8. Meminit Cicero ipse lib. 1. Epistola IX. ad Lentulum: *Scripti igitur Aristoteleo more quemadmodum quidem volui, tres libros in disputatione ac dialogo de Oratore, quos arbitror Lentulo tuo fore non inutiles. Abhorrent enim à communibus præceptis, ac omnem antiquorum & Aristoteleam, & Isocratæ rationem Oratoriam complectuntur.* Locum de false dictis sive jocos, qui occurrit libro secundo cap. LIV. seq. erudite exposuit singulari commentario *Adrianus Turnebus*. De jocos Ciceronis, in quibus nimius interdum quibusdam visus est, tres libros scripserat olim *Tullius Tiro*, Ciceronis libertus. Vide si placet *Vossium* de Hist. latinis lib. I. cap. XVII. & *Jonsium* III. 17. de Scriptoribus Hist. Philos. Multos Tullii jocos è *Plutarcho* in Cic. p. 863. *Quintiliano* VI. 3. *Macrobio* II. 3. Sat. aliisque collegit *Franciscus Vavassor* p. 328. seq. libri elegantissimi de ludicra dictione. Vide & *Jani Passeratii* præfationem de ridiculis Ciceronis: * *De Dialogis III. de Oratore* ita Cicero ipse XIII. 19. ad Atticum: *Sunt etiam de Oratore nostri tres mihi vehementer probati. In eis quoque eæ personæ sunt, ut mibi tacendum fuerit. Crassus enim loquitur, Antonius, Catulus senex, C. Julius frater Catuli, Cotta, Sulpicius. Pucro me bicsermo inducitur, ut nullæ esse possent partes meæ.* A. U. C. 662. Ciceronis XV. Vide *Jonsium* de scriptoribus Hist. Philosoph. pag. 187. *Præcepta Oratoria* vocat Cicero in *Topicis* cap. 25. & ad hos libros iterum provocat bis cap. 26. Primum illos (quibus laceris tantum & mutilatis usus fuerat *Petrarcha*) integros reperit *Gasparius Bergomas*, descripsit *Cosmus Cremonensis*, excudit *Ulricus Han de Vienna*, Rom. 1468. fol. & *Christophorus Valderfer Ratisponensis* Venet. 1470. fol. & *Andreas Catharensis* ibid. 1478. fol. Exstat etiam editio sine anni nota & loci in fol. Illustravit *Omnibonus Leonicensis* Vicentiæ 1476. fol. Venet. 1485. fol. Editio præclara *Thomæ Cockmani*, emendata ad sex Codices MSS. recusa (a) Oxoniæ 1706. 8. Novo deinde studio eisdem libros novissime recensuit *Zacharias Pearce* (b) Cantabrig. 1716. 8. additis etiam notis ad Voluminis calcem. Hic præter Codices tres MSSos haud inspectos *Cockmanno*, usus est editione Veneta A. 1478. & *Mediolanensi* A. 1498. Ex libris Rhetoricis Ciceronis junctim in usum *Delphini* editis Paris. 1687. 4. à *Pacobo Proust*, S. J. hi

G 3 tres.

(a) *Bibl. anticæ & modernæ* Tom. XI. pag. 155.

(b) *Acta Eruditor.* A. 1717. pag. 58. *Bibl. anticæ & modernæ* T. XI. p. 155.

tres de Oratore separatim (a) cum Proustii notis excusi prodierunt Oxoniæ 1715. 8. Italica interpretatio Ludovici Dulcis cum paucis ejus notis, subjectis ad calcem Voluminis, lucem vidit Venetiis 1554. 12. Gallica versio Paris. 1673. 8. *Benedicti Averanii* eruditi & disertissimi scriptoris dissertationes CXII. in librum 1. de Oratore Tom. 2. Operum (b) excusorum Florentiæ 1716. fol.

De joci Ciceronis præter supra laudatos à me scriptores consule *Erasmum* libro quarto apophthegmatum, & *Andream Schottum* *Vindiciis Ciceronis* sive in *Cicerone à calumniis vindicato* Antuerp. 1713. 8. c. V. & VI.

3. *Brutus* sive *liber de claris Oratoribus*, in quem *Seb. Corradi* commentarius prodit Florentiæ 1552. fol. Ut omittam scholia *Auli Antonii Palmyreni*, & *Leodegarii à Quercu*, & *Jo. Rivii* castigationes, & commentarium *Cælii Sec. Curionis*, Basil. 1564. 8. Hunc librum dialogis de oratore subjecit ipse Cicero. Ita enim lib. 2. de divinat. c. 1. *Ita tres erunt de Oratore, quartus Brutus, quintus Orator.* * *Brutum* sive *librum de claris Oratoribus* primum ex Codice MS. descripsisse se, & in manus hominum dedisse gloriatur *Blondus Flavius* in *Italia illustrata* pag. 346. Cum in *Quintiliani Institutionibus* & *ad Atticum Epistolis nostrorum Italia adolescentium ingenia desudarent*, *Gasparinus Bergomensis*, grammaticus rhetorque celeberrimus Venetiis meliori solito doctrina nonnullos erudit, plurimos ad ea imitanda studia incitavit: florebantque jam & fama celebrabantur *Petrus Paulus Vergerius*, *Omnibonus Sebola Patavinus*, & natu majores *Leonardus Aretinus*, *Robertus Rossus*, *Jacobus Angeli* & *Poggius ac Nicolaus Medicus*, quem præceptor domi assiduus erudierat *Aretinus*, *Guarinusque Venetiis* & *Victorinus Feltrensis Mantuæ* multos cæperant erudire, cum *Philippus Mediolanensis* dux tertius *Gasparinum à Bergamo* subditum hominem invitum *Mediolanensibus* edocendis *Padua* & *Venetia* evocavit. Ubi id maxime adjumenti studiis eloquentiæ attulit, quod repperit *Laudæ à summo viro Gerardo Landriano* tunc ibi Episcopo multis maximisque in vnderibus *Codex Ciceronis* pervestus, & cujus literas vetustiores paucissimi scirent legere, ad ejus perveniens manus interitum evasit. Continebat is codex præter rhetoricorum novos & veteres qui habebantur, tres quoque de Oratore integerrimos, *Brutum de Oratoribus claris* & *Oratorem ad Brutum M. Tullii Ciceronis*: unde liberatus est bonus ipse vir *Gasparinus* ingenti quem assumerat labore supplendi quoad poterat

(a) Mem. de Trevoux 1716. p. 353.

(b) Giornale de' letterati d'Italia Tom. XXIV. pag. 434. Bibl. ancienne & moderne Tom. XII. p. 184.

poterat librorum de Oratore defectus : sicut diu antea in Quintilianii institutionibus multo labore suppleverat . Et quum nullus Mediolani esset repertus, qui ejus vetusti Codicis literam sciret legere , Cosmus quidam egregii ingenii Cremonensis tres de oratore libros primus transcripsit , multiplicataque inde exempla omnem Italianam desideratissimo Codice repleverunt . Nos vero cum publicis patriæ tractandæ negotiis adolescentes Mediolanum adissemus , Brutum de claris Oratoribus primi omnium mirabili ardore ac celeritate transcripsimus , ex quo primum Veronam Guarino , post Leonardo Justiniano Venetias misso , omnis Italia exemplis pariter est repleta . Brutus cum libro de perfecto Oratore , Topicis , Partitionibus , & libris de Oratore Leonicensi illustratis commentario , ac de petitione consulatus ad Q. fratrem & Æschinis ac Demosthenis Orationibus contrariis Latine versis prodiit Venetiis A. 1485. fol. apud Barthol. Alexandrinum & Andream Asulanum . Idem Brutus ex Gallica Girii versione Paris. 1670. 12.

4. Orator sive de optimo genere dicendi , ad M. Brutum illustratus à M. Antonio Majoragio , Venet. 1587. 4. & qui in Basileensi collectione commentariorum in libros Ciceronis Rhetoricos habentur , Victore Pisano , Jac. Ludovico Strebæo , Phil. Melanchthono & Jo. Rivio Atthendoriensis . Prodiit etiam hic liber cum notis Leodegarii à Quereu Paris. 1562. 4. * Orator sive liber de perfecto oratore (de optimo genere dicendi vocat ipse Cicero XII. 17. Epist. ad Cornificium) scriptus A. U. 708. cum M. Brutus Galliam cis Alpes teneret . Vide Henr. Norisum ad Cenotaphia Pisana pag. 271. Orator , de fato , topica & de universitate, cum commentario Victoris Pisani 1492. fol. Orator Gallice redditus à Blasio Vigenorio . Paris. apud Vasosan. 1575.

5. Topica ad C. Trebatium Jctum , in quam ætatem tulit commentarius Severini Boethii , Lugd. 1536. 4. Paris. 1557. 4. & inter Boethii opera junctim edita ut infra libro III. dicam , atque in editionibus Topicorum cum variorum commentariis , Paris. 1542. & 1547. 1557. 1561. 4. inter commentarios variorum in libros Ciceronis Rhetoricos universos , Basil. 1541. fol. in quibus præterea habes commentarios Georgii Vallæ Placentini (Venet. 1492. fol. pridem editos) tum Jo. Visorii Cenomani & Barthol. Latomi , scholiaque Melanchthonis & Christophori Hegendorpini . Postea Achilles Statius eruditus notis Topica illustravit , Lovan. 1552. 8. atque Antonius Goueanus , Paris. 1545. 8. Appendix quoque ad explanationes Statii exstat edita Antuærp. 1553. 8. * Topica cum commentariis Boethii & scholiis Philippi Melanchthonis , Haganoæ 1533. 8. Cum commentariis Boethii , Jo. Visorii & Barthol.

Bartbol. Latomi. Lugd. 1541. 8. Cum commentariis *Georgii Vallæ*, sine anno & loco fol. *Cælii Secundi Curionis* in Topica commentarius Basil. 1553. 8. Denique *Joannes à Reberteria* Turonensis, *JCtus Parisiensis*, dignus Duareni discipulus vulgavit libros quatuor Topicon juris, Paris. 1575. 8. Witeb. 1590. 8. quibus Ciceronis Topica illustrantur suppleturque.

6. *De partitione Oratoria* Dialogus, quo filius è patre Cicerone latine accipit, quæ eidem de ratione dicendi græce traderat. Hunc conjecturis quibusdam, sed levibus judice Vossio, Ciceronis esse negat Angelus Decembrius lib. I. de Politia litteraria. *Majoragii* Commentarius in Tullii partitiones lucem vidit Venetiis 1587. 4. Scripsere etiam in hunc librum *Jo. Sturmius* Rhetor sua ætate insignis, *Vitus Amerbachius*, *Cælius Secundus Curio*, & qui in collectione commentariorum Basileensi occurrunt *Georgius Valla*, *Jac. Ludovicus Sirebaeus*, *Bartbol. Latomus*, & *Christophorus Hegendorphinus*. Prodiere etiam partitiones cum tabulis Claudii Minois Paris. 1582. 4. * *Partitiones Oratoria* cum Topicis & Oratore Venet. 1485. fol. & cum scholiis Gerardi Bucoldiani Colon. 1531. 8. adjuncta Oratione pro Dejotaro & ex Livio Oratione Q. Fabii Max. de P. Scipionis in Africam trajectione.

7. *De optimo genere Oratorum* brevis disputatio, quam Cicero prologi vicem (a) præmiserat *Orationibus contrariis Demosthenis atque Æschinis* latinè à se conversis. Hanc translationem interdixisse, vehementer dolendum est, quoniam Cicero illas Orationes velut exemplar Articæ ejusque consummatissimæ eloquentiæ de industria delegerat, ac Romanis suis ad imitandum proposuerat. *Achillis Statii* Commentarius in hunc libellum editus est Lovanii 1552. 8. *Jo. Antonii Viperani* Antu. 1581. 8.

8. *Libri quarti Rhetoricorum ad C. Herennium* * cognatum, ac (b) familiarem suum, quos Ciceroni disertè tribuit S. Hieronymus libro I. in Rufinum atque præfat. ad Abdiam, itemque non uno loco Priscianus, sed & *Lucretius Ferrariensis* (ut videtur) *Epistola prima ad Eginhartum*: atque Ciceroni præter Antonium Marinellum aliosque singularibus nuper diatribis vindicatum invenit *Georgius Caspar Kirchmaierus*, & *Jo. Petrus Ludovicus* in

.Aca-

(a) *Asconius Pedianus* in Orat. pro Milone tamen librum appellat: Non tantum ex *Oratione & Annalibus*, sed etiam ex libro apparet, qui Ciceronis nomine inscribitur de optimo genere Oratorum. Respicit autem hæc verba, quæ capite IV. leguntur. Sed si eodem modo putant exercitum in loco, & in omnibus templis quæ circum forum suum collocata dici pro Milone decussisse, ut si de re privata ad unum judicem diceremus, vim eloquentia sua facultate non rei natura metuantur.

* (b) Lib. IV. c. 69. Nam & simul libenter, exercetur propter amicitiam, cuiusque initium cognatio fecit, casus Philosophia ratio confirmavit.

Academia Hallensi haud incelebris nostra ætate Professor: * Leonardus Aretinus, Dionysius Lambinus, Marinus Becichemus Scodrensis, qui ab adolescente scriptos (a) putat in diff. quod libri ad Herennium à familia Ciceronis amoveri non debeant, & Angelus Bucinensis in defensione pro Rhetoricis ad C. Herennium Philippo Strozæ dicata. Becinchemi & Bucinensis diatribæ occurrunt in collectione Commentariorum Basileensi in libros Ciceronis Rhetoricos. Audacter etiam pro Cicerone auctore pugnat Tranquillus Tamyras in Hexasticho, quod in antiquis editionibus legitur:

Dic quibus, ò Lector, validis rationibus instes

Hoc non esse, sacri est quod Ciceronis opus?

Non hoc ingenium, non spectas flumina linguæ?

Non cernis variis dicta ministeriis?

Qui negat hoc, cæli tandem reor astra vetabit,

Et maris esse undas, & gramen esse soli.

Sed yiri in lectione Ciceronis versatissimi, tum avorum nostrorum memoria, tum nostra ætate, è quibus vel unum juvat honoris causa appellare Conr. Samuelem Schurtzfeischium, communibus suffragiis, Tullio hos libros abrogant, tribuuntque vel L. Cornificio (b) patri, ad quem Ciceronis Epistolæ exstant, vel L. Cornificio filio, qui Anno U. C. 719. Consul fuit, & de Rhetorica arte scripsisse è Quintiliano intelligitur: vel Ciceroni filio, (c) aut Lauræ Tullii Ciceronis liberto, qui & ipse Cicero vocabatur, vel Tullio Tironi, quem inter Rhetores memorant Plinius ac Svetonius: vel M. Gallioni, (d) cujus nomen in antiquissimo codice librorum ad Herennium Romano, licet ab alia manu deletum comparuisse refert Aldus Manutius Pauli F. Epistola ad A. Naugerium: vel Virginio Rufo, (e) quem voce & scriptis eloquentiam docuisse Neronis temporibus, tradunt Tacitus & Quintilia-

(a) Huic sententiæ repugnat quod lib. 1. cap. 20. exempli loco assertur: *Tullius hæc meus Terentia uxori meæ triginta ponde vasorum det qua volet.* Atqui Tullius Cicero natus anno ætatis quadragesimo tertio.

(b) Ita P. Victorius, Paullus & Aldus Manutii, Adr. Turnebus, Muretus, Sigonius, Riccobonus in diff. advers. Marium Martium, Barthius in Adversar. & Glandorpheus in Onomast. Vide etiam Jo. Rainoldum prælect. XX. de libris Apocryphis Tom. L. p. 166. & Vossium de natura Rhetoricæ cap. XIII. p. 92, 93. qui pro Cornificio filio librorum ad Herennium auctore disputat.

(c) Hæc sententia placuit Nascimbænio in lib. 2. Cic. de invent. ut eidem Vossio notatum.

(d) Gallionis inter Rhetores meminit Seneca & auctor Dialogi de causis corruptæ eloquentiæ. Idem forte ad quem Ovidius IV. 11. de ponto. Gallioni libros ad Herennium tribuit Jul. Cæsar. Scaliger.

(e) Hæc Raphaelis Regii conjectura est in diff. an Rhetorica falso sit inscripta ad Herennium.

tilianus: Vel *Timolao* denique uni è XXX. Tyrannis, quem ad *Herennium* fratrem scripsisse auctor est Trebellius Pollio. At enim quicumque demum sit auctor, quem uti Ciceronem esse vehementer negat, ita non mediocriter doctum virum fuisse & *Rhetorica arte diligenter scripsisse*, recte profitetur Franc. Floridus Sabinus lib. I. lect. ionum subcesiv. cap. IV. (pag. 1033. T. 1. facis Artium Gruterianæ) certe non longe abfuisse ab ætate Ciceronis, libenter mihi persuadeo : tametsi Herennius, ad quem scripti sunt hi libri, diversus est haud dubie non modo ab *Herennio Pontio* apud Livium IX. 3. *Q. Bebio Herennio*, tribuno pleb. id. XXII. 34. *M. Herennio* Consule Anno U. C. DCLXI. cujus meminere Plinius XIX. & Julius Obsequens cap. 112. *M. Octavio Herennio* Macrobi. III. 6. sed etiam à *C. Herennio*, quem memorat Livius XXI. 25. & à *C. Herennio* tribuno plebis, cujus meminit Sallustius apud Gellium X. 20. quemque Cn. Pompejus in Epistola ad Senatum cum urbe Valentia & exercitu delevisse se scribit. At fuit etiam *C. Herennius* suffectus Consul anno urbis DCCXX. & *L. Herennius*, quem familiarem suum appellat, genereque dicendi ejus delectatos judices ait Cicero pro M. Cælio cap. XI. Alienus autem prorsus est ab hoc loco *Herennius Timolai* frater, non minus certe quam *Herennius Pollio* Plin. IV. 9. Epist. *Herennius Severus* apud eundem IV. 18. & Svidam in EΡΙΜΩΝΩ, *Herennius Philo*, *Herennius Senecio*, Stoicus: *Herennius Gallus* de quo Tacitus IV. Hist. *Herennius Modestinus* Jctus, *Herennius Rufinus* accusator Apuleji & *Herennius Dexippus*, Sophista. * *L. Cornificium* patrem, auctorem librorum illorum facit Antonius Riccobonus commentario in doctrinam Oratoriam Ciceronis p. 253. seq. & in diss. adversus Joh. Marium Mattium (a) Brixianum, quam libris XXV. de usu Rhetoricæ Aristotelis subjecit. Nec non Jacobus Proust S. J. (qui libros Ciceronis Rhetoricos in usum Delphini illustravit) in limine notarum; Andreas Dounæus ad Chrysoctomum Tom. VIII. pag. 340. &c. Ambigui hærent Benedictus Averanius diss. 3. in Ciceronem Tom. 3. Opp. professus non nimis præfracto id se velle vel affirmare vel negare, Gibertus in judiciis Gallice editis de scriptis Rhetorum pag. 409. seq. Non Cicerone modo sed etiam *Cornelio Celso* & vel mediocri Celso auditore (qui & ipse de Rhetorica scripsit) indignos esse ad Herennium libros disputat Franciscus Floridus Sabinus lib. 1. lect. subcisiv. c. 4. Tom. 1. Lampadis artium Gruterianæ pag. 1037. Quisquis vero fuit auctor, (certe non Cicero) doctore *Hermete* se usum innuit Lib. 1. cap. XI. *Causarum constitu-*

(a) Riccobono Mattius opposuit defensionem annotationis suæ, quæ recusa legitur in Tomo quarto Miscellaneorum Gaudentii Roberti p. 537. seq.

Situationes alii quatuor fecerunt, noster doctor Hermetes tres putavit esse.

* Ad Herennium Rhetoricorum novorum (a) libros quatuor habeo excusos Cracoviæ 1500. 4. cum præf. *Raphælis Regii* ad Antonium Lauredanum, in qua hæc inter alia: *quid Rhetorica ipsa ad Herennium apertius? tametsi namque opusculum illud Ciceronis non esse alibi collegi, ex perspicuis tamen illius præceptis fert descriptum esse non ignoro.* Antonii Macinelli commentarius exstat in ejus operibus Grammaticis Basil. 1501. 1508. 4. & in elegantiaæ portu Venet. 1493. 4. Cum notis Gyberti Longolii, Colon. 1535. 4. additis libris de inventione cum commentariis Viætorini. Ad Herennium, de inventione, Topica, & de partitione oratoria, Paris. 1537. 12. apud Rob. Stephanum.

Hos ad Herennium libros emendavit *Jo. Michael Brutus*. Lugd. 1570 12. *Jacobus* quoque *Gronovius V. C.* in sua Ciceronis editione adhibuit Codices MSS. Florentinum & Oxoniensem. In Collectione Basileensi occurrunt annotationes *Gyberti Longolii*, *Claudii Pontani* & *Hieronimi Capiduri Parentini*, qui G. Vallæ discipulus fuit & commentarium suum magnam partem excerptum ex præceptoris sui prælectionibus edidit Venet. 1490. fol. tum *Martini Becichemi* Scodrensis castigationes. Separatim prodire annotationes *Ulr. Zassii* Basil. 1537. 8. & *Mich. Toxisæ*. ibid. 1558. 8.

* *Rhetorici Ciceronis libri* editi junctim cum Commentariis Omniboni Leonicensi, Venetiis An. 1485. fol. per Barthol. Alexandrinum & Andream Afulanum, addito libello Quinti fratris ad Ciceronem de petitione consulatus, nec non Norimbergæ 1497. fol. & cum commentariis Francisci Maturantii, Antonii Mancinelli, & in libros de inventione, Marii Fabii Viætorini. Venet. 1501. fol. Commentarii variorum in libros Rhetoricos, Basileæ 1541. fol. quo in volumine habes *in libros de oratore*, *Strebæi* & *Melanchthonis* scholia, & *Becichemi* ac *Petri Viætorii* castigationes. In *Brutum* Auli Antonii Palmyræni scholia & castigationes *Jo. Rivii* ac *Viætorii*. In *perfectum oratorem* Viætoris Pisani, *Strebæi*, *Melanchthonis*, *Rivii*, *Viætorii*. In *Partitiones*, scholia, G. Vallæ, *Strebæi*, *Latomi* & *Hegendorphini*. In *Rhetor. ad Herennium*, annotationes *Gib. Longolii*, *Claudii Pontani*, & *Hieron. Capiduri Parentini*, castigationesque *Petri Viætorii* & *Becichemi*, cujus etiam & *Nic. Angeli Bucinensis* defensio, quod libri hi Ciceronem auctorem habeant, præfigitur. Denique *in libros de inventione* Viætorinum, & ejusdem *Becichemi* in Ciceronem & Viætorinum castigationes.

Rhe-

(a) Vide supra pag. 100. ubi antiquiores quoque editiones librorum ad Herennium cum Rhetorica veteri, h. e. libris de inventione vulgatorum.

Rhetorica Ciceronis scripta univèrsa præter jam memoratas editiones junctim excusa sunt apud Aldum Venet. 1514. 4. 1533. 4. 8 cum Lambini notis, Genev. 1621. 8. In usum *Delphini* illustrata: *Jacobo Proust.* Paris. 1687. 4.

IV. Ex *Orationibus* Ciceronis (a) ad nos pervenerunt hæ LIX quibus temporis notationem adjunxi ex A. Schotti Tullianarum quæstionum IV. 7.

1. *Pro P. Quintio* ad Aquilium Gallum Judicem, in causa privata, post Idus Martias Anni U. C. 673. ætatis sexto & vicesimo. Vide quæ viri docti ad Gellium XV. 28. Notis illustravit *Franciscus Hottomannus*, ut *Franciscum Sylvium*, *Barthol. Latomum*, *Michael. Toxitam*, *Cæ. Secundum Curionem*, aliosque, qui in Bibliotheca commentariorum ad orationes Cic. occurrunt, prætermittam. * Orationem primam, qua Cicero *P. Quintium* vigesimo sexto anno ætatis suæ (b) defendit, novissime in specimen cæterarum Tullii Orationum similiter illustrandarum cum notis & animadversionibus suis edidit vir ingenio præstans ac doctissimus *Jacobus Facciolatus*, (c) neo paucis illius locis novam & insignem lucem attulit ad calcem Orationis suæ, qua Latinæ linguæ facultatem ex usu bonorum scriptorum potius quam ex Grammaticorum præceptis comparanda. Patav. 1713. 8. & Lipsiæ curante V. C. Jo. Georgio Walchio, Jenæ 1714. 4. Eandem Tullii Orationem pridem illustrarunt *Antonius Luscius Vincentius*, & *Joasb. Camerarius*.

2. *Pro Sex. Roscio Amerino* parricidii reo, dicta anno ætatis 27 Urbis 674. Notis illustravit *Franciscus Hottomannus*, Jo. Cyrenii *Paraschius*, Spiræ 1567. *Guarinus Veronenfis*, *Sylvius*, *Melanchthon*, *J. Saxonius*, *Latomus* &c. In hanc Orationem quoque existat *Scholiastes antiquus* (d) à VV. CC. *Jacobo Gronovio* & Jo

Geor-

(a) Patrocinium non semper gratuito impertiisse clientibus suis Ciceronem (ut videtur Q. Corrado in Quæstura,) probat *Fridericus Brummerus* in commentario erudito ad Legem Cincia in cap. 7. pag. 89. seq. edit. Lipsiensis. *Andreas Alciatus* X. 20. parergo Juris: *Ego illi amplius arbitror, si hodie orantem Ciceronem audiremus, fore ut vix quoquam insellizeretur, tanta pronuntiationis ipsius atque accentuum mutatio facta est.*

(b) *Arnoldus Pontacus* ad *Eusebii Chron.* pag. 488.

(c) *Giornale de' letterati d'Italia* Tom. XV. pag. 458. & T. XVI. pag. 366. *Journal de Littérature* T. VI. p. 494.

(d) *Scholiastes* istum anonymum pridem laudavit *Petrus Pithœus* in notis ad *Mosaicarum & Romanarum Legum collationem* titulo VIII. Editus est primum in editione Ciceronis Gronoviana atque mox in Græviana, verbisque Ciceronis per singulas pagina substratus, è Codice MS. If. Vossii, cuius catalogum MSS. Codicum vide sis inter latino num. 153. Utrum auctor sit *Volcatius Sejus Gallicanus*, non plane certum esse existimo: quanquam *Volcatium* in Orationes Ciceronis scripsisse testatur *S. Hieronymus* 1. in Ruf. num. Ceterum commentarium anonymi hujus *Scholiastæ* in priorem partem Orationis pro *Sex Roscio*, in Gronoviana editione quæres in clariss. editoris præfatione.

ergo Grævio editus. * Ex Orationibus, quas in causa publica Cicero, prima fuit illa *pro Sex. Roscio*. Vide Grævii notas ad 21. Roscianam Ciceronis allegat Servius in 1. Georg. *Volca-Sejum* Gallicanum pro auctore antiquorum in Orationes qualescholorum habet Isaacus Vossius ad Catullum, pag. 318.

Pro Q. Roscio Comedo, dicta anno ætatis 31. quo Quæstor us est, Urbis 678. Notis illustravit *Franciscus Hottomannus*. Roscianam utramque *Joach. Camerarius*, & *Franciscus Sylvius*. - 10. *Septem libri accusationis in C. Verrem*, ita enim has orationes, quarum primam tantum & secundam habuit in foro, vocat Cicero in Oratore c. 29. Harum primus est adversus *Q. Cæm* de accusatore in Verrem constituendo (a) divinatio. *Secundus* proœmium veluti quoddam actionis ipsius continet. *Tertius* extrema parte mutilus ad nos pervenit (Actio 1.) de prætura *na*. *Quartus*, (Actio 2.) de jurisdictione Siciliensi. *Quintus*, (Actio 3.) quæ Oratio frumentaria Aufonio Epist. 22. aliisq; dicitur. *Sextus* (Actio 4.) de signis sive statuis antiquis & monumentis à *Silla* Verre ablati. *Septimus* denique (Actio 5.) de suppliciis. *Pro Verre* contra Ciceronem dixit *Hortensius*, teste *Quintiliano*. *Verrina* quarta Ciceronis & cæterarum loca quædam Gallicè induta leguntur (post editionem A. 1685.) in operibus *Isidori Matacrucii* (Mr. de Maucroix) Canonici Rhemensis, [1710. & Notis illustrarunt universas *Hottomannus*, quosdam *Franciscus Fabricius*, *Petrus Nannius*, Lovan. 1556. 4. & *Sebastianus Regulus*. In primum, secundum, tertium, & initium illius sive actionis secundæ existant Scholia *Asconii Pediani* & *Anonæ veteris* à Gronovio & Grævio editi. Gallicè *Verrinas* vertit *Farguesius* Paris. 1640. 4. * *Verrinas* illustrarunt universas *Franciscus Sylvius*, *Barth. Latomius*, primas quatuor *Christoph. Endorphinus*, primam *Mich. Toxita*, ceteras *Joach. Camerarius*, quartam & quintam *Petrus Nannius*, quintam quoque *Julius Dynaterus*. Horum omnium enarrationes existant in *Ædione Comment. in Cicer. Orat. Lugdunensi* 1553. fol.

Pro M. Fontejo Oratio, sed quæ mutila & trunca ad nos venit. Dixit eam Cicero anno 38. ætatis, Urbis 685; eodem *adilitatem* gessit. Notis illustravit *Gabriel Faernus*, *Hottomannus*, * & præter *Franc. Sylvium* & *Joach. Camerarium* etiam *Franc. Fabricius*.

1. *Pro A. Cæcina*. Dicta anno eodem. Notis illustravit *Petrus Nannius*.

1) Divinatio dicitur, quoniam in ea quaeritur num rectè Cicero ex defensore accusatus sit. Vide *Quintilianum* VII. 5. *Gellium* II. 4. & *Cicero* *Fortunatianum* in *Rhetor.* p. 50.

rus Faber, Lugd. Bat. 1601. 8. *Hottomannus*, Jac. Omphaliu Petrus Pelletarius. Paris. 1540. 4. * *Jo. præterea Tislinus*, *Lamus*, *Melanchthon*, & *Camerarius*.

13. *Pro Lege Manilia*, de Imperatore Pompejo deligendo Pop. Rom. dicta à Cicerone Prætorè, anno ætatis 41. Urbis 6 Notis illustravit *Franciscus Fabricius*, *Hottomannus*, *Paulus nius*, *Rud. Agricola*, * Tom. 1. Opp. 461. seqq. Colon. 1539. 4. potissimum ea, quæ ad inveniendi ac disponendi artificium pertinent, annotavit. *Nicolaus Agricola* Blankenburgensis, *Jac. Cphalius*, & *Joach. Camerarius*. Tum *Hermannus Niephorn Westphalus*, Rost. 1605. 8. *Albert. Lonicerus* Vviteb. 1573. 8. *Antonius Luscus*. Paris. 1573. 4. *Val. Erythraeus*. Argent. 1556. *Jo. Piscator*. Herborn. 1587. 8. *Genestus*. A. 1699. Exstat & hanc Orationem antiquus Scholiastes à Jac. Gronovio & Græ editus.

14. *Pro A. Cluentio Aviso*. Dicta anno eodem. De hac Sidon VIII. Epist. 10. *M. Tullius in actionibus ceteris ceteros*, pro *Cluentio ipse se visit*. * Hanc illustrarunt *Franc. Sylvius Albanus*, *Antonius Luscus*, *Joach. Camerarius*.

15. *Pro C. Cornelio*, Majestatis reo. Cujus Orationis fragmenta tantummodo habemus cum scholiis *Asconii Pediani*. * De Oratione pro *Cornelio* non omittendum testimonium *Quintiliani* VI 3. ubi de ornatu: *Nec fortibus modo, sed etiam fulgentibus præpeliatus in causa est Cicero Cornelii, qui non assensus esset docere judicem tantum, & utiliter demum ac Latine perspicueque dicere ut populus Romanus admirationem suam non acclamatione tantum sed etiam plausu confisteretur. Sublimitas profecto, & magnificem & nitore, & auctoritas expressit illum fragorem. Nec tam insolita esset prosecuta dicentem, si usitata & ceteris similis fuisset oratio. Atque ego illos credo, qui aderant, nec sensit quid facere nec sponte judicioque plausisse, sed velut mente captos, & quos sent in loco ignaros, erupisse in hunc voluntatis affectum.*

16. In toga candida contra *C. Antonium* & *L. Catilinam* comitatores consulatus. Exstant itidem fragmenta duntaxat, cum scholiis *Asconii Pediani*.

17. *De lege agraria* Kal. Jan. contra *P. Servilium Rullum* Tribunum pleb. dicta in Senatu à Cicerone Consule (a) Anno ætatis

44. Ur

(a) Duodecim Orationes Cicero Consul habuit, ut scribit ipse ad Atticam Epist. 1. testatus se curasse, ut quemadmodum *Demosthenis Philippicæ*, ita suæ quæ essent Orationes, quæ Consulatus nominarentur, quarum una est in Senatu Kal. Jan. altera ad populum de lege agraria, tertia de *Orbone*, quarta pro *Rabirio*, qui in præscriptorum filio, sexta cum provinciis in concione deposuit: septima qua *Catili*

ORATIONES? Lib. I. cap. 8. III

is 691. * Legis a Rullo latæ, oppugnatæ à Cicerone melinius VIII. 51. Histor.

19. De eodem argumento, ad Pop. Rom. Notis illustravit has es agrarias *Hadr. Turnebus*. Paris. 1576. 4. Petrus Ramus Ba- 4. Franc. 1582. 8. Leodegarius à Quercu. Paris. 1540. 4. Eubulius rus, Joa. Cam. & Jacob. Burgelius. *Bernardi Lauvedani*, sive hoc latet, *Caroli Sigonii* commentarius prodit Ven. 1558. 4. pro. C. *Rabiria* perduellionis reo, ad Quirites. Anno co- lotis illustravit *Hadr. Turnebus & Hottomannus*.

2. *L. Catilinam*, in Senatu, Anno eodem.

3. In eundem, ad Quirites.

4. In eundem, in Senatu. Notis illustravit *Catilinarias Ora- M. Antonius Muretus*, Venet. 1557. 8. Paris. 1581. 8. Alber- icerus, Vitteb. 1585. 8. Petrus Ramus, Paris. 1553. 4. In teriores existat *Scholias antiquus* à Jac. Gronovio & Greg- us. * *Catilinariae* Ciceronis cum duabus sub *Catilinæ* no- lversus Ciceronem, Badii notis illustratæ occurrunt ad editionis *Sallustii Basiliensis* cum notis *Varior.* 1564. fol. r & pag. 1098. quinta Ciceronis nomine adversus *Catilinam*, quæ incipit: *Non est amplius tempus otii P. C. non est locus potestatum.* Exstant & *Orationes in Catilinam* & um cum *Sallustii* *invektiva* in Ciceronem excusæ in 4. li- 5 & loco. *Catilinarias* Ciceronis illustrarunt *Franc. Syl- ælius Sec. Curio*, *Joach. Camerarius*, & primam *Xichon- nus*. Eisdem magnam partem idem, quem paulo ante *saucrosius* non ineleganter reddidit Gallice. Et novissime as quatuor, præclarus *Jctus Franciscus Petrus Gilletus*, tiones forenses aliaque opuscula junctim recusa (a) *Gal- arif.* 1718. 4.

pro *L. Muræna* Consule designato. Huic *Aonius Palearius* imam *Orationem* in *L. Murænam* opposuit. Notis eam vit *Joach. Camerarius*. Lipsiæ 1542. 8. * *Aonii Palearii* contraria *Ciceronianæ*, quam pro *L. Muræna* ille habuit, est nomine *Catonis minoris*, qui *tribunus plebis Muræ-* nbitus accusarat, ut narrat *Plutarchus* in *Catonis vita* 9. De tempore *Orationis* pro *Muræna* dictæ consulendus *Victorius* lib. 6. Var. Lect. c. 18. qui non post omnes qua- itilinarias, sed ante patet factam *Catilinæ* *conjuratorem*,

com-
ava quam habui ad papulum postridis quam *Catilina* profugis, nona in *Concio-* ie *Allobroges* invocant, decima in *Senatu* Non. Dec. Sunt præterea dua bre- se *ampræcipua* legis agraria. Hoc totum vobis curabo ut habeas. Ex his unæ tertia, quinta, & sexta.
Journal des Savans 1719. pag. 666.

comprehensosque Catilinæ socios habitam fuisse, adeoque in medio Catilinarum collocandam esse disputat. Eam illustrarunt *Franciscus Sylvius*, *Barthol. Latomus*, *Phil. Melanchthon* & *Ioannes Benignus*.

26. *Pro L. Flacco*. Notis illustravit *Gabr. Faernus*. * Roma 1563. 8. præter *Franciscum Sylvium* Ambianum Basil. 1537. 4. *Antonium Lufchum*, *Christoph. Cornerum*, & *Ioach. Camerarium*,

27. *Pro P. Connelia Sulla*. Dicta Anno Urbis 692. ætatis 45. Notis illustravit *Claudius Minors*, Herboen. 1584. 8. * *Sylvius*, *Lufchus*, *Camerarius*, & *Philippus Melanchthon*. Adversus eandem in terpellationes sive responsionem Torquati nomine pro Sylla scripsit *Melchior Iunius*, quæ inter Orationes ejus Argentorati excusas legitur, parte VII.

28. *Pro A. Licinia Archia*. Anno ætatis Ciceronis 46. Urbis 693. Notis illustravit *Valentinus Erythræus*, Argent. 1550. 8. *Jo. Botticherus*, Vvitteb. 1563. 8. *Latomus* & *Melanchthon*, Colon. 1563. 8. *Albertus Lonicerus*, Vvitteb. 1585. 8. *Matthæus Dresserus* (lib. IV. Rhetoricæ p. 721. seq.) (a) *Jo. Laetius* sive *Læzius Ruppellanus* adhuc pæne prætextatus, Antuerp. 1560. 8. *Paulus Benignus*, (T. VI. Opp.) *Jac. Tollius*, Lugd. Batav. 1677. 12. & *Pet. Francius V. C.* in specimine primo eloquentiæ exterioris, sive ratione actionis & pronunciationis qua usus est in hac Orat. Ciceronis, explicata, Amst. 1697. 8. * *Antonius Lufchus*, *Latomus Melanchthon*, *Franciscus Sylvius*, *Martinus Bolerus*, *Nic. Agricola*, *Ioach. Camerarius*, & *Val. Erythræus* exstant in enarrationibus virorum doctorum in Ciceronis Orationes junctim editis Lugd. 1554. fol.

29. *Post reditum, ad Quirites*. Dicta anno ætatis 50. Urbis 697. Notis illustravit *Hottomannus*, *Benedictus Herbestus*. Francof. 1506. 8. * *Albertus Lonicerus*. Vviteb. 1572. 8. præter *Xichonem Polentonum*, *Io. Sturmius*, *Barthol. Latomus*, *Vitum Amerbachium* & *Ioachimium Camerarium*,

30. *Post reditum, in Senatu*. Notis illustravit *Hottomannus*. Exstant & *Francisci Robertelli* tabulæ Oratoricæ in hanc orationem illamque pro Milone & tertiam pro Cn. Plancio editæ una cum ejusdem libro de artificio dicendi, Bononiæ 1567. 4. * *Vigandi Spanhemii* commentarius Analysis Logicam & Rhetoricam Orationis *post reditum in Senatu*, in tironum usum explicata, prodiit Lips. 1591. 8. In eandem Orationem *Xichon Polentonus*, *Io. Sturmius*, *Jac. Burgelius*, *Ioach. Camerarius*.

31. *Pro*

(a) Laudat Dresserum Th. Crenius Animadvers. Philolog. parte IV. p. 15. Prodiit etiam Orationes Ciceronis novem, Dresseri prælectionibus illustratæ Lips. 1602, 8. 1621.

31. *Pro domo sua*, ad Pontifices. Anno eodem. Notis illustravit *Hottomannus*, Bartholomæus Nunciata Marosticensis. Vener. 1553. 8. * *Xicbon Polentonus*, *Jacobus Bugelius*, *Mich. Toxicia*, *Joachimus Camerarius*. De domo Ciceronis dixit etiam *Callidius* teste *Quintiliano* X. 1.

32. *De aruspicum responsis*, adversus Clodium dicta in Senatu. Anno ætatis 51. Urbis 698. Notis illustravit *Franciscus Fabricius*, *Hottomannus*, * *Xicbon Polentonus*, *Jo. Saturnius*, *Joach. Camerarius*.

33. *Pro Cn. Plancio*. Anno ætatis Cic. 53. Urbis 900. * Notis illustravit *Franciscus Sylvius Ambianus* & *Bartholomæus Latomus* Arlunensis, *Antonius Lascbus*, *Mich. Toxicia*, *Joach. Camerarius*.

34. *Pro P. Sextio*. Anno æt. 51. Urbis 698. Notis illustravit *Rolandus Petrejus*. Parisiis 1595. 4. * *Sestianam*; hoc est Orationem pro P. Sextio allegat *Servius* in 1. *Georgic.* p. 77. 78. Illustrarunt *Xicbon Polentonus*, *Iac. Bugetius*, *Vitus Amerbachius*, *Joach. Camerarius*.

35. *In Vatinius*. Anno eodem. Notis illustravit *Antonius Goveanus* Paris. 1542. 4. *Hottomannus*. * *Polentonus*, *Latomus*, & *Camerarius*.

36. *Pro M. Calio*. Anno eodem. Notis illustravit *Hottomannus*, Gallicè *Gilletus* transtulit. * In eam præterea scripsere *Barthol. Latomus* & *Jo. Tislinus* Paris. 1534. *Xicbon Polentonus*, *Phil. Molanckshon*, *Leodègarius à Quercu*, *Joach. Camerarius*.

37. *De Provinciis consularibus*. Anno eodem. Notis illustravit *Hottomannus*, *Franciscus Fabricius*, *Dusseldorp* 1569. 8. * *Xicbon Polentonus*, & *Jacobus Bugelius*.

38. *Pro L. Cornelio Balbo*. Anno eodem. Notis illustravit *Hottomannus*, *Vitus Amerbachius*, * *Xicbon Polentonus*, *Franciscus Sylvius*, *Cælius Secundus Curio*, *Joach. Camerarius*. Loca in Oratione pro *Balbo* c. 8. 18. & 21. de populo fundo, (quo nihil aliud denotatur quam populum fieri auctorem subscriptoremque alicujus rei, et veluti fundo secute inniti liceat) singularibus diatribis illustrarunt *Nic. Rigaltius*, *Ismaël Buzhaldus*, ac præcipue *Henricus Valeus*, quæ extant Tom. 2. thesauri *Antiquitatum Romanarum Græviani*. Vide & *Jac. Gronovium* ad *Gellium* pag. 737. De *Balbo* vide, si placet, *Dictionarium Historico-Criticum Petri Bælii*.

39. *In L. Calpurnium Pisonem*. Anno ætatis Ciceronis 52. Urbis 699. Initio manca. Notis illustravit *Gabr. Faermus*, *Franciscus Fabricius*, *Hottomannus*, *Paulus Benius*, * *Jacobus Omphalius*, *Joach. Camerarius*. Extant & scholia *Asconii Pediani*.

40 *Pro M. Scauro*, cujus orationis fragmenta tantum ab *Asconio Pediano* servata existant. * Hanc allegat *Servius* in 1. *Georgic.*

41. *Pro T. Annio Milone*. (a) Anno ætatis Cic. 55. Urbis 702. Notis illustravit *Janus Parrhasius* Paris. 1567. 8. & in face *Artium Gruteriana* T. 1. p. 827. *Franciscus Fabricius* Dusseldorp. 1569. 8. *Jo. Pellicolius*, Bergomi. 1595. 4. *Jac. Cruquius*, Antvverp. 1582. 4. *Erasmus Rudingerus*, *Franciscus Sylvius*, *Barthol. Latomus* Paris. 1450. 8. *Nic. Scævola Rom.* 1549. 8. *M. Boflorus*, Spir. 1586. 8. *Vitus Amerbachius*, Basil. 1550. 8. * *Matthæus Dresserus* Witebergæ 1596. 8. *Antonius Luscus*, *Jac. Philomusus*, *Phil. Melancthon*, *Cælius Secundus Curio*, *Joach. Camerarius*, & *Claudius Baduellus*. Exstant & scholia *Asconii Pediani*. Gallice vertit *Gilleus*. * *Pro Milone* orationem quoque exercitationis causa scripsit *M. Brutus*, etiamsi legisse eum *Cornelius Celsus* falso existimavit, teste *Quintiliano* X. 1.

42. *Pro C. Rabirio Postumo*. Anno ætat. 53. Urbis 700. Notis illustravit *Andreas Patricius*, Cracov. 1582. 4. *Freder. Cerutus*, Veron. 1589. 8. *Jo. Tislinus*, Paris. 1536. 4. * *Mish. Toxica*, & *Joach. Camerarius*.

43. *Pro M. Marcello*, Anno ætatis Cic. 61. Urbis 708. Notis illustravit *Andreas Patricius*, *Paulus Benius*, *Claudius Minos*, *Claudius Baduellus*, *Freder. Cerutus*, Veronæ 1589. Val. *Brythreus*. Argent. 1550. 8. *Petrus Francius* in specimine secundo eloquentiæ exterioris, Amst. 1699. 8. * *Pro M. Marcello ad C. Cæsarem* & *Patres conscriptos* oratio sine loci & temporis notatione excusa in 4. illustrarunt *Albericus Lenicrus* Witeb. 1580. 8. cum *Antonius Luscus*, *Franc. Sylvius*, *Melancthon*, *Latomus*, *Cælius Secundus Curio*, *Franciscus Lammetius Textor*, *Joach. Camerarius*. Orationem pro *Marcello* Gallice pridem vertit *Antonius Maucaultus*, Regis *Francisci I.* cubicularius. Paris. 1534. & novissime *Maucroisius*, quem jam semel iterumque laudavi, inter cujus opuscula postuma legitur. Ibid. 1710. 8.

44. *Pro Q. Ligario ad C. Cæsarem*. Anno eodem. In qua Oratione omnem vim eloquentiæ, omne Rhetoricum artificium, omne affectuum genus exhibere voluisse videtur *Oratorum Princeps*, eodem *Francio* iudice. * *Contra Q. Ligarium*, atque adeo *Ciceronem* dixit *Q. Tubero*, ut partim ex *Cicerone* ipso constat, & narrat *Quintilianus* X. 1. Notis illustravit *Andreas Patricius*, *Franciscus*

(a) Hanc orationem aliter habuit *Cicero*, aliter ac diligentius deinde scripsit, ita *Milo* negaret, se tantos mullos in exilio pransurum fuisse *Massilia*, seam ita dixisset iudicio *Tullius*, qualem deinde edidit, & ad *Milonem* misit. Vide *Dionem* Lib. XL. p. 146. *Robertellum* in limine tabularum *Oratoriarum* ad *Orat. pro Milone* & *Scipione Gentilem* ad *Apologiam Apuleji* p. 2.

ciscus Fabricius, Joach. Camerarius, Vitus Amerbachius, Georgius Trapezantius, qui commentarium suum dicavit Victorino Fel-
trenti: Georgius Merula, Tarsili 1478. fol. cum notis in Juvena-
lem adversus Dominium Calderinum, & argumentis Epistola-
rum Ciceronis ad Leneulum; Antonius Luscius, Franc. Sylvius,
Barthol. Latomus; Xystus Betulsius, Philippus Melancthon; Ce-
lius Sæc. Curio; Trapezuntii; Merulae; cæterorumque omnium
lucubrations extant in commentariis veterum in Orationes Tul-
lii junctim editis. Lugd. 1554. fol. Est mihi editio antiqua hujus
Orationis exursa Cracoviae in 4. cujus fronti post Petri Conarii he-
xastichon, quod ait Ciceronem ut in aliis aliis, ita hæc in oratione
seipsum vicissim, subiunguntur hi phatæ: Michaelis Wraschii Dal-
mata: *Quisquis Ciceronem vidit, cum esset in senectute, cum esset in senectute*

Quisquis Ciceronem vidit, cum esset in senectute, cum esset in senectute
Quisquis Ligarii Charotta, ob ipse
Dignus eloqui taba, evocavit
Sic homo juvenis, labore multa
Severam barbatam, jugo premens
Hoc Marci auxilio evocemur, omnia
Musique eloquiique; Talibus

Deinde afferuntur testimonia de hac Oratione; Pomponii de origi-
ne juris; Quintilianæ; & Plutarchi.

46. Pro Regibus Dejotaro, Terratorum Galatarum, ad C. Cæsarem
Anno ætatis 62. Urbis 709. Notæ illustravit Andreas Burricius;
Marotus; Matthæus Caspary; Albertus Lonicerus; Vitech.
1528. In Oratione pro Dejotaro, Antonius Luscius; Franc.
Jannætius Teotob.; Franc. Sylvius; Jan. Bogellius; Barthol.
Latomus; Gerardus Bædiliadus; Vitus Amerbachius; & Gual-
terus Secundus Curio, in eadem collectione Lugdunens. Patet
ita cum Analyti Jo. Piscatoria Argentinenfis; prodiit Spira; Ne-
metum 1583. 4. Notæ Joachimi Flagemeyeri ad calcem ejus libri
primi Variarum Lectionum. Rostach. 1638. 8. *46. - 59. Orationes XIV. in M. Antonium; quæ de Demosthenis*
exemplo Philippicæ Ciceronis ipse appellavit. Prima habita in Sena-
tu, cætera vel scriptæ, post Cæsarem interfectum; Anno ætatis
Cic. 63. Urbis 710. Optima ex his secunda, eademque maxima, ut
Plinio lib. 1. Epist. 20. notatum, sed quæ vita auctori suo stetit:

conspicua divina Philippica fama
Volveris à prima quæ proxima --- Juvenal. X. 125.
Prima Philippicarum editio Romana in fol. sine anni nota cum
prefat. Jo. Antonii Campani, apud Udalricum Habruseve Gallum,
in quem hoc in calce libri legitur ejusdem Campani hexastichon:
Ausur Tarpeji custos Iovis, unde quod alis

Constreperes, Gallus, decidis, ulsom adest
Uldrius Gallus: ne quem poscantur in usum,
Edocuis pennis nil opus esse tuis.
Imprimis illa die quantum non scribitur anno,
Ingenio, baud nocuas, omnia vincis homo.

Hæ Philippicæ post editionem Florentinam A. 1515. & apud Jun-
 tas, & Paris. cum notiorum commentarij 1529. 4. 1544. 4. Gahr.
 Ferraro emendatæ: è MS. Vaticano cum ejus scholijs excusa: sunt
 Rom. 1563. 8. & cum scholijs *Muresi*, Colon. 1561. 8. Paris. 1562.
 1573. 4. & cum *Hieron. Ferratii* emendationibus, Venet. 1542. 8.
 Lugd. 1552. 8. quæ sunt etiam obvix in Bibliotheca Commentario-
 rum ad Orationes Cic. ubi præterea invenies, quæ in Philippicas
 scripta sunt à Francisco Maturantio, Vicentiæ 1488. fol. G. Tra-
 pezuntio, Phil. Beroaldo, Barthol. Latomo, Cælio Secundo
 Curione, aliisque. Exstat & Gallica Macaltij translatio, fol.
 * *Philippicas* Tullii illustrarunt universas præter Georg. Trape-
 zuntium, Maturantium, Beroaldum Paris. 1599. fol. Latomum,
 & Jo. Sturmium, Cælius Secundus Curio, Basil. 1551. fol. Tres
 primores Christoph. Hegendorphinus: primam, secundam &
 septimam Mich. Toxita, secundam & septimam Joach. Camera-
 rius: quorum omnium illustrationes habes in Bibliotheca com-
 mentariorum ad Orationes Ciceronis, id quæ occurrunt etiam
 quæ ad Ciceroni adversus Sallustium scribatam Oracionem scri-
 pserit Franciscus Sylvius & Andreas Helmontanus, & in Sallustii
 contra Ciceronem, idem duo viri, atque Kichon Pollentorus:
 & Ciceronis Philippicæ locus datus pro verbum est, ut Philippicæ
 dicentur, pro: invectivas. Vide Sirmundum ad Godfridi Vicer-
 bii sibi lib. II. Epist. 15. Hinc & Jo. Cochleus quatuor acerbæ suas
 in Philippum Melanchthonem & Apologiam Augustanæ Confes-
 sionis ab illo scriptam invectivas, *Philippicas* inscripsit. Lipsiæ
 1534. 4. Utin Cicerone autem Stelæus suas Ciceronis exem-
 plo, sic & Justinus historias suas ad imitationem Theopompi Phi-
 lippicas, sed alio quam Tullius sensu appellavit, de quibus infra
 lib. 2. suo loco. Ad secundam Ciceronis Philippicam responsio
 Q. Fulvii Chæni exhibetur à Dione Cassio libro XLVI. pag. 295-
 310, qui idem summa capita secundæ Philippicæ tradidit libro
 XLV. pag. 279. 294. Dignum Cicerone elogium & facinoris Antoi-
 nii, qui Augustum ut Ciceronem prosciberet adegit, justa dete-
 statio exstat apud Vellejum II. 66.

* *Orationes Ciceronis* editæ sunt per Contr. Sveynheym & Ar-
 noldum Pannartz Rom. 1471. fol. cum præfatione Jo. Andreae
 Aleriensis ad Paulum II. (a) Et eodem anno Venetijs fol. per

Chr.

Christophorutti Balderfer Ratisponensem. Hæ ambæ igitur præ-
cesserunt illam Anni 1472. fol. per Adamum de Ambergau, quam
antiquissimam dixi.

Edictio antiquissima Orationum Ciceronis A. 1472. fol. sine loci
notatione, sed adscriptæ in calce hoc disticho:

Hoc ingens Ciceronis opus, causasque forensas,

Quas inter Patres dixit & in populo,

Tu quicumque leges. Ambergau natus abenis

Impressit formis. Ecce magister Adam

Eam excepit Veneta A. 1477. fol. cum commentario *Asconii Pe-*
diani & *Antonii Lufci* Vincentini. Tum *Mediolanensis* A. 1498.
fol. *Flórentina* Nic. Angelii A. 1515. Veneta A. 1518. 8. tribus
Vol. * *Prima Asconii Pediani* editio Veneta 1477. fol. per Johan-
nem de Colonia & Manthen de Ghertzen. Hanc Bibliotheca
Leidensi legavit clarissimus Perizonius.

* *Orationes Ciceronis excusæ etiam Venetiis* 1480. 1483. fol. &
per Phil. Beroaldum recognitæ ibid. 1506. fol. Paris. 1511. fol. *Anto-*
nii Lufci inquisitio super XL Orationes & *Xichonis Polentoni* ar-
gumenta super Orationes XII. fol. sine anni notatione & loci. De
Francisci Robortelli tres Orationes lucubratione dixi supe-
rius. *Orationes Ciceronis Argentorat.* 1524. 8. tribus Vol. &
per Jo. Sturmium. Ibid. 1544. 8. tribus Vol.

Francisci Hottomanni Commentarii in plerasque Ciceronis Ora-
tiones Paris. apud Rob. Stephanum 1554. fol. * Recusæ sunt in
Tomo 3. *Operum Hottomanni* Lugd. 1600. fol. 7. *Gregorii Berf-*
manni in Orationes XXXI. Servestæ 1611. 8. 2. Volum. *Steph.*
Riccii, Lipsiæ 1568. 1574. 8. * Per *Cælium Secundum Curio-*
nem. Basil. 1562. 8. tribus Vol. *Alphonfi Alvaradi* Analyses &
enarrationes in aliquot Orationes, Basil. 1604. fol. * *Lucubrati-*
onum in Orationes Ciceronis partes duæ, quæ continent *Frank-*
cisci Sylvii, *Phil. Melanchthonis*, *Barthol. Latomi*, *Jac. Om-*
phalii, *Martinæ Boleri*, *Jo. Sturmii*, *Georg. Trapezuntii*, *Joh-*
Tislani annotationes, curante *Jac. Bedroo*. Basil. 1536. 1537. 4.
duobus Vol. *Bibliotheca Commentariorum & notarum omnis ge-*
neris in Orationes Ciceronis, Basil. 1539. Venet. 1547. fol. &
Basil. 1553. Lugd. 1554. fol. duobus Vol. & curante *Joh. Beato*
Helio, Basil. 1594. fol.

Orationes Ciceronis ex recensione Io. Michaelis Bruti, Lugd. 1570.
& Antv. 1584. tribus Vol. 8. Emendatæ à *Jo. Sturmio*, Argentor. 1540.
8. Cum *Analyfi Logica & Rhetorica* notisque *Io. Thomæ (a) Frei-*
gii.

(a) * *Orationum Ciceronis à Thomæ Freigio* illustratarum prima editio Basil. 1583.
8. Prodierunt etiam cum commentario *Pauli Manutii*, Colon. 1581. 8. tribus Vol.

gii. 3. Voluminibus, 8. Francof. 1592. Hanov. 1602. 1614. Francof. 1624. & 1646. & 1654. * Editio Orationum Tullii ad Manutianam & Brutinam conformata cdm annotationibus & castigationibus selectis ad Voluminis calcem. Hanov. typis VVechel. 1630. 8. Martini du Cygne explanatio & Analysis Rhetorica, Colon. 1670. 8. Melch. Junii resolutio, Argentorat. 1594. 8. A. VVilckii, Erfurt. 1602. 8. Selecta Variorum Commentaria in Orationes Ciceronis, Colon. 1521. 8. tribus Vol. curante Andrea Schotto. Tomus tertius Orationum Ciceronis, (qui ab illa 34. pro P. Sextio incipit) cum commentariis copiosis atque eruditis Nic. Abrami è Soc. Jesu, Paris. 1631. fol. 2. Voluminibus, apud Grammosium. Orationes Ciceronis cum interpretatione & notis in usum Delphini, auctore Carolq de Menoville, Paris. 1684. 4. tribus Vol. Selectæ quædam Ciceronis Orationes cum Merovillii notis recusat Cantabrig. 1692. 8. * Editio Orationum Cici Veneta 1694. 12. Deinde à Io. Georgio Grævia (a) viro doctissimo ad MSSos Codices, & antiquas melioresque editiones reconstitutæ cum ejusdem animadversionibus & scholiis Q. Asconii Pediani ad MSS. emendatis, & Anonymi Veteris Scholiastæ, notisque integris Francisci Hottomanni, Dionysii Lambini, Fulvii Ursini, Pauli Manutii & selectis tum aliorum ut Faërne, Mureti, Lauredani sive Sigonii, tum Nicolai Abrami, Amstelod. 1699. 8. sex Voluminibus, quæ luculenta & præstantissima facile omnium editio exhibet etiam notas præclaras antea ineditas Jac. Menardi in sex primas Orationes, & è Io. Passerutii prælectionibus in nonnullas Orationes excerpta: nec non fragmenta ex Orationibus Ciceronis deperditis, à Sigonio & Andrea Patricio collecta atque illustrata. * Jo. Gezelii Orationes selectæ Ciceronis X. cum dispositionibus. Aboz 1669. 4. 1686. 8. Ciceronis Orationes selectæ cum notis Eduardi à Zarek, Roterd. 1694. 8. & Christophori Cellarii, Jenæ 1692. 8. * Selectæ Orationes (b) cum præmissa vita & additis commentariis Caroli de Mérouille, ex editione in usum Delphini adornata, & in tres notis excerptis ex Asconio, Manutioque, & Abramo: recusat Cantabrigiæ 1699. & 1707. 8. & 1710. 8. quibus editionibus accedunt Tullii Cato ac Lælius. Cum Christophori Cellarii notis selectæ orationes XII. Jenæ 1678. 1699. 8.

Cum

(a) * Editionem Orationum luculentam Grævianam cum Variorum notis, meo-dissimam appellare non dubitat Tho. Crenius XVI. animadvrs. Philologico Histor. pag. 141. quod iniquius quam verius ab eo pronuntiatum testor.

(b) Sunt illæ 1.) Divitiarum in Verrem; 2.) pro lege Maniliæ; 3.) pro C. Rabirio; 4.) in Catilinam; 5.) pro Muræna; 6.) pro Archia; 7.) pro M. Caelio; 8.) in L. Pisonem; 9.) pro Milone; 10.) pro M. Marcello; 11.) pro Q. Ligario; 12.) Philippica I. II. & IX.

Cum notis *Christiani Ianc'Kri*, ad modum Menelli. Lips. 1701. 12.
Melchioris Iunii loci communes ex Orationibus Ciceronis expli-
 cati, Argent. 1594. B.

Gallica Orationum Ciceronis verbo jam ab A. 1715. promissa
 auctore *Barriresco de Robigny*. Vide Jo. Massoni Hist. Criticam
 Reip. literariae editam Gallice Tom. IX. pag. 330. seq. *Malerucii*
 & *Gilletii* interpretationem elegantem quarundam orationum
 jam supra suo loco memorare me memini. *Malerucius* *Catilina-*
rias, & aliarum quarundam loca nonnulla. *Gilletus* illam pro
Milone, nec non pro *Caelio* & secundam *Philippicam* vertit,
 additisque notis illustravit in Volumine cui titulus *plaidoyers*
 & autres oeuvres de Mr. Gillet Avocat au Parlement. Paris.
 1696. 4. quibus novissime, etiam *Catilinaris* ex nova versione sua
 adjoinxit in editione Paris. 1718. 4. *Belgica*, Orationes X. *Petro*
Francio, si recte memini, interprete. Amst. 1702. 8.

V. 1. *Epistolarum ad discipulos* (a) libri XVI. quos *Franciscus*
Petrarcha reperit *Vercellis*. * Harum tabellas quasdam *duty papos*
Epistolarum Ciceronis adhuc superesse in Bibliotheca *Thoruni-*
ensi scripsit *Simon Starovolsky* in *Polonia* sua. Verum tantam
 illis tabellis antiquitatem tribuere non audeat *Christophorus*
Hartknochius in *Historia Ecclesiastica Borussiae*, Germanice
 edita p. 923. Editae sunt primum *Romae*, an. 1467. fol. quam edi-
 tionem memorat *Labbeus*, * In qua editione (b) ad calcem li-
 bri hos leges versiculos:

Hoc Conradus opus Sveynheimius ordine miris

Arnoldusque simul Pannartz una eade colendi

Gente Theonica Romae expedire sodales omnes

In homo Patri de Maximo.

Secutae sunt editiones *Venet.* 1469. fol. per *Joannem de Spira*,
 & alia A. 1470 sine loci nota & typographi, & quarta sine loci
 & anni signatione per *Emilianum Fulginatam* & *Joan. Numei-*
ster, fol. cum bellulis hisce ad calcem versiculis:

Emilianus auctor Fulginat. & fratres una

Ingenio praestante viri Numeister & Auctor

Johannes Adamus recte qui plura peregit

Nulli ducentis super prosera volumina recte,

H. 4. Quo

(a) Vulgo ad familiares inscribuntur, sed citra veterum Codicum scriptorumque
 auctoritatem, ut annotavit P. Victorio & alii viri doctissimi. - Liber VII. non
 complectitur Epistolas Ciceronis, sed *M. Caelii Rufi* ad Ciceronem. Hic est *Caellus*,
 quem *Vossius* in praefat. ad libros de vitis sermonis adungere non dubitat Cice-
 ni, *Cesari*, aliisque scriptoribus primae aetate, qui vigorem ac maturitatem in la-
 tina dictione sunt consecuti.

(b) *Manuscrite* auct. typographi p. 64. 71. 90.

Quæ viserat probus Episcopus Aleriensis.

Fulginei acta vides ex laribus Emiliani.

Ex his versibus disces recensitas Epistolas Tullii & castigatas à *Ioanne Andrea*, Aleriae in Cypro insula Bpiscopo, & Pauli II. tempore Bibliothecario Vaticano, (*) cui renascentes literæ plurimum optimorum scriptorum editionem debent. Tres deinde A. 1471. fol. Venetiis successere editiones; una apud Nicolaum Jenson, cæteræ sine loci & typographi nomine. Romana ite- sum A. 1472. fol. apud Conr. Svveynheim & Arnold. Pannartz. Editiones A. 1475. 1477. & antiqua Mediolanensis fol. fuere apud Cl. Grævium. Nescio sitne ab his diversa, quæ in Heinsii Cata- logo memoratur. Anni 1473. Parisiensis A. 1477. fol. & ejusdem anni Veneta per Jacobum de Fivizano, fol.

Sapientissimæ deinde recusæ sunt variis in locis, * & sum commen- tario *Hubertini Clerici*, Crescintatis. Venet. 1480. & 1482. fol. per Baptistam de Tortis & 1483. fol. impensis Andree de Asula, Bartholomeique Alexandrini sociorum, nec non 1487. fol. Cum commentario *Hubertini Clerici*, Martini Philetici, & in Episto- las ad Lentulum Spintherem argumentis Georgii Merulæ. Ve- net. 1498. fol. Cum Jo. Baptista Egnatii &c. Venet. 1509. fol. Epi- stolarum ad familiares liber XIV. & XVI. Lips. 1504. fol. Cum commentario *Hubertini Crescintatis*, & alior. Paris. 1534. fol. Cum notis *Seb. Corradi*, Bernb. Rutilii, Phil. Melanchthonis, P. Victorii &c. Basil. 1540. 8. * & Parisiis 1556. fol. ex Officina Am- brosii à Porta. * sine notis Lugd. 1543. 1561. 12. &c.

Cum *Paauli Manutii* scholiis Venet. 1544. 8. & Francof. apud Vvechel. 1600. 8. duobus Vol.

Cum scholiis *Melanchthonis*, *Camerarii*, *Longolii*, Francof. 1570. 8. Cum commentario *Jodoci Badii Ascensii*, & notis *Io. Bap- tiste Egnatii*, *Francisci Robortelli*, *Lac. Ioannis Scope* & aliorum, atque argumentis *Christophori Hegendorphini*, & lemmatibus *Gi- berti Longolii*. Venet. 1554. fol. Paris. 1556. fol. Vrn. 1565. 1586. fol. * Cum explicatione & emendatione locorum quorundam *Æ. Guil. Cantero* Antu. 1568. & cum castigationibus *Titi Pdpna* ibid. 1572. Notæ *Hieron. Ragaxeni*, sive præclari viri *Caroli Sigonii* ptodie- runt Venet. 1556. 8. *Hieron. Arlorini* notæ in librum primum. Venet. 1549. 8. *Francisci Priscianensis* observationes ibid. Enarra- tiones *Viti Amerbachii* Basil. 1553. 8. *Io. Fabri*, Lips. 1561. 8. No- tæ eruditæ *Io. Glanderpii* post auctoris mortem, editæ à Reinero Reinuccio. Basil. 1580. 8.

Henrici Stephani editio cum notis *Pauli Manutii* & *Lambini* atque

(*) Andr. Chevillier origine de l'imprimerie de Paris pag. 199. Maittaire p. 42. & c.

atque *Hieron. Ragazoni* sive *Sigonii* : additis *Guil. Canteri* explanationibus aliquot locorum & emendationibus, ipsiusque *Stephani* commentario de variis generibus Epistolarum *Ciceronis*, varique earum descriptione. A. 1577. 8.

Ordine chronologico ex *Sigonii* & *Manutii* observationibus digestæ & argumentis novis illustratæ ab *Adamo Theodoro Sibero* *Adami F.* cum notis *Iusti à Dransfeld*, Lips. 1697. 8.

Cum notis succinctis *Cbristoph. Cellarii* V. C. Lips. 1698. 8. *Ioannis Minelli*, qui notis in librum undecimum est immortalis. Eas deinde rogatu *Leerii* nescio quis continuavit. Roterd. 1704. 8. recusat Lips. 1705. 12. *Iac. Friderici Reimmani*. Lip. 1703. 8. & *Cbristiani Iunc. Kerri* Lips. 1704. 8.

In usum *Delphini* explanatæ à *Philippo Quartier* è Societate *Jesu*, Paris. 1685. 4. præmissis caractere Historico singulorum, ad quos *Tullius* scripsit. Sed hujus editionis non magna est apud eruditos auctoritas. Ex recensione *Io. Georgii Grævii* cum ejusd. animadversionibus & notis integris *P. Victorii*, *Paulli Manutii*, *Hieron. Ragazonii*, *Dionysii Lambini*, *Fulvii Ursini*, nec non selectis *Jo. Frid. Gronovii*, *Bernhardi Rutilii*, *Jani Gebhardi* aliorumque, & ineditis *Mureti* atque *H. Valesii*. Amstelod. 1677. 8. duobus voluminibus. Repetita editio hæc luculenta est A. 1693. ut *Epistolas Cic.* cum solis *Grævii* notis Amst. 1689. 12. recusas præteream. Ordine Chronologico digestæ & argumentis novis illustratæ sunt ab *Adamo Theodoro Sibero* A. 1611. 8. atque deinde iterum 1636. 8. *Brünsvigæ*, & 1649. *Goslariz* 8. Cum Chronologia perpetua, Rhetorica dispositione, & notis Germanicis *Iac. Friderici Reimmani*. Lips. 1709. 8.

Gallice post antiquam versionem *Steph. Doleti* & *Francisci de Belleforest*, Lugd. 1569. 12. eleganter redditæ ex nova interpretatione *Abbatis de S. Real.* & aliorum, cum notis eruditis, & ad *Epistolas* intelligendas apprime idoneis. Hagæ Com. 1709. 12. quatuor Volum. Selectas *Epistolas Gallice* vulgaverat *Jo. Corde-rius* Lugd. 1556. 8.

Extant etiam *Italice* cum commentariis non contemnendis *Joannis Fabrii*, & *Hangarice* *Georgio Balogio* interprete.

Epistola selectæ ex editione *Io. Sturmii* sæpius prodire; *Epistolæ selectæ* cum notis *Io. Casparis Schrodleri*, *Medioburg.* 1709. 12. *Epistolæ selectæ* in tres descriptæ libros, & notis illustratæ ab *Hanco Volcknaer*, Rectore Scholæ *Leovardiensis*, præmissa *disq. de vera ratione informandæ pueritæ ad castitatem latini sermonis* *Leonarda* 1719. 8. *Epistolarum libri tres* à *Sturmio* selecti, & liber quartus à *Io. Blithero* additus cum argumentis variis

variis lect. & notulis ex recensione *Cristiani Daumii*. Hamb. 1712. Lips. 1715. 8. Cum interpretatione phrasum Germanicæ & observationibus, tironum captivæ eadem lingua accommodatis selectæ primum, Hal. 1716. 12. deinde universæ ad familiares 1720. 8. utili instituto illustratæ prodierunt nescio quo auctore. Ut omittam selectas Epistolas excusas Aboæ 1670. 12. Novissime singulari studio Epistolas ad familiares recensuit illustravitque *Iq. Albertus Bengelius*. Stutgard. 1719. 8.

2. *Epistolarum ad T. Pomp. Atticum (a) libri XVI.* ab consulatu Ciceronis usque ad extremum vitæ tempus ad illum misarum, *quæ volumina quæ legat*, inquit Nepos in Attici vita cap. XVI. *non multum desideret historiam contextam eorum temporum.* Has Epistolas primus, videlicet Petrarcha reperit, illisque inventis exclamavit *se tandem Ciceronem agnoscere, præcipitem ac calamitosum senem.*

* In D. Lucæ Langermanni Itinerario MS. notatum legi in Bibl. Lauretiana Florentiæ haberi Ciceronis *Epistolas ad Atticum*, manu Francisci Petrarchæ scriptas; item Epistolas ad familiares, quas idem ille vir doctus, cum in loco quodam, ubi minime putaret, invenisset, sic in Epistola quadam sua docet, primus in manus hominum dedit; ante Petrarchæ enim ætatem, Ciceronis Epistolæ per plures annorum centurias desideratæ fuerunt, ac nisi ipsius studio ac opera in lucem prolatae fuissent, fortassis ad hæc usque tempora iis careremus. Epistolæ ad Atticum, M. Brutum & Quintum fratrem bis excusæ uno eodemque A. 1470. (b) Romæ & Venetiis in fol. Romæ apud Conradum Sveyenheim & Arnoldum Pannartz, cum Joannis Andreæ Aleriensis Episcopi Epistola ad Paulum II. Et Venetiis, per Nicolaum Jenson in cujus editionis calce hoc exstat Hexastichon.

Attice, nunc totus Venetia diffunderis urbe,

Cum quondam fuerit copia rara tui.

Gælicus hoc Jenson Nicolaus muneris Orbi

Attulit ingenio Dædalicæque manu.

Christophorus Mauro plenus bonitate, fideque

Dux erat. Auctorem, Lector, opusque tenes.

Neapoli in Bibliotheca Nobilissimi Viri Josephi Valletæ exstat editio Romana Epistolarum ad Brutum, Q. Fratrem, Octavium & Atticum cum vita Attici scripta à Nepote, Rom. 1490. fol. per Magi-

(a) Liber de consulatu Ciceronis quem Græce Atticus teste Nepote scripserat, intercidit. Sed de Tullii ad eum Epistolis recte Seneca Epist. XXI. *Nomen Attici patris Cicerois Epistola non sonat. Nihil illi profuisset genam Agrippa & Tiberius progenes & Drusus Caesar pronepos. Inter tam magna nomina tacere quæ, nisi Cicero illum applicasset.* (b) Maittaire Annal. typograph. pag. 69.

igistrum Eucharium Silber, alias Frank, cum notis MSS. Jani rrrhasii. Omitto editiones alias, ut Venetam 1513. 8. & 1521. 8. ad Aldum.

Cum notis *Jo. Baptiste Pii* Bononiensis quas *beotinas*, quia ma- elucubratas, inscripsit, prodire Bohoniæ 1527. fol. Paris. 1531. l. E *Jo. Bovillerii* castigatione. Lugd. 1562. 8. *Leonbardi Malef- se* Florentini notæ Venet. 1563. 8. merito laudatæ H. Stephano Pseudo Cicerone p. 108. Cum scholiis *Sebast. Corradi*. Venet. 44. fol. Prodiere etiam *Corradi* notæ ibid. 1549. 8. Cum notis *Jo. lib. Bruti*. Lugd. 1571. 12. Cum notis *Lambini & Francisci Junii*. Commelin. 1549. 8. In libros I. & II. *Antonii Goveani* notas udas Caspar Sagittarius libro de Cicerone p. 156. Libri XVI. cum otis *Simeonis Bosii* Prætoris Lemovicensis, qui ex optimis Codd. lura emendavit, Ratisii Lemovicum 1580. 8. Antvv. 1585. 8. ide de Bosio Carrionem lib. 1. emendationum c. 15. Junctim pro- ere notæ *Pauli Manutii & Sim. Bosii*. Francof. 1580. 8. apud Vve- el. Manutii commentarium *Jano Parrhasio* deberi, legas in Pi- ceanis & Patinianis. Sane præclarissimus est, & ad Ciceronem telligendum utilissimus, neque Manutii ingenio abjudicandus, et Parrhasium prælectionibus has Epistolas illustrasse constat, ibus præmissam orationem Gruterus inseruit tomo primo facis- tium p. 820. * Editionem Pauli Manutii Venet. 1540. 8. habeo- ctatam manu Josæ Merceri. Epistolæ ad Atticum cum notis Au- nii Popmæ. Antvv. 1607. 12. Franequ. 1619. 8. Ex recensione *Georgii Grevii* cum notis integris P. Victorii, Pauli Manutii, lalæspinæ, Lambini, Fulvii Ursini, Sim. Bosii ex chirogra- io ejus auctoribus, Francisci Junii & Popmæ, ineditis item I: asauboni, Mureti & J. Frid. Gronovii, Teleæisque Corradi at- ue aliorum. Amstelod. 1684. 8. duobus voluminibus: accuratiss- ma & elegantissima editio: de qua vide Acta Erud. A. 1684. p. 37. * *Epistolarum ad Atticum* librum 1. & 2. à se translatos addita pistola secunda libri primi ad Quintum fratrem *Gallice* edidit sulò ante obitum Abbas de S. Real. Paris. 1691. 12. intra sex an- os inde secundo tertioque recufos. Libri quatuor ad Atticum imores cum notis Historicis eadem lingua prodierunt Hagæ om. 1709. 12. Universos demum XVI. Libros similiter versos il- stratosque debemus Clarissimo Viro L. Mongault, Paris. 1714. x Voluminibus. Vide Memor. de Trevoux 1714. pag. 1906. Journal des Savans 1715. pag. 363. & Nouvelles de la Rep. des let- es 1716. pag. 295. *Italice* Epistolas ad Atticum pridem convertit atthæus Senarega, Venet. apud Paulum Manutium 1552.

3. *Epistolarum ad Q. Fratrem libri III.* cum Epistolis ad Atti- cum

cum sæpissime editæ, à Grævio tamen, quod dolendum est, miam voluminis molem metuente omiffa. Illustrarunt has Epistolas præter Victorium, Lambinumque & Manutium, Christophorumque Cornerum, Malæspina; Brutus & Junius, quos prælo ante laudavi. Castigavit etiam Bovillerius. *Io. Tiffini* collene lucem viderunt. Lugd. 1543. 8. Præterea Epistolam primi libri primi, quæ est de ratione bene gerendæ provinciæ, pecuniaribus commentariis explicarunt Rol. Petrejus Paris. 1564. 4. Marcus Baumlerus Tiguri, 1587. 8. & Zacharias Schæferus Tubi 1628. 8. * Epistolam ad *Q. Fratrem*, Asiæ prætorem *de ratione bene gerendæ provinciæ*, illustravit Franciscus Hottomanus Lugd. 1564. 4. atque T. 3. Opp. p. 147. & commentario postu Nathan Chytraus.

4. *Epistolarum ad M. Brutum liber*. Rom. 1470. fol. Has quoque à Grævio prætermiffas iisdem viri docti cura sua & lucubrations dignas habuerunt. Exstant etiam cum notis *Io. Baptista* Bononiæ 1527. fol. Paris. 1531. fol. Epistolas ad diversos *Ita* vertit Aldus Manutius. Venet. 1573. 8. *Gallica* versio cum auctoris notisque & latino contextu ex editione Græviana. Paris. 1704. 12. quatuor voluminibus. Vide si placet Jacobi Bernardi *V. novellas relationes Reip. literariæ A. 1705. mense Novembri* p. 483. Prodiere etiam selectæ Ciceronis Epistolæ cum Gallica interpretatione, plus simplici vice Argentorati in 12. Epistolæ ad Atticum *Italice* translatae sunt à Matthæo Senarega circa medium sæculi XVI. *Gallica* versio non inelegans prodiit Paris. 1612. duobus vol. Liber tertius & quartus de integro Gallice reclusus, cum notis. Paris. 1701. 12.

VI. Reliquum est ut referam scripta Ciceronis Philosophi quibus componendis per postremos maxime annos vitæ operæ dedit.

1. Ex *Libris Academicis*, sive ut vulgo inscribuntur, *Academicorum questionum* libris quatuor, quos ad M. Varronem scripserunt exstant *primus & quartus*. Nisi quartum malimus esse potius *secundum primæ editionis*, ab auctore inscriptum *Lucullam*. Duos etiam libros Academicos prius scripserat Cicero Catulum, & Lucillum. Hos deinde contulit in libros quatuor & ad Varronem scripsit. Postea duos quoque illos edidit præmissis novis præfationibus, quibus Catulus & Lucillus laudantur. Vide Epistolas ad *diver-* IX. 8. & ad Atticum XIII. 13. & 32. Meminit etiam Plinius XXII. 2. & Plutarchus Lucullo pag. 520. Cicero ipse 2. *Tusc. Pro Accusatione autem quæ dicenda erant, satis accurate in Academicis quatuor libris explicata arbitramur*. Ciceronis argumenta confutavit *S. gustini*

SCRIPTA PHILOSOPHICA: Lib. I. c. 8. 125

libri III. contra Academicos, & confutavit certissima ratione, ut ipse quidem scribit lib. 1. retractationum. *Io. Castellani* interpretatio adversus Academicas Ciceronis quaestiones, Bonon. 8. 8. In librum primum Commentarius *Hadriani Turnebi* sapius confusus est & separatus, & inter viri illius doctissimi opera. In nam quantum annotationes *P. Fabri* prodierunt Lugd. Batav. 2. 8. Paris. 1611. 8. *Jo. Rosae*, Prof. Senensis, Francof. 1571. 8. De Academicis Tullii libris Quintilianus III. 6. & Plinius XXI. 2. ubi etiam de Ciceronis Academia: & Laureae Tullii in Epigramma. Quando Cicero 2. Tusculanarum ait se pro Academia facillime accurasse dixisse, Carneadis Academicam intellige. Academicum primum vedius Rom. 1471. fol. per Contr. Seyerheim & Arpoldum Pannartz; una cum aliis Tullii scriptis Philosophicis, de Venetiis 1494. fol. *De Finibus bonorum & malorum*, sive de summo bono ac malo, *lib. V.* ad M. Bruum. Quorum primo Epicuri sententia exponitur, quam refellit *secundus*; tertius Stoicorum dogma explicat, quod confutatur in *quarto*; *quintus* denique Peripateticam expendit. Scripti sunt Anno Urbis 908. sequi vide Sam. Perit. *lib. I.* Observ. cap. XII. pag. 119. Prodiit primum Romae Anno 1471. fol. Eodem anno Venetiis fol. viderunt lucem *sumptibus* annis de Colonia Agrippinensi; ex recensione *Georgii Marulanus* Alexandrini, qui illos dicavit Ludovico Foscarino Doctorum & Procuratori S. Marci. Editiones illas secuta Paris. 1477. 1. cum Tusculanis quaest. & Venetis 1480. 1494. fol. Ab eo tempore *Olivarii* commentarius lucem vidit A. 1547. Colon. 8. *Hinc* *Guil. Marelli* sive (cui illas Pithagora tribuunt) *Hadriani Turnebi* eruditae observationibus editi fuerunt Paris. 1546. 4. *M. Anonii Marci* nota. Ingolstadt. 1602. 8. *Io. Rosae* in Academicas Quaestiones & libros de finibus Frf. 1571. 8. Postremo luculentissime excusos & diligenter castigatos hosce libros una cum *Paradoxis* ex Anglia accepimus cum notis *Thomae Bentley* (b) *Canbrig.* 1715. 8. qui praefationis ad lectorem loco observationem Laurenti ex XIV. 20. Var. Lect. praemisit. Germanice una cum *Ciceronis Paradoxis* An. 1726. 4. Anglice; una cum viri doctissimi *H. Dodwelli* Apologia pro scriptis Ciceronis Philosophicis. A. 1702.

* Hanc versionem debemus *Samuele ParKero* multis aliis scriptis celebri. De *Henr. Dodwelli*, quae illi versionis adjuncta legitur apologia pro scriptis Ciceronis Philosophicis, vide vitam

Dod-

a) Giornale de' letterati d'Italia Tom. XVII. pag. 303.
 b) Praeter rem Richardo Bentlejo tribuuntur in *Memoria Trevoltina* A. 1717. p. 1924.

Dodwelli scriptam à Francisco Brokesby, Lond. 1713. & editam pag. 325. seq. Emendatione loci Ciceroniani, quæ affertur in Obs. Hallensibus VII. n. nihil esse opus, lectori, arcento facile existimo patere.

3. *Tusulanarum questionum*, sive ut cl. Darilius malit, *Disputationum libri V.* ad eundem Brutum. *Primus* disputat de contemnenda morte, *secundus* de dolore tolerando, *tertius* de lenienda aegritudine, *quartus* de reliquis animi perturbationibus: *quintus* denique à seivis Stoicorum docet virtutem ad bene vivendum seipsa esse contentam. Hos libros publicis scholis explicuit Romæ 4. 1475. *Franciscus Philadelphus*, qui recte observavit Ciceronem cum hæc questiones rerum politico Cæsare scriberet, convenacum suæ domi habuisse studiosorum hominùm, & quendam veluti ludum litterarium aperuisse. Vide Alexandri Alexandrei dies Geniales lib. I. cap. XXIII. atque ibi Tiraquellum, & Giornale de' Letterati d' Italia Tom. XIV. p. 325. Claudius Salmasius prolegomenis ad Solium testatur in Bibl. Regis Christianissimi extare MStum codicem magnæ vetustatis, in quo Tusculana (a) questiones non ordinè continuo, sicut in aliis præstitum est, sed sicut per inæquales & & contumata libri descripti fuerunt, eo modo quo Biblia Sacra videmus. * Arque ita olim fuisse descripta Ciceronis monumenta auctor est S. Hieronymus præfatione in Esaiam: *Nescia cum Prophetarum versibus viderit descriptos, matro eos existimæ apud Hebræos ligari, & aliquid simile habere de Psalmis & operibus Salomonis. Sed quod in Demosthene & Tullio solet fieri, ut per cola scribantur & commate, qui aliqua prosa & non versibus conscripserunt, nos quæcunque utilitati legentium providentes, interpretationis novam novam scribendi genere distinximus.* Nactus sum è Bibliotheca Gudiani editionem Tusulanarum Gryphianam A. 1535. 8. cum MSto isto Regio diligenter collatam, notatis lineola ubique Codicis illius Regii minorum sectionum sive versuum (ut appellat Salmasius Epist. ad Sarravium pag. 187. edit. Ultraject.) distinctionibus. * *Tusulanæ questiones* primum viderunt lucem Romæ per Ulricum Han de Vienna 1469. fol. deinde apud Svreynheim & Parisiartæ 1571. ibid. & Venet. 1472. per Nic. Jenson. & cum Libris de finibus Paris. 1477. fol. Deinde Venet. 1480. fol. & sine loco & anno in fol. & cum commentario nescio cujus ibid. 1482. & 1491. fol. Mediol. 1494. fol. Tusulanæ cum commentario Phil. Berdaldi & Omniboni Vicehrini Venet. 1499. 1502. & 1516. fol. Parisi 1509.

(a) De Tusulano Ciceronis vide quæ Steph. Vindandus Pighius in Hertule Prodiæ & in Latino (suo Achanasio Kirtheus part. 2. c. 2. & ex hoc Rev. Rejmann u in systrate antiquitatis literariæ p. 426. 517. seq.

1509. 4. Et per *Erasum* Basil. 1523. 4. Confer *Epistolas XXVIII.* 18. edit. Lond. Cum notis *Georgii Vallæ*, *Beroaldi*, *Camerarii*, *Erasmi*, *Pauli Minutii* & *Petri Victorii*. Paris. 1549. & 1562. 4. Sine notis Paris. 1537. 8. apud *Robertum Stephanum*. *Joach. Camerarii* eruditus commentarius Basil. 1543. 4. *Francisci Fabricii* annotationes Dusseldorp. & Colon. 1569. 1583. 18. *Jo. Saturnii* scholia in lib. I. Argent. 1575. 8. *Hier. Wolfii* notæ & Aphorismi Basil. 1580. 8. *Victorinus Strigelius* in librum primum *Læpiae*, 1590. 8. *Mureti* notæ in librum I. *Tusculanarum*. Ingolstadt. 1602. 8. * *Cornelii Dieterici Koch* *Conclusiones CCCXCII.* de *Tusculanarum* libris selectæ, Helmstad. 1703. 4. *Jo. Conradi Schvartzii* emendationes nonnullæ leguntur in Bibliotheca novissima *Halensis* 1720. 4. sectione X. p. 477. seq. Novissime præstantissima *Tusculanarum* editio lucem vidit *Cantabrigiæ* 1709. 8. cum commentario insigni *Jo. Davissii*, & variis lectionibus è MSS. *Norwolscentis* & *Petrensi* sive *Collegii S. Petri*. (cujus veram scripturam nefario *Raphaëlis de Marcatellis* scalpello sexcenties oblitteratam queritur pag. 224.) aliisque, & ex editione *Veneta* 1491. *Frobeniana* &c. subjunctis ad eam Voluminis animadversionibus & castigationibus sane doctis & acutis *Richardi Bentleyi V. C.* Emendationes quasdam *Bentleyi* reprehendit acerbe nimis *Jac. Gronovius* in scripto, quod sine nomine edidit adversus *Jo. Clericum* de locis quibusdam *Minutii Felicis*. *Lugd. Bat.* 1712. 8. *Anglicè*, nescio quo auctore, *Oxon.* 1714. by a gentleman of Christ Church. *Gallicè* quoque *Lugduni* prodierunt hujus *Ciceronis* libri interprete *Steph. Dolet.* 8. postea transtulit *Ryores* Paris. 1643. 12.

4. *De natura Deorum libri III.* & ad *M. Brutum*, in quibus *malam venis impietatis invidiam, ingenuæ, constantæ, & liberæ Ciceronis* superstitionem gentium refellit, ita ut fuerint etiam teste *Arnobio* lib. III. pag. 103. 104. qui judicarent oportere statui per *Senatum Rom.* abolerentur ut hæc scripta, quibus *Christiana religio* (quatenus *Idolorum cultui* illa adversa est) comprobetur, & *vetustatis opprimatur auctoritas.*

* *Libros de natura Deorum* non memini vulgatos ante editionem *Philosophicorum Tullii Romanam* 1471. fol. Exstat & *Veneta* *Anni* 1494. fol. cum libris de *divinatione*, de *legibus*, *Academicis* quæst. de *finibus*, de *petitione Consulatus*, de *fato* & de *Universitate*. Est mihi etiam editio eorundem scriptorum *Plorentina* 1516. 8. apud *Philippum Juntam* ex *Nicolai Angellii Bucinensis* castigatione, ubi adjunctum quoque *Somnium Scipionis*, & quod sub *Ciceronis* nomine ambulat breve scriptum de *re militari*. *Bononiensem* *Anni* 1494. fol. evolvit *Clarissimus Davissius*.

sius, Christianus Schœtgenius Venetam 1507. fol. De divinatione, & de divinatione, cum commentario Petri Marique Oracionibus in D. Stephanum, Augustinum, & in Pomponii Lati. Aliam item in fol. sine loco & anno. *Enri. Marsi* exiguo commentario, quem senex Ludovico XII. Regi dicitur, editi sunt Paris. *Xysti Berulesii* Augustan viderunt lucem Basil. A. 1550. & *Abdi Manutii* Pauli F. A. *Jac. Schalleri* quoque animadversiones vidi memorari, si ceteris omnibus celebranda editio horum librorum cum coterariis copiosis atque eruditis *Petri Lescaloperii* Parisini è Societate in quibus & Cicero perspicue illustratur, & omnis veterum ac Philosophorum Theologia exentitur. Paris. 1660. Grammaticum fol. *Matthæi Dresseri* editio lucem vidit Lipsiæ.
* Novissime libros de natura Deorum ad quatuor MSS. etos, atque eruditis notis suis & Jo. Walkeri aliorumque, integris etiam Pauli Manutii, Petri Victorii, Joach. rari, Dionys. Lambini & Fulvii Ursini illustratos elegantia cudi fecit laudatus *Jo. Davisonus*, (a) Cantabrig. 1718. 8. etiam libri tertii ex Lactantio, Arnobio, Nonioque M. fragmentis. *Libri IV. de natura Deorum*, Anglice cum & brevibus notis Lond. 1685. 8. Habetur & Gallica versio *xiani*. Paris. 1580. 4. atque altera melior *Petri Durerii* A. quam tamen & ipsam subinde Lescaloperius castigat.

5. *De Divinatione libri II.* editi. à Cicero, post (b) necem. Et priore quidem libro Quintus Cicero ter pro divinatione disputans inducitur, posteriore Cicero nationis genus, sero omne tollit atque revertit, & non iam quidem, qua arte fit, pugnat usque ad caput. Contra somnia vero atque Enthusiasmum in ceteris libri cap. *Librorum de divinatione, fato, legibus prima editio* per delinum *Spiram* (c) Venet. 1470. fol. cum hoc epigram

(a) Acta Erud. 1719. pag. 506. Bibl. Angloise Tom. III. pag. 65. Journal d' & 1718. pag. 594. Bibl. anglicane & moderne de Mr le Clerc Tom. XI. pag. 125

(b) Lib. 2. de divinat. cap. 9. *Quid vero Cæsarem perimus, si divinas fore sententias quem a se ex parte ipse cepisset, in curia Pompeiana, ante ipsius Pontificum, tot conscriptionibus suis inspectantibus, à nobilissimis civibus, pariter à omnibus rebus ornatis, strucidans, ita paceret, ut ad ejus verpuztas modo amici ne feruorum quidem quisquam acciperet, quo cruciatu animi vitæ, æternæ sui mine ejusdem libri secundi testatur Cicero, hos se libros scripsisse, post Mortem bro IV. Academicos, libros V. de finibus, totidem Tusculanarum disputa libros II. de natura Deorum, sex de Rept. Consolationem, librum de senectute de Oratore, quatuor Hyemum & quatuor Caprorem. Mortem enim etiam minit.*

(c) Maître annal. typo graph.

SCRIPTA PHILOSOPHICA. Lib. I. c. 8. 129

Raphael Zoverozius Ister P. Aluifio Donato, patricio Veneto S. S.

Spira, tuum nomen toto celebrabitur orbe,

Quæ Vindelini diceris esse parens.

Ordine qui tanto Ciceronis opuscula magni

Imprimis, ut fabrum Palladis esse putes.

Tu quoque Donata stirpis Venetique Senatus

Gloria Aluifi, tu quoque dicis idem?

Hanc secutæ editiones Rom. 1471. fol. Veneta Beroaldi A. 1487. & 1494. fol. Mediolanensis A. 1498. fol. Veneta Petri Marfi ibid. 1507. fol. Florentina 1516. 8. apud Phil. Juntam &c. Ad illustrationem horum librorum conferri possunt, quæ de divinationibus commentati sunt Caspar Peucerus, Geörg. Ragusejus, Jo. Antonius Venerius, Julius Cæsar Bulengerus, Jo. Jacobus Boisfardus, & ne alios in præsentî memorem, Josephus Maria Maraviglia in Pseudomantia veterum ac recentiorum explosa Venet. 1662. fol. * *Libros II. de divinatione* Gallice transtulit additis notis Regnerus Desmarais sive Maresius Paris. 1709. & Amst. 1711. 8. (a) qua in editione addita Isocratis Oratio ad Demonicum ab eodem Regnerio Gallice versa & separatim antea vulgata A. 1700.

6 *De Fato* libros (ad minimum duos) videtur scripsisse Cicero, cum Hirtius Consul designatus esset. Prima enim oratione assensiones quatenus illæ fato obnoxie essent tractasse se testatur cap. 17. Ex illa præter oratione præter exordium nihil superesse videtur; liber secundus vero ad nos pervenisse mancus. * *De fato* jam dixi primum editum Venet. 1470. fol. Deinde cum commentario Georgii Vallæ, sine anno & loco, fol. & cum commentariis Victoris Pisanii Venet. 1492. fol. ut editionem Venetam 1494. fol. aliasque prætorum *Petri Rami* prælectionibus explicatus liber Tullii de fato prædiit Parisiis apud Vascosan. 1550. 4. & cum commentario D. Salomonis Gesneri Theologi VViteb. 1594. 8. *Achillis Stati* notæ. Lovan. 1551. 8. & *Hadr. Turnebi*. Paris. 1452. 4. Atque apud Commelin. 1594. 8.

7. *De Legibus libri III.* quos paulò ante mortem post absolutos libros de Rep. scripsit, non etiam recognovit Cicero. * *De legibus* sex libros scripsisse Ciceronem suspicatur Morabinus, certe liber quintus citatus à Macrobio, unde duos saltim periisse existimabat Bernardus Moneta notis ad Menagiana Tom. IV. pag. 85. Continet autem pulcherrimum hocce opus dialogum velut à Cicerone habitum cum Quinto fratre atque Attico, Arpini in Tullii patria. In exordio libri primi horum trium primorum, qui soli ad nos pervenerunt, existat acris censura & judicium admodum

(a) Memoir. de Trevoux 1711. p. 838.

sinistrum de Historicis Latinis, qui ante Ciceronem scripserunt. & è quibus ne unus quidem ætatem tulit. Nam post annales Pontificum Max. quibus nihil potest esse (a) jejunius, si aut ad Fabium, aut ad eum qui tibi semper in ore est Catonem, aut Pisonem, aut ad Fannium, aut ad Venonium venias, quanquam ex his alius alio plus habet virium, tamen quid tam exile quam isti omnes? Fannio autem etate conjunctus Antipater, paullo inflavit vehementius, habuitque vires agrestes ille quidem atque horridas, sine nitore aut palestra, (b) sed tamen admonere reliquos potuit, ut accuratius scriberent. Ecce autem successere huic belli, Clodius, Afellio: nihil ad Cælium, sed potius ad antiquorum languorem & insciam. Nam quid Accium (c) numerem? cujus loquacitas habet aliquid arguiarum, nec id tamen ex illa erudita Grecorum copia, sed ex librariolis Latidis: in orationibus autem multus & ineptus, clatio summa, impudentia: Sisenna ejus amicus omnes adhuc nostros scriptores, nisi forte qui nondum ediderunt, de quibus existimare non possumus, facile superavit. Is tamen neque orator in numero nostro unquam est habitus, & in historia puerile quiddam consuetatur, ut unum Clitarcbum, neque quenquam præterea de Grecis legisse videatur, cum tamen velle duntaxat imitari: quem si assequi posset, aliquantum ab optimo tamen abesset: Quare tuum (Ciceronis) est munus, hoc à te expectatur. Libri III. de legibus jam editi cum aliis Ciceronis scriptis Philosophicis Rom. 1471. fol. & Venet. 1494. fol. nec non Lipsiæ 1509. fol. atque iterum separatim in eadem civitate 1514. fol. in regione scæni, typis Melchioris Lottheri. Cum commentariis Hadr. Turnebii & Antonii Goveani. Paris. 1552. 4. Ejusdem Turnebi Apologia adversus quorundam calumnias ad librum primum Cic. de legibus prodiit tum alibi tum apud Commelin. 1594. 8. Petri Rami prælectiones excusæ sunt Basil. 1580. 4. Jo. Schæferi, in lectionibus ejus Academicis p. 195. seq. Hamb. 1675. 8. * Gallice primum vertit notasque adjuvit Joannes Colinus Paris. 1541. Sed nova atque eleganti veste Gallica indutos proxime vidimus à Morabino, qui illustri Bignonio dicavit ediditque Parisiis 1719. 12. Adi Diarium Parisiense, Journal des Savans 1719. pag. 683. & Hagense, Europe savante, T. XI. Sept. p. 191.

8. De officiis ad Marcum Filium, qui tum Athenis in disciplina

(a) Ita Salmastius legit in Codice, quem ejus manu notatum habeo, pro *inimicus*, vel *injunctus*.

(b) Sic apud Philostratum icon. 1. 28. p. 804. καὶ ἔμει ταλαίφρων τῷ ἀπιδραστῶ κατὰ τὴν, ἢ δὲ χάρτη, ἢ δὲ ἀνδρῶν.

(c) MS. If. Vossii *Acrum*.

plina Cratippi versabatur, libri III. opus ex Panætio (a) præcipue & Hecatone Græcis Stoicis Philosophis expressum, sed ita temperatum, suppletum, ornatumque Ciceronis ingenio, ut pulcherrimum corpus præceptorum Juris naturalis & moralis disciplinæ existeret. In Codice membranaceo Gudiano *librorum de Officiis* adscriptos legas in calce Voluminis hos versiculos:

Excellentium libros sanctorum Philosophorum

Isti quos fecit tres Tullius Officiorum.

Iidem versus exstant in Codice MS. Bibl. Gothanz, quem Venetiis A. 1430. Joannes Constantiensis exaravit. In aliis duobus eos reperit V. C. Michael Maittaire in annalibus typograph. pag. 61. ubi memorat primam editionem Officiorum, & Paradoxorum Moguntinam 1465. fol. per Joannem Fust & Petrum Schæffer, à multis celebratam, (b) qua usus etiam clarissimus Grævius est.

* Docetque eandem plane esse cum illa, quæ in nonnullis exemplis sub signationem habet Anni 1466. Moguntinam editionem expressam in charta vidi Lubecæ in Bibl. publica. Excusa in membranis fuit Berolini in Seideliana. Vide Catalogum ejus Bibl. pag. 184. n. 489. De illa editione etiam Bern. Henricus Reinoldus in notis ad Jo. Merceri Conciliatorem, recusum Duisburgi 1712. 8. pag. 21. Petrus Ramus exemplum habuit hujus editionis in membrana excusum (ut in vita Jo. Faustii & Jo. Guttenbergii Melchior Adamus refert) quæ in calce hanc continebat adscriptionem: *Præsentis M. Tullii clarissimum opus Joannes Faust Moguntinus civis, me atramento plumali, canna neque arca, sed arte quadam perpulsa; manu Petri de Gernsheim, pueri mei, feliciter effeci. Finitum anno MCCCCLXVI. quarta die mensis Februarii.* * Officia, Paradoxa; Lælius & Cato Romæ 1469. fol. per Svveynheim & Pannartz: & Venet. 1470. & per Vindelinum Spiram 1472. fol. & 1474. fol. per Jo. de Colonia & Jo. Manthen de Gheretsem, & Mediolani 1474. Neapoli 1474. 1483. fol. & cum aliis scriptis Tullii Philosophicis Rom. 1471. fol. per Svveynheim & Pannartz, & per Eucharion Archirion diœcesis Herbipolensis, Rom. 1481.

I 2 nec

(a) Panætii librum *de Officiis* præter Ciceronem & S. Ambrosium 1. de officiis memorat Apostolus in præcedenti præverbior. Hecatoni quoque Rhodii (qui Panæctum adivit) libri de officiis à Cicerone lib. 3. laudantur. Aristotelem præterea de officia disputasse refert Ambrosius lib. 1. cap. 10. Sed librosejus Ethicos respicit qui exstat, multum vero alium singularem *de Officiis* librum, quo titulo primus librum proscriptisse videtur Zeno Citicus. Laert. VII. 4. & 25. Zenonem secutus Chrysippus, & Cleanthes, ut notatum Menagio ad Laetianum Hermotimum T. 1. p. 268. ubi mentio disputationis *de Officiis* M. Bruti librum *de Officiis* citat Seneca Epist. 95. Charisius ac Priscianus. Ciceroni autem magis placuit inscriptio plenior *de officiis*, quam *de officio*, ut Atticum suum monet XVI. Epist. 11.

(b) Vide Chevillierium de origine typographiæ Parisiensis p. 57.

nec non 1494. per Martinum Herbipolim, & Lipsiæ sine anni notatione in fol. & 1507. fol. Cum *Petri Marfi* commentariis Venet. 1481. fol. per Baptistam de Tortis, & 1484. fol. per Bernardinum de Novaria & cum commentariis Marfi, *Omniboni & Marsini Philetici*, Venet. apud de Tortis 1481. 1486. 1488. fol. & 1506. fol. ex editione *Bes. Brugnoli* cum commentariis *D. Marfi*, & *Francisci Maturantii*. *Jodoci Badii Ascensii* A. 1509. Paris. 4. & 1514. Lugd. fol. *Bartholomæi* item *Latomi* Colon. 1534. 4. * Cum Marfi, *Francisci Maturantii*, *Badii Ascensii* commentariis. Lugd. 1514. 4. & 1516. fol. Sine commentariis Lipsiæ 1510. fol. & Venet. apud Aldum 1519. 8. subjunctis *Catone & Somnio Scipionis Græce*, interprete *Theodoro Gaza*. Ex *Erasmi* recensione. Basil. 1519. Confer *Erasmi* Epistolas XXVIII. 17. edit. Lond. Paris. 1523. 4. Per *Cornradum Goclenium*. Basil. 1527. 4. & cum scholiis *Philippi Melancthonis*. Colon. 1533. 8. Cum Marfi, *Maturantii*, *Ascensii* & *Philetici* notis ex recensione *Julii Feretti Ravennatis*. Venet. 1540. fol. *Xysti Besuleji* Commentarius, Basil. 1544. 4. Cum annotationibus *Erasmi*, *Melancthonis*, *Vitiique Amerbachii* & *Gelii Calcagnini* disquisitionibus, Paris. 1550. 1556. 4. Lugd. 1556. fol. *Calcagnini* disquisitionibus respondit *Jac. Grifolus* Lugd. 1552. 8. Venet. 1542. 8. *Julii Cæsaris Scatigeri* commentarios edere voluit *Mausæus*, ut legas in *Epistolis Claudii Sarravii* p. 56. editionis primæ, sed nunquam illi quod sciam typis expressi prodierunt in lucem. E recensione *Jo. Bonlierii* Cicero de officiis editus est Lugd. 1560. 8. * *Jo. Rivii* tabulæ in Officia Ciceronis Basil. 1561. fol. Officia Ciceronis in tabulas redacta à *Jo. Martino Kuslinensi*. VViteb. 1580. fol. *Paulum Magnolum* magnâ hominem doctrinâ, diligentia etiam admirabili, Ciceronis libros de officiis accuratissime cum antiquis exemplaribus consulisse scribit *Muretus* notis ad *Terentium* pag. 192. Cum eruditis *Caroli Langii* notis & castigationibus ex antiquis MSS. Antvv. 1563. 1567. 8. Eadem *Langii* notæ recusæ sunt ad calcem observationum *Humanarum* A. Schotti, Hannov. 1615. 4. Cum annotationibus *Suffridi Peteri*. A. 1568. 8. *Hieron. Wolffii*, Basil. 1569. 1579. 1584. fol. *Jacob. Camerarii*, Lips. 1577. 1589. 1597. 8. *Fulvii Ursini*, Antv. 1599. 8. *Martini Henrici* Saganiensis, Witteb. 1582. 8. cujus commentarios laudat C. S. *Schurtzschius* V. C. *Epistola LV. Francisci Fabricii*, Colon. 1581. 8. *Guil. Canteri*, *Corn. Valerii* &c. 1576. 8. *Steph. Riccii*, VViteb. 1585. 8. *Victorini Strigelii*, VViteb. 1588. 8. *Matthæi Drefferi*, Francof. 1587. 8. *Jo. Piscatoris* *Analyfis dialecticæ*, Spiræ 1582. 4. 1596. 8. Cum *Sam. Raobelii* commentario eximio * *Philosophico Juridico*, & *prolegomenis*, quibus

quibus natura Honesti, aliaque ad Jus Naturæ spectantia explicantur, Francof. 1668. 8. & Amstelod. 1686. 8. apud Henr. Wetstenium. Cum notis *Frid. Hildebrandi*, Lips. 1669. 12. atque inde sæpius. Cum parallelis Philosophicis & rudimentis Officiorum *Jo. Henrici Bacleri*, Argent. 1680. 8. * Quæ utraque recusa etiam sunt Tomo tertio ejus dissertationum Academicarum, junctim editarum Argentorat. 1712. 4. Ex recensione & cum notis *Jo. Georgii Grevii* (a) integrisque animadversionibus Lambini, Fulvii Ursini, Car. Langii, quem præceteris in contextu editor est secutus, Franciscique Fabricii, & qui Wolffio ac Betulejo plurima debet Aldi Manuti: tum selectis aliorum Mureti, Rachelii &c. Amstelodami 1688. 8. Huic præclaræ editioni subjiciuntur integræ *Cælii Calcagnini* disquisitiones in de officiis libros, *Ant. Majoragii* decisiones contra Calcagninum, & *Jacobi Griffoli* Lucinianensis defensiones Ciceronis contra eundem. *Marius* quoque *Nizolius* defensiones aliquot Ciceronis locorum scripserat, quæ & separatim vulgatæ, & editioni Venetæ officiorum A. 1554. subjunctæ sunt. In his Calcagninum reprehendit quod Ciceronem impugnarat, nec minus perstringit Majoragium, quod Ciceronem, Platone, & Aristotele putaret posse in disputando fuisse inferiorem. *Majoragii* libris duobus reprehensionum Mediolan. 1549. 4. excusis & multo felle illitis respondit *Nizolius* in libris quatuor Antibarbari Philosophici, quos post editionem primam Parmensem 1553. 4. cum luculenta præfatione sua recudi curavit Illustris G. G. Leibnitius, Francof. 1674. 4. * *Cælii Calcagnini* disputationes sex & viginti in de officiis libros prodierunt inter Calcagnini Opera pag. 253. Basil. 1544. fol. *Jacobi vero Griffoli* defensiones contra Calcagninum, Venet. 1546. apud Aldum. *Marius Nizolius* præter Antapologiam (Apologiæ Majoragii quam pro Antiparadoxis suis scripserat oppositam) defensiones aliquot locorum Ciceronis edidit, quæ subjiciuntur etiam editioni Officiorum Venetæ A. 1568. fol. cum commentariis Marfi, Magurantii, Omniboni Leonigeni, Philetici, Badii & aliorum. Cum notis *Dav. Constantii*, A. 1688. 8. Ex recensione & cum notis *J. Georgii Grevii*, Amstelod. 1691. 1699. 8. Cum notis *M. Alberti Christiani Rhotii*, Lipsiæ. 1692. 8. * Magni Danielis Omeisii dissertationes XXVI. in Officia. A. ldtorf. 1695. ad 1702. Joannis Schultze Rectoris Scholæ Hamb. Anatome Philosophica librorum de officiis & parado-

(a) Testatur vir doctissimus editionem Moguntinam A. 1465. licet primam, non esse et meliorem descriptam exemplari. Idem usus est præter MSS. Codices binos, editione Gryphiæna minore A. 1550. & Argentoratensi Lambini, quas P. Pithœus cum duobus manu exaratis Codicibus contulerat.

xorum. Hamb. 1700. & 1702. 12. Novissime Officia notis tam Philologicis, quàm Philosophicis, tabulisque & indicibus illustrata edidit *Job. Mich. Weinricbius*. Coburg. 1720. 8. Ex recensione *Thomæ Cockman*, qui ad decem MSS. Codices de integro recensuit, Oxon. 1695. 8. & (a) 1716. 8. * Cum notis *Thomæ Tooly* (b) Oxon. 1717. 8. Cum explanationibus notisque Germanicis in tironum usum: Halæ Sax. 1718. 12. *Italice* Venet. 1544. 8. *Belgice* A. 1589. 8. auctore Dieterico Coornhart. * *Anglice* ex Thomæ Cokmanni versione jam tertium prodierunt Lond. 1715. ut Arthuri Maynvaringii interpretationem præteream. *Hispanice* post Joannem de Jarava Antvverp. 1549. transtulit Franc. Tamara, Salmant. 1582. 8. * *Lusitanice* reddidit Petrus, Dux Conimbricensis, idem qui Vegetium eadem lingua expressit. *Gallice* post versiones antiquiores, ut quæ Lugduni A. 1496. fol. prodiit & A. 1502. Paris. 4. per Davidem Miffant, & ex versione Bernardi Girardi Blæsis 1560. perquam eleganter hi libri redditi sunt à Duboisio, Paris. 1691. & Hagæ Com. A. 1692. 8. *Germanice* post interpretationem, quæ cum iconibus ligno descriptis lucem vidit auspiciis liberi Baronis Joannis de Schvartzenberg Augustæ Vindel. 1532. fol. * prodiit Augustæ Vindel. 1545. fol. & Francof. 1550. fol. hoc titulo: Ciceronis 3. Bucher von gebührlichen Mercten, tum Lipsiæ ex interpretatione Jo. Rhenii. 1628. 8. Sed exstat quoque recens interpretatio vernacula longe accuratior puriorque, licet Latinis pressius adhærens, in tironum usum etiam latinis phrasibus annotatis à præclaro viro *Casp. Gottschlingio*, Silesio, Lycæi Neobrandenburgensis Rectore & Bibliothecario. Hal. 1719. 12. *Jo. Georgii* vero *Wilkii*, Rectoris meritissimi Misenenfis (A. 1691. defuncti) paraphrasis Germanica Officiorum Ciceronis Lipsiæ 1696. 8. prodiit sub hoc titulo: Einleitung sum nuklichen Ochul, Brauch der dreii Bucher Ciceronis de officiis: Joannes Hackmannus ad calcem Ethices suæ curante filio Frid. Augusto Hackmanno recusæ Helmst. 1710. 8. compendium librorum de officiis (c) repræsentat sub titulo Evangelii Gentilium. Ad Ciceronis imitationem *libros tres de officiis Christianorum* scripsit *S. Ambrosius*, quos separatim ediderunt *Jo. Henr. Bæclerus* Argent. 1644. 12. & non ita pridem *Michael Forschius*

(a) Bibl. ancienne & moderne de Mr. le Clerc Tom. XI. pag. 162.

(b) Acta Erud. A. 1717. pag. 473.

(c) *De officiis* maluit inscribere Cicero quam *de officio*. Confer Andream Alciatum lib. 10. parergon Juris cap. 16. Nec male tamen nostra etiam memoriâ Vir illustris Sam. Pufendorfius, qui brevi & concinno complexus compendio munera omnia ac partes, quæ vel in naturali statu vel in civili impleri à singulis debent, libros duos *de officio hominis & civis* inscripsit, Græcos securus, quorum τῶν καθ' ἑαυτὸν lucubrationes laudantur, de quibus mentionem feci superius.

sebins Scutgard. 1688. 8. * *S. Ambrosii* libros tres *de Officiis Ministrorum* sive *Diaconorum* (hanc enim genuinam esse illius operis inscriptionem, è Codd. MSS. docent *Benedictini* in notis Tom. 2. Opp. *S. Ambrosii*) *Moguntina* editio A. 1602. 8. ita cùm totidem *Ciceronis* libris excusos exhibet, ut verba *Ambrosiana* *Ciceronianis* per singulas paginas è regione posita sint, parum utili instituto, cum in iisdem paginis raro legatur aliquid utrinque argumento simile vel respondens. Idem dixeris de *Johanne Marciano*, qui hunc in modum *Hieronymi* & *Rufini* scripta contraria in iisdem paginis describi curavit in nova sua *Hieronymi* editione. Præfatio *Jo. Henr. Bœcleri* *Weseli* *rektor* ad *S. Ambrosium* de officiis legitur etiam in ejus *diff. Academicis* Tom. 3. pag. 486. * *Balnagius Bellovallis* in *Historia operum eruditorum Gallice* edita. *Amst.* 1695. mense *Augusto* pag. 555. *Il paroît à Paris un in 12. que les Savans seront peut-être curieux de parcourir: il est intitulé le discernement de la vraye & de la fausse morale, ou l'on fait voir le faux des offices de Cicéron, des livres de l'Amitié, de la Vieillesse & des Paradoxes.* Auctor hujus scripti *Leleveltus*, quod deinde recusum evolvi in ejus *Tomo quarto* operis *Parisi.* 1698. 12. vulgati sub titulo: *la Philosophie moderne par demandes & réponses.* Non dubito eundem scriptorem si voluisset ingenue ingenium intendere, meliora etiam scribere potuisse pro *Cicerone* defendendo, quam hæc quæ in litteras misit ut ejus doctrinæ detraheret. Atque idem non dubito affirmare etiam de clarissimo *Viro*, qui in *Actis Philosophorum Germanice* editis parte IX. p. 441. seq. singillatim *Ciceronis* officia nuper reprehendenda sibi sumsit. Quid ni vero reprehendit ille potius musteos scriptores, qui inter *Germanos nostros* & *medios Christianos* longe deterius quam *Cicero* aliquis vel *Plato* philosophantur, & nulla facta mentione humanitatis, communisque juris, ad quod divinitus conditos nos esse pulchre proficetur *Cicero*, nullam aliam legem naturalem actionum humanarum agnoscunt, quam jubentem facere quæ conditionem tuam perficiant, & omittere quæ deteriore reddant, finguntque ad eam nos obligari etiam seposita *Majestate Numinis*: quibus positis principiis quale scelus sit, quod strenue committi non possit, haud video; nam etiam qui sibi vel qui alteri consciscit necem, judicat se amplificare conditionem suam, & qui ambitioni litat aut avaritiæ, vel qui indulget voluptatibus, qui vindicta animum suum pascit, egregie sic obsequi præcepto naturæ videbitur. Lex autem naturæ non querenda est in eo, ut felicitatem nobis sectandam præcipiat, nam in hoc nullus potest esse error, nulla transgressio, neque lege ad hoc opus: sed quo pacto illa ab omnibus

desiderata felicitas recte quæri, certissimeque obtineri debeat. Hoc si amore in Deum, & in homines charitate unice assequi nos posse, Christo crederemus docenti, nec à lege Naturæ aberraremus, nec infra Ethnicos sapere, aliosque sapere doceremus. Gauderemus etiam potius in Cicerone & aliis à Christo licet alienis scriptoribus tam vere & late patentis legis deprehendere nos atque & pulcherrime impressa vestigia, inque his monstrandis, illustrandis, & commendandis potius, quam in contemptum adducendis, laudem ingenii quæreremus.

9. *Cato Major, sive de Senectute*, ad T. Pomponium Atticum. Hujus libri *Græca* versio, sed paulò indiligentius facta à *Theodoro Gaza*, occurrit in quibusdam Ciceronis editionibus, ut Argentoratensi Jo. Sturmii, & Jo. Baptistæ Egnatii Aldina, qui primus vulgavit A. 1523. 8. separatim quoque vidit lucem græce & latine, Ingolstad. 1596. 8. Jo. Metzleri scholia prodiere Hagan. 1531. 8. M. Beumleri analysis *Lælii & Catonis*, Spiræ 1583. 8. * *Ciceronis Cato Major & Lælius* jam A. 1469. fol. Romæ viderunt lucem una cum Officiis: & cum aliis insuper libris ejus Philosophicis 1471. fol. deinde frequentissime una cum iisdem recusi. *Cato major* etiam per Jo. Lutitensem emendatus Lipsiæ 1507. fol. & cum commentario Martini Philetici, sine anno & loco. fol. Prodiit etiam Lipsiæ 1514. cum libris de legibus. *Lælius, Cato, Paradoxa* Argentorat. 1513. 4. ex officina Schureriana. De *Græca* libri de senectute versione quam *Theodoro Gaza* debemus, magnificum encomium Laur. Ingevaldi Elingii in *Historia Græcæ linguæ* pag. 335. de quo nescio an alii sint eidem assensuri: *santa porro felicitate librum M. Tullii de Senectute Græce expressit ac reddidit Gaza, ut in eo ipsam Ciceronis vim dicendi, tam quod ad gravitatem sententiarum, quam quod verborum pondus, non sine doctorum admiratione assecutus sit.* De veteri Gallica versione & ex ea facta Anglica excusa A. 1484. fol. à Guil. Coxoduno. (Caxton) primo in Anglia typographo, meminit Mich. Maittaire pag. 163. *annal. typograph. de Anglica* etiam Jo. Lelandus libro de scriptoribus Britannicis pag. 481. In usum scholarum hunc libellum Ciceronis explicatum & applicatum separato volumine edidit Doctor quondam meus Rev. Lic. Dan. Otto Kegelius, tunc Conrektor, & ab eo tempore Ecclesiastes Quedlinburgensis, Witteb. 1690. 8. *Cato, Lælius, & Paradoxa*, Gallice per Duboisium, Praef. 1692. 8.

10. *Lælius sive de Amicitia*, ad eundem Atticum. Hunc librum græce reddidit *Dionysius Petavius*, Paris. 1652. 8. *Cato, Lælius, Paradoxa*, & somnium Scipionis *Anglice* per Sam. Parkerum, Lond. 1704. 12. * *Lælius* præter antiquiores cum *Catone* editio-

SCRIPTA PHILOSOPHICA. Lib. I. c. 8. 137

nes etiam Lipsiæ lucem vidit A. 1504. 1507. fol. 151. & 1518. 4. una cum paradoxis, & Venet. 1498. cum expositione Omniboni Leonici. Et cum eadem expositione sine anno & loco. Anglice vertit diu antè Sam. Parkerum sæculo decimo quinto Johannes Tipetotus teste Lelando pag. 480. Germanica libri de senectute & hujus de amicitia versio auctore Johanne de Schvartzenberg cum iconibus ligno incisus prodiit Augustæ Vindel. 1540. fol. Platonis Lysidem, Ciceronis Lælium & Toxarin Luciani Gallice vertit & junctim edidit Blasius Vigenierus Paris. 1579. 4.

11. *Sex Paradoxa* Stoicorum ad M. Brutum. Hæc quoque post *Gazam*, cujus versio nescio an edita est, Græce verterunt *Job. Morisotus*, Basil. 1547. *Hadr. Turnebus* Tom. 2. *Opp. & Dionys. Petavius* Paris. 1649. 8. His Anti-Paradoxa opposuere *Vitus Amerbachius*, Argentor. 1541. & *Antonius Majoragius* Lugd. 1546. 8. quo nomine vehementer Majoragium quidem reprehendit *Marius Nizolius* in Epistola ad eum data, quæ legitur post *Gudianas* p. 132. *Caspar* vero *Scioppius* in *elementis Philosophiæ moralis* pag. 77. contendit quarti Ciceronis paradoxo solum hodie superesse initium, quia post primam periodum Cicero aliud atque adeo quintum in ordine probare nititur, hoc nempe: solum sapientem esse fecivem, omnes autem stultos esse exsules. *Xysti Betuleji* notæ in *Paradoxa* prodire, Basil. 1550. 8. *Matthæi Dresseri*, Francof. 1597. 8. Alios editores & Interpretes annotare nihil attinet, quia omnes sciunt hæc paradoxa Læliumque & *Catonem*, *Somniumque* *Scipionis* semper fere libris de *Officiis* subjungi, & cum illis explicari. * *Adversus paradoxa* Ciceronis, sive ut idem in *Lucullo* vocat, *mirabilia* *Majoragius* *Antiparadoxa* edidit, ludibundum se hoc scribendi genus suscepisse deinde libenter testatus lib. 1. reprehensionum contra *Nizolium* cap. 2. ubi refert se commentarios in eadem Ciceronis paradoxa composuisse, quibus ostendit ea vere admirabilia esse & *Socratica* ac vera, atque illis responderit quæ posuerat ipse in suis *antiparadoxis*. Tertium paradoxon de peccatorum æqualitate oppugnat *Horatius* lib. 1. *Satira* 3. vers. 115. seq. & cætera perstringit vers. 124. seq. *Universa* ridet & explodit ipse *Cicero* *Oratione* pro *Muræna* c. 29. Eorundem meminit *Plutarchus* in *Catone* minore pag. 769. & 792. *Paradoxa* Ciceronis primum edita cum officiis Romæ sunt A. 1465. 1471. fol. De aliis quæ insecutæ sunt editionibus, & quas passim jam commemoravi, dicere, nihil est necesse. Loca quædam illorum è MS. emendat illustratque *Jacobus Tollius* in *fortuitis* cap. XVII. p. 134. seq. *Paradoxa* & *Somnium* Latine & Germanice à *Jo. Friderico* illustrata edidit *Jo. Rhenius*, Lipsiæ 1630. 8. Postremo *Paradoxa* à *Thomæ*

Benleio recensita & illustrata habemus ad calcem librorum de finibus, Cantabrig. 1718. 8. Ciceronis exemplo Matthæus Jorna commentarium suum Belgice editum in octo μακαρισμοίς, Matthæi VI. inscripsit paradoxa Christiana. Amst. 1696. 8. Omitto paradoxa Christiana Lippi Aurelii Brandolini, Jani Nicii Erythræi &c.

VII. *Fragmenta* ex operibus Ciceronis deperditis nobiliora supersunt hæc tria :

1. *Somnium Scipionis* ex ultimo sive sexto libro Tullii de Rep. (a) sive de optimo Reip. statu excerptum. Illud servavit ac duobus libris copiose illustravit *Macrobius*, de quo infra : *Favonii* vero *Eulogii* (b) Rhetoris Carthaginensis disputatio in somnium Scipionis ad V. C. Superium Cos. Provinciæ Byzacenæ scripta lucem debet viro & hoc & multis aliis nominibus egregie de litteris ac de Cicerone etiam promerito A. Schotto, qui è vetusto Codice Gemblacensi primus illam eruit subjunxitque libro quinto quæstionum Tollianarum, Antvv. 1613. 8. Deinde Grævius suæ officiorum editioni An. 1688. 8. subjunxit. * *Favonii Eulogii* in somnium Scipionis editio Antvverpiensis 1562. 8. est nulla, & in Bibl. Kielmanniana parte 2. pag. 1127. per errorem memoratur, nam inspectus à me Codex erat Schotti A. 1613. *Græca* somnii translatio composita à *Theodoro Gaza*, exstat in editione Ciceronis Aldina, & in Sturmiiana Argentoratensi in 8. * Etiam à *Plauide* versum Græce

(a) Ciceronis opus de Rep. quod vestigiis Platonis insistens composuerat, laudatum Gellio, Lactantio, Augustino aliisque existit adhuc tempore Gerberti, ut ex ejus Epist. LXXXVII. colligitur, & Petri Pictaviensis, ut notatum Barthio XXXII. 5. & 18. Adversar. Johannes Mabillonius T. 1. Muli Italici p. 79. refert se in Catalogo quodam MSS. cum observasset Ciceronem de Rep. lætarum ad Codicem ipsum properasse, sed inspecto volumine designato primam Ciceronis Philippicam deprehendisse, cujus prima sunt verba: *Antequam de Republica*. Vana quoque spes fuit hoc opus in Polonia recuperandi, quam in rem Cardinalis Bessarion dicitur infumississe aureos amplius mille. Atque adeo sapit fabulam, quod in vita Joannis Zamosccii refert Isaacus Bullartius, T. I. Academiæ scientiarum & artium p. 87. post annum 1576. durante obsidione Plescoviæ nobiles quosdam Polonos otii peractos ulterius in interiora Mosciæ excussisse, comite Voinuskio, viro Hebraice, Græce & latine erudito, neque longo itinere incidisse in locum, ubi præclara antiquitatis monumenta reperissent, inter alia *Ciceronis libros de Republica ad Atticum, aureis descriptos litteris*. Svetonius olim adversus Didymi Ciceromastigem scripserat librum *καὶ τῶν Κικέρωνος τοῦ πρώτου Σβίδα* teste. Sed nec iste ad nos pervenit. Locum in Ciceronis *τοῦ πρώτου* quo Musica disciplina vituperabatur, ab aliena manu intrusum fuisse demonstravit Aristides Quintilianus libro II. de Musica pag. 70.

(b) Haud diversus hic mihi videtur ab Eulogio S. Augustini discipulo, de quo adscribam locum ex hujus lib. de curâ pro mortuis cap. XI. *Carthaginis Rhetor Elogius quem in eadem arte discipulus fuit, sicut mihi ipse, posteaquam in Africam remeavit, tulit, cum Rhetoricos Ciceronis libros discipulis suis traderet, recensens lectionem quam perstridit fuerat traditurus, quendam locum offendit obscurum: Quo non intellecto, vix potui dormire, sollicitus, qua nocte somniansi ego illi quod non intelligebat, exposui, imo vel ego, sed imago mea nesciente me, &c.*

Græce somnium Scipionis suspicatur Lambecius V. pag. 153. ubi in Græco quodam Codice MS. Juliani Cardinalis S. Angeli citatur ἰ βυβλῶν τῆ Σκωπίου. E recentioribus præter Pet. Jo. Olivarium, Pet. Ramum, Bartholomæum Barrientum, aliosque hoc somnium illustrarunt Ludov. Vives, T. 2. Opp. Matthæus Dresserus Francof. 1597. 8. Jo. Sambucus, Antvv. 1573. 8. Gerardus Vossius, Tungrensis, Rom. 1575. 8. Elias Vinetus, qui reliquis à Schotto præfertur, & Ulricus Obrechtus. Argentorat. 1666. 12. atque in eis Academicis ibid. 1704. 4. pag. 561. seq. * *Antonii Mancinelli* sermo in Scipionis somnium cum Xenocratis libello de morte per Ficinum verso prodiit Daventriæ in 4. circa A. 1510. ut videtur, licet nota diserta temporis abest. *Ludovisi Vivis* somnium & vigilia h. e. somnium Scipionis cum enarratione lucem vidit Basil. 1521. 4. Somnium Scipionis Officiis Ciceronis jam subjicitur in edicione Veneta 1472. fol. apud Vindelinum Spiram, atque deinceps in reliquis infinitis. In *Somnium Scipionis*, libri VI. de Rep. spospasmation, consideratio Latini Latinii prodiit Antverp. 1631. 8. * Fides esto apud autorem, Casparum Barthium, qui Daumio narravit *sex libros* Ciceronis *de Rep.* extitisse ante bellum tricennale in Bibliotheca Fuldensi in aliquot voluminibus membranaceis, sed à militum petulantia discerptos & equis substratos fuisse; ut ex Christiani Daumii ore refert Rev. Christianus Feustelius in Miscellaneis p. 47. Verum & Joanni Sturmio spes facta fuit thesauri hujus, cui consequendo Cardinalis Polus duo millia aureorum incassum impendisse traditur. Sed bene Bernardus Moneta in Epistola ad Bouhierium præsidem Parlamenti Divionensis eruditissimum inserta Tomo IV. Menagianorum pag. 395. *Il y a des gens qui pour se mettre en reputation, supposent avoir vu, ou même avoir par devers eux certains livres rares, singuliers, & qu'on croit perdus. Témoin ce Francesco Veneto, qui fit accroire à un Grammairien de Fano, (a) commentateur des six premiers livres qui nous restent des Fastes d'Ovide, que les six derniers étoient dans la Bibliothèque du Roi de France, ou il les avoit vus & lus. Témoin sans aller plus loin, celui (b) qui en 1690. se vanta d'avoir retrouvé le Petrone entier, & qui eut le front de faire imprimer un prétendu supplément, non seulement indigne de cet auteur, mais même du plus mediocre. On avoit promis à Jean Sturme (c) les six livres de*

(a) Anton. Constantinus Fanensis in sine commentar. ad fastos Ovidii. Obiit A. 1490.

(b) Franciscus Nodorus.

(c) Jo. Sturnius Epistola ad Rogerum Aschamum 30. Jani 1552. *Ecco Aschame, quidam in hac vicinia mihi promissis libros Ciceronis de repub. sexies misi ad eum: si adferantur, me quid poterit esse beatius? Senatoriam præ me gravitatem feram ex antiqua disciplina,*

la Republique de Cicéron, à la recherche des quels le Cardinal Polus- (a) dépensa deux mille écus d'or, envoyant exprès un homme en Pologne, ou on lui avoit fait esperer que se trouveroit le manuscrit. On avoit promis de même à Vives- (b) les Anticatoons de Cæsar. Quelles fables n'a-t-on pas crues touchant le Tite Live? Il y a plus de vingt-cinq ans qu'on l'attendoit entier (c) de Cbio. Quelques (d) uns ont dit qu'il étoit complet en Arabe dans la Goulette. D'autres, (e) qu'il s'en voyant un exemplaire en cette même langue dans la Bibliothéque de l'Escorial. *Libros Ciceronis de Rep. simul ac editi ab illo fuissent avide lectos innuit Cælius Epistola ad ipsum scripta VIII. 1. Tui politici libri omnibus vigent. Eorundem meminit Tullius & ad eos respicit libris de legibus non uno in loco.*

2. Pars interpretationis *Timæi*, Dialogi Platonici, de universitate, quæ una cum Chalcædio separatim vulgata est, Paris. 1563. 4. & cum Græcis Platonis ex adverso positis collata à Joachimo Perionio, Paris. 1540. 4. Basil. 1542. 8. atque ab H. Stephano in *Lexico Ciceroniano*, Anno 1557. 8. *Neque vero novum est*, inquit Yvo Villiomarus sive Josephus Scaliger animadvers. in locos controversos Rob. Titii p. 22. *Ciceronis diligentiam & fidem in reddendis Græcis desiderari, siquidem Ciceroniana cum Græcis contenduntur.* * In *Ephemeridibus litterariis Germanicis Lipsiensibus* (f) jam supra à me laudatis pag. 879. legas multa è Cicéronis monumentis manu exarata occurrere *Uratilaviæ* in *Bibl. Rhedigerana*, præ cæteris quæ in editionibus Tullii non occurrant *librum de essentia mundi*, & aliud scriptum *ad Hortensium*. Sed librum de essentia mundi suspicor nihil aliud esse quam partem interpretationis *Timæi Platonici*.

plina, si obtrinebo, Sed ut nunc homines sunt, valde mæno, ne sit nihil: sed si verum sit, miram etiam tibi ut mecum sapias Romanam curiam, & forum & nostra: verum particulatim, ut si sapientia te superare non possum: tempore antecedam. Quam vereor non sit nihil? verum tamen in Epistola quam ad me scripsit, attingit loca quadam & eorum argumenta, quæ non puto esse de nihilo.

(a) *Afcha nus ad Scurmium* 14. Sept. 1555. lib. 1. Epist. pag. 99. *Ajebat Cardinalis Polus se semel 2000. aureorum consumsisse mittendo certo quodam homine in Poloniam, qui libros Ciceronis de Rep. perquireret, quorum illic inveniendorum spem quidam ei fecerat. Ego statim narraui quæ tu ad me olim de illis libris. Et rogavit, ut ad te scriberem, ut sciremus acquidne corsi de illis libris.*

(b) Jo. Lud. Vives ad 1. Augustini de Civ. DEI cap. 23. *Cæsaræ anticatoones duos vice clarissimus Cardinalis Leodimensis confirmavit se in antiqua quadam Bibliotheca Leodii vidisse, & curaturum ut ad me mitterentur. Quod si fecerit, non inuidebo studiosis hominibus lectionem eorum.*

(c) Baudelot *utilité de voyages* pag. 401.

(d) Antonius Fajus præf. ad versionem Gallicam Livii.

(e) Abraham Eechellensis in dedicatione libri ex Arabico versi, cui titulus *semira sapientia*.

(f) *Ausführlicher Bericht: von Buchern* A. 1719. 8.

quæ inter Ciceronis scripta legitur sub titulo *de universi-*
 atque primum lucem vidit cum aliis Philosophicis Ciceronis
 is Romæ 1471. fol. per Conr. Sveynheim & Arnoldum Pan-
 . Deinde sine loci nota & anni in fol. Et cum *Georgii Valla-*
 mentario, Venetiis 1489. fol. & *Victoris Pisani* ibid. 1492. fol.
 post Perionii & H. Stephani curas locis quibusdam castigata
 istrata est à Paulo Leopardo, Isenbergensi lib. VIII. emen-
 num, cap. 20. seq. & nuper cum Græcis Platonis & altera
 cidii Latina interpretatione commentario Chalcidii præmissa
 est ad calcem tomi secundi operum S. Hippolyti, Hamb.
 fol. De libro *ad Hortensium* (nisi Brutus intelligitur, in cujus
 lio obitum Hortensii multis deplorat Cicero) videant quibus
 casio, atque si quid dignum luce adhuc ibi delitescat, bono
 co ne invident.

Pars Metaphrastica Phænomenon ac Diosemion Arati, He-
 Carmine. Nam poëtam quoque non omnino malum fuisse
 Ciceronem, & quædam illius *Arata* poëtica fideri faciunt,
 ntendit Plutarchus in vita pag. 861. Hanc Arati Metaphrasin
 aduæ adolescentulum se composuisse testatur Cicero II. de
 ra Deor. cap. 41. & videtur integrum adhuc habuisse Lupus
 ricensis (b) Epistola LXIX. Fragmenta quæ sola hodie su-
 nt cum Græcis comparavit præter Perionium & H. Step-
 in libris modo laudatis, Carolus Sigonius in sua fragmento-
 Ciceronis collectione, quibus addendæ observationes erudi-
 torum virorum Pauli Leopardi XVI. 14. & XVIII. 16. seq.
 idationum & Hadr. Turnebi VIII. 17. Adversar. Petri item
 oloperii notæ ad Ciceronem de natura Deor. pag. 408. seq. &
 onis Grotii viri summi *Aratea*, in quibus non modo fragmen-
 ceronis eo ordine quo Arato respondent exhibet, sed & alio
 tarum caractere versus qui deerant ex suo ingenio suppletos
 serit atque adjungit, Lugdun. Bat. 1600. 4. Johannis denique
 tanovii editio neutiquam prætereunda, qui Aratum Cicero-
 recensuit & illustravit Cracov. 1579. 4. & quæ ad *Aratea* Tul-
 motavit Janus Gruterus. * Reliquias *Metaphrasticas Arateæ*
 sivit etiam inter fragmenta Ciceronis Andreas Patricius, quas
 diana Bibl. accepi emendatas ex MSS. Fragmenta cæterorum
 torum Ciceronis subjiciuntur etiam editioni *Officiorum* Lip-
 i 1611. 8.

4. Ce-

* Ciceronem non malum fuisse Poëtam notavit etiam nuper Regnerius Desmèrais
 ficam suam Tibrorum de Divinatione versionem.

* Lupus Ferrariensis Epistola LXIX. ad Ansbaldum: Tu quæ hinc nostro cur-
 illam in Arati præde, ut ex eo quem me impetraturus es, qua doctus ille Egil-
 apernis, suppleantur.

4. Cetera scripta Ciceronis deperdita hæc fere sunt, quorum fragmenta ex veterum monumentis post *Rob. Stephanum*, collegit *Carolus Sigonius*, Venet. 1559. 8. & horum vincens industriam *Andreas Patricius*, Striceco-Polonus, ibid. 1650. 8. 1565. 4. & 1578. 4. suis vero Ciceronis editionibus (sed sine Patricii commentariis & Sigonii notis) subjecere *Dionys. Gothofredus* & *Janus Gruterus*, inde in alias etiam nonnullas editiones recepta, ut *Londinensem* ac *Gronovianam*.

1. *Orationes* (a) 1. pro M. Tullio, 2. pro L. Vareno, 3. Cum *Quæstor Lilybæo* decederet: 4. Pro P. Oppio, 5. Pro C. Manilio. 6. Pro M. Fundanio. 7. & 8. Pro (b) C. Cornelio. 9. In toga candida adversus competitors consulatus C. Antonium & L. Catilinam. 10. Pro Q. (c) Gallio. 11. De L. Otthone. 12. De proscriptorum liberis. 13. Contra concionem Q. Metelli. 14. De consulatu suo. 15. In Clodium & Curionem. 16. De Rege *Prosomæo* (Auleta.) 17. Pro P. Vatino. 18. Pro M. Emilio Scauro. 19. Pro A. Gabinio. Præterea de quarum titulis solum constat. 20. Pro L. Corvino. 21. In deponenda provincia. 22. De L. Bestia. 23. In Gabinium. 24. Pro Crispio. 25. Pro Q. Mucio, & 26. De lege agraria, brevis. Subjecit etiam Patricius fragmenta orationum quæ exstant sed non integræ pro P. Quintio, pro M. Fontejo, de lege agraria. *Kal. Jan.* & in L. Pisonem.

2. *Commentarii causarum*, quarum liber XIII. allegatur à *Dionede*. *Asconius* quoque & *Quintilianus* memorant commentarios defensionum Ciceronis, in quibus indicem & initia orationum suarum exposuerat.

3. *Epistolæ* ad M. Titinnium. Ad *Cornelium Nepotem* libri II. Ad *C. Cæsarem* libri III. Ad *Cæsarem juniorem* libri III. Ad *G. Panfam* libri totidem. Ad *A. Hircium* libri IX. ad *M. Brutum* libri VIII. Ad *M. filium* libri II. Ad *Liciniam Calvum*. Ad *Q. Axium*. Ad *Catonem*. Ad *Cereliam*. Ad *L. Plancum*. His addæ *Græcas Epistolæ*, quarum meminit *Plutarchus* in *Cic.* pag. 873. ad *Herodem*, ad *Gorgiam Rhetorem*, ad *Pelopem Byzantium*.

4. *Libri II. de gloria*, quorum meminit ipse *Cicero* cum sibi

(a) Fragmenta ex orationibus *Cic.* deperditis, una cum notis *Sigonii* & *Patricii* *Grævius* præclaræ suæ orationum editioni tomo postremo subjunxit.

(b) Has pro *Cornelio* & tertiam in toga candida illamque, quæ est pro *M. Scauro* jam supra §. IV. num. 15. 16. & 40. retulit inter *Orationes* Ciceronis quæ exstant, quoniam earum paulò copiosiora fragmenta ad nos pervenerunt, in quæ *Asconii* *Pedantii* commentarios habemus.

(c) * *Orationis pro Q. Gallio* meminit *S. Hieronymus* *Epistola* ad *Nepotianum*. *Diarum pro P. Variato* *Valerius Max.* IV. 2. 4. ubi etiam laudatur *Oratio pro A. Gabinio*.

b. 2. de Officiis. Equidem hos ex illo tot egregiorum scriptura naufragio evasisse atque tulisse ætatem variã, sed parum hætenus fama fuit. Sunt enim, qui Franciscum Petraræ ejus cimelii possessorem fuisse affirmant: At Beatus Rhenan. 1531. ita scripsit ad Bilibaldum Pirckhaimerum: *Exspecta- iquid veterum librorum à te, Ciceronem de gloria, eundem de ata, quasdam ejusdem Orationes hætenus non visas, Medicam, Fontianum Poetam,* (num Fontanum quem Najadas à s adamatas cecinisse refert Ovidius IV. 16. de Ponto?) *qui vicias Romanas eleganti carmine descripsit, nisi tanto thesauru rui vis.* Rhenani Epistola ejus libri rerum Germanicarum tur, & prodiit præterea in Centuria Epistolarum Philolo- m è Bibl. Goldasti, Lips. 1674. 8. p. 212. Pirckhaimerii Bi- eca in varias deinde manus pervenit (vide Georg. Richteri las pag. 232.) sed nemo fuit repertus, qui libros illos pro- in lucem. Ab aliis arguitur Franciscus Philelphus libros mis de glòria habuisse, & pleraque ex illis suo cuidam inse- operi, atque deinde ne plagium pateret, igne eisdem abo- . Ita præter Varillafium in historia Ludovici XI. Menagius nagianis T. 2. p. 95. *Le traité de la gloire de Ciceron fut trou- entier par Philelpho. Il regarda cette heureuse decouverte un moyen de se faire valoir dans le monde & acquérir une reputation. C'est pourquoi il songea d'abord à le faire pa- comme son propre ouvrage; mais craignant que ce mensonge ne couvert, par la fuite de temps, il fit un traité de contem- ndi, qu' il ne composa que des lambeaux du livre de Cice- n' il attacha ensemble du mieux qu' il put, après quoy il jetta le traité de la Gloire, & fit perdre à la Rep. des lettres re action odieuse un ouvrage ou il est à presumer que Ciceron pas moins admirable ni moins éloquent que dans ses autres es.* Liber de contemptu mundi sub Philolphi Rogerii nomine Schotto vulgatus est Colon. 1619. 12. & autèolus vocatur à re Barthio p. 2729. & 2820. Advers. ubi negat se assentire imo Cambdeno, qui scriptorem illius suspicabatur esse Bri- m. Plurimi idem crimen abolitorum Ciceronis de gloriã li- n impingunt Petro Aloyonio, qui ex illis pleraque in suos lio libros duos transtulerit. Ita scribunt Paulus Jovius in c. 123. Cristophorus Longolius p. 367. & 387. Epist. Lit. lus de Poëtis sui temporis p. 45. Petrus Victorius præf. in venear. ad Aristotelis Poëticam, Antonius Verderius præf. liothecam, ut recentiores, Paul. Colomesium cap. 15. Opusc. antonium in limine operis de jure exsulum, Ant. Varilla- fium

sum in anecdotis Florentinis, Dav. Abercrombium in fuldemico &c. præteream. Sed unius adscribam verba Paullitii è commentario in XV. 27. Epist. ad Atticum. *Libros duos fecit, quos de gloria scripsit, qui usque ad pairum nostrorum pervenerunt. Nam Bernardus Justinianus in indice librorum nominat Ciceronem de gloria. Is liber postea, cum universam ibecam Bernardus monachorum monasterio legasset, magna cura neutiquam est inventus. Nemini dubium fuit quin Petrus nius, cui monacho Medico suo ejus tractandæ Bibliothecæ pot. fecerant, bano improbus furto auerterit. Et sane in ejus opus. exilio adpersa nonnulla deprehenduntur, quæ non olerè Alcyonii Etorem, sed aliquanto præstantiorem artificem videantur.* Equilubens assentior Nobilissimo Viro Jo. Burchardo Menckenii in præfatione ad Alcyonium de exilio, quem Lipsiæ anno p. 1707. 12. recudicuravit, ab hoc eum crimine absolvendum æmulis ista oneratum esse calumnia existimat. Neque auct. minationis præstare veritatem Petrus Bælius in Lexico suo de Alcyonio differit. Miror vero quales sint Critici in quolibet in libro Gallico quem inscripsit. *Essais de littérature, connoissance des livres A. 1702. 12. T. I. p. 22.* invehitur in his: *Certains Critiques -- ont osé avancer que le traité de qu'on sçait que Ciceron a fait & qui s'est perdu malheureuf n'est autre que celui d'Osorio, qu'ils prétendent qu'un pl. du XVI. siècle publia sous le nom de cet Eveque, ayant vert le Manuscrit de Ciceron, qui avoit été égaré durant le XVIII. siècles. Quelle illusion? * Libros duos Ciceronis* varia à Raimundo Superantio, Jcto Siculo donatos Petrarca acceperat, (a) sed quos ipse libro XVI. familium 1. pag. 1046. edit. Basil. amissos queritur, cum præcepto mutuo illos acceptos à Petrarca propter rem angustam do pignorasset, nec luendi iterum daretur potestas. Petrus Alcyonium, Venetum, nescio quomodo æqualium sinistra nationes, suppressorum librorum arguunt; nam & Pieri lerianus libro 2. de infelicitate literatorum pag. 362. scribit *Marcelli libros quatuor exactissime interpretationis in Matricas disciplinas, cum in Alcyonii manus incidissent, ita sunt fuisse, ut nusquam amplius apparuerint.* Tamen de libris Ciceronis de gloria interceptis ab Alcyonio non perfuraserunt Cl. Sacyo, ubi hujus ut putat calumniæ facit mentionem in rione ad libros tres, quos de gloria diferte & eleganter (stylo consignavit. Atque operæ pretium est videre, quæ

(a) Confer Papyrii Maffoni elogia Tom. 2. pag. 77. seq. Menagiana Tom. IV.

SCRIPTA DEPERDITA: Lib. I. c. 8. 145

o notarunt Diarii Veneti auctores, Giornale de' letterati d^o Tom. III. pag. 26. seq. & Antonius Magliabechius in Epistobobilissimum Menckenium A&. Erud. 1707. pag. 279.

Oeconomica ex Xenophonte, lib. III. * *Oeconomicorum* liber as præcepta habebat quomodo debeat mater familias domi: secundus quemadmodum foris pater familias, & tertius ue agriculturam, teste Servio in 1. Georgic. Fragmentis ex pere Benedictini monent addendum locum S. Ambrosii III. officiis. Tom. 2. p. 117. Fragmenta *Oeconomicorum* Tulleja sunt editioni nitide *Oeconomici* Xenophontis Grætinæ Oxon. 1703. 8.

Protagoras, ex Platonis dialogo translatus.

Demosthenis & Æschinis Orationes contrariae de Corona, cujus pretationis præmium habemus sub titulo libri de optimo ge-Oratorum.

Laus M. Catonis, quam impugnavit C. Cæsar.

De Philosophia liber, sive *Hortensius*. * *Hortensii* Ciceroniatone ad sapientiæ studium se accensum scribit S. Augustinus mio de Vita beata & lib. 1. cap. 10. de Ordine & lib. 3. Confess. Ille Ciceronis Hortensius sive ad Philosophiam exhortatio ir etiam ab auctore dialogi de causis corruptæ eloquentiæ c. 16. ciscus Petrarcha lib. XV. senilium Epist. 1. narrat se incidisse rum Ciceronis, qui de laude Philosophiæ inscribatur, sed utum falso titulo, postea deprehendisse libros Academicos illumine contineri. Avorum nostrorum memoria ja&uram ensii Ciceroniani levare instituit Jacobus Sadoletus Phædro sive de laudibus Philosophiæ libris duobus, quorum priorem Philosophiæ rejicit, altero commendat ac tuetur. Pro-ugduni apud Gryphium 1538. 4. atque inter disertissimi illius inalis opera jun&im excusa Moguntiz 1607. 8. pag. 558.

Catulus, Academicus liber I. editionis primæ. Editionis se-æ liber II. III. IV.

. *De jure Civili*. Gell. & Charif.

. *Liber de suis consiliis*, sive expositio consiliorum suorum, γισμὸς τῶν ἐαυτῶν βουλευμάτων. Boëth. lib. I. c. 1. de Musica. Asco- ad Orat. in toga candida. Dio XXXIX. p. 96. Vide infra, ῥετα.

De Auguriis. Charif.

. *Consolatio* sive *de luctu minuendo*, cum Tulliola ejus obiisset, ex Crantore maximam partem expressus.

. *Chorographia*, Priscian.

. Poëmata Heroica, *Alcyones*, *Limon*, *Marinus*, & *de Consulatu*

fulatu suo, sive de suis temporibus libri III. * *Poematis de Consulatu suo* meminit Cicero ipse II. 3. ad Attic., atque respicit illud Silius ad VIII. Eclog. vers. 106. Similiter de consulatu suo scripsit *Cato*, nec non *Q. Catulus* de consulatu suo ac rebus gestis, *Scaurus* de vita sua, & *Gracchus* de legibus à se promulgatis. Nam ut Tacitus cap. 1. *Agricolæ, plerique suam ipsi vitam narratam fiduciam potius morum, quam arrogantiam arbitrati sunt.* Cætera Cicero magnis etiam precibus postulaverat à *L. Lucejo*, scripto belli Marsici, ut res eventusque Cicerone Consule gestos scriberet, lib. V. Epist. 12. sed non videtur illi hoc ut faceret persuasum esse. Una etiam Luceji Epistola ætatem tulit, quæ legitur inter Ciceronianas V. 14. Magnis hic Tullii amicus laudibus effertur auctore dissertationis, quæ inserta est *Ephemeridibus litterarum Hagensibus (Journal littéraire)* Tom. V. pag. 137. seq. ubi disputatur de studio quo conatus fuit Cicero Lucejum Attico suo reconciliare. Cicero autem nimis gravis dica dicitur propter hæc verba lib. 1. Epist. 10. ad Atticum: *Sed hæc sanabuntur cum veneris, quæ tibi molesta erunt in utro culpa erit.* Postremorum enim verborum non est sententia, Lucejo creandam molestiam, uter etiam illis auctor extiterit culpæ & offensæ, sive injuriam alteri fecerit sed vero hic, ni fallunt me omnia, est sensus, molestiam fore imponendam illi, in quo futura sit culpa, quo minus iterum possit redire invicem in gratiam.

17. *Elegia Tamelastis.* Serv. in 1. *Æneid.*

18. *Jocularis quidam libellus* è quo *Quintilianus* VIII. ult. hofos duos versus producit:

Fundum Varro vocat, quem possim mittere funda,

Ni tamen exciderit qua cava funda patet.

19. His adde poemata *Jambicum* ab adolescentulo compositum quod inscripserat *Pontius Glancus.* *Plutarch.* Cic. p. 261.

20. Videatur etiam nonnulla loca insignia & forte libros integros *Homeri* latinis reddidisse versibus. Vide *A. Patricii* notas ad sectionem quartam fragmentorum p. 38. seq. * *De Epigrammate* Cicero in *Tironem suum* videndus *Plinius junior* VII. 4. Epist.

Anecdota sua memorat Cicero II. 6. & XIV. 17. ad Atticum, quæ forte idem liber à *Properio* de quo *Dio Cassius*, Cicero iniquior XXXIX. p. 96. Consule *Vavassorem* de *Iudicra dictione* pag. 37. seq. & *Loënssem* lib. I. *Epiphyllidum* c. 6. Non igitur primus *Anecdota* scripsit *Procopius*, sed ante eum Cicero, qui in illo suo volumine multa in *Cæsarem*, & *Crassum* acerba posuit. Ante Cicero *Theopompus*. * *De Anecdotis* (libri hæc est inscriptio) videndus *Malaspina* & alii ad II. 6. & XIV. 17. ad Atticum.

Statili Maximi de singularibus apud Ciceronem, Charisio (a) laudatus liber, pariter intercidit; * quod eo magis dolendum, quod Plinius major & Quintilianus non pauca eum invenisse vocabula, & iis linguam auxisse Latinam testentur. Insigniora quæ hodie in scriptis Ciceronis existant de vocibus rarioribus habes collecta in indice quinto penoris Tulliani, quod Georgio Ludovico Frobenio auctore prodiit Hamb. 1619. fol. Consulendus etiam Rev. præfulis Hildesienfis Jac. Frid. Reimanni liber editus Halæ 1718. 8. *introductio in historiam vocabulorum lingue Latine*, p. 24. seq.

VIII. Superest ut dubia vel supposita (b) Ciceroni scripta paucis persequar. Sunt vero:

1. *Libri IV. Rhetoricorum ad Herennium*, de quibus jam dictum est supra § III.

2. *Responsio ad invectionem C. Sallustii Crispi*, quæ in Sallustii editionibus quibusdam legitur. Ciceronem illius auctorem esse negat Seb. Corradus in quæstura p. 151. seq. qui *M. Porcio Latroni* (c) tribuendam conjicit. Vide præterea, si placet, P. Victorium XV. 3. Var. lect. Vossii Institut. Orator. lib. 1. p. 60. & Jo. Rainoldi prælect. XV. de libris Apocryphis T. 1. p. 167. * *Responsio ad invectionem Sallustii*, quæ Ciceroni ab aliis, ab aliis M. Porcio Latroni tribuitur, incipit; *Ea demum magna voluptas est, Crispe Sallusti, æqualem ac parem verbis vitam agere*. Altera Porcii Oratio in Catilinam legitur in Sallustii editionibus plerisque, etiam novissima Cantabrigiensis Josephi Wasse V. C. secuti Parisiensem adjunxit. Hic Porcius Latio, ut ex Eusebii Chronico colligas, anno Augusti Imp. quadragesimo sibi ipsi mortem attulit tædio du-

K 2 plicis

(a) Citat Charisius lib. 2. pag. 175. & 193. Libros plures an unum ex Charisio non constat. Libros vocat Daemius de causis amissarum Latinæ lingue radicum cap. 18. pag. 19. Librum Morhofius cap. 6. de Patavinitate Liv. pag. 82.

(b) Adhuc superstite Cicerone jam tum erant qui aliena ipsi supponerent, qua de re conqueritur Orat. pro Plancio: *Ego siquid est, quod mihi scitum esse videatur, non adfero. stomachos vero cum uliorum non me digna in me conferuntur*: Præcipue joci, salos, & dicta aliorum Ciceroni tribuebantur, quod sibi minus jucundum accidisse scribit VII. Epist. 33. ad Volumnium. Deinde ut ex M. Seneca apparet, fuere illis temporibus declamatores, qui ut de aliis argumentis, ita etiam pro Cicerone & contra Ciceronem orationes scriberent.

(c) Plurimas hic declamationes composuit, interdum etiam extempore dicere solitus. Neque enim discipulos suos audivit declamantes, sed uti apud Græcos Nicetas declamavit ipse tantum, professus se non esse magistrum, sed exemplum. Unde contumeliam primum causa à deridentibus eius discipuli dicti sunt *auditores*, quod verbum deinde promiscue in usu esse cœpit. Vide Senecam controvers. 25. Apud eundem Senecam plurima hujus Porcii referuntur, qui cum reliquis fere omnibus præfert declamatoribus: interdum reprehendit, sed raro. Ex illo discis præterea, sub Augusto Imp. Latronem elusisse. Huic Porcio Latroni tribuitur & altera Oratio in Catilinam, quam exhibent pleræque Sallustii editiones.

plicis quartanæ . Plura de illo collegit Nic. Antonius lib. 1. Bibliothecæ Hispanæ veteris cap. 3.

3. *Oratio ad populum & equites, antequam iret in exsilium.* Confusa vel à veteri quodam Sophista, vel certe ab aliquo, qui commentis suis nonnulla verè Ciceroniana inseruit, ut notat H. Dodwellus diff. 1. ad S. Irenæum p. 53. Lambino iudice *inelegans, inconcinnaque est, insulsa atque inepta, denique vix latina.* * *Orationem ad populum & equites* Ciceroni adscriptam commentario illustravit Albertus Lenicerus. Witeb. 1572. 8.

4. *Epistola sive declamatio potius ad Octavium*, qua Remp. oppressam ipsi exprobrat. * *Epistolam sive declamationem ad Octavianum*, sive ut habet Lambecius II. pag. 936. *ad Octavianum* Paulus Manutius subjunxit Epistolis ad Q. Fratrem, additque *ἐπιχαριστικὴν* intelligere se quod alium quam Ciceronem habeat auctorem. Vide & Petrum Victorium ad calcem castigationum in Ciceronis Epistolas ad diversos. Gallice vertit Bartholomæus Annulus A. 1542. Incipit: *Si per tuas legiones mihi licitum fuisset.* Malè apud Lambecium per tuas *legationes*.

5. *Oratio de Pace*, edita à Carolo Merovillio in editione Orationum Cic. in usum Delphini, Sane ex Dionis libro XLIV. constat hujuscemodi orationem dictam esse à M. Tullio, sed genus loquendi non est Ciceronis, verum alicujus qui ex Dione utcumque sententiam & argumenta ejus expressit. * Hanc separatim edidit, & Ciceronis haud esse demonstravit Henr. Leonardus Schurtzfleischerus. Witeb. 1712. 4.

6. *Oratio pro M. Valerio*, scatenens solœcisimis, tantum abest ut Ciceronis haberi possit: in editionibus itaque operum Tullii rectè prætermissa.

7. *Consolationem* super Tullia Filia obitu scripsisse Ciceronem, quæ prægnans à Dolabella dimissa non diu à partu obierat, et multis Ciceronis (a) ipsius locis constat: sed quæ sub ejus nomine edita est sub initium Anni 1583. primum Venetiis à Francisco Vianello Veneto, Ciceronem neutiquam auctorem agnoscit, licet Carolus Sigonius tribus Orationibus eam conatus fuit Ciceroni vindicare. Scripta igitur creditur vel à *Carolo Vianello*, ut contendit Jo. Rhodius de scriptoribus pseudonymis p. 17. seq. vel à *Carolo Sigonio* potius, ut ipsum denique confessum esse sunt qui tradant. Vide Latini Latini lucubrationes T. 2. p. 188. Sigonius etiam

(2) Confer si placet Sigonii & Andreae Patricii notas ad fragmenta & consolatione Ciceronis, quæ cum illa Pseudo-Tullii consolatione & A. Riccoboni judicio ad Hiero. Mercurialem quo illam Ciceronis haud esse ostendit, & Sigonii binis pro illa Orationibus prædixerunt Bononiæ 1583. 8. Oratio tertia Sigonii prædixit ibid. 1600. 8.

etiam tribuit Benedictus Menzinus de literatorum hominum invidia cap. IX. Ciceronis non esse acriter pugnatum præter A. Riccobonium Janus Guilelmus in assertionem adversus Sigonium Paris. 1584. 8. & Justus Lipsius Epist. 35. 66. 75. & 91. Centuriæ I. Misc. & Epist. 14. Centuriæ ad Italos & Hispanos: Eleganter scriptam loquaque dignam nemò qui evolvetit diffitebitur. Occurrit in editionibus quibusdam Ciceronis, ut Gruteriana: Separatim vero excusa est in variis locis non modo Italiae, sed Germaniæ quoque, ut Erfordiæ 1585. 8. Norimb. 1598. 8. & translata in linguam Gallicam à Benedicto du Troncy Lugd. 1584. 8. & alio nescio quo auctore Paris. 1644. 12. Anglicam quoque versionem Catalogus memorat Bodlejannus. * *Consolatio* Ciceroni supposita eo ipso anno 1583. statim recusa Bononiæ apud Jo. Rossum, in 8. cum fragmentis à Sigonio & Andrea Patricio collectis judicioque Riccoboni (a) qui illam Ciceronis esse negat, & duabus Sigonii, quibus Ciceronem auctorem esse contendit, Orationibus. Prodiit etiam Norimbergæ A. 1584. & in Cicerone Dionysii Gothofredi, nec non in Justii Lipsii operibus Criticis cum ejus censura, & genuinis quæ intercedit consolationis Tullianæ fragmentis.

8. *Liber de Synonymis* ad L. Viturium sive Veturium, ut vocat Morhofius libro de dilatione Oratoria p. 10. Sub nomine *Ciceronis Viturii* editum Venetiis 1587. 8. memorat Lambecius lib. 2. de Bibl. Vindob. p. 935. Mihi quidem ad manus est editio Augustana Anni 1488. cum inscriptione: *Ciceronis de proprietatibus terminorum*. Incipit: *Inter pollicori & promittere hoc interest, quod promittimus rogati, pollicemur ultro*. Catalogus Heinianus refert Ciceronis Synonyma Viturii & Steph. Flisci Venet. 1515. 4. * *Synonyma* sub Ciceronis nomine primum excusa Paduæ, sive Patavii 1482. 4. per Matthæum Cerdonis: deinde sine loci notatione 1483. 4. sub titulo *de differentum proprietatibus*. Et Augustæ 1488. 4. *de proprietatibus terminorum*. Est etiam in manibus editio Parisiensis apud Ascensium sine anni nota in 8. præmittitur Epistola: *Cicero Lucio Venturio salutem: Collegi ea quæ pluribus modis synonyma dicuntur* &c. Erasmo judicè est sumptuaria non adeo multarum vocum collectio ab aliquo Ciceronis studio utcunque facta ex ejus scriptis.

9. *De re militari* fragmentum sub Ciceronis nomine editum in recentioribus editionibus Vegetii, & minori editioni Officiorum Ciceronis subiectum Amstelod. 1625. apud Guil. J. Cesium. An-

K. 3. gelb

(a) Antonii Riccoboni Epistola ad Hieron. Mercurialem, Confess. Dianam Venetum, Giornale de letterati d'Italia Tom. XXIV, pag. 37. & Gothofredi Balhasaris Scharfi exercitationem de auctore Consolationis Ciceroni tributa, in Miscellaneis Epistolaribus à Car. Frid. Pezoldo vulgatis 1717. 8. Volum. VI. pag. 119. seq.

gelo quidem Decembrio iudice parte X. politicæ literar. lib. 2. p. 56 plenum ineptiis, & presentis ævi vulgaritati congruens potius quam Ciceronis dignitati. * De re militari fragmentum ad calcem scriptorum quorundam Ciceronis, ex castigazione Nicolai Angelij Bucinensis vulgatum Florentiæ apud Philippum Juntam. 1516. 8. hac inscriptione: *Inter alia Ciceronis opera & hoc ipsam de re militari repertum est, quod cum non plane probaverimus, tum dicendi figura, cum plarium mendis, ideo à ceteris secrevimus.* Iudice Casellio lib. 1. Var. Lect. cap. 16. *Modesti sive alterius libellus est, inter M. Tullii monumenta ineptissime relatus.*

10. *Orpheus, sive de adolescente studio, ad Marquum filium Athenis versantem, post Venetam editionem vulgante Friderico Monavio. Regiomonte. 1643. 8. * Orpheus sub Ciceronis, nomine post Venetam editionem Anni 1593. 8. apud Jo. Baptistam Gocum, à Julio Casare Glusiano Squarcia Jcto curatam, prodii separatim vulgante Friderico Monavio, Elbingæ Borussor. 1643 8. Scribit Squarcia in præfat. ad Jo. Petrum Ayroldum Marcellanum, Medicum ac Philosophum, in gazæ D. Marci Venetiis extare non modo Codices editorum scriptorum vulgatis meliores, sed & non editos: in his Ansonii Poetæ de aurifica Philosophia, quam Alchymiam vocant, parva Isagoge satis erudita & minime obscura: item fragmenta quadam ex libris ut mihi quidem videtur de Rep. Marci Tullii, & libellus de Orphei miribus & vita, Cicroni inscriptus. Misso igitur ad te Orpheum, quem vel ipsius esse Cicronis, vel ex officina alicujus prodisse qui proximus ætati Cicronis vixit, tunc qui mihi instar es omnium Manutorum, testis esse poteris. Ansonium commendavi perillustri Viro Gaspari Soromano, Patrio Mediolanensi.*

11. *De memoria, quod nonnulli crediderunt Tironis esse, liberti Cic. vel potius interpolatam particulam è libro IV. Rhetoricorum. Jacobus Lectius JCsus cultissimus in oratione VIII. quæ est de memoria, meminit aliorum fide exstare apud Florentinos Ciceronis opus de memoria artificiali inscriptum, quod ipsi tamen fabulosum videtur. Morhof. 1. Polyhist. p. 364. * De memoria nonnulli habent pro interpolata particula è libro III. Rhetor. ad Herennium, cap. 16. seq. & de Oratore lib. 2. c. 86. seq.*

12. *Notæ tachygraphicæ sive siglæ, quas in Steganographia sua Trithemius tribuit Cicroni, Tironem ejus libertum auctorem habent, ut dicam infra in Seneca Philosopho.*

Denique libellus de petitione Consulatus, qui in editionibus Ciceronis exstat, non M. Tullii est, sed ad eum scriptus à Q. Cicerone fratre, & lectione haud indignus, nec injucundus, quamvis H. Stephanus in Pseudo-Cicerone p. 180. scripsit *distionem ejus*

cum fratris sermone collatam, non minus radere delicatas aures, quam filii Ciceronis & Cælii & Afranii Pollionis, aliorumque Tullii equalium, quorum ad illam Epistola existant. * Q. Fratris liber de petitione Consulatus in editione Ciceronis Veneta commentariis Manuciorum illustrata occurrit tomo nono, cum commentario Valerii Paterni, Veronensis. Libris etiam Tullii Rhetoricis subjicitur in editione Asulani & Barthol. Alexandrini Venet. 1485. fol. Separatim nuper edidit V. C. Christianus Gottlieb Schwartzius Aldorfii 1719. & una cum versibus viginti hexametris, qui sub Quinti hujus Ciceronis nomine existant pridem editi de signis celestibus, quo tempore quodque illustre sit, in Eclogario Ausonii pag. 558. edit. Tollianæ, & inter poemata vetera à Viris doctis collecta. Ab eodem doctissimo Schwartzio aliam editionem earundem Quinti reliquiarum expectamus, ipsius & aliorum notis diligenter illustratam.

IX. Jam editiones Operum Ciceronis videamus: Ægidius Menagius in Originibus Gallicis p. 198. affirmat editionem Ciceronis Romanam apud Ubertum Gallium A. 1458. nomen dedisse generi litterarum quod vulgo à typographorum filiis vocatur Cicero, ab Italis antea commune, quoniam nimirum Ciceronis scripta caractere illiusmodi excusa fuerint. Sed numerus 1458. haud dubie est corruptus, & legendum 1468. 8. quo anno non totus Cicero, sed libri ejus tres de Oratore in urbe Roma prodierunt, uti Tusculanæ quæstiones A. 1469. & alia scripta quædam A. 1471. Nihil enim Ciceronis exscriptum typis est ante editionem Morgagninam librorum de officiis, quam supra notavi prodisse A. 1465. Plura deinde scripta Ciceronis junctim prodire Venetiis, Neapoli, & Mediolani: ut Labbeus, Baughemius, & alii jam annotarunt. * Ciceronis officia, Paradoxa, Lælius, Cato de natura Deorum, de divinatione, Tusculanæ, libri de finibus, de fato, de petitione Consulatus: pars libelli de Philosophia, Tiliæus; Academicæ quæst. & de Legibus, Rom. 1471. fol. per Congr. Sveinheim & Arnoldum Pannartz. Cicero de natura Deorum, de divinatione, de fato, de legibus, Academicæ quæstiones; libri de finibus, Q. Cicero de petitione consulatus, M. Cicero de universitate, Somnium Scipionis, & de re militari, ex Nicolai Abgthii Bucinensis castigatione, cujus Epistola ad Bernardum Divitium Bibiensem Cardinalem præmittitur, Florent. apud Philippum Juntam 1516. 8. At enim omnium quæ existant Ciceronis scriptorum prima ni fallor est * Mediolanensis 1498. fol. 2. Volum. quam clarissimus Perizonius legavit Bibliothecæ Leidensæ. Aldina, A. 1519. - 1522. 8. novem voluminibus. Hujus

paginas editionis secutus est in thesauro suo *Nizolius*, itaque eas in margine servarunt laudabili studio Argentoratenses, & quaedam aliae. Post hanc occurrunt Parisiensis A. 1522. fol. 2. Vol. apud *Badium Ascensum*. Basileensis Cratandri, & altera Hervagiana A. 1534. fol. 2. Vol. Veneta A. 1537. fol. IV. Vol. ex officina *Junta*, editio nitidissima & castigatissima ad fidem MSS. Codicum, Medicei praesertim, sed nec minus rarissima, curante edita *Petro Victoria* (a) cuius singularis viri industriae ac solertiae dici non potest quantum Cicero debeat. * Parisiensis nitidissima 1539. fol. 2. Volum. cum *Petri Victorii* explicationibus suarum in Ciceronem castigationum, quae deinde sunt recusae in editione Ciceronis Lugd. ap. Seb. Gryphium; A. 1540. 8. & separatim 1552. 8. in qua editione accesserunt posteriores Victorii in Epistolas ad diversos castigationes. In his pag. 676. purgat se à plagii crimine, quod *Paulus Manutius* ei impegemat tum alibi tum ad lib. XIII. Epist. 8. Hos duumviros de Cicerone & latinis literis praclarissime meritos Victorium & Manutium conferens inter se *Janus Gruterus*, neutro vel meritis vel eruditione minor, notis in lib. IX. ad familiar. Epist. 16. Ita edidit *Victorius*, cui licet repugnet *Manutius*, moneo tamen lectorem ne attendat: nam ille bonus vir non satis ingenii ad emendationem *Tullii* attulit; neque (libere loquor) satis iudicii, soteoque *Petri Victorii* operam multis parafangis praeferre. *Victorio* etiam plurimum tribuit elegantissimus *Grævius* praefat. in easdem Epistolas, quo iudice illi unipius Cicero debet quam reliquis omnibus qui in eo perpoliando tempus studiumque posuerunt. Ex recognitione *Joanb. Cameraarii*, cum *P. Victorii* castigationibus, Basl. 1540. fol. 2. Vdl. Lugdunenses ap. *Seb. & Antonium Gryphias*. A. 1540. 8. & 1548. 1555. 1571. 12. ex recensione *Jo. Mich. Bruti*, novem voluminibus Argentoratensis, à *Jo. Sturmio* post *Naugerianam* & *Victorianam* correctionem emendata. A. 1540. 1557. 1564. 1574. 8. novem Voluminibus. *Rob. Stephani*, Paris. 1543. seq. octo Voluminibus. & *Caroli Stephani* Paris. 1555. fol. 2. vol. nitida & luculenta editio. Veneta A. 1540. seq. 1559. seq. & 1564. 8. decem voluminibus ex emendatione *Pauli Manutii*. Ex recensione *Dionysii Lambini*, una cum ejus notis, Paris. 1566. & 1584. Lugd. 1577. fol. 2. vol. Paris. 1573. 8. novem voluminibus. Argent. 1581. 8. totidem vol. * Lugduni 1588. fol. 2. vol. & Geneva 1594. 8. & cum notis *Lambini* & *Fulvii Ursini* Geneva 1584. fol. 2. vol. Nonnunquam inge-

(a) Victorii explicationes suarum in Ciceronem castigationum sunt excusae etiam separatim, ut Lugduni apud Seb. Gryphium 1540. 8.

is nimium indulgisse (a) & contra MSS. Codicum fidem
 e quædam vir doctus arguitur. * Lambinus licet contra
 MSS. nonnulla minus feliciter mutavit (ut arguitur etiam
 to XVIII. 7. var. lect.) atque ut ipse loquitur *in vitis & re-*
tibus libris omnibus, tamen iudice Bentlejo, audacior
 sed doctissimo Critico, *acuto interdum cernit, ubi pateri*
at. pag. 719. emendat. ad Tusculanas. Cum commentariis
tis, & elaboratissimis Pauli (b) & Aldi Manutiorum, Ve-
78. (c) 1583. fol. quattuor voluminibus. Præclara neque
obvia editio. * Aldum Manutium (Pauli F.) exactissimum
nis interpretem, qui Codices MSS. Ciceronis ex illustrissi-
bioteca acquisitos ad triginta vidit, consulit &
curiose adnotavit, laudat Reinesius p. 326. Var. lect. Ex
i Gothofredi recensione, cum ejus notis, Genev. 1596. 4.
ere typorum minuto. Francofurtensis ad Manutianam
iam conformata, A. 1609. 8. decem vol. Genevenses 1608.
ex edit. Lambini, minutis typis. Iterum 1624. 8.
et editiones minores Tullii ut Lugdunensem in 12. apud
ium, ex recensione Jo. Boulierii, novem voluminibus,
ov. 1603. 12. & Augustæ Mantuanæ 1620. 12. extat & haur-
nnenda Wecheliana Hanoviensis 1609. 8. decem vol. & Dio-
thofredi, Genev. 1606. 4. & Ciceronis opera in sectiones
tui (d) latine locutionis respondentes distincta & si-
aginas Aldinæ edit. annotatas habens, cum notis Lambini
nyssi Gothofredi in ora cujuslibet paginae, statim adscri-
Coloniæ Allobrogum sive Genevæ, 1616. fol. typis majori-
Volunt. sed quæ duobus non incommode compingi pos-
Et minori caractere ibid. 1633. 4. &c. Suffridus Petri pa-
totum Ciceronem castigationes habere se scripsit litte-
Lambinum datis Lovanii 4. Kal. Dec. 1571. in Epistolis à
 Sim.

Vide H. Stephani Pseudo-Ciceronem p. 24. seq. p. 23. 57. 107. 185. 205. seq.
 n. extremo libri LXXX. Hist. Lipsium in Satyra Menippeæ & A. Schottum in Ca-
 gii vita. Pro Dionysio Lambino male Lampadius legitur in ejusdem Schotti Tul-
 rktionibus IV. 4. 282.

Manutium etiam quandoque sectiones consensu veterum librorum destruitas
 in recipere aliasque probas exturbare observat H. Stephanus in Pseudo-Cice-
 59. seq. 218. 216. Idem tamen scholia & notas doctissime atque accuratissime
 fatetur p. 119. 226. quanquam & in his quasdam sibi non offendit probari
 ipso in libro, tum in commentariolo de variis generibus Epistolarum Cice-
 eque varia eorum scriptura.

* Editio Venetæ Manutiorum 1578. decem distincta tomis est, sed qui volumi-
 quatuor in fol. commode possunt compingi. Dolendum quod vitis typogra-
 passim decurpata offenditur.

Apparatus latine locutionis post Nizolii principia ex Cicerone ab Alexandro
 collectus prodit, ut alias editiones mittam, Paris. 1627. *

Sim. Abbesio Gabbema editis pag. 249. & 247. ad Tho. Guarini typographum Basileensem. *Carolus Langius* A. 1570. 3. Kal. Oct. ad eundem Suffridum misit tomum posteriorem operum Tullianus aliquot libros cum vetustis aliquot manu exaratis exemplaribus bona fide recognovit. Vide ibid. p. 246. ubi etiam eundem priorem tomum alio se tempore missurum pollicetur, quod morte præventus (pag. 254.) facere non potuit.

Hamburgensis ex recognitione & cum notis *Jani Guilelmi* (qui 27. vix annorum cum esset, Ciceroni ad MStos Codice censendo A. 1584. immortalus est) & *Jani Gruteri*. Hamb. 1. fol. 2. vol. Editio luculenta & capitibus distincta, emendata diligenter, quamque adeo reliquis quæ existant universis præferre non dubito. Ad ejus paginas aptatum penitus Tullianum Indices copiosissimi in Ciceronem à Georgio Ludovico Frobenio ibidem in folio editum. Editio Gruteri recusa est Londini 1604. fol. sed capitum distinctione omissa, quod merito dolet T. Crenius V. C. parte 1. animadvers. Philolog. p. 8. Leidenses, & Helodamenses, eandem secuti sunt minoribus typis plus semper ac novissime Basileenses, (sive Genevenses potius) A. 1687. * Ante Gruterum *Jo. Wooderius* notas quasdam *Jani Guilelmi* Ciceronem nactus, novam eloquentissimi scriptoris editionem præparatus est, ut constat ex Petri Scriverii Epistola, in syllogotoni Matthæi p. 405. *Cornelii Schrevelii* editio Lugd. Bat. 1661. cum notis. *Elzeviriana*, Lugd. Bat. 1642. 12. decem voluminibus perquam nitida & emendata editio. *Bleuviana*, Amst. 1658. decem voluminibus, nitida & ipsa. Ex *Jacobi Gronovii* V. C. censione editio duplex Ciceronis lucem vidit Lugd. Bat. 1692. 2. bustro. 4. & quinque voluminibus in 12. Præter nonnullos libellos ad MSta de integro collatos, notasque editoris hoc habet præmium, quod *Asconii Pediani*, & *Anonymi Veteris*, licet in *Asconio* neutiquam comparandi, scholia Orationibus statim singulas paginas, quod fecit etiam præstantissimus Grævicus substrata exhibet. * *Jacobi Gronovii* Cicero præter ea quæ ab *Asconio* & *Grutero* accesserunt, habet integras notas *Jani Guilelmi*, & appositos in margine ad lectorum usum numeros non tantum capitum Gruterianos, sed etiam sectiones a *Nizoliano* ratæ latinæ locutionis *Nizoliano* respondententes, licet illas coram auctor

(2) *Andreas Schottus* in litteris ad *Eliam Putschium* datis 15. Nov. A. 1605. *Guilelmus Lubecensis* quæ Ciceronis scriptos Codices vidit, facile diviso. *Carolus Langius* notas à *Suffrido Petri* descriptas. Gruterum præterea in conferendis MSS. Cicero Codicibus adjuverunt *Janus Gebhardus* & *David Clericus*, ut Gruterus ipse testatur in præf. quam in *Elzeviriana* edit. omissem aggre fert *Johannes Clericus* V. C. T. 2. bl. universal. p. 506. & T. 1. Bibl. selectæ p. 158.

EDITIONES. Lib. I. c. 8. 155

notoris mentem aliquando in media sententia initium figere notat Thomas Bentlejus notis ad lib. 2. de finibus cap. 13. Novam Tullii ditionem ad MSS. & vetustas edit. studiose collatam ab aliquo iam tempore in Anglia moliti sunt eruditi Oxonienses, qui Livium sua recensitum nobis dedere *Joannes Hudson & Thomas Hearne*. Ex his jam superior Annus 1719. Hudsonum bonis litteris abtulit, & præstantissimi viri desiderium nobis reliquit. In Germania Ciceronem recensitum à se illustratumque notis expectare usit celebris hodie in Academia Salana Professor *Jo. Georgius Valchius*. Vide Memorias Trevoltinas A. 1714. p. 2023. & Diarium Lipsiense Neven Bucher. Baal XIX. pag. 526. Proxime autem expectationi eruditorum facturum confidimus satis eruditissimum virum *Isaacum Verburgium*, (a) qui nitidis Wetstenianis typis expolitum à se Ciceronem cum notis dabit Amstelodami in fol. 4. & 8.

Gallice An: 1670. 12. duodecim voluminibus, auctore *Petro Ryero*, inter cujus versiones hæc Ciceronis, licet & ipsa nonnullis (præcipue in Orationibus) tamen quam reliquæ ejus paucioribus observata est scaterere hallucinationibus.

Fulvii Ursini in omnia opera Ciceronis notæ lucem viderunt An. 1581. 8. cujus viri doctissimi & antiquo Codice MS. usi ingenio & industria multis locis lux egregia affertur, loca multa male prius habita, quæ aliorum oculos facile fugissent, integritati suæ restituantur. *Henr. Stephani* in Ciceronis quam plurimos locos caligationes partim ex ingenio, partim ex verustissimo & emendatissimo exemplari MS. An. 1557. 8. *Andree Sebatti* notorum Ciceronis enodatorum libri IV. unâ cum ejus observatt. humanarum libris V. editi Hanov. 1615. 4.

X. Sunt & adhuc scripta quædam commemoranda virorum eruditorum, quibus vel Tullio lux affertur, vel ejus scripta in usum vertenda proponuntur ac commendantur. Vitæ scriptores jam supra § 1. & eos, qui de jecis Ciceronis commentati sunt §. 3. retuli. Ciceronem cum Demosthene olim contulerat *Cæcilius Simius* de quo Svidas. Idem postea fecit *Plutarchus* & nostra ætate libello Gallice scripto *Nic. Rapinus* è Soc Jesu, ut *Peraultum* & illos præteream. Sed *Plutarchus* vitam, non eloquentiam utriusque inter se contulit, rogenue professus se ad hoc non satis callete latine, exprobrata etiam *Cæcilio* temeritate, quod rem supra vires in sese suscepisset. Ex idonei autem judicis *Quintiliani* sententia X. 1. Inst. *M. Tullius cum se totum ad imitationem Græcorum intulisset, effluxit vim Demosthenicæ, copiam Platonis, jucunditatem*

(a) * Verburgii editio Operum Ciceronis prodit Amstelod. 1724.

Isocratis - Hunc igitur spectemus, hoc propositum nobis sit exemplum. Ille se profecisse sciat, cui Cicero valde placebit. Imago Ciceronis in plurimis editionibus obvia, occurrit etiam apud Fulvium Ursinum in imaginibus, & è Rubenio apud Clariss. Grævium ad Flori IV. 1. *Lexicon* Ciceronianum, ne de Caroli Stephani indice & Antonii Schori phrasibus dicam; magno studio elaboravit *Marius Nizolius*, cujus thesaurum A. 1535. editum locupletarunt *Basiliius Zanchius*, *Cælius Secundus Curio*, *Marcellus Squarcialupus* & *Jacobus Cellarius Augustanus*, Francofurt. 1613 fol. in qua editione notatæ etiam sunt si quæ in emendata lectione deceptus *Nizolius* Ciceronæ indigna receperat, qualia reprehendit *H. Stephanus* in suo *Pseudo-Cicerone* A. 1567. 8. & in *Nizoliodidascalo* A. 1578. 8. *Lexicon* Ciceronianum Græco latinum debemus eidem *H. Stephano*, cui subjunxit locos Græcorum scriptorum cum Ciceronis versione, è quibus illud ipsum dictionarium suum laudabili industria & ad interpretandos Græcos scriptores haud inutili concinnavit A. 1557. 8. * Plenius & perfectius *Nizoliano* (quod etiam ab *Aldo* juniore A. 1570. recusam est) *Ciceronianum Lexicon* adornandum in se suscepit *D. Georgius Petrus Schulze*, Professor in Academia Francofurtensi Viadrina. *Dionysius* quoque *Gaultherus*, ille cujus præcepta linguæ Latinæ & Gallicæ viderunt lucem Parisiis 1716. & 1718. 12. tribus Volumin. spem fecit vulgandum à se *Concordantiarum Ciceronianarum*. Vide *Ephemerides Parisienses*, *Journal des Savans* A. 1718. mense Dec. pag. 697. & A. 1719. Maj. pag. 595. Utile quoque institutum est viri docti, qui sub *Plexiaci* nomine Hagæ Com. 1716. 4. vulgavit *Lexicon Philosophicum* in duas tributum partes, quarum prior materiam Philosophicam ex Cicerone, servato rerum ordine exhibet; posterior vocabula scholastica & barbara ordine literarum exposita puris Latinis ac Ciceronianis permutat. De *H. Stephani* *Lexico* Ciceroniano Græco latino, ejusque præclaro usu ad interpretandos Latine scriptores Græcos, adire juvabit *Rich. Simonis* *Bibl. selectam Gallicè* editam T. 1. c. 7. *Christofori Uladeracci* *Ducisylvii* polyonyma Ciceroniana sub Gallicis vocabulis literarum ordine positis digesta Antwerp. & Rothomagi 1626 12. *Synonyma* è Cicerone congestit *Stephanus Ubelius*, * qui integras phrasin è Cicerone congestit subiecto ad talcem indice; *Jo. Serranus* * Pastor Rosfeldensis A. 1551. & *Witeb.* 1587. 8. & *Stephanus Fliscus*, qui sub certis titulis illa digestit. Confer *Morhoffii* librum de *Dilatione* p. 10. De *Synonymis* ad *Veturium* sub Ciceronis nomine dixi supra 149. Non ex solo Cicerone, sed & ex aliis probatis Latinis scriptoribus collecta à *M. Sebastiani Figuli* *Grandaviensis* *Rhenani* *Epithetorum* *Oratio*

um farrago, Francof. 1588. 8. *Jo. Benzii* Thesaurus Latinæ puræ compendium alterum, Synonyma, affinia, cognata juncta exhibens; *Wolfgangi Schoensleleri* S. J. apparatus eloquæ atque promptuarium; *Francisci Serræ* Synonymorum, etorum, phrasium, historiarum, fabularum apparatus. 1701. 4. *Francisci Wagneri* S. J. corpus phrasæologiæ Latino-Gallicæ. Vindel. 1718. 8. *Episteta & Adjuncta* Jac. Cellarius Basil. 8. *Jo. Petrus Nunnesius* Barcinone 1588. 12. *Antonius Joh. Herm. Figulus*, & *Horatius Tuscanella* * Basil. apud Ludgium 8. & ad calcem elegantiarum *Georgii Vægelmanni* eb. 1619. 8. & post *Dictionarium Latino-Græco-Gallicum* *J. Vaultier* Genev. 1626. 8. *Antitheta* *Augustinus Gambarellus* Mediolanensis Mediolani 1619. 4. *Antonius Schorus*, qui in eloquiis Latinæ thesauro non modo antitheta, sed synonyma et differentia & translata ex Cicerone congestit. *Formulas dicæ* *Christophorus Vladeraccus*, *Oratorias, figurasque Rhetoricas* *Nicasius Baxius Morhofii* cura Kiloniæ an. 1685. 8. *recusus. Susannæ* connubium adverbiorum Ciceronianorum A. 1545. calcem phrasium *Steph. Doleti*, cum præf. *Jo. Sturmii*. Ararat. 1585. 8. *Francisci Clementis* organum Ciceronis epirrheum &c. *Mich. Meisneri* hortulus Romanus, sive historiæ, et apophthegmata Ciceronis cum notis philologico politicis. 649. 12. *Magni Danielis Omeisii* Hortus Ciceronianus, sive *Apophthegmatum & Historiarum* è scriptis Tullii excerpti. Erf. 1699. 12. *Georgii Crauseri* scintillæ sive *elegantie Tullianæ* lucem *Rudolstadii* A. 1664. 8. *Martini Hayneccii* metatulliana in locos communes libris VI. digesta, continens *sententias, apophthegmata, similitudines, pie dicta* &c. Lips. 1594. Ciceronis *insigniores sententiæ*, selectæ à *Petro Lagnerio*. Co. 652. 8.

imitatione Ciceronis præter *Christoph. Mylæum*, *Henricum* *Sturmium*, & *Jo. Sturmium*, *Joach. Camerarius* ad primum *Tulliarum* librum, *Jo. Sambucus* tribus dialogis de imitatione à Cicerone petenda, *A. Schottus* in libris quæstionum *Tullianarum*, *Caspar* item *Sagittarius* & multi alii. Nimis superstitiosos imitatores false perstrinxit magnus *Erasmus* in *Ciceronia* adversus quem scripsere *Julius Cæsar Scaliger*, sed quem *Erasmus* sui deinde puduit, & *Stephanus Doletus*. Vide si placet *Summi Bælii* *Dictionarium* in *Erasmio* & *Doletis*. *Jo. Brantii* *verpiani* *J. Cui* *elogia Ciceroniana* Romanorum domi militæ illustrium lucem viderunt *Antvverp.* 1612. 4. Post *Brantium* est *Cicerone* à se collecta exhibet *Johannes Papyrius Massonius*

nus parte priore elogiorum pag. 3. -- 92. Paris. 1638. 8. Hæc instituto separatim in usum scholæ Ilfeldensis recudi curavit Nicolaus Kriegk. Northusæ 1711. 8. Antonii Buscheri *Sibicaroniana*. Hamburg. 1610. 8. Jo. Thomæ Freigii Ciceroniam decem libros distriburus docet *locos communes* è scriptis Tulligerere, subjuncto *Desiderii Jacotii* libello *de Philosophorum de* *na* ex eodem Cicerone, qui à Jacobo Gronovio V. C. insertu tomo decimo thesauri Antiquitatum Græcarum. Utinam ibi recudi fecisset etiam præclarum opus *Adami Bursti*. Poloni certe obvium, quod inscribitur *Ciceronis Dialectica*, quam eorum maxime sententia inscriptis disperse reliquit. Sam 1604. 4. Jasonis Denores Nobilis Cyprii in universam Ciceroniam *Philosophiam de vita & moribus* brevis & distincta institutio, Patavinam editionem prælo data est Ambergæ A. 1597. 12. *Matthæi Gesneri* chrestomathia Ciceroniana, sive loca ex Tullii scriptis selecta cum notis & vita Ciceronis, Vinariz 1717. 8. *Matthæi Possævini* S. J. Cicero collatus cum Ethnicis & sacris scriptis. Patav. apud Paulum Meretum 1593. 4. tractat de ratione scribendi Epistolas & de arte dicendi etiam pro Concione Ecclesiastica. *Benedicti Averanii* dissertationes XCII. in varia Ciceronis loca, Florentiæ inter alias ejus viri docti lucubrationes 1716. Vide Diarium Venetum, Giornale de' letterati d'Italia T. 24. p.

Ciceroni, veluti Homero non desuere etiam sui Zoihi, & didionem improbatam à Calvo & Bruto refert auctor dialogi de causis corruptæ eloquentiæ. * Infestissimus famæ Ciceronis quoad vixit permansit Asinius Pollio, teste Seneca *Seria* sexta. Hujus filii Galli Asinii *libros de comparatione Periculi & Ciceronis*, quibus patri de Cicerone palmam dare non voluit, memorat Plinius lib. VII. Epist. 4. *Cicero magister* Geograph. XVII. 1. Ciceronis defensionem adversus Asinii Galli libros eruditam compositam ab Imperatore Claudio, Svetonius 41. Cestium Rhetorem Ciceroni infestum, ut quem negaret scisse, tradit Seneca sua foria ultima. De Didymo Grammatico Græco Ciceromastige merentur adscribi verba Ammianus Marcellini XII. ult. inter plurimos enim Alexandrinos ferres, multorum in litteris nobilium studiorum cum didymo Chalcenterum emicuisse Didymum, multiplicis scientiæ sciens memorabilem, qui in illis sex libris, inquit, ubi nunquam perfecte Tullium reprehendit, stillographos imitatus scriptores didicos, judicio doctarum aurium incusatur, ac immania fremens leonem putidulis vocibus canis catulus circumlatrans; Cicero etiam, perinde ut Senecæ, iniquior in Historia sua Ro-

ILLUSTRANTIA: Lib. I. cap. 8. 159

cus scriptor Dio Cassius. Ad *Apri* censuram & *Quiltrum* de rone iudicium (a) quod refert auctor dialogi de caussis cor-æ eloquentiæ cap. 18. responsionem si placet inde in *Memo- literariis Trevoltinis* A. 1718. pag. 552. & in *Ephemeridibus* C. 1718. mense Novembr. p. 559. *Andræ Julii Dornmeieri* A. 1. extincti dissertatio de vitioso Ciceronis imitatore, una cum ius scriptoris, *Hortensii* ut volunt *Landi* (b), dialogo *Lipsiæ* em vulgato A. 1534. de Cicerone relegato & revocato, quo fatio ejus & *Apologia* subfrigida continetur, subjecta est *Jo- hii* libro postumo de Latinitate selecta & vulgo neglecta. Be- 1. 1718. 8. Sed à *Lando* videtur auctorem dialogi distinguere *Ingelus Odonus* (c) in *Epistola* ad *Gilbertum Cognatum* da- 1535. (in *Cognati operibus* Basil. 1562. fol. editis Tom. 1. pag.) cum *Orationes* nescio cujus *Galli Erasmo* detrahentes me- sset, *audies hic*, inquit, *alterum æque Ciceronianum*, hoc est *tis*, *Græcæ linguæ ac disciplinarum contemptorem: qui edidit gos revocati ac relegati Ciceronis: ipse vere relegatus, at non atus in Italiam, in qua tota, nedum in patria sua metuit agno- ideoque sibi conscius, nomen in frontispicio suppressit. Sed no- bonome intus & in cute cognitus est. Lugduni vero hoc nobis ebat apophthegma, alii alios legunt, mibi solus *Christus & Tul- places*, *Christus & Tullius* solus satis est, sed interim *Christum* n manibus habebat, nec in libris: an in corde haberet, *DEUS* Hoc nos ex ejus ore scimus, illum cum in *Galliam* confugeret, r vetus neque novum Testamentum secum tulisse pro itinere ac ia solatio, sed familiares *Epistolas M. Tullii*. Hujus & *Fortu- tali* vita dignam. (quam tamen *Dei* revocantis plagam *Pbryx um* sentit, usinam tandem sentiat) & *levitatem* & *molliciem* & s minime religiosos paucis descripturi fueramus, nisi eadem im- tate ac petulantia esse sciremus omnes, quosquot hujusmodi pro- nosse contigit ex istis simis Ciceronis. Hic igitur nos deduxit ianspicatam avem. (Auctorem *Gallum* *Orationum*, quibus mus perstringitur.) Ante cubiculum strepitus ac pector pueror- , *alphabetaria* opinor *discensium*. Hinc, ut scis, *ejecti* *vidium* ni *queritare* solent. Intus non memini, quid *librorum* esset exu- ator loquendum protulit locum ex *orationibus* suis: ubi de *Eras- mo* nescio*

Gallice in *Memoriis Trevoltinis* A. 1717. pag. 1899. ex *Anonymi* dialogo in qua : conferuntur *Cicero* & *Seneca*, *Ciceronem* tuente *Mureto*, *Senecam* *Quevedo* Vidæ *Vinc. Placcii* *Theatrum Anonymorum* num 1440. D: aliis hujus scriptis *Italice* editis *Donius* in *Bibl. & Gadius* de scriptoribus non *Ecclef. T.* 273.

Dubitat hinc de *Lando* auctore dialogi non sine causa scriptor *novellarum* arum *Lipsiensium* (*Delehrte Zeitungen*) A. 1718. pag. 812.

*mo nescio quid agebat, non admodum acerbe, ut visum est. hunc recitari voluit ab Hortensio Lando, ne videlicet pronunc ne Gallica offenderemur. Nec ulla mentio de rabioso dialogo, esset editurus. Tantum obnixè rogabat Landum, ut in suas orationes præfaretur, easque cuicumque libitum esset, dicaret: id facere Landus renuit. Nam neque Gryphius videbatur editi recepturus: quippe qui nobiscum etiam conquerebatur, importi me se à nescio quibus ut imprimeret, urgeri. Mox nobis exeunt obtulit Caruaiali & Scaligeri virulentias, quas nunquam in I videramus. His nimirum libellis exilium Tolosanum consolatus ser, ac lassum convictis animum redaccendit. Jul. Cæsaris Scari Orationem pro Cicerone contra Erasum etiam cum suis edidit Melchior Adamus. Jac. Gorscii Poloni dialecticæ 1653. vulgatam eo nomine laudat Janus Vincentius Gravin Orationibus p. 26. quod & rerum delectum habuit, & vocalium, quæ de Tullianis fontibus hausit, una cum exempli singulas Dialecticæ regulas accommodatis. S. Hieronymus Epistola ad Nepotianum hoc probat dictum de Cicerone: *Demostheni tibi præripuit ne esses primus orator: tu illi, ne solus. Tullius cum Demosthene contulit præter laudatos à me supra 156. Franciscus Maucroisius præf. ad Demosthenis & Ciceronis quædam Gallice à se versa Paris. 1685. nec non illustri Fernius qui A. 1712. Dialogos mortuorum Gallica lingua edidit quibus ita Demosthenem inducit loquentem ad Ciceronem: *faisiez dire, qu'il parle bien? & moi, je faisois dire, allez, bons contre Philippe. On vous louvit: on étoit trop hors de soi me lover. Vide sis etiam Andream Schottum in vitis comparatione Aristotelis ac Demosthenis pag. 413. seq. De salute Ciceronis bus apud Lupum Ferrariensem Epistola XX. audacius quatuor est adstruit Ciceronem & Virgilium caterosque opinione ejus peritissimos viros in electorum admittere collegium, ne frustra Domus sanguinem fuderit & in inferno otium triverit, si verum sit. Propheticum: *Ero mors tua o mors, morsus tuus ero o inferi. Erasmus item præf. in libr. Tustulan. quæst. ad Joannem I tenum: *Quid aliis accidat, nescio: me legentem sic afficere M. Tullius, præsertim ubi de bene vivendo differit, ut dubium non possim, quin illud pectus, unde ista prodierunt, aliqua diuitias occuparit. Atque hoc meum judicium mihi magis blandi quod quoties animo reputo quam immensa sit quamque inestimabilis. ni Numinis benignitas, quam quidam ex ingenio opinor suo in angustum contrahere conantur. Ubi nunc agat anima Ciceronis fortasse non est humani judicii pronunciare. Me certe non admodum advers.*****

adversam habituri sint in ferendis calculis, qui sperant apud superiores illum quietam vitam agere. Nulli dubium esse potest quin crediderit aliquod esse Numen, quo nihil esse potest neque majus, neque melius. Porro quid senseris de animorum immortalitate, quid de diversa sorte præmissisque vitæ futuræ, tum quanta fuerit sincera conscientia fiducia, si non satis declarant tot ejus libri, certe vel illa una Epistola satis arguit, quæ ad Octavium (a) scribit jam ut apparet destinata morte. Si Judæis ante proditum Evangelium sufficiebat ad salutem rudis quædam & confusa de rebus divinis credulitas, quid votat quo minus Eibnico, cui ne Mosis quidem lex erat cognita, rudior etiam cognitio profuerit ad salutem, præsertim quum vita fuerit integra, nec integra solum, verum etiam sancta? Perpauci Judæi ante lucem exortam Evangelii noverant exacte Filium ac Spiritum sanctum: multi non credebant resurrectionem corporum, nec tamen ideo de illorum salute desperatum est à majoribus. Quid si Eibnicus tantum hoc credat, DEum, quem persuasum habet esse omnipotentem, sapientissimum, & optimum, aliqua ratione subventurum bonis, & ulturum malos, quæ ipsi videatur quam maxime accommodata? Quod si quis objiciat vitæ maculas, equidem arbitror nec Job, nec Melchisedech omnibus omnino vitiis caruisse per omnem vitam. Sed excusandum non est, quod immolavit idolis. Id fortasse fecit, sed non ex suo judicio, verum ex consuetudine publica: quæ quoniam legibus etiam erat confirmata, non poterat convelli. Nam esse conficta quæ de diis ferebantur, vel ex Ennii sacra historia poterat cognoscere. Sed oportebat vel vitæ jactura populi stultitiam coarguere. Tantum roboris nec ipsis aderat Apostolis, priusquam hausserant cælestem spiritum, ut impudens sit hoc exigere à M. Tullio. Verum hac de re liberum esto suum cuique judicium. Minus etiam audiendus Latomus, qui scripsit non fuisse aliam fidem in Abrahamo, quam in Xenophonte & Cicerone, ut refert Vossius Hist. Pelagian. III. 3. p. 383.

Hæc de Cicerone dicta sufficiant, quem ad omnium orandi sermonis virtutum exempla, vel solum sufficere judicavit Quintilianus VIII. 3. p. 702. Effigiem ejus habes etiam in Jac. Gronovii thesauro Antiqu. Græcar. T. III. n. 42.

L XI. IN-

(a) Hæc est quæ incipit: Si per tuas legiones mihi licitum fuisset, Ciceroni supplicata, de qua dixi supra p. 148.

162 INDEX SCRIPTORUM EPISTOLARUM
XI. INDICULUS SCRIPTORUM

Quorum EPISTOLÆ cum Epistolis Ciceronis
 familiares leguntur,

nec non eorum ad quos Cicero scripsit.

- ad **A** Cilium Pro Cos. XIII. 30.
 39.
 ad Allienum Pro Cos. XIII. 78.
 79.
 ad Ampium. VI. 12.
 ad Q. Ancharium Q. F. Pro Cos.
 XIII. 40.
 ad C. Antonium M. F. Imp. V. 5.
 ad Appium Pulchrum, Imp. III.
 per tot. I -- 13. & X. 29. & for-
 tasse XI. 29.
 ad Apulejum proquæstorem
 XIII. 45. 46.
 ad Atticum libri sedecim inte-
 gri, & nomen integrum libro
 tertio Epistola vigesima Q.
Cecilio Q. F. Pomponiano At-
tico. Eidem Tullius dicavit li-
 brum de senectute & Lælium,
 ad Aufum Pro Cos. XIII. 50.
 ad Basilium VI. 15.
 ad Bithynicum VI. 7.
BITHYNICI, VI. 16.
 ad D. Brutum liber singularis,
 & præterea in Epistolis ad fa-
 miliares XI. 5. 6. 7. 8. 9. 12. 14.
 15. 16. 17. 18. 21. 22. 24. 25. XIII.
 10. 11. 12. 13. 14. Bruto etiam di-
 cavit Cicero libros de finibus,
 & Tusculanas, & de natura
 Deorum, Paradoxa, Brutum
 seu de claris oratoribus & O-
 ratorem,
BRUTI & CASSII. XI. 2. 3.
D. BRUTI ad Ciceronem XI. 1.
 4. 9. 10. 11. 13. 19. 20. 23. 36. & in
 libro Epistolarum ad Brutum
 4. 8. 10. 11. 15. 16. 17. 21.
 Atticum 21.
 ad A. Cæcinam. VI. 5. 6.
A. CÆCINÆ. VI. 7.
 ad Cæsarem Imperatorem
 5. XIII. 15. 16.
 ad Cæsum. XIII. 51.
 ad C. Cassium. XII. 1 -- 1
 14. 15. 16. 17. 18.
BRUTI & CASSII. XI.
C. CASSII. XII. 11. 12. 1
 19.
 ad M. Catonem. XV. 3. 4
M. CATONIS. XV. 5.
CICERONIS filii, XVI
 Huic pater libros in scr-
 officiis, & de particio-
 toria.
 ad Clavium. XIII. 7.
 ad C. Cœlium L. F. C. N. A.
 Quæstorem. II. 19.
 ad M. Cœlium Rufum, 2
 curulem. II. 8 -- 16.
M. COELII VIII. per to
 ad Consules, Prætores,
 nos plebis & Senatun
 1, 2.
 ad Cornificium, Collega
 17 -- 30.
 ad Crassipedem. XIII. 9.
 ad M. Licinium P. F. C.
 V. 8.
 ad L. Culleolum. XIII. 4
 ad C. Scribonium Curion
 Cos. & tribunum pl. II
 ad Curium VII. 28. 29.
 XIII. 49.

INTER CICERONIANAS. Lib. 1. c. 8. 163

- Curtium Peduceanum Præ- ad L. Paulum Cos. desig. XV.
 em XIII. 59. 12. 13.
 olabellam IX. 10. 11. 12. 13. 14. ad Q. Philippum ProCos. XIII.
 ABELLÆ ad Ciceronem 73. 74.
 . 9. ad Cn. Plancium. IV. 14. 15.
 omitium. VI. 22. ad L. Plancum. X. 1. 2. 3. 5. 6. 10. 12.
 bium Gallum VII. 23. -- 27. 13. 14. 16. 19. 20. 22. XIII. 19.
 Fadium. V. 18. PLANCI. X. 4. 7. 8. 9. 11. 15. 17. 18.
 Furfanum ProCos. VI. 9. 21. 25. 24.
 rniium. X. 25. 26. ASINII POLLIONIS. X. 31.
 .BÆ ad Ciceronem X. 30. 32. 33.
 Herennium scripti libri IV. ad Cn. Pompejum ProCos. in li-
 etoricorum. bro octavo ad Atticum Episto-
 entulum ProCos. & Imp. I. la undecima.
 . 9. CN. POMPEII. ibid.
 ENTULI. XII. 14. 15. ad Cn. Pompejum Cn. F. Ma-
 pidum X. 27. gnum Imp. V. 7.
 EPIDI. X. 34. 35. ad Quatuor viros & Decuriones.
 eptam VI. 18. 19. XIII. 76.
 egarium VI. 13. 14. Q. CICERONIS. XVI. 8. 16. 26.
 iccejum. V. 12. 13. 15. 27. & commentar. de peticio-
 UCEII. V. 74. ne Consulatus ad Marcum fra-
 Marcellum. XV. 7. 8. 10. 11. trem.
 . Marcellum. IV. 7. 10. XV. 9. ad Q. Ciceronem fratrem libri
 MARCELLI. IV. 11. tres Epistolarum integri. Ei-
 . Marium. VII. 1. 2. 3. 4. dem Tullius dicavit libros tres
 atium. XI. 27. de Oratore.
 II. XI. 28. ad Quintũ Gallum. XII. 1. 43. 44.
 Memmiam. XIII. 1. 2. 3. ad Regem (Dejotarum) XII. 52.
 Mescinium. V. 21. ad Rufum. V. 19. 20.
 Metellum Q. F. Celerem ad M. Rutilium. XII. 8.
 Cos. V. 2. ad Caninium Sallustium Pro-
 ETELLI CELERIS. V. 1. Quæstorem. II. 17.
 Metellum Nepotem (prio- ad Servium Sulpitium. IV. 1. 4. 6.
 fratrem.) V. 4. XIII. 17. 28.
 ETELLI NEPOTIS. V. 3. SER. SULPITII. IV. 5. (conso-
 unatum C. F. XIII. 60. latoria de Tullia obitu.) IV.
 igitium Figulum. IV. 13. 12. (de nece M. Marcelli à P.
)stavius Epistola Ciceroni Magio Cilone interfecti.)
 buta, de qua supra pag. 148. ad P. Sulpitium. XII. 77.
 ppium. XI. 29. al. ad Appium. ad Servilium ProPrætorem.
 . Papirium Prætum. IX. 15. 26. XIII. 66. 67. ad Servilium Isau-
 ricum

- Ifauricum ProCos. Collegam. XIII. 68. 69. 70. 71. 72.
 ad P. Sestium L. F. proQuæstorem. V. 6.
 ad P. Sextium. V. 17.
 ad C. Sextilium Rufum. XIII. 48.
 ad Silium. XIII. 47. ProPræto-
 rem. XIII. 61. 65.
 ad Sulpitium. Vide supra Ser-
 vium.
 Terentiæ suæ, Tulliæ & Cice-
 roni. XIV. 1. 2. 3. 4. 5. 14. 18.
 ad Terentiam XVI. 6. -- 13. 15. 16.
 17. -- 24.
 ad Q. Thermum ProPræto-
 rem. II. 18. XIII. 53. 54. 55. 56. 57.
 ad Tironem. XVI. per tot.
 ad Titium. V. 16. ad C. Titium L.
 F. Rufum Præto-rem urba-
 num. XIII. 58.
 ad Titium Tici F. legatum. 75.
 ad Toranium. VI. 20. 21.
 ad A. Torquatum. VI. 1. 2. 3.
 ad C. Trebatium. VII. 6.
 Huic Topica etiam Cice-
 scripsit.
 ad Trebianum. VI. 10. 11.
 ad Trebonium. X. 28. XV. 2.
 TREBONII. XII. 16.
 ad Valerium J. C. I. 10.
 ad Q. Valerium. XIII. 4. 5.
 ad M. Terentium Varro-
 IX. 1. -- 8. Varroni etiam
 ro dicavit Academicos lib-
 ad Vatinnium Imp. V. 11.
 VATINII Imp. V. 9. 10.
 ad Volumnium. VII. 32. 33

C A P U T IX.

DE G. SALLUSTIO CRISPO.

Sallustii ætas. 1. Scripta. 2. Interpretes antiqui deperditi. 3. Editiones.

I. **C** SALLUSTIUS CRISPUS (a) natus Amiterni, do Sabinorum, à Cæsare Dictatore Senatoriæ digni- restitutus (b) euectusque ad præturam, & præfectus (sive p- expilator) Numidiæ, vitæ ipse proffigatæ, quantumvis in- ptis veritatis Studiosus & alienorum vitiorum Catonis ac Thu- dis exemplo acerbissimus insectator, obiit quadriennio ante- gnâ Aëtiacâ, quæ commissa est anno urbis DCCXXXIII. CHISTUM XXXI. * Nummum ornatum Sallustii effigie e-

P

(a) Alius Sallustius Crispus nostri sororis filius inventor æris, quod ab eo Sal- num est appellatum. Plin. XXXIV. 2. Ad hunc Horatius libro II. Oda. 2. Vide- sum ad 1. Taciti Annal. nu. 38. Fuit præterea Crispus quidam Sallustii, qui / Milesiarum libros & Apologeticum recensuit, ut notatum est in antiquo Codice / tino. De aliis Sallustis vide si placet Svidam & Onomasticon Glandorpit.

(b) Ad Hancium V. C. de Rom. rerum scriptoribus lib. 1. c. VI. quod est de S. vita. Sallustii effigiem è nummo Regiæ Christiæ habes in tomo tertio thesaur- g uitatum Græcarum Gronoviani.

primum Fulvius Ursinus cum inscriptione SALLUSTIUS AU-
 TOR. Annotat porro Jo. Faber nummum illum fuisse contornia-
 rum, *autoris* vero vocabulum observat in illo aliter accipi quam ab
 ipso Sallustio, qui cap. 3. Catilinar. auctorem rerum à scriptore
 distinguit. Inscriptiones etiam antiquiores & ætati Sallustii vici-
 ne nomen illud non cum simplici, sed geminata litera LL. effe-
 runt, unde concludit Faber illum nummum diu post Sallustii æta-
 tem cufum esse, & fortasse tunc quum aliorum quoque illustrium
 virorum nummi eadem forma sunt percussi. Constat autem ejusce-
 modi nummos, quibus memoria veterum clarorum virorum con-
 servabatur, cœpisse cudi post Constantinum Magnum, & maxi-
 me sub Honorio. Dolebat illustris Vir Gisbertus Cuperus non
 proditam ab Ursino partem nummi aversam, nisi nudam fortasse
 reperit. Eriam Carolus Patinus edidit nummum, in quo circa
 caput viri barbatur & nudum legitur SALLUSTIUS AUTOR.
 Illum vero neucquam referendum putat ad scriptorem belli Ju-
 gurthini, sed putat pertinere ad Sallustium, qui cum Leontio
 Consul fuit Anno U. C. MXCVI. CHRISTI CCCXLIV. im-
 perantibus Constantino juniore, Constantio & Constante, qui
 consul certe à Zabarella Sallustius Autor cognominatur. Fuit &
 Crispus Sallustius junior, de quo intelligendum quod in priscais
 Taciti & Apuleji codicibus ajunt reperiri: *Ego Crispus Sallustius
 legi & emendavi Romæ Felix Olybrio & Probino COSS. in foro Mar-
 tis controversias declamans Oratori Eulebechio.* Non plane intelligo
 quid hæc verba sibi velint, nec quo tempore Olybrius cum Probi-
 no consulatum gesserit: licet Olybrium Consulem fuisse constat
 A. C. 526. ante Mavortium, quem in emendendo Horatio Felix
 (*) Orator urbis Romæ adjuvit. De Sallustio veteri Historico
 conferre licebit Dan. Guil. Molleri dissertationem editam Altdor-
 fi 1684. & orationem Christophori Coleri, Norimb. 1598. 8. Cita-
 tur Sallustius à Græco scriptore Jo. Antiocheno in excerptis Pei-
 rescianis pag. 393. *Και Σαλλύστιος ὁ Ρωμαῖος συγγραφεὺς τῆς καλῆς ἀ-
 νθ' (τὸν Σάλλου) ἐγχειρήμασι κάλιστα ἐπετηύχεται τὸ εἶλον.* Codicem
 MStum Sallustii repertum in cœnobio Benedictinorum Martis-
 burgensi Jo. Rivius utendum se accepisse testatus est à Georgio
 Fabricio discipulo suo. MSti sui Codicis, qui Reinesii olim
 fuit, meminit Conradus Samuel Schurzfleischius præfat. ad
 Orthographiam latinam. Habeo & ipse binos Sallustii Codices
 non contemnendos descriptos in membrana, atque in his unum
 antiquissimum. Ambos nactus sum à Bibliotheca V. C. Marquardi
 Gudii. Ex eadem ad me pervenerunt quoque lectiones duorum
 L 3 Codi-

(a) Vide Petri Relandi fastos Consulares pag. 696.

Codicum membranaceorum Cathedralis Ecclesiæ Bemensis, quæ enotavit idem vir doctissimus, testatus priorem forma oblongiore ut quartam paullo excederet scriptum Anno M. C. sexagesimo octavo, indictione prima. Librarius nomen suum prodidit his verbis: *Omnes qui lecturi estis orate pro Mattheum scriptorem, ut Deum semper habeat propitiorem.* Alter membranaceus in quarto, annorum amplius septingentorum. Laudat Quincilianus X. 1. pag. 886. *Sallustianam brevitatem*, qua nihil apud aures vacuas atque eruditas possit esse perfectius: & pag. 914. *immortalem Sallustii velocitatem*, quam diversis virtutibus Livius sit assecutus: tamen Conciones à Crispo frequentiores longioresque, atque ut ipsi quidem videtur insipidiores Historiæ inspersas moleste fert V. C. Nicolaus Hieronymus Gundlingius præfat. ad Nic. Burgundi Hist. Belgicam. Fuit hoc ab aliis etiam reprehensum, licet notum itidem sit, quid excusando illi mori eloquentiam in historia ostendandi, lectoremque delectandi vel morandi ab aliis responsum fuerit. Sane licebit properanti terrico & fastidioso lectori illas orationes veluti scopulos præternavigare, dum interim aliis quibus lectu dignæ & insignium documentorum plenæ videntur, ex iisdem voluptatem capere & fructum permiserint. De Catilinæ indole & moribus consulendus etiam Cicero Orat. 3. in Catilinam cap. 7. & Sallustius ipse cap. V. Catilinar.

II. Exstant Thucydidea gravitate & acuta brevitate styli Catonianæque colore orationis ab eo descripta

1. *Bellum Jugurthinum*. contra Jugurtham Numidiæ Regem anno urbis DCXLIII. seq. gestum, de quo consulendi sunt viri docti ad Florum III. 1. ubi in editione Græviana Jugurthæ quoque imaginem in nummo Syllæ contemplari poteris. * Ex libris Punicis *Hiempsalis*. nonnulla de situ Africæ tradit Sallustius belli Jugurthinum c. XVII. seq.

2. *Bellum Catilinarium*. sive de conjuratione Catilinae liber, quæ incidit in annum Urbis DCXCI. quo Cicero Consul fuit, qui de Catilinæ ingenio videndus in Oratione pro Cælio cap. V. seq. Hunc librum, quem separatim cum commentario suo edidit Theodorus J. F. Graswin Kolius Lugd. Bat. 1642. 12: prius scripsisse Sallustius videtur, sed Jugurthinum, quia prius gestum est, præmittere placuit.

3. *E Sex (a) libris Historiarum Populi Romani*, à morte Syllæ, quæ contigit M. Lepido & Q. Catulo Coss. Anno Urbis DCCLXXVI. usque ad Catilinæ conjurationem, *fragmenta collecta à Lud. Carrione* in sua Sallustii editione, & ab Antonio Riccobono ad calcem libri

(a) Male alii libros XI. vel IX. computant.

libri de Historia, Vener. 1568. 8. & Basil. 1579. 8. pag. 163. - 216. & ab Aldo Manutio Pauli T. Sed Carrionis præstat industria quam fere editores Operum Sallustii sequuntur. Ob hoc potissimum opus Lucullo inscriptum: Sallustius Martialis XIV. 191. audit *Romæ primus in historia.*

4. *Duc Orationes* (sive *Epistolæ* potius) *de Rep. ordinanda ad Cæsarem* missæ cum in Hispanias proficisceretur contra Perrejanum & Afranium victo Cn. Pompejo. Has Sallustii esse citra causam negavit Carrio, ceterum tam de Sallustio meritis haud male, quam non bene Julius Pomponius Lætus. Quicquid enim ferme adversus Codicum fidem in Sallustio immutatum est, id Pomponio huic tribui debere notat Vossius de Hist. Latinis lib. III. p. 615. Duas hæc Orationes separatim notis illustravit *Christophorus Colerus*, Ambergæ 1599. 8. *Jo. Lortorius*, Lips. 1673. 8. * & cum Oratione in Ciceronem Gallice vertit Petrus Saliat, Paris. 1537. apud Simonem Colineum. Hanc in Ciceronem, quam cum declamatione in Catilinam Porcio Latroni vel Vibio Crispalli tribuunt (confer Petrum Victorium XV. 3. Var. Lect.) ad Sallustium, auctoritatem ex Quintiliani IV. 2. Instituta. Orator. refert Paulus Colomesius.

5. *Declamatio in Catilinam*; & alia in Ciceronem; Porcii Latronis potius, aut Vibii Crispi, vel alterius non insulsi Rhetoris antiqui quam Sallustii esse creditur à viris doctis. Vide Vossium lib. III. de vitiis sermonis cap. VI. * Veterem interpretem in Sallustii Catilinensem esse membranis Pauli Stephani, laudat Goldaster notas ad Eginhardum p. 175.

III. Sallustii Historias à Veteribus Grammaticis illustraverat *Aspeth & Statilius Maximus*, laudati à Charifio; Historiarum pariter libros & bellorum Jugurthini & Catilinarii (ita enim intelligo vocabulum *librorum*.) Græcè interpretatus erat *Zenobius Svida* teste. Sed hæc omnis hodie desideratur perinde ut Afranii Polionis libri, quo Sallustii scripta ut nimis priscorum verborum affectatione oblita reprehendit teste Suetonio in Grammaticis cap. 20. * *Junius Maximus* Sallustii Historias in compendium misisse inquit *Stadius* IV. 14. *Stadius*. Græcæ Sallustii versione usus *Stephanus Byzzin* *etiam*. *Vitam* Sallustii scriptam ab *Asconio Pediano* laudat verus *Horatii Scholiastes* ad lib. 1. Sat. 2.

Principis Sallustii editio est *Venera* A. 1470. fol. per *Vindelinum Spiram*, cum hoc ad eorum tractatio, ex quo numeras professorum voluminum cognoscitur.

Quadringenta dedit fortuna volumina Crispi
Nunc, lector si *Kienis Spira* & *Vindelinius*.

Et calamo libros audes spectare notatos

Ære magis quando littera ducta nitet.

Sallustius Parisiis in 4. sine anni nota, & Venetiis apud Jo. de Colonia & Jo. Menthen. 1474. fol. & Parisiis A. 1474. 4. quam in membrana excusam memorat Chevillierius de orig. typographia. Paris. p. 36. Valentia Anno 1475. 4. excusus occurrit Romæ in Bibl. Barberina. Sallustius opera & impensa Philippi Petri, sine loci notatione 1478 fol. & Venet. 1481. fol. per Baptistam de Tortis, & Mediolani 1482. fol. per Leonardum Pachel & Udalricum Scinzenzeller. Editionibus Venetis A. 1470. 1478. & 1490. usum se testatur V. C. Josephus Wasse. Editio Sallustii Romana 1490. per Magistrum Eucharium Silber, alias Franck, fuit Neapoli in Bibl. Josephi Valleræ. Exstat & Lipsiensis in fol. sine anni nota. Habeo & Catilinatum Sallustii ex perantiqua editione in 4. sine loci significatione & temporis. Hinc memoranda illa Anni 1492. per Theodorum Ragazonum. *Ex Læti recognitione cum Laur. Vallæ commentario in Catilinatum & Jo. Chrysostoma Soldi in Jugurthinum Venet 1491. 1493. & 1496. fol. per Philippum Pincium. Thæ Reinæus Epist. 50. ad Rupertum pag. 457. Quicquid in Sallustio contra veterum Codicum fidem immutatum est, id Læti impotente diligentia tribuunt docti. At Jo. Capinianus in Epistola præmissa Floro a se emendato Viennæ 1522. 4. discrete testatur typographos Crispi Sallustii opuscula à Pomponio Læto correctâ ementitos. Confer Diarium Venetum, Giornale de' letterati d' Italia, Tom. XXII. p. 391. seq. Lugd. 1496. 4. litteris Gothicis. Venetiis 1500. fol. cum commentario Laur. Vallæ in Catilinatum, & Omniboni Leonicensi: & Jo. Chrysostomi Soldi in Jugurthinum. Cum notis Badii, Parisi 1504. fol. Lugd. 1506. fol. parvo 1508. 4. 1514. 4. Editiones Aldine A. 1509. & 1521. & Antverpienses A. 1522. 4. 1543. 8. Argentoratenfis A. 1524. 4. * Venetiis 1521. per Bernardum Viani Vercellensem. Cum Melanchthonis & Jac. Bononiensis notis, Colon 1536. 8. Lugd. 1538. 8. 1549. 8. & 1556. 12. * Henrici Lonici Glareani. Basil. 1538. 8. Lugd. 1545. 12. Cum Jo. Rivii castigationibus, Lipsiæ 1539. 8. 1542. 8. Cum variis lectionibus edente Rob. Stephano, Parisiis 1544. 8. Editio Romana A. 1550. fol. Sallustius ap. Seb. Gryphium, Lugd. 1551. 12. * In Catilinam Sallustianam Baribol. Zanchii commentarius. Venet. 1554. 8. Sallustius Venetiis 1559. fol. cum explanatione Ascensii & variorum notis. Sallustius Aldi Mantii P. Filii, qui fragmenta à se collecta addidit. Venet. 1557. 1567. 1588. 8. Rom. 1563. Antwerp. 1564. 8. apud Plantin. Editioni Basileensi Anno 1564. fol. cum variorum commentariis ad-junctis*

notus *Constantii Felicis Durantini* | Cui liber de conjuratione Calpurnie ad Leonem X. Cum notis Vallæ, Badii, Soldi, Marliani, Rivii & Glareani, Venet. 1565. fol. 1590. fol. Cum notis Vallæ, Inniboni Leonicensi, Badii Ascensii, Barthol. Zanchii, Soldi, Innocentii Castilionei, Jacobi Bononiensis, Rivii & Glareani, Basil. 1564. fol. Cum notis Cypriani à Popma, Lovan. 1572. 12. E. MS. Bibl. Medicæ. recensitus à *Petro Victorio*, Florent. 1576. 8. ap. Juntas.

Præ ceteris de Sallustio præclare promeritus *Ludovicus Carrion* st, nam is fragmenta è libris sex historiarum diligenter collectit, ac deinde Sallustii scripta, quæ supersunt, multis millibus, et ipse proficitur, locis meliora edidit illustravitque notis, Amst. 1573. & 1579. 8. apud C. Plantinum, qui præter Rivii, Manutii, Popmæ ac Carrionis scholia addidit etiam notas *Jani Dausæ* cum luculenta fragmentorum accessione hætenus non ditorum, A. 1580. 8. Cum notis Glareani, Carrionis & Jac. Bononiensis, & Utr. Hutteni fosculis, Basil. 1590. 8. 1606. 8. Cum scholiis Aldi Manutii, Cypriani à Popma & Lud Carrionis, Paris. 1574. 8. & Lugd. 1576. 12. apud Ant. Gryphium, & 1601. 12. apud Jacobum Stæer. *Fulvii Ursini* notæ ad Sallustium, Cæsarem &c. Ant. 1595. 8. ap. Plantin. Cum notis Cristoph. Coleri, Jorimb. 1599. 8. Cum notis Eliæ Putschii & Petri Ciacconii. Lugd. Bat. 1602. apud Plantin. Prodiert etiam cum notis Ciacconii, apud Rapheleng. Lugd. Bat. 1594. 8. *M. Antonii Mureti* notæ una cum nimadv. ad Tacitum Ingolstadt. 1604. 8. Leidenfis editio A. 1612. 4. quæ quæ Metaphrasi (Belgica credo) MS. fuit in Bibl. P. Francii V. C. Sallustius & L. Cornelii Sisennæ fragmenta cum notis Aufonii opmæ, Franegu. 1619. 8. Ex recensione Jo. Philippi Parei, Francof. 1622. 8. cum notis. Cum commentariis Pauli Benii Eugubini. Venet. 1624. 4. Cum vita Sallustii à Chrysoft. Soldo & Pomponio Læto scripta, Monitis politicis, ethicis, militaribus, aliisque; Ciceronis Casilinariis orationibus, & Historicorum veterum fragmentis (a) ab Aufonio Popma collectis, Lugd. Bat. 1634. 1645. Amst. 1658. 1665. 1669. & 1675. 12. Sallustius cum notis *Jani Parei*, Francof. 1649. 12. * Cum veterum Historicorum fragmentis excusus Sallustius Venet. 1649. apud Juntas & Babam. 12. x. Jo. Isaac Pontani recensione, Amst. 1649. forma minore. Jo. Georgii Bessereri electa, sive florilegium Sallustianum, Francof. 1656. 12. Sallustius è recensione Rugeri Hermannidæ, Amst. 1667. 2. 1666. 12. * In Sallustii primordia commentatio *Ludovici Lieberardi*. Beruthi 1664. 4. Sallustius cum varior. notis ex edit. *Antonii Thyssi* Lugd. B. 1654. 8. Christophori Adami Ruperti Observa-
tiones

(a) De his fragmentis dicitur infra libro IV.

tionones in Sallustium civiles, morales, philologicae, Norimberg. 1671. 8. * Sallustius Salmur. 1673. 12. curante, ut suspicor, *Tan. Fabro*. Cum notis Jo. Minelli, Roterd. 1653. 8. Hagæ Com 1685. 12. Roterd. 1699. 12. Dan. Hartnaccii, Dresd. 1676. 12. Jo. Vorstii, Lips. 1677. 12. Samuelis Grosseri, Dresd. 1699. 12. Cum notis Christiani Junckeri ad modum Minelli, Lips. 1706. 12.

Inter editiones Sallustii præstant *Grutcriana* Francof. 1607. 8. cum Jo. Rivii, Henr. Loriti Glareani, Aldi Manutii, Lud. Carriionis, Cypriani à Popma, Jani, Mellerii Palmerii, Petri Ciacconi, Fulvii Ursini, Eliz. Putschii, Jani Douzæ, & Jani Gruteri castigationibus & notis integris. *Thyrsiana*, cum selectis variorum atque Antonii Thyrsii observationibus, Lugd. Bat. 1649. & 1659. 8. *Gronoviana* è recensione Jo. Frid. Gronovii cum ejusdem & variorum notis ibid. 1665. 1677. 8. & *Amstelodamensis* 1686. A. 1690. 8. cum integris notis Rivii, Manutii, P. Ciacconi, Fulv. Ursini & Eliz. Putschii, ac selectis Gruteri, Glareani, Cypriani à Popma, Carriionis, Douzæ & aliorum, Melleriique Palmerii spicilegiis. *Parificensis* in usum Delphici adornante *Dawicle Crispino*, A. 1674. 4. recusa Lond. 1697. & 1715. 8.

* Cum notis integris Glareani, Rivii, Ciacconi, Gruteri, Carriionis, Manutii, Putschii, Douzæ & selectis Castellonæ, Cornelii & Ansonii Popmæ, Jani Mellerii Palmerii, Fulvii Ursini, J. Frid. Gronovii, Petri Victorii, &c. ex recensione & cum indicibus locupletibus (imprimis dictionum & phrasum) notisque eruditis perperuis *Josephi Wasse*, Collegii Reginae apud Cantabrigienses Socii, & illustrissimi Ducis de Kent à sacris domesticis. Editio præ cæteris insignis atque iuculenta, Cantabrig. 1710. 4. cui præmissa est vita Sallustii scripta à Joanne Clerico, (a) & adjecta *fragmenta Vett. Historicorum*, notis Ansonii Popmæ illustrata, Julii item Exsuperantii libellus, & declamatio in Catilinam, quam Porcio Latroni tribui supra jam dictum est. Sallustius et *Michaelis Maittaire* recensione (b) Lond. 1713. 12. Et cum selectis variorum annotationibus, Rothomag. 1717. 12. & cum expositione notisque Germanicis in usum ætiorum, Gabriele Schumatho ni fallor auctore, vel Leonhardo Christophoro Kuhl, Correctore Scholæ Aſcanienſis. Hall. 1717. 12. *Jac. Tollii* Sallustius, quem promisit notis ad fortunita, non vidit lucem. *Casparis Pausæ à Rangenburg*, Consiliarii regiminis Austriæ superioris, observationes & notæ ad Sallustium in edicæ memorantur à Lambecio lib. 2. de Bibl. Vindobonens. pag. 99g. Sallustium illustrare etiam con-

(a) Confer ejus Bibliothecam selectam T. 1. r. p. 339.

(b) Bibl. ancienne & moderne T. V. p. 227.

EDITIONES. Lib. I. c. 9. 171

tuerat *Theophilus Horgesius*, primo Professor Historiarum dein Consul Daventriensis: quo morte prævento hanc provinciam se suscepit *J. Bonvuersius*, ipsejdem Urbis celeberrimæ Gymasio Histor. Professor, adhibito Codice MS. bonæ notæ, qui in il-
 urbe asservatur, in ad me scripsit illustris Vir *Gisbertus Cupesius*, restatus simul scholia & observationes Horgesii ad se per-
 misse, & se quoque notas in Sallustium atque in his nonnullas
 veriores concinnasse. Inter libros *Jochi Bergbesii*, quos ad præ-
 m paratos Groningæ A. 1666. moriens reliquit, (a) est quoque
 de Philologico politico in Sallustium. *Reinerii Neubusii* ele-
 a Senecæ & Sallustiana. Amst. 1646. 12.

Anglicè Sallustium vertit *Elisabetha Angliæ Regina* teste *Guil.*
Landemo, & impræs. ad Opera Regis *Jacobi I. Richardo Mon-*
cutio. *Gallicè* *Jo. Bauduinus*, Paris. 1617. 4: post *Ambrōsium*
Viraldum Paris. 1539. 8. & *Petrum Meigretum*, ibid. fol. & *Lugd.*
 156. 12. Ne dicam de Orationibus ad Cæsarem & adversus *Cic-*
erum interpretatus est *Petrus Salias*. Paris. 1537. 8. & *Steph. le*
lauc. 15. 1545. 12. * In *Crucimannii Bibliotheca Gallica* video
Gallicè Sallustii interpretes memorari *Andream Bovivum*, *An-*
tonium Divinum & p. 299. *Ludovicum Maigretum*. *Jo. Bauduini*
re Balduni Gallica interpretatio prodit etiam Paris. 1629. 1667.
 Existant & recentiores Sallustii versiones Gallicæ tres, una
 titii, altera *Cassagnii* *Academiæ Regiæ Gallicæ Socii*, & ter-
 tius jam excusa *Abbatis Massoni*. Paris. 1716. 12. Vide *Epheme-*
les Parisienses A. 1716. mense Junio pag. 670. & *Memorias Tre-*
lctinas A. 1717. pag. 665. *Germanicè* *Balthasar Kindermann*, *Wit-*
berg. 1662. 8. Versiones *Germanicæ* (b) *Wilhelmi de Chalcum-*
phausenii, *Bremæ* 1629. 4. cum notis & *Danielis Albini*, *Hamb.*
 163. 8. *Belgiæ*, *Roterd.* 1657. 12. *Hispanicè* *Emmanuel Sweiro*,
utvverp. 1554. 8. & 1615. 4. *Italica* *Augustinus Orvica*, *Venet.*
 18. 1523. & 1545. 8. * *Græcè* etiam Sallustium vertisse & *Celsum*
 dicitur eruditus vir *Benedictus Avenanius Florentinus* A. 1707:
 functus.

C A-

a) Bibl. choisie de Mr. le Clerc. T. XXXIV. p. 232. seq.

b) Sallustius Germanicus Colon. 1654. 12. editus non versionem Germanicam Sallu-
 , sed descriptionem belli Sveco-Gallico Germanici ab Anno 1618. ad 1654. gæsti con-
 1.

CAPUT X.

DE C. JULIO CÆSARE.

Julii Cæsaris ætas. 1. De bello Gallico libro VII. 2. Liber VIII. ab A. Hirtio additus 3. Libri III. Cæsaris de bello civili 4. Liber de bello Alexandrino, alius de Africano, & tertius de Hispatensi, auctore Hirtio vel C. Oppio. 5. De Julio Celso & commentariis de vita Cæsaris quæ ad Celsum vulgo referuntur, e quibus petitum longius fragmentum quod libro de bello Hisp. subjecit Jungermannus. 6. Cæsaris editiones. 7. Scripta deperdita. 8. Emendatio Calendarii. 9. Cosmographia. 10. Diplomata quæ Austria concessa à Cæsare nonnulli jactarunt, & alia quedam Cæsari ridicule supposita. 11.

L. C. JULIUS CÆSAR (a) Dictator, eloquentia doctrinaque non minus quam incredibili animi vigore (b) rerumque gestarum magnitudine clarissimus, post victum Gæ. Pompejum & oppressam Remp. cum summa potestate paullo ultra quadriennium moderate satis usus fuisset, incuria à conjuratis confossus periit Idibus Martiis Anno Urbis DCCX. ante CHRISTUM XLIV. ætatis LVI. * Vitam Cæsaris à *Stephano Ambrosio Schiappalaria* scriptam Italice, editamque Antvverp. 1578. laudat *Gisb. Cuperus* (c) exerc. 2. de elephantis in nummis pag. 164. & pag. 167. Anonymi Itali volumen dissertationum XX. in nummos ineditarum, quæ historiam Cæsaris & alias antiquitates docte illustrant, MSS. in Bibl. Guelpherbytana. Ex nummis vitam Cæsaris præterea illustrant *Hüb. Goltzius Lud. Nonii* commentariis illustratus Antvverp. 1620. fol. *Laur. Begerus* in thesauro Palatino pag. 73. & 290. seq. & in thesauro Brandenb. Tom. 2. pag. 600. seq. & Tom.

(a) Alius C. Julius Cæsar *Strabo* *Lucii F. Orator* suavissimus, ejus genus eloquentiæ secutus est Cæsar dictator cum adhuc adolescens esset. Vide *Pitiscum V. C.* ad *Svetonii Calig. c. ult.* Cæsaris Dictatoris vitam è veteribus tradunt *Plutarchus*, *Svetonius*, & de quo infra §. VI. dicam, *Julius Celsus*. Longe plures interciderunt. *Sidonius Apollinaris* ad *Burgundionem* (qui laudem Cæsaris Julii scripserat) lib. IX. *Epist. 14* Nam somniantur vna de vitulis Dictatoris invicti scripta *Paravinis* sunt voluminibus (T. *Livii* libris *Historiarum* deperditis) quis opera *Svetonii*, quis *Juvenis Martialis Hist. riam*, quisque ad extremum *Balbi Ephemeridem* fando adæquaverit? Hunc *Balbum* hanc diversum esse *Balbo Cornelio Theophane*, ejus meminit *Capitolinus*, adversus præclari *Vossi* in *Hist. lat.* sententiam recte observatum est *Bælio* in *Lex.* ubi de Cæsare. Inter recentiores qui de Cæsaris rebus scripserunt, sane infinitos, unum in præsentia laudabo *Hubertum Goltzium*, qui Cæsaris genealogiam vitamque composuit atque è numis veteribus illustravit. *Bregis* 1563. fol.

(b) Confer *Plinium VII. 25. Hist.*

(c) Tom. 3. thesauri novi Antiquitatum Rom. *Sallengriani*.

3. p. 86. Jo. Geobaldus Fabricius in Cæsare nummismatico, 78. 8. Steph. Souciet S. J. in diff. ad nummum singularem Cæsaris victoria alata: in memoriis Trevoltinis A. 1713. Dec. p. 2145. Patinus ad Cæsarem Svetonii, & qui nummos Imperatorum inter Tristanus, Mediobarbus, Pedrusius, aliique, quos laudavit Anselmi Bandurii Bibliothecam nummismaticam p. 237. Olvi etiam vitam Cæsaris Italico stylo scriptam, ab Antonio Doni, Rom. 1637. 12. *la felicità & infelicità di Cesare*. Menarsiana pag. 66. memoratur inter libros in folio, in 10, *dove si narrano li fatti di Giulio Cesare*. in Venet. 1492. Iurum cum Cæsare contulit Plutarchus, Poggius Scipionem non dubitavit illi etiam præferre, indignante Jo. Guazæsari primas tribuente. Vide Poggiana p. 259. seq. Sed in libris viris & ingeniis si inter se componantur semper aliqua sunt quibus invicem præstent, alia quibus inferiores sint, offendit enim Cæsaris elogium reperi in Guil. Templei variis Opusculis ex Anglico editis Tom. 2. pag. 115. seq.

Existant ipsius *de bello quod cum Gallis gessit commentariorum libri VII.* quorum singuli singulorum annorum res complectuntur. Unde Hirtius VIII. 48. *Scio Cæsarem singulorum annorum commentarios fecisse, quod ego non existimavi mihi esse faciendum* transtulit Maximus Planudes, sive quis alius, quæ scriptura edita est A. 1606. ex Codice Pauli Petavii à Godongermanno. De ea illustris Huetius libro de claris interpretibus p. 219. *Dubito equidem Gazæne an Planudæ an alteri ejusdem generis commentariorum de bello Gallico conversionem Græcam, Petaviana Bibl. habetur, adscribam. Cæsarem illa nonnumquam deserit, & breves tentos excursus, raro tamen & veraciter non impura ea, nec invenusta.* David Hæschelius Episcopus Jungermannum 4. Cal. April. A. 1606. *Interpretationem sibi potius quàm Ovidianam vertit quædam non infeliciter, quam non rediderim, quod è phrasium similitudine facile conjecerim.*

Petrus

Julius, *Commentarios rerum gestarum Gallia*, ἡ περιήγησις vocant Strabo & Apollonius, ut Nicephori Bryennii vocabulo utat, in sua Historia, sed memoriz quædam, unde sumerent qui vellunt scribere Historiam, quæ ἡ περιήγησις appellat Plutarchus Antonio p. 925. Idem Plutarchus & Svetonius, Symmachus item atque Sidonius, cum Servius in XI. Æneid. Cæsaris commentarios vocant *Ephemerides*, quia tempus utcumque observant, non aliud opus Cæsaris Ephemerides putaverim, licet quæ à Servio ex illis probodie desideramus. Sunt certe quædam ut norunt eruditi in his libris de bellicis lacunæ. Neque aliud existimo esse Julii Cæsaris *Chronica*, quæ MSS. memorantur in Catalogo Bibl. II. Vossii. Græcus interpres inscripsit ἡ περιήγησις τῶν ἐν τῷ βιβλίῳ.

Petrus Scriverius litteris ad eundem Jungermannum: *Belli Gallici interpretis ille Græcus non est quidem contemnendus, sed tamen baud ita magna litterarum emolumento legitur, ut absque ulla studioforum fraude poterat obliterari quisquis est. Sed legatur, si quis tamen hæc quoque si quis captus amore leget.* Occurrit in editione utraque scriptorum Cæsarum Jungermanniana latinis ex advert per singulas paginas posita, uti versiones latinæ scriptorum Græcorum solent: sed in editione nupera clariss. Davissii separatim ad calcem voluminis rejecta legitur. Gallice transludere (pariter saltem) hos libros Reges Christianissimi Henricus IV. teste Is. Casaubono præf. ad Polybium, & Ludovicus XIV. cujus etiam typi exscripta est interpretatio. *Traduction du livre I. de Jules Cæsar par Louis XIV.* à Paris MDCLXI. fol. de l'imprimerie Royale. De portu *Ictio* sive *Iccio*, è quo Cæsar è Gallia in Britanniam solvit V. 2. de bello Gallico, exstant dissertationes Jo. Jacobi Chiffetii, Antverp. 1627. & Guil. Somneri, Caroli du Fresne atque Edmundi Gibsoni Oxon. 1694. 8. * De Asinii Pollionis censura, qui Cæsarum commentarios ut parum diligentes, neque integra veritate scriptos reprehendit teste Svetonio in Cæsare c. 56. ad eundem Morhofius libro de Patavinitate Liviana capite 4. & Joach. Christophorus Nemeitz de modestia historica in censuris principum observanda §. 14. Prodiit Londini Scanorum 1709. 8. Commentarii sunt quod Olympiodorus vocat ὀλυμπιόδοτος apud Photium Cod. 80. Gallis *memoires*, cujusmodi commentarios historicos à recentibus scriptoribus compositos bene multos cum laude vel censura commemorat celeberr. Jo. Burchardus Menckenius in schediasmate de commentariis historicis, Lipsiæ 1708. 4. & Jacobus le Long in admirandæ industriæ opere Bibl. historica Gallica p. 1098. Portum *Ictium* Cæsarum *Mardicum* esse persuasit sibi Jo. Jac. Chiffetius: Sam. Clark *Calctum*, sive cum Carolo du Fresne *Wissantum*. Pro *Bononia* sive *Bolonienst* portu *Gessoriac* pugnant Guilelmus Cambdenus, Phil. Cluverius & Guilelmus Somnerus, quorum sententiæ præter Grævium p. 808. ad Sveton. accedit Joannes Battely in *Antiquitatibus Rutupinis* (Richburrough in comitatu Cantii) Oxoniæ 1711. 4. editis. Hadrianus Valefrus malit *Quentavicum* sive *Stapulas*, quam opinionem erudite nuper tuendam suscepit videlicet celeberrimus Jo. Georgius Eccardus in diff. inserta Tomo octavo *Miscellaneorum Lipsiensium* pag. 268. seq. 278. seq. Mihi verimillima videtur Caroli du Fresne sententia, cui videtur suffragari

(a) Guilelmus Pictaviensis.

III. Li.

(a) Vide Guil. Somnerum pag. XXXVII. Christoph. Cellarium *Geographia antiqua* T. 1. p. 378. seq.

III. *Lib. VIII. de bello Gallico* ad Cornelium Balbum Gaditanum, non ab ipso Cæsare scriptus, sed ab A. HIRTIO (a) additus, historiam à Cæsare coeptam ad ejus è Gallia in Italiam reditum perducit. Hic est Hirtius Cæsaris familiaris, qui anno proximo post Cæsarem interfectum Consul in acie (b) periit. Ab eo novissimum Gallici belli imperfectumque librum suppletum fuisse scribit etiam Svetonius in Julio cap. LVI. Lupus Ferrariensis Epistola XXXVII. ad Heriboldum Episcopum: *Commentarii belli Gallici tantum exstant, nec quantum ad historiam quod comperitum habeam Cæsaris quicquam aliud. Nam ceterarum ejus rerum gestarum postquam idem Julius totius pene orbis causarum molibus est oppressus, Hirtius ejus notarius in commentarios seriem referendam suscepit.* Capite 15. hujus libri verba Hirtii hæc sunt: *nam in acie sedere Gallos consuevit, superioribus libris declaratum est.* At nihil tale legitur in Cæsaris, quales hodie exstant, commentariis. *Quare si quid judico, inquit Dionys. Vossius ad hunc Hirtii locum, vel periit hic locus, vel alicubi corruptus legitur.* Adde quæ magnus Seldeus in mari clauso lib. 2. cap. 1. & hæc verba Ethelverdi *Hiberniam petunt, Britannidem olim à Julio magno Cæsare vocatam.*

IV. *De bello Civili Pompejano libri III.* quos Cæsaris esse testatur quoque diserite Svetonius in Julio cap. LVI. Utrosque de bello civili ac Gallico commentarios simplici, eleganti & emendata dictione venustos Cæsari perperam adjudicarunt Ludovicus Jarrio, Floridusque Sabinus (c) & Ludovicus Caduceus libros de bello Gallico ad Svetonium auctorem referre haud veritus: quorum sententia mihi fere æque absurda videtur, atque illius quem Isaacus Vossius in responsionibus primis ad objecta Rich. Simonis narrat dissertationem conscripisse, qua falsa convinceret quæcumque in libris de bello Gallico continerentur, & copiose in super ostenderet, Cæsarem nunquam transivisse Alpes, & ne visisse quidem Galliam. Justus quoque Lipsius aliquando putavit illum esse, qui de bello Gallico & qui de civili scripisset, vel saltem libros de bello Gallico à Julio Cæso interpolatos ad nos pervenisse, ut contendit II. 7. *Elector.* & II. *Epistolicar. quæst.* & in extremo *Anale&orum* ad lib. 2. de militia Romana. Certe unum undemque Cæsarem esse, qui de bello Gallico libros VII. & III. de civili scripsit, facile credimus & veterum testimoniis & styli mendati ac simplicis mirificæ similitudini. * *Libros de bello civili* differ-

(a) In quibusdam editionibus inepte appellatur *A. Hirtius Panſa*; notum enim est notam Hirtii fuisse in Consulatu, quo ambo Anno U. C. 711. Perierunt, Collegam.

(b) Sveton. Augusto c. XI. Xiphilin. p. 33. seq. Hanckius de Rom. rer. scriptoribus lib. I. c. IV.

(c) Vide Vossium lib. 1. de Hist. lat. c. XIII.

dissertationibus Philologicis A. 1641. illustrare cœpit Joannes Roven Professor Soranæ Academiæ, sed vix ultra binas adspexere locum, quarum prima illustrando Floro IV. 2. (ubi de Cæsare dicitur) impenditur.

V. Subjungi his solent. 1. *Liber de bello Cæsaris Alexandrini* qui Hirtium, ut videtur, habet auctorem, certe eundem qui librum VIII. de bello Gallico addidit. 2. *De bello Africano*, quod cum Juba Numidarum Rege Cæsar gessit, liber omnium, judicium Lipsio, elegantissimus, atque illi ipsi qui superiorem scripsit tribuendus. Plura tamen interpolatoris recentioris vestigia in illo visus est sibi nuper deprehendere eruditissimus Dodvvelus in dissertatione de Julio Celso, sect. VIII. * cujus argumenta confutanda sumpsit Jo. Clericus tom. 26. Bibl. Select. p. 132. seq. Bellum Africanum Cæsar confecit A. U. C. 708. & Hispaniense 709. Et 3. *Liber de bello Hispaniensi*, quem ad Cornelium Balbum, cui librum VIII. de bello Gallico Hirtius dicavit, vel ad C. Oppium referunt vir insignis judicii G. J. Vossius. At Svetonius quidem de Balbo silens *Alexandrini*, inquit *Africique & Hispaniensis incertus auctor est. Alii enim Oppium (a) putant, alii Hirtium, qui etiam Gallici belli novissimum imperfectumque librum supplevit.* Hunc librum de bello Hispaniensi (alterius, quam duo superiores, auctoris) titulum militari quodam & horrido compositum esse stylo, etsi bellico latino, præter Lipsium II. 22. electorum, monuit Josephus Scaliger prolegom. ad Manilium. A. Julio Celso interpolatum nos pervenisse multis argumentis, non æqualis omnibus ponderis disputat Dodvvelus in laudatæ dissertatione XI. * *Liber de bello Hispaniensi* extrema parte mutilus extat, atque ex Martini quodamque Bladenii, Anglici interpretis, sententia passim corruptus est & junioris auctoris quam ut Cæsaris tempora attigerit, quod tamen Svetonio minime visum, qui alii quidem quam Cæsari sibi uni ex ejus familiaribus Oppio vel Hirtio tributum scripsit. Bellum porro Hispaniense pro eo quod in Hispania gestum est ita dicitur, ut liber Hispaniensis, qui scriptus est in Hispania. Martialis præfat. libri XII. *non Hispaniensem librum mittamus, sed Hispanum.*

VI. *Fragmentum*, extrema belli civilis à Cæsare in Hispania gesti, referens, Jungermannus libro de bello Hispaniensi subicit ex MS. Pauli Petavii per Jacobum Bongarsium ipsi communicato, è quo etiam Græcam versionem librorum VII. de bello Gallico edidit. Illud Vossius petitum esse observat è Commentariis

(a) C. Oppium intelligit Cæsaris familiarem, de quo idem Vossius p. 67. Huic librum de bello Hispaniensi tribuit etiam Volaterranus.

JULIUS CELSUS: Lib. I. cap. 10. 177

s de vita Cæsaris quæ tribuunt *Julio Cæso*, atque sicut legi-
 in editione horum commentariorum (a) Græviana pag. 185:
 r. Jungermannus vero notat in Cujaciano codice illud oc-
 esse sine nomine in Petaviano, sub nomine *Perrarabe*. Pri-
 Commentariorum illorum editioni Anni 1473. nullum non
 auctoris est adscriptum. At *Julium Celsum* appellat non
 Vossius lib. I. de Hist. lac. cap. 13. & lib. V. Institur. Or. c. 3.
 nate 10. sed & ante Vossium Jo. Sarisberiensis; (b) Vincen-
 Bellovacensis libro VII. Speculi hist. & auctor incerta operis
 Philosophorum, quod litteris Logobardicis excusum est
 forma non longe post repertam Typographiam; capite
 enim *Julii Celsi Historiographi* mentione facta cum dixit
 um diligenter de bello Cæsaris libros quinque exarasse; in
 s multa doctrinalia mirabilia continentur, quasdam ex eo sen-
 as excerpit, quæ in his commentariis leguntur. Sed
 rum tantummodo trium in his distinctio occurrit, libri
 idi initium in editione Græviana est p. 28. libri tertii p. 37.
 re de bello tantum Cæsaris tradunt, sed universum illius
 cæsum persequuntur. At pagina 118. legitur hujuscemodi
 idm: *Hic incipit octavus commentariorum liber, quem fecit
 s Celsus. Septem autem primos & usque ad hunc passum fe-
 se Cæsar, quamvis hic auctor aliquot in locis contradicit &
 Cicerone teste & ipso Cæso in prologo suo.* Nimirum post
 scholion referuntur ea, de quibus agitur in libro octavo de
 Gallico, cujus libri octavi auctorem esse Celsum falso scho-
 ator affirmat. Sed neque horum Commentariorum de vita
 ris auctor est Celsus; nam ipse allegatur in iisdem pag. 68.
 minus auctor certissimus Germanorum hoc in finibus accidisse.
 alius autem Celsus comes, & qui rebus interfuit, Eburorum
 ribus factum refert. Hæc non leguntur libro VIII. de bellor
 co: itaque aliud de rebus Cæsaris opus sub *Julii Celsi* no-
 ab hoc scriptore lectum esse oportet quod hodie non ex-
 Vel potius libros ipsos septem Cæsaris (c) *Julio Cæso* im-
 e tribuit auctor quisquis fuit, quoniam *Julius Celsus* qui
 Constantinopolitanus V. C. sexentos circiter post CHRIS-
 M natum annos Cæsaris scripta, recensuerat, nomenque
 M suum

Jo. Georgius Grævius V. C. Commentarios, qui *Julii Celsi* vulgo dicitur, ex
 ac unica & rarissima Anni 1473. subjecit cum quibusdam suis castigacionibus
 si *Julii Cæsaris* cum *Dionysii Vossii* animadversionibus in lucem dare Amstelod.
 & Eodem anno separatim prælis subjecti sunt in Anglia, addito indice & præ-
 virorum doctorum de illo testimoniis; Londini, 8.

) Vide testimonia editioni Londinensis præmissa.

) In Eburorum finibus hæc accidisse innuit *Cæsar* Ver...

suum illis ut Terentio Calliopius subſignaverat, quod etiam in variis Cæſaris Codicibus MSS. deprehenditur, ut præ alios Godvvinus præf. in Cæſarem annotavit, teſtatur in eod quodam MS. Thuſſo in margine libri II. de bello Gallico i principium hæc verba extare: *Julius Cæſus, Conſtantine V. legi.* In margine vero libri III. *Flavius Licinius Firminus Lupicinus legi.* At commentariorum auctor à Celſo, ut vidimus diverſus longe eſt recentior, ut obſervatum viris doctiſſimis G vio in præſatione & H. Dodvvello, qui Italum patria ſuſpicat in diſſ. de Julio Celſo ad Grævium, quæ Annalibus ejus. Quin hancis & Statianis ſubjicitur Oxon. 1698. 8. ſeſſione XI. Sed Gvii verba adſcribere juvat: *Fuit Anonymus hic Chriſtianus. Læ dat teſtimonium ſancti Auguſtini de morte voluntaria Cætonis, non raro damnat & irridet gentilium, Romanorum præcipue in a picis & ſacris, ſuperſtitionem, Nulla in illo antiquitatis ſunt i ſtigia. Quin vix quadringentorum, ſummum quingentorum annor etatem fert. Nam ut omittam alia, Morinos dicit ſuo temp Flandros appellari, & Reges Germanie Cæſares, (His Dodv lûs adjungit, quod apud hunc ſcriptorem memorantur Baſi & Conſtantia urbes, urbs famoſa Pariſus, Flandria & Hani nia). Neque tamen indignus eſt Anonymus hic leſſione, cum m itus graves ſententias adſpergat, quæ leſtorem poſſunt erudire, non eſt in cognoscendis cauſis cur quæque geſta ſine obtuſis, inutilis aut legentibus aut edentibus Cæſarem. Non fuit enim i peritus rerum humanarum, nec pro captu illius etatis indoctus. quippe qui in ſcriptis Tullianis præcipue in Epistoſis ad Antio minime fuerit boſpes, ex quibus non pauca excerptit, quæ facti ad Julium Cæſarem defendendum, quem admiratur unico, & refellenda quæcumque in illo criminabantur. Hæc ille. * Jac. S mondus in notis ad Ennodium p. 78; teſtatur ad calcem Codic Vaticanæ quoque Cæſaris librorum adſcriptum: *Julius Cæſus C ſtantine V. C. legi: Flavius Licinius Firminus Lupicinus legi.* O ſervatque Lupicinum hunc fuiſſe Euprepie ſororis Ennodii Ep eopi Ticinienſis filium, clarum ſub imperio ſexti à CHRIS TI nato ſæculo; Nec Joannes Sarisberienſis (a), nec Polydorus V gilius, nec Lipſius, Cæſaris commentarios Julio Celſo atq buerunt tanquam auctori, ut traditur in Menagianis Tom. 2 p. 99. Priores duo, ne quidem Celſi mentionem fecerunt de non ne. Lipſius ſaltem II. 7 elector, teſtatur eſſe ſe in Commentar Cæſaris ſæpe querere Cæſarem, & multos in illam purpura pannos inſuſos ſe videre, nec in diſtione ipſa ſpirare ubiq naribus*

(d) Bernardus Moneræ notis ad Menagiana T. IV. p. 80.

naribus suis auram illam, & ut sic dicam statam puræ antiquitatis. *Lege, relege, multa otiosa reperies, disjuncta, intricata, interpolata, repetita: ut omnino non absit, quin ad hanc prisca operis statnam novella aliqua accesserit, & imperita manus.* Tantum autem abest, ut idem Lipsius Celsum habuerit pro auctore Cæsarum commentariorum, quod illi etiam tribuitur in Scaligeranis per Vassanos collectis: ut potius lib. 2. Epistolicar. quæstionum capite 2. refutet Lud. Carrionem ita sentientem: licet constet à Vincentio Bellov. in speculo Hist. nec non à Galtero Bulley in vitis Philosophorum, Jacobo Mangno in Sophologio, & Alberto Eybio margaritæ poëticæ auctore, Cæsarum subinde verba sub Celsi nomine citari. *Quin Julius aliquis Celsus manus attulerit Cæsari, quædam reciderit, addiderit, quædam interpolavit, nunquam infitebor: ut Cæsarem totum immutatis sic quasi Justinus Trogum, ignosce, ne tua quidem causa possum credere. De stilo quod ais, si verum querimus, hi de bello Gallico discrepant aliquantum ab illis de Civili, stilo orationis, & fieri potest ut interpolati sint, ut dixi: non tamen ita ut similitudo oris prorsus evanuerit, & quamvis gemini sint, fratres tamen esse ex ipsa ratione scribendi agnoscas.* Hæc ad Carrionem Lipsius. Error autem non exinde natus est, ut citato Menagianorum loco traditur, quod Julius Celsus vitam Cæsarum scripsit, sed quod Grammaticus Julius Celsus Constantinus nomine, qui Cæsarum recensuit & castigavit commentarios, in rei testimonium ad calcem voluminis adscripsit hæc verba: *Julius Celsus Constantinus (a) V. C. legi, sive ut in quibusdam Codicibus exstat: Julius Celsus Vir Clariss. & Comes recensui.* Cum itaque exempla ad hanc recensionem exacta promendationibus haberentur, factum est ut librarii quo majorem auctoritatem suis adderent codicibus, eis hanc præfixerint inscriptionem, quæ etiamnum in nonnullis MSS. legitur: *C. Julii Cæsaris per Julium Celsum commentarii.* Libri tres de vita Cæsaris sine nomine auctoris, caractere antiquo minuto & compendiosis scripturarum difficili excusi sunt A. 1473. fol. sine loci vel typographi notatione ante libros Cæsaris ipsius de bello Gallico. Licet vero auctorem Vossius audacter *Julium Celsum* appellavit, & Celsi nomen etiam præfert Grævii editio, eamque secuta Londinensis, tamen Celsum auctorem esse recte negavit tam Grævius in præf. quam in diss. de Cælo Dodrvelius, cum Julius Celsus etiam ab ipso hoc anonymo allegetur pag. 68. *Suetanius Tranquillus, auctor certissimus, Germanorum hoc in finibus accidisse ait, Julius Celsus comes, & qui rebus interfuit, Eburonum in finibus factum refert, ubi respicit ad ea quæ Cæsar ipse tra-*

M 2 dit

(a) Hinc Celsum aliqui fecere CPolitanum. Menagiana Tom. IV. pag. 84.

dit lib. V. de bello Gallico capite 24. Cæsarisque commentarios per errorem tribuit Celfo, perinde ut alii non multum antiqui scriptores supra memorati, quoniam Celfus eos recensuit atque emendavit: Celfumque novo errore facit comitem Cæsaris, cum Comes sit nomen dignitatis, quando in MS. codicibus legitur: *Julius Celfus Vir clariss. & Comes recensui*. Fortasse non erraverit qui cum erudito viro Bernardo Moneta sibi persuaserit libros hosce tres de vita Cæsaris auctorem habere *Franciscum Petrarcham*: certe fragmentum de bello Hispanico, quod Jungermannus ex codice Petaviano edidit, Petrarchæ diserte in isto MS. tribuitur, idque ex libro tertio p. 185. --- 191. edit. Græviæ ad verbum est repetitum. Citat autor quisquis est præterea Julium Cæsarem pag. 9. & ex ejus libris rerum suarum pleraque hausisse se non diffitetur pag. 194. Sed & adducit Cæsaris Epistolas 139. 140. & memorat iterum pag. 195. allegat etiam Ciceronem pag. 3. 118. 130. 133. 139. 194. 202. Epistolas ad Atticum pag. 129. 202. Orationem Milonianam pag. 85. pro Marcello 202. Sallustium pag. 4. Virgilium p. 204. Senecam p. 157. 180. Valerium Max p. 6. Plinium Sec. p. 157. Florum p. 78. 62. 79. 118. 115. 144. 189. Svetonium p. 8. 126. 127. 202. & Orosium pag. --- & Augustinum pag. 180. è Græcis Xenophontem p. 202. & Platonis Phædonem p. 180. Socratem pag. 127.

VII. Editiones Cæsaris primas Romanas A. 1469. 1472. per Conrad. Siveinheim & Arnoldum Pannartz fol. curavit Joannes Andreas Episcopus Aleriensis. Prior teste Labbeo extitit in Bibl. Card. Mazarini Posterior fuit in Bibl. Menarsiana pag. 66. eaque e Bibl. illustris viri Episcopi Norvicensis usum se testatur Jo. Davisius. Utramque habuit & Nicolaus Heinsius. Hinc commemorandæ Veneta A. 1471. fol. apud Nic. Jensen Gallicum; Romana 1476. fol. quæ fuit apud cl. Grævium; & Mediolanenses per Antonium Zarotum Parmensem, 1477. fol. & 1478. fol. per Philippum de Lavagnia Mediolanensem: & Tarvisina 1480. fol. per Mich. Manzolinum Parmensem, & Venetæ 1482. fol. per Octavianum Scotum Modoentensem, quam ibidem Davisius inspexit, & 1490. cum indice Geographico Raymundi Marliani; & 1494. fol. per Philippum de Pinciis Mantuanum, & 1499. fol. apud Benedictum Fontanam a Beughemio memorata, & Rom. 1499. fol. in domo Petri de Maximis. Philippi Beroaldi Bonon. 1504. & 1508. fol. Aldina A. 1513. 8. Florent. 1514. 8. Veneta per Augustinum de Zanis de Portefro 1517. fol. * quam Perizonius legavit Bibl. Leidensi. Fuit etiam in Bibl. Menarsiana pag. 69. prima ni fallor ex iis, quæ iconibus illustratæ fuerunt. Aldina A. 1519. 8. * Florentina A. 1520.

EDITIONES. Lib. I. cap. 10. 181

A. 1520. 8. apud Juntas in Bibl. Barbarina; Basileenses An. 1521. 8. apud Tho. Wolfium, & 1535. apud Hervag. atque iterum apud Brylingerum; Parisiensis A. 1522. 4. curante Petro Danesio. Florentina A. 1523. apud Junt. *Jo. Rbellicani* Tigurini notæ sive prælectiones Bernenses in Cæsarem prodierunt Basil. 1543. 8. Cæsaris commentarii collatis vetustis exemplaribus tam scriptis quam impressis accurate emendati Paris. 1543. fol. apud Michaëlem Vascofanum. Cum notis *H. Glareani*. Paris. apud. Rob. Steph. 1544. 8. * una cum Marliani descriptione Galliarum. Basil. 1566. 8. Illæ Glareani notæ separatim prodierunt Friburgi Brisgojarum 1538. 8. Lugd. 1546. 8. Lugdunenses, à Seb. Gryphio 1536. 1540. 8. & forma minore 1555. ex antiquiss. exemplari excusa, cum Joannis Jucundi Veronensis expositionibus. Exstant & editiones Gryphianæ admodum emendatæ A. 1538. 1549. * Lugdunensis 1558. 12. apud Frellonium, & apud Gryph. 1560. 12. Cum scholiis *Jo. Mich. Bruti*. Venet. 1564. 8. Argent. 1596. forma minore. Cum fragmentis & emendationibus, ex Bibl. *Fulvii Ursini*, Antvverp. apud Plantin. 1570. 8. additis Bruti scholiis. Lausannensis editio A. 1571. fol. * ex *Jo. Roseti* recognitione. Cum fragmentis & scholiis *Aldi Manutii*, Paulii F. & *Fulvii Ursini* emendat. Venet. 1571. 8. 1575. 8. 1590. 8. Lugdunensis A. 1574. fol. cum *Manutii* scholiis *Ursini* emendat. & commentario *Francisci Hottomanni*. Cum notis Glareani, Hottomanni, *Ursini*, & *Manutii* ex museo *Jac. Stradæ* Francof. 1575. fol. 1589. fol. *Ursini* notæ in Cæsarem & alios prodierunt etiam Antvverp. 1595. 8. Exstat & editio Cæsaris Plantiniana cum notis & castigat. Jucundi, Bruti, *Manutii*, *Fulvii Ursini*, & spicilegio *Jo. Sambuci*. 1574. 8. * *Jac. Stradæ* editionibus junctæ sunt Inscriptiones Urbium Hispanicarum. *Jo. Glandorpii* notæ à *Reinero Reinuccio* A. 1551. excerptæ & A. 1574. editæ. Lipf. 8. Cum *Fulvii Ursini* & aliorum emendationibus & *Francisci Hottomanni* commentario, veterumque Galliarum locorum Alphabetica commemoratione, auctore *Raym. Marliano*. Frf. apud *Jo. Wechelum* 1584. 8. Plantiniana. Antvverp. 1586. 8. * *Raphelengiana* Anno. 1593. ex recensione *Justi Lipsii* 8. & 1606. 8. Ex recognitione *Josephi Scaligeri*, Lugd. Bat. apud *Raphelengium* 1606. 8. atque variis deinde locis sæpissime: * Insignis & accurata editio *Jungermanniana* Francof. 1606. 4. prodiit ex officina *Claudii Marnii* & hærdum *Jo. Aubrii*, capitulum sectionibus primum à *Jungermanno* distincta. Cum notis *Rhellicani*, *Glareani*, *Glandorpii*, *Ioach. Camerarii*, *Bruti*, *Manutii*, *Fulvii Ursini*, *Petri Ciacconii* & *Hottomanni*. Lugd. 1613. 8. quam editionem *Grutero* deberi suspicatur *Reinesius*

Epist. ad Hoffmannum p. 677. * In Bibliotheca Anonymian Lugd. Bat. 1716. 8. edita pag. 113. inter libros in fol. memoran Cæsaris quæ exstant cum notis Variorum ex recensione *Zuerii Boxbornii* Lugd. Bat. 1635. E Bibliotheca Jo. Henr. Bœri Argent. 1658. 8. Cæsaris quæ exstant, Patavii 1695. 12. n da editio.

Præ cæteris commendandæ sunt editiones 1. *Iungermannian* prima præsertim Anni 1606. 4. (altera enim Anni 1699. 4. & nus emendata & alioqui longe inferior est) in quibus Græca versio adjuncta occurrit libris septem de bello Gallico, & ad decem voluminis leguntur notæ integræ Rhellicani, Glarear Glandorpii, Joach. Camerarii, Bruti, Manutii, Sambuci, Fl. fini, P. Ciacconii, Hottomanni, *Joannis Brantii* Antvverpiar *Gotthofredi* quoque *Iungermanni* notæ ad Græcum interpreter & quæ de ponte Cæsaris commentati sunt Jo. Jucundus, Heron. Magius & Adr. Turnebus. Denique Raym. Marliani & al ex Ortelio fere petitus nomenclator Geographicus. 2. *Arnoldi Montani* cum notis selectis variorum. Lugd. Bat. 1651. 1658. 1670. 1686. 8. 3. *Io. Godvvini* Professoris Regii, in usum Delpni, Paris, 1678. 4. & Lond. 1693. 1697. 8. & A. 1706. 4. etsi ma aliquando & cæcus dux audit Clarissimo viro *Ioanni Daviso*, jus luculentæ Cæsaris editioni adscriptas seruo ex libris Guonis lectiones Codicum MSS. plus quam decem. 4. *Io. Georgii Gvii*, cum animadversionibus *Dionysii Vossii* G. J. Filii, additis Cæsaris fragmentis, Jos. Scaligeri notitia Galliæ & notis super pellationibus locorum aliquot & gentium apud Cæsarem, qua Scaligeri autographo castigatiores & auctiores hic vulgantur, A stelod. 1697. 8. Editionem hanc nitidam, quamvis ut Jo. Clecus III. Bibl. selectæ p. 365. annotavit non usquequaque emendatissimam, figuris quoque eleganter in æs incisus indicibusq instructam, non mediocriter commendant subjuncti de vita Cæsaris commentarii, *Julio Cæso* perperam à nonnullis tributi, ut p. lo ante dixi. * Editioni Cæsaris Grævianæ, *Dionysii Vossii* notis illustratæ, in secunda editione Amst. 1713. 8. additæ sunt etiam no laudati *Davisi*, quæ A. 1697. quando prior vidit lucem, necdu prodierant. De perpauca locis puto verum esse, quod eruditiss. Frizonius notis ad Casp. Sanctii Minervam pag. 213. edit. noviss. e. notat satis proclivem ad miranda aliena in sequiorem partem 5. *Christophori Cellarii* V. C. cum novis tabulis Geographicis brevibus notis, Lips. 1705. 8. 6. *Io. Davisi* Colleg. Reginæ Acad. Cantabrig. Socii præstantissimi, qui Cæsarem ad antiqui mas editiones & MS. codicem illustris Episcopi Norvicensis censuit.

consuit, notisque suis & selectis variorum, quæ paginis singulis substratæ sunt, Ciaconii præcipue, Hotomanni, Brantii & Dionysii Vossii egregie illustravit, adjecta ad calcem voluminis Græca librorum VII. de bello Gallico Metaphrasi, cujus, *quisunque demum*, inquit, *sit auctor, vitiosis sane Codicibus est usus, & linguam latinam minus calluit, unde factum, ut à Cæsaris mensis passim aberrarit & ineptum sensum prænderit. Ideoque non meæ voluntati sed aliorum votis sum obsecutus, cum eam interpretationem hic representandam jusserim.* Prodiit eximis hæc editio Cantabrigiæ 1706. 4. * Cæsar cum tabulis Geographicis & indice verborum ac phrasium, curante *Io. Valentino Merbitzio*. Francof. & Lips. 1703. 8. Splendidissimam editionem Cæsaris, Duci fortissimo Joanni Marlboroughio dicatam typis Jacobi Tonsoni, forma majoris folii in lucem dedit *V. C. Samuel Clarke* Lond. 1712. fol. (a) typis luculentis, charta regia, adjunctisque amplis tabulis æneis, præter effigiem Cæsaris atque Marlboroughii ultra octoginta, quibus variarum rerum Cæsari memoratarum, & præliorum atque obsidionum, & triumphii icones exhibentur. Cæsar ipse cum argumentis & variis lectionibus, notatis in margine, excusus perquam emendate, ad calcem vero voluminis post Cæsaris fragmenta, notæ editoris Criticæ magno studio collatis editionibus & Codicibus MSS. licet alia in illa se editione desiderare scripsit *Jo. Georgius Eccardus* diff. de portu Iccio Tom. VIII. Misc. Lipsiens. pag. 269. Indices bini subjuncti, Geographicus alter, alter rerum, admodum accurati & locupletes. Pulcherrimo hoc Cæsare donavit me, Academiam & peregrinas oras petiturus nobilissimus vir *D. Gerardus Dunte*, Hamburgensis, qui ut propediem feliciter ad nos redeat, & patriæ redditus ditus sit decori, & ornamento, DEum precor. *Julius Cæsar* ex recensione *Mich. Maittaire*, Lond. 1716. 12. prodiit apud *Jac. Tonsonum*: editio non minus nitida quam Elzeviriana A. 1635. Utilissima Germanis nostris tironibus *indotatis* non scio quo auctore lucem vidit, Halæ Sax. 1718. 8. cum vita Cæsaris, moralibus notata observationibus, sex tabulis Geographicis, & duplici indice vocum phrasiumque Latino & Germanico, & notis quibus per singulas paginas singula perspicue Germanicis notis explicantur atque illustrantur. *Johannes Raven*, Professor Soranzæ Academiæ Cæsaris libros de bello civili dissertationibus Philologicis illustrare cepit A. 1641. sed vix ultra

M 4 binas

(a) Memoirs of literature (auctore *V. C. Mich. de la Roche*) Tom. III. pag. 1. & 54. Bibl. choisie de Mr. le Clerc. Tom. XXVI. pag. 112. Acta eruditor. A. 1714. pag. 46. Journal des Savans A. 1713. Novembr. p. 483. Mém. de Trevoux A. 1712. p. 2293. & A. 1713. p. 1846.

binas ex illis aspexere lucem, quarum prima Flori lib. IV. cap. ubi de Cæsare ille differit, impenditur. *Christophori Pratorii* Professoris in Gymnasio Stetinensi, digressiones ad lib. I. de bel Gallico. Stetin. 1656. 4. Phrasologia Cæsareana per Rothium Ulmæ 1702. & per M. Christianum Frid. Kocherum ibid. 1720. Casp. Svevi elegantiae Latinitatis Cæsareanae. Witeb. 1586. 8. Roberti Titii uberes ac perpetui commentarii ad Cæsarem, quarum spem fecit in litteris ad Velferum datis Bononiae A. 1602. luce haud viderunt. Nec Pauli Merulae Chronologia in Cæsarem Bello Civili, cujus in Vita ejus mentio fit. De Cæsaris scriptis supellectile nummaria illustratis ab Henrico von der Borch vide quae notavi infra. Qui non ita pridem prælo exiit lib commentarius Clarissimi Witebergensium Doctoris Jo. Guilelmi Bergeri, de naturali pulchritudine Orationis ad excelsam Longi disciplinam illustri continentique Julii Cæsaris exemplo exacta. Lipsiæ A. 1720. 4. tam accurate atque eleganter est conscriptus, quam sectandam aliis commendat veterum eloquentiam doct namque, tam feliciter repræsentat & exprimit, auctorem dignu Schurzfleischii *иъадъ* ac successorem facile in illo agnoscas. * Cæsaris Codicem Gostorpiensem memorat & satis exactum vocat Clariss. Drakenburgius ad Silium pag. 748. Codices binos membranaceos, antiquissimum alterum, alterum A. 1385. scriptum servavit Bibl. Menarsiana pag. 63.

Gallice. Roq. Gaguino (a) Interprete ad Regem Carolum VIII. 1488. 1539. fol. * & ex recensione Antonii Molini, Lugd. 1541. 12. Ex versione Stephani Aquæi Paris. 1531. fol.

Blasii Vigenerii, Paris. 1576. 4. 1589. fol. 1625. 4. & Genev. 1604. cum eruditis commentariis. * Blasii Vigenerii interpretatio addita comparatio Cæsaris & Henrici quarti, auctore Antonio Bandalo. Paris. 1609. 4. 1617. fol. Ducis quoque Rohanii liber, qui inscribitur *le parfait Capitaine*, Paris. 1636. 4. Cæsaris commentariorum Epitomen cum observationibus quibusdam strategicis, tractatu de bello completitur. Ut Stephani Ambrosii Schiappalriæ observationes politicas in vitam Cæsaris, Italice A. 1600. Veronæ editas præteream. * Perroti Ablancurtii versio Paris. 1650. 1658. 4. 1665. 12. Amst. 1678. 8. & 1708. 12. edita licet elegantior prioribus, tamen ut parum fidelis à Bladenio, Anglico interprete perstringitur, quod alia perperam reddat, trajiciat, omittat alia, alia adjiciat. De versione libri I. de bello Gallico quæ Rege Galliarum Ludovico XIV. auctore prodiit Paris. 1661. facta supra mentio est. Ducis Rohanii ex Cæsarea expressus lib

Gal.

(a) Obiit Gaguinus A. 1501. 12. Maii;

ET SCRIPTA DEPERDITA. Lib. I. c. 10. 185

Illicus, le parfait Capitaine, autrement l'abrégé des Commentaires de César, cum auctario, recusus exstat (a) Amst. 1692. Conjecture sur quelques difficultez qui se trouvent dans les premiers chapitres des Commentaires de César (de bello Gallico) de Memorias Trevoltinas A. 1717. pag. 1230. seq. Memoirs of rature T. 3. p. 234.

Hispanice, 8. Tolèti 1570. 8. auctore Petro Garfia Oliva & Didaco pefio interprete Madrit. 1621. 4. ut Anonymi versionem omittam, tam Compluti 1529. fol. * quam haud diversam ab illa Garfia Lopezii Toletani suspicatur Nic. Antonius T. 2. Bibl. Hispani 172. * Italice Cæsar excusus Augustino Urtica della Porta interprete, Mediolan. 1518. 4. Venet. 1541. 8. & ex Francisci Baldelnterpretatione 1572. 12. & curante Andrea Palladio ibid. 1575. 19. 1635. 4. cum haud contemnendis iconibus. Ineditam Petri udidi Decembris versionem memorant auctores Diarii Veneti, ornale de' letterati d'Italia T. XII. p. 347. Eadem lingua de arnilitari in Cæsarem commentatus est Brancatius, Venet. 1585. Belgice, Delphis 1614. 8. per Io. Fenacolum, * & ex recenti interpretatione Abrahami Bogaert. Amst. 1709. 8. duobus Volumibus. * Germanica versio M. Ringmanni Philesii, Maximiliano mp. inscripta lucem vidit Argentorat. 1507. Augustæ Vindel. 1 apud Henr. Steiner & Moguntia 1532. apud Ivonem Schof, fol. Post Ringmannum vertit Christoph. Feyerabend, Fran- 1565. 1588. fol. Utinam vero pro hisce & recentiore interpre- qui sub derelicti nomine latere voluit, Lips. 1682. 8. & quem uenter nimis vera Cæsaris sententia deserit, propediem Ger- nis nostris detur evolvere & absolutam videre accuratissimam ionem, quam affectam in scriniis habet clariss. amicus & colle- oster *Misb. Ricbey*, Historiarum & Græcæ Linguæ Professor issimus in Gym. alio hujus Urbis Hamb. *Anglice* Georgio Chap- mo interprete, & cum Clementis Edmondi non indignis lectu- ervationibus (b) Lond. 1609. 1677. fol. Alia recentior & me- interpretatio Martini Bladenii, (eiusdem qui Trajani Bocca- scripta Anglicis auribus dedit) ibid. 1705. 8. cum iconibus ære- riptis. Arabicam versionem (c) cum voluptate dicitur lecti- è Turcarum Imperator Solimannus. * Vide Dan. Guil. Mol- diff. de Julio Cæsare Altdorf. 1687. p. 47.

III. Scripta Cæsaris deperdita, è quibus fragmenta quæ-
dam

1) Bockfaat van Europa A. 1693. p. 474.

2) Ant. Vvood. Antiq. Oxon. p. 181.

3) Metranus Vaytrus T. 1. Opp. p. 366. edit. in fol.

dam in plerisque editionibus à Fulv. Ursino & Petro Scriverio collecta ac recognita leguntur, hæc sunt:

Orationes, 1. Divinatio . 2. qua Cn. Dolabellam annos natum unum & viginti insecutus est, quam cum admiratione lectam scribit auctor de causis corruptæ eloqui. c. 34. 3. Pro Decio Samnite id. c. 21. 4. pro Bithynis, 5. pro lege Plautia, 6. pro Sextilio, 7. de conjuratis, 8. in funere Juliæ, 9. in funere Corneliæ uxoris & Nonnullas ab actuariis excerptas male subsequenter verba dicitis, vel plane Cæsari suppositas notavit Svetonius in Julio cap. 55 ut illam pro Q. Metello & duas ad milites in Hispania.

Epistolarum libri ad Ciceronem, ad C. Oppium & Balbum Cornelium, ad Q. Pedium, ad Pisonem, ad M. Antonium. Epistolæ ad Senatum (quas primum ad paginas & formam memorialis libelli convertit, sive opistographas fecit confer J. Mabillonium de rediplomatica p. 41.) Ad familiares domesticis de rebus &c. Quod vero Plinius VII. 25. Hist. narrat Cæsarem scribere & legere simul, dictare & audire solitum, epistolas vero tantarum rerum quaternas pariter, aut si nihil aliud ageret, septenas dictasse librario; Simile quid de Cardinali Granvelliio referri memini. Vide fis Morerii Lexicon in *Perrenos*. * Petrus Blesensis Epistola XCII. *Vidit quandoque Dominus Cantuariensis, & vos ipsi cum eo, multique alii, me de diversis materiis, tribus dictare scriptoribus, & uniuscujusque calamo festinanti satisfacere: meque quod de solo Julio Cæsare scribitur, quartam Epistolam dictare & scribere. Quod si alicui res ista in dubium venit, facti quæso experientia faciat dicti fidem.*

De Analogia libri duo, ad M. Tull. Ciceronem. Horum librorum, quos Τέχνην γραμματικὴν videtur vocare Svidas in *ῥαίσι* ἰσῆσι, & curam refarcire utcumque conatus est Jacobus Operarius in Analogiis linguæ latinæ, sive 20000. circiter vocabulis latinæ linguæ per classes analogorum dispositis Paris. 1698. & Amst. 1700. 8 * Librorum Cæsaris de Analogia meminit idem Petrus Blesensis Epist. 101.

Dicta collectanea sive *Apophibegmatum volumina*, quæ Augustu vetuit publicari. Sveton. Julio c. 56. Cic. IX. 16. Epist. ad Pætum.

Anti-Catonæ sive *Orationes* duæ prolixæ, quibus veluti ad iudices accusavit Cæsar Catonem Uticensem, adversus Ciceronis librum, quo eundem laudibus ad cælum extulerat. Cæsari videtur respondisse Brutus, Bruto Augustus Imp. Vide quæ viri docti a Svetonii Augustum cap. LXXXV. * In *Anticationibus* suis, quæ rum mentio etiam apud Ciceronem in *Topicis* cap. 25. Cæsi quandoque Catonem ita reprehendit ut laudaret, quemadmodum notat

notat Plinius III. 12. Epist. Confer Petrum Crinitum VII. 7. de honesta disciplina. Atque Augustus Imp. non negavit & ut bonum civem & ut virum bonum egisse Catonem. Vide Macrobius lib. 2. Saturnal. cap. 4. Anticatores Cæsaris, quos in Bibliotheca quadam Leodiensi extare Jo. Lud. Vivi (a) affirmavit Cardinalis Leodiensis, nemo adhuc in lucem protulit.

Libri auspiciorum, quorum *decimus sextus* laudatur à Macrobio lib. I. Saturnal. c. XVI.

Auguralia, Priscian.

Poëmata, de quibus auctor de causis corruptæ eloquentiæ cap. XXI. *Fecerunt & carmina* (Cæsar ac Brutus.) & *in Bibliothecas retulerunt*, non melius quam Cicero, at felicius, quia illos fecisse pauciores sciunt. Ex his Poëma *Iter* memorat Svetonius in Julio c. 56. & *tragædiam Oedipum*, quam perinde ut *laudes Herculis* ab adolescentulo scriptas publicari Augustus vetuit. Asconius in Orat. pro M. Scauro *tragædiam Cæsaris Julios* memorat his verbis: *Idem inter primos temporis sui Oratores & tragicus Poëta admodum habitus est. Hujus sunt enim tragædiæ quæ inscribuntur Julii.* Alia etiam versu scripsisse constat è Plinii XIX. 8. & Donato in Terentii vita. Sed *Tragædiam Tecmessam* male Cæsari tribuit Lescaloperius ad Ciceronem de natura Deor. p. 624.

IX. Utrum *Arati Phænomena* latino carmine verterit Cæsar, dubito, licet hoc affirmant Firmicus libri 2. proœmio & lib. 8. cap. 5. ac Svidas in τὰ ἐπιπέδια. Vereor enim ne Cæsarem Dictatorem cum Cæsare confuderint Germanico, de quo infra suo loco. Priscianus quoque Cæsarem laudat in Arateo carmine, sed versus quos inde producit, Germanici sunt. At *de siderum motu* libros (b) scripsisse Cæsarem, Sosigene perito illius scientiæ adhibito, certissimum est: latine, an quod Plinius in indice libri XVIII. videtur innuere, græce, non omnino exploratum. Magis tamen mihi placet eorum sententia; qui latine ut cætera sua scripsisse suspicantur. Plinius enim veluti excipiens L. Arruntium, addit: *qui græce de astris scripsit*, ut adeo non sit repetendum de Cæsare dictatore, *qui item*, quod scripserit græce, sed tantum quod de astris scripserit, quia alioqui nomen ejus facilius potuisset Arruntio statim adjungere. Aliud tamen videtur præstantissimo Vossio, quem si placet vide lib. de

(a) Vide Vivem ad lib. 1. Augustini de Civ. DEI cap. 23.

(b) Cæsaris libros *de siderum motu*, quos Sosigene adhibito composuit, laudat Plinius XVIII. 25. qui ex Sosigene aliquid affert II. 8. de Mercurii stellæ periodo. De hoc Sosigene Ægyptio, Peripatetico, Alexandri Ægæi præceptore dixi lib. 2. Bibliothecæ Græcæ c. 5. §. 21. Sosigenem Alexandri doctorem οὐ τὸν τρυφῆν τῆς οὐρανίας laudat Themistius in 2. Aristotelis de anima pag. 79.

de scientiis Mathematic. capite XXXIV. Ejus sententiæ videri suffragari, quod Cæsar operi non tantum usi sunt latini scriptores, ut Plinius XVIII. 25. seq. & Macrobius lib. 1. Saturnal. cap. 16. sed quoque Græci, ut Claudius Ptolemæus in *φάσι ἀπλανῶν*. Singularis porro Cæsar laus est; quod siderum cognitione usus est ad annum emendandum, (a) cujus ratio ante eum apud Romanos perturbatissima fuerat. Hinc *Calendarium Julianum*, (b), de cujus Historia præter Scaligerum, Petavium ac Gassendum consulendus peculiari libro Gallice edito Franciscus Blondellus. *Histoire du Calendrier Romain*, Paris. 1682. 4. Hagæ Com. 1684. 12. Rationem vero literarum A B C I E F G H in Calendario Juliano, non ut Scaligero & aliis visum nundinas, sed Cyclis lunaris rationes respicere, acute nuper demonstravit eruditissimus & ingeniosissimus vir Franciscus Bianchinus in dissertatione de Calendario & Cyclo Cæsar. Rom. 1703 fol. * Non primus *modum anni solaris* invenit Cæsar, sed ab Ægyptiis pridem inventum primus, Sosigenis maxime Astrologi operi usus, in civilem & publicum usum induxit. Vide Ægidii Bucherii doctrinam temporum p. 325. seq. Sam. Petitum libro V. Eclog Chronolog. De anni emendatione à Cæsare facta mentionem faciunt Dio lib. XLIII. Solinus cap. 3. Censorinus cap. 8. Plutarchu Cæsare & Macrobius 1. Saturnal c. 14. qui *Flavium* scribam adnotasse dies singulos, Cæsarique retulisse commemorat. Honorii Augustodunensis II. 71. de imagine mundi: *bissexturn Julius Cæsar interposuit, & totius computi errorem per hunc correxit*. Utrum Cyclum Lunarem ediderit Cæsar, disputat illustriss. H. Noris, quomodo omnino consulendus in diff. de Cyclo paschali Ravennate cap. IV. Astronomicis Cæsar observationibus usus etiam cognoscitur Claudius Ptolemæus libro de apparentiis fixarum.

V. Jussit etiam Cæsar omnem orbem Romani nominis admetit per viros peritos, & hanc *descriptionem Cosmographicam* in litera referri, ut auctor est Æthicus scriptor Christianus, qui post Constantini M. tempora vixit in præf. testatus argumentum & ordinem in Cosmographia sua esse eundem, quem mensores orbis sub *Julio Cæsare & M. Antonio*, atque sub Imp. *Augusto*, Zenodorus (Xenodorus) in Oriente, Theodotus ad Septentriones, Polyclitus ad meridiem observarint. Unde non absurde colligunt viri docti
hoc

(a) Cæsar ipse apud Lucanum X. 185. seq. --- *media inter prælia semper stellæ cælique plagis superisque vacavi, nec meus Eudoxi vincetur fastibus annus. Atlas in anti-Claudiano p. 49. --- Speculatur ut Argus, temporis excursus ut Cæsar cogit ut Atlas sidera perquirat* -----

(b) In thesauro Antiquitatum Rom. Tom. VIII. exstat vetus *Calendarium Julianum*, quod cum aliis antiquis *Calendaris* recenset infra libro IV,

ipsum opus esse *Cosmographia & Itinerarii*, quod Julio Cæsari Aldrico & aliis adscribitur, sed à variis postea interpolatum, mutatum, truncatum, auctum, qua Ethnicis qua Christianis, nos pervenit sæpe numeroque editum est (a) sub nomine *bici Istri & Antonini Augusti*. In aliis quibusdam Codd. MSS. *onio Augustulo vel Augustali*, in aliis *Julio Honorio* Oratori tribuitur, sub cuius nomine librum hujuscemodi laudat etiam Cassiodorus de divinis lectionibus cap. XXV. Consule hunc libro de Philologia p. 59. & de Hist. lat. p. 64. atque Canam in CPoli Christiana parte I. p. 62. Barthius in suo codice *Anni Æthici* nomen reperisse testatur, cuius rei apud ipsum fides est. Nicolaus vero Bergierius in præclaro opere de publicis & miribus Romanorum viis lib. III. c. 6. non dubitat descriptionem istam factam scriptoque signatam esse sub Cæsaris jam & Augusti principatu, sed auctam deinde sub Antoninis, denique ab Æthiæ recensitam & pro sui ingenii ac temporum modo auctam stylosuo & tempori aptatam. * *Æthici Cosmographia* MS. inter Hieronymo, liber fictitius & nullius frugis, ex Bibl. D. Antini allegatur à Cangio appendice ad glossarium Græcum pag. 10. Rabanus Maurus de inventione linguarum pag. 66. (T. VI. p. p. 333.) *Litteras etiam Æthici Philosophi Cosmographi natione Æthiæ nobili prosapia invenimus, quos venerabilis Hieronymus abyster ad nos usque cum suis dictis explanando perduxit, quia nificè ipsius scientiam atque industriam duxit, ideo & ejus litteras maluit promulgare.* Adscribit deinde insolens & ignotum alphabetum, præmonens: *in istis adhuc literis fallimur, & si in aliquo vitium agemus, vos emendate.* * *Cosmographiam Æthici* plus locis illustrat Bergierius opere de viis publicis Romanorum: que exigua est illius apud viros plerosque eruditos auctoritas, M. Velleum 3. Rerum Augustanarum p. 214.

II. Feruntur denique bina diplomata, (c) quæ velut à Julio Cæsare ac Nerone Imp. concessa *Austria*, pridem commentus est Cicero quis: sed merito explofit Franciscus Petrarcha libro IV. *Stolarum senilium Epistola ad Carolum IV. Æneas Sylvius in*
Histo-

) Editiones refero infra libro II. ubi de Pomponio Mela Geographo.

) *Julium Oratorem* Cassiodoro memoratum Sirmondus ad lib. 1. Sidonii Epist. 12. l. 1. Opp. pag. 838. putat esse *Julium Titianum*, cuius libros provinciarum seu *Cosmographia* Capitolinus etiam & Servius laudant, *fabulas Æsopias* Antonius, *libros de virtute* Diomedes, *Artis Rhetorica præcepta* Isidorus, *thematata Virgiliana* (de quibus)

) Servius, *Epistolas* denique illustrium foeminarum nomine fictas Sidonius.

) Ista diplomata lector reperiet in nobiliss. Viri Jo. Christiani Lunigii Archivo In-

partis specialis contin. 1. Lips. 1711. fol.

Historia rerum Friderici III. & Jo. Cuspinianus in descriptione Austriæ, primoque intuitu futilia, insulsa & ridicula appare. affirmat Petrus Lambecius lib. 2. de Bibl. Vindobonensi pag. 96. Vide etiam Bœclerum ad Æneæ Sylvii Historiam p. 126. seq. Satis his qui habeat fidem, idem sibi persuaserit quoque *Leubusienſe* & *Lubenſe* in Silesia cœnobium Julio Cæsari origines debere, ut vult sum inepto cuidam versificatori, quem deridet Clariss. Christiani Stieffius in Epistola (a) de urnis in Silesia Lignicēnsibus & Pignamsdorfienſibus. Versus si quis forte desideret, hi sunt:

Est locus iste Lubens Julio de Cæsare dictus

Slavonifando loquens consuevit dicere vulgus

Lubens pro Julius, qui primus castra metatus

Isthic, & populus ejus phanum veneratus.

Epigrammata insuper duo elegantia sane illa, sed falso ad Cæsarem auctorem relata: * quæ sub Cæsaris nomine exstant etiam in Jacobo Hommey supplemento Patrum pag. 549. seq. qui Marbode Redonensi Episcopo illa tribuit parum verisimili conjectura: & *dicretum* sive *exemplum fidei publicæ*, viterbii ut ajunt inventum quod dederit Cæsar Ciceroni, tanquam spurium rejiciunt, qui fragmenta Julii Cæsaris collegerunt. Nullum quoque exstat genuinum ejusmodi C. Julii Cæsaris *testamentum*, quod *L. Pisone* *focerer* *citatum in domo, idibus Septembris* refert titulus adscriptus in instrumento plenariæ securitatis, quod in cortice seu papyro Ægyptiaca scriptum A. C. 564. (b) servatur in Bibliotheca Regi Christianissimi. Vide Jo. Mabillonium in Opere admirandæ ind-

stris

(a) De Stieffii Epistola consule Acta Erudit. A. 1704. p. 227.

(b) Hoc *Instrumentum plenariæ securitatis* An. 38. Justiniani Imp. scriptum * à *Griano* quodam in causa hæreditatis ad fidem dandam compositum est A. C. 564. qua et lingua latina jam in Italicam desciscere incipiebat, ut notatum *Salmasio* observ. ad *Atticum* pag. 174. & de *Hellenistica* pag. 23. 38. vulgavit *Gabriel Naudæus* Romæ 161641. 4. & ante *Naudæum* (quod ipsum fugiebat) *Barnabas Brissonius* A. 1582. libro de *formulis antiquis Romanorum* p. 581. qui illud accepit à *Gosselino* Bibliothecæ *Regiæ* præfecto. *Brissonii* *Apographum* emendatius esse testatur *Paulus Colomæsius* *Miscellaneis Historicis* p. 23. *Ayant conféré à Paris ces deux copies, je trouve que celle du* *Président Brisson est un peu meilleure que l'autre qui vient pourtant du même lieu, et qui n'est pas été faite avec tant de soin, bien que c'est été par l'Ordre du Cardinal* *Bagny.* * Ante *Brissonium* etiam illud ediderat *Petrus Hamo* A. 1566. Novissime à *Jo. Mabillonio* V. C. in *supplemento* ad opus de re diplomatica cap. XII. Paris. 1703. fol. capite XII. pag. 73. & 90. Vide etiam pag. 55. seq. & *Barthol. Germonium* S. J. hæreticis *Codicum Ecclesiæ corruptoribus* pag. 449. *Character* idem litterarum, qui currit in *Instrumento venditionis fundorum* scripto *Ravennæ* temporibus *Justiniani* A. C. 572. quod in papyro sive cortice *Ægyptio* exstat apud illustrem virum *Jos. Fontaninum*, & cujus specimen vulgavit *Philippus à Turre eruditissimus* *Episcopus* *super Adriensis*, in *diff. Apologetica* de annis Imperii *M. Aurelii Antonini* *Elagabalus* Patav. 1713. 4. pag. 143.

ariæ & eruditionis, de re diplomatica p. 344. & 460. & dignum Mabillonii hyperaspisten Justum Fontanini in Vindiciis diplomatum antiquorum p. 98. * Lutetiam Parisiorum conditam à Cæsare, vel Juliacum sive Juliam Augustam, Volgastum Pomeraniæ, vel castrum Luneburgicum, vel turrim Deæ Vestæ Magdeburgi, incerta fide à nonnullis traditum. Vide Casp. Barthii notas ad Guil. Britonem p. 28. & Jo. Henrici Ackeri analecra historię Cæsareæ pag. X. XI. * Dicitur Cæsaris, *miserum esse epidium senectuti, recollectionem crudelitatis*, laudat Ammianus Marcellinus XXIX. 2. De Cæsaris stragematibus Polyænus VIII: 23. * Recenti ætate haud infrequens Julii Cæsaris appellatio inter prænomena etiam privatorum, ac Julius Cæsar Scaliger, vir maximi ingenii & doctrinæ: Julius Cæsar Vaninus, misera impietate celebris: Julius Cæsar Dalmatæ vir in pauperes liberalissimus, de quo Tho. Fullerus libro de viris illustribus Angliæ Tom. 2. pag. 173. Julius Cæsar Balengerus, alique innumeri. Imperatores autem Cæsaris exemplo non modo Cæsares, sed etiam Julios dictos esse notavit Paulus Colomesius in cimeliis litterariis cap. 32.

C A P U T XI.

DE T. LIVIO.

Livii ætas . 1. Historiæ Romana libri CXLII. 2. Ex his qui supersunt XXXV. 3. Eorum editiones. 4. Epitome, Supplementa & alia scripta virorum doctorum ad Livium spectantia. 5. Deperditorum Livii Historiæ librorum recuperandorum vana hactenus spes. 6. Alia ejus scripta deperdita. 7. Livii alii scriptis celebres. 8.

I. T. LIVIUS Anno Urbis Romæ DCXCV. (a) natus Patavii (b) oppido vetustissimo Italiæ ad Timavum fluvium, Romæ

(a) & Eusebio fides in Chronico.

(b) Hinc Asinius Pollio teste Quintiliano l. 1. c. 5. & l. 8. c. 7. ajebat se in Livii scriptis Patavinatam quandam, hoc est dictiones nonnullas Patavinis proprias & Romanis auribus insolentes observare, quarum tamen nulla in scriptis ejus, quæ hodie supersunt vestigia superesse contendit Salmasius in funere linguæ Hellenisticæ p. 236. & Dan. Georgius Morhofius in libro singulari de Patavinitate Liviana Kilon. 1685. & inter alias ejus diss. Hamb. 1699. 4. In hujus libri capite III. Morhofius disserit etiam de sepulchro ac monumento Livii, quod Patavini hodieque ostentant, ac pluribus celebravit Jac. Philippus Thomassinus in T. Livii vita (Patav. 1630. 4. Amsterd. 1670. 12.) capite IX. Constat si placet Scetorii Ursati marmora erudita Epist. VIII. Trevvenschrederi fastos Livianos p. 30. & Joannem Mabillonium T. 1. Musæi Italici pag. 30. Marquardus vero Gulius V. C. observavit monumentum hoc non esse T. Livii, sed cujusdam ejus Liberti, cui

Romæ postea Claudii Imperatoris studia moderatus, ut colligitur Svetonii Claud. c. XLI. Scriptor sublimi & lætæ sermonis ubi te unus res Romanas æquare feliciter ausus, obiit in patria sexagenario major, quarto anno Tiberii Imp. Urbis DCCLXX. CHRISTUM natum XVII. * T. Livium obiisse anno LXII ætatis, notavit Jo. Conradus Dietericus in vita Augusti Imp. 221. Ab eodem Augusto Livius dictus est *Pompejanus*, quod tunc laudibus extulisset Magnum Pompejum: neque id tamen civitæ eorum officisse testatur Tacitus IV. 34. Annal. Cum vivipaucis probatum, sed post fata demum meritos honores confertum affirmat vetus auctor apud Svidam in *Kopvato*. Tamen vivi exiguam famam fuisse fidem facit Gaditanus (a) ille, qui vii nomine gloriaque excitatus ad visendum eum ab ultimo rerum orbe venit, statimque ut viderat, abiit. Nec mortuo itum (b) quorundam, aut criticorum (c) rigorem constat percipisse. *Candidissimum omnium magnorum ingeniorum æstimatorem* cat. M. Seneca suavoria VII. & Tacitus IV. 34. Annal. *eloque ac fidei præclarum inprimis*, magno & vero elogio. * Livii ætione à morbo convaluisse narrant Ferdinandum Catholicum perinde ut Curtii Alphonsi Regem Arragoniæ. Buchanani vero ut Livium nobis alterum exhiberet, libros ejus superstiti capite usque ad calcem traditur perlegisse non minus viginti (d) atque ita ad opus Historiæ Scoticæ componendæ se accinxit. Alia in Livii laudem Augustus Buchnerus diff. Academica C

XCI

cui T. Livius Halys nomen erat, filiz. * De Liviana Patavinitate Ptolemæus in Anconitanus cap. 45. conjectaneor. editorum Anconæ 1522. 8. & in Tomo I. Lapartium Gruterianæ p. 972. & D. Balthasar Stolbergius de barbarismis & solecismis objectis cap. 20. Nonnulla nuper in dictione Livii reprehendere ausus est Schurzsteil præfatione ad dissertationes Academicas. De monumento sepulchrali, quod T. Livii esse voluit, ad eundem præter Thomasinum, Scardeonium, aliosque, etiam in Urfsati monumenta Patavina pag. 27. seq. & 202.

(a) Refert Plinius II. 3. Epist. & S. Hieronymus Epist. 103. ad Paulinum. (b) Caligulam de scriptis T. Livii abolendis cogitasse narrat Sveton. cap. 34. de Gregorio I. Pontifice infra referam. Caligula vero Livium reprehendit ut verbosam historia negligentemque, Gregorius ut prodigiorum nimis frequentem prædicatæ Mentium in quibusdam notavit etiam Vopiscus Aureliano c. 2.

(c) Jo. Brodæus a I III. 23. Antholog. p. 379. *Livium citare quid astinet, summum Gallorum adversarium (sicuti recte collegit Glareanus) cujus fides merito infertur, atque ut invidia plena ab Antonino Pio (respicit locum in Antonini Itiner. ut gloria à Plinio præfat. Hist. nat.) ut mendacii ab Augusto, Livianastige scilicet Pompejanum eum appellante (Tacit. IV. 34. Annal.) ut porporam cum Halicarnas Diodoro, Polybio, à multis, ut secum pugnant, à Laurentio Vallæ ut fabulosa de Cæcæ Evandro liquet, notatur lætæ illa ubertas etc. Jac. Palmerius in Exerc. optimos auctores Græcos pag. 188. seq. carpit, ut aretalogum & Romanorum scriptum, plagiarium Polybii, Galli nominis inimicum &c.*

(d) Elias Francus præfatione programmatum, editorum Islebiæ 1699. 8.

XCIII. Citatur à Livio *Fabius Pistor*, scriptorum antiquissimus I. 44 II. 40. VIII. 30. X. 37. Tum *Valerius Antias* IV. 23. XXV. 39. XXVI. 49. XXIX. 35. XXX. 19. 29. XXXII. 6. XXXIII. 10. 30. 36. XXXIV. 15. XXXVI. 19. 38. XXXVIII. 23. & *Macer Licinius* IV. 7. 20. 23. atque *Q. Tubero* IV. 23. X. 9. Ex Græcis scriptoribus *Polybius*, quem non incertum auctorem appellat XXXIII. 10. XXXIV. 10. XXXVI. 19. XXXIX. 52. Sæpe etiam mentionem facit *librorum linteorum*, quorum fide tanquam auctoritate actorum publicorum scriptores antiquissimi sunt usi, sed de illis dictum infra lib. 4. c. 5. n. x. De defectu fide dignorum monumentorum (a) antiquioribus temporibus caliginem offundente queritur tum alibi, tum VIII. 40. *Et singulorum gesta & publica monumenta rerum confusa, nec quisquam equalis temporis illius scriptor existat, quo satis certo auctore stetur.*

II. *Historiam Romanam*, sive ut ipse XLIII. 13. & *Julius Firmicus* (b) appellat *Annales* ab Urbe condita ad bellum Germanicum mortemque Drusi h. e. ad Annum DCCXLIV. persecutus est libris CXLII. (c) quos scripsit aliquot & forte pluribus ut videtur (d) annis post clausum ab Augusto Imp. prima vice templum Jani, cum ille Anno Urbis DCCXXV. in pugna Actiaca M. Antonium vicisset. Ex his non exstant plures hodie quam XXXV. in quorum secundi capite 21. queritur haud facile fuisse etiam illis temporibus certi quid & explorati de antiquioribus Romanorum ætatibus tradere. *Tanti, inquit, errores implicans temporum, aliter apud alios ordinatis magistratibus, ut ne qui Consules secundum quosdam, nec quid quoque anno actum sit, in tanta vetustate non verum modo sed etiam auctorum dicere possis.*
* In temporum notatione Livius perinde ut *Dionysius Halicarnassensis* secutus est rationes *Catonianas*, quæ æram Urbis *Varronianam* biennio faciunt recentiorem. Vide *H. Dodvelli* diff. X. de
N Cyclis

(a) Hinc frequentissime dubitare Livium scribit *Quintilian.* lib. 2. c. 4.

(b) Vide *Jo. Frederici Gronovii* *Monobiblon Observationum* in scriptores ecclesiasticos p. 95.

(c) *Epitoma* habemus librorum tantummodo CXL. Sed libri CXXXVI. & CXXXVII. epitome desideratur, ut observatum *Sigonio*, qui in MS. Codice vatuum intervalum deprehendit, adeoque assentitur *Petrarchæ* libros non CXL. sed CXLII. à Livio scriptos esse testanti. Vide *Tomum* tertium editionis *Gronovianæ* p. 1076.

(d) *Lipsius* lib. 1. c. 20. *Electorum*, *Vossius* de *Hitt. lar.* & *HancKius* V. C. lib. 1. de scriptoribus rer. Rom. cap. IX. ante *Cantabros* A. U. C. 729. domiros scriptum librum factum primum *Historiarum Livii* non dubitant. Sed *Joannes Masson* *Historiæ & Chronologiæ veteris* peritissimus lib. de Jani templo Christo nascente referat p. 51. seq. & 165. scrius Livium in *Historiam* scribendam incubuisse non absurdum contendit. Argumentis. Anno Urbis 725. cœpisse scribere Livium, & A. 745. ultimam *Historiæ* suæ manum imposuisse, *H. Dodvelli* conjectura est in *Annalibus Vellejanis*. p. 65.

Cyclis S. 59. 80. 87. & ad initium Tab. XIII. & appendice ad prælect. Cambdenian. atque in Apparatu ad Dionysii Halicarnassi Chronologiam, & in Chronologia ipsa, quæ Dionysio in editio- ne Oxoniensi subjicitur, Liviique singulis paginis editionis Tho. Hearne curata est adscripta: In re militari Romana pe- casse aliquando Livium, confundentem tempora ac diversi- ætates, notavit Salmastius lib. de re militari Rom. p. 1295. 130. 1302. 1310. 1319. seq. 1416. &c. T. 10. thesauri Antiquitatt. Rom. Græviani.

III. Ex illis XXXV. (a) libris, quos dixi exstare, sunt *præ-* *decem*, qui origines Urbis historiamque usque ad annu CCCCLX. complectuntur. Deinde *vicesimus primus*, & qui in- *quuntur*, usque ad *quadragesimum quintum*, quibus historia in- *itiis belli Punici secundi*, quod Anno DXXXVI. cœpit ad A. 586. perducitur. * Livii *Macedonica*, quæ laudat Angelus De- *cembrius* libro VII. politicæ literariæ pag. 552. non alia sui- *quam* quæ edicis historiarum libris continentur XXXIX. seq. *Dolendum est* lucem non vidisse Lambecii, quam lib. 2. pag. 94- *977.* promisit, dissertationem de XII. Codicibus MStis Livii, quæ *una cum duabus & triginta ejusdem Historici præcipuis editio-* *nibus in Bibl. Cæsarea Vindobonensi asservantur.*

IV. In antiquioribus (b) Livii editionibus, libri tantummodo XXIX. neque illi integri occurrunt, ut in Principe Roman. An. 1470. fol. curante Jo. Andrea Alerienti Episcopo, ex Codic. præceptoris sui Victorini Feltrensi: & in altera itidem Roman. A. 1471. & 1472. per Udalricum Gallum ex emendatione ad MSt. Cod. facta Jo. Antonii Campani Interamsensis Episcopi, cujus vi- *desis epistolas Lipsiæ nuper iterum editas p. 548. cum omnium li-* *brorum Epitomatis.* * Editionis principis Romanæ A. 1470 *grandi fol. inscriptæ, Paulo II. Pontifici & Marco S. Marci Car-* *dinali, vix 272. exempla excusa traduntur. Ad extremum vo-* *luminis hoc octastichon compareret, quod in aliis quoque non-* *nullis ibi circa idem tempus impressis scriptis legitur:*

Aspicias illustres, lector, quicumque libellos,
Si supis artificum nomina nosse, lege.

Aspera

(a) Ita malui libros quam Decadas numerare, quia Livium in Decadas non ipsi qui scripsit, sed legentium ignavia scidit, ut pridem monitum Francisco Petrar- *chæ in Epistola ad Boccacium. Vide Petrum Crinitum XII. 7. de honesta disciplina* *& Sigonium in limin: notar. Vossium arte Historica p. 431. * Ut Livius in Decada* *sc Olympiodori Historiarum libri in *Sonybyus* dividantur apud Photium Cod. LXXI* *Liber CKXXVI. allegatur a Censotino cap. 17. Librum CKIII. bis citat Priscianus.*
(b) Harum editionum noticiam fateor me magnaam partem debere viro de h- *litteris ac de Livio immortaliter merito Jo. Frid. Gronovio prolegom. ad Livium.*

*Aspera ridetis cognomina Truona fersan,
Mitiget ars Musis infusa verba virum.*
**CONRADUS SWEINHEIM, ARNOLDUS PANNAR-
TZ**que magistri

Roma impresserunt salia multa simul.
PETRUS cum fratre **FRANCISCO MAXIMUS**, ambo
Huic operi optatam contribuere domum.

Venera ejusdem anni fuit in Bibl. Eliensis Episcopi Joannis
Mori, & in calce adscriptum habet hoc distichon:

*Et Vinclino debebis in quoque formis
Egregie impressis, hinc modo qui Decadas.*

Nec non hoc tetraastichon:

Adde quod & perpulchra effusa & optima cunctis

Hoc etiam ut placeant hinc monumenta tua.

Atque tot impressis, totum bis jam possit in orbem

Diffundi, atque vnum nomen in omne tuum.

Eodem anno repetita est Augustina Vinclinor. quæ Augustana
libris occurrit Lipsiæ in Bibl. Amplissimi Senatus. Postea Livium
à *Pomponio Læto* emendatum memorant Gesnerus, Vossiusque.

Andree editionem secuta in plerisque Mediolanensis est A.
1478. fol. arte & impetibus Philippi Lavagnia: & 1480. fol. ibid. ex
recensione Petri Justini Philolphi, apud Antonium Zarottum
Parmensis Anni 1480. (Beughemio memorata) apud Melchio-
rem Sveslam. * Per Michaëlem Manzolinum Parmensem A. 1480.
fol. sine loci nota Livius editus memoratur à V. C. Michaële Ma-
itaire pag. 156. Annaï. typograph. Tarvisina edicio recensente Luca
Porro A. 1482. fol. fuit in Bibl. Marq. Gudii. * & 1485. fol.
prodiit opera Joannis Vercellii. Veneta Anni 1491. cum Sabelli-
ci annotationibus fol. altera * A. 1495. fol. fuit in Bibl. Menar-
siana; tertia A. 1498. per Bartholomæum de Zanis à Portesio;
quarta A. 1501. per Georgium de Rusconibus Mediolanensem fol.
quinta Anni 1506. fol. quæ fuit apud clarissimum Grævium; sex-
ta 1511. in Bibl. publica Amstefodamensi. * Mediolanensis A.
1495. fol. obvia est Lipsiæ in jam laudata Senatoria Bibliotheca;
& Anni 1501. fol. Bibl. Leidensi legata fuit a clariss. Perizonio.
A. 1505. fol. passim notata manu Jani Parrhasii exstat Neapoli
in Bibl. Nobilissimi Viri Josephi Valleræ. Parisiensis A. 1511. 8.
ex Sabellici recognitione cum Augustini Bacharii alloquio ad
studiosos, apud Bad. Ascensum. Parisienses cum Sabellici notis
apud eundem Ascensum An. 1513. & 1516. fol. ex decem exempla-
ribus collatis per Gerh. Vercellensem Burgundum. *Liber XXX.
III.* (sed prioribus 17. fere capitibus truncatus) & pars posterior

libri XL. à capite 37. primum prodiit in editione Livii Moguntina An. 1518. fol. è codice antiquo Longobardicis litteris scripto ædis S. Martini illius urbis, ex officina Jo. Schefech, qui Jo. Faustii nepos fuit, curantibus Nic. Carbachio & Wolfg. Augusto, cum præfationibus Hutteni & Erasmi, & variis lect. ex eodem codice librorum septem posteriorum de bello Macedonico.

Aldina: An. 1518. 1519. 1520. tribus vol. 8. cura Francisci Asulani è varis eod. & Moguntina editione castigata. * Epitomas excudit Aldus A. 1521. 8. Thomas Hearne & Henricus Wetsteinus memorant præterea editionem Livii Aldinam A. 1521. fol. cum Floro, quæ fuit etiam in Bibl. Menarsiana pag. 69. in qua pag. 68. memoratur quoque Veneta 1532. fol. apud L. A. Juntam. Præfatio Erasmi ad Livium legitur in ejus Epistolis 21. 15. edit. Lond. Hanc secuti sunt heredes Philippi Juntæ, Florent. 1522. 8. Heredes vero Aldi Manutii A. 1533. ex Grynæi editione addiderunt tomum quartum. Basileensis, ex castigatione Jac. Sobii. Basil. 1525. fol. Coloniensis, Eucharpii Cervicorni. A. 1528. fol. Parisiensis A. 1529. edente Andrea Levesacq.

Librum XLI. & quatuor proximos, sed hinc inde lacunosos, primus in editione Basileensi A. 1531. fol. cum præfat. Erasmi ad Car. Montanorum edidit Simon Grynæus ex codice antiquissimo majusculis litteris sine ulla vocum distinctione exarato, qui fuit in Monasterio Vormatiæ Laurisseno, & hodieque occurrit in Bibl. Augustissimi Imp. teste Lambecio libro II. commentar. de Bibl. Vindob. p. 943. seq. ubi specimine insigni ostendit ex diligentiori inspectione illius MSti non pauca posse in Livio restitui, summaque industria & fide hoc se facturum pollicetur in *dissertatione de XII. Codicibus MSS. Historiæ Romanæ T. Livii,* qui unâ cum XXXII. ejusdem Historiæ primariis editionibus impressis in Augustissima Bibliotheca Cæsarea afferantur. Sed dissertatio illa nunquam lucem adspexit. Huic porro Livii editioni Chronologia adjecta est auctore Henrico Glareano. * Decadis tertiæ libri sex Paris. 1534. 4. apud Franciscum Gryphium, & deinde variis annis editi, fuerunt in Bibl. Menarsiana pag. 236.

Basileensis editio eximia cum *Sigismundi Gelenii & Beati Rhenapi* notis atque Erasmi præfatione A. 1535. fol. apud Frobenium. Decimo libro subnotata leguntur hæc verba, quæ & alii (a) viri docti in scriptis Livii codicibus deprehenderunt: *Nicomachus Dexter V. C. emendavi ad exemplum parentis mei Clementiani. Victorianus V. C. emendabam Dominis Symmachis.* Iterum editus cum Rhenapi & Gelenii notis Livius Lugd. ex Trechseliorum officina 1537. 8. & Basl.

(a) Vide Sirmondum ad Sidonium VIII. 3. Epist.

EDITIONES. . . Lib. I. c. 11. 197

afil. 1539. & 1543. fol. *Henr. Loriti Glareani* notæ in Livium Ca-
 olo V. Imp. inscriptæ sunt cum Chronologia Historiæ Romanæ
 cognita. A. 1540. fol. Lugd. * Chronologia Glareani jam pro-
 ierat in edit. Basil. 1535. fol.

Veneta Livii editio A. 1541. apud hæredes Lucæ Antonii. Lug-
 ani A. 1542. 8. 1548. 1554. 12. Livius prodit apud Gryphium,
 ni etiam Glareani notas A. 1542. excudit, & A. 1555. 8. notas
 thenani, Gelenii, Sabellici, Jo. Velcurionis, & Jo. Saxonii
 am Chronologia Glareani. * Parisiensis 1543. fol. apud Vascofan.
 uit in. Bibl. Menarsiana p. 68. *Joannis Saxonii* ad librum XXI. &
 XXII. Basil. 1547. apud Oporin. De hoc Saxonio Suffridus Petri
 de scriptoribus Frisæ p. 104. Livius partim *Cælii Secundi Curionis*
 industria, partim collatione meliorum Codicum integritati resti-
 tatus, cum ejusdem Curionis præfatione de mensuris, ponderibus
 reque nummaria Romanorum & Græcorum, notisque Rhenani &
 Gelenii, & Chronologia Glareani. Basil. 1549. fol. apud Jo. Herv-
 vagium. Livius Basileæ excusus apud Hervag. 1543. fol. cum notis
 Rhenani, Gelenii & Glareani, hujusque Chronologia. Decadis
 primæ *liber I.* Paris. 1549. 4. apud Vascofan. cum Glareani notis &
 Colon. 1579. 8. ad varias edit. & verusta exemplaria recognitus, &
 Antverp. 1579. 8. ex recensione *Justi Lipsii. Lib. II.* Paris. 1574.
 † *Lib. IV.* Antverp. 1590. 8. apud Christoph. Plantin.

Francofurti A. 1551. 8. cum notis haud contemnendis *Guil. Go-
 lelevei*. Paris. 1552. fol. cum Laur. Vallæ emendationibus, &
 Epistola Apologetica de duobus Tarquiniis ad Alphonsum Siciliae
 Regem, Sabellici item, Rhenani & Gelenii notis. Lugduni apud
 Jo. Frelonium 1553. fol. additis præterea notis Velcurionis, Gla-
 reani, & emendationibus Theodorici Morelli. Notæ Jo. Velcu-
 rionis in librum I. & II. prodierunt Argentorati 1544. 8. Petri Nannii
 in lib. III. Lovan. 1545. 4. Basileæ ap. Hervagium Livius editus
 cum castigationibus & notis Laur. Vallæ, Coccii Sabellici, & Cælii
 Secundi Curionis, qui ad ducentos se locos restituisse testatur, A.
 1554. 8. & 1555. fol. Editiones à *Carolo Sigonio* (a) emendatæ cum
 præclaris ejus scholiis in Livium & Epitomas, novaque Chronolo-
 gia, Venetiis 1555. fol. ex officina Paulli Manucii, atque iterum
 1566. fol. 1572. fol. & apud Aldum Nepotem cum scholiis Sigonii
 auctis eorumque aliquot defensione adversus Henr. Glareanum &
 Franciscum Roborcellum A. 1592. fol. * Livius Paris. 1562. apud
 Vascofan. cum Laur. Vallæ &c. fol. Francofurtensis A. 1568. fol.
 cum Laur. Vallæ emendationibus, notisque Sabellici, Velcurio-

N 3 nis,

(a) Laudat ex merito Turnebus XI. 18. Adversar. cujus verba J. F. Gronovius adscri-
 bit. Sigonii Scholia separatim etiam prodire Basil. 1556. 8.

nis, Rhenani, Gelenii, Glareani & Sigonii, Joannis item Saxo-
nii commentariolo & Godelevæ observationibus. Repetita editio A.
1578. & 1588. fol. apud Sigismundum Feyerabendium ex recensione
Francisci Modii, qui Sigonii scholiis interposuit objecta *Robertelli*
(a) & *Glareani* defensiones. * Franciscus Modius Livium recen-
suit ad MSS. Codices, Fuldensem, Moguntinum & Colonien-
sem, addiditque *Laur. Valle* disputationem adversus Livium de
L. Tarquinio, Tarquinii Prisci non filio sed nepote, emendatio-
nesque in sex libros de secundo bello Punico: *M. Antonii Sabellic*
annotationes in quædam Livii loca: *Jo. Velserionis* in lib. I. & II
& *Jo. Saxonii* in librum XXI. & XXII. notasque in Livium suas &
Rhenani, Gelenii, Glareani, Sigonii & Guil. Godelevæ, &
ex scriptis Lipsii, Briffonii, aliorumque eruditorum excerptas
nec non *Historicorum veterum Latinorum* ex Anton. Riccobon-
(b) collectione fragmenta, Catonis, Claudii Quadrigarii, L.
Sisennæ, C. Sallustii Crispi, M. Varronis, Fabii Pictoris, L.
Calpurnii Pisonis Frugi, L. Cassii Heminae, Cn. Gellii, L. Cæli
Antipatri, C. Fannii, Valerii Antiatii, Cornelii Nepotis, L.
Cornelii Syllæ, C. Licinii Macri, Massurii Sabini, Atteji Capi-
tonis, Tuditani, Sammonii Sereni, & L. Cincii Alimentii, M.
Valerii Messalæ Auguris, P. Nigidii Figuli, C. Oppii & Julii
Hygini. Paris. 1573. fol. cum Sigonii Chronologia, Variorumque
notis ad loca difficiliora, & scriptis quibusdam Pomponii Læti,
curante Jacobo Gohorio. * Liber primus Livii in gratiam juven-
tutis, quæ in schola Hamburgensi eruditur seorsim excusus Ham-
burg. 1586. 8. Francofurtensis A. 1588. 8. & Lugdunensis A. 1589.
8. cum Chronologia * ad fastos Capitolinos Verrii Flaccii accom-
modata, notisque Robertelli & Guil. Godelevæ. Londinensis
editio ejusdem Anni 1589. 8. memoratur in Catalogo Bibl. Bodle-
janæ, sed videtur error esse pro Lugdunensi, Prodiit etiam Fran-
cofurti Livius A. 1588. 12. & Genevæ 1622. forma minore. *Ful-
vii Ursini* notæ in Livium & alios scriptores, Antvverp. 1595. 8.
Marcelli Donati dilucidationes in Livium, Tacitum, Sveron.
Ammianum & scriptores Hist. Augustæ, Francof. 1612. 8. in face
Artium Gruteriana, sive thesauro Critico Tomo VI. *Latini La-
tini* castigationes in Livium, T. 2. Bibl. sacroprofanæ pag. 4. seq.
Rom. 1677. fol.

Gruterianæ Livii editiones ad MSS. codices recensitæ. * Harum
prima est Francofurtensis A. 1608. fol. capitibus tunc primum at
Gru-

(a) Robertellus Sigonium perstrinxit in scripto de convenientia annorum supputa-
tionis Livianæ cum marmoribus Capitolinis, Basil. 1557.

(b) Vide infra lib. IV, c. 1. p. 4. n. I.

EDITIONES. Lib. I. c. II. 199

Grutero distincta, additis ad calcem Voluminis annotationibus Laur. Vallæ, Sabellici, Beati Rhenani, Gelenii, Glareani, Godelevæ, Modii, Fulvii Ursini & Marcelli Donati, admixtis Gruteri & aliorum virorum doctorum observationibus, & subje-
do locuplete ad Livium indice. Altera Francof. 1619. 8. & tertia cui cum ultimam manum imposuisset, non integrum mensem supervixit 20. Sept. 1627. defunctus. Lucem vidit hæc tertia editio, parum alioqui, ut clariss. Gronovio animadversum, emendata A. 1628. fol. cum notis Godelevæ, & Gruteri observationibus maximam partem politicis (quæ cum ejus dissertationibus in Tacitum excusæ etiam sunt separatim cura Christiani Friderici Franckensteinii. Lips. 1679. 4.) adjectis fragmentis Historicorum veterum latinorum Antonio Riccobono collectore. Prodiit præterea Livius Genevæ 1609. fol. inter scriptores latinos veteres Historiæ Romanæ, & separatim Lugd: 1614. 8. * Tho. Hearne & H. Wetstenius memorant etiam editionem Livii Lugdunensem A. 1621. 4. cum Chronologia & indicibus. Item Parisiensem A. 1623. cum Gruteri & aliorum notis, fol. In editione Parisiensis A. 1625. fol. præterea quæ in editione Francofurtensi A. 1588. fol. cum notis Francisci Modii & variorum occurrunt, habes Sigonii contra Glareanum & Robortellum defensiones, Fulvii Ursini notas, Marcelli Donati dilucidationes, & Fed. Morelli excerpta è Livio Politica & Historica.

Liber XXXIII. priore parte sive prioribus capitibus 17. audior è MS. Codice Bibl. Ecclesiæ Cathedralis Bambergensis primum editus est Romæ apud Barthol. Zannettum A. 1616. 8. mox Venetiis apud Jo. Baptistam Ciottum & Parisiis eodem anno 8. recursus. Vulgavit autem Caspar Lusignanus, descriptum à Francisco Bartholimo Urbinatè, & ab ipso atque Antonio Quærenge castigatum. At male quidem in fronte atque per omnes paginas inscribitur liber XLIII. Tam incassum etiam à Vossio aliisque tanquam hypobolismæ illa hic primum edita traducuntur, licet Græce fere eadem occurrunt apud Polybium, quam à Jo. Frid. Gronovio recte vindicamur. Emendatus hunc librum suppresso nomine suo A. 1617. Paderbonæ edidit; qui Bartholimo eum communicaverat Joannes Horrior è Soc. Jesu. Denique ex Veneta editione eundem Livio suo è Gruteri editione recuso subjecit Jo. Gerardus Arnoldus Francof. 1696. 8. Gallice interpretatus est Franciscus Malherbe, cum cujus Epistolis & aliis opusculis sæpius præta subiit. Ex recensione *Danielis Heinsii* Livius vulgatus est admodum micidè Lugd. Bat. 1634. 12. ex officina Elzeviriana, tribus voluminibus, Francofurtenses editiones A. 1609. A. 1612. 8. A. 1634. 8.

1659. 8. ad Gruterianam excusæ sunt, additis notis Godele Idem dicendum de illa Anni 1696. 8. apud Frid. Knochium, quæ à Jo. Gerardo Arnolde Gymnasii Francof. Rectore curatam memoravi. In hac capitum quoque distinctio & Anni Urbis in libri notati comparent, præmissa editoris dissertatione de Livra & scriptis. Ex recensione Jo. Frid. Gronovii, Lugd. Bat. 1645. 12. tribus vol. apud Elzevirium emendata & nitidissima, capitibus etiam, quod in Heiniana desideratur, distinctior. Eodem anno notæ Gronovii separato volumine similiter prærent, atque recursus iterum Livius A. 1654. 3. vol. & 1661. 1. 1678. Amstelodami unico parvo volumine typis minutissimis quarto quoque observationum I. F. Gronovii libro Daventræ 1. 12. vulgato promissi in notis ad Livium quorundam locorum vires tractatus repræsentantur.

Præceteris Livii editionibus eminent, quæ cum Car. Sigori Jo. Frid. Gronovii notis viderunt lucem Amstelod. 1665. 8. & 1678. apud Danielelem Elzevirium, sed è quibus posterior non unquam est præferenda, cui Jac. Gronovii V. C. & Henr. Valesii rumque notæ accesserunt. Ad calcem tomi primi legitur Sigori Chronologia ad Livium cum scholiis & adversus Glareanum Robertellum defensionibus. Ad calcem tomi secundi, Epistola Jac. Gronovii (a) separatim antea Lugd. Batav. 1678. 8. edita quibus loca quædam Livii Geographica emendantur. Ad calcem tomi tertii denique, Ismaëlis Bullialdi erudita ad J. F. Gronovium Epistola de anachronismo defectus solis, cujus meminimus XXXVII. 4. Laudat eam diatribam Sarravius Epistola XLII. * In editione notarum Gronovii Patris ad Livium Lugd. Bat. 1678. 12. existant nonnulla, quæ in posterioribus Livii An. 1661. 1679. cum notis Variorum frustra quæras. Exempli loco quod de formula *per egote formam tuam rogo* notavit Gronovius prima editione ad lib. XXIX. 18. *nam in posterioribus nescio quæ eruditissima illa observatio sit resecta*, inquit Clariss. Burmannus pag. 607. ad Petron.

In usum Delphini prodiit Livius cum notis Jo. Doujatii, & præclaris supplementorum libris Jo. Freinshemio auctore, Lugd. Bat. 1679. 1682. sex voluminibus. Doujatius ipse ex ingenio suppeditavit lacunas sedecim, quæ in libro XLI. XLIII. XLIV. & XLV. a

occi

(a) In his pag. 27 -- 28. contendit inter alia apud Livium XXVI. 9. non legi *Algidæ Tusculum petiit*, sed ab *Pado Tusculum petiit*. Hanc emendationem rejicit ph. Fabretti diss. 3. de aquis & aquaeductoribus Rom. 1680. 4. p. 183. seq. Hinc Gronovius Lugd. Bat. 1684. 8. edidit responsionem ad cavillationes Fabretti, quibus hic subneque Jasthei opposuit ad Gronovium Apologema in ejuisque Titivilliz sive somniantium Livio sui magisteriones 2. 4.

EDITIONES. Lib. I. c. 11. 207

rebant. * Editio Livii in usum Delphini Doujatiana recusa
 l Parisiensem Anni 1679. 1682. Venetiis curante *Carolo Bo-*
ro, sex voluminibus in 4. Venetiis 1715. seq. In calce additæ
 breves notæ Joannis Clerici ; indexque locupletissimus *Wet-*
rius : Ad *Freinsheimii* vero supplementa , scriptorum vete-
 oci diligentius (*a*) allegati quam in Parisiensi editione. To-
 porro septimus, quem additurum editor promissit (*b*) vocum
 um *Livianarum* phrasiumque , necdum vidit lucem. * *Car-*
gizæ 1679. 8. duobus vol. ad editionem *Gronov.* * *Patavii Li-*
ypis seminarii impressus est An. 1694. 12. quinque Vol. recen-
 ad optima exemplaria *Jacobo Giacometto*, qui capitum argu-
 a chartasque *Geographicas*, & *Analyfin Rhetoricam* *Gom-*
im, *M. Antonii Feraccii* studio compositam, indicesque *Le-*
 , *Magistratum* ac *Sacerdotiorum Romanorum* adjunxit.
 lini 1703. 8. 2. vol. ad editionem *Gronovianam* recensurus,
 lemmatibus historicis ad paginarum oras notatis tabulisque
 graphiis. * *Eximias* duas *Livii* editiones novissime *Oxonia*
Amstelodamo accepimus. Atque *Oxonizæ* quidem ἐπιφρονίῳ cla-
 ro *Jo. Hudsonio* vir doctissimus & admirandæ industriæ *Tbo.*
re Anno 1708. 8. sex Volum. sed quæ tribus commode com-
 possunt, ita *Romanæ* principem *Historiæ* diligentissimo stu-
 se recensitum edidit, ut singulis paginis subjectæ sint variæ
 ones è *Codicibus MSS.* sex recens. & aliis pridem collatis atque
 ipsis, tum in *supremæ* paginæ parte semper notatur *An-*
J. C & ante *CHRISTUM*, denique *Tomo VI.* subjunctæ
 er *novas* satisque locupletes atque accuratos indices, lacuna-
 in *libris* quinque *postremis* supplementa à *Jo. Doujatio* *com-*
a, & *novæ* editorum in *Livium* notæ, in quibus præter alia
 210. occurrit *Henr. Doduvelli* dissertatio (*c*) contra *υπερίστυ-*
venta *Liviani* (*d*) membranæ *Laudinis* reperto & in hac edi-
 : primum edito in *Variis Lect.* ad lib. *XXII.* c. 18. T. 2. p. 386.
 Nec

Journal. littéraire Tom.6. pag.223.

Giornale de' letterati d'Italia T. XV. p.62. T. XIX. p.479.

Confer Acta Eruditor. 1709. pag.247. & Jo. Clerici Bibl. selectam Tom.19.

Quoniam perbreve est, illud etiam hoc loco lector haud ilibenter recognoscat.
 um post verba : *Allisæ loco alto munito confedit* : Et reparando subgressu manu haud
Allisæ moenia quasi palans perveniens ex oppido bellum constructa armamentis
 pit, quam *Consul* vi captam trucidatis, qui in ea constituerant, reservat ad pu-
 Sed oppidani, sicut quibus curæ pusillum inerat, in diem alterum umbonibus
 tis paucos fugaces invadunt, elephantemque omine meliori receperant, & *Alli-*
 tuffium quondam vocitatas, ab dextro sequente sinistrum augurio nomen impo-
 ncolæ. *Tum per Samnium Romam se petere simulans Annibal* &c. lib. *XXII.* c. 18. Hoc
 entum velus spurium rejicit etiam *Gisb. Cuperus* *Exerc.* 2. de elephantis in nummis
 142. T. 3. thesauri antiquitatum *Nobilissimi Viri Alb. Henrici de Sallengre.*

Nec non T. 6. p. 226. icon parmæ equestris cum gemma Woodvardiana idem factum nobile Scipionis celebrante. Parmæ iconem ediderat Sponius pag. 152. Misc. & novissime singulari dissertatione (a) idem Dodwellus illustravit Oxon. 1713. 8. Cætera Freinsheimii supplementa librorum XCV. spissum opus & magnæ diligentiæ, separatim edere Hearnius pollicetur, quod consilium fortasse abiecit, postquam adjuncta ab illo tempore sunt nitidæ Livii editioni, quam Amstelodami decem Voluminibus A. 1718. dedit qui tot pulcherrimis & emendatissimis bonorum scriptorum editionibus nostram exornat ætatem *Henricus Westfalius*. In hac, capita etiam distincta primum sunt in minores sectiones, additis præter novum ac locupletissimum rerum indicem Chartæ Geographicis elegantibus, atque in pagina quavis non modo utriusque Doujatiana quoque & Oxoniensis factum, notatis annis Urbis conditiæ & ante Christum natum, sed & nominibus Regum, Consulium vel Tribunorum Militum, atque argumentis in margine adpersisque hinc inde in paginarum calce notis brevibus V. (*Joannis Clerici*. Supplementa Freinsheimii paullo minoribus litteris, emendatius quam in Doujatiana excusa sunt, sed, quo multi credo factum nollent, omissa loca auctorum, quæ in marginibus Doujatianis annotata ubique leguntur, è quibus Freinsheimius sua repetiit. Vir clarus sæpeque laudatus mihi *Mich. Mai* tate Livio suo, quem tribus voluminibus in 12. edere instruit Londini, non ipsa Freinsheimii adjunget supplementa, sed eorum loco accuratas citationes locorum in antiquis scriptoribus, è quibus Freinsheimius sua digessit. Illustris viri Ulrici Obrechtii & eruditissimi Schurtzschii notæ in Livium nondum viderunt lucem.

Prodiit & T. Livius *Gallice* per Blasium de Vigenere, qui nota quoque in primam decadem scripsit, Paris. 1583. 1606. 1617. fol. 3 vol. atque ex versione Gallica Petri Ryeri, qui supplementorum itidem Freinsheimii libros sexaginta transtulit, Paris. 1653. fol. 2. vol. Lugd. 1653. 12. quatuordecim volum. & Roterd. 1700. 11 octo vol. * Franciscus à Cruce Cænomanus in Bibliotheca sua Gallica complures memorat Livii versiones ineditas *Gallicas*, ut *Petri de Clinchamp*, aliasque *Andreae Bouvi*, *Hieronymi de la Vairie* & *Petri Berchorii* sive *Berthorii*, (b) qui Livium passu Regi Johannis interpretatus est, obiitque A. C. 1362. in *Bibl. Menarsiana* pag. 63. fol. n. 775. *Tite Live en vieux François MS. sur vel* & n. 778. *Les Decades de Tite Live, MS. tres anciennes, & tres belles*

(a) *Acta Eruditor.* 1715. pag. 13.

(b) Vide *Trichemium de Script. Eccles.* cap. 612. & *Arnobium Pontacum* in *Chronographia* ad A. C. 1371.

EDITIONES. Lib. I. c. 10. 203

trud, sur velin, avec miniatures, folio magno, & n. 779. la troi-
 e Decade de Tite Live, MS. sur velin. Et pag. 69. Les grands
 ades du T. Live translatees de plusieurs Historiographes. Paris.
 5. fol. Prima Decadis liber secundus Henrico Sallenovano in-
 rete prodit Pistavii, & ex versione Jacobi Geborii, Lugd.
 3. & Livius Claudio Guichardo interprete Paris. 1562. & Anto-
 Fayo 1582. 1583. 1584. tribus Vol. Librum XXXIII. vertit
 inciscus Malberba, cujus interpretationem pro insigni exemplo
 imendat Sorellus in Bibl. Gallica. Belgice Antwerp. 1541. apud
 Gymnicum, A. 1562. fol. & 1571. fol. Anglice &c. Italice pridem
 ic prater Christoph. Landinum Rugerus Ferrarius, ut nota-
 Lambecio lib. 2. de Bibl. Windob. p. 947. Prodit ejus Livius
 ma A. 1476. fol. 3. vol. atque exinde Venet. 1478. 1481. fol.
 er Antonium de Bononia, & 1481. fol. per Octavianum Sco-
 1: nec non 1490. & 1511. apud Barthol. de Zanis, una cum
 inharo Aretino de bello Punico, qui ex Itatica Donati Accia-
 versione prodierat Venet. 1476. fol. Recentior Livii versio Ita-
 auctore Jacobo Nardi Florentino Venet. 1544. 1547. fol. apud
 tas & 1554. 1562. fol. laudatur à Latino Latinio Tom. 1. Epist.
 . 382. ubi locum Livii de salis venditione lib. 2. cap. 9. illustrat.
 ermanice prodit primum Moguntia A. 1505. fol. dicatus Ma-
 iliano Imperatori, & exempla quaedam excusa in membrana.
 utæ editiones 1541. 1546. & Argentorat. 1574. 1594. 1616. fol.
 ius & Florus Germanice per Zachariam Munzerum, Francof.
 8. fol. Svecice, Erico Benedicto Schrodero, Nycopensi inter-
 ce, Holmia 1626. fol. Hispanice ad Philippum Principem .
 on. apud Arnoldum Byrkmannum 1553. fol. * Livium Græca
 ua vulgari transtulit Mancordatus de Scarlati, interpres &
 isiliarius Portæ Ottomanicæ, qui A. C. 1712. diem obiit. Sed
 dum edita est illa interpretatio. De Arabica versione dixi in-
 num. VII.

7. Epitome librorum Livianorum, sive breviarium T. Livii,
 id notis Sigonii, Martini Antonii Delrii (a) Jo. Doujatii &
 Gronovii illustratum habemus, etiam eorum librorum qui
 exciderunt (duobus forte 136. & 137. ut supra dixi exceptis)
 . Anneo Floro scriptum esse communiter existimatur, cum cu-
 libris quatuor epitomes rerum Romanarum sæpissime pro-
 : etsi vel ideo quod in his subinde à Livio dissentit, non-
 li duos diversos voluerunt Floros comminisci, ut Balthasar
 isfacius XV. 5. Hist. ludicæ: alii verò ut Dionysium Gotho-
 fredum

) Brevia Delrii in Epitomen Livii scholia prodierunt cum ejus notis in Solinum
 verp. 1571. 8. Edita est etiam Epitome illa cum Sigonii & Delrii notis, Genev. 1606. 8.

fredum facere memini, suspicati sunt Livium ipsum ex more veterum epitomas illas veluti indices præfixisse singulis libris, quæ deinde cum altera epitome rerum Romanarum confundi, atque adeo ad Florum auctorem referri facile potuerunt. *Junium* quoque *Maximum* æqualem Statii Poëtæ, Historias Sallustii Liviique in epitomen contraxisse viri docti observant ex his verbis IV. silvar. 4.

*Omne quæis mundi senium remensus
Orsa Sallusti brevis & Timavi*

reddit alumnium.

Notum præterea est ex Servio ad *Æneid.* X. 388. quod *Rufus Festus Aviennus* totum Livium Jambis olim expresserat. Sed & illa Avieni metaphrasis pridem intercidit. * *Epitome Livii* cum *Floro* sæpius editæ prodierunt etiam separatim Venet. 1521. 8. ap. Aldum, & Basil. 1590. 8. & cum Car. Sigonii atque Antonii Delrii notis Genev. 1606. 8. quam editionem SanGervasiensem vocat Thomas Hearne, qui in Livio suo Oxoniæ edito brevium istud Livii summo studio ad Codices MSS. & impressos exegit, collatis etiam quæ Petrus Pithæus ad illud annotaverat: Ac non sine ratione vir eruditiss. Janus Vincentius Gravina Orat. 1. de instauratione studiorum pag. 12. Romanorum res gestas initio per compendium petere suadet ab hac Epitome Liviana, utpote quæ longe simplicior & candidior est Floro & Vellejo, resque exprimit propriis & convenientibus verbis, absque furo & argutiis, quibus non satis uterque illorum abstinuerunt, è quibus periculum fuerit ne puerorum animi fallacibus illis & meretriciis orationis ornamentis à nervosa & civili scribendi consuetudine abducantur. Non ita pridem præclarus Vir *Johannes Jensus* consulturus juvenum studiosorum tempori, quorum plerique mole Livii deterriti ultra primam decadem legendam haud progrediuntur, atque adeo delibatis modo adolescentis populi Romani rebus, maturum adulti ejusdem populi vigorem intactum relinquunt, Epitomen novam historiæ Rom. totius Livii, verbis ejus contextam, neque multo grandiore una Livii decade composuit, inscripsitque *T. Livii Patavini Historiarum compendius concinnus*, ex Gymnasio Dordraceno, typis Bramiis luculentis Anno 1711. 8. Bene interim est, quod Livium ipsum evolvere cupientibus hoc compendio suo nequiquam è manibus excutere voluit florentissimum scriptorem, sed tantum iis qui magnitudine operis removeri se ab ejus lectione patiuntur succurrere, ut Historiam Romanam Livianam totam intra brevius spatium absolvere possint.

Perditos

Perditos Livii libros ex ingenio supplevit vir doctus *Jo. Frebemi*, argumento ex epitomis petito, & adhibitis græcis & inis antiquis quæ exstant monumentis, tanta industria ut e non dubiteo profiteri, *se nequiquam metueret ne quis ex omnibus scriptoribus, qui sunt in hominum manu, aliquid efficiat in genere concinnius, copiosius, verius*. Primi decem libri Regi Christianæ dicati viderunt lucem, Holmiæ 1649. 12. Libri septingenta deinde Argentorati An. 1654. 4. quos Gallice etiam redidit ut jam dixi Petrus Ryerus. Denique adjunctis XXXV. Rhemis, quos ab heredibus Galli redemerunt, universi libri LV. supplementorum vulgati sunt à Jo. Doujatio in editione rii ad usum Delphini, sed vulgati sunt parum emendate, ut let Jo. Clericus V. C. Tomo 3. Bibl. selectæ p. 366. *Il seroit à baisser qu' on les fit imprimer in 8. comme le Tite Live de J. id. Gronovius, & qu' on eut soin de les bien revoir. C' est un ouvrage tres bon & tres agreable à lire, & qu' on ne peut voir ga par tant de fautes sans ebagrin.*

Superfunt & alia quædam scripta recentiorum nondum à me memorata, quibus Livio vel ejus rebus aut scriptis lux nonnulla affertur. Nic. Machiavelli in Decadem primam Livii dissertationes tribus libris distributæ, & Italice primum, deinde in Gallice Amstel. 1691. 12. atque in alijs forte linguis editæ, deque Republica & religione Romanorum veterum acutissimè disputantes. Casparis Facii *Politica Liviana*, quibus artibus comparatum auctumque, & quibus erroribus ac vitiis amissum periculum veteris Romæ fuerit, Altenburg. 1617. 4. Ant. Cicarelle Foligno dissertationes in Livium, Rom. 1589. 4. Italicè. Schefferi in Librum I. Livii Exercitationes VII. Upsal. 1665. Nic. Belli sive Bellermontani (a) dissertationes in optimos veteris ac novæ Historiæ scriptores imprimis Curtium, Svetonium, Livium &c. Francof. 1626. Jo. Gilleyus in laudem omnibalis apud Livium, Basil. 1550. 8. Georgii Martini Dornicimen Institutionis Politicæ Livianæ, Gieslæ 1657. 8. Justi Reifbergii monita, exempla, consilia Politica Liviana, Francof. 1673. 8. Philippi Loniceri Icones Livianæ versibus illustratæ, L. 1573. 8. Sebastiani Maccii de Historia Liviana volumen satis plenum laudat Erythræus pinacotheca I. p. 277.

Livium cum *Tbucydide*, ut Tullium cum *Demosthene*, contu-
vir ingenio & doctrina præstantissimus Renatus Rapinus è
Jesu, singulari diatriba Gallice plus semel excusa post edi-
tionem

1) Nomen ut videtur fictitium. Vide Thomas. de plagio §. 238. Liber ipse magis corruptus, nec magnæ adeo rei.

tionem Paris. 1681. 12. De *Polybii Livii*que diversa scriptione, & quantum hic illum imitatus fuerit, consulend Henr. Boetleri *Lectiones Polybianæ* p. 199. seq. If. Casaubon fatio ad Polyb. & Fulvius Ursinus in notis ad excerpta de tioribus. * De imitatione Polybii Liviana videndus quoque Casaubonus in *Casaubonianis* p. 73. Vere prædicat Quintil lib. X. cap. 1. lætæam Livii ubertatem, aitque eum eum in rando miræ esse jucunditatis clarissimique candoris, tu concionibus supra quam enarrari potest eloquentem. Circ des etiam quas tribuit & candore & judicio & brevitate & p re est pariter admirandus. Quis usquam Camillum breviti dignius laudavit, quam ubi Livio est *vir unicus pace & l* Quis Catonem, quam ex Livio Hieronymus Proœmio lib. Oseam: *Cujus gloriæ neque profuit quisquam laudando, nec v rando quisquam nocuit, cum utrumque summis præditi fecerint ing* *Fastos Romanorum Livianos* vulgavit Elias Constantinus Trevven Schröder, Jctus Gedanensis, unâ cum Encomi Liviano (in quò præter alia Sabellici & Beroaldi Oratio Steph. Nigri præfatio, Basil. 1532. edita, atque Thomasi vita Livii liber integer exhibetur) & Coronide Liviana sive plici Historiæ Livii breviario è vite Historica Christiani Gue & Dejurei Wheat relectionibus Hiemalibus repetito, Geda 1675. 4. Petri Lambecii Orationes binæ prælectionibus in Li Hamburgi in Gymnasio habitis præmissæ extant inter ali fuis editas Hamb. 1660. 4. * Oratio Q. Fabii Maximi è Livio, scholiis Gerardi Bucoldiani. Colon. 1531. 8. juncta Ciceronis titionibus Oratoriis. Orationes sive Conciones CXCII. è excerptæ cum notis Joach. Perionii, Antvverp. 1535. 8. & 1545. 8. *Orationes è Livio & aliis latinis, tum Græcis quonqu storicis excerptæ* cura H. Stephani prodierunt Ant. 1570. sol que illæ quidem è latinis Historicis frequenter deinde r sunt, Colonia & in Belgio, tum Lipsiæ quoque, Joach. Ge recensente, denique ex accuratiore recognitione Christo Cellarii V. C. Lipf. 1699. 12. Singillatim Livii Orationes sive ciones argumentis & notis illustravit Joach. Perionius, 1532. 8. Sic in Orationes è decade tertia Rhetoricam & di eam analysin contexuit, & miscellanea, observationes, & phthegmata à se enotata subjunxit Reinhardus Lorichius damarius, Francof. 1537. 8. *Orationum XVIII. Analysis R rica* adjunctis 69. imitationum argumentis à Christophoro S dero, Helmst. 1676. & 1700. 4. Memini etiam in hoc ipso se elaborasse Dan. Harnaccium, & universas orationes vet

b. H. Stephano collectas artificio Rhetorico & Dialectico explicatas dilucidasse, qui ejus labor præsumit expectat. Orationes reatas in Livio & Sallustio olim reprehendit Pompejus Trogus teste Justino XXXVIII. 4. nullas nisi obliquas in Historia ferens. Neque dubium est, Conciones ejusmodi Livium ex ingenio suo composuisse, ut illustris Norisius diff. 1. Cenotaph. Pisan. cap. 1. demonstrat exemplo petito è Livii XXXIV. 5. ubi L. Valerius tribunus inducitur M. Porcio Catoni 37. vix annos nato Origines ipsi scriptas objiciens, de quibus illa ætate Cato ne quidem cogitaverat. Herodoto conferens Livium Fabius X. 1. Inst. Or. cum vocat *cum in narrando miræ jucunditatis clarissimique candoris, tum in concionibus supra quam enarrari potest eloquentem*. Metium vero Pompeianum à Domitiano Imp. interfectum narrat Xiphilinus p. 222. quod Conciones Imperatorum Ducumque pæd Livium frequenter lectitans imperium affectare videretur.

T. Livius (quem merito *πολιτικός* scriptorem appellat Thomas Pinedo, (a) in aphorismos & perismata reductus, in recreationibus (b) Academicis Grosianis, Christiani Adami, liberarionis Gros de Torkau, Christiani Erlangæ 1713. 4. Tomo tertio: *sententiose* (c) à Livio dicta collegit Nic. Cragius, Hafniæ 1582. prima minore, & Jacobus Corbinellius, Paris. 1694. 12. *les antens Historiens latins réduits en maximes. Premier volume, Titre Liv.* Utinam denique vir aliquis doctus indicem idoneum sive *lectorem* in Livium componeret, & quod Berneggerus Tacito, Svetonio Freinshemius, aliis aliis dederunt scriptoribus, hoc latinæ linguæ auctori si à Cicerone discesseris facile principi non sine fructu studiosorum Musis faventibus tribueret. * Lexicon Livianum, sive indices dictionum & phrasium Livii locupletissimos concinnantes in se suscepit Georgius Petrus Schulze, (d) Professor in Academia Francofurtensi Viadrina. Joach. Borgbesi, (e) Professoris Roningani Indicem locupletem rerum & verborum in Livium lucem proferet. Cæsarem & Livium ex antiquis nummis 53. & inscriptionibus 542. insigni studio Harriçi vander Borcht, amici Arundelio familiaris (cujus filius cognominis fuit serenissimo Electori Palatino Carolo Ludovico olim ab Antiquariis) strarum servat Francofurti ad Mœnum curiosissimus atque in-

telli-

a) Pinedo notis ad Steph. Byz. p. 557.

b) De his Acta Eruditor. A. 1714. p. 81.

c) Laudavit merito Livium eo nomine Corbinellius quod sententias non ita hinc suæ intexuit, ut eminent extra corpus orationis expressæ, sed intexto vellore nitant. Confer Bælii Lexicon in *Theon*, nota C.

d) Neubestellter Agent Tom. 3. pag. 614.

e) Bibl. choisie de Mr. le Clerc. Tom. XXIV. p. 233.

telligentissimus eruditorum hujusmodi cimeliorum rursus Zacharias Conradus ab Uffenbach, ut præsens mihi ipse vit, cum in hac urbe Hamburgensi ante aliquot annos versus Puteanorum MStum Livii Codicem litteris uncialibus, & ferme vocum distinctione exaratum memorat Salmasius I ad Sarravium pag. 188. edit. Ultraject. post Epistolas Guo *Jani Gebbari* varias lectiones Codicum trium MSS. Livii norum ex auctione Bibl. Gudianæ nactus vir Nobiliss. & *Leonardus Schurtzfließchius* (a) specimen illarum in librum vulgavit Halæ Sax. 1712. 4. Idem ut fratris celeberrimi *radi Samuelis Schurtzfließchii* lucubrationes in Livium publicè invidet orandus est, atque quas habet explanationes I MSS. *Augusti Buchneri*, de quibus in Epistolis, quas appellatis fratris T. 2. Epist. cccxxxiii. legas ad usum juventutis esse, licet Criticæ artis subsidia non habent, quoniam (MSti virum optimum eruditissimumque destituebant. In Epistolis pag. 279. mentio notarum in Livium ineditarum viri *Ulrici Obrechtii*. Notas MSS. quas in marginibus Livii scripserat *Curtius Picbena*, communicandas cum Jo. Frizonio ad amicum A. 1662. Casalio misit Carolus Dati, ut ex Epistolis post Gudianas p. 63. *Gabrielis Faerni* industriam vivo emaculando laudat *Latinus Latinus* Tom. 2. Epist. pag. *Petri Nannii* Castigationes in librum tertium MSS in Bilsdensi. In Dania asservantur uberrimæ veteri præstantissimi *Stephanii* in Livium prælectiones MSS. Neque ex *Joannis* observatis ad Livium quicquam lucem vidit præter duas editiones excusas Soræ A. 1641. 4. *Benedicti Averanii* (b) Florentinæ dissertationes XXXI. ad quædam Livii loca prodierunt in secundo ejus operum, Florent. 1716. fol.

VI. Perditorum ex Livii historia librorum sæpe vana & &ta, vani sumptus impensæ, qua de re legendus doctiss. Mo libro de Livii Patavinitate capite 1. Apud Arabes quidem hos exstare pridem affirmavit Tho. Erpenius Orat. 2. de Arabica. E in CPolicana Bibliotheca integrum fuisse Livium bice, non dubitavit Petrus de Valle, part. 1. Itinerar. Epist. sed oblati à magno Duce Florentino 5000. piastrorum & à Regis Christianissimi decies mille thaleris inveniri nusquam tuit longe majore etiam 50000. scutorum proposito præmissus promissor Justinianus Chius. Alii in Fessana Biblioth

(a) Acta Erud. A. 1717. p. 406.

(b) Giornale de' letterati d'Italia Tom. XXIV. pag. 436. seq. Bibl. ancienne de Mr. le Clerc T. XII. 175.

iscripserant. *Utinam ex Fessanis tenebris*, inquit Abr. Hin-
 nnus præfat. ad Coranum Arabice editum lit. k. *incomparabi-*
lius integer erueretur, & vel rudi versione in lucem ederetur! sa-
 felicitate Curtium Freinsbemiis, eadem & forte majore Li-
llustris Gronovius nobis facile restitueret. Richardus Monta-
 præf. in Apparatum ad Origines Ecclesiasticas negat *Deca-*
vii unquam restaurandas, nisi forsitan, ut splendide mentitur
nus quidam *πρωτογράφος*, *apud ultimos hominum Æthiopes in*
Amara Βιβλιοταρίω. Latina ipsa Livii traditur habuisse &
 bliothecca Drunthemensi in Norvvegia accepisse Martinus
 ingius Cantor Bremensis Capituli A. C. 1521. denatus.

librorum Livii deperditorum exemplar scriptum in mem-
 fertur fuisse in Gallia in Abbatia fontis Ebraldi, quod
 batissa thesauri ignara concessum pharmacopolæ cuidam, ab
 nditum est homini, qui membranis illis reticula sphæruleis si-
 s volantibus mittendis & accipiendis obducebat, quod à viro
 do&o forte observatum tunc demum est, cum membranz
 lunam omnes essent consumptæ, ut ex ore Joannis Capella-
 epit Colomesius in Opusculis p. 105. & in Bibl. selecta p. 31.
 bi etiam Epistolam ejusdem Capellani profert de hoc argu-
 . Idem relatum memini in Pithœanis, & in parte II. Me-
 morum p. 97. Quod autem in Catalogo MSS. Bibl. Bodlejanz
 inter libros Guil. Laudi num. 127. memoratur *T. Livii De-*
unda, error est, nam tertiam legi debere in præfatione Vo-
 is annotatur. Porro Gregorio I. Pontifici Livianorum li-
 m jacturam tribuere non dubitat Rich. Montacutius præf.
 alecta, quoniam in Antonini summa legitur Gregorium M.
 mp. Caligula olim cogitavit de Virgilio, Liviique scriptis
 ndis teste Svetonio) quoscunque nancisci potuit Livii codi-
 mbussisse, quod nempe ab eo multa prodigia (a) narra-

O

ren-

Tot prodigia Livio commemorata, quibus integrum librum Julius Obsequens
 t, ita defenitavit homo minime superstitiosus è Gallis Mortanus Vayerus: *Ce*
s dire qu'il ait à intension de faire croire ce dont il n'estoit pas lui même per-
au contraire il debite sous ces prodiges de telle sorte, qu'on void bien qu'il n'a
but que faire comprendre de quelles erreurs le peuple estoit alors abusé, les loix de
e l'obligeant à cela. T. 1. Opp. p. 117. edit. in fol. adde p. 227. & 371. Idem di-
 at de Dione, Appiano, & Pausania Historicis Græcis, qui superstitione popu-
 pti vulgo arguuntur. Uti è contrario palam prodigia illa floccipendens Poly-
 ntemta propterea religionis reus audit, mediam sententiam probante Plutarcho,
 ice *τὸς τοῦτοις καὶ πρὸς τοῦτοις καὶ τὸ λίαν ἀπειθεῖν*, æque durum & pericu-
 st, in Camillo s. 132. Confer, si placet, Jo. Rualdum in Plutarchi vita c. XXIX.
 omnibus fidem habuisse se Livius ipse pluribus locis testatur, ut XXIV. 10. *Prodi-*
mo multa nunciata sunt, qua quo magis credebant simplices ac religiosi homines, eo
nciabantur. Sic Tacitus III. 55. Hist. post prodigia quædam memorata, *Sed præci-*
 nquit, *ipse Vitellius obtensum erat, ignarus militia, improvidus consilii.*

rentur , quæ facerent ad idolorum superstitionem probanda
 Hanc Antonini narrationem in dubium vocat Jacobus Gretser
 lib. 1. de jure prohibendi libros malos c. XXX. Librorum Livii q
 exstant exemplum eleganter scriptum ut A. 1455. à Poggio Fl
 rentino sibi compararet , agrum , quem habebat , vendere ne
 dubitavit Antonius Beccatellus , Panormitanus , ut ex ejus Ep
 stola ad Arragoniæ Regem Alfonso refert Gallæsius libro de B
 liothecis p. 186. * In Leibnitzianis, sive Otio Hanoverano nobiliss
 mi Viri Jo. Frid. Felleri pag. 156. legas Patrem Zvvenbruckiur
 sancte affirmasse Patri Gamansio , se in manibus habuisse Brém
 MStum Livii plenius , sed cum mercator justo carius vendere vel
 let , tum neglexit. Cum rursus quæreret , post mercatoris mor
 tem amplius non comparuit . His adde quæ ex Jo. Renneri Chro
 nico Bremensi ad A. 1521. de Martino Groningo , qui deperdit
 Livii libros habuerit narratur in Bibliotheca Bremensi Historice
 Theologica Tomo sive classe 2. fasciculo 1. pag. 143. seq. Adde
 etiam si placet quæ notavi supra p. 140.

VII. Scripta Livii etiam alia apud veteres memorantur , ut
Dialogi , quos non magis Philosophiæ quam Historiæ annumerari
 potuisse ait Seneca Epistola centesima . *Libri Philosophici* sive ex
 professo Philosophiam continentes , id. *Epistola ad filium* , qua
 Demosthenem atque Ciceronem illi legendos unice suavit
 sima & tutissima ad eloquentiam via . *Quintil. X. 1.* Fragmenta duo
 insignia Livii de Cicerone , quæ exstant apud M. Senecam suasoria
 sexta , ex historiarum libro CXX. petita sunt . Etiam Livii filii
 scripsit usum se profiteretur Plinius libro V. *Hist. natural. nisi locus*
mendosus est , inquit Harduinus , & *ex præpostera Livii repetitione*
Livii filii conficta vox . * Si Henr. Doddvellum audimus , defunt
 hodie in Livio præter tot libros integros , & quæ in quinque , qui ex
 stant postremis à Jo. Doujatio ex ingenio suppletæ sunt lacunæ ,
 etiam hinc inde quædam ubi nulla sunt in editis Codicibus neque
 in MSS. hiatus vestigia : *Defunt in rebus Coriolani bina Consulm*
paria è Dionysio Halicarnasseo supplenda , Livii ipsius rationibus pla
ne necessaria . Et anni quoque U. C. Catoniani 179. tribunos militares
consulari potestate amissos ex ipso Livio evicimus . Et in Censorum
successione multa supponit Livius , frustra plane in bodiernis Livii
exemplaribus querenda . Deest etiam in eodem locus quo tertii init
runt decemviri , quum tamen tertium illius Magistratus annum sup
ponant ejus rationes . Sic etiam in tribunorum plebejorum decennali
seditione & Magistratum Curulium Anarchia deest annus , quem te
men non agnoscunt modo , verum etiam exigunt ejus calculi recte &
pro ipsius mente positi . Hæc Doddvellus diss 10. de Cyclis & in
 Chro-

Chronologia Dionysii Halicarnassei, & in diff. de fragmento Livii, quod è MS. Laudino primum esse editum paulò ante dixi. De reliquiis corporis T. Livii nostri, si Diis placet, inventis Patavii, id animum lectoris recreandum juvat adscribere hæc ex paralipomenis ad propylæum Papebrochianum Actis Sanctorum Maji præmissum p. 145. *Abinc duobus circiter seculis (a) nescio quo casu in quodam angulo nobilis monasterii S. Justine Patavii detecta est plumbea sandapila, ossa quedam servans. Additum erat Epitaphium T. Livii nomen præferens. Mox desiderium honorandi memoriam scriptoris tam clari impulit Patavinos, ut depositum tam carum in Curie atrium transferrent, ubi magnificum erexere monumentum. Andreas Dandulus Senator Venetus, tresque simul aut quatuor Equites lati humeros feretro subjicere; Zacharias Trevisanus, & Leonardus Mocenigus duo Reip. Magistratus funus inclitum prosequerentur, solenni cum pompa per nobiliores Urbis vicos circumductum. Alphonsus Rex Arragonum, litterarum amator insignis & estimator, simul atque thesaurum hunc erutum agnovit, transmitti sibi brachium postulavit per Antonium Panormitanum (b) inclitum Poetam, qui legatione pro Rege ordinaria apud Remp. fungebatur. Datum id precibus Regis, missum brachium, cui longo post temporis intervallo monumentum statui curavit Jovianus Pontanus erepto rebus humanis Alfonso, priusquam Neapolim navis appelleret tanto insignis munere, quod avide Princeps erat præstolatus.*

Riderur Livius à Lancelloto, quod scripsit saxis pluisse. Et tamen lapides de cælo subinde cadere testatissimum est, & multis exemplis comprobatum ab Antonio Vallisnerio, in Diario Veneto, Giornale de' letterati d'Italia T. V. pag. 201. & T. XXVII. p. 173. seq. Alienum Livium fuisse à credulitate superstitiosa facile etiam testantur hæc loca lib. V. cap. 21. *Hæc ad ostentationem scenæ laudentis miraculis aptiora quam ad fidem, neque affirmare neque refellere operæ pretium est. Et VIII. 6. nam & vera esse, & apte ad representandum iram Deum ficta possunt.* Male de religione ac pietate, pessime de Livio meritis est Jo. Tolandus, qui ut illum in superstitionis culpa, quod multi jam ante illum fecere, absolveret, adstrinxit invicem irreligiositatis & adoratæ crimine, vetuti nihil possit esse medium inter modestum contemptorem animum, quales erant pleræque Romanæ, superstitionum, & impuden-

O 2

puden-

(a) A. 1541. Giornale de' letterati d'Italia T. XIV. p. 358.

(b) Idem Panormitanus ad eundem Alphonsum p. 118. *Epist. Sed & illud à prudentia tua scire desidero, uter ego, an Poggius melius fecerit: is ut villam Florentia emeret, suum vendidit, quam sua manu pulcherrime scripserat: ego ut Livium (120. aureis) suam, fundum proscripti.*

pudentem atque impium conculcatorem Numinis & omnis in unum versum religionis. Tolandi liber inscribitur, *Livius de superstitionis culpa Livio falsa imposita dissertatio*, Hag Comitibus A. 1708. 8. Scripsit adversus eum D. Jacobus Fayus Utraj. 1709. 8. Scripsit & Elias Benedictus, Gallice, Delphis 171. 8. Scripsere item alii. Sed non opus puto multis cum eo contendere, cuius perit frons, ut non erubescat Moysen venditare pro a ferrore Spinosisimi.

VIII. Alius ab utroque fuit Livius patria Pœnus, quem Valerius quidam in Epistola ad Rufinum de non ducenda uxore, quæ legitur inter Opera S. Hieronymi, *gravem & uxoratum Historiographum* vocat (forte confundens eum cum T. Livio) refertque hæc verbis reprehendisse Cannium à Gadibus Herculis Poëtam facundiam lenis & jucundam, (Martialis, qui ejus sæpe meminit æqualem) quod multarum gauderet amoribus: *Nostram Philosophiam participare non poteris, dum à tot participaris. Non enim eo jecor Junonem amat Titius, quod multi vultures in multa divellunt.* Hujus Livii nullam fieri mentionem in præclaro Vossii opere de Historicis latinis, miratur Colomesius notis ad Gyraldum de Poëtis p. 235. Alius Livius Poëta Christianus sæculo post natum CHRISTUM quinto clarus, cujus meminit Honoratus in vita Hilarii Arclatenfis. Vide Casp. Barthii Adversaria XLVIII. 16. Prætereo Livium Andronicum Tragicum latinum antiquissimum, de quo infra libro IV. & de quorum scriptis nihil constat, ut Livium Augusti tabularium Atalianum in veteri inscriptione apud Laur. Begetum V. C. in spicilegio Antiquitatis p. 78. vel denique recentiores, ut Titum Livium Burattinum Regis Poloniarum Architectum, cujus litteras ad se scriptas exhibet Athanasius Kircherus T. 2. Oedipi Ægypt. parte 2. p. 303. * De M. Livio Tho. Reinesius in Epistolis ad Casp. Hofmannum pag. 407. T. Livii Forojulienfis librum de vita Henrici V. Angliæ Regis ad Henricum VI. ejus filium, non ita pridem vulgavit V. C. Thomas Hearne Oxon. 1716. 8. Ut Flav. Josephus à pluribus dictus *Judeorum Livius*, sic Baronium, *Livium Ecclesiasticum* appellare non dubitavit Secundus Lancellotus. (a) Tabari, *Arabum Livii* (b) Turcicam versionem in Bibl. publicæ servant Cantabrigienses. Hieronymi Suritæ Epitaphium:

Livius Arragonum jacet hoc Surita sepulchro,

Nil magis hoc dignus nomine notus erit.

Historicum studiis, annales nomine vicit

Ipse suum nomen, sequæ, suosque libras.

Tito

(a) Oggidi T. 2. p. 568.

(b) Bibl. Angloisæ T. 3. p. 384.

Tito Livio Burattino adde M. Livium Sanutum cujus Geographia in septem tributa libros prodiit Italice Venetiis A. 1588. cum duodecim tabulis Geographicis descriptis ære & Africam illustrantibus.

C A P U T XII.

DE P. VIRGILIO MARONE:

Virgilii ætas. 1. Bucolica. 2. Georgica. 3. Æneis. 4. Editiones cum commentariis veterum, ubi de Servio, Probo, Tib. Donato, Junio Philargyrio & Fulgentio Planciade. 5. Editiones sine commentariis vel cum notis ac commentariis virorum doctorum recentis ætatis. 6. Codices quidam MSi ac perditæ veterum scripta in Virgilium & de Virgilio nonnulla. 7. Virgilii Ciris, Culex & alia Catalecta in Appendice Virgilii. 8. Virgilius Græcorum imitator. Virgiliocentones, & Zoili Virgilii. Scripta nonnulla ad Virgilium spectantia. 9. Sortes Virgilianæ, & alia quedam. 10. Virgilii alij. 11.

I. P VIRGILIUS MARO, natus in agro Mantuano, (quæ civitas Tassum quoque postea, Poëtarum Italicorum Principem protulit) Anno U. C. DCLXXXIV. Idibus Octobris: non Eusebii (a) tantum, sed omnium facile judicio ἐξοχώτερον κατὰ τὴν Ἰταλίαν ποιητῶν, princeps Poëtarum latinorum. Augusto Imp. & Mæcenati charissimus obiit Brundusii Anno Urbis DCCXXXV. ante CHRISTUM. natum XIX. ætatis LI. (b) X, Cal. Octobr. Epitaphium ejus hoc refertur apud Jo. Mabillonium V. C. T. I. Musei Ital. p. 113. SISTITE. VIATORES. QUÆSO. PAUCA. LEGITE. HIC. MARO. SITUS. EST. Vide etiam, quæ idem vir doctus p. 207. narrat de statua Virgilii à Carolo de Malatestis Mantuæ eversa. Præter alias virtutes & artificium carminis in Virgilio proprietatem sermonis latini admiratos etiam veteres accepimus, unde Ausonius Epistola XVII. ad Symmachum: *quis ita ad opulentiam Tullianam, aut proprietatem nostri Maronis accedat? * Vergilium* (potius Svidæ Οὐερύλλου Malalæ Βερύλλου) quam *Virgilium* scribendum esse, antiquis quibusdam monumentis & Codicibus persuasi contendunt Politianus

O 3

(a) Cap. 19. Orat. Constantini in Sanctor. cœtum.

(b) Confer præter alios vitæ Virgilii scriptores Carolum Rueum in vita Poetæ per Consules digesta, quæ exstat in editione ad usum Sereniff. Delphini, & hinc in illa quam V. C. Christianus Junckerus amicus noster cum notis suis edidit.

tianus lib. V. Epist. pag. 165. 171. seq. & Miscellaneorum capite LXXVII. atque Cælius Rhodiginus lib. VII. antiqu. Lect. c. 4. quibus assentitur Jo. Faber de Verde in carmine de litteratura nominis Vergilii, quod Lipsiæ in 4. sine anni notatione excusum evoluit vir clariss. Christianus Shœtgenius. His à *verendo*, quasi Partheniæ, vel à *vergiliis* stellis nomen Poetæ derivatur. Vide Arnoldum Pontacum ad Eusebii Chron. p. 492. & Josephi Castellionis Varias lect. cap. 50. T. 1. miscellaneor. Gaudentii Roberti. Sed longe plura sunt & potiora, quæ permoverunt Pierium Valerianum in IV. ult. Georgic; Sebastianum Corradum in Virgili vita, Taubmanni etiam Virgilio præmissa, Aldum Manutium in Orthographia pag. 783. seq. aliosque ut *Virgilium*, (Claudio & Steph. Byz. Βιργίλιος) dicendum esse sicut communis & receptus usus fert, non dubitarent, siue nomen illud pluribus etiam ante Poetam commune à *viore*, siue à *virginitate* (unde idem Parthenias) siue à *virga laurea* (a) denique petum ponamus ex sententia Calvi veteris poetæ: *Et vates cui denique memorabiles nomen laurea*. Nullarum porro frequentior permutatio literarum quam E & I in Latinis monumentis observatur: cujus rei exempla complura vide si placet apud Gudium ad Phædri lib. 1. fab. 26. Sirmondum Tom 1. pag. 873. seq. 881. 889. & Tom. IV. p. 589. Sponium Misc. p. 88. 91. Norisii Cenotaph. Pisan. 475. &c. Virgilius natus est Pompejo & Crasso COSS. ante CHRISTUM LXIX. Andibus prope Mincium in agro Mantuano, unde Mantuanus passim & Andinus vates, atque Juvenco in prologo v. 10. Minciades dicitur. Idibus Octobris in lucem editum esse innuit Martialis XII. 68. Diem obiit Sentio Saturnino & Lucretio Cinna COSS. ante CHRISTUM XIX. Olaus Wormius in Museo Amst. 1655. fol. p. 162. *In agro Neapolitano mons celebris exstat Pausilipus, ad cujus ferme radicem qua urbem spectat Neapolitanam, sacellum visitur D. Virginii sacrum, juxta quod, sepulchrum Virgilii Maronis; Poeta istius incomparabilis, hac inscriptione (b) insigne:*

Mantua me genuit, Calabri rapuere, tenec nunc
Parthenope: cecini pascua, rura, Duces.

Hunc ejus tumulum inumbrat annosa Laurus, cujus cum tria teneam folia, hic prætereunda minime videntur: ita tamen, ut cum vulgaribus Lauri foliis nihil discrepent, de iis uberior non instituaturs discursus. Nathan vero Chytræus in deliciis itinerum,
Her-

(a) Laureum ramum enixum se somniavit Maja mater.

(b) Eadem est quæ refertur à Probo & Donato in Poetæ vita & ab S. Hieronymo in Chronico.

Herbornæ primum A. 1594. editis & 1599. 8. recufis pag. 70. *Virgilii sepulchrum fupra aditum five introitum cryptæ Puteolane, per montem Pausilypum itineris gratia aſtæ olim conſpiciebatur: nunc bi verſiculi recens candido marmorî inſculpti ibidem leguntur:*

Qui cineres? tumuli hæc veſtigia; conditur olim

Ille hoc, qui cecinit paſcua, rura, duces.

Vitam Virgilii ſcripſit præter Phocam Grammaticum in Catalæſis Poetarum, & Probum Ti. Claudius Donatus (a) ad filium Ti. Claudium Maximum Donatianum, cui merito plurimum tribuit P. Carovius S.I. qui eam metaphraſi Gallicæ eclogarum nuper ſubjunxit. E recentioribus non omittendus Seb. Conradus. Ruſticus (Epiſcopus Narbonenſis an alius) Epiſtola ad Eucherium Lugdunenſem, quam edidit Sirmondus ad Sidonium T. I. Opp. pag. 900. refert in Bibliotheca quadam inter variorum Oratorum & Poetarum imagines, Epigrammatis ornatas, Virgilio præjudicati eloquii Poetæ hos verſus ſubjectos:

*Virgilium vatem melius ſua carmina laudant,
In freta dum fluvii currunt, dum montibus umbra
Luſtrabunt convexa, polus dum ſidera paſcet,
Semper bonos nomenque tuum laudesque manebunt.*

Ennodio lib. I. Epiſt. 18. ad Avienum: *Doctorum radix Maro, veſtri formator eloquii.* Auguſtino X. I. de Civitate DEI, *Latini eloquii magnus auctor.* Hildeberto Cenomanenſi lib. I. Epiſt. 12. ad Henricum I. Angliæ Regem, *Poetarum doctiſſimus.* Alexandro Severo Imp. apud Spartian. c. 31. *Plato Poetarum.* Quintiliano denique VIII. 3. *acerrimi judicii.*

II. Exſtant ejus *Bucolica* ſive *Eclogæ* X. ſcriptæ intra an. V. C. 713. ad 716. de quibus credat qui volet Ti. Donato ita ſcribenti: *Cur non plures quam decem Eclogas conſcripſerit Virgilius, nequaquam mirandum videbitur ei, qui conſideraveris varietatem ſcænarum paſtoralium, quæ ultra hunc numerum proferri non poteſt.* Nomina Eclogarum hæc ſunt: 1. *Tityrus.* 2. *Alexis*, * nomen pueri Virgilio à Mæcenate donati. Martial. V. 16. 3. *Palæmon.* 4. *Pollio*, quæ Ecloga ſcripta eſt Anno U. C. 713. cum filius Aſinius Gallus C. Aſinio Pollioni Conſuli jam deſignato natus eſſet. Itaque de Conſulatu tanquam futuro loquitur:

*Teque adeo decus hoc ævi, Te Conſule inibit,
Pollio, & incipient magni procedere menſes
Te duce, ſi qua manent &c.*

Aſconius quoque Pedianus apud Servium refert ex ipſo Aſinio Gallo Salonini fratre, filio Pollionis ſe audiſſe, quod hanc

O 4 Eclogam

(a) Cum Jo. Frid. Gronovii notis præmittitur Virgilio Clariſſ. Malvicis.

Eclogam in ipsius laudem Poeta scripsisset. Unde apparet à Virgili sententia alienam esse utcunque doctam atque ingeniosam viri egregii conjecturam, qui in Memoriis litterariis Trivultinis sive Dombensibus Anno 1703. mense Januario p. 8. seq. Virgilium existimat hanc Eclogam composuisse in honorem Drusi Tiberii F. * Pollionem Maronis Badius Ascensus accepit de Marcello Octavio Augusti sororis filio, nato Anno U. C. 714. Neque minus à Poetæ sententia aberrarunt Eusebius lib. 1. præparat. Evangel. & Orat. ad Sanctorum cœtum c. 19. S. Augustinus X. 27. de C. D. & in Rom. 1. & Epist. 258. S. Prosper 3. de promissionibus, & auctor Homiliæ ad Catechumenos contra Judæos Paganos & Arianos aliique hos infecuti, (a) qui de CHRISTI salutem.

(a) Marfilus Ficinus cap. 24. de veritate religionis Christianæ, Rich. Montacutius p. 130. seq. Apparatus ad Origines Ecclesiasticas, Isaacus Vossius de Sibyllinis Oraculis c. 5. Beveregius Codice canonum vindicatio p. 145. Dan. Heinsius proleg. ad Aristarch. sacrum pag. 670. edit. in fol. multique alii. Paulus Sherlogus in dioptra antiquitatum Hebraicarum lib. 1. dist. 4. p. 175. Hoc Virgilii metrum cum Marcellianus Orator eloquentissimus Secundiano & Variano interpretatus fuisset de Salvatoris ortu ex immaculata genitrice, & germanam hanc esse constructionem probasset, à paganismo ad fidem conversi cum eodem Marcelliano fortiter pro Christo martyrium subire, ut habet Calendarium Romanum nona Augusti die. Hæc ille e Vincentii speculo hist. XI. 50. cui miror tanquam narrationem seriam adjungi à Theodoro Zvvingero T. 1. theatri Vitæ hum. p. 1143. & Balth. Bonifacio XV. 7. hist. ludicræ, quod in poemate de purgatorio carn. 21. seq. commentus est Dantes, Statium poetam ad Christi sacra amplectenda permotum esse his Maronis verbis: *Jam redit & Virgo, redeunt Saturnia regna.* * De Marcelliano Oratore per lectionem Eclogæ hujus Virgilianæ ad Christianam fidem converso vide Acta Sanctor. Junii Tom. 2. pag. 37. Vide etiam, si placeat, rhythmos veteres Germanicos, quos refert Jo. Conradus Dietericus in prolegomenis ad Antiquitates Biblicas V. T. pag. 21. * & Dietericus von Stæde in Specimine Ostridiano p. 34. additis notis. Porro Virgilium in hac Ecloga de CHRISTO non loqui, jam observarunt Jo. Henricus Bœclerus * in exercitatione de vero sensu illius Eclogæ, quæ legitur tom. 2. dissert. ejus Academ. junctim nuper recusarum Argentor. p. 387. seq. & amplissimus Frid. Benedictus Carpzovius, tum admodum adolescens, singularibus Exercitationibus, Augustus item Buchnerus in Oratione de hoc argumento, ut alios omittam. Per *Cumanum carmen* Hesiodum potius quam Sibyllina respici à Poeta, recte notavit Probus, ut disputavi lib. 1. Bibl. Græcæ cap. 361. num. 14. * Sane qui Virgilium de Salvatore nostro illa cecinisse sibi persuaserit, idem fidem quoque habeat Lucæ Tudenfi qui l. 1. contra Albingenses (T. 25. Bibl. Patrum edit. Lugd. pag. 210.) miratur in Virgilio etiam legi de precibus & meritis Sanctorum quibus defunctos adjuvant, quoniam nempe Poeta scripserat VI. *Æneid. 664. quique sui memores alios fecere morando.* Vel ut recentioris scriptoris hariolationes in medium afferam, idem assentiatur Abbati Faydite, qui in Observationibus in Virgilium & Homerum ac de stylo Scripturæ S. Gallice editis pag. 152. seq. contendit dogma de SS. Triuitate à Virgilio tradit Ecloga VIII. 73. seq.

Terna tibi hac primum triplici diversa colore

Licia circumdabo, terque hac altaria circum

Effugiem duco, numero Deus impari gaudet.

haustum scilicet è scriptis Platonis: & mortem CHRISTI, obscuratumque illi mortuo Solem

Sol tibi

utificatoris nostri adventu præclara cecinisse Poetam, & à Sili-
 Hino carmine hausisse sibi persuadent. Græce versiculos quos-
 um ex hac Ecloga Eusebius dicto loco profert p. 993. edit. H.
 alefii. Integram græca metaphrasi donatam edidit Fed. Morel-
 s Paris. 1580. 4. Alia Danielis Halsvorthi Angli exstat apud
 offevinum XVII. 16. Bibl. select. 5. *Daphnis*. 6. *Silenus*, quam
 rinde ut Pollionem ac Gallum bucolicas eclogas proprie esse
 gat Servius. Hanc Eclogam à Cicerone auditam narrat Ti.
 onatus, illumque admirabundum exclamasse: *Magna spes al-
 ra Roma*. Sed videtur Cicero jam interfectus esse antequam
 hic Eclogam scriberet Virgilius. Vide, si lubet, Vavassorem
 Indicra dictione, p. 122. seq. 7. *Melibæus*. 8. *Pharmaceutria*,
 qua ansam petiere nugi venduli ridicula quædam de Magia
 irgilii comminiscendi. Vide, si placet, Naudæum in Apolo-
 a pro Magis, Gallice plus simplici vice & nuper Germani-
 vulgata, cap. XVII. & Bælii Lexicon in *Virgile*, nota (E.)
 ergierium de viis Rom. T. 10. Antiqu. Rom. p. 164. 689. De Theo-
 iti, quam imitatus Virgilius est, Pharmaceutria dixi Bibl. Græc. III.
 p. 431. * De Magiæ crimine quod Virgilio ob Pharmaceutri-
 sum, nugivenduli quidam impegerunt, vide vitam S. Guilel-
 i (a) in Actis Sanctor. T. V. Jun. 25. nec non Naudæana p. 89.
 si mentio montis Pausilypi quem Magica arte sua divisisse me-
 um, Virgilium nugantur. Petrarcham quoque detulere ut
 agum aliqui apud Innocentium VI. Papam, (b) adjunxe-
 ntque causam criminationis, quod Maronis carmina diligen-
 ter lectitaret. 9. *Mæris*. 10. *Gallus*, quam Dorico carmine red-
 lerunt Josephus Scaliger & Dan. Heinsius. Utraque Metaphra-
 occurrit in Theocrito Heinsii. Antibucolica obscuri cujus-
 m Poetæ Virgilio opposita, quæ auctor vitæ memorat, inter-
 lerunt. * Sunt mihi in manibus Bucolica Virgilii; Daventriæ
 cusa 1488. 4. Ludovici Vivis in Bucolica notæ, quibus allego-
 is removet & sensum poetæ Historicum rimatur, recusæ sunt
 omo I. Operum eruditissimi illius Hispani pag. 640. seq. Lectus
 etiam

*Sol tibi signa dabis. Solem qui dicere falsum
 Audeat? ille etiam cæcos instare tumultus
 Sape monet, fraudemque & operta sumscere bella,
 Ille etiam extincto miseratus Casare Romam
 Cum caput obscura nitidum ferrugine rexit,
 Impiaque æternam simulaverunt secula noctem.*

tribit Georgic. I. 463. seq. Vide Rich. Simonis Bibliothecam Criticam Tom. 2, cap.
 & T. 1. cap. 31. Virgilii Eclogam pro testimonio veritatis Christianæ laudavit
 am Henricus Newtonus Epist. XXXIX. Vide sis etiam Surium ad IX. Augusti pag. 605.

(a) Mem. de Trevoux 1711. pag. 380.

(b) Papyrius Massonus in Petrarchæ vita, Tom. 2. elegior. pag. 124.

etiam dignæ Galli scriptoris dissertationes quatuor non ita pridem editæ hoc titulo: *Dissertations sur la Poësie Pastorale ou de l' Idylle & de l' Eglogue par Mr. l' Abbé Genest*. Paris. 1707. 12. Et acutissimi Fontenelli *dissertation sur l' Eglogue*: scriptum plus simplici vice cum ejus aliis lucubrationibus excusum, in quo nonnulla in Theocrito notat & Virgilio. Antibucolica scripserat obscurus quidam Virgilio mastix, hoc est duas Eclogas Virgilio insulsiſſime *καρπυδιέας*, cujus utriusque initium Donatus auctor vitæ memorat.

III. *Georgica* C. Cilnio Mæcenati inscripta *libris IV.* quibus, ut ait Columella, *agricolationem fecit carmine potentem*. Græco carmine Epico donaverat *Arrianus* quidem Poëta, Svida teste, sed quod pridem intercidit. Argumentum de hortorum cultura, quod Virgilius prætermisit (confer, si placet, Plinium præfat. libri XIV.) occupavit postea *Columella*, de quo infra suo loco: & nostra memoria *Renatus Rapius* libris IV. hortorum, atque *Jacobus Vanierius* in prædio rustico, non sane infeliciter. Ineditus Antonii Majoragii in *Georgica* Commentarius fuit in Bibl. Marqu. Guidii. Gnifonis & aliorum veterum commentarii non tulerunt ætatem. * *Georgicorum* scriptores veteres deperditos bene multos, qui Græce maxime de re rustica scripserunt, referunt Varro, Columella, Plinius, Athenæus, & *Geoponicon* auctor: plures collegit Fulvius Ursinus in Virgilio cum Græcis scriptoribus collato pag. 82. seq. è quo illos hoc loco commemorare juvat. Fuerunt itaque *Æschrius*, *Agathocles* Chius, *Amphilochius* Atheniensis, *Anaxipolis* Thasius, *Androsion* cujus meminit Theophrastus lib. *περὶ κερτῶν ἰσοείας*, & Athenæus lib. 3. *Antigonus* Cymæus sive Cumanus, *Apollodorus* Lemnius, cujus fit mentio apud Aristotelem in *Politico* & Plinium lib. 8. *Apollonius* Pergamenus, *Archytas* Tarentinus Pythagoreus, quamvis alium Archytam Diogenes Laërtius refert *Georgica* scripsisse, non Tarentinum illum qui Pythagoram secutus est: *Aristomachus*, *Aristophanes* Mallotes, sive ut est apud Plinium, Milesius: *Aristander* Atheniensis, *Aristoteles* Peripateticus, *Athenagoras*, *Attalus* Philometor, *Bacchius* Milesius, *Bion* Soleus, *Chereas* Atheniensis, *Chereſteus* Atheniensis vel *Cheristus*, si Plinium sequamur, quem tamen *Chrestum Euphronis* appellare videtur Columella lib. 1. *Crates*, *Democritus* Abderites Physicus, quem *περὶ γεωργίας* librum edidisse testatur etiam Laërtius: *Diodorus* Prienzus, *Dion* Colophonius, *Dionysius* *περὶ κερτῶν*, sive ut Petrus Victorius emendavit *Euphyon*, *Diophanes* Nicænsis, *Diophanes* Bithynicus, cujus epitomen *Georgicorum Dionysii* Uticensis citat etiam Plinius. *Epicharmus* Siculus, *Epige-*

odius, *Evagon* Thasius, quem Plinius alibi *Evagoram* non
Eubolus qui *Columellæ* & *Plinio Cleobolus*, ego vero *Eu-*
alim; *Euphorion*, *Eupbron*, *Euphonius* Atheniensis, *Eu-*
s Amphipolites, *Hegeſias* Maronites, mendose enim legi-
d *Varronem Aegestas*; *Hieron* Sículus, *Hostilii Saferna Pa-*
ilius, *Incertus auctor* *weis byonias*, *Lyſimachus*, *Mago* Car-
ensis à *Dionysio* Uticenſi converſus Græce, *Menander*
us, *Menander* Heracleotes, *Mencrates* Ephesus Poëta,
le apibus ſcripſiſſe intelligere poſſumus ex *Varrone* lib. 3.
tiam meminit *Nicandri* interpres; *Menestratus*, *Mnaſca-*
is, *Niceſus* Maronites, vel ut ego puto, *Hiceſus*, cujus
tio apud Athenæum & *Plinium* lib. XV. *Oades* qui *Dadis*
tur à *Columella*, eamque ſcripturam probat *Petrus Viſto-*
Perſis, vel ut alii, *Perſeus*, mihi tamen placeret *Perſes*:
baues, *Pythion* Rhodius, *Xenophon* Socraticus, & (latinus
r) *Tremellius Scrofa*. Hæc ex *M. Varrone*, & *Columella*.
metiam τὰ γεωρικά ceciniſſe, eumque libellum ἔργα & ἡμέρας
tum fuiſſe, auctor eſt *Iſaacus Zetzes* in ſuis in *Hefiodum*
entariis, qui nonnullos etiã ex eo opere verſus profert.
bi idem eruditus Grammaticus *Orpheï Georgicorum* memi-
deant autem docti, ſit nec ne opus illud *Orpheo* tribuen-
cum nullum fuiſſe *Orpheum* *Ariſtoteles* & eum ſecutus *M.*
s exiſtimarint. *Nicandrum* quoque *Colophonium* de rebus
non ruſtica præclare ſcripſiſſe teſtatur *Cicero* de *Oratore* li-
& *Athenæus* libro III. qui ejuſdem τὰ μελιſουργικά lib. II. ad-
quæ fortaiſſe *Virgilius* expreſſit in IV. *Georgicorum*. *Pha-*
etiam *Ereſium* ἐν τῷ περὶ φυτῶν, *Antiphontem*, *Dorionem* &
lidem ἐν τοῖς γεωργικοῖς idem *Athenæus* citat libro III. XII. &
Neoptolemi præterea, *Ariſtomachi* & *Philifti* ἐν τοῖς μελιſουργι-
eminit *Plinius*. *Pythoclis* Samii ἐν τειτῷ γεωργικῶν *Plutar-*
Chryſippi, *Pamphili* & *Paxami*, ἐν γεωργικοῖς *Laërtius* &
: & *Oppii* (latini ſcriptoris) de ſilveſtribus arboribus, *Ma-*
s. Quem igitur è tot *Georgicorum* ſcriptoribus ſit potiſſi-
imitatus *Virgilius*, quærendum non eſt, cum ipſe *Hefio-*
& *Aſcræum* ſecutum eſſe fateatur, cum cecinit:

Ucrænmque cano Romana per oppida carmen.

tamen ex aliis quoque auctoribus, præſertim iis qui deſide-
r, nonnulla ſit mutuatus, nullo modo dubitari poteſt, nam
ipſa loquitur, & à *Plinio*, *Quintiliano*, ac *Macrobio* tradi-
ſt. *Servius* etiam optimus in primis Grammaticus multa *Vir-*
n è *Magone Afro*, *Xenophontis* & *Ciceronis* *Oeconomicis*
ſum-

(a) sumpsisse tradit. *Hactenus Fulvius Ursinus*. Præter mellæ, Rapini & Vanierii poemata ad rem hortensem ornata & suppleta Maronis Georgicæ faciunt *Coffartii & Spinelli* de ma, atque ejusdem Spinelli de olea & cedro: nec non *Thomæ vafini* Parmensis carmina de pratis, fico & vite. Libri Georgum Virgilii, prodierunt separatim Lipsiæ 1494. 4. Troili S prælectiones in Georgicæ Rom. 1526. 4. Petri Rami, Frapud Wechel. 1584. 8. Germanica prosa interpretatus est *S Riccius*. Lips. 1571. 8. Polonico carmine *Valerianus Otrino* A. 1614.

IV. *Æneidos libri XII.* (b) Poëma illud Heroicum elegitimum atque incomparabile, cui Virgilius duodecim annos Georgicis annos septem, & Bucolicis tres) impendisse tradit tamen nec sic auctoris à quo paulò ante obitum flammis perditum fuisset, ultimam manum (c) est expertum. Imperfecto quoque Poëma nonnullis est visum, atque extremum librum derari, unde *decimum tertium librum* conscripsit haud absurda (d) *Mapheus Vegius* Laudensis, qui in *Pulmannianis*, & in *tionibus Nic. Erythræi*, atque aliis quibusdam legitur, sed & per admodum *C. S. de Novavilla* Ducis Aurelianensis Archidiaconi Paris. 1698. 8. librum supplementi in *Æneidem* edersus est cum interpretatione sua, paraphrasi & notis, nec dedit nomen suum carmini ipsi intexere vers. 215.

Villanovas quondam meritum affectabit honorem.

Versus imperfectos in *Æneide* additis hæmistichiiis supplevit *annes de Peyraredé*, nobilis Aquitanus: Argumenta singulorum librorum Georgicorum & *Æneidos*, versibus olim scripsit *Astinus* *J Crus*, quæ in pluribus editionibus ante singulos libros mittuntur. De *Æneidos* parte in Græcum versa mentio in *Hug. Grotium* Epist. 576. ad *Voisinium*. *Commentarii Annæi* *nuti* & aliorum veterum in *Æneidem*, uti quoque *Carbilii Picæ* *Æneomastix* diu est, quod perierunt. * Versus quatuor in *Æneidos*, qui præcedunt, *Arma virumque cano*, à *Vario* sunt, teste *Donato* in *vita Virgilii*, & in antiquissimo Codice dic

(a) *Probus* etiam è *Varrone*.

(b) *Servius* in VI. *Æneid.* p. 457. *Qui bene considerant, inveniunt omnem Romæ historiam ab Ænea adventu usque ad sua tempora celebrasse Virgilium, quod ideo quia confusus est ordo --- Unde etiam in antiquis invenimus opus hoc appellatum Æneidem, sed gesta populi Rom. quod ideo mutatum est, quia nomen non à parte, sed debet dari.*

(c) *Abbas Urspergensis* in *Chron.* p. 51. *Varius & Tuca Virgilii & Horatii conuales poeta habentur illustres, qui libros Æneidum postea emendandos susceperunt, gustu, ea lege, ut nihil de suo adderent.*

(d) De hoc *Mapheo Vegio* consulendæ *Additiones ad Naudæana* p. 194. sequitur obitum supremum A. C. 1458.

desiderantur, neque videntur læti olim Ovidio II. Trist. 543.
Et tamen ille tuæ felix Æneidos auctor

Contulit in Tyrios arma virumque toros.

i enim Lucretii opus à primis verbis eidem Nasoni dicitur *Æ-
 im genatrix*, ita hoc loco per *arma virumque Æneidem* ab ini-
 timi versiculi denotavit. Plinius VII. 30. Hist. *Divus Augu-
 armina (Æneidem) Virgilii cremari contra testamenti ejus ve-
 diam vetuit*. Confer Donatum in Poëtæ vita, Macrobius
 Saturnal. cap. 24. & versus sub Augusti nomine ferri solitos
 im initium:

Ergone supremis potuit vox improba verbis

Tam dirum mandare nefas --- --- ---

Henricus Bœclerus in calce notarum ad Æneidem pag. 166. *Et
 colutum est opus Virgilianum, cui nihil addi, nec demi potest. Un-
 agnam famæ suæ fecit jacturam Maffeus Vegius Laudunensis,
 rum unum adhuc ei adjunxit de sepultura Turni & nuptiis Æneæ,
 re enim finivit opus suum Virgilius cæde Turni, requirente id
 atia operis Epici, quod admodum Tragediæ debet confici. Al-
 autem scdus crimen commisit idem Maffeus Italus, quod non
 s est comparare versus suos cum Virgilianis. Utut enim non sint
 vendi, ipseque diligenter Virgilium imitetur, imo tota bemisti-
 ublegat, genius tamen contextus est humillimi ingenii si cum Vir-
 mferas --- Sic etiam ineptus ille, qui Argenidem Barclaji con-
 e est ausus. Decimus tertius liber Æneidi additus à Mapheo
 , non modo legitur in variis Virgilii editionibus antiquis, ut
 atoratensi Anni 1502. fol. sed etiam, ubi fateor eum neuti-
 à me quæsitum, in Tomo XXVI. Bibliothecæ Patrum edit.
 unensis pag. 759. intra alia Maphei opera, quibus vide si pla-
 quæ pag. 632. de auctore ipso præmittuntur, de quo consuli
 possunt Pauli Jovii elogia. Inter scripta Maphei inprimis
 erunt mihi libri VI. prosa scripti de educatione liberorum &
 eorum moribus. Vita S. Bernardini Senensis à Vegio com-
 prodiit in Actis Sanctor. ad diem XX. Maji Tomo V. pag.
 osephi Seizii clavis anterioris Æneidos, itinera Æneæ notis
 ulis referans, lucem vidit Halæ Svevor. 1657. 4. Christopho-
 rdini Allegoriæ in libros Æneidos. Basit. 1577. fol. Virgilius
 sus, sive apologia Virgiliani certaminis Æneæ cum Turno,
 i 1685. 8. Fulgentius, qui de continentia seu argumento Virgilia-
 natis moraliter sive allegorice expositi libellum scripsit, Chal-
 equalis fuit, adeoque sub initia quarti à CRISTO nato sæcu-
 t, Cordubæ an alibi, Christianus; (ut videtur) an alienus
 ris sacris non plane exploratum. Cæterum titulo libelli sui
 imita-*

imitatus est L. CALPURNII PISONIS libros duos de continentia Veterum Poëtarum, necdum, quod mirum, dolendumque est, in lucem editos, ex quibus fragmenta quædam affert Paulus Merula in Commentario ad Ennii fragmenta: de ipso autem Pifone hæc scribit in Ennii vita p. 15. seq. quæ hoc loco apponam, si forte possim aliquem permovere ad Codicem illum MS. perquirendum & in dias luminis auras protrahendum: L. Calpurnius Pifus V. C. Sic enim exaratum erat ejus nomen in scripto exemplari, fuit forte, si conjectura locus, nepos istius Calpurnii L. F. L. N. Pifonis, qui cum Nerone Claudio Cesare Augusto secundum Consulatum gessit Anno ab U. C. DCCCX. Vixit sub Trajano, coætaneus C. Plinio Cecilio Secundo, M. Valerio Messala, Ser. Sulpicio Camerino, C. Bellicio Torquato & Poëtis aliis, qui id temporis in Rep. Romana clari & magni. Consul videtur fuisse ordinarius cum Vettio Rustico Bolano, Anno ab U. C. DCCCLXIII. Hic præter ἐποικωαίχλιον quod mire extollit Plinius lib. 1. Epist. 17. scripsit Veterum Poëtarum continentiam, quem postea imitatus Fulgentius Planciades fecit continentiam Virgilianam. Hic paulò attentius Virgilium describere conatus est quam Calpurnius, cui cum Virgilia plures erant discutiendi. Calpurnii certe elegantior & succinctior stilus quam Fulgentii, & majus quid ille quam hic dare mihi visus. Hæc ejus Continentia, vox hæc συνέχουα Græcis: Parisiis, ubi esse indicarat mihi olim N. V. Wolfgangus Zindelinius, quo Germanorum Principum nomine Venetiis agente familiariter sum usus, servatur in Bibliotheca S. Viatoris, utinam religiosus, timeo enim illi à plagio, novi quorundam Criticorum mores. Conjuncta erat cum Lucano MS. cui suæ ad marginem adjectæ notæ, rei non magnæ. Ego admittente armariis præfecto, homine perhumano, vidi triduum, amplius non poteram propter subitum ex Galliis in Angliam, vocante vento, discessum, ejus lectioni impendi, & notavi quæ in H. Stephani editione desiderabantur nonnullorum Poëtarum fragmenta, multa quæ jam edita supplens & emendans. Inscriptio erat: L. Calpurnii L. F. Pifonis V. C. de Continentia Veterum Poëtarum ad Trajanum Principem liber I. feliciter incipit, rei, ut mihi visum, quam moliebatur auctor, parum conveniens, & nescio an ab ipso auctore. Calpurnius enim ibi erudite notabat quæ in Poëtis notanda, quæ minus: id digito quasi indicabat, præmissis, quibus universum Poëtarum commentabat imitationem, nominans quosdam sui ævi Poëtas, libro primo virtutes, secundo vitia. Ut brevibus dicam, & priore & posteriori libro committebat, quasi is illi fuisset scopus, magno judicio inter modo Poëtas veteres, modo novos (Caninium, Octavium, Sulpicium, Secundum, Scantinium, Sextilium, Galtonium, Ebianum) nunc novos cum veteribus, nunc hos cum illis, interdum P

Dratoribus. Aliquando bis, illis nonnunquam, sæpe utriusque in illam mappam mittens, præcipue ut subodorabar ἐν τοῖς χημαῖς ἢ διαοίαις, quod cuius facile est videre, si lucem videre aliquando scriptori doctissimo & lectionis multæ. Hæc Meruritur etiam locus ex isthoc Calpurnii libro MS. in Jani Douad fragmenta Lucilii pag. 106.

nenti loco singulis *Georgicorum* libris tetrastichon, sive versus hexametros præmisit *Modestinus JCtus*. Mæcenas suscepisse se hoc opus testatur Poeta III. 40.

*vea Dryadum silvas saltusque sequamur
ictos tua, Mæcenas, baud mollia jusso.*

ICULUS SCRIPTORUM

ILARGYRIO in Eclogas & Georgica citatorum.

<i>iii. G. III. 153.</i>	296. 313. Cornelius Celsus G. IV. 1.
<i>ranianus in Sororibus. G. 5.</i>	<i>Chiron Medicus qui Æsculapium docuisse dicitur. G. III. 550.</i>
<i>in secundo vitæ suæ. G. cum metrum in honorem nis consecratum. E. VIII.</i>	<i>Cicero G. III. 21. de gloria lib. 2. E. II. 63. de Officiis tertio. G. III. 53. de Rep G. III. 125. Tusculanarum tertio. G. IV. 50.</i>
<i>es in Politicis. G. II. 97. Pedianus. E. III. 105.</i>	<i>Cinnæ Smyrna, liber obscurus Catullo memoratus, nonnunquam pressus in annum, in quem multi Grammatici (a) scripserunt gloriam ex illa enarratione consecuti. E. IX. 35.</i>
<i>ollo Tragediarum scrib. VIII. 10.</i>	<i>Columnæ rostratæ in honorem Augusti & Agrippæ. G. III. 29.</i>
<i>rammaticus) E. II. 70. 453. 520.</i>	<i>Cornificius qui ex Virgilio ipso audivit de Cælio Mancuano. E. III. 105.</i>
<i>qui primus invenit quem un possit reparari. G. IV. 445.</i>	<i>Domitius in Cicuta. E. III. 90.</i>
<i>Modestus. G. II. 497. III. alus Poeta. E. III. 90. a.</i>	<i>Ennius. G. II. 449. III. 35. IV. 170.</i>
<i>septimo. G. II. 345.</i>	<i>Annalium primo G. IV. 59. decimo G. IV. 188. septimo. G. III. 116. decimo tertio G. IV. 230. decimo sexto. G. IV. 230.</i>
<i>ro ad Ciceronem tertio. 204.</i>	<i>in decimo septimo. G. IV. 188.</i>
<i>e militari. G. II. 412.</i>	
<i>. II. 332. 479. III. 188.</i>	

Epi-

.. Crassitius Panfa, C. Julius Hyginus.

- Epicurum secutus Virgilius. G. II. 336. 478. Epicureus tamen non inde appellandus G. IV. 219.
 Fabula de aranea Minervam provocante. G. IV. 246.
Gallorum lingua alti montes Alpes vocantur. G. III. 474.
Græci electrum succinum vocant. G. III. 522. *vetulas nemora* G. IV. 535.
 Grammatici. G. III. 498.
 Homerus. G. IV. 298.
 Horatius E. VII. 29. G. III. 125. 136. in arte poetica E. IX. 35.
 Juvenalis E. III. 9.
 Livius G. II. 533.
 Lucanus G. III. 340.
 Lucilius G. IV. 377. 387. in trigésimo. G. III. 159. in tertio decimo. G. IV. 25.
 Lucretius. G. III. 124. 136. 175. 444. IV. 443.
 Lutatius libro quarto G. IV. 564.
 Mævius malus poeta. E. III. 90.
 Marianus Lupercaliorum poeta. E. I. 20.
 Martialis. E. IX. 35.
 Melampus vates. G. III. 550.
 Metrodorus G. II. 336.
 Aufidius Modestus. Vide in Aufidio.
 Nicander G. III. 392.
 Nigidius de animalibus. G. III. 147.
 Oledius Nasso. E. III. 105.
 Oraculum. G. IV. 564.
Orpheus Reso antiquior. G. IV. 462. 520. 523. 545.
 Pacuvius G. IV. 437.
 Persius E. III. 9.
 Physiici. G. IV. 382.
 Plato. G. II. 326.
 Plautus G. II. 344. IV. 170. 562. vidularia. E. II. 63. glorioso. G. II. 134. 393. ARIA. G. II. 193. Captivis G. 377. Pœnulo G. IV. 39. Rite G. II. 348. Casiana G. 222.
 Plinius. G. IV. 88. 200. librariæ naturalis G. IV. 168.
 Poetæ Græculi fabulantur III. 89.
 Pompejus (Festus ut opinor) IV. 387.
 Pontifices negant Nymphis vino. G. IV. 380.
 Pygmalionis Cyprii oraci G. III. 5.
 Pythagoræ sectam Stoici sectur. G. IV. 219.
 Quintilianus E. IX. 35.
Sacrum Canarium quotannis fieri solitum per publicos sacerdotes. G. IV. 425.
 Sallustius G. III. 53. 469. I. 49. 211. 293.
 Terentius E. III. 30. V. 74. 60. IV. 293. 445. 562. Eur G. III. 305.
 Thales G. IV. 382.
 Theocritus. G. III. 280.
 Theophrastus. G. III. 280.
Tragicorum premium bircus. 382.
 Valgius. G. III. 177.
 Varii Thyestes tragædiabus tragicis præferend. VIII. 10.
 Varro G. II. 533. III. 274. 363. ad Ciceronem. E. II. Ciceronem libro & vigesimo tertio G. III. 431. in Age
 G

N PHILARGYR. ET PROBO. Lib. I. c. 12. 225.
 167. Satira de Salute. G. IV. 25.
 in Cynistore. G. II. 477.
 o qui admirabilium in-
 ur. G. III. 113. Divina-
 bro sexto. G. IV. 265.
 tacinus. G. III. 176.
 E. II. 70.
 vide Bavius.
 Virgilius in Bucolicis. G. IV. 25.
 occulte inuestus in Augustum.
 G. IV. 565. Epicureus non
 statim debet videri, licet de
 se scripsit: *Illo Virgilium me
 tempore dulcis alebat Parthéno-
 pe studiis florentem.* G. IV. 219.
 Zeno (Citieus) G. II. 336.

D E X S C R I P T O R U M

PROBO in Eclogas & Georgica (a) laudantur.

nius in Augure. E. VI. 31.
 exander interpres Virgi-
 III. 6.
 ras Abderites, Demo-
 spularis & discipulus. id.
Protogoras) vir nobilis,
 Alexandri & apud Per-
 nes E. VI. 31.
 ras Clazomenius & So-
 pud Xenophontem re-
 fus id.
 us in Argonauticis. G.
 gnostica. E. III. 40.
 des Cononis discipulus.
 40.
 es. E. VI. 31.
 les Tragœdumenon li-
 mo. G. III. 268.
 VI. 31.
 i. G. I. 32.
 hus. E. VI. 83. in *αἰτίων*
 G. III. 19.
 de Deorum natura. E.
 in divinationibus. E.
 s Thasius. E. VI. 31.
 amius, Mathematicus
 ius natione Ptolemæo
 libros de Astrologia septem re-
 liquit. E. III. 40.
 Dionysius Cyzicenus. E. VI. 31.
 Empedocles Agrigentinus. E. VI.
 31.
 Ennius. E. VI. 31. bis. G. II. 506. in
 Medea exule. E. VI. 31. in An-
 nalibus. id. tertio annalium. id.
 Epicuri sectam secutus Virgilius.
Probus in Vita.
 Eratosthenis Hermes. G. I. 233.
 Eudoxus Cnidius qui de Astrolo-
 gia disputavit. E. III. 40.
 Euphorion elegiarum scriptor,
 Chalcidensis, cujus in scriben-
 do colorem secutus Cornelius
 Gallus E. X. 50.
 Euripides. E. III. 6. VI. 31. in Cad-
 mo. id.
 Cornelius Gallus, supra in Eu-
 phorione.
 Getulici versus tres hexametri
 de Britannis. G. I. 225.
 Heracleon. E. VI. 31.
 Herodotus in quarto. G. II. 115.
 Hesiodus. E. X. 18. Dii Cu-
 mæi filius. E. IV. 4. *ἔργα ἔ-
 ναι παρ*. G. II. 176. infra in
 Varrone.

P Ho-

us in Æneidem etiam à Servio laudatur, sed illi commentarii interciderunt.

- Homerus E. IV. 34. VI. 31. G. I. 233 II. 506. III. 89.
 Lucilius G. III. 146. undetrigesimo satirarum. E. VI. 31.
 Lucretius E. VI. 31.
 Lutatius primo communis historiarum. G. III. 293.
 à Mæcenate imperatum Virgilio Georgica scribere. G. III. 40.
 Medici G. I. 124.
 Menippus, infra in Varrone.
 Nævius belli Punici libro tertio. E. VI. 31.
 Oraculum G. I. 14. 59. II. 385. III. 293.
 Ovidius G. I. 59. in primo metamorph. G. III. 147. IV. 317. decimo quinto G. II. 380.
 Pacuvius G. III. 6. Panyasis. id.
 Parthenius in volumine quod de amatibus composuit. E. III. 62.
 Pherecydes E. VI. 31.
 Philostephanus libro quo questionis poeticæ reddit causas. E. X. 18.
 Pindarus G. I. 233.
 Plato lib. *mei ψυχῆς*. E. VI. 31.
 Protagoras. Supra in Anaxagora.
 Pythagoras. G. II. 380.
 Scyllus Tragicus scriptor. G. III. 34.
 Servii Varii Epigramma de non Abolenda Æneide:
*Jusserat hæc rapidis aboleri
 carmina flammis
 Virgilius, Phrygium quæ cecinerunt
 ducem,
 Tuca vetat, Varusque simul,
 tu maxime Cæsar
 Non finis, & Latia consulis
 Historiæ. Probus in vita.*
 Sibylla Cumana. E. IV. 4.
 Speusippus Soleus. E. V.
 Stoici E. VI. 31.
 Theocritus G. III. 282
 Theocritum in Bucolicis
 Virgilius. Probus in
 Tragedia. G. II. 380.
 Quintilius Tucca, Vir-
 cus. Probus in vita.
 Servio Vario.
 Varro Atacinus in con-
 gonautarum. G. I. 1
 quatuor de Argonaut
 G. II. 126.
 Hesiodum & Varronen
 Virgilius in Georgicis
 in vita.
 Varro Menippeus à
 ingenii, quod Menip-
 que omnigeno carm-
 ras expoliverat, in t-
 rum humanarum. E.
 in Cynicis, quem i-
 dolium & ceria. Id.
 rico qui inscribitur
 de origine humana. E.
 Logistorico quem i-
 Messala de valetudin-
 Varus. supra in Ser-
 rio.
 Virgilius Alpheno Var-
 nio Pollioni & Corne-
 lo blanditur in Bu-
 Probus in vita. Eju-
 phium. id. Augusti-
 riam Adriacam cly-
 præsit octavo Æneid
 III. 46.
 Xenophanes Colophon-
 VI. 31.
 Xenophon. supra in A-
 ra.
 Zenon Citicus. E. IV. 3.

ta Virgilio, quam Donato scriptore habemus, videtur præmissum, eo fuisse commentariis in Bucolica, qui interciderunt. In hiis commentariis citantur ex Donato, quæ etiamnum in ejus commentariis in AENEIDEM leguntur, qui soli ætatem tulerunt. Donatus hic ab AELIO DONATO S. Hieronymi præceptore dicitur, in præfat. ait AENEIDEM non à Grammaticis, sed ab Oratoribus præcipue tradi & illustrari debuisse: itaque & in universis commentariis suis id agit potissimum ut vim dicendi & artificium metricum in singulis explanet, & simul proprietatem vocum, numerum atque consilium & motus, affectusque & pondus & vim verborum, sive ut Donatus appellat moralitatem accurate sermone à poeta demonstret, atque egregiam inventionem à principibus totum opus decurrentem in AENEÆ laudibus ad Turni usque necem perducendis. Scriptores laudat perraro & paucissimos, infra habes. Libri quarti & octavi partes extremas desiderant & initium libri sexti in versus primores centum & duodeviginti. Et in libro duodecimo à vers. 619. ad 664. & à vers. 689. ad 780. ad 847. Expositionem suam divisit in libros duodecim, eisque tertium decimum voluit subjungere, de quo ad II. 641. Pandite nunc Heliconæ, Dæ, cantusque moveant belli excito Reges &c.) *Catalogus iste huic interpretationum fuerat inserendus, nihil enim habet quod artificiose (propterea) non esset exponi -- tamen ne quid libro decerpi videatur, dicemus alius uno libro, qui tertius decimus erit, cum totius operis commode dicturi, ut historie per duodecim libros sparse & cætera, supra dicta non sunt, possint evidenter apparere.* In Epistola veteris libro duodecimo subjicitur, testatur se illum monobiblonem scripsisse, atque incertum vitæ dum senex metuit, curriterim absolvisse AENEIDOS interpretationem. Si suppetat ætas, se ex commentariis veterum collecturum descriptionum singularum personarum, locorum, herbarum etiam lignorum. Hunc si in usum filii sui deinde elaboravit, liber ille ad nos pervenit.

INDEX SCRIPTORUM in Ti. Donatum.

Alexander Grammaticus à Virgilio dilectus Alexis. natus in vita.	Asconius Pedianus libro contra obrectatores Virgillii. <i>ibid.</i>
Poeta, Autoni partes scripsit. id.	Atlas de astris scripsit vel docuit. I. 745.
	Augusti Imp. Epist. ad Virgilium.

- in vita*. Versus de *Æneide* non cremanda. id.
- Q. Octavii Aviti ὀκτωβριανῶν octo volumina, quibus annotantur quos & unde versus Virgilius transtulerit. id.
- Bathyllus poeta mediocris, versus Virgilio sibi tribuens. *Donatus in vita*.
- Caroli Pistoris *Æneidomastix*. id.
- Cebes Poeta, Virgilio dilectus. id.
- Cicero IV. 165. secundo Rhetoricorum. VII. 49. ejus iudicium de Virgilio, *magna spes altera Romæ*. in *vita*.
- Cornificius ob perversam naturam Virgilium non tulit. id.
- Ennii ex stercore aurem colligens Virgilius. id.
- Eros librarius & libertus Virgilio, qui versus quosdam *Æneidos* dimidiatos supplevit. id.
- Euripidis dictum τὰ τῶν φίλων κοινά. id.
- Filius Orator & mediocris poeta, obrectator Virgilio. id.
- Flaccus & Silo Virgilio fratres. in *vita*.
- Cornelius Gallus Orator clarus & Poeta uou mediocris Euphorionem in Latinum vertit & libris quatuor amores suos de Cytheride scripsit. id.
- Herenius de vitis Virgilio. id.
- Homeri amborum carminum instar *Aeneis*. id. ne Homero quidem obrectatores defuerent. id. Homero versus surripere ut Herculi clavam extorquere difficile. id.
- Horatius & alii coevi Poetae Varius, Tucca, Gallus, Pertius Virgilio culto.
- Lucretius poeta mortis die quo togam virgilium sumit. id.
- Melissus Virgilium sermone diffimum tradit fuisse.
- Julius Montanus Poeta, Virgilio tempore. id.
- Nisus Grammaticus. id.
- Palæmon (apud Virgilio). IV. 308.
- Perilius Faustinus de Virgilio. in *vita*.
- Propertii de *Aeneidibus* testimonium. ibi.
- Punica appellatione C. Bursari. I. 371.
- Sallustius. I. 14. 41. 170. VI. 520. VII. 661. convivium describens.
- Sciron (aliis Syron) à quo Virgilio præcepta audivit & Varus. in *vita*.
- Seneca citatur. id.
- Sulpicii Carthaginensis de non cremanda *Aeneide*.
- Terentius I. 201. II. 62. V. 21. 708. VI. 805. VI. XI. 109. *Andria* L. 264.
- Theocriti *Bucolica*. id.
- Plotius Tucca & L. Varius. *re Æneida non permiscuit vitam*. Varius nihil *Æneidi*, sed summam emendavit. id. alii ab eodem transtulisse, & libris quatuor primos vestulisse. id.
- Tumultum interpretati sunt res timorem multum esse. 897.

Manius. *in vita.*

us gesta quæ sæculis om-
s ab Aenea usque ad Cæ-
Augusti tempora, & Au-
ipsum, scribere dispo-
at: Sed hæc in ipsius car-
e idcirco perquiri non de-
, quia sine vivendi con-
is, proposita nequivit im-
e. I. 264. 289. Georgica
itur VI. 576. Catalogus
imi libri X. 187: defendi-
contra criminantes quod
imphum de Troja actum
entibus ponit Trojanis
I. 29P. Bucolica & Geor-
ementavit, *Aeneidem*

velut inemendatam cremare
voluit. *in vita.* In Balistam
latronem Epigramma. *id.* Ca-
talecton, Moretum, Priapeia
& Epigrammata & Diræ &
Culex quem annorum quindecim
scripsit. *id.* Epitaphium.
id. Thyestes tragædia quam
Varius pro sua edidit. *id.* Di-
midiatos versus Aeneidis sup-
plere multi conati parum fe-
liciter. *id.* Virgilius à Sciro-
ne audivit quidem præcepta
Epicuri, sed Academicus fuit
& Platonis sententias aliis
omnibus prætulit. *id.*

ius in Virgilium allegatur à Græco scriptore Joanne Ma-
ig. 206. & 229. καθά Βερύλιου, ὁ σοφὸς Ῥωμαίων ποιητὴς συνερπύ-
ο δὲ σοφώτατος Σέρβιος ὁ Ῥωμαῖος ἐν τοῖς αὐτοῦ συγγράμμασιν ἐξέθε-
ον ὅτι μετὰ τὸ τέλευτῆσαι τὸν Αἰνείαν κ. τ. λ. Commentarios in
ium respicit etiam Servium laudans Lupus Ferrariensis
da XV. Servius *Magister Urbis* dicitur ab Acrone ad Hora-
Sat. IX. 78. Valentiniani Imp. temporibus scripsisse no-
Andreas Bosius (a) de Pontifico maximo Romæ veteris
X. §. 9. atque patet è Macrobio, qui sub Honorio & Theo-
Præpositus sacri cubiculi fuit, & Servium in Saturnalibus
ater confabulatores convivasque Prætextati, ætate prove-
s inducit quasi literatorum omnium longe maximum do-
numque doctorem. Et lib. VI. cap. 6. *quotidie enim Romana
enarrando eundem vatem (Virgilium) necesse est habeat bu-
notationis sententiam promptiorem.*

ma editio Servii est Romana apud Udalricum Gallum in
ne anni nota, (b) sed non multo junior Virgilio quem
iis 1470. fol. excudit Vindelinius Spira, adjunctis hisce ad
n versibus.

genitus Spira formis monumenta Maronis

Iæc Vindelinius scripsit apud Venetos.

vident ergo alii Polycletos, Parrhasiosve

P 3

Et quos-

Et quosvis alios id genus artifices.

Ingenuas quosvis Musarum diligit artes.

In primis illum laudibus afficiet.

Nec vero tantum quia multa volumina, quantum

Quod perpulcra simul optimaque exhibeat.

Mox in eadem Veneta urbe 1471. fol. Servius excussus per
stophorum Baldarfer Ratisponensem, adscripto hoc octo

In commune bonum mandasti plurima formis

Ratisponensis gloria Christophore.

Nunc etiam docti das commentaria Servi

In quibus exponit carmina Virgilii.

Divulgasque librum qui rarior esse solebat

Ut parvo pretio quisque parare queat.

Hunc emite, o juvenes, opera Carbonis ad unguem

Correctus vestris serviet ingeniis.

Præter editionem vero Virgilii Venetam cum Servii comm
excusam per Jacobum Rubeum Gallicum 1475. fol. prodiit
Servius eodem anno Mediolani fol. & Virgilius cum Servi
net. 1480. fol. arte Petri Pinsii Cremonensis, Barthol. Bla
xandrini & Andreæ Torefani de Aufula. & 1482. fol. per
dum de Novimagio, & 1486. fol. per Antonium Barthol
Parisiensi editione Ascensiana, quæ primum A. 1505. mo
prodiit, in Lugdunensi A. 1529. & aliis, nec non in Basilee
post Georgii Fabricii recensione curante Lud. Lucio 16
lucem, *Servius Maurus Honoratus* dicitur: in opusculis eju
schio editis *Servius Marinus Honoratus*: in aliis editionibus
ter *Marius Servius Grammaticus*: in Roberti Stephani, Par
& Junctina Venet. 1542. & Petri Danielis Paris. 1600. *Mau
vius Honoratus*: in MS. Cod. Parisiensi simpliciter *Servius
tus*. Hinc Clarissimo Malvicio placet *Maurus Servius Ho*
Servium editis locupletiozem inter MSta Isaaci Vossii m
Colomesius pag. 139. Opusc. Sed nec in illo vel integrum v
rum Servium exstare crediderim. Iste Codex hodie exstat
publica Leidensi, dignus qui ab aliquo viro docto accura
editis conferatur, quemadmodum & Codex alter insigni
branaceus Virgilii cum Servii commentariis, quem ex M
Abrahami Hinckelmanni servat Rev. Joachimus Morger
Pastor Orphanotrophii Hamburgensis. Jac. Bongarsius in
la, quam edidit Clariss. Struvius fasciculo sexto miscell
p. 10. *Servium post (Petrum) Danielem emendandum suscep*
(Carolus) Labbeus: nam alteram editionem morte prævent
Daniel non potuit, cum in ea, quam habemus, negligentissim

us esset typographus, & correctore usus esset ineptissimo, ipso Daniele negotiis domesticis & litibus molestissimis occupato. Oudinum S. I. Divione præclaro MS. Servii usum novam ejus editionem meditari didici è memoriis Trevoletinis A. 1714. pag. 2034. Præstantissimæ editiones commentariorum Servii sunt præter duas, quas jam memoravi, perquam nitidas Parisiensem 1532. fol. Rob. Stephani, cui additæ etiam Pierii in Virgilium castigationes: & Junctinam 1542. nec non quam ex MSto Fuldensi locupletavit novis accessio- nibus A. 1600. Petrus Daniel, Basileenses ex Georgii Fabricii re- censione 1547. 1551. 1561. 1575. 1586. cum Servio in totum Virgi- lium, Probo, (a) in Eclogas & Georgica, & Donato (b) in Aeneidem atque recentiorum scriptorum in Poetam observatio- nibus Pomponii, Sabini, Phil. Beroaldi, Joannis Hartungi, Jod. Willichii, G. Fabricii, Bonfinis, Jo. Lud. Vivis, Cœlii Rhodi- gini, Hadr. Barlandi aliorumque, præcipue quam magno studio expolivit M. Lud. Lucius Basil. 1613. fol. præfixo indice scripto- rum à Servio laudatorum. Ne de aliis in præsentī dicam ut Pari- sienti A. 1500. Veneta 1558. fol. & Commeliniana A. 1603. quam expressit qui Virgilium cum Servii & variorum commentariis de- dit Lugd. Bat. 1680. & tribus voluminibus Jacobus Emmenes- sius, & cum hunc in medio opere fatum rapuisset, Pancratius Masvi- cius. Sed omnium qui in Servio emendando & expoliendo studium posuere & operam, longe idem hic quem dixi Masvicius, Gymna- sii Hagensis Rector celeberrimus vicit ac supergressus est in præcla- rissima editione nova Virgilii, quam Leovardixæ excudit Franciscus Halma 1717. 4. In hæc Poëta ipse typis majoribus & luculentis ex- cusus est accurate emendatus ad Codicem optimum Parisiensem, nec non illos quos Pierius & quos Nic. Heinsius inspexerant, Flo- rentinum, Romanum, Longobardicum, & ad codicem membra- raceum nobilissimi viri Henr. Adriani Marckii. Poëtæ verbis per singulas paginas subjiciuntur commentarii Servii & Jo. Pierii Va- rierii castigationes. In Eclogas & Georgica, etiam notæ breves sed loætæ Philargyrii, scriptoris veteris à Petro Daniele primum pu- blicati. Servius emendatus & suppletus potissimum ex Codice Pa- risiensi,

P 4

(a) Apud Macrobiū VI. 6. Servius locum Virgilii eclog. VI. 76. *Dulichias vexaf- erates*, ex Probi sententia interpretatur, sed in Probi quos habemus commentariis, nihil simile legas. Igitur vel alius Probus, quod non crediderim, vel Servius ex Pro- bo cotam, non ex ejus commentariis scriptis hæc accepit, vel illi minus integri ad nos pervenerunt.

(b) Pierius passim integriores laudat Donati commentarios, quos mirificis modis confpurcatos queritur Barthius ad Scat. IV. Thebaid 445. Supposititium Donatum, si- ne causa ut opinor appellat Merula pag. LVI. ad Ennii fragmenta.

rifiensi, tum etiam ex Daventriensi & ex collationibus MSS. variorum doctissimorum virorum, & editionibus præstantioribus, etiam antiquissima Uldarici Galli typis excusa. Additamenta Codicis Fuldenfis ex Petri Danielis editione, uncis ubique inclusit Masvicius: quoniam licet Servio non indigna, ab ipso tamen Servio profecta esse haud sibi persuasit, sed ex Græcis Latinisque scholiis à viro quodam docto collecta & addita, atque ita vel per errorem deinde, vel dedita quoque opera Servio adscripta suspicatur. Plane integrum vel sincerum se nobis dare Servium vel ita affirmare doctissimus Masvicius non audeat, meliorem tamen quam in aliis quæ exstant editionibus quibuscunque, sine dubio dedit, locupletissimisque indicibus instruxit, è quibus indicem scriptorum, ut instituto meo congruentem infra ab eodem mutuabor. Indicem etiam Erythræi in Virgillum addidit, sed in numeris libri primi Aeneidos propter neglectos ab auctore indicis quatuor primores versiculos semper quaternarius est addendus, nisi in inveniendo frustra esse velis. Editum passim Servium multi viri docti jam notarunt farraginem esse non modo ex antiquioribus commentariis Alexandro, Aspro, Capro, Carminio, Celso, Hygino aliisque: sed etiam ex Cornuto, Donato & Probo, qui nominatenus in illis allegantur. Quandoque etiam Commentarii citantur, nullo addito nomine auctoris, ut in 1. Georg. 147. *superfluam enim questionem movent quidam commentarii*. Etiam Servius ipse allegatur ad Eclog. IX. 1. & hæc ecloga continuum ut ait Servius non habet carmen, sed de diversis locis Theocriti aliqua ad eam contulit. Sic enim legas in editione Petri Danielis. Sed in illa Rob. Stephani & aliis sincerioribus, quas Masvicius (a) secutus est, Servii nomen est omissum.

INDEX SCRIPTORUM

in Servii Commentariis (b) ad VIRGILIUM citatorum

Ex editione Masviciana.

A BAS in Troicis. Ae. 9. 264.	ACCIIUS in Bacchis. Ae. 12. 605.
ACADEMICI . Ae. 3. 90.	in Clytæmnestra 1. 46. 48. 92.
6. 272.	in Deiphobo. 2. 17.
ACCIIUS . Ae. 1. 126 4. 404.	in Pelopidis. 5. 40.
in Atreo. 8. 130.	in Philoctete. 9. 622.

in Troas-

(a) Per lapsum typographi *Masvicius* appellatur in Actis Erud. 1714. p. 47. Rectius A. 1717. pag. 390.

(b) In indice editionis Leovardiensis nonnulli etiam scriptores ex Philargyrii scholiis adjuncti erant quos omisi, quoniam indicem in Philargyrium integriorem supra & separatim exhibui.

IN SERVIO AD VIRGIL. Lib. I. cap. 12. 233

- vadibus. 4, 182,
 IUS. Æ. 4, 404,
 US. (a) Æ. 4, 641,
 POTUM Græcum . G.
 7,
 US. G. 1, 75,
 US GALLUS , de ver-
 d jus civile pertinenti-
 G. 1, 264,
 LIUS MACER , poeta
 mens. E. 5, 1, Æ. 1, 439,
 HYLUS. Æ. 1, 99, 10, 738,
 US. G. 1, 378,
 NIUS. E. 9, 23, Æ. 11,
 zra. 4, 194,
 ANDER ex verustissimis
 illi interpretibus. Æ. 8.
 ANDER AETOLUS,
 ro, qui inscribitur Mu-
 Æ. 12, 532,
 ANDER POLYHI-
 R. Æ. 10, 388,
 ARCHUS , Historicus
 us Æ. 3, 334,
 REON. Æ. 1, 753, 11, 550
 AGORAS. Æ. 4, 625,
 LES. Æ. 3, 384,
 US PLACIDUS. Æ.
 US ANTONIUS. Æ.
 53,
 LONIUS , (RHODI-
 Æ. 2, 490, bis 3, 290, 5,
 2, 749, 753,
 autic. Æ. 4, 1, ex tertio
 quartum A Encidos tran-
 Virgilius.
 EJUS. Æ. 8, 275,
 Arboribus. G. 2, 126,
 de Dæmonio Socratis. Æ. 3, 634
 ARATUS. E. 3, 40, bis 3, 60, G. 1,
 240, 354, 366, 375, 432, 433, 2,
 474, 537, Æ. 9, 659,
 ARCADUM rerum scriptores,
 Æ. 8, 336,
 ARISTONICUS , historicus,
 Æ. 3, 334,
 ARISTOPHANES . G. 1, 8,
 Æ. 5, 830,
 ARISTOTELES . E. 1, 23, G:
 1, 19, Æ. 1, 376, 5, 81, 6, 448,
 ARUSPICINAE libri. Æ. 8,
 398,
 ARTES. Æ. 1, 539, 10, 33,
 ARTIGRAPHI. Æ. 11, 76,
 ASCONIUS PEDIANUS. E.
 3, 105, 4, 111,
 ASELLIO , Historiarum octa-
 vo. Æ. 12, 121,
 ASINIUS POLLIO. Æ. 2, 7,
 6, 554, 11, 183,
 ASPER. G. 2, 324. Æ. 7, 169, 337,
 543, 9, 4, 418, 678, 10, 188, 439,
 565, 673, 737, 11, 358,
 ATTA. G. 1, 43,
 in Megalensibus. E. 7, 33,
 ATTACINUS. Æ. 10, 396,
 infra, Varro,
 ATTEJUS. Æ. 1, 277, 5, 45,
 ATTEJUS PHILOLOGUS,
 Æ. 1, 605,
 AUCTOR DECLAMATIO-
 NUM in Virgilium. Æ. 10,
 532,
 AUGURALES LIBRI. Æ. 9,
 20.
 AUGURALIA COMMEN-
 TARIA. Æ. 1, 402,
 AUGURUM LIBRI. Æ. 3,
 537. 4, 45, 8, 95,
 AUGU-

m, ut videtur, cum Accio;

- AUGUSTUS**, Memoria vitæ suæ. E. 9. 47.
libro secundo de Memoria vitæ suæ. ibid.
in Commemoratione vitæ suæ. AE. 8. 696.
Oratio funebris Marcelli. 1. 716.
- AVIENUS** Livium jambis scripsit. AE. 10. 388.
jambis scripsit Virgilii fabulas & de Cometarum differentiis. 10. 272.
- AULUS GELLIUS**. AE. 7. 740.
in libris Noctium Atticarum. 5. 738.
- BACCHYLIDES**. AE. 2. 201.
in Dithyrambis. 6. 21. 11. 93.
- BAEBIUS MACER**. E. 9. 47.
AE. 5. 556.
- BEGOE**, **NYMPHA**, de arte Fulgitarum apud Tuscos. AE. 6. 72.
- CAECILIUS**. G. 1. 74.
- CAELIUS**. AE. 4. 206. 6. 9. 10. 145.
libro tertio. G. 1. 77.
in septimo. 2. 345.
Historiarum libris. AE. 4. 390.
- CAESAR**.
in Ephemeride suæ. AE. 11. 743.
- CAJUS**. F. C. 3. 306.
- CAJUS MEMMIUS**, de Triumpho Luculli lib. IV. AE. 1. 165.
- CALLIMACHUS**. AE. 1. 412. 3. 17. 6. 258. 11. 543. A. 1710. 7. 778.
- CALVUS**. AE. 2. 632. 4. 58. 11. 169.
in Jo. E. 6. 47. 8. 4.
- CALVUS**, in Thematibus Virgilii. AE. 10. 18.
- CAMPESTER**, (fortasse de Cometis) AE. 10. 172.
- CAPER**. AE. 6. 545. 9. 788. 12. 120.
in libris Eucleati sermo 344.
in libris Dubii generis. 10.
- CARMINIUS**. AE. 6. 631. 406.
de Elocutionibus. 5. 231.
- CASSIUS HEMINA**. A. 425. 7. 631. 12. 603.
- CASSIUS**, Annalium se AE. 1. 60.
- CASSIUS**. G. 1. 10.
- CATALECTON**, carm. gilii. AE. 1. pr.
- CATO**. G. 1. 260. AE. 1. 2. 574. 730. 3. 64. 314. 401. 121. 293. 427. 620. 682. 760. 7. 158. 539. 682. 691. 694. 10. 13. 12. 134.
in libris ad filium de Agricola G. 2. 412.
ejus Anticatones. AE. 6. de Consulatu suo. E. 4. in libris ad Filium. G. 2. in Lucium Furium: & tione. AE. 4. 244.
Georgica. G. 1. 43.
in Legem Voconiam. A. in Orationibus. 7. 259. 1. Oratione ad filium. G. 2. Oratione de Achæis. E. in Origimibus. G. 1. 75. 2. 1. 9. 10. 99. 277. 3. 637. 564. 755. 7. 678. 9. 603. 184. 541. 11. 316.
Originum primo. 1. 425. libro secundo. 11. 700. 7.
- CATO** de Italicis Urbibus. 7. 678.
primo de Re militari. 10.
- CATULINUS**. AE. 10.

IN SERVIO AD VIRGIL. Lib. I. cap. 12. 235

ILLUS, G. 2. 95. AE. 4. 409.
5. 591. 610. 6. 456. 623. 12.

US. G. 1. 277.

OGRAPI. AE. 7. 563.

RO. E. 1. 17, 23, 2, 58, 3.

33, 58, 8, 63, 9, 7, 42, G. 1,

8, 130, 2, 76, 464, 3, 20, 4,

334, AE. 1, 97, 107, 182.

310, 451, 580, 594, 603,

702, 2, 16, 98, 132, 157, 203.

794, 3, 284, 341, 576, 477,

359, 376, 511, 4, 486, 490,

608, 5, 203, 287, 317, 391,

862, 6, 275, 514, 553, 612,

649, 7, 295, 484, 586, 753,

8, 275, 483, 652, 9, 254, 371,

616, 10, 467, 564, 11, 164,

496, 704, 831, 12, 48, 100,

437, 17, 931,

Opium Pulchrum. AE. 12.

†

ato. 3. 22.

archia. 4. 244.

oris Auguralibus 5. 738.

uto. 1. 509.

primo ad Brutum. 8. 395.

ina. E. 2. 25.

esarianis. 11. 438. 187.

utilinaria. G. 3. 228. AE.

95.

atone majore. G. 3. 96.

E. 11. 52.

elianis. 11. 708.

ejorariana. 9. 546.

RO de Deorum natura.

1. 274. 301. 3. 600. 4. 378. 577.

ialogis. 6. 877.

ivinatione. 3. 443. 7. 259.

lomo. 8. 269.

ontejana. 9. 675.

rumentaria. 10. 481.

in Fundiana. G. 2. 342.

in Gabinium, in Tusculanis.

G. 1. 120.

Georgica. 1. 43.

in Hortensio. AE. 1. 273. 335.

8. 485.

in libris Legum, sive de Le-

gibus. AE. 6. 611. 9. 276. lib. 12.

3. 63.

in Miloniana. E. 9. 11. G. 2. 384.

AE. 1. 152. 3. 416. 12. 714.

pro Murena. AE. 3. 64. 339.

conomicis. G. 1. 43. 2. 288. 4. 12.

AE. 1. 707.

in Officiis. 11. 660. 12. 725.

de Oratore. AE. 1. 180.

in Oratore. 8. 408.

Paradoxis. 1. 468.

in Philippicis. E. 6. 55. 9. 36.

AE. 1. 294. 3. 420. bis. 3. 632.

4. 653. 685. 6. 622. 10. 105.

Philippica prima. AE. 4. 348.

Philippica secunda, 2. 407.

Philipp. tertia, E. 2. 45.

in Pisone. 7. 2.

pro Planco. 3. 50.

in Pompejana. G. 3. 64.

CICERO pro Quintio. AE. 10.

48.

pro Rabirio. 1. 17.

de Republica. 1. 153. AE. 10. 325.

12. 335.

in libris de Republica. G. 2. 157.

in Rhetoricis. AE. 9. 481. 614.

Rhetoricorum primo 8. 321.

in Rosciana. G. 1. 265. AE. 1. 544.

3. 331.

Sestiana. AE. 1. 181. G. 8. 634.

Scauriana. 1. 174.

in Elegia Tale masti. E. 1. 58.

Timæo G. 1. 31.

Timæo, & Oratore. AE. 4. 482.

Tuscu-

736 INDEX SCRIPTORUM

- Tusculanis Quest. E. 2. 27. AE. 1. 397, 730, 4. 20. 10. 53.
in Tusculanarum quinto. G. 2. 499.
in Verrinis. E. 6. 76. G. 3. 1. AE. 1. 5. 6. 195. 2. 21, 707, 3, 501, 5, 173. 6, 273, 8, 78,
libro primo Verrinarum, 2, 778.
in prætura Verrinarum, 3, 84,
in Verrem, G. 3, 306,
CINCIUS. G. 1. 10. AE. 2. 225.
CINNA, poeta optimus, in Smyrna. E. 9. 35. G. 1. 288.
CIRINA, carmen Virgilii. AE. 1. pr.
CLANARIUS. AE. 11. 316.
CLAUDIUS QUADRIGARIUS, historicus. G. 1. 103.
1. Annalium. AE. 1. 112.
1. v. Annalium. G. 1. 135.
CLINIUS. AE. 1. 277.
CLODIUS, Commentariorum scriba. AE. 1. 56. 2. 229.
CLODIUS TUSCUS. AE. 12. 657.
CODRUS, poeta tempore Virgilii. E. 7. 22.
CÆLIUS, historicus, AE. 3. 402.
COLUMELLA, lib. VIII. AE. 3. 540.
COMMENTARIUS quidam. AE. 7. 543.
COMMINGIANUS, E. 3, 21,
CONON, in libro de Italia. E. 7, 738,
COPA, carmen Virgilii, AE. 1, pr.
CORINTHUS, AE. 10, 547,
CORNELII oratio in Alphenum. E. 9, 10,
CORNELIUS. AE. 7, 445.
CORNELIUS BALBUS. AE. 4. 127.
CORNELIUS NEPOS, Vita illustrium. AE. 1. 372.
CORNELIUS TACITUS. AE. 3. 399.
CORNIFICIUS LONGUS. AE. 3, 332,
CORNUTUS. G. 1, 277, 49, 153, 492, 9, 348, 675,
COSMOGRAPHI. AE.
CRATER, carmen. AE. 6, 667,
CRETHEUS, poeta. L. AE. 9, 774,
CTESIAS. G. 1, 30, AE. 1,
CULEX, carmen Virgilii. 1 pr.
CYROPAEDIA Xenophani. AE. 1, 480,
DECLAMATIONES in Virgilium. AE. 10, 532,
DEMOSTHENES. AE. 11, 301,
DIDYMUS. AE. 4, 261,
DIOGENES. G. 1, 30,
DIONYSIUS. G. 1, 215,
DIRAE, carmen Virgilii. 1, pr.
DISCIPLINA MILITARIA. AE. 10, 428,
DONATUS. E. 2, 17, 3, 3120, 198, 425, 2, 4, 324, 414, 153, 346, AE. 2, 557, 242, 535, 636, 6, 177, 230, 623, 7, 1, 543, 563, 8, 333, 642, 9, 31, 363, 546, 675, 331, 463, 11, 316, 318, 763, 365, 366, 507, 514, 529, 535
EMPEDOCLES. E. 6. 1
ENNIUS. E. 9, 23, G. 1, 12, 2. 336, 342, 3, 76, 4, 171, 8, 35, 24, 55, 29, 85, 122, 228, 277, 285, 534, 745, 173, 241, 274, 355, 651,

IN SERVIO AD VIRGIL. Lib. I. cap. 12. 237

- 4.9.404.576.5.37.6.219.
 685.686.705.748.764.778.
 846.7.320.622.682.804.8.
 500.9.165.329.401.422.
 528.641.656.678.747.10.
 0.396.532.11.19.27.236.
 306.326.601.608.660.12.
 120.294.298.499.552.
 657.709.
 nalibus. *Æ.* 3, 333,
 o septimo decimo; *G.*
 88.
 nia. *AE.* 1, 56,
 yrarum. 12. 122.
 IUS. *AE.* 3, 84,
 RUS, historicus, *G.*
- DUS. *AE.* 1, 653,
 RMUS. *AE.* 1, 12,
 LAMMATA, carmen
 lii. *AE.* 1, pr.
 NIDES *G.* 1, 19,
 OSTHENES. *AE.* 1,
 7,
 SCA DISCIPLINA :
 426, 737,
 SCI libri. *AE.* 3, 537,
 3,
 SCORUM libri. *E.* 4
- SCI libri de Fulguratu-
E. 1. 46.
 KUS. *E.* 3. 40.
 ERUS. *G.* 2, 139,
 ORION. *E.* 10, 1, *AE.* 2,
 201, 3, 17, 6, 618,
 ORIONIS Carmina. *E.*
- ORION translatus a
E. 10, 50,
 IDES. *AE.* 3, 46, 4, 470,
 337,
- in *Alcesti.* 4, 694,
 in *Hercule.* 6, 21,
 in *Phœnissis.* 11. 602.
 FABIVS *AE.* 8, 630,
 FABIVS MAXIMVS *Anna-*
lium. 1. *AE.* 1, 7,
 FABIVS PICTOR. *G.* 1, 21,
AE. 12, 603,
 FATALES LIBRI. 2. 140.
 FRONTO, *AE.* 1, 413, 7, 30,
 688,
 GAIVS MEMMIVS, *De tri-*
umpho Luculli. *AE.* 4. 261.
 GALLVS. *E.* 10, 1, 6, 73,
 GALLVS *Euphorionis* *Car-*
mina transtulit. *E.* 6. 72.
 10. 5.
 GARGILIVS MARTIALIS:
de Hortis vel Hortorum cultu-
ra. *G.* 4. 148.
 GELLIVS. *G.* 1. 260. *AE.* 8.
 638.
Annalium libris. 4. 290.
De GENTE *populi Romani.*
 (fortasse *Varronis.*)
 GEORGICA *Magonis Afri,*
Catonis, Varronis, Cicero-
nis. *G.* 1. 43.
 GESTA POPULI ROMA-
 NI, olim appellata *Aeneis.*
AE. 6. 752.
 GRACCHVS. *G.* 2. 288.
 in *Concionibus.* *AE.* 7. 716.
 in *Orationibus.* 11. 301.
 GRAECI. *AE.* 3. 167.
 GRANIVS LICINIANS.
Cœna v. *AE.* 1. 741.
 HADRIANVS. *AE.* 8. 682.
 HEBRVS. *AE.* 7. 5.
 HERACLIDES. *AE.* 1. 277.
 HERACLITVS. *G.* 1. 86. *AE.*
 6. 265. 11. 186.

- HERODOTUS. E. 9. 13. 4. 424.
12. 701.
in prima historia. G. 3. 532.
- HERYLUS AE. 6. 289.
- HESIODUS. E. 6. 42. G. 1. 1. 14.
175. 176. 245. 276. 277. 299. AE.
I. 136. 200. 452. 2. 83. 3. 211. 4.
484. 511. 7. 47. 8. 130. 325.
α:ει:Γουα:κα:ν. 7. 268.
Θεογονία. 8. 314. 12. 164.
Α'σπ.δοποιία. AE. 12. 164.
- HIPPARCHUS, de signis. G. I.
137. AE. 5. 49.
- HISTORIAE. AE. 10. 91.
- HISTORIA POENORUM .
AE. I. 347. 740.
- HISTORIA ROMANA. AE.
8 461.
- HOMERUS. E. 2: 20, 65, 5: 66. 6,
48, 58, 7, 61, 8. 11. G. 1, 264, 383,
2: 87, 3, 306, 4, 83, 232, 261,
298, 373, 393. AE. 1, 7, 21, 34,
38, 83, 89, 96, 97, 98, 104, 105,
163, 113, 114, 151, 220, 227,
309, 382, 472, 475, 486, 491,
494, 525, 549, 728, 746, 2, 7,
35, 44, 108, 197, 278, 311, 329,
391, 503, 504, 541, 592, 604,
772, 3, 19, 86, 98, 136, 192. 246,
270, 420, 489, 590, 623, 635,
678, 4, 33, 146, 238, 254, 496,
613, 647, 654, 674, 696, 5, 9, 85,
112, 370, 426, 468, 487, 490,
509, 510, 512, 515, 517, 56, 594,
735, 806, 808, 816, 6. 1, 56. 107.
121, 134, 149, 228, 233, 251,
278, 284, 288, 362, 432, 437,
445, 468, 484, 532, 578, 595,
616, 625, 650, 701, 894, 7, 14, 12
19, 20, 275, 282, 320, 466, 550,
641, 705, 722, 803, 8, 1, 2, 30,
127, 165, 183, 274, 315,
459, 461, 527, 529, 589,
624, 669, 670, 695, 699, 9,
157, 264, 265, 269, 274,
319, 328, 348, 437, 475,
529, 563, 617, 633, 660,
709, 715, 767, 792, 804, 8,
77, 82, 115, 265, 270, 303,
360, 471. 487. 519. 526. 55
567, 592, 697, 724, 738,
745, 767, 842, 860, 900,
24, 90, 101, 183, 246, 269,
287, 329, 381, 418, 477,
483, 484, 490, 492, 11,
664, 739 751. 790. 811. 831.
863, 901, 12, 67, 84, 102,
142, 151, 170, 176, 197,
266, 309, 538, 546, 587,
664, 684, 691, 725, 764,
830, 869, 896, 908, 952,
in Odyss. & Iliad. 1. 12. 4
in Odyssca. 3: 466. 6. 582.
in Necromantia . 3. 67.
- HORATIUS. E. 1. 37, 7. 1
14, 47, 53, 54, 66, 3. 8. 6,
84, 88, 90. 120, 4, 20, 47,
20. 21, 56, 66, 6, 42. 7. 7
47, 55, 8, 11, 28, 9, 29, 33,
bis. G. 1: 24, 207, 266. 273.
308, 320, 336, 400, 418,
500. 2. 40. 42. 59. 149. 197
330, 385, 455, 3, 6, 125,
153, 173, 360, 443, 539, 4
230, AE. 143. 61, 87, 211.
218, 246. 247, 252. 296, 38.
444, 525. bis. 539, 547, 594
607, 701, 705, 707, 719.
742. 2. 4, 29, 96, 133, 202.
272, 367, 377, 433, 554.
615, 620. 3: 2, 3, 93, 94, 116

IN SERVIO AD VIRGIL. Lib. i. c. 12. 239

- 553.576.4.5. 10. 54.76.94.
 124.266.384.402.403.409.
 508.558.559.585.610.654.
 71.122.172.192.344.421.
 745.6.L.18.20.27.152.179.
 207.273.596.603.609.611.
 617.645.772.848.7.19.47.
 19.115.188.363.377.bis.
 435.480.498.537.597.605.
 696.8.25.83.163.403.409.
 577.702.726.9.96.373.
 582.633.641.10.102.444.
 653.727.11.1.65.126.195.
 259.280.403.552.601.788.
 00.139.208.209.211.527.
- te poetica. G.2.475.Æ.
 r. 12, 227, 6, 34, 176, 660,
 64, 12, 17, 83,
 TENSIVS. Æ. 11, 496,
 VIUS, Historici belli lib.
 E. 12, 121.
 INUS. Æ. 1, 281, 534, 7,
 2, 120,
 amiliis Trojanis. 5, 389,
 alicis urbibus. 7, 412, 678,
 597,
 tu urbium Italiæ. 3. 553,
 RATES, Laus Busiridis.
 55, Æ. 7, 11,
 1, artigraphus. Æ. 5, 522,
 Æ. 7, 38, 10, 72,
 Calvi tragœdia. E. 6, 47,
 INALIS. E. 3. 8. 76. 7. 26.
 27. G. 1. 58. 207. 2. 320. 461.
 498. 502. 506. 539. 3. 328. 4.
 Æ. 1. pr. 5. 20. 100. 168. 184.
 350. 641. 658. 730. 2. 19. 102
 445. 554. 3. 21. 136. 518. 4.
 98. 209. 214. 228. 402. 516.
 698. 5. 52. 122. 117. 179. 340.
6. 129. 140. 179. 229. 274. 304.
 332. 431. 741. 773. 843. 7. 115.
 247. 499. 579. 581. 8. 106. 342.
 474. 9. 497. 614. 620. 628. 10.
 494. 564. 693. 11. 269. 458. 537.
 706. 715.
 LABEO. Æ. 1. 382.
 LEGES DUODECIM TA-
 BULARUM. E. 8, 99, Æ, 6,
 609, 12, 606,
 LEGES NUMAE. E. 4, 43,
 LEGES REGUM. G. 1, 386,
 LIBETHRUS, poeta. E. 7. 21,
 LIBRI ANTIQUI. Æ 8, 278,
 288,
 LIBRI ANTIQUIORES. Æ.
 3. 133.
 LIBRI AUGURALES. Æ.
 9. 20.
 LIBRI AUGURUM. Æ. 3.
 537. 4. 45. 8. 95.
 LIBRI ETRUSCI de Fulgu-
 ratura. Æ. 1. 46. 3. 537. 8. 398.
 LIBRI HARUSPICINAE.
 Æ. 8. 398.
 LIBRI INDIGITAMENTO-
 RUM, sive LIBRI PONTI-
 FICALES. E. 5. 66. G. 1. 21.
 Æ. 9. 641.
 LIBRI RECONDITI. Æ. 1.
 402.
 LIBRI SACRORUM. E. 7.
 31. Æ. 9. 408.
 LINUS. E. 6. 73.
 Theologia. 4. 56.
 LIVIUS ANDRONICUS. Æ.
 4. 37. 10. 636.
 in Odyssia. Æ. 1. 96.
 LIVIUS. E. 6. 45. G. 1. 472. 3. 1.
 Æ. 1. 263. 246. 370. 460. 480. 665.
 2. 148. 3. 106. 4. 242. 5. 560. 6. 8.
 198. 760. 814. 825. 860. 7. 10. 158.
 8. 330.

8. 330. 9. 745. 10. 13. 14. 145. 11. 316. ex Annalibus & Historia Livius constat Sallustius ex Historia *Æ.* 1. 377.
in primo. 1. 9.
libro *XCIV.* 9. 715.
- LONGUS** *Æ.* 10. 245.
- LUCANUS** *E.* 1. 7. 34. 3. 60. 89. *G.* 1. 39. 243. 326. 364. 482. 489. 2. 50. 116. 121. 288. 479. 499. 3. 12. 102. 340. 416. 426. 524. 4. 127. 221. 278. *Æ.* 1. pr. 6. 12. 39. 62. 169. 207. 350. 398. 402. 539. 605. 2. 23. 166. 171. 257. 268. 446. 468. 501. 506. 512. 781. 3. 22. 73. 209. 326. 379. 433. 522. 539. 4. 8. 45. 72. 168. 253. 311. 358. 462. 513. 5. 2. 18. 240. 735. 745. 6. 47. 60. 78. 80. 118. 127. 135. 149. 152. 247. 298. 320. 418. 532. 621. 662. 796. 831. 835. 879. 7. 142. 206. 412. 605. 711. 717. 732. 753. 8. 33. 201. 246. 275. 295. 454. 517. 725. 9. 517. 530. 627. 643. 705. 808. 10. 98. 145. 166. 207. 220. 392. 432. 444. 528. 744. 11. 197. 247. 262. 268. 334. 472. 418. 445. 849. 12. 8. 258. 359. 701. 750.
in primo. *G.* 2. 480.
in Orpheo. 4. 493.
- LUCILIUS** *E.* 6. 53. *G.* 1. 129. 2. 98. 4. 376. 387. *Æ.* 1. 80. 157. 185. 248. 707. 730. 2. 77. 4. 458. 8. 83. 337. 9. 227. 641. 10. 184. 329. 532. 564. 11. 601. 125.
- LUCILIUS**, non poeta. *Æ.* 9. 573.
libro primo. *G.* 4. 25. *Æ.* 10. 104.
in tertio. 10. 245.
in quinto. *G.* 1. 266. *Æ.* 10. 398.
in septimo. 12. 646.
- in trigésimo. *G.* 3. 159.
- LUCRETIUS** *E.* 6. 31. 33. 4. 46. 51. 129. 139. 2. 42. 24. 372. 479. 3. 124. 135. 136. 287. 293. 478. 481. 482. 219. 225. 443. *Æ.* 1. 62. 12. 747. 3. 587. 4. 132. 486. 606. 527. 628. 6. 127. 239. 596. 7. 37. 804. 8. 187. 9. 20. 45. 467. 807. 899. 11. 230. 1794.
- LUTATIUS** Communiu
storiarum. *Æ.* 9. 710.
libro quarto. *G.* 4. 564.
- LYRICI ANTIQUI** *E.* 2. 21.
- LYSIMACHUS** *Æ.* 2. 21.
- MAECENAS**, Carmina ej
Augusti gesta. *G.* 2. 42.
- MACER** **BAEBIUS** *E.* 5
Æ. 5. 556.
- MAGONIS** **AFRI** *Geor*
G. 1. 43.
- MARINUS**, Lupercorum
ta. *E.* 1. 20.
- MARTIALIS** *Æ.* 2. 16. 12
646.
- MARULLUS** **MIMOG**
PHUS *E.* 7. 26. *Æ.* 7. 49
- MASSURIUS** **SABINUS**
2. 225.
- MELA**. 9. 31.
- MELISSUS** *Æ.* 4. 146.
De Apibus. 7. 66.
- C. MEMMIUS**, de *L*
triumpho. *III.* *Æ.* 1. 1
261.
- MENANDER**. *Æ.* 3. 27
120.
- MENEKRATES** *Æ.* 6. 14
- METO** *Æ.* 3. 284.
- METRODORUS**. De 2
fc

IN SERVIO AD VIRGIL. Lib. I. cap. 12. 241

- libros XV. G. 1. 230.
US, in Prolegomenis. 735.6.134,191,529.7:320.798.
US, ejus carmen *Cra-* 9.246. 10. 145. 11. 279. 12. 100.
E. 6.667. 514. in Fastis. G. 4.43. AE. 11.
IS. AE. 1. 217,277,3, 870. Metamorph. E. 5. 10. AE.
 ,267. 5.95.6.77.7. 111,412.8.562.
omacha. G. 1. 266. **PACUVIUS**. AE. 1. 59.2. 557,
Punico. AE. 1: 174, 651. 3. 540.4.9.473.5.28.7.320.
 11.259. 12.298.
Antiope. 12.605.
Antiope. 12.605.
Hermiona. 5.40. 11.169.
in Medea. 11. 543.
Teucro. 1. 91.9. 667.
PALAEPHATUS. AE. 3. 7-
 80.
PAPINIUS. AE. 5. 380.
PERSIUS. E. 3.8. G. 1.403.3.199.
 328,363.374. 4.198.256.303.
 AE. 2.183.580.707.727.2.202.
 3.382.483.4.331.5.19,85.128.
 138,6.136.187.7.16.8.219.248.
 9.641.10.481. 11.192.552.
 fat. 1. & v. VI. 3. 63.
PETOSIRIS. AE. 10:275.
PETRONIUS. AE. 3. 57, 12,
 159,
PHANODICUS, *Δελιακῶν* li-
 bris. AE. 6,14,
PHILISTHENES. E. 1,66,
PHILOCHORUS. AE. 8,600,
PHILOSTEPHANUS, *Πελο-*
νήσου. AE. 1. 200.
Περί Εὐρημάτων. G 1,19,
PINDARUS. E. 9,29, G. 1,14,16,
 31, AE. 3,704,5.830.10.312,738.
PISO. AE. 2.761 10.76.
PIUS, *Homeri commentator*.
 AE. 5.735.
PLATO. G. 2,336, AE. 3,68,443:
 4,651, 5,81,84, 6,432,434,
 448,
 in *Phædone*, AE. 6,21,703,
 Q in

Antiope. AE. 2:
 715.

SUS, de *Cometarum*
Antiope. AE. 10. 272.

Antiope Troica. G. 3.36. AE.

Antiope. G. 2.215. 3.392.
 :261

Antiope. G. 1.19.47,260. AE.
 10.175.

Antiope in *Antiope*. G. 3. 147.
 . E. 4:10.

Antiope in *Antiope*. G.

Antiope in *Antiope* lib.
 E. 1.182.

Antiope, *Antiope* 11. 715.

Antiope in *Antiope*. G. 1:43.
Antiope Sphæra Græca-
 . 218:

Antiope FIGULUS. AE.

Antiope LEGES. E. 4.43:
 : spoliis opimis AE. 6.

Antiope. AE. 1. 397.

Antiope. E. 4. 10. G. 1. 8.
 . 389. AE. 3. 98. 6. 392.

Antiope. E. 3.106. 10. 62. G. 1.
 . 7.3.431.4.495. AE. 1. 297.

. 2.457.462. 5. 199.409.

- in libris *we* *Παιδείας*. G. 4. 153.
 in Symposio. AE. 6, 444,
PLAUTUS. E. 3, 16, 10, 69, G. 1.
 74. 2. 115, 288, 3, 497, 4, 170, 171,
 296, 562, AE. 1, 439, 464, 482,
 484, 707, 728, 742, 2, 51, 62,
 106, 3, 42, 539, 683, 4, 82, 194,
 231, 533, 5, 19, 6, 205, 222, 229,
 776, 7, 715, 8, 310, 9, 265, 329,
 375, 401, 10, 198, 532, 558, 785.
 in Addicto. G. 1, 124,
 Amphitryone. G. 1, 208, AE, L.
 195, 2, 206, 4, 229, 8, 127, 564,
 636.
 in Asinaria. 9. 648. II. 361.
 Aulularia. G. 2, 193, 189, 344,
 AE. 11, 592, 627, 12. 267.
 Bacchidibus. E. 8. 71. AE. 2. 13.
 6, 62, 383, 12, 7,
 Captivis. G. 4. 376.
 Casina. G. 2, 222,
 in Cistellaria. AE. 4, 424, 10, 615,
 Curculione. AE. 4, 424, 608, 6,
 595, 8, 263, 648, 12, 257.
 Epidico. II, 160,
PLAUTUS Menæchmis. G. 1.
 137, AE. 4, 267, 373, 8, 632,
 Mercatore. G. 1, 266, AE. 1,
 640.
 Milite glorioso. E. 5, 57, G. 2, 134.
 393. E. 9, 20, AE. 1, 237, 4,
 608, 12, 87,
 Mostellaria. E. 1. 59. AE. 5. 112. 9.
 4, 696, 10, 231,
 Perfa. E. 5, 57,
 Poenulo. G. 4, 39, AE. 1, 20,
 9, 486, 641. AE. 10. 231, 727,
 Pseudolo. AE. 1, 144, 382, 4,
 301,
 Purgopolinice. 4, 149, 12, 7,
 Querulo 3. 226.
 Rudente. G. 1. 67. 2. 344. 3
 Vidularia. E. 2, 63.
PLINIUS. E. 3: 18, G. 1, 59,
 39, 2, 119. 152, 3, 136, 422
 4. 88, 127. 200, AE. 1. 3 10
 550, 4, 9, 7. 678. 8, 33, 652.
 706, 11, 90,
PLINIUS Secundus, E. 3, 8
 9, 87, 10, 174, 272,
 in Naturali historia. E. 2
 30, G. 1, 410, 2, 146, 168, A
 2, 17, 178, 3, 90, 4, 37, 261
 551, 552, 6, 180, 205, 218
 309, 7, 678, 700, 8, 402, 6
 715, 10, 184, 12, 119.
PLINIUS De RE Gramm
 EA. 2. 18. 69.
PLOTINUS, Philosophu
 9. 184.
PLUTARCHUS De poet
 utilitate. AE. 3. 14.
POENIAS, tragicus anti
 AE. 4. 694.
POLLIO Tragœdiarum u
 que linguæ scriptor, E
 AE. 6. 554,
PONTIFICALES LIBR
 66, G. 1. 21. 272. 344. AE. 7
 12. 603.
 libri, Indigitamenta.
 21.
PORPHYRII liber, Sol.
 66.
POSTUMIUS de adventu
 næ. AE. 9. 710.
PRIAPEIA, carmen Vir
 AE. 1, pr.
PROBUS. G. 1, 277, AE. 1,
 48, 445, 2. 15, 3, 3, 82, 4,

IN SERVIO AD VIRGIL. Lib. i. c. 12. 243

6. 177. 473. 783. 866. 75
 8. 406. 9. 814. 10. 18. 335
 182 303. 444. 539. 11. 554.
 12. 174. 605.
 nporum connexione li-
 is. 7. 419.
RTIUS G. 1. 19.
MAEUS. E. 3. 40. AE. 6.
 . 678. de civitatibus to-
 rbis ad plenum Græce
 t: AE. 7. 678.
A HISTORIA. AE. 1.
GORAS. G. 4. 329. Æ.
IGARIUS, historicus.
 3.
ILIANUS. AE. 3. 661.
LIUS BLANDUS ,
 cus. G. 1. 103.
 . AE. 11. 558.
LIBRI. E. 7. 31. G. 1. 272.
 43
RUM LIBRI. AE. 9.
 . 518.
STIUS. E. 1. 17. 49. 675
 519. 8. 4 27. 71. G 1. 145
 198. 208. 260. 287. 463. 2.
 538. 4. 3. 53. 155. 383. 434.
 9. 475. 481. 4. 49. 144. 111.
 8. 293. AE. 1. 6. 9. 34. 50.
 100. 111. 115. 120. 150. 108.
 2. 246. 271. 274. 303. 310.
 3. 346. 377. 413. 424. 427.
 0. 492. 522. 580. 605. 620.
 7. 618. 9. 132. 169. 201. 286.
 10. 433. 452. 501. bis. 2.
 23. 17. 104. 128. 278. 297.
 1 414. 420. 425. 516. 522.
 8. 594. 595. 4. 23. 62. 204.
 213. 214. 245. 271. 283. 290. 336.
 415. 5. 81. 203. 295. 406. 408. 524.
 588. 540. 546. 626. 735. 758. 6.
 22. 23. 539. 569. 623. 7. 48. 251.
 303. 601. 631. 678. 728. 787. 8. 125.
 127. 232. 278. 337. 352. 479. 506.
 557. 652. 725. 9. 96. 229. 246. 343.
 412. 488. 505. 558. 749. 10. 103.
 105. 168. 281. 311. 341. 370. 539.
 643. 833. 836. 11. 6. 82. 230. 338.
 421. 515. 581. 619. 682. 770. 801.
 869. 870. 12. 143. 164. 230. 282.
 425. 458. 661. 676. 715. 844. 864.
 897.
 in primo 12. 694.
 in Historiis. G 4. 182.
 in Catilinæ bello. G. 1. 350. 2.
 499. AE. 1. 10. 382. 11. 117.
 Jugurtha. G. 1. 3. AE. 1. 118. 119.
 396. 8. 8.
SAMMONICUS. G. 1. 30.
SAPPHO. E. 6. 42.
 Ερωδίαλινα. G. 1. 31.
 in Lyricis. AE. 6. 21.
SAUFEJUS. AE. 1. 10.
SCAURUS. AE. 3. 484.
 de Vita sua 12. 120.
SCRIPTORES de Arte militari.
 AE. 11. 284.
SCRIPTORES de Generibus
 Pietatis. AE. 6. 176.
SCRIPTORES de Nuptiis. AE.
 4. 458.
SCRIPTORES de Sacris Pro-
 serpinæ. AE. 6. 136.
SCRIPTORES de ratione Tem-
 plorum. Æ. 1. 509.
SCRIPTORES de Somniis. AE.
 6. 894.

- SENECA**. AE. 9. 31.
 De Ritu & Sacris Aegyptio-
 rum. 6. 154.
SERENUS, AE. 9. 762.
SERENUS poeta. AE. 6. 289.
SERENUS Lyricus. AE. 2.
 15.
SERENUS SAMMONICUS
 G. I. 102.
SIBYLLA. AE. 1. 277.
SIBYLLINI LIBRI. AE. 3.
 332.
SIMONIDES. AE. 1. 668. 6.
 576. 7. 58.
SISINNIUS CAPITO. AE. 1.
 114.
SISENNA. AE. 1. 101. 246.
 11. 316.
SMYRNA, Cinnæ carmen. E.
 9. 35.
SOLINUS. G. 2. 215.
SOMNIORUM scriptores. AE.
 6. 284.
SOPHOCLES. AE. 1. 565. 4.
 496.
 in Laocoonte. AE. 2. 204.
STATIUS. G. 3. 472. 4. 83. 125.
 AE. 1. p. 1. 77. 189. 2. 22. 54. 272.
 354. 777. 799. 3. 34. 360. 657. 4.
 132. 681. 693. 5. 138. 721. 6. 57.
 225. 248. 289. 520. 554. 565. 618.
 630. 7. 306. 518. 633. 648. 784.
 817. 8. 91. 342. 352. 373. 429.
 553. 590. 9. 214. 559. 652. 727.
 10. 63. 275. 325. 539. 628. 11. 36.
 197. 608. 683. 864. 12. 13. 65. 90.
 151. 156. 365. 452. 500. 856.
 in Thebaide AE. 12. 395.
 6. Thebaidos. 8. 409.
STATIUS TULLIANUS de
 Vocabulis rerum libro primo.
- AE. 11. 543.
STOICI AE. 10. 272.
SVETONIUS TRAN-
LUS. E. 3. 105. G. 3. 2.
 4. 127. AE. 1. 296. 2.
 600. 8. 680. 12. 185.
 in vita Cæsarum. 6. 79.
 de Genere vestium. 7. 61.
 de Puerorum lusibus. 5.
 de Vitiis corporalibus.
 AE. 7. 627.
SYRO, philosophus Epic
 Virgilii magister. 1.
 264.
TABULAE XII. E. 8.
 6. 609. 12. 606.
TACITUS CORNELI
 AE. 3. 399.
TAGES, Hetruriz terr
 AE. 1. 6.
TALEMASTIS; elegi
 ronis. E. 1. 58.
TERENTIUS. G.
 519. AE. 4. 413. 5.
 792. 8. 96. 12. 144.
TERENTIUS E. 2. 14. 33
 106. 4. 80. 5. 74. 6. 48. 7. 9.
 10. 46. G. 1. 7. 57. 94. 96. 1.
 302. 366. 2. 94. 3. 37. 60.
 127. 212. 293. 445. 562.
 10. 12. 39. 41. 77. 96. 1.
 153. 156. 185. 207. 237. 2.
 271. 212. 219. 381. 403. 4.
 464. 505. 571. 577. 605. 6.
 651. 667. 690. 724. 2. 1. 80.
 196. 247. 303. 357. 374. 4.
 715. 3. 140. 216. 217. 2.
 353. 430. 493. 594. 670.
 31. 54. 83. 96. 133. 166. 195.
 335. 373. 376. 379. 381.

IN SERVIO AD VIRGIL. Lib. I, cap. 12. 245

161, 480, 534, 606, 5: 122,
513, 629, 655, 669. 6: 11,
97, 544, 890, 7: 30, 268,
427, 556. 8: 1, 127, 307,
32, 653, 9: 231, 232, 423,
84, 696, 781, 10: 106, 133,
32, 612, 848, 861. 11: 97,
352, 354, 361, 486, 537,
99, 704, 801, 12: 120, 257,
38, 618, 694, 816.

lphis. AE. 2: 424, 3: 477,
67,

E. 2: 65,

ho. G. 1: 247, AE. 2: 424.

a. G. 1: 125. AE. 4: 435. 10:
11. 687.

ontimormeno. AE. 1: 552.
9: 291.

ione. G. 1: 247. AE. 1: 396.
4.

CRITUS SYRACUSA.

E. 1: 28. 2: 21, 23, 24, 25,
13: 1: 84. 1: 5: 32. 6: 1: 7: 1: 7,
65, 9. 1, 23. 39. 58, 10: 1: 5, 7,
65. G. 3: 280. AE. 2: 35, 687,
54, 516.

ύρπια. E. 8: 1, 21.

ES MILESIUS. E. 6: 31.
364, 382.

241. 11: 186.

DATUS, Iliacarum re-
scriptor. AE. 1: 32.

LOGIA Lini. E. 4: 56.

POMPUS, Thaumasia.
: 26. Colloquium Sileni
Mida. ibid. 13.

PHRASTUS. G. 3: 281.

SANDRUS. AE. 2: 211.

YDIDES. AE. 8: 2, 328.

TIBERIANUS. AE. 6: 136, 532,

TIBULLUS. G. 1: 19. AE. 5: 745.

TITIANUS. EA. 10: 18. 1: 651.

in Chorographia. 4: 42.

in Themaribus Virgilii. 10: 18.

TITINIUS - AE. 4: 346.

in Setina. 11: 457.

TRAGÆDIA. AE. 2: 19.

TREBATIUS de Religionibus
libro septimo.

AE. 11: 316.

TROGUS POMPEJUS. AE. 3.
108. 4. 37. 6. 783.

TUBERO. AE. 4: 390.

TUCCA & VARUS. AE. 4: 436.

TURPILIUS. E. 7: 45. AE. 3.
279.

TUTHRODES. AE. 3: 84.

VALGIUS. G. 3: 177.

in Elegiis. E. 7: 22. AE. 11: 457.

VARIUS. E. 2: 7. 9: 35. Tragædi-
diarum scriptor. E. 3: 20.

VARRO. E. 1: 66. 5: 66. 6: 72. 7: 21. 8.

12, 29, 30, 75, 99, G. 1: 1, 21, 34,
151, 170, 186, 270, 275, 375, 2:
201, 404, 533. 3: 24, 273, 313,
446. 4: 376. AE. 1: 26, 56, 126,
176, 250, 281, 382, 412, 419,
453, 509, 653, 701, 744, 2, 81,
140, 166, 268, 512, 801, 3, 12, 67.
113, 279, 334, 349, 366, 386,
392, 443, 444, 445, 540, 578, 4:
56, 59, 167, 427, 682. 5: 4, 45, 112,
145, 269, 411, 560, 6: 72, 74, 216,
224, 274, 304, 638, 732. 7: 563,
601, 712. 8: 51. 275, 322, 330,
564, 600, 698, 710. 9: 7. 584. 618.
710, 10: 13, 76, 245, 174, 175, 11,
143. 306, 502, 682, 743. 787, 12:
7, 603.

Antiquitatis libris. AE. 8: 128.

- Caleno . AE. 9:53.
 libris ad Ciceronem. G. II. AE.
 5.409,
 libro 3: E.2: 63. AE.12;139.
 libri Rerum Divinarum. G.1:
 315. AE. 1.134-6: 36.
 primo. 6; 703.
 secundo. 1. 386. 3:148, 257. 8:
 363.
 lib.v.1:46.4: 219.G.4:265. AE.2:
 512.
 libro quarto decimo. AE. 12.
 139
 lib. X. XVII.2.225.
 in libris de Familiis Trojanis:
 5;704.
 in libris de Gente populi Ro-
 mani. G.3: 18.
 AE.6:760.7: 176.657. 9:603.
 in libris de Gradibus 5,412,
 Georgica G.1,43,
 de lingua Latina ad Ciceronem
 G.1,75 AE,1,509,
 in libris Logistoricis 5,80,11,97.
 in Ludis theatralibus 10,894,
 Rerum humanarum, 2, 636, 3,
 3,167,8,276. 9;606,12, 120.
 libro Mirabilium. G.3,113,
 de Ora maritima lib,1, AE.1,112,
- 5,19,
 De Pudicitia. 4,45,
 Epistol. Quæstion. G.1,43,
 libro primo operis Rustici
 de Scenicis Originibus,
 Scauro G.1,49,
 de Sæculis. AE. 8,526,
 De Vita pop. Romani. E
 AE.1,730,
VARRO ATTACINUS
 175, AE. 10,396.
VARUS & TUCCA. AE.
VARUS ALFENUS Juri
 sultus; verum etiam c
 na quædam scripsit, E.
VERRIUS FLACCIUS.
 7.53,8,203;11,143,
VICTORINUS. G.4,373.
VIRGILIOMASTIX. E.
 AE,5,521,
VITRUVIUS de Archite
 ca. AE.6,43,
URBANUS G. 2, 424, A
 384,469,548,624,5,481
 6,609,7,556,9,390,10,
XENOCRATES. AE,7,2
XENOPHON in Paedia
 AE.1,48,
 Liber Oeconomicus,1,43,

V. Editiones Virgilii jam referre animus est non sane on
 sed potiores, atque initio eas, quæ commentaria veterur
 juncta habent. Princeps editio cum *Mauri Servii Honorati*
 Gra

(a) Inter editiones Servii dici non potest quanta sit varietas: cæteris ver
 le præstant duæ Parisienses, una Rob. Stephani, atque altera Petri Danielis.
 quam neque in his ut ut minus contaminatis, neque in Francisci Modii ne
 alio, qui hodie existant, quocumque, vel integrum vel sincerum se Servium
 re persuasi sunt viri docti, sed jam truncatos ejus commentarios, jam re
 rum Grammaticorum, observationibus interpolatos. Vide Tan. Fabri lib. 1. Ep
 Illustris Gisb. Cuperi Observationes p. 202. Jo. Clerici V. C. artem Criticam
 37. Barthii ad Stacium T. 1. p. 1386. Hic porro est Servius, qui in Macrobbii Sat
 bus colloquens inducitur, & de cujus aliis quibusdam scriptis dicam infra
 IV. inter Grammaticos. Lapsus quosdam Servii annotarunt Philippus Beroald

EDITIONES. Lib. I. cap. 12. 247

rammatici commentariis prodiit Venetiis 1475. fol. memorata abbeo Bibl. nov. MSS. pag. 340. qui pag. 342. etiam veterem servii editionem sine contextu Virgilii commemorat, eam crederi innuens, quæ vulgata Ratisbonæ est A. 1471. fol. Hinc Virgilius una cum Servio excusus Venet. 1482. fol. Venetiis 1492. incundam, ut habet titulus, Donati editionem, & 1497. fol. orimb. 1492. fol. Argentorat. 1502. fol. Paris. 1507. & 1515. fol. ad Badium Ascensium & Lugd. 1517. fol. Venet. 1507. 1520. 4. editis Tib. Donati, Christoph. Landini & Domitii Calderini notis, itemque Mancinelli, Augustini Dathi, &c. Cum Servii commentariis, antiquorum exemplarium ope integritati suæ restituitis, Paris. apud Rob. Stephanum 1532. fol. perquam nitida editio, castigations & notas Jo. Pierii Valeriani eruditissimas in Virgilium habens adjunctas, quæ separatim prodierunt Romæ 21. & apud Rob. Steph. 1529. fol. Ex recensione Jo. Baptistæ gnatii Veneti, Virgilius, Servii commentariis illustratus, ad Jo. Walderum, Basil. 1534. 4. qui vetusto præterea exemplari usum se esse significat. Cum Probo & Servio, Venet. 34. 8. apud Alex. Vellutellum. Editio Parisiensis 1541. 4. cum servii commentar. Cum Servii & Tiberii Claudii Donati (a) commentariis, ex recensione Georgii Fabricii, additis Jo. Hartungi Æneidem annotationibus, Basil. 1551. fol. Idem Fabricius Inicem scriptorum à Servio allegatorum præfixit. Editio Venet. A. 1562. fol. 1574. fol. cum notis Servii & varior. Cum Commentariis Servii & Donati ex editione G. Fabricii, Probi (b) præterea grammatici antiqui in Bucolica & Georgica, notis item recentiorum Pomponii Sabini, Phil. Beroaldi, Jo. Hartungi, Jodoci illichii, G. Fabricii, Bonfinis, Jo. Lud. Vivis, Cælii Rhodiani, Adriani Barlandi, Scoppæ, Constantii, Campani, Crucii aliorum Basil. 1561. 1575. 1586. fol. & curante Ludovico Ludov. ibid. 1613. fol. Virgilius & in ea Servii Commentarii ex antiquissimis exemplaribus longe meliores & auctiores è Bibliotheca Petri Danielis: accessit Fabii Planciadis Fulgentii libri de continentia

Q 4

ferme opusculo (dum pæne adhuc puer esset, ut notat Hieron. Magius lib. 1. c. cap. 2.) & Bochartus parte 2. Geographiæ sacre lib. 2. c. 10. ubi Punica Servii nomen revocat. Nonnulla ejus loca emendavit ac restituit laudatus Cuperus in secundo. Observationum & Tho. Munckerus ad Mythographos Latinos.

a) Hic Donatus (Aelius Donato junior) commentarios illos scripsit. Senex in n. filii sui Tiberii Claudii Maximi Donatiani. Idem auctor est vitæ Virgilii, ut Vossio VI. 2. Inst. Or. videtur, vix Lucilianum illud meritis est elogium: in acere esse summum, suere contemem optime.

b) Non videntur scholia hæc esse M. Valerii Probi qui sub Nerone vixit, si-neuicquam sint pro illa brevitate componenda; sed vel Probi illius, quem

tinencia (a) Virgiliana, Chalcidio Grammatico dicatus, aut è MSS. Codd. item Junii Philargyrii (b) commentariolus in colica & Georgica Virgilii ad Valentinianum. Paris. 1600. Præter vitam Virgilii brevem prosa scriptam à Servio, & a ram prolixiorẽ auctore, ut creditur, Donato, præmittitur tertia à Foca (c) Grammatico urbis Romæ scripta versibus xametris, sed mutila. Subjiciuntur denique loca multa Servi 1. & 2. Æneidos restituta & locupletata ex insigni MS. Co Fuldensi. Repetita hæc editio Genevæ 1610. 1620 & 1636 Cum commentariis Servii (ex Salmasii & Nic. Heinsii Codd. c gati, sed haud sane integri) & variorum, curante Corn Schrevelio, Amst. 1646. 4. Cum notis integris Servii, Philarii, nec non Pierii variis lectionibus, & selectis annotationibus Donati, Probi, Nannii, Sabini, Germani, Cerdæ, Taubni aliorumque, quibus accedunt Observationes Jacobi Emeni & index luculentus Valerii Erythræi per Anton. Mariam Bassi Cremonensem libris & versibus accommodatus, insertis quos sus omiserat Erythræi notis, Lugd. Bat. & Amst. 1680. tribus contextu Virgilii ex edit. Nic. Heinsii castigato.

VI. Editiones præcipuæ sine commentariis veterum, recentis ætatis viros doctos recensitæ atque illustratæ hæ sunt: * Venetæ 1470., & 1472. fol. cui catalecta primum cessere

laudat Lupus Ferrariensis Epist. 20. & 34. vel ex M. Val. Probo aliisque excerpta Confer quæ de Commentariis in alios Poetas Probo tributis Barthius p. 514 Adversar.

(a) *Continentia Virgiliana* hoc loco nota: τὸ ἄξιον sive argumentum Virg poematis si moraliter vel allegorice exponas. In Vaticano Codice viri docti stantur hanc se reperisse inscriptionem: *Fabius Placius de Fulgentio Morali no Virgiliana continentia*. Prima editio hujus libelli est, quam A. 1589. Hieron. melinus dedit ex officina Sant. Andreana in 8. subjecto Junii Philargyrii Grammatici in Bucolica & Georgica Virgilii commentariolo, Fulvii Ursini gationibus in *Servium* ad Virgil. Velio Longo de Orthographia & Cassiodoro Orthographia libro, cum castigationibus Commelini, qui in Longo emendatetur se adjutum opera Francisci Junii, Fulgentii libellum eodem anno cargino aliisque Fulgentii (de quibus infra lib. IV.) scriptis & Albrico iterum Commelinus in 8. Denique Tho. Muncerus V. C. notis suis illustratum recitit inter Mythographos Latinos Amstelodami 1681. 8.

(b) Barthius XIX. 2. Adversar. verum hujus nomen fuisse contendit Philargyrii apud Isidorum Hispal. lib. 1. Orig. cap. 21. Itaque nolo nomen auctori licitare, cujus brevia & erudita scholæ neminem legisse pœnitebit. At in Joler vordi Bibliotheca curiosa p. 224. ubi Junii Philargyrii notæ ad Catonem ro nem & Columellam de re rustica memorantur excusa Romæ 1587. 8. pro Philargyrio Fnlvii Ursini nomen reponendum.

(c) Hujus Focæ sive Phocæ artem inter Grammaticos edidit Putschius p. 69.

, repetita etiam in Virgilio excusa Venetiis 1475. fol. & fol. in alma urbe Roma -- -- non atramento, plumali calame stylo aereo, sed artificiosa quadam adinventione imprimen- characterizandi opus sic effigiatum est ad Dei laudem indu- e est consummatum per Udalricum Gallum & Simonem de Lu- l. CCCC. LXXIII. die III. Novemb. Sixti quarti tertio : Mediolanensis 1474. fol. per Philippum de Lavagna : Hu- Veneræ A. 1472. (quæ ambæ asservantur in Bibl. illustrissi- omitis Sunderlantiæ) Varias lectiones nuper V. C. Mich. nize, subjunxit Virgilio, quem Londini 1715. 12. à se recen- edidit. Exstat quoque editio Veneta 1474. fol. per Nico- lenson, Gallicum. Virgilii Maronis Partheniæ opera om- ligenter emendata & accurate impressa ab Antonio Zaroto nsi Mediolan. 1476. fol. fuere cum notis MSS. Jani Parrha- eapoli in Bibl. Josephi Valettæ. Parisiis 1478. fol. per Udal- Gering. & Parmæ 1479. fol. impensa & opera Andreæ Porti- dicio Aldina 1501. 8. primus. liber eorum quos typis ut vo- talicis currentibus Aldus impressit. Vide Novellas Reip. lit- ; præstantissimi viri Jacobi Bernhardi, A. 1704. mense Majo * Literas sculpsit Franciscus Bononiensis : * Virgilius cum entis *Philippi Beroaldi*, Lips. 1503. fol. *Georgii Merulae* in um opusculum leſtitatum à se laudat Franciscus Philelphus X. Epist. pag. 128. De ineditis *Petrarchæ* in Poetam notis liarium Venetum, Giornale de' letterati d'Italia Tom. IX. odex Maronis, respersus annotatis manus Petrarchæ, ser- in Bibl. Ambrosiana, Mediolani : teste celeberr. Montfau- 20. Diarii Italici. Virgilii *Æneis* excusa Lipsiæ A. 1505. acobum Thanner sive Abiegnum, Herbipolensem, com- tur hoc tetrastichò Gregorii Laticepali de Konitz :
opus Abiegnus vir doctus in arte Jacobus
bsolvit nitidum, Lipsi ubi pulcra nitet.
urbes vincit studiis doctissima cunctas,
ic totas sedes diva Minerva tenet.
es Aldinæ A. 1505. 1514. 1527. 8. * Hæ Catalecta etiam habent. a, ut monnit me V. C. Christianus Schœtgenius. Geor- excusa Daventriæ 1514. 4. cum commentario Hermannî itini. Virgilius Venetiis apud Bernhardum Stagnium, editio Parisina 1539. 4. Rob. Stephani 1540. 8. & 1549. for- nore. Ex castigatione Antonii Goveani, Lugd. 1542. 8. apud ryphium. * Cum notis Melanchthonis & Christoph. He- phini. Mogunt. 1554. 8. Virgilius innumeris locis ad vete- . Bembi & A. Naugerii exemplarium fidem castigatus,
Venet.

Venet. 1552. fol. Editio Pauli Manutii, 1558. 8. Cum sel
Melanchthonis, & Culice ex P. Bembi recognitione, L
1537. 8. Jul. Pomponii Sabini commentar. in Virgilium, L
1544. 8. Lamberti Hortensii Montfortii, Basil. 1559. 1577. 4
fol. cum Nascimbæno Nascimbænio in sex libros *Æneidos*,
res. * Cum notis Melanchthonis & aliorum, Tiguri, 1
1570. 8. Nic. Frischlini Commentarius in Virgilium, Joann
Præci notæ, quas prælo paratas habuit, & Patri Petri in G
gica, non viderunt lucem. Joachimi Camerarii prælectiones M
in Virgilium latent Norimbergæ apud V. G. Godfridum T
masium. *Achillis Statii* notas in Virgilium, sed idem in ea
adhuc, memorat Andreas Schottus in Bibl. Hispaniæ pag.
P. Gabiæ variæ lectiones, Brixia 1565. 8. Schast. Corradus in
Æneidos, Florent. 1555. 8. Bonon. 1563. 8. Franciscus Ro
tellus edente J. Baptista Búdrago, Lugd. 1543. 8. Florent. 1548. 1
librum tertium Hadr. Junius; in librum IV. Petrus Nannius Lo
1544. 4. * *Francisci Robortelli* in librum I. *Æneidos*, Hadr.
in tertium, *Petri Nannii* in quartum, *Hadr. Barlandi* in 3
laudantur in Hadr. Junii Epistolis p. 7. Petrus Nannius in
colica, Basil. 1559. 8. Mich. Barthius, id. 1570. 8. Lud. Vis
1509. 8. Rich. Gorreus, Lugd. 1554. 8. L. Kulmannus & Eoba
Hessus, Colon. 8. Joach. Camerarius, Argent. 1555. 8. Me
chthon & Stéph. Riccius, 1568. 8. Jod. Wildichius, Basil. 15
Jo. Stigelius, Mulhus. 1574. 8. Herm. Torrentinus Anev
1548. 8. & Seb. Macer, Lefnæ 1642. 8. Petrus Ramus in B
lica & Georgica, Paris. 1572. 8. Francof. 1578. 8. Eobanus He
Hagenoæ 1529. 8. In Georgica Herm. Torrentinus, Colon. 1
Benedictus Cerutus, Veron. 1598. 8.

Virgilius è *Theodori Pulmanni* emendatione Antverp. 156
& 1564. 12. addito *Maphæi Vegii* Laudensis libro, quem veluti
tertium Æneidi subjunxit, & appendice variorum Po
tum & carminum veterum Virgilio à nonnullis tributort
* *Christophori Landini* commentarius sive allegoriæ in Virgi
exstat in editionibus Basil. fol. Virgilius *Germani Valentis* Gu
Antvv. 1575. fol. una cum commentario & appendice Virgil
Jof. Scaligeri notis illustrata. * *Germani Valentis Guellii*, Pr
lis Pimponini notas ad Virgilium passim laudat Cerda, & su
judicii Virum vocat ad *Eclog. VIII. 85.* laudat etiam Jo. Robe
in animadversionibus juris civilis lib. 2. c. 1. pag. 138. Cum fi
liis *Joannis à Meyen*, Bergizomii Belgæ ad Virg. Gonzagam I
cipem Mantuanum, Venet. 1580. 8. apud Aldum Pauli l
Francof. 1629. 1664. 8. Cum notis *Georgii Bersmanni*, Lipsi
Serv

Serveſtus 1586. Lipſ. 1596. 1616. 8. Ex caſtigacione G. Fabricii, Lipſ. 1591. 8. *Virgilius à Pulmanno correctus*, una cum *Paulli Manutii* notis ad *Homeri* loca, quæ *Virgilius* imitatus eſt, & G. Fabricii obſervationibus, Antyv. 1566. 1580. apud Plantin. & Lugdun. Bat. 1596. ap. Raphaeleng. 8. Cum *H. Stephani* ſcholiis 8. atque iterum 1583. & 1599. 8. tertia editio apud *Paulum Stephanum*, addita *H. Stephani* diatriba de delectu in diverſis apud *Virgilium* leſionibus adhibendo. Vide etiam ejuſdem *H. Stephani* diſſ. de Criticis, Pariſ. 1587. 4. *Virgilius* è *MS. Carpenſi* recensitus cum notis *Paulli Manutii*, Venet. 1583. 8. *Steph. Riccii* in libros *AEneidos*, Witteb. 1588. 1593. 8. in *Bucolica*, Germanica interpretatio, 1589. 8. *Nic. Frifchlini* paraphraſis *Bucolicorum*, *Georg. & AEneidos Virgilii*, Francof. 1602. 8. Editio *Virgilii* *Commeliniana*, A. 1603. 8. ex antiquiſſimo *MS. Palatino*, ſed haud optima fide vulgata, ut notat *Allatius* p. 58. ad antiquitates *Hetruſcas*. * Eam tamen correctiſſimo indice ornatam laudat *Barthius* ad *Statium* T. 1. p. 258. *Atberici Gentilis* leſiones *Virgilianæ* in *Bucolica*, Hanov. 1603. 8. *Tarquini Gallatii* *Virgilianæ* vindicationes, Romæ 1621. 4. *Virgilius* cum argumentis, paraphraſi ſive explicatione & commentario luculento *J. Ludovici de la Cerda* è *Soc. Jeſu*, fol. tribus vol. Lugd. 1619. atque iterum *Coloniz* 1628. & 1647. * *Bucolica & Georgica* cum *Cerde* commentario lucem primum viderunt *Madrit*. 1608. fol. & in ſex priores *AEneidos* libros 1612. & in ſex poſteriores 1617. fol. Cum commentario eximio *Jac. Pontani*, ex eadem *Soc. Aug. Vindel*. 1599. fol. & Lugd. 1604. fol. qui in calce voluminis adjunxit paraphraſin librorum trium primorum & trium poſtremorum *AEneidos*. Cum *Nic. Erythraei* *Venetii* ſcholiis, & indice præſtantiſſimo omnium verborum rerumque & diatriba de licentia ac diligentia carminis *Virgiliani*, Francof. 1583. 8. 1613. 8. editio à plurimis nævis per *Jo. Obſopœum*, & *Frid. Sylburgium* perpurgata. * Sed ante prodierat *Venet*. 1555. 8. deinde *Hanov*. 1608. 8. Index ille ad paginas editionis accommodatus eſt in *Erythraei* editionibus. Sed ad numeros librorum verſumque, adeoque ad quamcunque editionem apratum ſeparatim edidit *Antonius Maria Baſſa*. (non *Baſſus*, ut excuſum eſt in *Ephemeridibus* literariis Germanicis editis *Lipſiz* A. 1710. p. 886.) *Cremonenſis* *Venet*. 1586. 8. & apud *Commelin*. 1601. 8. atque ad calcem *Virgilii* cum notis *Servii*, *Farnabii* & *Variorum* Lugd. Bat. 1680. 3. Vol. 8. & ad calcem editionis in uſum *Delphini*. Sed obſervationes ab *Erythraeo* paſſim *indici* inſertas *Baſſa* malo conſilio omiſit; ſunt enim lectu dignæ & erudiſſimæ, ut adeo *Octavius Ferrarius* vir & ipſe erudiſſimus in *Epistoſis* p. 132. vere ſcri-

scripserit, Indicem illum Virgilianum plus doctrinæ in recessu habere, quam in fronte pollicetur. Integer itaque index ille iterum exhibetur in præclara editione Virgilii Mafviciana. Cu commentario insigni *Frid. Tubmanni* Francof. 1618. 4. in quæ editione Culicem etiam & Cirin doctis annotationibus illustrat habes, quæ duo poemata à plerisque aliis omittuntur.

Pauli Benii Eugubini in Virgilii Aeneidem commentarius Venet. 1623. fol. *Nic. Abrami* è Soc. Jesu commentarius in Aeneidem, Mussiponti 1632. 8. Tolosæ 1633. Rothomagi 1637. Tolosæ 1644. Rothomagi 1648. 8. *Jo. Weitzii*, Francof. 1647. 8. * *Balthol. Moravia* Lucullianæ quæstiones. Basil. 1659. Josephi Seitz clavis Aeneidos, itinera Aeneæ tabulis referans, Halæ Svevici 1657. 4. *Jod. Willichii* Chronologia in Aeneidem, Francof. 1551. 8. *Melch. Laubani* Analysis Aeneidos, laudata *M. Frid. Wendelino* in institutionibus Logicis. Vide *Tho. Crenii* partem IV. animadvert. p. 10. *Seb. de Matienzo* commentationes selectæ in Aeneidem Lugd. 1662. 4. Virgilius ex *Dan. Heinsii* recensione per quam nitide apud *Elzevir*. Lugd. Bat. 1636. Amst. 1652. & *Nic. Heinsii* 1664. 1671. 12. Et majoribus typis Paris. 1641 fol. è typographia Regia. * *Nicolaus Heinsius* elegantissimu. *Musarum amasius* in sua Virgilii editione (Anni 1676. Amst. recusa 1688. 12.) *Medicei Codicis orthographiam in accusativis tertii declinationis modo per IS, modo per ES locupletissime expressit* (nam per EIS (a) non videtur Augustæ ætatis) quamvis ut verum fatear, frequentes eosdem accusativos secus ac in laudato MS. leguntur extulerit, quod tamen amanuensis incuriæ deputandum censeo. Hæc illustrissimus *Norisius* Cenotaph. Pisan. diss. IV. §. 2. pag. 459. Similiter in Horatio circa eandem orthographiam, licet plerumque diligentius observatam, etiam peccatum aliquando à eruditissimo *Bentleio* notavit *Clarissimus Burmannus* præfat. ad Horatium A. 1713. minori forma editum. Hoc laudato *Burmanno* curante *Nic. Heinsii* Virgilius prælo iterum subjectus est A. 1704. 12. Commentarios vero, quos in Maronem parabat idem *Heinsius* Poetarum Latinorum, ut *Bentleio* (b) audit, sospitator unicus, non vidisse lucem, dolebunt mecum omnes harum litterarum studiosi. Cum notis posthumis, *Jo. Henrici Bæcleri*, qui Virgilium è *Codice Argentoratensi* recensuit, Ulm. 1698. 8. Cum notis eruditis *Tan. Fabri*, Salmur. 1675. 12. Cum scholiis brevibus sed perquam utilibus *Tho. Fannabii*, Lond. 1634. 8. Amst. 1642.

(a) Idem *Norisius* pag. 460. 463.

(b) Pag. 52. ad Horatium.

. 12. Lips. 1702. 12. &c. Cum scholiis Jo. Minellii Roterd. 1697. 12. Hafn. 1698. 8. Herborn. 1700. 8. Et Christiani Jun- V. C. Lips. 1703. 8. Præmisit viram Virgilii à Donato scri- ptam, cum castigationibus J. Fr. Gronovii, & alteram, *Poete vi- descriptam per Consules* à Carolo Ruco. Cum notis integris abii & variorum, opera & studio Cornelii Schirevelii, Lugd. 1652. 1666. 8. In usum *Delphini*, curante Carolo Ruco S. J. 1675. 4. Lond. 1686. 8. Amstel. 1690. 4. & secundis curis A. 1704. textu etiam è Nic. Heinsii castigatione emendato. Hæc editio recusa est Lond. 1695. 1707. 8. * & Venetiis (a) 1713. cum indice emendatiore Paris. 1714. 4. & quatuor tomis in 12. is perinde ut in aliis Poetis ac scriptoribus Galli fecerunt, et notas & indicem omnium verborum, utilissimo instituto *vetationem paraphrasticam* adjecit, qualem expositionem in a Virgilii pridem confecit Nicod. Frischlinus, & in tres primos emque ultimos, A *Eneidos* libros Jac. Pontanus è Soc. Jesu. etique è Codd. MSS. pæne triginta iisque antiquissimis Virgi- de integro recensuit Nic. Heinsius, Amst. 1676. 12. quæ ca- rissima est editio viri de Poetis latinis eorumque principe præ- lime promeriti. Dicata est Reginae Svecorum Christianæ. exemplo quod Regi Christianissimo editor obtulit, hoc præfi- ctitichon:

audiloquum tueate precor Rex Maxime Vatem;
Tui nihil equandum Roma canore tulit.
ingere si dias fas est mortalia laudes
Tarmina, debuerant bis tua bella cani.

o Virgilii *luculenta Cantabrigiensis* ad optimor. exem- tum fidem A. 1701. 4. cum dissertatione Critica * *debe- terrico Langthono*, Bibl. publicæ Cantabrigiensis præfecto. is A. 1707. minore forma apud Musierum Virgilius lari studio emendatus. Rothomagi A. 1711. apud Lalleman- (b) cum notis selectis Abrami, Farnabii, Juvencii, & im, omniumque verborum indice. Ex *Michaelis Maistaire* gone (c) Lond. 1715. 12. *Guil. Binaldi* editio cum vocum entis ad faciliorem intelligentiam (d) per accentus nota- Dublini & Amst. 1716. 12. *Benedicti Averanii* dissertationes . in varia Virgilii loca, (e) Tomo secundo Operum Averan- nim excusorum Florentiæ 1716. fol.

Gal-

Giornale de' letterati d'Italia T. XV. p. 471.

Mém. de Trevoux 1711. pag. 1678. & 1717. pag. 1482.

Bibl. ancienne & moderne de Mr. le Clerc. Tom. IX. pag. 708.

Id. T. V. pag. 159. & Nouvell. de la Rep. des lettres A. 1716. pag. 458.

Giornale de' letterati d'Italia T. XXIV. p. 433. Bibl. ancienne & moderne T. XII. p. 81.

Gallicis versibus Virgilium pridem, atque Crucimanic
296. Bibl. Gall. iudice non infelicitè (a) reddidit Ludovicus
furius Nervius, quæ ejus Metaphrasis excusa Parisiis, & L
ni 4 &c. *Quintilianus* item de *Sancto Gelasio* Paris. id. 364. C
versio Roberti & Antonii Cavalieriorum (b) fratrum lucem
Parisi. 1582. 4. Liber IV. & VI. Aeneidos ex metaphrasi Jo
de Bellay Paris. 1562. 4. cum Didoals querela ad AENEAM e
dio, & morte Palinuri ex V. Aeneidos, & vale Musis di
Buchanano. *Michæctis Marollesti* Virgilius gallica prosa pr
prodiit ibid. 1649. fol. cum commentariis, indice Geograph
compendio Originum & Historiæ Romanæ à regno Jani usq
Augusti tempora, libris tribus. Deinde Parisiis 1662. 8.
vol. *Ænris* Gallicis donata versibus & observationibus illust
Perrino. Paris. 1658. 4. & 1634. 8. 2. vol. Jo. Renaldi Segræsi
tica Metaphrasis Aeneidos, quæ insignem præfationem præ
fam habet, ac edita est Paris. 1668. 4. Amsterod. 1700. 2. vo
nibus aliis præfertur ab Evremonio Tom. 3. Operum Misc
Amstelod. pag. 191. Ex ejusdem Segræsii tum adhuc inedita
phrasi Georgicorum, quam vivus in lucem edere ausus nor
(c) specimen productum est in *Memoriis literariis Trevi*
A. 1708. pag. 1776. laus vitæ rusticæ, in extremo librè 2. I
tota illa metaphrasi postuma vidit lucem A. 1711. de qua in i
memoriis A. 1711. pag. 1474. Librum IV. Aeneidos Gallica
vertit *Tertraus*, in quam hoc exstat tetrasichon Nic. Bo
pag. 116. poematum:

Ridebam quæ sunt de me mentita Maronis

Carmina, carminibus jure neganda fides

En alius nostrum renovat sermone pedestre

Dedecus, & Gallis somnia blanda refert

Hæc vereor graviora meo ne damna pudori

Historia similis jam ferat ille labor

Georgica Gallico carmine pereleganti transulit post Segræsi
P. de la Rue, Voiturii propinquus *Martinius*, quæ post a
fata vidit lucem Paris. 1708. 8. Eodem anno *Eclogas* Virgili
Gallica eleganti cum notis Criticis & Historicis, ingeniosis
si non usquequaque scopum fetientibus, emisit in lucem
Catron S. J. Paris. 1708. 12. subjecta vita Poetæ scripta latine
Claudio Donato ad filium Tiberium Claudium Maximum.

(a) Fort heureusement.

(b) Robert & Antoine Chevaliers, Sieurs d'Aigneaux traduisirent en Fran
assez d'élégance pour leurs temps les œuvres d'Horace & de Virgile. *Mélanges* Hi
Amst. 1718. 12. p. 74.

(c) *Mém. de Trev.* 1708. pag. 1776.

um, cui merito plurimum tribuit. Idem Catrovius deinde in modum metaphraſi Gallica profaria noſiſque ac diſſer-
onibus illustravit Paris. 1716. 12. ſex voluminibus. *Hiſtoire
rique de la Rep. des lettres Tom. X. pag. 383. Journal des Sa-
s 1708. Avril. pag. 92. & A. 1716. Aout pag. 196. & Sept. pag.*

*Memoires de Trevoux A. 1708. pag. 841. & A. 1716. pag. 1297.
128. Eclogæ verſibus Gallicis Richerio auctore, prodierunt Ro-
magi A. 1717. Mem de Trevoux 1717. pag. 814. Europe ſavante
1718. Martio pag. 70. Scarronii Virgile travesti ſive Æneidos
i vii. verſibus Gallicis ludicris expoſiti Paris. 1655. 1667. Amſt.
8. 12. Poſtremos quinque libros ſimili genere carminis nuper
plevit Jacobus Morellus Braſeus (Meſſire Jaques Moreau Che-
er. Seigneur de Braſey Capitaine de Cavallerie dans le Regi-
nt de Cuiraffiers Eſpagnols du Comte de Louvigni) Amſterd.
5. 12. Hoc inſtitutum indigne ferunt Menagius in Originibus
llicis p. 141. & Franciſcus Vavaſſor libro elegantiffimo de ludi-
dicatione p. 180. &c. Prætereo verſiones Malingrei, Martignia-
c. Andree vero Dacerii interpretis feliciffimi translatio. non-
credo ad umbilicum perduſta eſt. Voiturii Metaphraſin Geor-
orum ineditam, verſibus compoſitam Gallicis memorat Vi-
dus Marvillius perſonatus ſcriptor parte 1. Miſcell. Hiſtorico
etar. p. 44.*

italice, variis auctoꝝibus, Hippoliti Medicei, Piccolominei,
Pollionis Polaſtrini &c. Venet. 1568. 8. & cum commentariis B.
nielis, Venet. 1549. 4. * Bucolica verſibus *Italicis* reddidit
angelista Foſſa Cremonenſis: Æneidos librum primum *An-
as d' Anguillara*, à quo optes cæteros libros ſimiliter expreſſos
re: librum ſecundum *Hippolytus Medicus* Cardinalis, quar-
1 *Lud. Martellus & Sertorius Quatromanus* Neapoli 1624. & cum
ejus ſcriptis 1714. 8. Octavum *Joannes Juſtinianns* Cretenſis,
quo Diarium Venetum Tom. XI. pag. 278. Metaphraſis Ænei-
Hercule Udino interprete edita eſt Venet. 1600. 12. Alia variis
loribus, cum commentariis haud contemaendis *Jo. Fabrini*,
) *Caroli Malateſta & Philippi Venuti*. Venet. 1623. fol. Pracla-
Annibalſis Cari interpretatio verſibus ſolutis (*b*) ſive ad ho-
otoleutorum obſervatione liberis lucem vidit etiam Romæ 1608.
atavii 1609. 1631. 12. *Theodori Angelucii*, (*c*) Neapoli 1649. 12.
thol. Beverini, in Lucca 1680. 12. Omitto antiquam translationẽ
omæ Cambiatoris Regienſis, quem Hetruſcarum interpreta-
tionum,

) Laudat Rich. Simon T. i. Bibl. ſelectæ p. 345.

) Verſi ſciolti.

) Giornale de' letterati d'Italia T. XII. p. 282. T. XXII. p. 311; T. XXIV. p. 440.

tionum primum auctorem celebrat Jo. Maria Crescimbenus in historia poeseos Hetruscæ patrio idiomate edita Rom. 1668. 4. p. 528. * *Æneis octostichis Italicis donata ab Alexandre Marchetti viro præstantissimo, adhuc MSta delitescit, cujus specimem exstat in Diario Veneto T. XXI. p. 248. Versibus Italicis ludicra & maccaronica dictione AÆneidem prodidit Jo. Baptista Lallus, Rom. 1634. Venet. 1635. 1651. 12. unde Paulus Scarronius ansam sumsit Gallicis versibus maccaronicis idem tentandi, & meliori etiam, ut urbanis & doctis videtur, cum successu. Vide Menagianna Tom. 3. pag. 145. & Naudæi dialogum Mascurati & S. Angeli &c. Hispanice quoque Toleti 1648. 4. prodiit *Virgilio deguifato, o l' Encido burlesco en langue Guasconne del Sr. de Valles de Montecb.* Et carmine Belgico ludicro per W. V. Fockenbrog. Hujusmodi dictione ludicra sive maccaronica, ut obiter id attingam, primus apud Italos usus est Theophilus Folengus sub Merlini Coccaji nomine: nam perinde ut Fidentianus phrasin latinam vocesque per jocum immiscuit idiomati Italico, sic ille verba Italica & phrasas Hetruscas latinæ inseruit compositioni, quod deinde Galli, Belgæ, & aliæ nationes sunt imitatae. Illud scribendi genus aspernatur Boilæus in Arte Poetica carmine 1. & multis reprehendit Franciscus Vavassor in libro politicissimo ac pererudito de ludrica dictione. Verum si otiosis hominibus placet ridere, ita etiam moveri risum quid vetat?*

Polonico carmine Nicolaus Cochanoivius.

Hispanice Las obras de Virgilio traducidas en prosa Castellana por Didaco Lopez de Alcantara. Pinciae 1601. 4. Madriti 1614. 4. & cum notis Ulyssipone 1627. 1650. 4. Valentiae 1698. 4. *Æneis* à Gregorio Ferdinando de Velasco, Toleti 1574. 4. & Compluti 1585. 8. A Christoph. de Mesa, Madrit. 1615. 8. *Eclogæ & Georgica* eodem auctore, id. 1618. 8. *Eclogæ* à Jo. Ferdinando Idiaquesio prosa Castellana, Barcinone 1574. 8. *Georgica* à Joanne de Guzmán, Salmanticæ 1586. 12.

Anglice. Carmine per J. Ogilby Equitem, cum notis, Lond. 1649. 8. & 1654. 1668. 1673. fol. * *Æneis* ex metaphrasi egregia Joannis Drydenii Lond. 1709. 8. Nec hos tamen, nec ullos ut videtur alios satis dignos Virgilii interpretes habere nos judicat Gulielmus Nicols, quotquot vernaculis linguis feruntur, ita enim ille in poemate de literis inventis lib. V. pag. 324.

Dii prohibete boni, ne tanta inscitia linguae

Graecæ & Romanae regnet in orbe diu,

Quanta per hos annos centum regnavit in illis &c.

Qui pro vatibus ipsis Virgilium Drydeni,

*Mœquidemue legunt, pessime Ogybe, tuum.
 Quorum scripta legens quoties puer ipse viderem
 Quam male ab his vates esset uterque habitus,
 Sæpe, Maro, dixi, quantum mutatus ab illo es,
 Romani quondam qui stupor orbis eras.
 Si te sic tantum voluisset vivere Cæsar,
 Quam satius flammis te periisse foret.
 Tu quoque, Meonides, cujus dedit inclyta Musa
 Antiquis ducibus, non potuisse mori,
 Si sic scripsisses, potuisses forte videri
 Non tam luminibus quam ratione carens.
 Te nec Alexander tanto cumulasset honore,
 Sed te iussisset rex bonus ire foras.*

Idem libro V. p. 220. fastidium suum nimis delicatum fortasse & *επιχρῆστος* his etiam verbis testatur:

*Carmina quæ veteres Græci aut scripsere Latini
 Barbaricis rhytmis reddita nulla probo.*

Georgica à Tho. Majo, Lond. 1628. 8. Scaronides, sive libri duo primores AENEIDOS, carmine Anglico ludicro, Lond. 1664. 8. nescio quo auctore. * *Scotica* interpretatio, facta circa A. C. 1512. ab Gavino Duglas, Episcopo Dunkeldensi, vetustiori illius regni dialecto cum glossario scholiisque verba ab usu præsentis renotiora explanantibus, (a) prælo iterum subjecta est Edimburgi A. 1710.

Germanice præter Henricum von Veldeck Virgilius D. Murnero interprete, Argentorat. 1515. fol. AENEIS ex illa veteri versione, sed passim interpolata, Jen. 1606. 8. Ex profaria Bernhardi Melethrzi, Correctoris Hamburgensis versione, Hamb. 1644. l. Ex interpretatione Jo. Valentini, Francof. 1660. 1697. 8. Georgica interpretatus prosa Germanica est Steph. Riccius, Lips. 1571. 8. Carmine, Jo. Sprengerus, Augustæ Vindel. 1610. Francof. 1630. 4. Bucolica Fr. Calemus, Hall. 1648. 8.

Belgicæ, ut veterem AENEIDOS versionem Antwerp. 1589. 8. vulgatam præteream, Virgilius ex Jo. Vondelli Metaphrasi, Amst. 646. 4. & editio quarta A. 1659. 12. Bucolica à Jo. Vondello & W. van Foquenbrocht. Amst. 1679. 8. & carmine ludicro W. U. Foquenbrog. Bucolica, & Georgica *Danico* reddidit carmine A. 1680. f. Petrus Barous Ripensis.

VII. Tempore Gellii adhuc Idiographum Virgilii ostentabatur, ad quod provocat IX. 14. * Ad Autographum Virgilii provocat Valerius Probus apud Gellium XIII. 19. *Nam in primo*

R. Geor-

(a) Journal littéraire T. 1. p. 470.

Georgicon, quem e *golibrum manu ipsius Virgilii correctam* perest & hodie præclarus Virgilii Codex MS. in Biblioth. Hetruriae Ducis, correctus manu Turcii Rufi Asterii A qui Consul fuit A. C. 494. Confer H. Noris ad Cenotaph. diff. IV. cap. 2. & Jo. Mabillonium de re diplomatica p. 35 cimen ejusdem & inscriptionem integram exhibet. * I Aproniano, qui Codicem Virgilii Medicum emendasse de Tillemontium in Historia Imperatorum, in vita Ja 18. Tom. IV. pag. 981. Cum Codice illo præstantissim Mediceo, litteris scripto uncialibus sive majoribus Roma quadrata minori, ante mille ac trecentos amplius membrana, Marquardus Gudius V. C. A. 1662. contuli (incipit ab Eclog. VI. 47.) Georgica & partem AENE Codice Gudiano lectiones diligenter annotatas habet Achillis Statii Lusitani Epigramma ad Rudolphum C Carpenssem, cujus ille Codex fuit, antequam in Bit Mediceam ad templum S. Laurentii inferretur:

Purpureos sparge in frontem atque in cornua flores,

Albaque ter plenis lilia da manibus.

Namque vides seculi monumentum insignis prioris;

Qua neque nobilitas nec prius exstat opus.

Felix sorte sua & vita Maro dignior, unum

Hoc superest de tot millibus archetypum.

Mecenas ne tu cum re simul ipse perires,

Arma feri jussit militis esse proci.

Es tua, Rudolphi, que non obliterat ætas

Ulla, pie servans hæc monumenta manus.

Aliud MSum Virgilii volumen, quod mille annorum, exstat in Bibl. Vaticana, licet illius characteres ductus accedentes, juniorem ætatem prodere videntur liano Missano in itinere Italico p. 463. editionis Lipsiæ Codex Virgilii, minus antiquus quidem, sed tamen vetustatis, atque iconibus amœnis ornatus exstat in na, quas diligenter delineatas æri incidi edique curavit manifestissimus & doctissimus Vir Jo. Carolus Schottus sumi Regis Præfixæ ab Antiquitatibus, & Bibliothecæ Virgilium nummis & veteribus monumentis illustratum cassum (b) expectavimus.

Ex antiquis Grammaticis Virgilium illustravit quidam artigraphus, Arusianus Messus, AEM

(a) Journal des Savans 1708. Octobr. pag. 117.

(b) Obiit vir clarissimus Berolini 12. Dec. 1717.

innæus Cornutus, Carminius, Aruntius Celsus, Flavius Cæ-
er, Grillius, Julius Hyginus, Martius Salutaris, Octavius
vitus, Q. Asconius Pedianus, Pius, M. Valerius Probus, Ru-
is Apronianus, Scaurus & Velius Longus. In Georgica scripse-
it etiam M. Antonius Gniphio. Sed horum omnium Incubratio-
es perierunt, perinde ut Calvi & Julii Titiani Rhetorum, qui
controversiarum materias è Virgilio petierant, vel Avieni qui Vir-
ilium versibus Jambicis latinis reddidit. Vide Catalogum scripto-
um quem Servio suo Georgius Fabricius præmisit, & Barthium
XVII. 14. Adversar.

Perierunt etiam Virgillii ipsius nonnulla, sed his non accen-
endum *Scylla* poëma, quod laudat Seneca Epist. XCII. Illud
psum enim est quod Ciris inscribitur, ut statim dicam infra
um ad illud pervenero. * Servius in Eclog. III. 20. rem nus-
quam lætam incerta fide à quibusdam tradi narrat, quod Va-
us (Donato in vita Virgillii *Varius*) tragœdiarum scriptor tra-
œdiam (*Thyesten* idem Donatus (a) appellat) pro sua recitave-
it, quam uxor, quam habebat Varius literatissimam, marito
inquam à se scriptam dedit scilicet, sed à Virgilio illa accéperat.

VIII. Refertur præterea ad Virgilium veluti auctorem *Culex*,
icatus Octavio Augusto Imp. Poëma Heroicum venustum &
icundum, quod senem Virgilium lusisse putabat Josephus Sca-
ger, etsi Papinius in Epistola ad Stellam adolescentis potius
roludium fuisse innuit, cui sententiæ favet etiam Martialis
III. 56. Emendavit *Culicem* Virgillii P. Bembus laudatus P. Vi-
orio xxv. 5. var. Lect. Post Bembum P. Pithœus in Poëmatum
nterum editione. Notis illustrarunt Jos. Scaliger & Frid. Lin-
brogius in appendice Virgillii, & in Virgilio suo Frid. Taub-
annus. * *Culex* Virgilio tribuitur à Martiali XIV. 185.

Accipe facundi Culicem, studiose, Maronis,

Ne nugis positis arma virumque canas.

Stattius Genethliaco Lucani v. 74. lib. 2. Silv. 7. à juvene scri-
um innuit:

Hæc primo juvenis canes sub ævo

Ante annos Culicis Maroniani.

Confer Barthii notas Tom. I. pag. 259. *Culex*, quod poëma ad-
odum inquinatum & vitiosum ad nos pervenisse notant viri
æti, cum Petri Bembi castigationibus prodit Lugd. 1537. Ve-
rem editionem Lipsiensem in 4. sine anni nota evolvit clarif-
mus Schætzgenius.

Ciris quoque Val. Messalæ inscriptus, sive ut à Seneca Epist.

R. 2. XCII.

(*) Supra pag. 251. ubi & de aliis Virgillii deperditis Incubrationibus.

XCII. vocatur *Scylla*, continet enim fabulam de *Scylla Nisi F.* in *Egrettam* mutata, videtur recte ad *Maronem* referri, quam *Gifanius & III. 21. Adversar. Barthius, Cornelio Gallo, Raphaël Eglinus* in vindiciis *Ciris Catullianæ* adversus *Scaligerum* *Francof. 1606. 12.* & alii *Catullo* maluerunt tribuere. *Virgilio* asserere non dubitaverat etiam *Barthius*, cum hoc poëma separatim cum commentario suo ederet natus annos duodeviginti, *Ambergæ 1608.* *Cirin* quoque inter poëma antiqua *P. Pithæus* recensuit, *Jos. Scaliger, Frid. Leindebrogius* in appendice *Virgilii, & Taubmannus* in *Virgilio* suo notis illustrarunt. * *Cirin* *Virgilii* esse negat elegantissimus *Broukufius* ad *Propertium* pag. 90. & *Raphaëlis Eglini* vindicias, quibus poëma istud contendit tribuendum esse *Catullo*, (qui vix nato *Messala* diem obiit supremum) *Philippus Sylvius* in sua *Catulli* editione ad usum *Delphini* illustrata pag. 191. recudi curavit: *Virgilio* adscribit *Barthius* ad *Claudian. 1. in Rufin. v. 253.* & commentario in hoc poëma: licet *Cornelio Gallo* malit tribuere ad *Statii lib. 1. Thebaid. 335. 617.* & *lib. 6. 693.* *Cirin* aliquot locis illustrat *Reinesius lib. V. cap. 7. Var. lect. ad calcem epistolarum ad Bosium* pag. 332. fol.

His reliqua subjecere animus est, quæ leguntur in *Virgilii Catalectis* *Venet. 1472. 1484. fol. Paris. 1500. fol. apud Jo. Parrum & Jo. de Confluentia, & apud Aldum A. 1517. 8. atque ad calcem editionum Virgilii Antverp. 1561. & 1575. fol & Lugd. 1555. 1581. 12. & sub titulo appendicis Virgilii cum notis Jos. Scaligeri & Frid. Lindenbrogii* prodierunt *Lugd. Bat. 1595. & 1617. 8. ** & eum prædictorum notis leguntur etiam in *luculenta edit. Virgilii Masviciana Leovard. 1717. 4.* licet pauca genuina *Virgilii* poëmata continent, & pleraque ex iis fere constat non esse tanti auctoris.

1. *Ætna*, quod Poëma *Cornelio Severo* tribuendum esse observavit *Josephus Scaliger* ex hoc loco *Senecæ Epist. LXXIX. ad Lucilium: donec Ætnam describas tuo carmine, & hunc solennem omnibus Poëtis locum attingas, quem quo minus Ovidius (Lib. XV. Metamorph.) tractaret, nihil obstitit, quod jam Virgilius (lib. III. Æneid.) impleverat, ne Severum quidem Cornelium uterque deterruit.* *Quintiliano Varo* adscribit *Julius Cæsar Scaliger Pater* in *Hipercritico* p. 786. *Manilio Barthius* pag. 1044. ad *Claudianum & Statium X. Theb. pag. 911.* *Eidem* plane in mentem venit *Christiano* scriptori vindicare *XLIX. 6. Adversar. Jam olim esse de auctore dubitarum* scribit *Tiberius Donatus* in *Virgilii vita: Pæticam puer adhuc auspiciatus in Balistam ludimagistrum ob*
infa-

infamiam atrociorum cooperitum lapidibus distichon fecit. Deinde Catalecton, & Priapeja, & Epigrammata & diras, item Cirim & Julicem, cum esset annorum XVI. Scripsit etiam de qua ambigitur Ætnam. * Fulvius Ursinus in Virgilio cum Græcis scriptoribus collato p. 272. memorat Codicem manu Pomponii Læti scriptum, quo *Ætne* poema *Cornelio Severo* diserte tribuitur. Præter rem tamen in Diario Veneto Tom. X. pag. 266. traditur illud excusum esse jam sub Galli, jam sub Manilii nomine. Theodori Goralli sive Jo. Clerici editio recusa Amst. 1715. 8. Valde corruptum hoc carmen ad nos pervenisse queritur Petrus Burmannus V. Cl. (a) qui illud in editione quam parat Catalecton ac poematum Veterum, quamque avide harum literarum studiosi mecum expectant, nova atque insigni luce perfundet. De Severo videndus Nic. Faber ad suasoriam secundam Senecæ. Quintilianus X. 1. magno ingenio & facili in versibus scribendis eum fuisse professus, addit morte præmatura impeditum non potuisse quæ inchoaverat consummare. Ovidius IV. 16. è Ponto: *Quique dedit Latio carmen regale Severus.*

2. *Cornelii Severi* carmen sive fragmentum in *necem M. Tullii Ciceronis*, ex *M. Annæi Senecæ Suasoria VII.* Hoc & superius Severi carmen cum perspicua interpretatione & eruditis notis Scaligeri, Lindenbrogii, suisque, & indice separatim edidit, & illa quædam Severi fragmenta, Petri item Bembi *Ætnam* pro a latina scriptam, adjunxit Theodorus Gorallus, sive qui hoc ubi nomine latet Jo. Clericus V. C. Amstelodami 1702. 8.

3. *Moretum*, quod Virgilio ipsi adscribere aliqui cum Is. Vossio non dubitant, & Parthenium Nicænum poetam Græcum in illo imitatum esse observant. Sub *Suevis* nomine laudat Salmasius in Solin. *A. Septimo Severo* post Scaligerum, Barthium, aliosque tribuit Jo. Weitzius, qui notis illustravit Francof. 1642. 8. ad calcem Copæ. Græca Metaphrasis Jos. Scaligeri inter ejus poemata occurrit, ab auctore oblata Petro Ronfardo A. 1563.

Moretum idyllium *Suevii* Poetæ, quem virum longe doctissimum vocat, & versiculos quosdam ex eo affert Macrobius lib. 2. Saturnal. cap. 9. emendatos à Salmasio ad Solin. p. 598. edit. Paris. Diversum est à Moreto, quod poema legitur inter Virgilio Catalecta, quodque Scaliger tribuit *A. Septimo Sereno* Poetæ Falisco, qui Vespasianorum ætate vixit, & à Terentiano subinde laudatur auctor *ruris opusculorum*. De illo videndus Sirmondus ad Sidonii Epistolam carmini XIV. præmissam Tom. I. Opp. pag. 1249. Jo. Ruellii scholia viderunt lucem Paris. 1542. 8. apud Simonem

R 3 monem

(1) Libro *le Gazetteier menteur* pag. 212.

monem Colineum. *Simylum* in Moreto allegat Casaubonus pag. 162. ad Theophrasti characteres.

4. *Diva* Valerii Catonis in Battarum flavium, quas copioso neque inerudito commentario illustratas separatim edidit Christophorus Arnoldus, Lugd. Bat. 1652. 12. Num ob agros suos inter creditores divisos in has execrationes se effuderit, vide, si placet, disputantem Boxhornium p. 41. seq. Epist.

5. *Priapeia* sive lusus atque epigrammata in Priapum LXXX. VII. obscœna maximam partem, & cum Scaligeri & Lindenbrogi, Casparisque Scioppii (a) notis, & verborum phrasiumque indice separatim edita (b) Amstelod. (licet titulus Patavium præfert) A. 1664. 8. Hæc *Virgilio* tribuit Jo. Maria Catanzus ad Plinii v. Epist. 3. *Ovidio* Politianus, c. 59. Misc. alii, ut Franciscus Guierus (c), *Domitio Marso*. Alii denique existimant Poetarum Mæcenatæ accedentium unumquemque versiculos aliquot jocosos in parietibus sacelli Priapei adscripsisse, postea à Poeta quodam in unum fasciculum collectos, qui & carmen ad lectorem præfixit. Ita sentit Scioppius & Jac. Maria Gennus in vita Mæcenatis Italice scripta. *Catullo* deberi quædam ex illis notavit P. Victorius XII. 3. & XXV. 12. Var. lect. Bernardini Veronensis, (cujus in Tibullum commentarii præ odiere Romæ 1475) Commentum MS. in *Priapeia* fuit in Bibl. Gabrielis Naudæ teste Labbeo p. 236. Bibl. nov. MS. * *Priapeia* cum Scioppii & aliorum notis prodire Francof. 1606. 12. & subjecta leguntur Petronio Mich. Hadrianidis, Amstelod. 1669. & 1687. 8. Exstant etiam cum *Hieronymi Avamii* Veronensis castigationibus in editione Veneta Catulli, Tibulli & Propertii 1500. fol. *Marsum* vel *Calvum*, *Cinnamoc*, aut *Anferem* (quem Cinna procaciorē vocat Ovidius 2. Trist. v. 435.) *Priapeorum* carminum auctorem potius esse quam *Virgilium* putat Mapheus Vegius II. 18. de educatione liberorum, T. 26. Bibl. Patrum pag. 657. Vide & Broukhusium ad Tibullum pag. 406. A Plinio tamen lib. V. Epist. 3. *Virgilius* quoque diserte numeratur inter eos, quorum exemplo ait & se nonnunquam versiculos parum severos lusisse. *An ego ver-*
tear,

(a) Annos XVII. tum natus fuit Scioppius cum Anno 1595; commentarium illum componeret, quem postea scripsisse se negavit & Goldasto tribuit. Vide Exlii Lex. in Scioppio nota B.

(b) Subjicitur in eadem editione Apuleji *metamorph.* cum Scioppii notis, & commentariæ Epistolæ latinæ Heraclii Imp. ad Sophoclem Sophistam, Sophoclis ad Heraclium. C. Antonii ad Q. Soranum, Cleopatras Regina ad eundem. Q. Sorani ad M. Antonium & Cleopatram, de priapismo Cleopatras Regina ejusve remediis, è Bibliotheca Goldasti.

(c) Vide Antonium Perlandrum in Guierii vita, b. 9.

rear, inquit, (*ne minem viventium, ne quam in speciem adulatio- nis incidam nominabo,*) sed ego verear, ne me non satis deceat quod deceit M. Tullium, C. Calvum, Asinium Pollionem, M. Mes- salam, Q. Hortensium, M. Brutum, L. Sullam, Q. Catulum, Q. Scaevolam, Ser. Sulpicium, Varronem, Torquatum imo Torquatos, C. Memmiam, Lentulum, Gatalicum, Annaeum Senecam, Lu- crejum, & proxime Virginium Rufum, & si non sufficiunt exempla pri- vata, divum Julium, divum Augustum, divum Nervam, Titum Caesarem? Nerovem enim transeo, quamvis sciam non corrumpi in deterius quæ aliquando etiam à malis, sed honesta manere quæ sepius à bonis fiunt, inter quos vel præcipue numerandus est P. Virgilius, Cornelius Nepos, & prius Ennius, Acciusque, non quidem Senatores, sed sanctitas morum non distat Ordinibus.

6. *Copa* sive *Cupa* (*καυπάλις*) quod Carmen Virgilio ex Charisii testimonio tribuunt Scaliger, Casaubonus, & alii, quorum loca editioni suæ præfixit J. Weitzius, qui separatim vulgavit cum no- tis Francof. 1642. 8. * *Occasione Copæ Virgilio (a)* tributi poe- matis noto paucis visum iri verisimile, quod Clariss. Vir Baudelo- tus de Dairval in libro amœnissimæ eruditionis pleno, quem Gallice de fructu ex itineribus capiendo edidit pag. 645. (676.) *Copæ* sive *Syriscæ* imaginem reperisse sibi visus est in veteri nummo, in quo exstat caput fœminæ cum litteris C. S.

7. *C. Pedonis Albinovani elegia in obitum C. Mæcenatis*, quam Pedonis esse negat Vossius p. 32. de Poetis latinis, & II. 27. de arte Grammatica, Pedoni vindicat post Scaligerum Henricus Mei- bomius, qui notis illustratam commentario suo de vita Mæcenatis inseruit, Lugd. Bat. 1653. 4. & Theodorus Gorallus, de cujus editione mox dicam. * *Elegiam in obitum Mæcenatis Pedoni Ovi- dii æquali (b)* tribuendam negant Caspar Barthius in Claudi- anum pag. 163. Jo. Masson in Vita Horatii pag. 143. seq. & Petrus Burmannus præfat. ad Petron. in notis pag. 520. & in libro Gallicæ adversus Jo. Clericum edito p. 212. & p. 117. *en effet, la latinité, la versification, les expressions peu poétiques, & tout le système de cette elegie font voir clairement, que c' est le fade & miserable pro- duction d' un esprit scholastique des derniers siècles. Ultima verba*

R 4

Mæce-

(a) Virgilio adscribit etiam Barthius: Dubitat Salmasius ad Vopiscum. Est autem *copa* auctori poematis mulier cauponaria, *meretrix*, licet recentioribus sæculis *copa* de- notat poculum, Gallis *coupe*. Vide Felicem Osum notis ad Othenis Morenz & Accer- bi Historiam rerum Laudensium, Tom. 3. thesauri Antiquitatum Italiae pag. 1034. Cangii glossar.

(b) Ad hunc Pedonem Ovidius IV. 10. è Ponto:

*At tu, non dubito, quum carmine Theſea laudes,
Materia ritules quin innoce tua.*

Mæcenatis, quæ incipiunt à versu : *Sic est Mæcenat*, atque anterioribus editionibus cum elegia in obitum Mæcenatis possum 144, cohærebant. Sed divellenda ex Scaligeri judicio à Theod. Gorallus.

8. Eiusdem *Pedonis elegia* perquam elegans ad Liviam, statim de morte *Drusi Neronis*, & de navigatione *Drusi Germani* Oceanum septentrionalem, A. U. C. 769. CHRISTI 16. sunt fragmentum ex Senecæ suasoria I. Has *Pedonis* reliquias usus recensuit, ac seorsim cum interpretatione notisque & Scaligeri ac Lindenbrogii, atque in Elegiam de morte *Drusi* editionibus Nic. Heinsii, & utili indice edidit Theodorus C. Ius, sive quem supra latere sub hoc nomine dixi, vir doctus Jo. Clericus, Amstelod. 1703. 8. In codicibus antiquis tribui Elegiam de morte *Drusi* Nic. Heinsius affirmat, tamen ipsi nullo modo videtur verisimile, licet nec *Pedon* certò adscribere velit. Recensuit tamen illam atque illius in Ovidio suo. Confer. T. 1. edit. Cnippingianæ p. 761. Vide etiam Lipsium lib. III. Epist. quæst. 3. ac de *Pedone Gaddium* T. 1. de scriptoribus non Ecclesiasticis p. 253. *Elegiam de morte Drusi*, haud indignam *Pedone*, commentum suum memorat Barthius p. 209. ad Claudianum. Janus I. rarius in præfationibus p. 286. veterum edit. & quorundam dicum fidei obsecutus consolationem hanc ad Liviam. *Ov* habere auctorem sibi persuasit, & Senecam in suis ad *Polyt Martiam Elbiamque* sive *Helviam* consolationibus ex ipso poemate profecisse. De *Pedone* ipso vide Nic. Fabrum a Senecæ suasoriam I. De editione Goralli quæ Amst. 1715. 8. rest, Acta Erud. 1703. p. 494. & Bibl. selectam Joannis Cl. qui sub Goralli illius nomine latet, T. XIV. pag. 236.

9. *M. Annaei Lucani* Panegyricum Carmen ad *Calpurnium* nem, quod Virgilio vel Ovidio contra temporum rationem aptum à quibusdam, rectius Lucano ex auctoritate MSti C. vindicavit Josephus Scaliger & Hadr. Junius, à quo emendatum lib. VI. c. 1. Animadvers. Equidem Tho. Dempsterus ad Ros. p. 99. objicit, quod v. 241. seq. paupertatem suam auctor car. desset, Lucanum verò marmoreis in hortis jacere scripsit Jul. Sat. VII. 79. Possit forte responderi, divitiis, quarum T. quoque meminit, auctum demum esse Lucanum Pisonis, I. nisque beneficio, post carmen hoc scriptum, quo admodum adolescens se Pisoni commendat:

*Est mihi, crede, meis animus constantior annis -
Quamvis nunc juvenile decus mihi pingere malas*

Cæperit, & nondum vicesima venerit ætas.

rum (a) humilis quoque domus objicitur, quæ Lucano quare minus videtur.

--- --- superest animosa voluntas,
Ipsaque nescio quid mens excellentius audet.

Tu nanti protende manum. Tu, Piso, latentem
Exsere, nos humilis domus & sincera parentum,
Sed tenuis fortuna sua caligine celat.

Cur adhuc duxerim de auctore dubitandum, præcipue cum In-
iptio ipsa, quam Scaliger reperit, hoc jubere videatur; fuit
im hæc: *Lucani catalecton de laude Pisonis*. * *De Carmine ad
sonem* adeundus etiam Barthius ad Statium Tom. 1. p. 254. ad
5. ubi non dubitat illud ad Papinium tanquam auctorem referre;
lib. XLIX. Adversar. cap. 7. ubi ἀπέλαστον ad nos pervenisse, & in
ros aliquot ab auctore fuisse tributum putat, cultum alioquin
eruditum.

0. C. Petronii Arbitri de mutatione Reip. Romanæ.

11. Vita Virgilii versibus edita à Foca Grammatico.

2. Ejusdem Focæ, Modestini Jcti, & C. Sulpitii Apollinaris,
orumque Scholasticorum Poetarum in Virgilium, & librorum
gilianorum argumenta. * Argumentorum in libros Virgilii au-
rem non Modestinum Jctum esse, sed Ovidium Poetam, ex plu-
m MSS. Codicum testimonio contendit Hercules Giofanus no-
ad librum sextum Metamorphoseon p. no. seq.

3. Duodecim Poetarum Scholasticorum, Volmani, Euphorbi,
iani, Hilasii, Palladii, Asclepiadii, Eusthenii, Pompejani,
ximiani, Vitalis, Basilii & Asmeni argumenta in Æneidem,
que Iusus Poetici. * Sulpicii Apollinaris Hexastichon in Ma-
is Æneidem flammis jussu Augusti subtractam legitur integrum
ita Poetæ à Donato scripta, licet Brietius & Bælius pro deper-
o habuerunt, ut jam notatum reperi in Historia Critica Reip.
erariæ Gallice edita T. VII. p. 325. De Pompejano Scholastico
ta, & aliis Pompejanis Reinesius Epistola 50. ad Rupertum
. 466. 469. seq.

Denique Josephus Scaliger in Appendice Virgilii exhibuit etiam
cum castigationibus suis *Catalecta (b) veterum poetarum in
s à se digesta libros*, in quibus præter plurima innominatorum,
urrunt Epigrammata latina aliaque poemata minuta vel frag-
menta

) Vide Nic. Antonii Bibl. Veterem Hispanam p. 47. & Illustris Viri Gisberti Cu-
Observationes lib. III. c. 1.

) Catalecta dicuntur quasi κατάλογον, de quorum auctoribus ambigitur, sed
doque etiam scriptum reperias *cata dicta*, h. est, dicta catè, argute, sapienter,
ensus plerisque horum melius congruit.

menta. *Q. Ennii, M. Terentii Varrois, P. Terentii Varrois Atacini, Puppilii, M. Atilii Plauti Sarsinensis, C. Naevii, M. Pacuvii, Domitii Marci, C. Caesaris Germanici, M. Tullii Ciceronis, Q. Ciceronis, P. Virgilii Maronis, Furii Bibaculi, C. Petronii Arbitri, Afranii, C. Laberii, Porphyrii Poetae, Porcii Licinii, Q. Catuli, L. Apuleji, Gallieni Imp. Val. Aeditui, C. Plinii Caeclii Secundi, C. Caesaris Octaviani Augusti, Laevae Tullii, M. Val. Martialis, C. Helvii (a) Cinnae, P. Syri, L. Pomponii, L. Manilii, Ablabii Cos. Julii Flori, Hadriani Imp. C. Julii Caesaris dictatoris, C. Silonis Poetae, C. Cassii Severi Parmensis, C. Val. Catulli, A. Septimii Severi (b) Falisci, C. Volcatii Sedigisi, Sentii Augurini, Pollucis, Citerii Sidonii Syracusani, Sulpitii Servastii junioris, C. Julii Solini & Romanae Sapphus Sulpiciae. Similes collectiones veterum Epigrammatum & Poematorum latinorum à P. Pithæo & aliis editas recensio infra libro IV.*

IX. Assiduus Graecorum imitator Virgilius fuit, Theocriti praesertim in Eclogis, in Georgicis Hesiodi, & in Aeneide (c) Homeri. Vide Gellium, Macrobius, & è recentioribus H. Stephanus, (d) Julium Caesarem Scaligerum (e) & singularem librum Fulvii Ursini, quo Virgilium collatione Graecorum Scriptorum illustravit, Antvverp. 1568. & Exstat & praecleara dissertatio Renati Rapini, qua Virgilium contendit cum Homero, quae Gallicae primum, tum Latinae reddita (V. C. Jano Broukhuisio, ni fallor, interprete) lucem adspexit sub titulo: *Observationes in Poemata Homeri & Virgilii*, Traject. ad Rhen. 1684. 12. Praeterea, quae ex Rapino & aliis differit Bailletus parte 2. *judiciorum de poetis*. Quam longe reliquis Latinis Poetis Maro praefendus sit, ostendit Alexander Rossæus in *Virgilio triumphante*, Rotterdam. 1661. 12. Virgilii versus in Jure civili laudatos illustrat Scipio Gentilis lib. 2. *parergon*. c. 16. 17. 18. * De imitatione Virgilii Homerica praeter alias legendus Vincentius Gravina vir acutissimus scripto de *ratione poetica*, quod Italice ante paucos annos edidit lib. 1. pag. 96. seq. Cl. Franc. Fragvieri differ-

(a) Hic Cinna citatur ab Isidoro VP. 12. *Originum*.

(b) * Pro A. Septimio Severo Severi nomen reponendum supra dixi.

(c) Quod Homeri Virgilius nusquam meminerit, *ingratus erga eum cui nihil non debebat* vocatur ab H. Casaubono ad XIV. Strabonis p. 236. Virgilium ab hoc crimine excusat, quod non imposuit Poemati suo ultimam manum.

(d) H. Stephani observationes in Virgilianas & Nasonianas s. Ovidianas imitationes Theocriti exstat ad calcem Theocriti ab eodem Stephano vulgati A. 1579. 12.

(e) Jo. Dunzi carmen Scæzonticum, quo vindicta Virgiliana pro Jul. Caesare Scaligero Virgilio praeferebat adversus Justum Lipsium continetur, exhibet Georgius Hackvill Anglus in *Apologia pro providentia DEI* p. 222. seq.

Orationem insertam Tomo tertio memoriarum Academiae Italicae elegantiorum litterarum pag. 184. seq. *sur la maniere de Virgile a imiter Homere*. Non ab re *gracissimus* dictus Pontico Virunio in declarationibus ad Guarini erotemata Græcæ agunt, sic ut eruditorum iudicio Maro sit.

Ascræo major, Sicale (a) minor, æquet Homerum.

Homero etiam præfert. Andreas Baccius lib. IV. de vinis antiquiorum c. ult. & Claudius Peraultus in comparatione veterum ingeniorum cum recentibus, Gallice edita, atque ante utroque Angelus Politianus in Nutricia:

*Proximus huic (Homero) autem, vel ni venoranda vetustas
Obstiterit, fortasse prior, canit arma virumque
Virgilius, cui rare sacro, cui gramine sacra
Ascræus, Siculusque simul cessere volentes.*

Centones Virgilianos memorat Tertullianus de præscript. cap. 7. *Vides hodie ex Virgilio fabulam in totum aliam componi, materie candum versus, versibus secundum materiam concinnatis. Denique Hottens Geta (b) Medeam tragediam (c) ex Virgilio plenissime exsuxit. Hottens quidem propinquus ex eodem Poeta inter cetera filii sui otia inæm Ceberis explicuit. * Medea Hesidii Getae, cujus fragmentum Seriverius edidit, versibus scripta est Heroicis, adeoque ab vidit Medea, quæ Jambicis composita erat, certe diversa. Ab eo tempore Valeria Falconia Proba uxor Adelfii Procos. (quam ab Anicia Falconia trium Consulium matre Proba pulchre distinguit (d) hoc de Simeonibus V. C.) circa A. C. 400. centonem ex Virgilio de brica mundi & Evangelii plenissime expressit. * Centonum Virgimorum Poetiam, Falconiam Probam, civem Hortanam, non Falconiam appellandam esse, & nec cum Anicia Falconia Proba (de qua Atellus (e) in disside sarcophago marmoreo Probi Anicii & Proba Falconia in templo Vaticano Rom. 1705. 8.) nec cum Valeria Proba uxore Adelfii ProCos. quicquam habere commune docet in eruditissimus Justus Fontanini libro 2. de Antiquitatibus Iortæ Coloniae, (f) Rom. 1708. 4. oppugnans virum itidem præ-*

(a) Theocrito. Confer Menagiana Tom. IV. pag. 166.

(b) Cn. Hosidius Geta qui cum L. Vagellio Consul fuit imperante Claudio A. U. C. 6. Vide Reinellii Inscript. p. 475. 477. Mentio hujus Hosidii apud Dionem, ubi male *Edo* pro *Osido* ut Rigaltio notatum.

(c) Fragmentum insignis hujus tragediæ edidit P. Seriverius in fragmentis Vett. Tractorum latinorum p. 187. 190. testa tus integram fuisse apud Salmasium, qui ex vetustissimis membranis vulgare voluit.

(d) Confer Ephemerides Paris. An. 1694. p. 249. seq. & Pagium ac Sam. Basnagium ad C. 395.

(e) Memoires de Trevoux 1608. p. 876.

(f) Acta Erud. 1709. pag. 6. Memoir. de Trevoux. 1708. pag. 1904. Giornale de' letteri d'Italia. T. XXIV. p. 140. seq.

præstantissimum Thomam de Simeonibus, qui Valeriam I
niam Probam Adelfii (a) uxorem centones illos composuiss
tendit. Scripti sunt post A. C. 393. cum Honorius jam I
stus atque Imperator esset, editique post Venetam editi
(b) 1472. fol. & Romanam A. 1481.4. in Bibl. Barberina. ol
ab Aldo una cum Sulpicio Severo, Homerocentonibus, Juv
&c. Venet. 1501. 4. à qua *ἑκδοσί* plurimum differt altera itid
quarto circa idem ut videtur tempus sine loci & anni nota
vulgata. Præterea prodierunt Paris. 1509. 4. apud Joanne
titum, & Lugd. 1516. cum Mantuano & aliis, Oppenheimii
1517. Francof. 1541. 8. curante Petro Brubachio, una
Homerocentonibus & Nonno. Tum Paris. apud Franci
Stephanum A. 1543. 8. & apud Henricum Stephanum
12. & curante Julio Roscio Rom. 1588. 12. nec non cum
Virgiliocentonibus ab Henr. Meibomio recensitis Helmstad.
4. Omitto editiones alias, ut Coloniensem 1601. 8. & quæ i
bliotheçis Patrum occurrunt. Sed præ cæteris laudandun
dium Jo. Henrici Kromayeri, qui centones hos notis & i
ornatos vulgavit Halæ 1719. 8. signatis ad singulos versus
Virgilii, quibus centones illi constant. Novam editionem
pectare nuper à se jussit in Ephemeridibus literariis Germ
editis Lipsiæ A. 1710. pag. 1010. atque iterato in novis lite
A. 1719. pag. 33. præclarus Vir Jo. Gottlieb Krause. Jampi
Probæ centones una cum Tancredo Philippi Beroaldi, G
convertit Richardus le Blanc Paris. 1553. apud Robertum
salinum, teste Crucimanio pag. 440. Bibl. Gallicæ. Sic qu
& quidam Pomponius ex eodem poeta inter cetera styli su
Tityrum (carmen bucolicum) in honorem CHRISTI co
sult, ut refert Isidorus lib. 1. Originum c. 38. Pomponii ca
non tulit ætatem, at Probæ centones Honorio Imp. dica

(a) Isidorus Hisp. de scriptoribus Eccles. cap. 5. *Proba uxor Adelfii ProCos.*
inter viros Ecclesiasticos idcirco posita sola, pro eo quod in laude CHRISTI versata est
ponens centones de CHRISTO Virgilianis coaptatum versiculis. Cujus quidem i
ramur studium, sed laudamus ingenium. Quod tamen opusculum legitur inti
cryphas scripturas insertum. Gelas. dist. 15. c. 3. Centimetrum de CHRISTO Vir
compaginatum versibus, Apocryphum. His adde quod ad calcem codicis MS. Cen
sæculo X. exarati, qui extat in Bibl. Monasterii S. Benedicti Padoligonensis non
à Mutina, hæc leguntur teste Bernardo de Montfaucon Diarii Itahci pag. 36. Pro
Adelphi mater Olibrii & Aliipii (Alypii) cum Constantii (Constantini) bellum a
Magnentium conscripser, conscripsit & hunc librum.

(b) Illius primæ editionis titulus ita refertur à C. V. Michaele Maittaire in An
typographo pag. 98. *Ausonii Peonii Poeta disertissimi Epigrammaton libri: Probæ Ce*
clarissimæ sceminæ excerptum è Maronis Carminibus ad testimonium Veteris N
Tell. Ovidii Consolatio ad Liviam: Calphurnii Bucolicum carmen: Publ. Greg
hymni & alia Poemata, Venet. 1472. fol.

pius lucem viderunt , ut dicam infra libro IV. editi primum sunt ab Aldo A. 1501. 4.

Ausonii Cento nuptialis itidem è Virgilio est expressus: Recentiores vero in hoc genere elaborarunt multi, ut *Lælius Capilupus* Mantuanus in Virgilio-centonibus de vita monachorum ; quos recudi curavit nuper Nobilissimus Vir Albertus Henricus de Sallengre in libro Gallico, *memoires de literature* Tom. 2. pag. 191. seq. Exstant etiam ejusdem Lælii Virgilio-centones de luce, nam Hispanicam alii, alii Gallicam appellant, Fracastorius poetate pulcherrimo Syphilidem. *Julius Capilupus*, qui superioris epos fuit, in sex Centonibus varii argumenti ad Vincentium ionzagam Mantuæ ducem. * *Julii Capilupi* centonibus ab Antonio Possentino ad editionem paratis Romæ A. 1550. *Fulvius Ursinus* tunc admodum juvenis adjunxit Virgilio-centonem in laudes enediæi Aegii Spoletini. Vide Menagiana Tom. IV. pag. 231. *Aulus Mercerus* sive qui transpositis litteris sub hoc nomine latet a) *Marcus Velferus* in Proteo Virgiliano, *Henricus Meibomius* in Virgilio-centonibus quos cum hætenus laudatis junctim vidit, subjunctis Jul. Roscii Hortini contexendorum centonum æceptis, Helmst. 1597. 4. His addere licebit Ottonis Gryphii tam CHRISTI Virgilianis versibus scriptam Ratisbonæ 1594. & Alexandri Rossæi libros XIII. ejusd. argumenti, sub titulo Virgilii Evangelici editos, Christophori Dieterici Steinmanni Rixheimensis centonem de Nativitate Servatoris, Helmst. 1670. Joannis Czernoviceni Pragensis centonem de Imperatoribus Austriacis: Menapii Centonem Virgilianum & Ovidianum de fratribus rosæ Crucis, Alexandri Rossæi Psychomachiam Virgilianam &c. Laurentius vero le Brun è Soc. Jesu, in Virgilio suo Christiano Dilingæ 1696. edito Virgilii scitum imitatore, non centonum ἑπιγραμμάτων se profiteretur: * *Joannes Baptista Spadus*, Placentinus, ordinis Dominicani sive Prædicatorum Monachus varios centones Virgilianos concinnavit, Placentiæ & alibi editos. (b) Laudatur imprimis vita S. Raymundi Pennafortii, Ordinis Prædicatorum Magistri generalis, Virgilianis versibus ab eodem scripta, & Papiæ 1606. fol. edita. Ex Quintiliano constat Rhetores olim declamationum argumenta depromsisse è Virgilio & in scholis suis proposuisse. Sic *Tirianus* & *Catullinus* themata ex Marone licuerant & adformaverant ad dicendi usum & in exempla controversiarum diduxerant, ut refert Servius in X. AENEIDOS, v. 18 qui

ad

(a) In Velferi operibus editus est hic Proteus Norimb. 1682. fol. curante Christoph. Boldo. * In hoc Proteo inter alias habes etiam argumenta librorum AENEIDOS singulis versibus Virgilii expressa.

(b) Aub. Miræus de Scriptoribus sæculi XVII. pag. 275. edit. à me curatæ.

ad *Avieno* jambis etiam scriptas Virgilii fabulas auctor est X. 272.

Neque Zoilos suos Virgilio defuisse constat, de quibus, ne recentioribus exemplis insistam, consulenda Virgilii vita lectu inprimis digna, quæ Tiberio Donato tribuitur. In ea memorati etiam Asconii Pediani liber adversus Virgilii obtretractores scriptus, quorum unus Carbilus Pictor scripto suo titulum præfixerat, *Æneidomastix*. * De Zoilis Virgilii Servius ad Eclogam VI *Multi volunt in hac Ecloga esse allegoriam, ut Daphnis sit Cæsar, Corydon Virgilius, Thyrsis qui vincitur Virgilii obtretractor scilicet aut Bavius, aut Anser, aut Mævius, pessimi Poetæ*. Item in *Georgic. I. Sane reprehensus Virgilius dicitur à Bavio & Mævio hoc versu: Hordea qui dixit superest, ut critica (lege crisbina) dicat*. vita Virgilii à Ti. Donato scripta inter ejus obtretractores etiam refertur *Cornificius*, qui ut Zoilus Homeri in proverbium abiit videtur. Petrus Blesensis Epist. 92. *Scio, inquit, unde spiritum elationis conceperit, & quare vester Cornificius intumescat*. In *Clariss. Hæsseli Epistola de celebrando Natali Maronis, male audit C. de Malatestis, quod statuum Poetæ Mantuani deturbandam Mantuæ curare non dubitaverit*.

X. Alii vicissim Virgilium coluere ad superstitionem usque, ut rarus solet esse in plerisque mortalibus vel amoris & admirationi vel vicissim odii modus. Quis vero non miretur ex ejus poemati velut ex oraculis sortes lectas in rebus maximi momenti, cujuse pluram exempla collegit Antonius Vandale, libro erudito de *Oraculis* p. 301. seq. edit. secundæ. Sed omnem admirationem superant recentia Christianorum hominum exempla, quæ leguntur in *Memoriis Jacobi Welwoodi*. Nam illud quidem fabulis adscriptum, quod Lojola dicitur malum dæmonem ab homine expulsi se pronunciatum versu Virgilii IV. *Æneid. 165.*

*Speluncam Dido, Dux & Trojanus eandem
Deveniunt --- ---*

In præfatione ad Scaligerana A. 1667. edita legas: *Virgilii speculum, & quidem inter sacra monumenta, Dionysiani in agro Parisiensi Monachi non sine risu visendum præbent. Sic Itales Petrarchæ non modo tumulum, adæque, sed & urceum & sedile, imo & damocli felis sceleron cadaver aliasque nescio quas ejusdem farine quisquillæ magna pompa peregrinantibus ostentare refert Jac. Philippus Thomanus libro, quem de divini Poetæ rebus composuit*. * E. recentioribus Virgilium adversus insectatores defendit Jovianus Pontanus Penitus edidicisse ejus poema Adamus Sasbouthus traditur, ita totos XII. *Æneidos* libros à capite ad calcem posset citra hæsitacionem è memoria reddere. Sic Tacitum sæpius lectitando familiarem sibi reddidit Lipsius, T. Livium Buchananus, de quo l
pra

VIRGILII ALII. Lib. I. c. 12. 271

05. Natalium Virgilii, recentiore memoria celebratorum
 ne de Sannazario, A. Naugerio (a), Lotichio & C.
 otio jam memorem, exstant in poematibus Eobani Hessi
 & 497. & in Nic. Heinsii adoptivis p. 114. nec non in poema-
 avidis Hoogstratani pag. 249. qui A. 1707. cum Francisco
 & Cornelio van Arckel Latino carmine, ut Belgico J.
 annus: & J. de Haes genethliacō Maronis condecoravit.
 erum Poetarum studio consimili testantur hæc Martialis
 . *quæ magni celebras Maronis idus, & illa Plinii 3. Epist. 7.*
 ilio: *Virgilii natalem religiosus quam suum celebrabat.*
 Fuit & Virgilius quidam Tragædus sub Nerone Imp. cujus
 & Scholiastes Persii ad Sat. V. 9. Sed & Virginius Romanus
 Comicus, sub Trajani Imperio clarus, cujus apud Plinium
 l. Epist. 21. mentio occurrit, à Lilio Gyraldo, Petro Cri-
 glandorpio & Vossio Virgilius appellatur. * Virgilii *Are-*
 Episcopi meminit Hincmarus Remensis Tom. 2. p. 731. De
 a Sanderum V. Martii Tom. 1. pag. 398. seq. Virgilii *Epi-*
 alesburgensis Epitaphium habes apud Mabillonium Tom.
 alest. pag. 527. De illo Carinthiæ Apostolo plura apud H.
 m. Tom. 2. Antiquar. Lect. p. 257. seq. Jac. Ufserium in *Epi-*
 libernacis ad Epist. XVI. Bælii Lexicon Tom. 3. pag. 2977.
 a-sische Bibliothec Tom. 1. pag. 944. &c.

C A P U T XIII.

DE Q. HORATIO FLACCO.

i etas. 1. *Pœmata.* 2. *Editiones cum veterum commentariis,*
de Acrono, Porphyriōe &c. 3. *Editiones sine commentariis,*
cum notis atque commentariis virorum doctorum recentioris
etatis. 4. *Versiones & scripta quedam Horatium spectantia.* 5.

HORATIUS FLACCUS (b) Venusii Apuliæ natus
 est VI. Id. Decembr. (c) L. Cotta & L. Torquato Coss.
 U. C. 689. ante CHRISTUM 65. *Lyricorum fere solus le-*
us judicè jam olim Quintiliano, cum plures hujus gene-
 etæ (d) exstarent Titius, Cæsius, Bassus & alii, quorum
 quod abolita sint huic Quintiliani censuræ tribuendum
 sen-

Naugerus dicitur recurrenti Virgilii natali, velut ejus manibus inferias-infice-
 norundam Poetarum carmina infelicibus ustulanda flammis immolasse.

Plutarcho in Lucullo, p. 518. ubi respicit hæc Horatii I.
 chlamydes Lucullus, ut ajunt, si posses censum cana præbere.

vide antiquum vitæ Horatii scriptorem, quæ ad Svetonium auctorem vul-
 er

e his aliisque Lyricis latinis Vossius III. 15. Institut. Poeticæ

sentiant Barthius LVI. 11. Advers. ejusque familiaris Christiani Daumius libro erudito de amissione latinarum radicum p. 6 Vita decessit Horatius Epicuri favens (a) dogmatis, at non impus morum scriptorumve Censor, Mæcenati atque inde Augusto mire probatus, eodem quo Mæcenas Anno U.C. 746. C. Martio Censorino & C. Asinio Gallo Coss. anno ætatis LVII. ante CHRISTUM VIII. viginti ante mortem Augusti Imp. Sed de universis Poætæ rebus carminumque plerorumque, quo scripta sunt tempore, accuratiorem notitiam lector peter ex Horatii vita Chronologica, quam nuper in lucem dedit antiquitatis a rei Chronologicae, ut insignibus jam speciminibus demonstravit, haud vulgariter peritus *Joannes Masson*. * Vitam Horati que *Svetonio* auctori tribuitur, ex Codice MS. vulgavit *Petrus Nannius* cum castigationibus suis libro tertio Miscellaneor. cap. 2. (Tom. 1. Lampadis Artium Gruterianæ p. 1261.) In cæteri ejusdem libri Miscellaneorum capitibus multa Horatii idem *Nannius* emendat illustratque. Vita Horatii à *Joanne Masson* (b) scripta prodiit Lugd. Bat. 1708. 8. Ejus objectionibus respondi *Andreas Dacierius* in novis ad Horatium explanationibus Parisi 1708. 12. Videndus etiam de Horatio *Tan. Faber*. lib. 2. Epist. 47 Idem *Massonus* in Historia Critica Reip. litterar. quam Gallicè edidit Tom. V. p. 51. seq. probat carmina in libris Odarum, Satyras & Epistolas singulas ab Horatio, prout ferret occasio fuisse scriptas vario tempore separatim, & deinde ab eodem in libros redactas: neque adeo videri credibile, quod eruditissimus *Bentleio* persuasum, nihil nisi tantum satyras primo libro comprehensas scripsisse Horatium anno 26. 27. 28. aut librum secundum satyrarum anno 31. 32. 33. Epodon librum anno 34. 35. librum primum Odarum An. ætatis 36. 37. 38. secundum 40. & 41. Tertium, anno 42. 43. Epistolarum librum primum, Anno 44. 47. Librum quartum Odarum Carmenque sæculare 49. 50. & 51. Librum secundum Epistolarum & artem Poeticam nulli certum tempori idem *Bentleius* assignavit. De Philosophia Horatii evolvi diatribas *Jo. Guil. Bergeri*, Witteb. 1704. 4. & *Henningi Frelii*, Upsal. 1706. 8. *Dan. Heinsii* de Satyra Horatiana librum si pius editum, nec minus dignas lectu & amenas amplissimi vi *Jo. Jacobi Mascov* exercitationes binas ad Satyras Horatii, Lipsiæ 1714. 1716. 4. Ad locum vero Odæ 34. libri I. ubi Epicuro videri renunciare & retrorsum vela dare ab insipientis illius sapientiz

(a) Addictus nolui dicere, quia lib. 1. Epist. 1. se ipse dicit Nullius addicti jurare in verba Magistri. Confer D. Rappoltum in Horat. p. 27. 36. &c.

(b) History of the works of the learned A. 1708. p. 280. Bibl. choisie de M. Clerc Tom. XIV. p. 223.

æ erroribus, conferre licebit dissertationem Georgii R. JGti
 Iversus Massonum, insertam Novæ Bibliothecæ librorum, quæ
 Lalæ Saxonum excuditur Germanice parte 19. pag. 789. seq. Ho-
 riius Pindari (a) imitator, unde *Pindaricum* appellat Venan-
 tis Fortunatus lib. 5. carminum cap. 6. Tom. X. Bibl. Patrum edit.
 ugd. pag. 555. Idem IX. 7. *Pindarus Grajus mons, inde Flaccus*:
 alius vero Cæsar Scaliger VI. Poetic. p. 811. 812. Horatium præ-
 re Pindaro, & aliquas illius Odas (ut lib. 4. Od. 3. (b) & libri
 9.) ita miratur, ut malit tales à se compositas, quam Pythio-
 icarum multas Pindari & Nemeonicarum, *quarumque similes*,
 iquit, *malim composuisse, quam esse totius Tarraconensis Rex*.
 confer Menagii anti-Bailletum cap. 27. & Petri Francii Oratio-
 es pag. 601. ubi Horatium *Juvenali* præfere. If. Casauboni liber
Perhana Horatii imitatione, commentario ejus in Persium su-
 jicitur. Paris. 1605. 1615. 8. Franciscus Petrarca (c) vir sui sæ-
 culi doctissimus dicere solitus est se ex nullo Poeta Latino eva-
 sse meliorem, quam ex Horatio.

*Horace (d) nous instruit comme un ami commode
 Sans trop s' assujettir à l' art, à la methode.
 Son tour vif & naïf enchante ses lecteurs,
 Et leur fait mépriser ses fades traducteurs.
 Qu' Horace (e) connaît bien l' elegance Romaine!
 Il met le vrai dans tout son jour,
 Et l' admiration est toujours incertaine
 Entre la pensée & le tour.
 Sublime, familier, solide, enjouée, tendre
 Aisé, profond, naïf & fin,
 Digne de l' Univers, l' Univers pour l' entendre
 Aime à redevenir latin.*

Horatii (f) carminum lectione delectati sunt duo Imperato-
 res sapientissimi, Augustus & Severus. Est vero, in Odis præ-
 rimum elaboratissimus, sublimis, suavis, emendatissimus, & in
 sthetis deligendis curiosus ac felix: præcipuus in satyra, do-
 br in poetica arte unice audiendus: eximius philosophus in
 S Episto-

(a) Vide Volum. infra, ubi de Francisci Blondelli & Hurtadi de la Motte
 aptis, quibus Pindarum cum Horatio conferunt.

(b) In libri IV. Oda 3. sonus mutis piscibus dandus intelligendus est de testu-
 le, ut probe observavit Tho. Molyneux, Medicus Dublinensis, Novell. Reip.
 terar. A. 1703. mense Sept. pag. 256. seq.

(c) Georg. Fabricius præf. ad Horat.

(d) Essais sur la Critique, chant 3.

(e) Poësies de Mr. Houdart de la Motte, Tom. 2. p. 81.

(f) Bibl. Schraderiana n. 1885. in fol.

Epistolis. In carmine elegantiam & peritiam numerorum ei tribuit Ovidius, in argumentis sapientiam & calliditatem Persius diligentiam elucubratam Juvenalis, sublimitatem auctor vetus sed non nominatus, jucunditatem, gratiam, varietatem Quintilianus, sollertiam Apulejus, in sermone puritatem & nitorem idem Quintilianus: in Satyris eum esse emendatissimum Lactantius. Imitatus est in Odis potissimum cum Pindaro Alcæum & Sapphonem: epitheta sumsit ab Homero & Sophocle. In libro Epodon secutus est Archilochum, in Satyris Romanos illos Ennium & Lucilium. Sed Horatio (a) nihil hoc in genere præstantius est, qui ut omnes vitæ rationes in Satyris suis complexus est, ita flosculos suppeditat, quibus mirum in modum ornare sermonem nostrum possumus. Ego certe Satyras ejus omnes memoriæ mandari velim, tum in vitâ ipsâ, tum in sermone usus futuras. Elegantissima omnia sunt, dictio nitida, & si numeros tollas, sermoni soluto apta. Urbanitas in eo mira, sales candidi, ex abdito erutz sententiæ, argutiæ non coactæ, meræ Charites, omni occasione aptæ. Summum in illo Viro ingenium fuit, nec immerito Augusto & Mæcenati in deliciis, cujus genium satyricum nemo ex antiquis, nemo è recentioribus, ullâ imitatione assecutus est. Vide quæ in ejus laudes scribat Caselius in N.º suo, eum vitæ magistrum commendans: *Affirmare non dubitem, inquit ille, qui in hoc Poeta multum operæ posuerit, eumque ita perdidicerit, ut ejus versus non in ore natos aut extemporales ut putatur, non memoria teneat (nec vero non sunt, qui hoc præstiterint,) sed probe intellectos ad usus vitæ transferat: hunc posse rebus suis suorumque recte in omnibus aliquid boni consilii invenire: nec minus idem patriæ recte consulat, præsertim si & ad historiam se conferat, spectans id, quod potissimum ostendimus.* Clariss. Bentleio in notis pag. 64. Horatius dicitur maguus novator, quod ex Græcis in Latinam linguam felici audacia alia transtulit, alia ut maleferiati vocabulum ipse primus effluxit. Confer Jac. Frid. Reimanni Historiam vocabulorum Latinæ Linguæ pag. 43. seq. Alius Horatius, de quo Martialis IV. 2. Sed longe plures hoc nomine commemorat Jo. Glau-dorpius in Onomastico Romano p. 402. seq. De Titio Poeta Lyrico Brockhusius ad Tibullum pag. 92. seq. De Cesio Basso Scholiastes Persii ad Sat. VI. 1.

II. Scripta Horatii ita recenset Sidonius Apollinaris Carminum IX. v. 218.

Non

(a) Morhofius Polyhist. lib. 3. c. 6. pag. 634. Tom. 1.

*Non quod per Satyras Epistolarum
Sermonumque sales, novumque Epodon,
Libros carminis ac Poeticam artem
Phœbi laudibus & vage Diane
Conscriptis voluit sonare Flaccus.*

Hæc universa Horatii etiamnum hodie existant.

Carminum sive Odarum libri IV. ad C. Cilnium Mæcenatem, licet primam Odam libri primi (uti non paucos Virgilii versus) pro spuria habuit Franciscus Guierus, doctus, sed nimis delicati fastidii Aristarchus. Librum quartum ex longo intervallo addere jussit Augustus, ut in vita Horatii Svetonius memoriæ prædidit.

Epodon liber unus, perinde ut libri carminum vario genere versuum proodico & epodico scriptus, de quibus consulendus Aldi Manutii tractatus de XIX. generibus metrorum Horatii.

Epodon libro subjicitur *Carmen sæculare*, quod Horatio componendum injunxit Augustus Anno U. C. 736. ætatis Horatii XL. Meminit auctor vitæ, & Sidonius innuit per *Phœbi laudes & vage Diane conscriptas*. Sunt quibus carmen sæculare videtur etiam lib. I. Oda 21. & libri IV. Oda 6. Vide Petri Taffini lib. I. de ludis sæcularibus cap. 16. & 17. in Tomo 8. thesauri Antiquitatt. Romanar.

Sermonum libri IV. ad eundem Mæcenatem, Epico carmine conscripti, quorum duo priores complectuntur *Satyras (a)* sive Eclogas ut Cruquius appellat: posteriores duo ad docendum & instruendum facti, *Epistolarum* vulgo veniunt nomine, quorum in altera Ethicum Philosophum, in altero Criticum profitetur. Alter constat Epistolis viginti, alter vero tribus, una ad Augustum (b) de Poetis, præcipue Romanis: secunda ad Julium Florum, tertia ad Pisones patrem & filios à Charisio diserte Epistolæ nomine memorata, quæ vulgo, ut Sidonii etiam ætate factum, sejuncta à reliquis, Fabii auctoritate III. 8 Inst. Or. inscribitur *Liber de arte Poetica*, in quem Porphyrio observat Horatium congestisse præcepta Neoptolemi Pariani de arte poetica, non quidem omnia, sed eminentissima. Hæc Epistola si cum duabus prioribus jungatur, mole & versuum numero fere æquabunt priorem Epistolarum librum, aut certe parum in-

S 2 ter

(a) Nonnullas Satyras ante Carmina quædam in Epodon libro, scriptas ab Horatio esse disputat Samuel Petrus lib. I. Observationum capite IX.

(b) Svetonius in Horatii vita: *Post Sermones vero lectus quosdam nullam sui mentionem factam ita est questus Augustus: Iratum me tibi scito, quod non in plerisque ejusmodi scriptis mecum potissimum loquaris. An vereris ne apud posteros infame tibi sit, quod videaris familiaris nobis esse. Expressitque eclogam, cujus initium est: Cum tot sustineas & tanta negotia solus.*

ter se uterque different, ut pridem notavit Dan. Heinsius. * Horatii *Satyras* Fulvius Ursinus in Virgilio cum Græcis scriptoribus collato pag. 3. veteris Codicis Vaticanæ fidem secutus *Eclogas* appellat. Sic quoque Cruquius, haud improbante Barthio ad Statium T. I. pag. 351. Liber satyrarum secundus Trebatio in quibusdam Codd. inscribitur. Compositæ sunt carmine epico, sed sermoni propiore, ut ipse lib. I. Sat. IV. 41.

----- *neque si quis scribat uti nos*

Sermoni propiora, putes hunc esse poetam.

Ab his Satyris mordacem vocat Flaccum Sidonius: Petrus Blesensis subinde *Erbicum*, ut Epist. 150. & alibi. Quid ecloga, quid satyra exigat, eleganter tradit Jo. Antonius Campanus lib. V. Epistola 24. Versus quatuor & quinquaginta ex Epistola ad Florum à versu 87. ad 140. in alteram ad Augustum transferendos non post v. 219. ut Dan. Heinsius, sed post 117. collocandos esse singulari diff. in Academia Inscriptionum Parisiensi A. 1702. 15. Nov. probatum ivit Vir Clariss. Joannes Boivinus. Sermonum libros, Horatii exemplo præter alios scripsit Petrus Scholrijns eques & senator Antuerpiensis A. 1635. defunctus, quos commentariis etiam illustravit Albertus le Roy, (a) Eremita Augustinianus, Herbipoli 1683. 4. Ars Poetica scripta ad Pisonem Patrem & filios, hos enim alloquitur versu 24.

----- *Pater, & juvenes patre digni.*

Versus octo in quibusdam Codd. & editionibus præfixi lib. I. Satyræ X. & à Gyraldo dialog. IV. de poetis, Guil. Cantero aliisque pro Horatianis habiti: *Lucili quam sis mendosus teste Catone* &c. tanquam spurii à Criticis rejiciuntur. Vide H. Stephanum, Lævinum Torrentium, alios.

Svetonius in vita testatur, venisse in manus suas & *elegos* sub Horatii titulo, & *Epistolam* prosa oratione, quasi commendantis se Mæcenati. *Sed utraque, inquit, falsa puto. Nam elegi vulgares, Epistola autem obscura, quo vitio minime tenebatur.* Auctor libri de Orthographia, qui Bedæ vulgo tribuitur p. 2800. edit. Putschii: *Nonnulli veterum ipsa carmina soles nominare, sicut Horatius in principio cujusdam voluminis quod ita exorsus est: Soles meos omni Ecclesiæ (Barthius LII. 4. legit *Eresia*) vestra commendo. Et Maro: sæpe ego longos cantando puerum meo mihi me condere soles.*

III. Inter editiones Horatii eas primo loco referam, quæ commentarios veterum adjunctos habent. Cum commentariis *Hel-*
nii

(a) Acta Erud. 1684. p. 263.

in *Acronis* (a) & *Pomponii Porphyriionis* (b) * ex emendatione Raphaelis Regii fol. sine loci nota lucem vidit Horatius A. 1481. & per Antonium Zarotum Parmensem, impensis Augustini Mariae Conagi, Mediolan. 1485. fol. atque additis etiam Antonii Mancinelli & Christoph. Landini scholiis Venet. 1492. fol. per Petrum Joannem de Quarengis, & 1495. fol. nec non Brixiae 1501. fol. & Venet. 1514. fol. Cum commentariis Acronis, Porphyriionis, Mancinelli, & Jodoci Badii Ascensii, recensente eodem Badio Paris. 1519. fol. Cum commentariis Acronis, ad voluminis calcem, Basil. 1527. 8. Cum Acronis & Porphyriionis commentariis, Basil. 1545. 8. Cum commentariis Acronis & Porphyriionis, admixtis *C. Æmilii*, *Julii*, *Modesti*, & *Terentii Scauri* annotatiunculis, emendante G. Fabricio, Basil. 1555. fol. Cum enarrationibus *commentatoris veteris* (c) è MSto recensiti auctique ac Jacobi Cruquii Messenii commentario, atque notis & succidanea appendice Jani Doufæ, Patris, Antwerp. apud Plantin. 1578. 4. & 1611. 4. Cum commentariis vel notis XL. Grammaticorum, in quibus familiam ducunt veteres Acro, & Porphyrio, Basil. 1580. fol. Cum scholiis perpetuis veteribus (selectis quidem illis, & passim emendatis atque ab interpolatione purgatis) notisque accuratis Wilelmi Baxter. Lond. 1701. 8. Insignis hæc est & ad usum legentium perquam accommodata & emendata editio.

I N D E X S C R I P T O R U M

In commentariis veteribus ad Horatium citatorum
ad paginas editionis Jac. Cruquii A. 1611. 4.

Accius ingenio præcelluit   prehendit Lucilius. 399. b.
Euripidem. 594. in Accio   Helenius Acro. 691. Helenius
tragædiographo nonnulla re-   434. b.

S 3

Ælius

(a) Acron interpretandi laude quam Porphyriion inferior est iudice Vavassore in libello pereleganti de vi & usu quorundam verborum latinorum. Ætatem utriusque qua vixerint non possum exacte definire.

(b) Inter doctos fere constat Commentaria Acronis pariter & Porphyriionis si non auctores mentiri, saltem misere truncata & interpolata ad nos pervenisse. Vide Jani Parrhasii Epist. 5. Thomam Reinesium in defensione Var. Lect. p. 107. Porphyriionem multo pleniorē & integriorem se habere, & cum notis editurum se scripsit Lud. Carrio lib. 1. emendationum cap. 24. Scholia MSto vetera in Horatium quæ existant in Codice Bibl. Franequeranz allegantur à Guthberleto in libro erudito de Saliis p. 9. E scholiaste suo inedito locum quoque profert Grævius in lectionibus Hesiodicis cap. 17.

(c) Imperfecta & mutilata vetera scholia à Cruquio edita esse, ita ut aliis ditionibus simul opus sit, queritur Barthius XLII. 22. Adversar. Multa tamen hæret hic enarrator Cruquianus, quæ in vulgato Acrone ac Porphyriione non leventur. De Cruquii ipsius commentariis minus præclare sentit Tan. Faber lib. I. pist. 2. & libri II. Epistola 54.

- Ælius Lamina.** Infra in Africa-
no.
- Æschylus** tragicus 632.
- Æsopicus** apologus de monte
parturiente. 627. de duabus pe-
ris. 438. de bellua multorum
capit. m. 692. b.
- Æsopus & Roscius** clarissimi
Comœdiarum actores. 694. b.
- Afranius** togatam Comœdiam
scripsit, id est Latinam. 594.
632.
- Africanus.** *Prætextatus & toga-
tas scripserunt Ælius Lamia,
Antonius Rufus, Cn. Melissus,
Afranius, Africanus, Pompo-
nius.* 632.
- Agellius** qui libros noctium At-
ticarum scripsit. 635.
- Alcæus.** 123, 211, 219. b. 551. 585.
amarus austeritate carminis
sui, multos civitate ejecit,
bellaque cum Pittaco tyranno
gesta graviter scripsit. 234. b.
- Anacreon** libro III. 60. Bathylli
amores scripsit non ita per-
fecto & elaborato pede quam
dulcibus modulis. 285. b.
- Antimachus** bellum Trojanum
scripturus sic incepit: *Fortu-
nam Priami cantabo & nobile
bellum.* 627. poeta Cyclicus.
627. b.
- Antonius Heroico** metro Dio-
medeas scripsit duodecim li-
bris, & nonnulla alia oratio-
ne soluta. 217.
- Antonius Rufus.** supra in Afri-
cano.
- Anytus** Socratis accusator. 692.
- Apulejus** de asino aureo. 287.
- Archilochus.** 15. 585. Parius,
jambici carminis scriptor
jambi in Lycambem soci
pleni maledictionis. 624.
- Aristarchus Grammaticus**
in Homero notavi
versus, quos ejus non effi-
cavit. 637. b.
- Aristo** 387. b.
- Aristophanes antiquæ** Con-
poeta. 398. b.
- Fuscus Aristius Grammatic**
quem scribit Horatius. 5
- Aristotelis** libros qui trans-
cum laboraret in rō ēv-
tendo, finxit ens & la-
acquit. 623. b.
- Aconius** in Sallustii vita.
- Asinii Pollionis** Oratio pro
co Pergameno Rhetore
b. ejus dictum: *male e-
verbis nisi rem sequantur*
Pollio optimus Traged-
phus. 399.
- Atta** togatarum scriptor,
bula *matertera.* 694. b.
- Divus Augustinus** in libro
Strina Christiana. 633.
- Bibaculus (Furius)** Poet-
manis ventris, nivem spu-
Jovis dixit. 692. poemati
Gallici sic exorsus est: *J-
bibernas cana nive consp-
pes.* 474. b.
- Bion** Aristophanis Comi-
ter, magnæ dicacitatis. 6
Sophistes cognominatus
dacissimis versibus omne
ravit, ita ut ne Homeri-
dem parceret. 608. b.
- Callimachus.** 695. b.
- L. Calvi** carmina decan-
398. b.

ellius Jctus. 635.
armensis Thyestes, Tragedia. 400. multos versus parimenti scribebat, ideo vit Senatus ut libri ejus cadavere exurerentur: elegiæ & epigrammata nuntur. 527.

Miltiades Epicureus conum præcepta digessit, que historiâ & dulciora reperit. 460. a. b. scripsit or libros de rerum naturæ summo bono. 692.

ulus Cato Censorius. 317. b. Ejus dictum: *Quod tibi decet, & quod agas pro viribus.* 623. laudata paucis absolvisse.

ii) Catonis: Metiri se que decet, propriisque laudibus. 623.

44. b. 635. b. Carmina cantata. 398. b. s. infra in Homero. nus. 335. b.

74. 174. 250. b. 259. b. 269. b. 387. b. 484. 547. 624. 638.

nelio. 318. b.

gis 232. b. in Fundania. 14. b.

ppic. 438. in Rhetorica. 2. pro Scauro. 408. b. ilan. 280. in Verrinis

poetæ Smyrna apud Ca. 635. b.

tator. Apud commenta inveni relatum.

Constantinopolitana pro Byzantiis dicit 460. b.

Cratinus antiquæ Comædiæ poeta. 398. b.

Crispinus Stoicus dogmata multa Stoicorum versibus scripsit: 335. b. 350.

Criticus judex, infra in Tarpæ.

Demetrius *δραματοποιός* & actor fabularum 398. b.

Democles Philosophus. 139.

Democritus Philosophus. 632.

633. Philosophus Epicureus, dictus Sophista, derisor poetarum. 632. b. 633.

Demosthenes. 625.

Donatus. 99. b.

Empedocles Pythagoricus Siciliensis, carmine conscripsit *Physica*. 638. dicebat tarda ingenia frigido circa præcordia sanguine impediri. id.

Ennius 7. 28. 62. b. 172. 232. b. 318.

407. 556. b. 584. b. 594. 609. 623. 690. 691. b. 692. b. 694. a. b.

Epicurei omnia dicunt fieri fortuitu. 305.

Epigramma vetus in Sempronius Rufum qui præturam petens repulsam tulit quod ciconiarum pullos manducare docuisset. 417. b. Aliud in Licinii marmoreum tumulum. 632. b.

Evandes plastes eximius. 334. b.

Eupolis antiquæ Comædiæ poeta. 398. b.

Euripidis Bacchæ. 567. b.

Fabius Jctus Horatii tempore. 320. b.

Fabius Maximus Narbonensis equestri loco natus & Pompejanus

- janas secutus partes, cum Horatio aliquando de secta Stoica contendit acriter, scripsitque aliquot libros de Philosophia Stoica. 305. 690.
- Fannius Quadratus** poeta loquax & ineptus. 350.
- Julius Florus**, ad quem Horatius, scriba fuit, Satyrarum scriptor, cujus sunt electæ ex Ennio, Lucilio & Varrone satyræ. 692. b.
- Fundanius** Comœdias optime scripsit. 399. b.
- Furnius** historiarum fide & elegantia claruit. Horatio memoratus. 400. b.
- Fuscus Aristius Grammaticus**, supra in Aristio.
- T. Gracchus Orator**. 694. b.
- Græca fabula de athleta** qui solem perdiderat. 608.
- Helenius Acro**. supra in Acrone.
- Herillus**. 387. b.
- Hermogenes** modulator, obtrator Horatii. 398. b.
- Hesiodus**. 12.
- Homerus**. 11. b. 22. 41. 190. 299. 300. 313. b. 387. 520. 562. b. 584. 624. b. 627. b. 635. 693. b. 695. b.
- Thersitas Homeri** quam Chœrili Achilles malebat esse Alexander. 635.
- Horatius** 30. 43. 44. a. b. 46. 152. 168. 227. b. 243. 245. b. 283. b. 289. 299. 320. 362. 540. 572. 578. 626. 630. b. dicitur fuisse melancholicus. 633. ejus Satyra media inter asperitatem Lucilii & suavitatem Juvenalis. 304. b. Romæ puer doctus est Iliadem Homeri, postea Athenis ethicam & Platonis libros 608.
- Isidorus** 207. b. Hispalensitelligitur.
- Juvenalis** 6. b. 19. 37. b. 48. 58. b. 87. 90. b. 106. b. 114. 117. 122. 123. 129. 147. b. 153. b. 185. 193. 241. 259. b. 260. 270. b. 282. 295. 304. 408. 522. b. 625.
- Laberius mimographus** factus in versibus, sed carens, in sunt perfecti operis. 391.
- Ælius Lamia**. supra in Anno.
- Lex Roscia**. 692. b. 260.
- Livius Andronicus** primus Latinas Comœdias scripsit latinam linguam dilatavi Catone & Ennio. 623. b. I ante Horatium scripsit non exacta satis Græcorum ad Lyricum characterum 690.
- Livius Historicus** 80. b. 2. 288. b.
- libro CXVII. 691. CXI 362.
- Lucanus** 7. a. b. 18. b. 26. b. 33. b. 41. b. 60. 75. 83. b. 84. a. b. 97. 111. 119. 122. 143. 157. b. 191. 246. 250. 263. 269. b. 6. 362. b. Lucium pro L nomine esse reponendum servat Barthius.
- Lucilius** 60. 304. b. 318. b. 32. b. 334. 349. b. 350. 361. 363. 398. b. 400. 417. 630. b. 6. 689. b. 690. b. 691. b. 692. b.
- Lucretius** 2. b. 305. 363. b. 37. b. 383. b. 408. 551.

IN SCHOL. VET. AD HORAT. Lib. I. c. 13. 281

felissus Poeta. supra in
icano.

la Corvinus & Pedius Pu-
ola oratores Romæ valde
gnes. 399.

s Tarpa, infra Tarpa.
ermus Elegiaci carminis
or duos libros luculentis
ibus scripsit. 695.

is *sordidus* 370. *diversus &*
gico.

vatis libri, aut Sibyllæ .

olemi præcepta de arte
tica non omnia sed emi-
tissima expressit Horatius.

us. Theologus divinorum
animum scriptor. 636.

is 95. 153. b. 211. 262. 300. b.
b.

Publicola. supra in Mes-

48. 87. 320. 333. 350. 362.

400. 416. 433. b. 435. 437.

a. b. 510. 533. 572. 584. 595.
693.

ius 263. b.

lemus Poeta Epicureus
ta Epigrammata Græce
sit, 320.

lides.

us. 33. b. 216. b. 525. b.

eon Rhodius ineptus Poe-
suis Epigrammatis etiam
nis Græca immiscuit .
b.

is libri supra in Horatio .

s. 15. b. 37. b. 51. 208. 299.

184. b. 300. 363. b. 374. b.

b. 418. b. 437. b. 474. 572.

624. b. 631. 691.

Pollio. supra in Asinio .

Pomponius. supra in Africano .

Priscianus 597.

Pyrrho. 387. b.

Pythagoras. 692. 694. a. b.

Quintilius, vide Varus .

Antonius Rufus. supra in Afri-
cano .

Ruso sœnerator, idemque histo-
riographus ineptus. 334. b.

Sallustius Crispus historiarum
scriptor. 46. 87. 126. 129. 195.

b. 219. b. 232. b. 263. b. 622.

636. 690. 693. b. 694. b. 417. b.

547. 562. Cato & Sallustius

laudantur multa paucis absol-
viffe. 398. b. *De Sallustii coquo*

Damo mentio 307. 690.

Sappho Lesbica 123. 551. 585. 262.

Æolica usa dialecto. 234. b.

Mucius Scævola J. C. 609. b.

694. b.

Scaurus Grammaticus. 475. b.

Sedulius Poeta. 284.

Titius Septimius lyrica carmi-
na & tragœdias scripsit Augu-
sti tempore, sed libri illi jam

cum commentator vetus Ho-
ratii scriberet nulli extabant .

525. b.

Servius in V. A. Eneidos. 139. di-
cit Virgilium libros A. Eneidos

ineditos, id est incorrectos re-
liquisse & incendi jussisse. 637.

Ex Sibyllinis responsa dabant

Quindecimviri Sacerdotes .

301. Ex Sibyllinis de carmine

seculari. 299.

Stattius 44. b. 49. b. 153. b. 172. b.

216. b.

Stesichorus gravia carmina scri-
psit. 234. b. post vituperatio-
nem

- nem. Helenæ scriptam excœcatus, postea Apollinis responso laudem Helenæ scripsit & visum recepit. 43. b. 292. b. 293.
- Stoicorum dogma, peccata esse paria. 534. b. omnia ratione fieri affirmant. 305.
- Svetonius 593. Trāquillus 634. b. in vita Horatii. 213.
- Merius Tarpa, iudex Criticus, auditor assiduus poematum & Poetarum in æde Apollinis, seu Musarum quo convenire Poetæ solebant. 399. b.
- Terentius 11. b. 37. b. 39. 44. 49. 51. 52. 56. 60. 72. 74. 83. 94. b. 111. a. b. 147. 179. 237. 250. a. b. 282. 294. b. 307. b. 317. b. 318. a. b. 319. 350. b. 351. 373. 399. 409. 418. 434. b. 503. b. 558. 572. b. 588. 596. 624. b. 628. b.
- Luthienus (*Barthius legit Lucius Aelius*) Theon libertinus, à cuius dicacitatis amaritudine dentem Theoninum dixit Horatius. 579.
- Thespis Tragicus. 632.
- Thyestes reperit rationem deliqui Solis. 625. b.
- Torquati Oratio pro Mosco Pergameno Rhetore. 692. b.
- Tranquillus, supra in Svetonio.
- Tyrtæus ab Atheniensibus missus poeta luscus & claudus, sapiens tamen, carmine componendo & consilium dando Lacedæmonios ad prælium acuit. 636. a. b.
- Varius doctissimus, & magnus poeta tragœdias fecit. 691. b.
- Varro 502. b. 520. b. 690. primò rerum divinarum. 547. in bro, qui inscribit *virgula na*. 387. b. in tertio discipulorum ad Marcellum de li Latina. 629. b.
- pro rostris sepulchrum Ro dixit. 289.
- Varro Atacinus Narbonensis Arace fluvio dictus fermo five satyras frustra tent 691. b. Lucilio minor. 399.
- Quintilius Varus poeta Crinensis, patronus & amicus gillii. 637. b. in panegyrico gusti. 576.
- Verrius Flaccus 229. b.
- Virgilius 1. b. 2. a. b. 6. b. 7. a. b. 12. 15. b. 18. b. 19. 20. b. 22. 2 b. 28. a. b. 30. 34. b. 37. b. 39. b. 44. 46. 47. b. 48. 49. b. 5 a. b. 54. b. 55. b. 56. 57. b. 59. b. 62. b. 63. 65. b. 66. 67. 69. 71. b. 72. 74. b. 78. a. b. 80. 92. b. 93. 97. a. b. 99. 102. b. 109. 111. 114. 117. 122. 123. 136. b. 139. 142. 143. 146. b. 1 b. 152. b. 187. b. 188. 190. 202. 216. 222. 225. 235. 237. b. 245. b. 248. 250. b. 257. b. 263. a. b. 268. 270. a. b. 27 277. a. b. 279. 281. b. 283. b. 285. b. 287. a. b. 290. a. b. 299. 300. a. b. 305. a. b. 317. 3 b. 333. 334. 350. a. b. 351. a. b. b. 362. 373. 374. 383. a. b. 3 b. 399. b. 407. b. 417. b. 419. 44 459. b. 460. 474. 475. 483. b. b. 521. 545. b. 572. 593. 59 597. a. b. 608. b. 610. 622 623. 624. 626. 627. b. 628. 634. 636. 688. b. 689. a. b. 69

IV. Ceteræ editiones sine veterum commentariis hæc fere sunt præcipuæ. * Pro editione Horatii antiquissima habet vir egregius Mich. Maittaire, quam in 4. sine loci & temporis aut typographi nota impressam memorat p. 72. Annal. typograph. puratque curante Antonio Zaroto Parmensi impressam Mediolani circa A. 1470. cum his in calce versiculis:

*Hoc quicumque dedit Venusini carmen Horati,
Et studio formis correctum effluxit in istis,
Vivat, & æterno sic nomine sæcula vinsat.
Omnia, cœu nunquam numeris adolebitur auctor.*

Præterea memorat pag. 108. editionem Mediolanensem 1474. fol. ejusdem Zaroti impressam cura, & Ferrariensem ejusdem anni in 8. cum hoc tetrasticho:

*Ferraria impressit regnante sub Hercule divo
Regia quo gaudet nunc Leonora viro.
Carnerius puer Augustinus, cui dedit almam
Bernardus lucem Bibliopola bonus.*

Has secutæ Mediolanenses 1476. & 1477. fol. per Philippum de Lavagnia: & Tarvisina ejusdem anni fol. quæ omnes præcesserunt Venetam (a) Anni 1477. fol. per Philippum Condam Petri, quant pro prima omnium laudat Bentlejus p. 8. 98. 73. 87. 101. &c. Cum Christophori Landini interpretationibus, * vidit primum lucem Horatius Florentiæ 1482. fol. apud Antonium Miscominum, cum hac bella Angeli Politiani oda:

*Vates Threicio blandior Orpheo
Sed malis fidibus sistere lubricos
Amnes, seu tremulo ducere pollice
Ipsis cum latebris feras.*

*Vates Æolii pectinis arbiter:
Qui princeps Latiam sollicitas cœly,
Nec segnis titulos addere noxiis
Nigro carmine frontibus:*

*Quis te à barbarica compede vindicat?
Quis frontis nebulam dispulit: Et situ
Detergo levibus restituit choris
Curata juvenem cute?*

O quam nupter cras nihilus: & malo

Obdu-

(a) Una eademque videtur esse quæ p. 127. & 133. à Maittaire memoratur Horatii editio Veneta A. 1477. & 1478. utraque apud Philippum Condam Petri, utraque die XV. Septembris finita. Nec fortasse diversa quam pag. 137. refert Venetam ex ejusdem Philippi officina A. 1479. finitam tamen die XVIII. Sept. Notus est typographorum dolus, qui eorundem librorum, ut recentes appareant, exemplis quibusdam licet ante excusorum numeros aliis proximi, aliis secundis, aut tertii post anni inscribunt.

*Obductus senio ! quam nitidos ades
 Nunc vultus referens docta fragrantibus
 Cinctus tempora frondibus !
 Talem purpureis reddere solibus
 Lætum pube nova post gelidas nives
 Serpentem positus exuviis solet
 Verni temperies poli .
 Talem de eboreis reddidit & Lyra
 Landinus Veterum laudibus æmulus ,
 Qualis tu solitus Tibur ad uvidum
 Blandam tendere barbiton .
 Nunc te deliciis , nunc decet & levi
 Lascivire joco , nunc puerilibus
 Insertum thyasis aut fide garrula
 Inter ludere virgines .*

Horatius cum Landini commentario Venet. 1483. fol. per Joannem de Forlivio & socios , & 1486. fol. per Bernardinum de Tridino ex Monteferrato ; & cum commentariis *Joannis Arriabeni* , Venetiis An. 1490. fol. Horatii Epistolæ impressæ Cadomi Anno 1480; cujus editionis exemplar membranæ impressum habuit V. C. Tho. Galeus . * Horatius ex editione *Jacobi Locheri* (a) Poetæ laureati & Professoris in Gymnasio Friburgensi cum argumentis , scholiis , glossa interlineari & iconibus ligno mira simplicitate incisis , Argentorat. 1498. fol. apud Joannem Reinhardum cognomento Gurninger , opus dicatum Carolo Marchiani Badensi . Horatii Odæ cum argumentis & tabula legum carminis , Paris. 1498. 4. Fuit in Bibl. Bigotiana ; & in Bibl. Menarsiana p. 352. *Aldina* editio litteris quas vocant Italicis sive currentibus An. 1501. 8. atque iterum emendatius & ratione metrorum demonstrata An. 1509. 8. ad Iafredum Carolum Regii Senatus in urbe Mediolano moderatorem , & 1519. 1527. 1559. 8. * Cum commentariis *Antonii Mancinelli* , & *Badii Ascensii* Paris. 1503. 1516. fol. Cum notis *Badii Ascensii* , Paris. 1506. 4. cum *Antonii Bosnii* commentariis , Rom. 4. & in editione Ascensiana , Paris. A. 1519. fol. * Epistolarum libri II. prodierunt separatim Lipsiæ apud Jacobum Thanner 1517. 4. in fronte libri legas hos versus :

Jam censura gravis me castigavit ad unguem :

Crispanes nasos tutus adire queo .

Ars poetica quibusdam locis , ut habet titulus , emendata , Daventriæ in 4. ex officina Jacobi de Breda , sine anni notatione . Est mihi

(a) *Laschernus* hic typographi vitio vocatur in notis Bentleyi pag. 8. 25. 29. 31. &c. atque in prioribus editionibus Bibl. mez Latinæ *Lochernus* .

EDITIONES. Lib. I. c. 13. 285

mihî & alia editio vetus in 4. sine notatione anni, locique. Prodiit præterea Lipsiæ in 4. 1498. & alia antiqua editio ibidem in 4. sine anno Clariss. Schœrgenio inspecta: qui etiam notavit Epistolas Horatii separatim editas Lipsiæ 1498. fol. & 1512. 4. atque iterum anno non addito in 4. Satyras itidem Lipsiæ in 4. sine anno, & additis Epistolis, cum commentario Acronis & Ascensii, Paris. 1499. 4. Carmina sive Odæ Lipsiæ in 4. sine anno. Epodon liber, ibid. 1488. 4. & 1498. 4. Carmina & Epodos Lips. 1492. 4. Carmen seculare cum Jo. Sentini de quibusdam Lyricis carminibus tractatulo Lips. 4. sine anno & ibid. 1498. 4.

Friburgensis editio 1533. 8. cum notis *Henrici Glareani* & A. 1540. 8. cum Nic. Perotti libello de metris Odarum Horatii, qui exstat etiam in edit. Aldina A. 1519. 8. *Rob. Stephani* editio Paris. 1539. & 1544. 8. cum Perotti libello de metris Horatianis; & 1545. 12. exstat & altera cum scholiis & argumentis *H. Stephani*, & diatribe duplici sine notatione anni, 8. & secunda editio A. 1588. 8. tertia Genev. 1600. 8. * cui additæ pag. 151. seq. emendationes & accessiones ex veteri MS. ad *Perphyriionis* in Poetam commentarios. Testatur Stephanus Grammaticum illum in Codice MS. *Pomponium Porphyriionem* appellari. Lugdunenses editiones apud Gryph. An. 1535. 1542. 1559. 1567. 8. &c. * Editionem Parisiensem nitidam ex officina Vascosani, Odarum quidem & Epodon Anni 1545. Epistolarum Anni 1549. Satyrarum & de Arte Poetica Anni 1551. 4. cum Codice MS. Jo. Jacobi Mentelii 600. annorum, qui olim Lambini fuit (licet Lambinus ad lib. 1. Sat. 10. perperam scribit nullum fere exstare librum MS. qui annos 400. superet) collatam habuit Marqu. Gudius, è qua lectiones descriptas servo. Codicem Horatii MS. optimæ notæ laudat Barthius Adversar. XXXV. 2. Reginensem Bentlejus pag. 13. 16. ex prima manu pag. 10. 23. & ex secunda manu pag. 25. Codicem Leidensem plus quam octingentorum annorum pag. 89. Cantabrigiensem sexcentorum & Tho. Galei Codice ac notis usum se testatur pag. 18. 21. 82. &c. * Horatius Basil. 1545. fol. cum Variorum Commentariis: & cum enarratore vetere Cruquiano notisque Cruquii, (a) Antwerp. 1597. 4. Cæterum editio Basileensis, quæ A. 1580. fol. prodiit apud Sebast. Henricum Petri cum commentariis *Ænosii*, ut promittit titulus, *quadraginta Grammaticorum*, non de commentarios in totum Horatium exhibet, siquidem plerique ex illis tantum loca quædam Horatii sparsim illustrarunt, ut facis patebit erudito lectori ex elencho illorum quadraginta, quorum acubrationes, vel ex illis excerpta, in hac editione exstant; sunt

(a) * In Cruquio ut modestiam & probitatem nunquam, ita iudicium & eruditionem sæpe desideraveris iudice Bentlejo pag. 19.

sunt autem hi : Acro, Porphyrio, Terentius Scaurus, C. Ailius, Julius (a) Modestus, Christoph. Landinus, Erasmus di Manutii scholia, & de metris Horatianis, Lud. Cælius Rhiginus, Angelus Politianus, M. Antonius Coccius Sabellicus Baptista Pius Bononiensis, Jacobus à Cruce Bononiensis, Pet. Crinitus, Benedictus Philologus, Jo. Hartungus, Henr. Glunus, Theodorus Pulmannus, M. Antonius Muretus, G. F. cius, Jodocus Badius Ascensius, Polydorus Virgilius, Gilbertus Cognatus, Philippus Beroaldus, Servius Marius Honoratum argumenta incerti auctoris in *Odas*. Diomedes de metris Horatianis. Atque in *Odas* Philippus Engentinus, Hermas Figulus Hirsfeldianus, Jo. Thomas Freigius, & Antonius Lucianellus. In *artem Poeticam* vero Franciscus Luifinus Utinensis (ejusdem cujus parergon libri in thesauro Critico Gruteri existit) Jacobi Grifoli Lucianensis commentarius multo auctior, quæ antehac editus, Jasonis & Gabrielis de Nores Cyprii, A. Janithasii, Viti Amerbachii, & Joh. Thomæ Freigii. In *prima secundam satyram libri primi* paraphrasis, & observationes Jo. Aurelii Lessigniensis, & in *libros Epistolarum*, additamenta donis Morillonis. Cum commentariis, & observationibus Erasmi Politiani, Sabellici, Rhodigini, Pii, Criniti, Aldi Manutii &c. Venet. 1553. fol.

Cum *M. Antonii Mureti* commentariis, Venet. apud Aldum 1552. 1555. 8. additis scholiis *Jo. Mich. Bruti* ad libros *Odarum Epod.* id. 1561. 1564. 1570. & 1582. 8. Cum notis *Joannis Hartmanni* Basil. 1555. fol. *Francisci Irenici*, Lugd. 1567. 8. & Dillingæ 1570. fol. *Antonii Sebastiani Minturni* commentarius in Horatium, Vindob. 1570. fol. editus. Horatius è decem codicibus emendatus cum commentariis eximii *Dionysii Lambini*, Lugduni 1567. 4. & Venet. 1566. 4. (b) apud Paulum Manutium, tum magnis accessionibus locupletatus, Paris. 1568. 1579. 1587. fol. Francof. 1577. fol. Wechel. & 1596. 4. & cum indice omnium verborum *Treterici* Francof. 1600. 8. Genev. 1605. 4. Francof. 1612. 4. & Paris. 1605. fol. in editione accedunt notæ *Turnebi* & *Theod. Marcilii*. Ex castigatione *Theodori Pulmanni*. A. 1566. apud Plantin. minore forma 1577. & 1580. cum *Pulmanni* & *Manutii* notis. Notæ *Janithasii* patris, & ejus appendix ad commentariolum Horatium 1582. 12. * Cum *Adr. Turnebi* in lib. 1. Carminum & in loca obscuriora

(a) Julium Modestum Hygini liberum fuisse testatur *Svetonius* de Grammaticis 20. Eius *librum questionum confusarum* laudat *Gellius* III. 9. Ejusdem *de seribus* *Probus* lib. I. cap. 4. Saturnal. & alibi. Citatur & *Julius Modestus* à *Charisio* &c.

(b) In hac nitida nec ubique obvia editione adjunctæ sunt notæ *Jo. Mich. Bruti* à *libros carminum & Epodon* *librum* notæ.

EDITIIONES: Lib. I. cap. 13. 187

riora Paris. 1577. 8. cum Mureti & Manutii in Horat. notis *Georgii Fabricii*, Lips. 1578. 8. 1588. 8. 1605. 8. * cum castigatibus *Georgii Fabricii*, & indice adagiorum, quibus Horatius usus, aut ad quæ alludit, vel quæ deinde in proverbii formam dierunt, mille & quadringentorum. Hunc indicem, in quo multa, quæ proverbia non sunt, castigatum & interpolatum a haud paucis H. Stephanus suo Horatio subjunxit.

Horatius *Petri Gualterii Chabotii* Pisonis Sanlupensis Paris. 1582. & Basil. 1589. 8. & cum ejusdem uberioribus commentariis Diacritico, Grammatico & Rhetorico, absoluto An. 1587. & edito Lipsiæ. 1594. fol. ac post auctoris fata iterum (circa A. C. 1597. nimè vivis excessit) recensente Jac. Grassero anno 1615. fol. usque locupletior est editio, non emendatior. Absurde quibusdam Chabotius Torrentii commentaria compilasse dicitur, cum Torrentio longe prior scripserit, ut probe animadversum Bæzio est T. 1. Lexici p. 888. * Chabotium laudat Bentlejus pag. 3. Cum notis *Gnii Xylandri*, Neostad. 1590. 8. Heidelb. 1575. * Epistolarum libri duo, & in eas præfationes, Paris. 1585. Cum erudito commentario *Levini Torrentii*, Episcopi Antuerpiensis bonis Codd. MSS. usi ex officina Plantin. apud Jo. Muettum A. 1608. 4. Additæ sunt & *Petri Nannii* Alcmariani intertem Poeticam notæ.

Federici Ceruti Medici Veronensis paraphrasis totius Horatii, Veronæ 1585. 4. Paraphrasis *Eilhardi Lubini*, Rostoch. 1599. 4. Francof. 1612. 4.

Horatius cum scholiis *Greg. Bersmanni* 1602. Lipsiæ 8. Cum notis Dan. Heinsii (a) ap. Rapheleng, 1610. 8. & 1612. 8. addito libro ejusdem Heinsii de satyra Horatiana, una cum fragmentis Myrarum *Lucilii*, qui primus, ut ait Plinius, condidit styli nomen, qualia Rob. Stephanus in fragmentis latinor. Poetarum dederat, & fragmentis Græci Sillographi *Timonis*, petitis è Poesi philosophica H. Stephani. Tertia Heinsii editio, Lugd. Bat. 629. 12. & quarta sine notis Amstelod. 1676. forma minore. Cum notis *Jani Rutgersii*, Paris. 1613. 12. * Rutgersium ut ingeniosissimum laudat Bentlejus pag. 11.

Horatius ab omni obscenitate Romæ expurgatus, Colon. 1616. *Jodoci Desmarez* Antuerpiensis, è Soc. Jesu brevis commentarius ad Horatium ab omni obscenitate purgatum, Duaci 1636. Cum notis brevibus & perspicuis *Joannis Bond.* Hanov. 1621. 8. mss. 1630. 12. 1636. 1643. 1650. 12. & sæpius deinde alibi.

Horatius

(a) Bentlejus solitam Dan. Heinsii infeliciter corrigentis *varvym* & loca instantis sincera arguit pag. 22.

Horatius è typographia Regla; Paris. 1642. fol. typis luculentis. Cum commentariis selectis *Variorum* & scholiis integris Joannis Bond. curante *Cornelio Schrevelio*, Lugd. Bat. 1653. 1658. (a) 1668. & 1670. 8. in qua editione præfatio promittit *Rutgerii Venusianæ* lectiones in Horatium, sed has postea demum integras è Bibliotheca Nic. Heinsii edidit Clariss. *Burmamnus*. Cum notis *Jo. Minelli*, Roterd. 1668. 1673. 12. Cum castigationibus *Tan. Fabri*, Salmur. 1671. 12. Cum *Minelli* notis commentarioque eximio *D. Frid. Rappolti*, & supplemento *Joachimi Felleri*, Lips. 1675. 8. duobus volum.

In usum Delphini, at privato ausu Horatium non integrum (quæ moribus enim nocere vita sunt, omiſſa) sed insigniter, & eleganter illustratum edidit *Petrus Rodellius* è Soc. Jesu, cum paraphrasi ac notis, Tolosæ 1683. 8. Paris. 1686. 8. & Lond. 1690. 8. Postea auspiciis Regiis idem præstitit *Ludovicus Desprez*, Paris. 1691. 4. in qua editione exstat etiam, omiſſus à Rodello index omnium verborum. Recuderunt *Desprezii* Horatium Londinenses An. 1694. 8. & omiſſa adulatoria præfatione adjecere vitam Horatii, *Andræ Dacerii* notis illustratam, ejusdem *Chronologiam Horatianam* & dissertationem de origine ac progressu satyræ Romanæ, ex Gallico idiomate latine versam. In Amstelodamensi editione A. 1695. 8. ad Londinensem expressa omiſſus est index omnium verborum.

Horatii carmina expurgata, cum notis eruditis & eleganti interpretatione *Josephi Juventii* S. I. Paris. 1696. 8. & Rothomagi 1711. *Quod spectat*, inquit, *ad rationem, quam in interpretando secutus sum, nolui eam esse nimis exsanguem & jejunam, qualem cernere est in iis commentariis, quæ haud ita pridem exierunt, in quibus interpretatio fere est horrida, & hirsuta, dum verbum verbo religiose ac putide potius reddit: amœnitatem quandam sectatus sum in explicando amœnissimo poetæ, & malui ut ubertas quam inopia culparetur.*

Horatius cum scholiis eruditis *Eduardi à Zurck*, scholæ *Harlemensis* Rectoris, Harlem. 1697. 8. Lond. 1702. 8. * de quo vide *Diarium Belgicum, boeksaal van Europe* A. 1629. pag. 277. Cum lectionibus *Venusianis Jami Rutgerii*, edente *Petro Burmanno* V. C. *Trajecti* Batavor. 1699. 12. * Horatium *Ludovicus Desprez*, Londinenses jam quartum A. 1706. & quintum recuderunt Ao. 1711. 8. *Wilhelmum Baxterum* qui A. 1701. Horatium Lond.

(a) Editionem variorum Lugd. Bat. A. 1658. 8. pluribus MSS. notis *Phil. Mareri*, & alteram A. 1663. 8. non paucioribus Thomæ *Munkeri* reſectam servare se testatur *Thomas Grenius* X^VI. animadvers. Philolog. pag. 243.

ond. 8. illustravit, virum reconditæ eruditionis appellat Bentle-
s pag. 9. not. ad Horat.

Horatius perquam nitide ad optimorum exemplarium fidem ex-
sus, cum castigationibus quibusdam & variis lectionibus notatu
rioribus. *Cantabrigiæ* typis majoribus Academicis An. 1699. 4.
que iterum minoribus typis A. 1701. 12. curante potissimum viro
tissimo *Rich. Bentlejo*, à quo aliam adhuc editionem, hujus
etæ, aliquot centenariis locis restitutam & notis illustratam erudi-
exspectant. Horatium *Cantabrigiæ* typis luculentis A. 1699.

& 1701. 12. nitide editum debemus *D. Jacobo Talbotio* è Col-
gio SS. Trinitatis, quem dignis laudibus effert *Bentlejus* pag.
b. 53. &c. * Horatius cum notis eruditis & emendationibus
ovis (ad 800.) ingeniosis sane & doctis, sed ubi MSSos Codices
ferit præfidentioribus plerumque & audacioribus, præclari Viri
Richardi Bentleii, S. T. P. Regiæ Maj: à Sacris Domesticis, Bi-
liothecarum Regiarum custodis, Archidiaconi Eliensis & Colle-
o SS. Trinitatis apud *Cantabrigienses* præfeti, *Cantabrig.* 1711.
editio splendida & elegans, dicata (a) *Roberto Harlejo*, Oxo-
i Comiti, nec diu post recusa, haud minus pulchris ac nitidis
pis *Wetstenianis* (b) *Amstelod.* 1713. 4. sed ita ut ad usum lon-
præstet hæc posterior editio, perinde etiam emendata: nam &
tas *Bentleii* singulis paginis statim substratas offert, non ut
ntabrigiensis, ad Voluminis subjectas calcem: deinde qui in
c desiderabatur locupletissimum exhibet indicem omnium Ho-
rii verborum, *Tretero-Avemannianum*, sed observationibus
riis ad Latinitatem pertinentibus, & locis plus quam mille &
ingentis auctum atque emendatum ab *Isaaco Verburgio*, insertis
am variis lectionibus *Bentlejanis*. *Cantabrigiæ* 1713. 8. Horatius
usus ex *Rich. Bentleii* editione cum notis ejus, sed in compen-
im missis à fratris filio *Thoma Bentlejo*, Collegii SS. Trinitatis
ntabrig. socio. Eodem anno 1713. 12. *Amstelodami* apud *Guilel-
m van de Water* (c) Horatius minoribus typis prodiit curante
tro Burmanno, castigatus ad Codices MSS. & ad *Bentleii* edi-
tionem,

T

tionem,

a) Dedicatio *Bentleii* separatim lucem vidit cum *Anglica* versione *Lond.* 1712. 8.
misso ejusdem *Dodecasticho* ad *Carolus Halifaxiæ* Baronem. Oppositum etiam
tejo scriptum: *Aristarchus ampullans in curis Horatianis*, sive querimonia *Epistola-
Philargyrii Cantabrigiensis* ad censorem *Britannicum* de intempestiva ista corrigenda
bibidine. *Lond.* 1712. 8. Et alterum multis non contemnendis observationibus refer-
Richardi Johnsoni *Aristarchus anti-Bentlejanus*, *Nottinghamiæ* 1717. 8. de quo vi-
is *Acta Erud.* 1717 p. 497. *Bibl. Angloisæ* de *Mr. de la Roëbe*, T. 1. p. 281. *Bibl. an-
me & moderne* de *M. le Clerc*. T. VII. pag. 63.

b) *Acta Erud.* 1713. pag. 393. *Bibl. chosie* de *Mr. le Clerc*. T. 26. p. 260. *Mem. de
v.* 1718. Fevr.

c) *Acta Erud.* T. VI. supplem. p. 30.

editionem hujus Poetae, Hagæ Comitum novis *Alexandri Comiti* curis expolitam & illustratam exspectare jussit Pancratius vicus præfat. ad Virgilium A. 1717. editum. Etiam Berolini a quo tempore *Rosellus de Baumon* in Horatio nova luce perfurdo & ad examen revocandis Bentleji emendationibus operantur, de quo vide sis Diarium Hagense, Journal littéraire Tom. pag. 232. & Jo. Massoni Hist. Criticam Reip. litterariæ, ed Gallice Tom. 8. pag. 118. 215. T. 9. p. 64. 187. 269. T. 14. p. 84. 211. seq. & Tom. 15. p. 111. seq. ubi observationum ejus specim quæmadmodum multis ante Bentleji editionem luci datam an Diario Berolinensi, Journal de Berlin A. 1697. p. 219. seq. omittendum etiam, quod vir cum magna literarum jactura n denatus *Lambertus Bos* in specimine animadversionum ad scri res Latinos Franeq. 1714. 8. editis nonnulla Horatii loca ad Bentlejum vindicat illuminatque, laudans passim Codicem insignem Bibl. publicæ Franequeranæ, & pag. 38. 39. 43. 44. t Commentatorem veterem ineditum, & ubi explicationes quibentur inter lineas, sæpe sunt vocum lectionis diversæ ab iis, ibidem occurrunt in textu. id. pag. 49. Oppugnatur etiam Bentleji Horatius in *Memoriis Trevoltinis* A. 1718. Febr. p. 290. seq. terea video in *Novellis Reip. litterariæ* An. 1709. T. 1. pag. 34. Oxoniensibus etiam spem factam editionis emittendæ hactenus *Horatii opera juxta exemplar Regium Parisiense. Præmittitur fertatio Historico Critica, Editorum aliquot incuriam perstringens Horatii fragmenta complura, è Bibliothecarum forulis, ubi de rant, in hac editione in lucem prolata recensens.*

In *Artem Poeticam* separatim scripsere plurimi, quorum nos los annotavit etiam Adrianus Bailletus in judiciis eruditorum scriptoribus hujus argumenti, singulari volumine recensitus Amerbachius, Argent. 1543. 8. Franciscus de Cascales, Lentiæ 1659. 8. Nic. Colonii expositio, Bergomi 1587. 8. Tho.

ra

(2) Bibl. ancienne & moderne de Mr. le Clerc Tom. V. pag. 162. Never Buch III. pag. 316.

rus Lusitanus, Venet. 1587. 8. Tryphonis Gabriellii, Paris. 1544. 8. Henricus Glareanus, Paris. 1533. 4. apud Rob. Steph. Jac. Griffoli Florent. 1550. Paris. 1552. & Venet. 1562. 8. cum apologia adversus Jasonem de Nores. Sigismundi Julii Paraphrasis, Laugingæ A. 1600. Andreæ Kragii Analysis dialectica & Rhetorica, Basil. 8. Francisci Luisini commentarius, Venet. 1554. 4. apud Ald. Manut. Vicentii Madii Brixiani, Venet. 1550. Aldi Manutii junioris, id. 1576. 4. Herculis Manzoni, Bergomi 1604. 4. Petri Nannii, ad calcem edit. Horatii cum Torrentii commentario, Antvv. 1608. 4. Jasonis de Nores, Cyprii, Paris. 1544. 8. Ven. 1553. Jaci Parrhasii, Neap. 1531. 4. Paris. 1553. Lugd. 1536. Venet. 1593. Fr. Philippi Pedimontii Ecphrasis, Venet. 1546. 4. Jo. Piscatoris, Spiræ 1595. 8. Lamberti Ludolphi Pithopœi Paraphrasis, Heidelberg. 1595. 8. Francisci Robortelli commentaria cum ejus explanationibus de Satyra, Epigrammate, Comœdia, salibus & Elegia, Florent. 1548. fol. Jo. Sambuci Paraphrasis, Antvv. 1564. 8. Francisci Sanchez annotationes, Salmanticæ, 1591. 8. Antvv. 1592. 8. Achillis Statii notæ, Antvv. 1553. 4. Jo. Sturmii commentarius, Argentorat. 1576. 8. * quem Jo. Henr. Ackerus iterum subjici præd-
 licuravit Rudolstadt. 1716. 8. Jod. Willichii, Francof. 1539. 8.
 * Jo. Bapt. Pignæ Poetica Horatiana Venet. 1561. fol.

In *Epistolas* Claudius Minos, Paris. 1584. 4. Jo. Amarito, ibid. 1553. 12. Nicod. Frischlini paraphrasis, Francof. 1586. 1596. 8. & Jo. Piscatoris Analysis Logica Epistolarum, artis poeticæ & selectarum aliquot Odarum, Spiræ 1595. 8.

In *Satyras*, Jacobi Cruquii notæ excusæ separatim 8. apud Plantin. Sigismundi Julii Mynsingii paraphrasis in lib. I. Satygarum 602. 4. Julii Aurelii Haurechi commentarius in satyras duas primos, Antvverp. 1541. 8. * P. Oudini in Satyram VI. libri I. &c.

In *Odas & Epodon librum*. Jo. Mich. Brutus de quo supra; Herannus Figulus, Francof. 1546. Bernhardinus Parthenius Spielenergius, Venet. 1584. 4. Philippus Eugentinus, Jo. Tho. Freigius tc. In librum I. Odarum Adr. Turnebus, Paris. 1577. & 1586. 8. una cum animadversionibus ex ejusdem Adversariis in varia Horatii loca, notisque Mureti & Manutii in Horatium. Pauli Franci commentarii Horatiani præmetium in I. & II. librum Odarum, Francof. ad Viadrum 1521. 8. Joannes Cæsarius in Odas triginta duas libri primi, Rom. 1566. Hugolinus Marcellus, Episcopus, 1 Odam 2. libri IV. de Pindari laudibus, Florent. apud Juntas 1579. 4. Joannis Piscatoris Analysis in Odas selectas, Spiræ 1595. 8. Julianus Aurelius Lessigniënsis Belga in Odam 1. & 2. cum paraphrasi in eisdem, Antvverp. 1541. Blasius Bernardus de laudibus

vitz rusticæ ad Horatii 2. Epodon. Florent. 1613. 4. Aldus Manutius de eodem argumento, Venet. & Jo. Weitzius, Francof. 1625 8. Jac. Cruquii notæ in Epodon librum excusæ separatim apud Plantin. Philippi Bebii è Soc. Jesu commentarius in Lyrica Horatii ab obscenitate expurgata, Colon. 1633. fol. * Lettre à un jeune Seigneur sur les œuvres de Horace, (a) avec une Critique de la première Ode. Paris. 1710. 12. * M. Joannis Theil, Naumburgensis epidorpidum, sive observationum quarundam Philologicarum (non magnæ rei) in Horatium *επιόγειοις* lucem vidit Lipsiæ 1636. 4. *Christoph. Augusti Heumannii* quædam in Horatium observationes, insertæ Miscellaneis Lipsiensibus cura Caroli Frid. Pezoldi vulgaris leguntur Tomo IV. pag. 137. seq. His junge ejus parerga Critica pag. 138. seq. & audaces Galli cujusdam emendationes in Horatium, quas habes in Memoriis Trevoltinis A. 1715. pag. 968. & in Ephemeredibus literariis Paris. A. 1716. pag. 515. seq.

Ineditum *Zachariæ Lundii* commentarium copiosum in Artem Horatii, una cum aliis viri illius docti lipsanis servat Hafniæ Vir Nobilissimus Fridericus Rostgaard. In Odas quoque & Epistolas Commentarius ejusdem Lundii venit una cum aliis quibusdam illius monumentis in Bibliothecam Johannis Moth, potentiss. Regis Daniæ à Consiliis. *Jo. Ulrici* commentationes in Horatium memorat Jo. Frid. Gronovius Epistola ad Casp. Hofmannum A. 1633. inter Epistolas G. Richteri pag. 563. Commentarios suos ipsius *Hadrianus Junius* IV. 6. animadversionum. Vide sis & ejusdem Junii Epistolas p. 3. seq. & 280. quem si audimus *Bonfinio* (b) nullus ineptit magis, & dum ab aliis dissentire studiose gestit, Siculis gerris vaniora comminiscitur: *Badius* suo more *επιπολαίος βαδίστη* corticem verborum solum delibans, ad ipsam rerum medullam nunquam penetrans. Plus aliquanto cæteris vidit *Glareanus*: & præstitit.

V. Horatii versiones Vernaculæ.

Gallice Ars Poetica per Jacobum Pelleterium, Paris. 1540. 8. * & 1545. apud Vascosan. Idem Pelleterius & ipse artem Poeticam condidit ex ingenio suo duobus libris distinctam & excusam Lugd. 1555. Satyræ, & Epistolæ quædam Francisco Haberto interprete. Paris. 1551. 8. quinque libri Odarum versibus Gallicis redditi à Jacobo Mandoto. ibid. 1579. Martignaci versio cum notis, Pari-

(a) History of the works of the learned A. 1713. p. 116.

(b) Matthæi Bonfinis, sive Bonfinii commentarium in Horatium memorat Gesnerus appendice ad Bibl. suam, & ab Henrico Petri editum ait cum aliorum in Horatium lucubrationibus. Sed Antonii Bonfinii in Horatium commentationes Paris. 1519. excusas refert Hendreichius pag. 644. pandect. Brandenburg.

VERSIONES: Lib. I. c. 13. 293

lis 1596. & 1678. 2. volum. Adde Mercurii elegantis A. 1678. 9. 260. Portæsi (de la porte) id. 1584. 12. Frâtrum Roberti, & onii Chevallierii Agnelli (de Chevallier d'Agneaux) id. 1588. 8. eventani (Bienvenu) Paris. 1633. 8. Michaelis de Morolles, 652. 8. duobus vol. & 1660. * Dubito an edita sit Metaphrasis rum Horatii Gallica, de qua non adeo præclare sentit Bernhar-Moneta, (a) qui communicanti eam secum amico, auctoris pinquo, reddidit cum hocce tetrasticho:

*Il faudroit, soit dit entre nous
à deux Divinitez offrir ces deux Horaces:
le Latin à Venus la maitresse des Graces,
& le Francois à son epoux.*

edita est Metaphrasis Epistolarum & libri de arte poëtica au- du Mey, Lugdunensi. Horatius cum luculenta *Andrea erii* (b) Gallica versione sermone soluto, & animadversio- is doctissimis, quibus & sensus Poetæ, & qua occasione, quo- empore, quæque scripserit diligenter & copiose exponuntur, f. 1681. & Amstel. 1691. 12. decem voluminibus. * *Andrea erii* (c) ad Horatium notæ reprehenduntur subinde à Jo- ne Masson in vita Horatii, & à Petro Burmanno ad Petron. p. 614. &c. Massono respondit Dacerius in libro cui titulus: veaux eclarcissement sur les oeuvres d'Horace (d) Paris. l. 12. Dacerio Massonus, Hist. Critique de la Rep. des lettres . p. 167. seq. Sub idem etiam tempus Horatium suum Dacerius vit recudi, Paris. decem Voluminibus, qua nova editioe & rpretationis suæ Gallicæ loca non pauca emendavit, & ani- versiones auxit correxitque. Satyras, Epistolas, artemque ticam ad exemplum editionis latinæ Josephi Juveccii rescissis i, quæ pudori obesse videbantur, Gallica prosa scite etiam tran- t *Tarteronus* S. I. Paris. 1685. 12. Odarum enim versionem di- m profariam dari posse vix ac ne vix quidem tunc sibi persuasit. rjecto tempore tamen manum admovit operi, atque Odas quo- & Epodon librum vertit, ediditque A. 1705. Epistola secun- Tarteronus Odis in editione secunda emendatiore Odarum (sa- rum quinta) Paris. A. 1709 (e) præmissa & Costeo haud visa,

T 3 inter-

) Tom. IV. Menagianorum p. 336.

) Hæc editio omnium optima est. & iudice Jo. Clerico part. 1. Artis Criticæ p. 81. si latinè exstarent, firmarenturque veterum testimoniis plurima, quæ sine argumen- oferuntur: & inutilia circumciderentur.

) Hist. des ouvrages des Savans A. 1687. pag. 203.

) Journal des Savans 1709. Fevr. pag. 195. Bibl. choisie de Mr. le Clerc T. 17.

- seq.

) Mem. de Trevoux 1708. p. 1544.

interpretationem locis quibusdam corrigit. Hinc Amstelod. 1710. 12. Horatius latine excusus est posita è regione Tar-
 versione, substratisque passim eruditis *Petri Costei* ad veri-
 animadversionibus, de quibus Epistola Tarteroni inserta
 phemeridibus literariis Parisiensibus An. 1711. pag. 145.
 que An. 1713. 12. Parisiis Tarteronus paraphrasin Horati-
 vo à se recensitam studio, & singulis fere paginis et-
 tam publicavit. Confer easdem Ephemerides An. 1713
 vemb. pag. 504. Odas & Epodon librum *Bellegardens*
 interpretatio & ipsa male ad Tarteronum refertur in ed-
 rif. A. 1704. * *Ars Poëtica* & lib. 1. Sat. 4. & 10. atque Epi-
 bri 2. una cum selectis Poetarum locis Gallico reddita car-
 Præpetito de Grammont Eloquentiæ Professore (a) Pari-
 12. cum notis & diff. de scriptoribus antiquis & recentibus
 Gallica poësi. Odæ versibus Gallicis ab Abbate Pellegrino (b)
 pressæ felici vena & elegante, additis notis & dissertatione
 ratiis poësi, aliisque auctoribus poematibus. Paris. 1715. 8. In
 forem Parisiensem Rhetorices clarissimum (*Rollinum*)
 Commentarios in Horatium etiam Metaphrasin Gallicam o-
 edere novissime instituisse accepimus.

Italice prodiit Horatius cum commentario Jo. Fabrini,
 1573. 1584. 4. merito laudatur à Rich. Simone T. 1. Bibl.
 Gallice editæ p. 345. Odæ & Epodon liber ex paraphrasi Fr-
 Nomi, Florent. 1672. 1675. 12. *Ars Poëtica* præter Ludovic-
 cis & Antonii Mariæ Calvinii metaphrasas versibus Italicis (c)
 à Julio Cæsare Grazzini, Academiæ intrepidorum, quæ
 raræ est à secretis. Ferrar. 1698. 4. & à Pandulpho Spanne-
 Senæ 1715. 8. Prosa & versibus solutis, cum notis Criticis à
 rio Quatrimani, Neapolitano. Neap. 1714. 8. Vide Diari-
 netum Giornale de' letterati d'Italia Tom. 7. pag. 474. To-
 pag. 133. T. 19. pag. 425. & T. 26. p. 280.

Hispanice Villeno de Bidma interprete, Granat. 1599. fol-
 bano Campo, Legionis 1682. 8.

Anglice Odas versibus reddiderunt Tho. Havvkinus & H.
 rus, Lond. 1635. 1638. 8. * *Artem Poeticam* carmine r-
 Benjamin Johnson, & prosa Roscommonius Comes, Lond
 8. Odæ & satyræ quædam Anglico carmine à viris illustrib-
 ditæ, Rocestrio, Roscommonio, Coulo, Otvvzo, C

(a) Journal des Savans A. 1712. p. 312. & A. 1714. Novembr. p. 597. Mem. de
 A. 1712. p. 291.

(b) Journal des Savans 1715. Novembr. pag. 493.

(c) Galleria de Minerva T. 3. F. 52.

vio, Priore, Maynvaringo & aliis, ars item Poetica à Rosocomio Lond. 1715. Satyræ & Epistolæ prosa Anglica redditæ una cum Arte Poetica, auctore S. Dunstero (a) Lond. 1712. 8. Latinis è regione positis, obscœnisque rescissis: secunda editio. De Odarum Epodon & carminis sæcularis versione Anglica mentionem feci supra pag. 290. Oldhamum quoque interpretibus Horatii Anglicis accensent Acta Eruditor. A. 1713. p. 369.

Græce pari tum numero carminum, tum metro Horatii Odas reddidit Joannes Benedictus, ob quam Metaphrasin, sed hætenus quod sciam *ἀνέκδοτον*, ab If. Casaubono commendatus Philippo Mornæo du Plessis, Cathedram Salmuriensem obtinuit, ut refert Tho. Bartholinus p. 135. libri de Medicis Poetis.

Belgicæ prodiit Horatius, latinis è regione positus, interprete Jo. van Vondel. Amst. 1654. 12. Artem Poeticam Versibus reddidit Adrianus Pels, Amst. 1677. 8. & tertia editio Amst. 1705.

Germanicæ Jacobus Rhotius Poets Prof. in Academia Basil. (A. 1703. denatus) 1671. 8. * *Germanica* Metaphrasis lib. I. Odarum Artisque Poeticæ, auctore Andrea Henrico Buchholtzio, Rintel. 1639. 8. Odarum vero omnium, Gothelf Flaminio Weidnero interprete, Lips. 1690. 8. quam tersam atque elegantem celebrat Christianus Junckerus. Quatuor quoque Odarum libros carmine Germanico pridem transtulit Johannes Bohemus, Scholæ Dreslensis Rector A. 1656. 8. Antonii Gueneri Cunonis Metaphrasis necem an viderit dubito. Horatius Germanicè expositus, additis à Jo. Reimanno phrasibus in gratiam tironum, Lips. 1707. 8.

Denique in *Rufforum* idioma nuper Horatium convertisse ac ypis mandasse traditur Elias Kopyevvitz. in Memoriis liter. Treoltinis A. 1711. pag. 1658.

Scripta varia Horatium illustrantia.

Tho. Treteri Posnanensis index omnium vocabulorum in Horatio, Antwerp. 1576. 8. & Francof. 1600. 8. * Treterum Romæ l. 1573. in adornando Horatiano indice adjuverat Polonum Polonus Stanislaus Drozinus in ædibus Hosii R. E. Cardinalis. Ille index ad paginas editionis Lugd. 1576. adornatus primum proiit Antwerp. 1567. 8. Ant. Tani Index in Horatium & Boethium, Mediolan. 1610. 8. * Dan. Avemanni Brunopolitani Hodegeta Horatianus non ad paginas singularis cujusdam editionis, ut Treteri & Desprezii, sed ad libros & versiculos, atque adeo quasunque Horatii editiones accomodatam omnium vocabulorum *Indicem* exhibet. Brunsv. 1667. 8. Jodoci Desmarez Horatius in usu, sive Horatianæ Phrasis puritas, copia, elegantia, Colon.

(a) Acta Erud. 1713. pag. 362.

1648. 12. * *Andreae Crameri* praxis Horatiana laudatur à Christiano Daumio in Epist. ad Grænum Rectorem Scholæ Altenburg. *Jo. Baptiste Masculi* Lyrica sive Odæ cum argumentis odorum, & ideis Horatianis. Duaci 1635. 12. In locos communes Horatium utili poeseos studiosis consilio digessit Josephus Langius, Lugd. 1604. 12. uti Virgilium Mich. Coiffardus è Soc. Jesu, Paris. 1683. 12. Emblemata Horatiana cum elegantissimis iconibus ære descriptis edidit Otto Vænius pictor, frequenter recusa, nec latine modo, sed Gallice quoque & Germanice edita. Cum *Pindaro* Horatium contulit Franciscus Blondellus singulari dissertatione vulgata Gallice, Paris. 1673. 12. atque inde Amstelodami, docetque Horatium magis usum judicio, Pindarum Enthusiasmo poetico plus indulgisse. Vide etiam, si placet, egregii Poetæ de la Motte, dissertationem eodem idiomate nuper editam de ratione & virtutibus Odarum.

Parodias Horatianas ediderunt Casp. Cunradus, Jo. Otto Mariana, Melch. Adamus, H. Meibomius, Tho. Sagittarius, & novissime Joachimus Henningius. E veteribus huc spectat aliquo modo *Metellus* Tegerensis seu Tegerensis Monachus in Bavaria, qui circa A. C. 1060. metris Horatianis scripsit *Quirinatia* in laudem S. Quirini martyris, Philippi Imp. filii, Episcopi Laureacensis: edita ab Henrico Canisio appendice Tomi I. lectionum antiquarum. Laudat hunc scriptorem pro sæculi quo vixit barbarie non inelegantem, & Odas nonnullas ex eo refert Petrus Taffnus de anno Sæculari part. I. cap. VIII. & part. 2. cap. ult. * *Parodias* Horatianas vulgarunt etiam *Jo. Morellus*, Musei Rhemenfis Parisini Gymnasarcha, Paris. 1608. 8. *Justinus Bertrucchinus*, Gymnasii Portensis Rector, & *Dav. Hoppinus* Scholæ Regiomontanæ Prorektor, Brunsvig. 1690. 8. ne dicam de ineditis *Jo. Frid. Jungeri*, quas præceptoris quondam sui servare se laudatus Junckerus testatur. In *Jo. Jacobi Hofmanni* Poematibus excusis Basileæ 1684. 12. liber primus integer Proteum Horatianum completitur, sive Odas Horatii selectas, quas exhibet redditas vario carminis genere Alcaico, Anacreontico, anapæstico, Asclepiædeo, choriambico, elegiaco, epico, jambico, Phalæcio, Sapphico. Paraphrasin heroicam aliquot odorum Horatii habes etiam in poematis præclaris *Jacobi Wallii* S. J. Antwerp. 1656. 8. *P. Aloysii Hardevuyft* S. J. Paraphrasis heroica odorum XXIV. libri primi Horatii Antwerp. 1711. 8. Omitto Caroli Ruzi, aliorumque similes venæ poeticæ exercitationes. Italice *Laurentii Mattbei*, Riettini, *Metamorfofi* lirica d' Oratio trasportato & moralizato in tutte le sue Odi & Epodi, con discorso proemiale di

quanto sia difficultosa & altretanto profitevole l'imitatione à Rieti, 1679.

Horatiorum Horatianorum rationem explicarunt ex antiquis *ides III. artis Grammat. p. 517. - 528.* è recentioribus Nic. us & Aldus Manutius quos jam supra memoravi, cum scus Patricius qui MSS. fuit in Bibl. Heinfiana, ut Dan: rgium aliosque omittam.

atium à Jul. Cæsaris Scaligeri censuris defendit Bernhar- Parthenius Spielenbergius commentario ad Odas. * No- sori Anglico Horatii, qui dissertationes suas Poetæ ille pa- quas & quæ vocat scrutinia opposuit, respondit alius ne- is eodem idiomate, an answer to the scrutiny &c. Lond. . Vide Ephemerides Paris. Anni 1709. mense Febr. pag. 256. nfulenda etiam Poetæ Galli insignis, Mottii (de la Mot- fertatio Odis ipsius præmissa de Poesi Lyrica, Paris. 1709. sam laudabam supra, exercitatio Jo. Guil. Bergeri, Pro- Witeb. de Philosophia Horatii, A. 1704. edita, qua Ecle- eum fuisse, & ab quorumcunque Philosophorum discipli- ipsi probarentur, cum judicio delibasse disputat.

C A P U T XIV.

DE CORNELIO GALLO, Albio Tibullo, & Sexto Aurelio Propertio.

Galli nomen & ætas . 1. Sex. elegia Maximiani falso tributa . 2. Alia sub ejus edita nomine . 3. Scripta deper- a 4. Ciris Virgilii à quibusdam relata ad hunc Gallum uti auctorem . 5. De Tibullo . 6. Ejus editiones . 7. De opertio . 8. Ejus editiones . 9.

CORNELIUS GALLUS Forojulienfis, Orator & Poeta clarissimus, cui Virgilius Eclogam X. & Parthenius Græ- ptor Eroica sua inscripsit à Strabone Lib. XVI. p. 780. Ælius Gallus, ad quem locum vir summus If. Casaubo- lic est Gallus ille Poeta egregius, qui Euphorionem latinis expresserat, Virgilio apprime charus, ut testatur ecloga po- & ibi Servius. Fuit & Augusto aliquando charissimus, à nus omnium constitutus est ὑπαρχὸς Ἀιγυπτῶν qui vocatur præ- Augustalis, ejusdemque jussu suscepit expeditionem, quæ hic à Stra-

à Strabone describitur . Postea in odium Augusti ita venit , ut coactus sit ipse suis manibus se interficere (a) ut testatur Eusebius in Chron. & Svetonius ac Dio , qui modo cum Gallum Cornelium appellat , ut Svetonius Cornelium Gallum , modo Ælium Gallum , ut Strabo & Iosephus . Eusebio dicitur Cæjus Cornelius Gallus , aliis ut Eutropio Cnejus Cornelius Gallus . Historiam hæcæ expeditionis refert Dio libro LIII. Alia de hoc Gallo lectorem docebit doctissimus & humanissimus vir Justus Fontanini in libro de Scrip- toribus Foro-Julien-sibus .

II. Præsenti quidem loco memorandus nobis venit Gallus iste propter Elegias VI. sub ejus nomine editas , & in quibusdam Catulli Tibulli ac Propertii editionibus , & in poematis veteribus à P. Pithæo collectis , atque inter Catalæta Ovidii à Goldasto vulgata obvias , sed in quibus nihil observarunt viri docti antiquo illo Poeta illustri dignum . Miratus sum quorundam impudentiam , inquit Gyraldus , ne dicam amentiam , qui tralatisios quosdam & ementitos versus sub Galli Poetæ nomine ediderunt , cum in iis neque pbrasis nec tempus Gallo conveniant , qui tertio & quadragesimo ætatis suæ anno sua sibimet manu mortem sibi accersit , in iis autem se senem describit . Nec nec in plerisque versibus purus & sincerus est sermo latinus , quin & syllabarum more & tempora , metri leges nonnunquam excedunt . Maximiani (b) vero nugatoris cujusdam & nebulonis potius eorum versus plurimi sunt . Et si hoc avertis nosse , & vestigiis adhuc quibusdam exemplaribus (c) est videre , in quibus Maximiani ipsius nomen legitur , illius inquam Maximiani , cujus & insignis Grammaticæ nugator Alexander nugas irridet : quod nomen in editis , & excusis nuper libellis per fraudem est prætermissum .

III. Addit Gyraldus : Unam vero vel alteram elegiam ipsius Galli esse non abnuerim . Quibus verbis respexit forte ad Elegiam à prioribus diversam , quam sub Galli nomine cum tribus Epigrammatibus separatim deinde Florentiæ vulgavit Aldus Manutius Pauli F. cujus hoc est initium :

Non fuit

(a) Hoc factum est Anno U. C. 728. ante CHRISTUM 26. Vide Dionem lib. LIII. p. 512.

(b) Cornelium Maximianum Gallum Etruscum intellige , qui sub Anastasio Imp. floruit , & cujus nomine sæpius deinde editæ sunt hæc sex Elegiæ . Ejus carmina super senectute , regulam metricam , carmen de virtute & invidia , ira & patientia atque avaritia memorat Labbeus Bibl. nova MS. p. 63.

(c) MS. eujusmodi memorat etiam Aldus , & Voissus p. 25. de Poetis latinis . Adde plurimum virorum doctorum testimonia apud Bailletum judic. de Poetis part. 2. pag. 126.

Non fuit Arfacidum tanti expugnare Seleucen,

Isalacque ultori signa referri Iovi.

sed & hanc elegiam Gallo abjudicant P. Pithœus, & alii viri docti, quemadmodum & carmen Lyricum, quod incipit: *Lydia ella puella candida*; & decaſtichon ad Augustum de morte Virgili, cujus hic primus est verſus: *Temporibus lætis triftamur maxime Cæſar*. Omnia hæc leguntur in collectionibus P. Pithœi & Soldaſti, & in editionibus quibusdam Catulli, Tibulli, Propertii, ut illa, quam Simon Abbes Gabbena adornavit.

IV. Allegatur Gallus à Vibio Sequeſtre libello de fluminibus p. 333. *Hypanis Scythiæ, qui ut ait Gallus,*

Ut tellures dividit amne duas.

Aſiam enim ab Europa ſeparat. Fugiebat hic locus elegantiffimum Brouckuſium, cum in præclaris illis ſuis ad Propertium notis p. 109. ſcriberet ne unum quidem Galli fragmentum exſtare hodie pud Grammaticum ullum. Ita enim ille ad hæc Propertii II. 5. v. 91.

Es modo formoſa qui multa Lycoride Gallus

Mortuus inferna vulnera lavit aqua.

Ex Euphorione Chalcidico expreſſum notat eruditiffimus Schottus lib. 2. obſerv. Human. c. 26. cujus Poetæ ſcripta omnia interciderunt, quamvis enim latinum (a) feciſſet hic ipſe Gallus, qui nec in ſuis quidem latinis mitiorem habuit ſortem. Adco enim funditus perierunt omnia viri eximii lucubrationes, (nam præter Euphorionem latine donatum quatuor Amorum libros laudat Servius ad Eclog. 10.) ut ne unum quidem inde fragmentum exſtet hodie apud Grammaticorum ullum. Quod idem mirum videri poteſt, quum in magno pretio fuerit, etiam poſt ſortem. Nam ne famæ ejus obſuiſſe putes indignationem Auguſti, ſaſuperque evincunt luculenta teſtimonia magnorum hominum, qui cum Auguſto vixerunt. Itaque nihil nobis reſtat de Cornelio Gallo præter æm memoriam. Nam libellus ille, qui vulgo ſub ejus nomine circumfertur, auctorem habet nescio quem Maximianum, ſcriptorem barbarum, lutulentum, ac tantum non ſtercoreum. Primus fucum ſtudioſis latinis facere auſus eſt ſub nomine tam bono Pomponius Gauricus, ſucceſſit ei mangonium, quanquam contra ſtarent viri eruditiffimi, plaudentibus inſecti vulgi ſuffragiis. Verum quum lucem claram ferre non poſſet factus hic nocturnus, prodiit paulò poſt alia elegia auctorem,

a) Servius in Eclog. VI. Hoc autem Euphorionis continent carmina, qua Gallus tranſtulit in ſermonem latinum. Et in Eclog. X. Hic eſt Cæſus Afſinius Gallus Orator, Afſinii omnis filius, qui ante omnes primus Ægypti præfectus fuit, eximius poeta: nam & Euphorionem, ut ſupra diximus, tranſtulit in latinum ſermonem, & amorum ſuorum de Cythere libros ſcripſit quatuor. Probus Grammaticus: Euphorion elegiarum ſcriptor Chalcidienſis, cujus in ſcribendo colorem ſecutus videtur Cornelius Gallus.

rem ementita *Afinium Gallum*, *cujus hoc est initium*: Non fuit
 cidum &c. Edita autem fuit Florentiæ ab Aldo Manutio P. F.
 quid senserit jam tum *Iosephus Scaliger*, notum est, & plus
 verum. Quid igitur sibi voluit homo multi nominis *Renatus Ra-*
qui post composita nescioquam feliciter tot paria summorum ex a-
tate virorum, præferre ausus est Cornelium Gallum (in elegia
res) Catullo ac Mæcenati? Ecce ejus verba: Il nous est resté
ques Elegies de Catulle, de Mécenas, de Cornelius Gallus
sont d'une grande pureté, & d'une grande délicatesse: mais
de Catulle & de Mécenas est d'une trop grande molesse, &
negligence trop affectée: celui de Cornelius Gallus est plus
& il soutient mieux. O judicium! & tamen hæc qui liben-
gunt, multum sibi proficere videntur. Quintilianus lib. I.
Or. c. 5. In Oratione Labieni sive illa Cornelii Galli est in-
lionem casnar affectator è Gallia ductum est. * Servius ad l.
X. testatur Virgilium multos versus de GALLI tran-
carminibus Eclogæ illi inseruisse. Donatus vero in V-
vita, cum Euphorionem à Gallo redditum latino carmine
libros quatuor amorum de Cyberide (quæ ipsi Lycoris
scriptos ab eo narrasset, subjungit eum valde dilectum à
gilio, ut liber quartus Georgicon à medio usque ad
laudes ejus continuerit: sed illo apud Augustum postea ac-
in suspicionem conjurationis (b) & occiso, Virgilius juben-
fare Galli laudes in Aristæi fabulam commutavit. Galli co-
tarios de expeditione Arabica memorat Plinius VI. 28. Hist-
nelianam chartam à Cornelio Gallo Ægypti præfecto pr-
confectam Isidorus VI. 19. Originum. In versibus Prop-
Ovidioque duriolem jam olim judicavit Quintilianus lib. 2
1. Dionysius Nestor in dictionario edito Argentorati A. 1507
113. hoc Galli citat: Praxitelis manibus vivo iterum Niobe
quo Bernardus Moneta confert hoc Epigramma Græcum
Antholog. c. 9.

Ἐκ ζωῆς με θεοί τεύξαν λίθον, ἐκ δὲ λίθοιο

Ζῶν Πραξιτέλης ἔμπαλον ἐργάσατο.

In eodem libro 4. Anthologiæ c. 8. pag. 447. existat epigr.
 Galli græcum in Tantalum, sed is alius à nostro Gallus,
 in Anthologia inedita video Justum Gallum appellari. La-
 tur & Galli quædam à veteri interprete, qui commentari

O

(a) Ovidius lib. 1. amor. elegia 15.

Gallus & Hesperis, & Gallus notus Eois;

Et sua cum Gallo nota Lycoris eris.

(b) Confer Jo. Conradum Dietericum in vita Augusti Imp. p. 125. Petrus
 tum de Poetis latinis c. 42.

Ovidii Ibin scripsit à Boëssio editum . Sed nescio quid illi Grammatico venerit in mentem , ut tot versiculos ineptos sub clarissimis nominibus non Galli modo , sed Lucretii , Tibulli , Propertii , aliorumque sive comminisceretur ipse , sive à nescio quo effictos commentariis suis infereret . Elegiam quæ incipit , *Non fuit Arsacidum* &c. Gallo esse suppositam contendit etiam Barthius ad Statium Tom. 1. pag. 449. Eam A. 1590. primum , duodequadragesimo post Gyraldi mortem Aldus nepos publicavit . Illum ad quem Galli Elegiæ VI. tanquam auctorem referri solent , Janus Brouckhusius p. 29. ad Tibullum vocat *Longinum Maximianum* , *malorum temporum baud omnino pessimum nugatorem* . Primusejus meminit Alexander de Villa Dei in Grammatica versibus scripta leoninis : *jamque legent pueri pro nugis Maximiani* . Plura de hoc Maximiano , ut monuit me clariss. Schœtgenius , notata exstant in Reinesii Eponymologico MS. quod donec luci datur , consuli de eodem poterunt Daumius ad Reinesium Epist. 80. Barthius ad Claudianum pag. 1053. & ad Statium silv. 1. 2. 3. 4. & præcipue Bernardus Moneta observationibus ad Menagiana Tom. 3. p. 242. seq. & Polycarpus Leyserus in historia Poetarum mediæ ævi . Elegiæ sex sub Galli nomine primum editæ sunt à Pomponio Gaurico Vener. 1501. 4. inde Argentorati 1509. 4. cum Georgii Tiphernatis & aliorum carminibus & Paris. 1523. 4. De alia editione Parisiensi in 4. sine anni nota meminit Bernardus Moneta Tom. 3. Menagianor. pag. 245. Franciscus à Cruce Cenomana p. 216. Bibl. Gallicæ : *Jean de Chevigny, natif de Beaune en Bourgogne, Poete Latin & François a traduit de Latin en François la Vie de Cornelius Gallus excellent Poete latin , la quelle n'est encore en lumiere* .

V. Cirin Virgilianam ad Cornelium Gallum veluti auctorem referre non dubitat Barthius ad Statii 2. Thebaid. p. 527. levi coniectura ductus , quam ipse rectius ad Maronem retulerat . Vide , si placet , quæ notavi de hoc poemate supra c. XII. §. 8.

VI. ALBIUS TIBULLUS (a) Eques Romanus miræ suavitatis tersæque elegantiæ Poëta , qui triginta minimum annis Ovidio ætate antecessit , non multo post Virgilium tempore creptus vivis . * TIBULLUS , si Joannem Massonum V. C. in Ovidii ita pag. 83. seq. audimus , excessit è vivis Anno ab U. C. 735. cum Ovidius vix 24. annos natus esset . De vita Tibulli & Messalæ , lubraticio Cristophori Friderici Ayrmanni prodit Wirebergæ 1719. 8. Ho-

(a) Huic scripsit Horatius libri I. Odam. 33. & libri I. Epist. 4. De ætate Tibulli commendus Janus Doufa in schediasmate succidanco ad Tibullum , quod suæ editioni subiecit Clariss. Brouckhusius .

8. Horatii, à quo sæpius laudatus fuerat, in iis quidam quæ exstant nusquam facit Tibullus mentionem, *temporum opinor injuria*, inquit cultissimus Tibulli interpret Brouckhusius p. 242. *non negligentia aut tepore amoris Albiani. Epistolas amatorias* prosa à Tibullo scriptas idem vir doctissimus sibi persuadebat, licet non Poëtis etiam, & iis quibus negavit natura, amor versiculos dictare soleat. Et versiculis magis duci Glyceram suam vel Neæram sperabat Tibullus.

Ad Dominam faciles aditus per carmina quero,

Ite procul, Musæ, si nihil ista valent.

Idem Brouckhusius non dubitat in libro III. eleg. 5. 17. *Natale nostrum primum videre parentes*, pentametri loci qui in veteribus libris excidit, librarios lacinosum Codicem vendere desperantes male ingessisse supplevisseque alienum huncce ex Ovidio: *Quum cecidit fato Consul uterque pari*. Exstant ejus *Elegiarum libri IV*. In quibus *panegyricus ad Messalam*, qui est in limine libri ultimi, Heroico carmine decurrit. Librum quartum excepto jam dicto in Messalam Panegyrico Barthius LIX. 16. suspicatur esse non Tibulli, sed *Sulpiciæ*, ejusque mariti *Caleni*. Sulpiciæ etiam tribuit doctissimus Brouckhusius. Verum nulla ex parte tribui debere *Sulpiciæ*, probat egregius vir Jo. Antonius Vulpus, qui Catullum, Tibullum & Propertium insigniter illustratos edidit Venet. 1710. 4. p. 306. seq. Amores Delix suæ (sive Planix libertinæ) vel Nemesis, vel Neære denique ubique spirat hic poeta, unde Antonius Possevinus ad ejus lectionem accessurus flexis genibus orabat Deum, ne suavitate versuum ipsius ad libidinem moveretur, ut refert Menagius in Anti-Bailletto. T. 2. p. 333. Charisius è Tibullo duobus locis affert hemistichion: *implicuitque femur femini*, quod in elegiis quas habemus, non legitur, etsi simile quid lib. 1. IX. 26. occurrit. Forte exstitit in Epistolis ejus brevibus amatoris, quas auctor vitæ ejus commemorat.

VII. Sæpissime Tibullus una cum Catullo ac Propertio editus, & à variis hominibus eruditè illustratus est, uti supra cap. V. dixi, neque habeo in præsentè, quas editionibus ibidem laudatis adjungam, præter usurpatas novissimo editori principis editionem Veneram 1475. * quæ adjunctos habet Bernardini Cyrenii Veronensis commentarios, quos eodem anno excusos etiam Romæ in 4. memorat Mich. Maittaire pag. 114. Annal. typograph. & alteram, quæ Regii Lepidi prodiit 1481. tertiamque Brixientem 1486. Denique hanc ipsam perquam emendatam nitidamque, quæ novissime lucem vidit cum commentario *Jani Brouckhusii*, paulo post defuncti, Poetæ non minus quam Critici & interpretis Poetarum felicissimi Amstelod. apud H. Wetsten. 1707. 4. ex pluribus

Codd.

Jodd, MSS. castigata additis præter Variar. le&. libellum notis
 Jic. Heinsii & indice omnium vocabulorum . * *Petri Francisci*
Loccoli annotationes in Tibullum, quarum spem facit Federicus
 Cerutus præfat. commentarii in M. Æmilii Lepidi COS. Oratio-
 nem ex Sallustio petitam, & *Georgii Frid. Thryllitii* in Catullum
 Tibullum Propertium, de quibus in Diario Lipsiensi (Neven Du-
 cher Baal LVIII. pag. 737.) non viderunt lucem. Tibullus An-
 glice versus à Creechio memoratur in Diario Londinensi, com-
 pleat library, A. 1694 p. 43. Les amours de Tibulle, par Mr. de
 la Chapelle. Paris 1713. 12. & Amst. 1616. 12. tribus Voluminibus.
 Journal des Savans 1713. Mars p. 269. & Octobr. p. 443. Quanto
 apparatu instructus ad eum Poetam expoliendum accesserit lauda-
 tus Broukhufius, ipsius verbis liceat commemorare: *Neque erant*
nulla in mundo, quæ salebrosus iter emollirent, nam & interpretes Poetæ
omnes eolveram, & si quid in aliis scriptis suis, vel illustrandis vel
emendandis bis carminibus, salutiferæ opis adtulissent Viri alii erudi-
ti, haud indiligenter sua quæque sedè enotaveram. Tres quoque libros
possidebam manu exaratos, nec non varias lectiones ex Codicibus Ro-
manis à Justo Lipsio collectas, & manu Iani Doussæ Patris descriptas
ad marginem editionis Plantinianæ A. 1569. quem mihi libellum dono
lim. dedit Caspar Brantius vir doctus, & probus ac pius. Accedebat
riniceps editio, Venetiis procurata, A. 1475. Nec parum profuerant
variantis scripturæ excerpta, præcipue ab Achille Statio & Iano Geb-
ardo prodita. Sed plura majora nobis suppeditavit amicorum propen-
sa benignitas, suis bis laudibus haudquaquam defraudanda. Binis
Codicibus mihi tale nihil expetenti ultro obtulit Vir Amplissimus Ioannes
de Witt, urbi Dordracenæ nuper à Tabulario, ex illis suis immensis
thesauris, quorum usum qua erat morum comitate atque officiosa huma-
nitate omnibus Musarum cultoribus quasi communem reddiderat. Hein-
ana omnia, non minimum decus hujus editionis, è Bibliotheca Viri
Amplissimi Caroli Crucii, Consulis Lugdunensis, deprompta sunt, ad
quæ etiam pertinent Recognitiones Antonii Perreji, loco non suo posita
in indiculo veterum librorum. Illa vero cum bona fratris sui venia no-
iscum communicavit Clarissimus Vir Petrus Burmannus, egregius ille
ercentium literarum stator ac vindex, quem ego in germani fratris lo-
co non solum diligo, verum etiam amo. Colbertini Codicis variantes le-
ctiones Lutetiæ diligentissime excerptit Vir Reverendus castissimo studio-
um cultu insignis, Iacobus Gallæus, Campensis Ecclesiæ Pastor di-
rtissimus ac vigilantissimus. Beneficio ejusdem Gallæi debemus ex-
cerpta ab Antonio Clementio collecta ex editione, quæ Regii Lepidi
codiit A. 1481. itemque ex editione Brixienti A. 1486. ad cujus poste-
rioris oras adleverat docta manus, sed nobis parum nota, diversas
lectio-

lectiones ex Codice manuscripto excerptas. Ioannes Ulricus Meurer Vir doctissimus, atque officiosissimus misit ad nos Oxonio usque Varlectiones è Codice Guil. Laudi, ArchiEpiscopi Cantuariensis descriptas, nec non variantes in Tibullo lectiones è libris scriptis excerptas ab M. Antonio Poccho. Non diu post editum Tibullum extincti Brouckhusius eodem Anno 1708. est singulari elegantiorum literum iactura, cuius obitum deplorat Burmannus pag. 320. ad Petron, & memoriam disertissima est oratione persecutus, quæ separatim edita est: quo ipso tempore David Hoogstratanus poetica & ipse laude insignis & florens Poemata Brouckhusii cultissima, & elegantissima luculentis & nitidis typis descripta in lucem edidit Amstelod. 1711. 4.

VIII. SEXTUS AURELIUS PROPERTIUS (a) Umber non minorem laudem scriptis elegis apud Latinos consecutus quam apud Græcos Callimachus, Causque Philetas, quos æmulatum esse se ipse prædicat; uti Propertium à quo genus ducebat Passienus Paulus, cuius elegos (sed pridem deperditos, opus tersum, molle, iucundum, & plane in Propertii domo scriptum laudat Plinius lib. 6. Epist. 15. & 9. Epist. 22. ad Severum Floruit post Tibullum eodem quo Ovidius tempore; ante Ovidium sodalem suum defunctus, ut hic testatur lib. IV. Tristium Elegia 9.

Successor fuit hic (Tibullus) tibi, Galle: Propertius illi.

Quartus ab his serie temporis ipse fuit.

Exstant Propertii quoque libri (b) IV. Elegiarum; lascivi patissim, quibus (c) cælebs ipse Cynthiae sive Hostiae nuptæ blanditur, ceterum Tibullianis non concedentes lepore & elegantia eruditione vero illos etiam antevertentes. Loca, quæ è Propertii

(a) In MSS. Beroaldus & post eum alii offenderunt Propertii nomini addidit cognomen *Nausa*, pro quo *Narra* malit Lipsius Lib. III. Var. Lect. c. 25. Sed uti illis cognos, Plautus *Afinus* quibusdam librariis audit, (vide Barthii lib. VI. c. 1. Adfar.) ita etiam Propertius *nausa* dictus est ex male lecto versu 24. Elegia 19. libri II. *quis navita dives eras*, pro quo Scaliger & ante eum Beroaldus, & apud Alexandrum Alexandrinum lib. 2. dier. genial. c. 1. Sannazarius docuere legendum non ita *disperum* Umbrum se testatur ipse Propertius IV. c. 64. *Umbria Romani patria Callimachi*. Pall enim Blondus, qui de alio quodam loqui Propertium existimavit. At num Mevania, vero Assisium, vel Amilia Propertium protulerit, vide Scaligerum ad IV. 1. Thaddæi D nolæ J Cei Hispellatis divinationem editam Fulginæ 1629. 4. Rufini Bini Assisiatum dil ratio, qua Propertium Assisiatem fuisse adversus Menavianates disputavit, memorat Labbeo Bibl. nov. MSS. p. 68.

(b) Apud Martialem in Apophoretis Epigr. 189. Codices MSti exhibent tituli *Propertii Monobiblon*, quem libro primo Scaliger, Lipsius lib. I. c. 16. Var. lect. con dit competere libro quarto, ut de tribus prioribus accipiatur hoc Propertii II. 10. 25 *si magna mei sis res sine pomis libelli, quos ego Persephona maxima dona feram.*

(c) Vide Brouckhusium ad II. 6.

fert Fulgentius *in dividias, dividias mentis conficit omnis amor; in cantillare, cantillata geris vadimonia*, in libris quos habemus acassum quæres. * Felicis Ciatti paradoxon de *Perusia* patria PROPERTII, editum Perusinae A. 1628. memorat Augustinus in Athenæo Augusto sive Perusino pag. 100. qui de Propertio etiam videndus pag. 306. Cumque *Umbro* se ipse prodat Poëta lib. I. elegia ultima, & lib. IV. l. 64. sunt tamen qui ex Umbriae civitatibus præferant *Fulginiam, Trebiam* alii, vel *Montefalbinum, Tuffonium, Assisium, Ameliam, Cannarium*. Pro *Hispello* pugnat Phadæus Donnola, cujus divinationem de patria Propertii recudi curavit Henricus Leonhardus Schurzfleischius, Witeberg. 1712. 8. Amicam Propertii male *Hostilam* pro *Hostia* appellat Passerarius, ut notatum Bentleio p. 73. ad Horatium: ubi notat Poëtas nomina amasiarum suarum eodem numero eademque quantitate litterarum permutasse, ut Horatius pro Terentia dixit Licymniam, Catullus pro Clodia Lesbiam, Tucidæ pro Metellâ Perillam, Timillus pro Plania Deliam: sic Propertius pro Hostia Cynthiam, Gallus pro Lycoride Cytheridem. Ad hanc Cynthiam est Monobiblos Propertii, quam Marcialis memorat, quamq; cum Scaligero ac Jo. Antonio Vulpio libenter de libro primo intellexerim. Itaque ad eundem respicit libro 2. eleg. XVIII. 8.

Tu loqueris, cum sis jam noto fabula libro,

Et tua sit toto Cynthia lecta foro.

sed parum mihi videtur credibile, quod eidem nobilissimo Vulpio persuasum, quod Propertius ab Horatio perstringitur sub importuni & garruli personâ lib. 1. Satyra IX. *Propertium* obiisse ante ætatis Ovidii XXXI. ab U. C. DCCXLII. conjicit Joannes Passon in Nasonis vita p. 99. De Propertio ac Tibullo, quos erudite inter se confert elegantissimus Muretus præfat. in *Propertium*, hoc exstat judicium Vincentii Gravinae lib. 1. de ratione poetica pag. 101. *Propertio ha novità d' espressione, fantasia veramente poetica, ed è atto non meno alle cose grandi, che agli amori: ma in Tibullo per avventura è naturalezza maggiore.*

IX. Jovianus Pontanus apud Alexandrum de Alexandro lib. 1. Genial. diæ. c. 2. refert Propertii elegias se adolescentulo primum in lucem prodisse, cum antea incerta temporum incomperforent & incognita, opusque oblitteratum & longissimo ævo sumtum corrosis & labentibus litteris in sella vinaria sub doliis ventum apparuisse, & cum libelli vetustate verbis & nominibus absumentis longo situ & senio, quod in diuturna obscuritate laborat, veram lectionem assequi nequirent, effectum ut mendosissime codices prodirent, paulatimque discuti errores & corrigi

cœptos, nectamen effici quisse, ut posteris omnino integri incensique darentur. Editus fuit Propertius primum An. 1474. deinde de Venetiis A. 1475. quam nihilo inferiorem MStis laudat Broukhusius. Inde Regii Lepidi An. 1481. quam pro principe editionem perperam habebat Vossius pater in Aristarcho. Tum ab Antonio Volscio, sed conjecturis suis nimium passim tribuente * Rom. 1482. 4. apud Eucharium Silber; & cum Volsci, ac Calderini commentario Venet. 1485. fol. illustratus à Domitio Calderino & Jo. Cotta Veronensi, recensitusque ad exemplaria emendata Hieron. Avantii, Venet. 1500. fol. per Joannem Tridinum de Cereto, aliis Tacuinum. Evolvi quoque eximiam Propertii editionem vulgatam Parisiis 1499. 4. apud Mich. Tolosam. Alias editiones in Catullo supra videbis ac Tibullo, quibus Propertium jungi solere etiam pueris est notissimum. Itaque hoc loco tantum addam eum separatim exstare, excusum è recognitione *Guil. Canteri* in officina Plantiniana Anno 1569. & luculentis commentariis illustratum à *Joanne Passeratio*. Paris. 1608. fol. Novam vero eximiam hujus Poetæ editionem è MSS. emendam diligenter, & animadversionibus eruditis atque ingeniosis illustratam publico nuper dedit, qui omnes ejus Veneres imbibit elegantissimus *Janus Broukhusius*, Amst. 1702. 4. ex officina Henr. Wetstenii, subjuncto indice omnium vocabulorum. Nic. Heinsii notæ in Propertium, quæ vulgandæ promittuntur p. 162. nondum lucem viderunt. * Trajectiones, quas in Propertio observasse sibi visus est Josephus Scaliger, nolim veras præstare, & subscribo Salmasii judicio in Observationibus ad jus Atticum ita scribentis pag. 408. *Nil mutandum est in scriptis auctorum, nec transponendum sine magna causa, præcipue si Veterum librorum auctoritas non suffragetur. Vidi multas Criticorum pares transpositiones in aliis auctoribus similiter bariolantium, quos omnes falsos esse mihi constat, in Horatio, in Manilio, in Propertio & aliis. Idem Salmasius de Hellenistica pag. 142. Propertius totus scæset Hellenismus. Præter infinita dicendi genera ex Græco expressa, non dubitavit dicere Dryasin pro Dryadibus, Thyniasin pro Thyniacis, Hamadryasin pro Hamadryadibus. Nec Ovidius timuit Troasin dicere pro Troadibus in Epistola quadam: Troasin invideo. Gallica versio Propertii profaria auctore Michele de Marolles prodiit Paris. 1655. 8. Georgii Treptæ Chemniciensis phrasæ è Tibullo ac Propertio collectæ tribus libris. Lips. 1588. 8.*

C A P U T XV.

DE P. OVIDIO NASONE.

Ovidii ætas & vita . 1. Scripta quæ exstant . 2. Deperdita . 3. Supposititia . 4. Editiones . 5.

I. **P** OVIDIUS NASO (a) ex Ordine Equestri natus Sulmo-
ne in Pelignis A. U. C. 711. Vitam suam ipse describit
W. 10. Tristium. Propter ingenium miramque versus suavissi-
mos, elegiacos (b) præsertim effundendi facilitatem universis
gratus & acceptus, soli Imp. Augusto invidus, qui de sollicitara
sub Corinnæ nomine lascivis versibus Julia sua suspectum, &
alio præterea nomine (c) exosum Tomos in exilium misit;
ubi decessit Tiberio imperante, annum agens sexagesimum.
Quæ de calamo (d) ejus argenteo & sepulchro in Moscia reper-
to fe-

V 2 to fe-

(a) Ex hujus Nasonis posteris fuit Nasonius Ambrosius, qui sepulchrum Naso-
norum in via Flamminia Romæ extrui curavit, si credimus Joanni Petro Bellorio
in descriptione ejus sepulchri à Petro Sancto Bartholo delineati T. XII. thesauri
Antiqu. Roman. p. 1041. M. Agorii Nasonis mentio apud Sveton. Cæsare c. 9. Axiæ
Nasonis apud Carolum Patinum in nummo p. 44. famil. Rom. Alius Q. Ovidius, ad
quem Martialis X. 44. At in versione veteri Josephi initio libro XII. Antiqu. &
apud Frencisphum pro Ovidio Sabarareide legendum Cnidius Agatharchides, ut Me-
ursio in Bibl. Græc. p. 1200. observatum. Ovidii vita scripta à Bono Recursio fuit
in Bibl. IL. Vossii.

(b) Ovidius de se lib. I. de remedio amoris extrem.

Tantum se nobis elegi debere fatentur.

Quantum Virgilio nobile debet opus.

Pœmata illius ipso etiamnum superstite decantari solita observat Salmasius ad So-
lin. p. 601. Versus unus Ovidii omnium durissimus & judice Francisco Vavassore p.
38. libri de Epigrammate vix excusandus hic est: *Vix excusari posse mihi videor.*

(c) Ovidius 2. Trist. v. 207.

Perdidit cum me duo crimina, carmen & error.

Alterius facti culpa silenda mihi est.

Idem alibi: *Inscia quod crimen viderunt lumina, plector.*

Peccatumque oculos est habuisse meum.

Confer Savaronem ad Sidonium Apollinar. lib. 2. Epist. 10. p. 155. & ad carmen 230
p. 186. seq. & Bellii Lexicon in Ovide nota A. Ab illo exilio: autem Ovidius *Getæ*
quandoque cognominatur à librariis.

(d) De calamo Ovidii hæc Hercules Ciofanus in Ovidii vita: *Isabella Pannonia*
Regina circiter annum MDXL. Ovidii calamus: et argenteo Taurini qua est urbs in-
ferioris Pannoniæ, ostendit Ferræ Angelo Bargaio, qui hoc ipsum mihi narravit, cum
hac inscriptione: Ovidii Nasonis calamus, qui non multo ante id tempus sub qui-
busdam antiquis ruinis fuerat repertus. Eum Regina ipsa plurimi faciebat, & veluti
em sacram carum habebat. De eodem calamo Cælius Callagninus qui & ipse in Sar-
matia fuit in elegia qua Scytharum mores describit &c. Tumulum Poetæ post inven-
tos

to feruntur, ea fabulis per me lector adscribet. * Jo. Antonius Campanus, Aprutinus Episcopus, libro septimo Carminum p. 176. edit. Lips. Sulmonem Ovidii patriam ita de hoc cive suo gloriantem inducit:

*Sim licet annorum tot millibus incluta Sulmo,
Et Pelignorum gloria prima ferar,
Nil habui Ovidio majus Nasone Poeta,
Solutus is immensas vel mihi præstat opes.
Ætates abeunt, labuntur regna, sed unus
Durat & in pretio est posteritatis bonos.*

Hercules Ciofanus, Sulmonensis, cujus exstant erudite in Ovidium gentilem suum notæ, descriptionem Sulmonis, vitæ Ovidii præmisit. Aquilæ 1578. 8. Confer Petrum Antonium Corfignanum de viris illustribus Marforum cap. 2. Ovidii effigies (nisi Vedii Pollionis potius, ut NASON legerint viri eruditi pro postremis litteris nominis ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ in nummo apud illustrem Spanhemium diff. 1. de usu numismatum pag. 54. T. i. edit. Londinenf. Vide & p. 719. Natus A. U. C. 711. Hirtio & Panfa COSS. (ante CHRISTUM 43.) 21. Martii: Tomos in exilium missus esse creditur anno ætatis 51. in eoque decessisse anno 60. qui fuerit CHRISTI decimus septimus. Ita quidem Johannes Maffon in vita Ovidii ordine Chronologico delineata, editaque Amstelod. 1708. 8. Ipse de se Poëta lib. 2. Trist. elegia 1.

Cur aliquid vidi? cur noxia lumina feci?

Cur imprudenti cognita culpa mihi est?

Unde incestum Julæ cognitum Ovidio causam veram exilii ejus fuisse conjiciunt Antonius Mancinellus lib. 1. serm. 14. & Lezeau in Ovidii vita. Getam ab illo exilio vocat se ipse IV. 13. è Ponto:

Carmina que faciam pene Poeta Getes.

Et lib. I. 1.

Naso Tomitana jam non novus incola terra &c. Adde III. 9. Trist. Τομῆτῶν Ovidiano exilio celebris civitatis nummum exhibet Hæschelius ad Photii Bibl. pag. 962. Alios memorat Harduinus in nummis Urbium illustratis. Neque vero ex eo, quod nulli exstant Tomitani nummi Augustorum honori percussi ante Tra-

tos scilicet Ciceronis de Rep. libros, de quibus supra p. 127. in media Mœcia repertum narrat Isaacus Bullartus in Academia scientiarum & artium T. 1. p. 87. in vita Joannis Zamolcii, tumuloque inscriptum carmen:

Hic situs est vates, quem Divi Caesaris ira

Augusti Latia cedere jussit humo.

Sape miser voluit patriis occumbere terris,

Sed frustra: hunc illi fata dedere locum.

ce Trajanum, recte colligas Tomitanos non paruisse Imperio Romano Augusti tempore, cum ablegatum illo ab Augusto Ovidium ipse Poeta non patiatur nos dubitare. Exilium vero ipsum indignius fert Baudius (a) in farragine carminum pag.

6 31. quam ipse tulit Ovidius; eo enim iudice
*Nulla potest tantam feritatem obvolvare causa,
 Nullus patricia fictus ab arte color.
 Sen quod amare doces, summotus ab Urbe Quirini es,
 Sive quod arcanum videris horribile:
 Nam quod te memorant sobolem temerasse Tyranni,
 Suspicio in mores non cadit ista tuos.
 Nec reor: esto tamen, fuerit tibi Iulia cordi,
 Iulia tam multis nobilitata procis, &c.
 Idcircone Tomas transmitti Romula Siren
 Debuit, & Latios deseruisse lares?
 Nec venia dignus fuit inter probra tot, unus,
 Et vates, & amans, & generosus eques? &c.*

Aliud visum auctori hexastichi quod infra adscripti:

*Tu qui virgineos temerasti carmine vultus,
 Deme tuis laurosserta pudica comis.
 Ista decent castos Heliconia signa Poetas,
 Sarmatis herba caput cingas amara tuum.
 Cedat Pegasidis Ponti mittendus ad undas,
 Ingenio periit qui malus ipse suo.*

De mira Ovidii facultate quæcunque vellet inimitabili felicitate & pari perspicuitate eloquendi carmine, adi Dan. Heinsum lib. de tragædiz constitutione cap. 13. De commentitio Poetæ tumulo, in media Moscia ut ajunt. reperto, vide & Jo. Petrum Bellorium in descriptione sepulchri Nasoniorum Tom. 12. thesauri Græviani pag. 1038. nec non Franc. Christiani Khevenhulteri annales Ferdinandeos ad A. 1581. pag. 150. Primam in Ovidii nomine producit Guilelmus Brito, sed antiquiores Poetæ corripiunt, ut notatum Barthio in notis pag. 73. Ovidii filia *Perilla*, ipsa quoque à Patre edocta carmen componere, qui raras ejus dotes & ingenium celebrat III. 7. Tristium. Alius fuit Q. Ovidius (b) ad quem Martialis X. 44. Ex illo confictum Roderici de Cunha Hispani S. Ovidium, tertium Braccarensem si Diis placet Episcopum explodit Daniel Papebrochius in Actis Sanctor. T. 1. Junii p. 290.

V 3

II. Ex-

(a) Baudio jungendus Gallus scriptor M. Deslaudes in libro Parisiis & Amst. 1715. 12. edito, *Part de ne point s'ennuyer* cap. 59.

(b) Adde Jo. Glandorpium Onomasticon pag. 654.

II. Exstant ejus *Heroides* sive *Epistolæ XXI. Elegis versibus*
 1. *Penelope Ulyssi (a)*. 2. *Phyllis Demopboonti*. 3. *Briseis Achillæ*.
 4. *Phædra Hippolyto*. 5. *Oenone Paridi*. 6. *Hyppispile Iasoni*.
 7. *Dido Æneæ*. 8. *Hermione Orestæ*. 9. *Dejanira Herculi*. 10. *Ariadne Theseo*.
 11. *Canace Macaræo*. 12. *Medea Iasoni*. 13. *Laodamia Protefilao*.
 14. *Hypermetra Lynceo*. 15. *Sappho Phaoni (b)*. 16. *Paris Helenæ*.
 17. *Holena Paridi*. 18. *Leander Heroni*. 19. *Hero Leandro*. 20. *Acontius Cydippæ*.
 21. *Cydippo. Acontio*. Hoc scribendi genus (c) tenerum, solers, eruditum primus invenit Ovidius, atque ut ipse ait III. artis amatoriz v. 346.

Ignotum hoc aliis ille notavit opus.

Penelopes ad Ulyssesem, reliquasque, quas simili charactere exprimi curavi, ipse agnoscit, lib. 2. *Amorum* elegia 181. Ex ceteris quædam forte *Epistolæ* auctorem habent *Aulum Sabinum*, quem eodem loco Naso laudat, & sub cujus nomine tres *Epistolæ* habemus Ovidianis respondententes & inter Ovidii poemata post edition. Venet. 1485. & Parmensem 1489. sæpius vulgatas.

1. *Ulyssis ad Penelopen (d)*. 2. *Demopboontis ad Phyllidem*. 3. *Paridis ad Oenonen*. Non me fugit Vossium patrem in lib. de Poetis latinis eas Sabino indignas judicare. Sed malo sententiæ aliorum virorum doctorum subscribere, quibus genuinæ Sabini videntur: in his Nicolai Heinsii, qui etiam notis illustravit. * *Heroides* Ovidii, quarum MS. Codex non contemnendus existat in Bibl. Gothana, prodierunt primum Romæ cum aliis poetæ 1471. fol. curante Jo. Andrea Episcopo Alericensi apud Conradum Sveinheim & Arnoldum Pannartz. Cum commentariis Antonii Volsci, & in *Epistolam Sapphonis*, notis Georgii Merula Alexandrini Venet. 1481. fol. additis de pulice, de remedio amoris, de medicamento faciei & de nuce. Cum commentariis Damiani Calderini Venet. 1483. fol. ad calcem Statii. *Heroides & Ibis* cum commentario Volsci &c. Venet. 1487. fol. Ovidii & Sabini *Epistolæ* He-

(a.) Hanc *Epistolam* Græca elegia expressit Carolus Utenhovius in calce libri I. allusionum p. 126.

(b.) Vide Fulvii Ursini carmina IX. foeminarum, ubi hæc elegia cum variis lect. exhibetur.

(c.) Imitati sunt istud *Epistolarum Heroicarum* genus, è recentioribus multi, ut *Latinis* Jo. Meursius, *Germanice* Hofmannus ab Hofmannsvaldau, *Poetarum* nostrorum Princeps. *Anglice* auctor libri nuper editi cui titulus: *Ovidius Britannicus*, or love Epistles in imitation of Ovid being an intrigue between two persons of quality, to which are added Phaon's answer to Sappho, and Theseus answer to Ariadne, which are wanting in Ovid's Epistles, Lond. A. 1703.

(d.) Hanc *Epistolam* è MS. in quo sine nomine auctoris Ovidianis adjuncta erat, recenset & illustrat Eustachius Svartius libro primo *Analectorum* capite undécimo.

læ Heroides Lips. 1499. 1501. 4. Cum commentariis Ant. Volsci & Domitii Calderini, curante Antonio Lucensi, Venet. 1502. fol. Cum commentariis Volsci & *Ubertini Clerici* Crescentinatis, aliorumque Venet. 1543. fol. Exstant & notæ *Iani Parrhasii* Romani, *Io. Scopæ*, *Aaronis Batalei*, *Baptistæ Egnatii*, *Jodoci Badii*, ne dicam illorum qui totum Ovidium illustrarunt, ut *Greg. Bersmanni*, *Iac. Micylli*, *Herculis Ciofani* &c. Cum Morillonii scholiis & argumentis Ovidii & Sabini Epistolæ prodierunt Lugd. 1535. 8. Colon. 1560. 8. & Lugd. 1567. 8. additis Nizolii & Egnatii annotationibus. Exstat & editio Paris. 1536. 8. 1580. 12. & cum Jo. Thomæ Freigii argumentis & annotationibus, Basil. 8. Epistolæ XII. cum interpretationibus Cæs. Ferrarii, latine editis Rom. 1552. 4. * Cum *Dan. Crispini* interpretatione & notis in usum Delphini recusæ separatim sunt Londini. 8. Cum notis *Io. Henrici Kromayeri* ad modum Minellii Lips. 1719. 12. Cum Francisci Dini (a) responsionibus ad Heroides Ovidii Venet. 1704. 8. Sic Didonis ad Æneam Epistolæ respondit Nic. Heinsius p. 211. poematum: Phædræ ad Hippolytum Sidronius S. I. *Epistola Ulyssis ad Penelopem* præter rem pro inedita venditur in Catalogo Bibl. lectissimæ Sarrazianæ n. 1770. in quarto p. 175. *Græca* Maximi Planude verso profaria Heroidum Ovidii adhuc inedita memoratur ab illustri Huetio, lib. de claris interpretibus. *Gallica* Octavii Gelasii (de Saint Gelais) Paris. in 4. & minore forma A. 1541. prodit. Magdalenam inde Albaspinam Ovidii Epistolas carmine Gallico reddidisse, testatur Crucimanius Bibl. Gallicæ pag. 497. Primas decem Epistolas A. 1556. interpretatus est Carolus Fontanus Parisiensis. Paridis & Helenæ, Leandri ac Heronis, Mr. de S. Ambroi & Mr. de S. Romat. Heroides Ovidii (quas in duobus libros distinctas fuisse refert auctor vitæ, quam è Codice Farnesiano Heinsius edidit,) & Sabini Gallicis versibus reddidit, atque erudito commentario illustravit, *Caspar Baebrens Meziriacus*, Burgis 1626. 8. * Excusæ etiam Heroides Ovidii cum nova Gallica Metaphrasi Paris. 1702. 8. & Casparis Bacheti Meziriaci Metaphrasis, cum erudito ejus commentario (b) aliisque lucubrationibus recusæ Hagæ Comitum 1716. 8. Video etiam laudari versionem, quam Gallicis versibus adornavit Franciscus Thomas Cornelius, Petri frater, & Dni. de la Mare, & præsidis pridem Carnotensis Nicolii, ineditas. Ne dicam de singulis Epistolis, quas interpretati sunt

(a) Galleria di Minerva Tom. V. p. 27. 88.

(b) Acta Erud. 1716. p. 447. Nouvell. rep. lettr. pag. 327. Journal des Savans 1716. lovenbr. pag. 552. & Decembr. pag. 609. Hist. Critique de la Rep. des Lettres Tom. pag. 94. Quintam Epistolam translatit frater Casparis natus major Guil. Baebrens.

Cardinalis Perronius, Ogerius, Nic. Remonardus, Philippus Portæsius, Brossæus, Coletetus, Delingendes, Hedelinus, Belioflorus Percheronius &c. ad calcem amorum Ovidii A. 1621. Ovidii & Sabini Epistolæ *Anglicis* versibus auctore W. S. (a) qui veniam pro laude petere se profitetur, editio secunda Lond. 1636. 8. cum figuris in æs incisus. Per Franciscum Quarles Lond. 1673. 8. Alia Metaphrasis Anglica vidit lucem Lond. 1680. non memini quo auctore. *Germanico* carmine reddidit Caspar Abelius. *Exstat & Italica* metaphrasis duplex, versibus solutis altera, altera strictiore lege rhythmorum. Nec non *Hispanica*, & *Belgica* auctore (b) Jo. Vondel Amst. 1716. 4. cum Epistolis Sabini Belgico redditis carmine à Davide Hoogstratano. *Danica* Christiani Rose, totidem versibus Danicis, additis notis summarisque, Hafniæ 1704. 8. Epistolas Heroidum, Ovidii exemplo effinxere præter eos quos Supra memoravi, *Latino* quidem carmine Eobanus Hessus, Balduinus Cabiliavius S. I. & in sacrarum Heroidum libris Claudius Espencæus pag. 991. seq. Operum: *Gallico* Croisillius, Malvillius, alique in Epistola Caroli Ogerii, versioni prosarum Gallicæ Epistolarum Ovidii Marollesianæ præmissa laudati, *Anglico* Ovidii Britannici auctor David Craufordus *Belgico* P. van Haps, brieven van minnars en minnaressen. Amst. 1705. 8. Bœksaal van Europe 1705. Tom. II. p. 168. Leandri ac Heronis Epistolas mutuas nuper suis & clarissimi Heumanni notis illustravit Jo. Henricus Kromayerus ad calcem poematis Græci poetæ Musæi, Halæ 1720. 8.

2. *Amorum libri III.* memorati Ovidio lib. III. artis v. 343.

Deve tribus libris titulus quos signat amorum

Elige quod docili molliter ore legas.

Hinc patet falli Hermolaum Barbarum, qui illos libros laudat sub titulo *Corinnae* Ovidii: vel auctorem glossarum veterum, quas servo MSS. & Jeremiam de Montagnano, qui in Epitoma Sapientiæ Venet. 1505. 4. edita vocat *Ovidium sine titulo*. Quinque primum libros Naso illius argumenti scripserat, sed duos sustulit, ut apparet ex hoc epigrammate ipsius præfixo:

Qui modo Nasonis fueramus quinque libelli,

Tres summus, hoc illi prætulit auctor opus,

Ut jam nulla tibi nos sit legisse voluptas

At levior demtis pœna duobus eris.

De iisdem videtur intelligendus auctor vitæ, quam è Codice Farneisiano edidit Nic. Heinsius: *Scripsit inde Epistolas quasdam ad Tiberii filiam sub falso nomine ac ficto Corinnae inscriptas, que propter*

(a) Vyve Saltonstall,

(b) Mem. de Trevoux 1716, P. 317.

propter crimen lese majestatis combustæ fuerunt . Inde & exsilium meruit . Hos jussu Alberti III. Archiducis Austriæ in profam Germanicam conversos servat Bibliotheca Cæsarea Vindobonensis ; Vide Lambecium lib. II. p. 985. * Post editionem Romanam 1471. & Venetam 1474. Bononiensemque & Vicentinam 1480. inter cætera Ovidii opera sæpissime excusos illustrarunt Bartholomæus Merula & Domitius Marius Niger, Jac. Micyllus & Morolleſius, qui Gallica prosa vertit totum Metamorphosi excepta Ovidium, notisque illustravit A. 1661. memorat profariam interpretationem Gallicam Belleſtori Percheronis Paris. 1621. 8. & Nicolli præſidis Carnotensis metaphrasin XVII. elegiarum ex XLIX. quibus libri tres amorum constant, carmine Gallico Paris. 1657.

3. *Artis amatoria libri totidem*, sic enim vetustissima exemplaria inscribunt hos libros teste Salmaſio de usuris p. 280. * *Libros III. amatoria artis* anno ætatis XLI. scripsit Ovidius, ob quos exilio damnatum ab Augusto legas apud Aurelium Victorē in vita Augusti & Freculfum VIII. 10. Chronici. Prodierunt separatim cum Catulli Epithalamio Lips. 1492. 4. & 1500. 1503. 4. & Bartholomæi Merulæ commentariis illustrati una cum libro de remediis amoris, Venet. 1494. 1506. 1516. fol. & Lugd. 1497. 4. Mediolan. 1510. fol. &c. Eosdem Gallice vertit teste H. Stephano O&avius Gelasius, Episcopus Angelumensis, licet id commentum esse videtur Bernhardo Monetę Tom. 3. Menagianor. p. 318. De hoc Gelasio vide si placet Franciscum à Cruce Cenomana pag. 364. & Anton. Verderinum pag. 928. Bibl. Gallicæ. Artem amandi Anglico carmine, Nafonis imitatione scripsit D. Kingius Lond. 1714. Carmine autem Latino elegiaco Tho. Ravasinus (a) Parmensis libros duos de arte amandi S. Mariam Mutinæ 1706. 4.

4. *Remedia amoris liber I.* singula genere carminis elegiaco. Cum commentario Barthol. Merulæ Lugdun. 1497. 4. & Guil. Ramusæi, 1526. 4. * *Librum de remediis amoris* Codices quidam MSS. & antiquæ editiones, ut Argentinensis, Schureriana 1520. 4. dividunt in libros duos, ita ut secundus incipiat à versu 397. Prodiit etiam separatim Lipsiæ 1488. 1498. 1503. 4. apud Jacobum Thanner sive Abiegnum Herbipolensem, & cum Barthol. Merulæ commentariis additis libris amatoriæ artis; & cum commentario Guil. Ramusæi, Lugd. 1526. 4. Gallico carmine reddit Carolus Fontanus, qui circa A. C. 1550. floruit.

5. *Metamorphoseon (b) libri XV.* carmine Heroico, quod opus merito

(a) Memoires de Trevoux 1707. p. 59.

(b) Metamorphoseon Scriptores Græcos retuli lib. III. Bibl. Græcæ c. 27. §. ult.

merito præclarissimum vocat Lactantius, licet ultimam illi manum auctor haud imposuit, ut ipse refert 2. Tristium v. 555. Confer I. Trist. Eleg. 6. & III. 14. * Illos à se scriptos esse testatur ipse Ovidius I. Trist. v. 117.

Sunt quoque mutatae ter quinque volumina forma.

Difficile vero aliquis accredat, quod in mentem venisse video ingeniosissimo Viro Roberto Hoochio, (a) qui in operibus postumis Lond. 1705. fol. vulgatis Ovidium contendit in Metamorphosi sua sub fabulis illis describendas sibi proposuisse varii generis mutationes, quæ telluri contigerunt, & systema quoddam Historiæ Naturalis tradere voluisse. Non magis ad liquidum perducipotest quod V. C. Hermannus ab Hardt in raris Ovidii lib. VI. Metamorph. detectis ac demonstratis Helmst. 1711. 8. vetustissimam Græcorum historiam in fabulis Nasonis latere sibi persuasit, licet Græcos potissimum poetas & scriptores metamorphoseos secutum in illis fuisse Nasonem non est dubium. Græca profa reddidit *Maximus Planudes*, sed quæ lucem non adspexit exceptis paucis locis, quæ ex ea produxit in præclaris notis suis *Nic. Heinsius*; * ejus tamen interpretationis meminit Volæterranus l. 17. Comment. Urban. Scripsit præterea in hoc opus commentaria *Jac. Pontanus* è Societate Jesu Antvv. 1618. fol. tum brevial & docta scholia *Tbo. Farnabius*, Amstel. 1630. 1639. 1649. in 12. qui editis etiam in Terentium, Virgilium, Lucanum, Senecæ tragœdias, Martialem, Juvenalem & Persium similibus notis optime promeritus est de bonis litteris & studiosa juventute. Similiter Metamorphosin & Tristium libros utili opera in Scholarum usum illustravit *Joannes (b) Minellius*, Roterd. 1686. 1710. 12. uti Sallustium quoque & Terentium, Horatiumque & Virgilium, Valerium Maximum & Florum, quamvis eruditionis palmam concedit Farnabio, quem passim etiam sequitur: & licet Farnabiam pariter ac Minellium multa omisisse necessaria & non in paucis errasse vere notavit vir doctus in arte Critica part. I. p. 64. * Metamorphosis cum libris fastorum, consolatione *Livæ*, in *Ibin* & *Philomelam*, edit. antiqua sine loco & anno, in fol. Deinde cum commentariis *Raphælis Regii* Venet. 1495. 1497. 1517. & 1552. fol. apud Hieron. Scotum additis observationibus *Jacobi Miscylli*. Prodiit & sapius Metamorphosis Ovidii cum figuris in æs eleganter incisis ut Paris. 1637. fol. & cum indice omnium vocabulorum, auctore *Pompejo Pasqualino*, Rom. 1614. 8. Exstat & editio *Argentoratensis* 1519. 4. atque *Venetæ* 1509. fol. & 1530. 12. apud *Stagni-*

(a) Vide Acta Erudi A. 1707. p. 155

(b) Notas Minellii in Metamorphosin supplevit *Petrus Rabus*.

um, & 1534. 8. Florentina 1522. 8. Aldina 1525. & 1534. 8. Nisicofis 1536. 8. & Lugdunenses apud Gryph. 1536. 8. 1547. 12. 19. 1563. 8. * Colonienfis 1546. 8. & 1551. 8. cum Donati argumentis atque *Gisb. Longolii & Henrici Glareani* notis : & ex Jac. cylli recognitione, Francof. 1582. 8. cum Plantiniana 1561. 12. quæ notas variorum adjunctas habet Lavinii, Raph. Regii, il. Betoaldi, Jo. Baptistæ Pii, Jani Parrhasii, Cœlii Rhodigi- , Jacobi Bononienfis, Baptistæ Egnatii &c. Lugd. 1527. 4. Ven. : 1586. fol. & cum H. Glareani notis, Colon. 1534. 1556. 8. orgii Sabini interpretatio fabularum Ovidii, Regiomonte 1559: Cantabrig. 1584. 8. * *Heracles Ciofanus* in suis ad Metamorpho- notis consuluit XVIII. primum, deinde MStos Codices III. Viderunt primum lucem notæ illæ Venetiis 1575. 8. Cum interpretatione *Dan. Crispini* in usum Delphini separatim recusi metamorphoseon libri Oxonia, 1696. 8. recensente Joanne Friend- m notis *Jo. Georgii Walcbii*, ad modum Minellii. Lips. 1714. Cum *Josephi Juvenicii* (a) S. I. notis Romæ primum & deinde lgatis Rothomagi 1717. 8. editione auctiore & emendatiore. rique juncta est appendix de Diis & Heroibus Poeticis. Excer- ex Metamorphosi Fastisque Ovidii cum notis *Tbo. Johnsoni*. nd. 1714. Laudanda etiam *Pompeji Pasqualini* industria, tm concinnato indice omnium vocabulorum in Metamorpho- Ovidii studiosis hominibus probavit. Rom. 1614. 8. Argumen- an: qui Grammatici *Lactantii Placidi* nomine occurrunt in tione Veneta A. 1553. 8. aliisque. *Donato* tribuuntur in edit. lonienfi : & Nic. Heinſius testatur est se in Bibl. Laurentiana iſſe MStum chartaceum hujus scripti, cujus titulus erat : *Do- i abbreviatio fabularum Ovidii*. Fortè referri debet ad *Tiberium ratum*, à quo Maronis vitam descriptam habemus : Prodic- t etiam separatim, * sub *Donati* (b) nomine prodierunt num Viennæ 1513. 4. edente Joach. Vadiano. In aliis edi- ribus ut Lugd. 1510. fol. cum Petri Lavini notis & Ra- Regii, & Basil. 1543. cum ejusdem Regii & Jac. Mi- li notis, habentur sub nomine *Lactantii Placidi*. In an- nis Codicibus MStis & editione Veneta Anni 1486. argumen- libri XV. desiderantur. Joannes itaque Rænesius uti multa addidit, ita libri XV. argumenta supplevit ex Regii commen- is, quo nomine laudatur à Barthio VIII 17. Adversar. quia pu- it Regium sua ex integrioribus Lutatii exemplaribus hausisse.

Sed

) Mem. de Trevoux 1717. pag. 1915.
) Confer Vossium de Poetis Latinis pag. 45. 46.

Sed Victor Giselinus & Tho. Munckerus Rænerium reprehendunt, quod aliena Lutatianis admiscuerit. Idem MuncKERUS collatis Giseliniana, Hervagii, Birckmannorum, Rænerii & Colnienſi editionibus, ſed imprimis ſecutus primæ Venetæ & Florentini Codicis fidem, argumenta librorum XIV. emendavit, notæque illustravit, & librum XV. ex editione Ræneriana addidit in ſermo poſteriore Mythographorum latinorum, Amſt. 1681. 8. Exſtant quoque *Bolognini & Nigri* Epitome Elegiaca & *Quintiani Stodistica*, Baſil. 1544. 8. & *Viſti Mauriti* Piceni de monte Florum Epitome in Ovidii Metamorphoſin per ſingulas fabulas carminum Hexametro & Pentametro deſcripta, Arimin. 1562. 8. *Jo. Poſſi* tetraſtica & *Virgilii Solis* icones in Metamorphoſin, Franco 1596. 4. Icones à *Cypriano Paſſæo* cum epigrammatibus Latinis, Germanicis *Anthonii Guilelmi Salsmanni*. Arnhem. 4. Ovidii Metamorphoſin per *Hubertum Goltzium* quinquaginta duabus tabulis iconum illustrata, folio oblongo, fuit in Bibl. Menarſiana p. 51. Cum ſcholiis *Tbomæ Farnabii* & iconibus in æs inciſis, Pariſ. 1637. fol. ſumtu *Ægidii Morelli*, typis minoribus parumque nitidis. Etiam Metamorphoſin imaginibus ære deſcriptis illustravit illuſtriff. Baro *Jo. Weichard de Valvaſor*, additis quavis pagina epigrammatis, Wagenspergi 1580. fol. Ejuſdem Ovidius Sætyricum MS. pluribus quam CLXX. iconibus ornatus memoratur in præclaro ejus opere vernaculo *Chre des Derkogthums Crain*, lib. V. pag. 369. Locum lib. VII. Metamorph. cum Apollonio Rhodii confert *Jac. Tollius* in guſtu Criticarum animadverſionum ad *Loginum* pag. 354. ſeq. Locus de Phœnicis reparatione ex libro XV cum notis *G. B. Speltini*, exſtat in hujus poematum variorum collectione, edita Erfurſi 1501. 4. Fabularum Ovidii expoſitorradita in Academia Regiomontana à *Georgio Sabino*, Witeb. 1555. 8. 1559. 8. *Nic. Tripeti*, Dôminicani commentarios in *Senecam Tragicum*, transformationes Ovidii, *Boethium de Conſolatione Philoſophiæ*, *Auguſtinum de civitate DEI*, & in *Valerium de non ducenda uxore* memorat *Jo. Lelandus* de ſcriptoribus Britannicis pag. 327. *Joannem* item *Gnallensem* in fabulas Ovidii pag. 307. Habuit etiam in Ovidii Metamorphoſes *antiqua ſcholia Caſſi Barthii*, quæ editurum ſe recepit *Tom. 2. in Statium* pag. 654. In memoriis litterariis Dombenſibus, ſive Trevoltinis A. 1705. menſe Majo pag. 381. traditur cultiſſimus Poeta *Johannes Comprius S. I.* cum *Nicolao Heinſio* emendationes ſuas in *Nafonis Metamorphoſes* communicaffe. “ *Feu Mr. Bigot* a dit à des perſonnes dignes de foi, qu’ il avoit communiqué à *Nicolaus Heinſius* ſus des corrections de ce Pere ſur ſes Metamorphoſes d’ Ovidius de:

de : celle-ci entre autres dant l'ónzieme livre des Metamorphoses v. 764.

--- *Alexirhoe Granico nazà bicorni.*

On lisoit dans toutes les editions: *Alexirhoe gracili conata bicorni*. *Latino* sermone soluto orationes Ajacis & Ulyssis ex libro XIII; Metamorph. expressit Virus Amerbachius 1545. 8. ad alcem enarrationis libror. Tristium. *Gallica* versione multi hoc pus Ovidii donarunt, prosa quidem * Thomas VValeys, Bruiis 1484. fol. apud Colartum Mansionem; Nic. Renouard, Paris. 514. 8. Rothomag. 1626. 8. & Petrus Ryerus & novissime Belleardeus, Paris. & Amst. 1693. 12. Nam à Marollesio, qui interum præterea Ovidium Gallica prosa donavit, metamorphosis, e toties actum ageret, fuit omissa. Versibus Cyclicis (Rondeux) Benferadeus: * cujus metaphrasis plus simplici vice prodiit, excusa etiam anno superiore cum iconibus, Amstelod. 8. De illa ide si placet Menagiana Tom. 2. pag. 196. Ludicris Carolus (a) Joppellus (Charles Coypeau Sieur d'Assouci); optimis Franc. h. Cornelius, Paris. 1697. 12. triplici Vol. Caroli Massaci versioem cum observationibus moralibus Joannis Balduini, editam lus simplici vice, laudat Nic. Borbonius p. 142. poematum.

Italice, le Metamorphosi d'Ovidio con le sue allegorie. Mediodini 1533. 4. additis iconibus. Metaphrasis Francisci Turchi, 1584. & Jo. Andrea Anguillaræ Venet. 1614. 12. 1561. 1543. fol. cum onibus, & cum notis Josephi Horologgi 1563. 4. 1613. 4. Et epigrammatibus abbreviatum à Gabriele Simeone, Lugd. 1559. 4.

Vidi etiam memorari Metaphrasin Ovidianam Italico carmine, interprete Marreto Senense, & libros duos primores Italicis versibus donatos à Clariss. viro (b) Antonio Maria Salvini. *Hispanica* metaphrasis excusa Vallisoleti 1589. 4. *Polonica*, Valeriano Ottonio interprete 1639. Exstat & *Anglica* Metaphrasis Lond. 1632. fol. & Anglico carmine per Georgium Sandys una cum commentariis. Lond. 1640. fol. 1673. 8. *Suecica* Reenstiernii, additis onibus, Holmiæ 1709. 4. *Germanicis* rhythmis A. 1210. in gram Hermanni Landgravii Thuringiæ reddidit Albertus Halberdiensis, excusis Moguntia 1545. fol. postea circa A. 1600. Joannes Sprengius. * Germanica Metaphrasis Georgii VVickram Coltrienensis, Francof. 1631. 1641. 4. Prodierunt etiam Ovidii Metamorphoseon libri Germanica prosa, versibus passim interpositis

per

a) Metaphrasis Dassonciana perstringitur à Nic. Boheo (Boileau Despreaux) in Artica pag. 160.

Le plus mauvais plaisant est ses approbateurs,

Et jus qu'à Dassouci, tous trouva des lesteurs.

b) Giornale de' letterati d'Italia Tom. 4. pag. 133.

per J. G. S. (a) Jctum Argentor. 1711. 8. Etiam Latine, a Metaphrasi Germanicis versibus, Norim. 1688. fol. quæ editulis æneis est exornata, uti *Belgice* prodixit Amst. 1588. 8. & Carolum Manderum pictorem, Harlem. 1604. 4. & Amst. 12. denique Metaphraste P. C. Hoofst. ibid. 1662. 12. * Ex metaphrasi Jo. Vondelli, Antvverp. 1650. 8. & adjuncta habet Ryeri commensaria ex Gallico versa, Amstelod. 1703. fol.

6. *Fastorum* (b) libri sex priores (totidem mensium felrationes è commentariis Pontificum repetitas complexi) quæ li ex duodecim ætatem tulerunt, inscripti Germanico Cæ versibus elegis. Meminit Ovidius ipse 2. Tristium v. 549. in exilio à Nasone recensitos notavit illustris Ez. Spanhe libro de usu numismatum p. 608. Nicolaum quidem Heiz monuit J. Frid. Gronovius inspectam sibi fuisse in Norico stam Nasonis editionem, cui Cætes Protæcius, qui primu renatas litteras poesin in Germania restauravit, manu fu scripserat, reliquos sex fastorum libros servari apud Pres rum in pago propè Ulmam, principiumque septimi lib illo Codice tale exaratum fuisse.

Tu quoque mutati causas & novina mensis,

Atque qui sequitur, maxime Cæsar habes.

Sed Heinio videtur Cætes ab aliquo deceptus, qui visus atque inspectum hujuscemodi codicem affirmasset. Nam Læ tius & alii veteres cum multa è fastis Ovidii proferant in dium, è libris deperditis nihil prorsus produerunt, ut certu reliquam fastorum partem jam ante multa sæcula interit * *Fastorum* libros posteriores sex in Bibl. Regis Gallia ex falso scripsit Antonius Constantinus de Fano. Atque eos ne cidisse quidem, sed nunquam esse scriptos ab Ovidio, Jo. Masson in ejus vita pag. 172. contendit ex his ejus versib Trist. 549.

Sex ego fastorum (scilicet menses) scripsi, totidemque libellos,
Cumque super finem mense volumen habet.

Idque nunc nuper scriptum sub nomine, Cæsar,

Et tibi sacratum fors mea rapit (ne scilicet absolverem) quod

Certe nemo veterum est, qui ex posterioribus libris ullu vidisse testetur, vel verbum ex illis referat. Fallitur Rabanus

(a) Jo. Georg. Schmidium.

(b) Vignolius Marvillius: T. 2. Misc. Hist. & Literat. p. 306. *Des fastes d'Ovidius il n'y a point de plus d'érudition qu'aucun autre Ouvrage de l'antiquité. C'est le chef de ce Poète, & une espèce de dévotion Païenne. Scriptos Xbll. Sæculi de mirabilibus quem nuper edidit Bernhardus de Montfaucon in Diario Italico cap. XX. p. 293. Martyrologium Ovidii de fastis.*

rus lib. V. de universo cap. 5. Tom. 1. Opp. p. 99 & Vincentius Bellovac. lib. I. speculi doctrinalis; qui secuti Isidorum lib. VI. cap. 8. Originum, ajunt Ovidii *libros fastorum* dici, quod de *Regibus & Consulibus editi sint*. Ex Bibliotheca Gudiana cum pars Codicum MSS. (a) per auctorem Hamburgi. A. 1706. distraheretur, nactus sum parvum volumen in fol. minori charactere & frequentibus compendiis litterarum in membrana exaratum ante annos trecentos, in quo continentur glossulæ super Ovidii *Metamorphosin*, de *Tristibus*, *Epistolas*, *libros de fastis*, de *Ponto*, & super Ovidium sine titulo, hoc est (ut supra monui) *Amorum libros*, nec non in *Statii Thebaidem & Achilleidem*, *Claudianum & Avianum*. *Glossis in fastos*, subjicitur *Calendarium* quale editiones exhibent. Auctor quisquis est glossularum, monet Ovidium de fastis & nefastis diebus agere, ortus & occasus notare signorum: & Germanicum illius anni summum Pontificem instruere in sacrificiis. Vincentius Gravina V. C. libro I. de ratione Poetica pag. 101. *Ovidio se non si fosse lasciato portare dalla pienezza della sua vena, sfuggito avrebbe ogni emenda, siccome la sfugge ne i Fasti, ove non manca nulla di purità e di esattezza*. *Libri fastorum* sunt mihi ex vetusta editione in 4. cum argumentis *tetrastichis Petri Æolici*, sine loco & anno. Prodierunt etiam Lipsiæ in 4. sine anni notatione. Et cum commentariis *Pauli Marfi*, Piscinatis, Venet. 1485. fol. curante Antonio Bastibone, Alexandrino; & 1492. 1520. fol. & cum *Antonii Constantii* de Fano sive Fanensis, & Marfi, Constantio doctioris commentariis, Venet. 1502. 1508. fol. Mediolani 1510. fol. Prodierunt etiam separatim sine notis Paris. 1528. 4. per M. Guichardum Soquand. et 1554. 4. apud Vascason. Ne dicam de scholiis brevibus *Melanchronis*, *Micylli*, *Bersmanni*, *Ciosani*. Italica Metaphrasi donati à Vincentio Cartaro. Venet. 1551. 8. Commentariis eximiis illustratis *Carolus Neapolis*, (b) qui Resuttanii in Sicilia principis fratris fuit, & anno ætatis 21. illos absolvit, ac post auctorem anno 2. defunctum edidit Erycius Puteanus. Antvverp. 1639. fol. sub titulo *Anaptyxeos ad fastos Ovidii Nasonis*, præmissis antiquis *Calendariiis*, quæ una cum aliis recensui infra libro IV. Quòdenim in ceterisque editionibus Ovidio præfigi solet *Calendarium vetus Romanum*, è *Nasone ipso & aliis Calendariiis antiquis aliisque monumentis* suppleri & emendari desiderat non paucis in locis. * *Libri fastorum*, *Tristium & de Ponto*, cum notis *Petri Bimanni* ad *Farnabii*

(a) Reliqua & major pars asservatur in Bibliotheca Guelferbyrana.

(b) Laudatur ex merito in Sorberianis p. 242. Morhofio hic commentarius visus est vere officinam Erycii Puteani.

nobis modum: Enchusæ 1653. 12. atque additis notis *Anon. Dalmata* prodierunt Venet. 1704. apud Laurentium Basilium. *Antonii Matthie Sevii* (a) notas in fastos Ovidianos, Venetii ajunt excusas, non vidi. *Gallice* primus vertit Marollesius, notis etiam illustravit, addita Dan. Heinsii elegia in Nata Ovidii 13. Cal. April. Novam interpretationem profariam cum n Criticis & Historicis exspectare jubemur (b) à Lezso, (Mr. zeau) qui librum primum cum præmissa Ovidii vita jam vulg Paris. 1714. 12. Supplementum horum fastorum sive sex libros steriores ex ingenio addidit (c) *Claudius Barb. Morisotus* (d) vinione 1649. 4. Burgignonum Fastorum Ovidii continuato laudat Marollesius. Ambrosius quoque *Novidius Fraccus* (e) militer libros XII. sacrorum fastorum dicavit Paulo III. Pontif. & vulgavit Romæ 1547. 4. Denique *Hugo Vaillantus* Ord. Bene Monachus libris XII. fastorum memoriam sanctorum per totum annum Epigrammatis celebravit, Paris. 1674. Inter scripta ptistæ Guarini video etiam memorari commentarium in fastos Ovidii, sed nescio an editum. * *Baptistæ Mantuani* fastorum sacrorum libri XII. quos Ovidii imitatione composuit, sæpius editi sunt, ut Paris. 1513. fol. Argentor. 1520. 4. Mediolan. 1540. 4. vverp. 1576. 8. Tom. 2. Opp. Nicolai Andarti fastos sacros his bis inter alia laudat Justus Lipsius:

*Macte operis, laudisque: olim Sulmone Poetam
Carminè qui equiparas, materie exsuperas.*

Volumen notium Tusculanarum & Ravennatensium Jo. Mathæi Caryophili Rom. 1621. 8. & Petri Justi Sautelii S. J. an sacer Poeticus, Epigrammata in Sanctos per singulos Anni complectitur. Lugd. 1679. 8.

7. *Tristia* sive *Tristium Elegiarum libri V.* Josephus Scaliger Yvonis Villiomari nomine latens in locos controversos Rob. T p. 105. *Aristoteles*, *Titi*, *nunquam scripsit libros* $\omega\epsilon\epsilon\iota\ \tau\acute{\omega}\nu\ \eta\delta\iota\kappa\acute{\alpha}\ \omega\epsilon\epsilon\iota\ \tau\acute{\omega}\nu\ \pi\omicron\lambda\iota\tau\iota\kappa\acute{\omega}\nu$, *sed scripsit* $\eta\delta\iota\kappa\acute{\alpha}\ \kappa\alpha\iota\ \pi\omicron\lambda\iota\tau\iota\kappa\acute{\alpha}$, $\eta\delta\iota\kappa\acute{\omega}\nu\ \kappa\alpha\iota\ \pi\omicron\lambda\iota\tau\iota\kappa\acute{\omega}\nu$ *libros. Eodem genio duce. & Ovidii titulos corruerunt majores nos*
Nai

(a) Galleria di Minerva Tom. V. p. 27.

(b) Journal des Sçav. 1715. p. 134. Memoir. de Trevoux 1714. pag. 1078.

(c) Nihil in Morisoto Poetici spiritus se observasse profitetur Morhofius I. Poly c. 24. p. 293.

(d) De Morisoti supplemento Jo. Ludovici Praschius Satyra in poetastros:

— aut simili Morisotum reddere fasto

Qui fastos Ovidi supplevit disparis versu.

Suorum in librum primum Commentariorum meminit Morisotus Centuria prima Eptolarum editarum Divisione 1656. 4. Epistola 8. & 9.

(e) Hic Fraccus dies hebdomadis à septem sacramentis, menses à duodecim Apostolis nuncupat. Confer Gisb. Voetium III. Select. p. 433.

Nam Tristitia de tristibus, & Pontum de Ponto inscripserunt. Hanc veram observationem ita perstrinxit Jacobus Duportus pag. 187. Poëm.

*Nasonis libros dici de Tristibus, egrè
Fert Criticus, tristem hoc Scaligerumque facis.
Nempe elegi tristis titulus foret aptior, ergo
Litis Juste sat hæc justane causa tibi est?
Qui tamen auctoris tot tristia fata recensent,
Tristium an hoc nequeas jure vocare libros?
An sunt hæc potius Criticorum tristia fata,
Quod tempus tricus sic apinisque serunt.*

In hos libros habemus commentaria *Jac. Pontani*, Ingolstadt. A. 1610. fol. Collectanea *Jo. Weitzii*, Erfurt 1606. 8. & brevia *Jo. Mellii* scholia, Hagæ Com. 1684. 12. * *Quinque libri Tristium (a)* Lipsiæ in 4. sine anno. Libri *Tristium & de Ponto* cum commentariis *Barthol. Merulae*. Venet. 1489. fol. Mediolan. 1507. 1511. fol. *Viti Amerbachii* enarratio Basil. 1548. 8. *Tristium libri cum notis Andree Nangerii*. Lond. 1583. 12. Notæ *Merulae*, *Amerbachii*, *Micylli*, *Bersmanni*, *Ciosani* in edit. Francof. 1601. fol. *Tristia & de Ponto*, præmissa *Ovidii* vita, Ingolstadt. 1607. 8. Cum *Dan. Crispini* interpretatione & notis in usum *Delphini*, indiceque vocabulorum recusi sunt *Cantabrigiæ* 1705. 8. Cum notis ad modum *Minellii* nuper edidit *M. Erdmannus Ubsæ*. Lips. 1711. 12. Libros *Tristium & de Ponto* cum erudita præfatione, Scholiis perspicuis, tabula Geographica, vita *Ovidii* & Chronologia Epistolarum in his libris comprehensarum, indiceque copioso emendate editi à *Philippo Theodoro Verpoortensio*. Coburg. 1712. 8. Libri *Tristium* ex præclara recensione *Isaaci Verburgii (b)* cum notis dictionem maxime illustrantibus. Amst. 1713. 12. Denique cum notis Germanicis, Halæ Sax. in tironum usum, auctore, ni fallor, *Gabriele Schumanno*. Gallica versio *Binardi* vidit lucem Paris. 1625. *des regrets d'Ovide*. Exstat & altera *Marollesii*, cum notis, *les tristes*. Tertia *Francisci Thomæ Cornelii*, qui Gallico carmine (c) reddere instituit, desideratur. Germanica Metaphrasi donavit *Jo. Henricus Scypius*, cum notis, Darmstadt. 1664. 8. Danico carmine reddidit *V. C. Christianus Falsterus*. A. 1719. Belgico *Daniel Havari (d)* A. 1696. cum Epistola consolatoria ad *Liviam* de morte *Drusi*. Anglica Metaphrasis *Zach. Catlini* prodit

(a) Tristia potius quam de tristibus inscribendos esse hosce libros nosaverat etiam *Jul. Cesar Scaliger* lib. 3. cap. 226. sive ult. Poëtices.

(b) *Journal des Savans* 1713. Aout, p. 220.

(c) *History of the vworks of the learned A.* 1703. p. 222.

(d) *Boeksaal van Europe* 1696. T. 2. p. 548. *Nova literaria Lips.* A. 1719. p. 85.

prodiit Lond. 1639. 8. Jacobus Pontanus commentariis in hos libros, suis subiecit etiam *hortulos*, quos appellat, *Ovidianos*, sive sententias ac proverbia ex Ovidio collecta, in locos redacta communes & commentationibus illustrata.

8. *Epistolarum Ponticarum* sive *de Ponto* libri IV. versibus elegis. In hos quoque libros exstant collectanea *Joannis Weitzii* viri docti & diligentis 8. & commentarii *Jacobi Pontani* à Soc. Jesu, A. 1610. fol. * *Libri quatuor de Ponto* A. 1508. 4. sine loci notatione. De commentario Bartholomæi Merulæ & Phil. Theodori Verpoorteni notis aliorumque scholiis supra in libris Tristium jam dictum. Cum notis *Jo. Henr. Kromayeri* ad modum Minellii libri *de Ponto* & *Ibis* prodierunt Lips. 1719. 12. Metaphrasis Danielis Havartii. Med. D. *Belgicis* versibus, Ultrajæ. 1702. 8.

9. *Ibis* sive *Dire in Ibin* carmine Elegiaco versuum amplius sexcentorum. Cælius Rhodiginus XIII. 1. Antiquar. Lect. *Cæcilius Minutianus Apulejus* *Lais Corvinam* (Boëssius & alii malunt Hyginum) ab Ovidio *Ibin* appellatum esse ex avis feditate, cui *ventrem* (a) *ostro* purgare institutum sit, & hoc ex Callimachi imitatione. Ovidius ipse v. 449.

Es quibus exiguo volucris devota libello est,

Corpora projecta quæ sua purgat aqua.

De Callimachi poemate adversus Apollonium Rhodium, cujus titulus erat *Ibis*; & quod pridem intercidit, dixi lib. III. Bibl. Græcæ c. 19. p. 486. In *Ibin* Ovidii exstat *vetus interpres* (b) *Gyraldo* & aliis laudatus; tum *Christ. Zarotti*, Venet. 1515. fol. *Val. Andrea Dressolii* & *Francisci Sanctii* Brecensis notæ cum *Jac. Pontani* commentatio in *Metamorphos.* editæ Antv. 1618. fol. denique *ruditus Dionysii Salvagnii Boëssii* Equitis Delphinatis commentarius. Lugd. 1633. 4. atque iterum 1661. 8. addito veteri interprete, qui in priore edit. desideratur. Anglica Metaphrasis hujus poematis nescio quo auctore lucem vidit Lond. 1577. 8. * *Carmina in Iben* (c) cum *Metamorphosi* & libris *fastorum*, editio antiqua sine anno & loco in fol. & Venetiis 1484. fol. nec non separatim Lipsiæ sine anno in 4. & cum remediis amoris, nuce, publice.

(a) Auctor *Isagoges Galeno* adscriptæ c. 1. & *Plinius* VIII. 27. Hist. norant inde hanc avem ad clysteris usum inveniendum hominibus ansam præbuisse. Effigiem hinc habes in thesauro *Græciano* Antiquitatum Rom. Tom. V. p. 796.

(b) *Tabbeus* Bibl. nova MSS. p. 46. memorat *Berardi Moretti*, qui *Rhetoricam Bononiæ* docuit sub A. 1559. expositionem in Poema Ovidii adversus *Ibin*.

(c) *Ibis* avis *Egypti* a *αἰγίτις* *μυρμαίρις*, de qua *Plutarchus* de solertia animal. p. 74. auctor *isagoges Galeno* adscriptæ cap. 1. Tom. 4. p. 371. & *Galenus* de venæ sectione contra *Erasistratum* cap. 6. Tom. 10. edit. Paris pag. 399. Confer *Alciati emblemata* 87. & *Aldrovandi Ornithologiam* Tom. 3. lib. 20. c. 3. p. 129.

pulice & philomela, Argentorati ex ædibus Schurerianis 1520.4. Veterem interpretem alium ab edito evoluit Cælius Rhodiginus, atque Turnebus dolet luci non datum lib. IX. 25. Adversar. quod & annotatum à veteri interprete fuerat, cujus scrinia alii interpretes compilarunt, & scripta etsi mendosa, unde tamen utilia odorari poteramus, suppresserunt. Fragmenta quædam Grammatici veteris in Ibin prodierunt Paris. 1581. typis Dionysii Pratensis, sed integriora scholia ex duobus MSS. Codicibus vulgavit Boessius in iterata commentarii sui eruditi in Iben editione Lugd. 1661. 8. Ibis Ovidii cum Domitii Calderini Veronensis commentario, & qui hunc sequitur Jodoci Badii Ascensii scholiis, Mediolan. 1517. fol. Ac ne Andreæ Naugerii, Baptistæ Egnatii, Jac. Micilli, Herculis Ciofani & Guid. Morilloni notas memorem, Ovidii Ibis & Ausonii griphus de ternario cum annotationibus Francisci Sanctii Brocensis prodiit Salmanticæ 1598. 8. Novissime cum libris e Ponto illustravit Jo. Henr. Kromayerus. Lips. 1719. 12. Gallicam Abelis Foulonii metaphrasin memorat in Bibl. Gallica Crucimanius. Vertit & Marollesius prosa Gallica, & amplum commentarium, ex Boessio magnam partem mutuatus, subjunxit.

INDICULUS SCRIPTORUM

à veteri interprete Boessiano in Iben
laudatorum.

A chaus Poeta ab apibus acie oculorum privatus . ad vers. 543.	tine afferuntur.
Anaxarchus Atheniensis . ad vers. 573.	Callisthenes historiæ Alexandri Magni scriptor ejus jussu ca- vea inelusus perit . 521.
Archilochus Jambici carminis inventor, cui maledicentia exirio fuit. 523.	Darius scriptor 337.
Arion. 311.	Democritus. 295.
Aristochius Poeta Tragicus. 527.	Empedocles pro vana gloria Ætæ infiluit. 599.
Bartus 261. 301.	Ennius. 296.
Callimachus 332. 353. 381. 453. 479. 503. contra suum Ibin. 316. 451. Epigramma in Me- nandrum Comicum submer- sum memoratur 593.	Eupolis . 255. Atheniensis Co- micus cum Medilla uxore, prima nuptiarum nocte in- ventus mortuus. 531.
Callisthenes 275. ubi quatuor disticha sub ejus nomine la-	Favorinus. 331.
	Gallus. 287. 289. 329. 467.
	Homerus. 274. 279. 419.
	Horatius. 283. 347. 351. 599.
	Linus. 482.

- Lucretius (a) 314.421.
 Lycophron Tragicus ab inimico sagitta veneno illita trajectus ad vers. 533.
 Mævius Poeta qui Athenienses carmine laceraverat, in carcere inedia mori coactus. 525.
 Menander Comicus Atheniensis in Piræo portu submersus: in eum nobilissimæ Græcorum Elegiæ cum Callimachi Epigrammate memorantur. 593.
 Menephron. 303.307.
 Nicander. 477.
 Ovidius. 587.
 Orpheus 483. à Thressis mulieribus discerptus. 601.
 Penthides Poeta. 448.
 Perdix Dædali sororis filiam & circinum reperit.
 Propertius 259.299.461.46
 Socratis libri post mortem ab invidis in ignem cor- 495. ejus mors. 561.
 Statius 263.482.485.
 Theocritus Syracusius Poeta maledicta in Hieronis interfectus. 551.
 Theodosius Grammaticus.
 Theodotus Poeta qui lil scripsit in Mnesarchun gem. 467.
 Tibullus. 309.
 Varro. 319.
 Versus Telomi ad Polypho 271.
 Virgilius 285.335.414.517.

10. *Halicuticon* sive de piscibus liber acephalos, carmine co. Hujus poematis meminit Plinius XXX. 11. *His adjici ab Ovidio posita nomina, quæ apud neminem alium reperiri sed fortassis in Ponto nascuntur, ubi id volumen supremis suis paribus inchoavit. Idem c.2. Mibi videntur mira, quæ Ovidius dicit piscium ingenia in eo volumine, quod Halicuticon inscribit.* Primus hujus libri fragmentum vulgavit è Sannazarii *Georgius Logus Silesius* una cum Gratio & aliis Venet. 15 Emendavit & notis illustravit cum eodem Gratio Nemesius Calpurnio *Janus Ulitius*, Lugd. Bat. 1645. 12. Exstat quoque Poematis antiquis P. Pithæi. Vide & Vossii IV. 7. & 14. præclari de Idololatria, ubi locis quibusdam Halicuticon affert. Fallitur Barthius, qui Olympio Nemesiano hoc poemata scripsit XLIX. 7. Adversar. nec minus fallitur Ulitius, quæ ratio. Initium vero Halicuticon, quod à Sertorio Quadrmano quam è vetustissimo codice descriptum accepit Hieron. Collet & in doctissimis commentariis ad Ennii fragmenta p.247. scribit, merus est fucus. * *Halicuticon* fragmentum præterest stravit Hercules Ciofanus A. 1580. Vide sis etiam Eustathii tii

(a) Nescio unde hic scriptor acceperit versus, quas sub Lucretii & aliorum lebrum autorum nominibus citat, qui longe recentiore & ignobiliore officinam, ut jam supra p. 347. notare me memini.

SCRIPTA DEPERDITA. Lib. c. 15. 325

iii analec̄ta lib. 1. cap. 5. Idem Gallica prosa vertit & cum notis edidit Mich. Marolleſius ad calcem librōrum de arte amandi, una cum fragmento de *medicamine faciei*, *nux*, *pbilomela*, *publice*, *ſomnio*, & *duobus epigrammatis*. Paris. 1660. 8.

11. De *medicamine faciei* fragmentum elegiaco carminis genere, quod citra cauſam, Naſonis non eſſe videtur doctis quibuſdam viris. Meminit Ovidius ipſe III. artis amatorix v. 205.

Eſt mihi quo dixi veſtra medicamina forme

Paruus, ſed cura grande libellus opus.

12. *Nux* elegia utrum Ovidii ſit nec ne, dubitant quidam eruditorum: Non tamen eſt cujus Ovidium merito pudere poſſit: Hoc poema poſt Dominicum Marium Nigrum illustravit Erasmus, apud Gryph. 1546. 8. & T. 3. Opp. * In *Nucem* Ovidianam Erasmii præſatio legitur inter ejus Epistoſas XXIX. 26. qui poemation illud Joanni Moro Thomæ filio dicatum illustravit Baſil. 1524. 8. Obſervationes Herculis Cioſani prodierunt Sulmone 1593. 4. Belgico carmine una cum libris de Ponto donavit Daniel Havartus. Ultrajecti 1702. 8. de *Klagende nootboom*.

III. *Deperdita* Ovidii ſcripta diligenter enumerat Gyraldus. In his ſex libros poſtremos faſtorum, de quibus ſupra, & *Medeam* *Tragediam* Quintiliano X. 1. & dialogo de Oratoribus c. 12. laudatam. Ovidius ipſe 2. *Trift.* 553.

Et dedimus Tragicis ſcriptum regale coturnis;

Quæque gravis debet verba coturnus habet.

Verſum hunc ex illa affert Quintilianus VIII. 5.

Servare potui, perdere an poſſim rogas?

quod Petrus Burmannus obſervat expreſſum ex hoc Virgilii in *Ciri*, verſ. 275.

Ut me, ſi ſervare potes, ne perdere malis.

Seneca Pater ſuaſoria tertia: *Hoc autem dicebat Gallio Naſoni ſuovalde placuiſſe, itaque feciſſe quod in multis aliis verſibus Virgilii fecerat, non ſurripiendi cauſa, ſed palam imitandi; hoc animo ut velles agnoſci. Eſſe autem in tragedia ejus: feror huc illuc ut plena Deo. Quoniam diſerte Seneca, iterumque affirmat plenam Deo dictam eſſe imitatione Virgilii, non occurrit alius Maronis locus, qui huc faciat quam tritus ille in Eclogis, *Jovis omnia plena*, quorum verborum non alia eſt ſententia, quam hæc, totus Deo plenus ſum, illi mea carmina curæ. Ex his ipſis porro Fabii & Senecæ locis patet aliam longe eſſe *Medeam* Ovidii, de qua Terullianus, carmine ſcriptam *Heroico*, & ex meris Virgilianis verſibus contextam, quam habuit Pirckhaimerus & Salmaſius, a quo acceptum initium illius edidit P. Scriverius in fragmentis Tragicorum*

rum; aliam vero *Medeam Ovidii*, versu scriptam *Jambico*, & uno vel altero fortasse loco ad Virgilii dicta alludentem, pridemque deperditam. De eadem Ovidii *Medea* Auctor, de causis corruptæ eloquentiæ cap. 12. *Nec ullus Asinii aut Messalæ liber tam illustris est quam Medea Ovidii aut Varii Thyestes*. Aliorum quæ scripserat Ovidius hic est index: *Declamationes* Controversiæ ac suasoriæ, quibus valuisse Nasonem testatur Seneca *Controvers.* 10. discipulum rhetoris Arellii Fusci, & Porcii Latronis admiratorem. *Metaphrasis Phænomenon Arati* Lactant. II. 5. & Probus in *Georgica* Virgilii. *Epigrammata*, de quibus vide Politianum cap. 59. Misc. & fragmenta Ovidii à Nic. Heinsio collecta. *Liber in mælos Poetas*. Quintilianus VI. 3. *Adjuvant urbanitatem & versus commode postii, seu toti ut sunt, quod adeo facile est, ut Ovidius ex tetraſtichis Marci carmine* (i. e. Poemate tetraſtichis constante) *librum in mælos poetas composuerit*. *Triumphus Cesaris Tiberii de Illyriis*. III. 4. è *Ponto*. *Carmen de laudibus Augusti jam defuncti*, sermone Getico, Ovidius ipse IV. 13. è *Ponto*. *De bello Astiaco ad Tiberium libri II. Vaticiniorum liber*.

IV. *Supposita Ovidio*. 1. *Consolatio ad Liviam Augustam* de morte Drusi Neronis, * quæ sub Ovidii nomine prodijt Venetiis 1472. fol. cum Probæ Virgilio centonibus, atque Ovidio in variis Codd. MSS. tribuitur, *Pedonis Albinovani* est, ut dixi supra c. 12. Pedonem hunc æqualem suum Ovidius *siderum* vocare non dubitat IV. 6. è *Ponto*. At consolationem hanc Ovidio præter rem adscriptit Passeratius, & Barthius LIII. 13. *Adversar.*

2. *Carmen Panegyricum ad Calpurnium Pisorem*, Luciano ab aliis tribuitur. Vide, si placet, quæ à me disputata sunt supra p. 264.

3. *Elegia de Philomela* sive de vocibus avium ac quadrupedum & verbis, quibus illæ apud Latinos depotantur, Non Ovidii, sed Grammatici utcunque veteris Christiani esse videtur Vossio lib. 1. de vitiis sermonis cap. 14. & III. de Idololatria cap. 49. Confer A. Schotti observationes Poëticas c. 52. Sub *Albii Ovidii Juvonini* nomine edidit Goldastus, subjecta Julii Sperati V. C. elegia de *Philomela*. De eodem argumento diatribam se scripsisse testatus est H. Casaubonus ad Antonium Getam *Albi Spartiani*, qua opes Græciæ in hujus generis vocabulis cum paupertate sermonis Latini non segniter ait se comparasse; Hæc Casauboni diatriba nunquam lucem vidit quod sciam. Interim consuli possunt Joach. Camerarius in commentariis utriusque linguæ p. 198. seq. Jo. Textoris *Officina* p. 280. seq. Andreas Schottus II. 51. *Observatt. Hymen*. Julius Cesar Bolengerus de venatione Circi cap. 20. p. 76. seq. Samuel Bochartus in lumine Hierozoici & Fridericus Hofman-

mannus in Epigrammatis p. 158. seq. Græca quædam de vocibus animalium vocabula habes apud Cæsarium qu. LXXVIII. p. 218. * De vocabulis quibus Græci & Latini (a) voces avium & aliorum animalium expriment, præter alibi laudatos à me & Apulejum in floridis, Vincentium Bellovacensem XXII. 6. speculi naturalis ex libro Papizæ: Jac. Pontanum VIII. 2. φιλονικίας pag. 164. seq. Christophorum Becmannum in originibus Latinæ linguæ, vocabulo *murmur*; Gualterum Charletonum de differentiis & nominibus animalium (Oxon. 1677. fol.) illa parte qua pisces persequitur pag. 94. -- 102. & Guilelmum Musgrave in notis ad vitam Imp. Getæ à Spartiano scriptam, operæ pretium est conferre quæ ex Adversariis H. Casauboni nuper edidit Jo. Christoph. Wolfius in Casaubonianis Hamburgi A. 1710. 8. editis pag. 56. seq.

4. *De Pulice* Elegia, sub *Oflii Sergiani* nomine à Goldasto vulgata, Ovidio certe indigna. * Gallica metaphrasis *pulicis* Ovidiani exstat in libello parum serio & parum pudico, qui Amst. 1720. 12. prodiit sub titulo *les tetons*, pag. 50. auctorque ait se natum fuisse sedecim annos cum illam componeret.

5. *Somnium*, quod incipit: *Nox erat & somnus* &c. in Goldasti editione, *Ovidii junioris somnus* inscribitur. Hoc somnium cum *philomela* & *pulice*, quæ in Heinsiana & Cnippingiana editione Ovidii frustra quæres, exstat ad calcem *Heroidum* & *amorum* ex postrema Jac. Micylli recognitione, Francof. 1582. 8. excusa etiam Venet. A. 1515. 8. cum Ovidii vita ab Aldo scripta, & Paris. 1536. 8. & apud Gryph. 1554. 8.

6. *Epigrammata scholastica de Virgilio XII. libris Æneidos*, sive argumenta librorum Virgilianorum, etsi Ovidio in quibusdam manu exaratis codicibus adscripta, communi suffragio virorum doctorum existimantur alterius esse auctoris. * *Argumenta librorum Æneidos* ad Ovidium auctorem referuntur etiam in Codice eximio & per vetusto membranaceo Virgilii cum Servii commentariis, quem laudatum a me supra servat Rev. noster Joachimus Morgenvvegus. In hujus calce leguntur simili vetusta manu descripti Ovidii libri de Ponto.

7. Nihil vero magis ridiculum sit, quam *libros tres de Vetula* (b) genuinis Ovidii scriptis annumerare, qui Hexametris versibus descripti cum præfatione Leonis (Protonotarii Saeri Palatii Byzantini sub Vatachio Principe) prodire Coloniae 1470. Lubeczæ 1471. & inter Catalecta Ovidii editore Goldasto, Francof. 1608.

X 4 8. de-

(a) Chaldaica vide in Targum secundo libri Esther c. 1. 2.

(b) Beda in Boethium de Trinitate: *Extirpanda est hæres veterarum, que præter partes DEL,*

8. denique recensiti è MSS. una cum Nigelli Wirekeri (a) Angli Bunello sive speculo stultorum editi, auspiciis Gloriosiss. memoriz Ducis Augusti Gvelferbyti 1662. 8. Hoc ludicrum Opusculum ab infimi ævi Monacho (Pamphilo forte Mauriliano (b)) profectum non evoluerat Manutius, qui tanquam tria diversa memorat de vetula, de quatuor humoribus, & de ludo latruncularum, cum de his universis agat hoc scriptum. Versus aliquammukos ex libro III. producit Tho. Bradvvardinus in causa DEI adversus Pelagium p. 33. Rogerus quoque Baco magnus Astrologiz Patronus nullius fere libentius scriptoris testimoniis utitur, notante Joanne Pico lib. 1. in Astrologos p. 284. Opp. Vide etiam Roberti Holkot lect. XXI. in lib. Sapientiz & Rev. D. Joannis Friderici Mayeri Exerc. utrum fata religionum pendeant ab astris diff. 1. §. 5. De hoc opere copiosius disserere voluit magnus Seldenus lib. III. de Synedriis cap. 16. sed morte præventus imperfectum illud opus coactus est relinquere.

Catalecta Ovidii, & alia quædam nomine suo suppresso junctim vulgavit, auctoribusque suis MStorum ope magnam partem restituit Goldastus Francof. 1610. 8. In eo volumine occurrunt: Epigrammata scholastica de Virgilio XII. libris Æneidos. Epistola Ovidiana Penelopes ad Ulysses, Græce reddita à Carolo Utenhovo. Ovidii junioris somnus. Cornelii Maximiani Galli amores sive sex elegiarum libellus, de quibus dixi capite superiore. In exemplo hujus editionis, quod exstat Hamburgi in Bibl. Joannea, varias lectiones è MSto Codice adjectas vidi manu V.C. Frid. Lindebrogii, quibus non pauca emendantur & suppleantur. Ofilii Sergiani Elegia de pulice. Albii Ovidii Juventini elegia de Philomela. Julii Sperati V.C. elegia ejusdem argumenti. Pamphili Mauriliani (c) Pamphilus sive de arte amandi Elegiæ LXIII. De Vetula libri III. cum præf. Leonis Protonotarii. Bedæ Venerabilis elegiæ II. de Cuculo. Benigni Floriacensis elegia de excidio Trojæ. Bernardini Cilæni Veronensis, qui Friderici III. Imp. temporibus vixit, amores, h. e. libellus elegiarum sive Odarum XXII. ad Juliam, editus antea sub falso nomine Francisci O&avii. Antonii Codri Urcei Bononiensis Rhythmus die S. Martini pronuntiatus. Denique claudit hanc collectionem Goldastinam elegia
Bapti-

(a) De hoc Nigello exstat erudita dissertatio Jacobi Thomasi Lipsi 1679. qua inter alia observat eum claruisse circa A. C. 1200.

(b) Vide Barthium ad Guif. Britonem p. 62. & 349.

(c) Hujus Mauriliani meminit Guermundus commentario in artem Prisciani. Eius vero elegias & libros de Vetula, quos ipsos quoque à Mauriliano scriptos Barthius coniecit, cum MSto contulit in eodem Codice Lindebrogii.

Manuani Carmelitæ contra Poetas impudice loquentes. Mariss. Christianus Daumius in Epistola ad Joach. Felle-): *Vetulam Pseudo Ovidii, Pamphilium & alia opuscula is se primum ex membranis edere ratus est, at ego habui edicenter inventa typographia natas, membranis illis longe melioribus. Ideo cum Vossius & alii exinde quæ in rem suam veni allegent, cur non & horum rationem habeamus? His quæ is omisit, Aldus autem in Ovidii vita meminisset, à claustralis Ovidio stupide attributa, adjungo olim à me collecta carmine, de tribus puellis &c. Est mihi hæc scribenti in manutio vetus sine loci & anni nota in 4. ubi Pamphilo præmittendo Ovidii liber trium puellarum, sive elegia de tribus puellis inter se certantibus iudice poeta, qui tertiam, Jovis amentem cæteris duabus præfert, sibi que adjungit: & liber de sagaci, versibus hexametris homæoteleutis sive leoninis, &c. Elegiæ de tribus puellis hoc est initium:*

*forte viam quandam nullo comitante,
 us amor mecum, qui solet esse, fuit.
 que meos versus facio, meditorque puellam
 possim versus mittere quos facio.
 procul video quasi tres nymphas venientes,
 quibus ut memini longior una fuit.
 medium sortita locum, currebat, & omnes
 crebant pariter, sed tamen illa magis.
 si forte manu jaculum sumsisset & arcum,
 tibi mihi certe visa Diana fuis.
 enim solet illa feras agitare per altas
 vas, cumque suis currere virginibus.
 ego nosse volens formas & nomen earum
 epi subito currere post solio &c.
 nuncio sagaci, in quo colloquium est puellæ cum nuncio
 a à poeta ipsi affert, ita orditur:
 si victoris fierem cum victor amoris
 bam curis finem posuisse futuris,
 is ad arma vocat me quarit & ecce Cupido,
 amor, unde venis pharetris sic undique ptenis?
 castra petis, vel cujus vulnera tendis?
 procul hinc absis, quia mecum nulla videbis,
 bi sunt Parides, & tot tibi sunt Ganymedes &c.
 venerabilis (an Milonis potius, Monachi Elnonensis A.
 uncti) elegia una de conflietu veris & hiemis, atque alte-*

ra

ra (a) de morte cuculi. Benigni Floriacensis elegia de excidio Trojæ, Bernardini Cilæni &c. Librorum *de vetula* auctorem esse fortasse ipsum illum Leonem Protonotarium, qui præfationem præmisit, suspicatur vir Clariss. Polycarpus Lyserus in historia poetarum mediæ ævi p. 2089. ubi porro multis post Ovidium sæculis libros illos Ovidio esse suppositos ex hisce docet flosculis: Scilicet L. I. n. XXX. v. 3. edit. Goldasti p. 127. legitur vocabulum *trenga*, pro armistitio, quod ævi est recentioris. Lib. I. n. XXXVII. ed. cit. p. 133. I. ult. vox *AlKimia*, quæ itidem serius ab Arabibus ad Latinos venit. Idem dicendum de *Algebra* & *Almugrabala*, quæ occurrunt n. XLI. v. 5. pag. 135. *Algebraque* iterum L. III. n. II. v. 5. pag. 163. *Cognoscere amicam* Lib. 2. n. I. v. 5. & 7. p. 136. est hebraismus, ex lectione S. Codicis haustus. *Pastorum* & *prælatorum* meminit L. II. n. XIV. v. 3, & 8. p. 143. quæ voces Ecclesiasticæ sunt. *Camisa* item, quæ affertur L. II. n. XXIV. p. 150. I. I. non est ævi Ovidiani. *Sibi loco ipsi* nonnunquam usurpat auctor L. II. n. XXXIII. v. 5. p. 155. n. XXXVI. v. penult. p. 157. *Dei unitatem* ubi stabilit auctor L. III. n. IV. pag. 164 & 165. vocabula *principium* & *principiatum* adhibet, & Manichæorum sententiæ, de *duobus principiis* mundi sibi contrariis & coæternis, meminit. Vocabulo *glorificare* nonnunquam utitur, quod est ecclesiastico. Christianum, ut L. III. n. V. v. ult. p. 166. *Mundum ex nihilo creatum* esse probat L. III. n. VI. p. 166. n. XVIII. p. 273. *Resurrectionem mortuorum* credit futuram L. III. n. XX. p. 175. Locum de incommodis senectutis ex Ecclesiastico profert. L. III. n. XXIII. p. 176. De *religione Christiana* multa habet L. III. n. XXXII. seqq. ubi vaticinatus talia inducitur Quidius & ex foliis Sybillæ hæc hausisse v. L. III. n. XLI. v. antep. pag. 186. de quibus tamen constat, ea ignorata prorsus fuisse ante Commodi Imperatoris tempora. *Trinitatem* admittit iis loquendi formulis, quibus ne Christiani quidem primis sæculis utebantur, L. III. n. XLII. XLIII. *Mariam* mediatricem appellat L. III. n. XLV. v. pen. pag. 188. eamque in cælos sumtam esse docet n. XLV. *Hæc loco laudato Lyserus: qui pag. 2071 -- 2076. etiam veterem editionem Pamphili confert cum editione Goldastina, ejusque varias & plerasque meliores lectiones annotat, atque integra, quæ Goldastus amisit, supplet disticha.*

V. Reliquum est, ut editiones Ovidii paucis referam. Antiquissima sine anni notatione. * Ovidii opera, Metamorphoseos
opus

(a) Incipit: *Plangamus cuculum, Daphnis dulcissime nostrum*; eadem, quam sub voce Aluini nomine edidit Mabillonius T. I. Analect. p. 360.

EDITIONES. Lib. I. c. 15. 331

opus & elegiarum omnium volumina (a) Rom. 1471. fol. 2. Volum. per Conradum Syveinheim & Arnoldum Pannartz: deinde Venet. 1472. (b) fol. per Jacobum Rubeum, natione Gallicum, quæ editio cum notis MSS. fuit Neapoli in Bibl. Josephi Vallettæ: Memorat & Maittairius (c) Ovidium A. 1474. fol. Venetiis excusum cum hac subscriptione: *Ovidii opera omnia, Medea excepta & triumpho Caesaris, & libello illo Pontica lingua composito, quæ incuria temporum perierunt, Jacobus Rubens natione Gallicus, bonestissimo loco natus impressit, Nicol. Marcello duce Venetiarum M. CCCC. LXXIII.* Idem Rubeus postea Metamorphosin excudit Pinerolii 1480. fol. (d) quæ eodem anno quoque lucem vidit Parmæ fol. opera & impensa Andree Portiliæ. Ovidii opera per Baldasarem de Azzogridis, civem Bononiensem, Bononiæ 1480. fol. quæ fuit apud Nicolaum Heinsium, & emendata à Barnaba Celsano Vicentino, Vicentiæ 1480. fol. apud Hermannum Colonensem Lichtenstein. Et cum præfatione *Boni Accursii*, Venet. 1486. fol. Florentiæ A. 1489. fol. & Venet. charta & characteribus typorum nitidis A. 1498. fol. in Bibl. Bigotiana. De remedio amoris, in bin, fastorum, tristium, de Ponto, de pulice, philomela, de medicamine faciei, de nuce, Consolatio ad Liviam & Metamorphosis, Venet. 1486. fol. Heroides & libri de arte amandi, ac de remedio amor. cum notis Barthol. Merulæ, Venet. 1487. 1492. fol. Fastorum libri cum commentar. Antonii Fanensis & Pauli Marfi ibid. Metamorphosis, Mediolan. 1509. fol. & cum commentario Pauli Marfi Venet. 1492. fol. & cum Raph. Regii notis ibid. 1497. fol. *Aldina* editio A. 1503. 8. tribus Vol. è præclaris exemplaribus descripta. Hæc laudatur ab H. Stephano in *Pseudo-Cicerone* p. 71. Editio Ovidii Aldina altera 1515. tertia 1533. 8. tribus vol. ejus editionis exempla quædam in pergameno excusa. Addidit quoque Aldus A. Naugerii in Ovidium castigationes: Ovidii opera, excepta Metamorphosi, Venet. 1516. 12. apud Alex. Paganium. Editio Basileensis 1532. apud H. Petri, & deinde Jo. Sichardo 1527. 8. & 1548. 8. Veneta A. 1530. 12. Luganensis apud Gryph. 1546. 12. tribus vol. Basileensis cum commentariis Antonii Constantii Fanensis, Pauli Marfi, Barthol. Merulæ, Domitii Calderini & aliorum, ac notis Jacobi Micylli Basileæ 1549. 1550. duobus voluminibus fol. Plantiniana 1566. & 1578. 12. tribus vol. & cum scholiis Victoris Gisellini 1595. forma minore.

(a) Mich. Maittaire Annal. typograph. p. 92.

(b) Giornale de' letterati d'Italia Tom. XXIV. p. 101. 102.

(c) Pag. 108.

(d) Id. pag. 157.

minore. Cum notis *Greg. Bersmanni* ex recognitione *Jacobi Micylli* 1582.8. tribus vol. & 1596. Lipf. & Heidelberg. 1604. & Lipf. 1607. & 1620.8. *Herculis Ciofani* eruditæ in omnia Ovidii notæ, Venet. 1578.8. apud Ald. & A. 1582. 8. apud Plantin. Ovidius cum notis variorum Francof. 1601. fol. apud Wechel. tribus partibus, uno volumine, in qua editione præter Bersmanni, Micylli & Ciofani observationes integras in Ovidium occurrunt in *Heroides* Antonius Volscus, Hubertinus Clericus, Janus Parrhasius, Jo. Scopa, Aaron Battaleus, Gaudentius Merula, Domitius Calderinus, Georg. Merula & Baptista Egnatius & Guid. Morillon argumenta. In *libros amorum* Dominicus Marius Niger, in *artem & remedia amoris* Barthol. Merulæ, in *Nucem* Niger & Erasmus, in *poema de medicina faciei*, iterum Niger: in *libros fastorum* Antonius Constantius Fanensis, Paulus Marsus, Phil. Melanchthon & Vitus Amerbachius. In *Tristium libros & de Ponto* Barthol. Merula & Amerbachius. In *Metamorphosin* Raph. Regius. In *Ibin* Zarottus. Confer de hac editione Tho. Chrenium parte VIII. animadvers. sub init. Lugd. 1603. 4. in corpore Poetarum latinorum. Ex recensione *Dan. Heinsii*, cum castigationibus Scaligeri, & Gruteri Lugd. Bat. apud Elzivir 1629. & Amst. 1630. forma minore, 1649. & 1653. Cum notis variorum ex editione *Cornelii Schrevelii*, Lugd. Bat. 1661. 8. * *Nicol. Heinsii* editionem Anni 1652. memorat Marollesius: atque in Schreveliana cum notis Variorum A. 1661. 8. Ovidius ipse ex *Nic. Heinsii* recensione exhibetur. Hic secundas suas in Nasonem curas promittit notis ad Petronium p. 294. edit. *Petri Burmanni*, qui pag. 514. easdem aliquando in lucem se prolaturum pollicetur.

Editio scriptorum Ovidii præstantissima est, quæ ex *Nic. Heinsii* castigatione accuratissime facta ad codices plurimos MSS. cum eiusdem notis prodiit Amstelod. 1661. 12. tribus vol. quamvis vir doctissimus affirmabat se præ festinatione non pauca omisisse & secundis curis longe melius esse de hoc poëta promeriturum. Heinsium in textu Ovidii reddendo secutus est *Burhardus Crispinus*, qui cum integris ejusdem Heinsii & selectis variorum notis vulgavit ex officina Hackiana, Lugd. Bat. 1679. 8. tribus vol. recusum Amstelodami A. 1683. in officina Blaviana. *Daniel etiam Crispinus*, qui in usum Delphini Nasonem edidit cum interpretatione & notis, Lugd. 1689. 4. quatuor voluminibus. Indices omnium vocabulorum, qui est in hac editione, non accuratissimum confectum esse notat Tho. Crenius III. animadvers. p. 1. seq. * *Crispinus* à Socini hæresi, cujus insimulatus fuerat, alienum se esse graviter & sancte testatur T. 3. pag. 21. ad lib. I. *Tristium*, Eleg. V. Cum notis variorum recusum Ovidius est Amstelod. 1702. 8. tribus

EDITIONES. Lib. I. c. 15. 333

Vol. Sine notis Lipsi. 1703. 12. & ex recensione *Michaelis Maittaire* (a) Lond. 1718. 12. tribus Vol. Burmannus A. 1714. minori forma & minoribus typis vulgavit Ovidium ad fidem veterum exemplarum castigatum (b), atque hoc labore prælusit majori & luculentæ, quam parat Nasonis editioni (c) proxime ut optamus vulgandæ cum locupletioribus Nic. Heinsii & novis suis observationibus. A. 1620. lucem vidit *Greg. Bresmanni* Calligraphia Ovidiana, sive sententiæ ex Ovidio sub titulis alphabetico ordine digestis collectæ, addita Germanica interpretatione. Habeo etiam libellum non magnæ rei A. 1505. 4. excusum (Daventriæ ut suspicor) hoc titulo: Orationes familiares & elegantissimæ ex omnibus P. Ovidii libris formatæ cum expositione vocabulorum difficilium per Hermannum Torrentinum. Similes silvæ sententiarum ex Ovidio selectarum Lipsi. 1520. 4. Jo. Murelii flores Tibulli, Propertii & Ovidii. Colon. 1516. 4. Salmasii observationes & emendationes in Ovidium, Almeloovenio in Bibl. latente p. 49. memoratæ non videntur lucem. Loca quædam Ovidii, audacius quandoque, ut solet, emendat Vir clarissimus Christoph. Augustus Heumannus in parergis Criticis, & in Actis Erud. A. 1716. pag. 452. seq & T. VI. supplement. pag. 77. &c.

Cum interpretatione Gallica & notis *Michaelis de Marolles* prædiit Ovidius excepta Metamorphosi Parisi. 1661. 8. septem volum. * *Ovide en belle humeur, travestiy pas Mr. Daffoucy*, Parisi. 1664. 12. Metamorphosin versibus ludicris Gallicis expressam completitur, de qua ad pag. 317.

Belgice *Vandello* interprete Amst. 1671. 4. & per *Abrabamum Vancensium*, Lugd. Bat. 1678. 12. tribus vol. * & cum Ludovici Smilii observationibus. Amstelod. 1701. 4. Libri Tristium ex Metaphrasi Belgica Danielis Havart, Med. D. Ultraj. 1691. & consolatio ad Liviam 1696. 4. Libri Tristium atque ex Ponto (& Locmanni famulæ) carmine Belgico, Metaphraste Salomone van Ruffing, Medicinæ D. Amst. 1701. 8.

Jacobi Pontani Ethicorum Ovidianorum libri IV. Ingolstadi. 1617. Wolfgangi Seberi Index in Ovidium, cujus meminit in litteris Jungermannum, non vidit lucem, uti nec præclara quam nuper moliebatur Petrus Francius Poetæ suavissimo haud impar, Nasonis editio. Usus præpositionum ex toto Ovidio demonstrat locupletissimus Index Georgii Meyvvaldi, Scholæ Lignicensis Prorecto-

(a) Bibl. ancienne & moderne Tom. V. p. 168. Never Ducher Baal LII. p. 319.

(b) Acta Erud. A. 1715. p. 175. Journal des Savans 1716. p. 183.

(c) Ovidii Opera omnia cum integris notis Micillyi, Ciofani, Heinsii, aliorumque suis edidit Burmannus Amstel. 4. vol. in 4. An. 1727.

reſtoris, Budiffæ 1691. 8. cujus utinam & reliqui Indices Ovidiani in uſus latinæ linguæ ſtudioſorum lucem videant. Jo. Guillelmi Capoferrei conjecturas in quædam Ovidii, Lipſiæ A. 1658. editas laudat J. Andreas Boſius in litteris ad Gudium p. 41.

C A P U T XVI.

DE GRATIO, & de Laberio ac Publio Syro Mimis.

Gratii etas. 1. Editiones. 2. De Laberio, ejuſque fragmentis. 3. De Mimis Publii Syri. 4.

I. **G**RATIUS patria Falifcus (a) Poeta vix cuiquam veterum memoratus niſi uni Ovidio æquali ſuo, qui lib. IV. ex Ponto Epift. ult. eum laudat his verbis:

Aptaque venanti Gratius arma (b) daret.

Utrum Manilius quoque ad eum reſpexerit lib. II. v. 44. ut in notis ad hunc locum conjiciebat Joſephus Scaliger, vide ſis diſputantem Barthium LVII. 17. Adverſar. Certe Nemeſianus præter rem ſe gloriatur primum de venatione latinum poema condidiſſe, quod canit:

Caſtaliuſque mihi nova pocula fontis alumno

Ingerit, -- ducitque per avia qua ſola nunquam

Trita votis ----

II. Exiſtat ejus *Cynegeticon* ſive de Venatione carmen Epicum pure & eleganter ſcriptum, ſed extrema parte mutilum. Prodiit primum cum (c) Ovidii *Haliæutica*, Nemeſiano & Calpurnio Venetiis apud Paulum Manutium 1534. 8. quæ editio manu Ulitii notata fuit apud Marquardum Gudium. Eodem anno eademque forma recuſam habeo Auguſtæ Vindelicorum. *Gorgio* autem *Logo* Sileſio Gratum, Ovidii *Haliæutica* & Nemeſianum nos debere, ex præfixa illius ad Antonium Fuggerum *Epiftola* appa-

(a) Gratius v. 408

At contra noſtris imbellia lina Falificis

Hiſpanique alio ſpectantur Satabes uſu.

Ad nomen ſuum alludit v. 74. & 216.

(b) Gratius v. 23.

Carmina & arma dabo venanti, & perſequar artem

Armorum caſſæque plagarumque ordinar aſtus.

Ita enim potius videtur legendus hic locus, pro eo quod Ulitius edidit, & *arma dabo venandi.*

(c) *Haliæutica* hoc quoque Gratio tribuit Ulitius, ſed perperam omnino, ſu perioris capite à Plinio annotavi.

L A B E R I U S. Lib. I. cap. 16. 335

pparet, qua edendos refert accepisse se illos Romæ à Joanne cretione Æliandro Germano, qui illos descripsit è vetustissimo codice, quem *Sannazarius* Longobardicis scriptum litteris è Galia aliquando in Italiam secum attulerat. Ab eo tempore post editionem Lugdunensem 1573.8. Gratium cum Nemesiano & Calpurnio notis illustratum ediderunt *P. Pitæus* inter poemata cetera Paris. 1590. 12. recusa Genev. 1596. 8. *Robertus Tilius* Florent. 1590. 4. *Caspar Barthius* (a) Hanov. 1613. 8. & *Janus Ulitius* archigrammateus Bredanus, Lugd. Bat. 1645. 12. qui postremam titulam Barthio non ita aspere insultasset, neque Matthæo Lagonsam dedisset vindicias nominis Barthiani scribendi, in quibus notæ ac præfatio Ulitii ad examen revocantur, Lipsiæ 1659. 4. Ediderat etiam idem Ulitius in scriptores Veneticos diligenter à se recensitos neque indocte illustratos curas secundas circa A. 655. excusas. Gratium è latino Anglum fecit & cum eruditis notis edidit *Christophorus Wafius*, (idem cujus senarius sive liber de legibus & licentia veterum latinorum Poetarum (b) exstat) Lond. 1654. 12. cujus metaphrasin laudat ejus discipulus *Henricus Nevvton* Epist. 53. ad *Gisber. Cuperum*. Denique Gratium & Nemesianum ad MSS. Codices recensuit, & cum variis lect. & notis perpetuis in lucem emisit *Thomas Johnson*. A. M. Lond. 699. 8. * *Gratius* (c) cum Nemesiano & Calpurnio recusus Lugd. 527. 8. apud *Sebastianum Gryphium*. Sed & Tigurinam illius nomen à *Froschovero* excusam editionem laudat *Barthius*, qui juvenis admodum scriptoribus illius illustrandis animum applicuit. *Janus Ulitius* in præclaris suis curis secundis ad Gratium laudat præter Codicem *Thuanorum* schedas vetustissimi exemplaris *Meliolanensis*. Ad nomen suum alludit *Poeta* vers. 74.

Exige si qua meis respondet ab artibus ergo

Gratia, quæ vires fallar collata ferinas.

&c. vers. 216.

— — — quem plurima semper

Gratia per nostros unum testabitur usus :

III. D. LABERIUS eques Romanus ob asperam libertatem Julio Cæsare, qui eum senem in theatro comparere & quos scri-

(a) Tribus illis Poetis Barthius adjecit fragmenta *Fabritii Spurinna*, quæ ait se vim edere è Codice MSco, distinxisseque in Odas IV. quarum prima utcumque constituta inscribitur *de contemptu sæculi ad Marrium*. Unde Christiani Scriptoris se suspicatur, vel testatur se suspicari. Ceteras tres brevissimas valdeque hiulcas & laceras exhibet ibidem Barthius. Verum conferenti apparet hæc Spuriana unius versu depromta esse ex *Plinii junioris* lib. III. Epistola 1.

(b) Oxonii 1687. 4. è theatro Sheldoniano.

(c) Gratium cum Nemesiano comparat *Julius Cæsar Scaliger* VI. 7. Poeticæ.

scriptabat mimos (a) ipsum agere jusserat (b) Publio Syro positus, obiit, ut testatur Eusebius, decem mensibus postquam interfecit. Nihil ex ejus Mimis Horatio etiam exstat præter pauca quædam fragmenta à Rob. Stephano et in fragmentis Poetarum latinorum p. 138. - 144. & pro quem servavit Macrobius lib. II. Saturnal. c. VII. * *Obtutus* (c) Puteolis major sexagenario, quem ob mordaces lepores Cæsar Publio Syro liberto postposuerat. Mimi veteribus citantur hi, quos observavit idem Christophorus in Exercitatione tertia Animadversionum Nonianarum: *Andria*, Gell. *Anna Perenna*, id. & Non. *Aque calide*, id. Tertull. de Pallio, Charif. *Augur*, id. *Autularia*, Non. *Be* seu *Fragio* (*Pbrygio*) id. *Cacomnemon* Gell. *Caculi* Charif. Prisc. Tertull. Apologetico. *Carcer* Non. *Catularius* vel Gell. Non. *Centonarius* Non. *Colax* id. *Colorator* Gell. *Com* Non. Gell. *Copbinus* id. *Crenates* (d) Charif. *Ephebus* & *Fullones* Gell. Non. *Galli* id. *Gemelli* Gell. *Imago* Non. *Lacanus* Gell. Non. *Marcus* Non. *Natal.* (e) Gell. *Necyomantia* Non. *Panilici* id. *Paupertas* id. *Piscator* Charif. *Restio* Gell. *Salinator* Gell. *Saturnalia* id. *Scriptura* id. *Sedigitus* id. *Soror* Non. *Staminaria* Gell. *Taurus* Diomed. Prælicenter verbum *Laberium* finxisse notat Gellius XVI. 7. De mimis confisum in Etymologico, de pantomimis Cassiodorum etiam Epist. 20. & Benedictinos notis ad S. Ambrosium Tom. I. 1. De utrisque, Octavii Ferrarii & Nic. Calliachii dissertat Ferd. Mendozam ad Concil. Illiberitanum T. I. Label pag. 1.

IV. PUBLIUS Mimographus natione Syrus ob ingen

(a) De mimis apud Græcos consulendus H. Valesius ad Ammiani lib. & Salmastius ad Solin. p. 76. 77. edit. Traject. De Romanis Tho. Gatakerus Antonini XI. 6. & Vossius lib. 2. Institut. Poetic. 2. 32. seq. qui de Pantomimus gestus omnia exponentibus disserit c. 36. seq. & de origine mimorum ac in Græcos c. 12. &c. Mimi celebres Romæ præter Laberium & Publ. Syro Æsopus histrio, Roscius, Cn. Martius, M. Marullus, L. Acilius, & c. censes laudantur a Tertulliano c. 4. de pallio) Lentulus. Neque Judæorum obscœna jocantibus abhorruisse patet à Flavii Josephi vita, qui narrat *Ἰουδαῖοι* Neroni charissimum Judæum genere fuisse, p. 999. Idem quoniam passim sententias admiscebant, vocantur interdum Aretalogi, Paradetiam Neaniscologi apud Scholiasten Juvenal. Sat. VIII.

(b) Gell. III. 18. X. 17. & XVII. 14. Sveton. in Cæsare c. 39. & ibi Pitiscus II. 7. Saturnal.

(c) De Laberio mimo ad eundem etiam Petrus Bælius in Dictionario quod novissime longo locupletius exiit prælis Roterodamensibus. Alius Q. Durus, cuius mentio apud Cæsarem lib. V. de bello Gallico cap. 15. Huius ostentant in Anglia Cantiani, licet certa parum fide, ut videtur Jo. tely in Antiquitatibus Ruzupinis (Richburrrough) Oxon. 1711. 8. p. 73.

(d) an *Cren*?

(e) an *Narra*?

tiam à Patrono suo manumissus, Juliique Cæsaris Imp. qui labe-
rianam ut jam dixi dicacitatem fere nequibat, favorem exper-
tus obiit incertum quo anno Augusti Imp. * Ejus præter Hiero-
nymum in Chronico ad Olympiad. 184. sæpius meminit cum lau-
de Seneca Philos. Plinius 8. 51. Hist. Gellius 17. 14. Macrobius 2.
Saturnal. 2. & 7. & Petronius *Ciceronem disertiozem, Publium bo-
nestiozem* ait fuisse, ad quem locum conferendus Doufa lib. I.
præcidan. in Petronium cap. 17. Pueris ediscendos olim traditos
fuisse Publii Syri versus colligas ex Hieronymi ad Lætam Epistola.
Ex *Mimis* ejus sive *sententiis* lepidis & ad communem usum ac-
commodatissimis pervenerunt ad nos non paucæ, sive servatæ
ab antiquis Seneca, Gellio, Macrobio, sive separatim in codi-
cibus antiquis descriptæ. Sane leguntur sub Publii nomine, le-
gendæ sæpius pueris ac totæ ediscendæ sententiæ ejusmodi
DCCCCLXXXII. singulis versibus Jambicis expressæ vel tro-
chaicis, licet in his sunt fortassis aliquæ, quæ ipsum non
habent auctorem. Inter editiones præstare putem illam, quæ se-
cundum litterarum seriem digesta, & à *M. Velfero* A. 1608. ex MS.
Frisingensi locupletata cum notis ab *Adamo Sartorio* curatis su-
bjicitur *M. Antonii Mureti* Orationibus & Epistolis, Ingolstadii,
ac novissime Lipsiæ ex editione *Cl. Jacobi Thomasi*, iterum ite-
rumque recusus. Edidere eosdem *Mimos*, sed nec numero eo-
dem, nec ordine *Desiderius Erasmus*, qui è codice Cantabri-
giensi recensitos ac castigatos paraphrasi etiam explicavit Basil.
1502. 4. *Georgius Fabricius* * viginti antea ineditas *P. Pyri* sen-
tentiæ primus vulgavit in sua sententiarum collectione excusa
Lipsiæ 1550. & cum aliis sententiis à se collectis Lipsiæ 1567.
8. *H. Stephanus* ad calcem sententiarum è Comicis græcis & lati-
nis A. 1563. forma minore; *Janus Gruterus* una cum tragædiis
Senecæ A. 1604. 8. apud *Commelin.* & in *Florilegio Ethico Politi-
co* sententiarum ac proverbiorum cum *Gruteri* notis edito Fran-
cof. 1610. 8. tribus volum. in quo opere T. 1. pag. 159. seq. occu-
runt *P. Syri* ac *Senecæ* sententiæ aureæ recognitæ ad MSS. Pa-
latina & Frisingense, additis p. 793. seq. *Gruteri* notis; *Dionysius*
Gvibofredus ad calcem *Senecæ*, *Tan. Faber* ad calcem *Phædri*,
P. Pisbæus inter *Poemata antiqua*, & *Josephus Scaliger*, qui Græ-
cis etiam versibus selectas sententiæ CCCLXXV. reddidit. Vide
ejus *Poemata Græca* à *Petro Scriverio* edita Lugd. Bat. 1615. 12.
p. 115. seq. * Occurunt etiam *P. Syri* sententiæ, ne de *Morellia-
na* editione memorem, Paris. 1611. 8. in *Theodori Zvingeri* mo-
rum *Philosophia* 2. Tomis edita Basil. 1575. 8. Ex MSto Frisingen-
si eandem recensuit post *Gruterum* *Huppertus Faber* *Ubius Agrip.*

pinas Venet. 1618. Denique sententiæ P. Syri CCCLII. cum notis & commentario copiosiore postumo *Jani Gruteri*, antea inedito, atque ad calcem rejecta *Græca* Metaphrasi *Josephi Scaligeri*, centum aliquot versibus ex autographo ipsius locupletata prodierunt nitide excusæ Lugd. Bat. 1708. 8. curantibus Sigebero Haverkamp & Abrahamo Preyger. Cum versione Græca Scaligeri, notisque Erasmi & *Emanuelis Svvedbergii*. Upsal. 1709. 8. *Gerhardi Vossii* filii notæ & castigationes, quas cum *H. Ernstii* variantibus lectionibus circa Annum 1637. edere voluit, haud viderunt lucem. Vide *Vossii* Patris Epistolam 299. ad *Salmaf. Gallicam* Caroli Montani, qui circa A.C. 1500. floruit, Metaphrasia memorat: in Bibliotheca Gallica *Crucimannius*.

C A P U T XVII.

DE M. VITRUVIO POLLIONE.

Vitruvii nomen & ætas. 1. Libri X. de architectura. 2. Cardani de Vitruvii ingenio judicium. 3. Editiones. 4. Epitome. 5. Index Scriptorum, & Artificum à Vitruvio memoratorum. 6.

I. **M. VITRUVIUS** (*) **POLLIO** scriptor non artis suæ tantummodo apprime peritus, sed quod ipse in architecto requirit, alias quoque scientias & disciplinas doctus, & in Græcis scriptoribus diligenter versatus, etsi in dictione ejus plebitatem notant eruditi. *Julio Cæsari* se architecturæ scientia innotuisse testatur præfatione libri I. * Militavit *Vitruvius* in castris *Julii Cæsaris*, machinis bellicis præfectus; ut ex lib. 7. c. 4. & lib. 10. c. 16. colligit in *Almagesto* suo *Ricciolus*. Alius fuit *Vitruvius Vaccius Fundanus*, cujus mentio apud *Livium* 8. 19. seq. Alius *Vitruvius Secundus* apud *Lampridium* in *Commodo*, ubi male *Casaubonus* *Victorini* nomen reponit. Vide *Reinesium* p. 340. Var. Lect. Al-

ciatus
(*) Meminit *Vitruvii*, sive ut in lapidibus hoc nomen scribitur *Vitruvii*, è veteribus *Plinius*, *Serivius*, *Sidonius Apollinaris*, ac si vera est *Reinesii* emendatio p. 118. Var. Lect. *Isaacius Tzerza* ad *Lycophronem* pag. 164. Videtur etiam illo usum fuisse *Palladius* in uno itemque altero loco librorum de re rustica. *Lucius Vitruvius* appellatur in editione *Florentina* A. 1496. quem alii consensu communi *Marcum* appellant. *Alciati* enim *L. Vitruvius Pollio* recte à *Philandro* exploditur. Dicitur etiam *M. Vitruvii* Epitaphium à *Rege Alphonso* inspectum prope *Formium*, ad quem locum lætus ille accurrebat, quod *Ciceronis* ibi sepulchrum exstare audisset. Vide *Antonium Panormitanum* de dictis & factis *Alphonsi* n. 47. In arcus triumphalis post victoriam *Augusti de Dalmatia Carnunte extructi* dextræ basis angulari lapide litera *M.* conspicitur, quam *Lambecius* lib. 2. *Commentarij* p. 1000. putabat architecti *M. Vitruvii* nomen denotare.

status 8. §. parergon juris, profert ex Veronensi lapide hanc inscriptionem: L. VICTRUVIUS L. L. CERDO ARCHITECTUS. Idem autem, inquit, est Cerdus quod Pellio. Sed ille Vitruvius Pellio, quem pro Pollione Alciurus obtrudit, recte à Philandro exploditur. De M. Vitruvii Epitaphio, quod prope Formium inspexit, ut ajunt, Alphonsus Rex, mentio etiam è Panormitano apud Æneam Sylvium pag. 476. Opp. Ex sacris litteris Vitruvium profecisse, atque ex Moyse architecturæ præcepta, licet dissimulet, hausisse (quod velit Villalpandus T. 2. in Ezechielem pag. 45.) non magis verisimile mihi videtur, quam ex Vitruvii præceptionibus veram templi Hierosolymitani imaginem, pulcherrima licet ac splendidissima illa sit, à Villalpando nobis explicari, quam aliam longe exhibent nobis Hebræorum filii. De plebitate sermonis latini, quem in Vitruvio viri eruditi observant, notata nonnulla existant in Philmanni Romano bilingui sive diss. edita Upsalæ in 8. de differentia linguæ plebejæ & rusticæ tempore Augusti à sermone honestiore hominum urbanorum. Vide Memorias Trevoltinas A. 1711. p. 914.

II. Exstant ejus *de architectura* ad Imp. Augustum libri X. ab ætate jam provecto (a) scripti, quorum primis septem agit de ædificatione tum publicarum tum privatarum ædium, octavo de aquæductibus, nono de Gnomonice, decimo de Mechanice. Formæ sive *structura*, quæ subinde ad calcem singulorum librorum subjecisse se Vitruvius innuit, ut VIII. 6. cum magna lectorum jactura interciderunt, etsi ab editoribus & Philandro partem ex ingenio utcumque restituta. Distributionem vero capitum in editione Florentina, quam aliæ sequuntur, multis in locis ineptissimam esse, & Vitruvium perpetua oratione libros suos scripsisse, probe notavit idem Philander. Et latinis veteribus ante Vitruvium de eodem argumento scripserant Fuffitius, Terentius Varro, & Publius Septimius. In Labbei Bibl. nova MSS. p. 384. memorantur è Catalogo auctiore Scipionis Tectii *Vitruvii Ruffi & Epaphroditii Architectonica*. * Non integrum nos Vitruvium, sed tantummodo librorum ejus Epitomen habere putabat Barthius XXX. 7. Adversar. sed nescio quomodo vir ille doctus pronus fuit ad Epitomas in veterum monumentis sine magna causa subodorandas. * In præf. libri I. ait se Vitruvius M. Aurelio & P. Minidio (MS. Numidio) & Cn. Cornelio ad apparitionem balistarum & scorpionum, reliquorumque tormentorum perfectionem præsto fuisse. *Ædilitatem Varro-*

Y 2 nis

(a) Vitruvius lib. 1. præf. *Mihi autem, Imperator, staturam non tribuit natura, faciem deformavit ætas, valens detrahit vires.* Libro VIII. c. 4. refert hospitio suo usum C. Julium Masinijæ F. qui cum Patre Cæsare Julio militavit.

nis & Mursenæ memorat II. 8. Divum Cæsarem II. 9. C. *Julius Mafuiffæ filius cum patre Cæsare militavit, is hospitio meo est usus* VIII. 4. Cum observasset plures de architectura præcepta voluminaque non ordinata sed incepta uti particulas errabundas reliquisset, præf. 4. *Corpus Architecturæ* scribere se professus lib. 2. cap. 1. primo volumine de artis officio tradit, secundo de naturalibus materiæ rebus, quem habeant usum: tertio & quarto de ædibus sacris, & de Doricis columnis Corinthiisque & Tuscanis atque Joniis. Quinto de locis publicis foro, ærario, carcere, curia, theatro, porticibus, balneis, palæstris, Xystis, portibus. Sexto de privatis ædificiis urbanis rusticisque, ex more & usu tum Romanorum tum Græcorum. Septimo de expolitionibus ad firmitatem & ornatum, ubi multa etiam de coloribus. Octavo de aquis & aquæ ductibus. Nono de gnomonicis rationibus, cujuslibet præfatio in editis justo citius abrumpitur, ejus enim pars sunt adhuc integra tria capita priora. Decimo denique de machinationibus.

III. Hieronymus Cardanus lib. 16. de subtilitate Vitruvium annumerat duodecim viris, quos præ ceteris ingenii & inveniendi facultate valuisse existimat, qui sunt Archimedes, Aristoteles, Euclides. Scotus, Johannes Suisset cognomento Calculator, Apollonius Pergæus, Archytas Tarentius, Mahonferus Ibn Moses Algebraicæ inventor, Alchindus, Heber Hispanus, Galenus, & Vitruvius. Hunc vero postremum ait non ultimo, sed primo loco ponendum, si propria, non aliena inventa conscripisset. Idem Cardanus in libro de scriptis propriis affirmat se commentarium scribere cœpisse in Vitruvium, postea res potius seclatam non pauca Vitruviana explicasse in libris de rerum varietate & subtilitate.

IV. Prodiit Vitruvius primum Florentiæ, A. 1496. * tum Venet. A. 1497. fol. quæ editio fuit in Bibl. Menerfiana p. 52. Deinde castigatus à *Jucundo Veronensi*, additis figurarum imaginibus, Venet. 1511. fol. Hinc iterum Florentiæ 1513. & 1522. 8. * In Jucundi Veronensis iconibus Vitruvio adjunctis quædam desiderari notavit Claudius Ptolemæus scriptor Italus in Epistolis editis Venet. 1547. 4. Epistola ad Comitem Augustinum de Landi p. 81. b. Cum Frontino de aquæductibus urbis Romæ, & fragmento Nic. Cusani de staticis experimentis, Argentor. 1543. 4. Cum commentariis *Guil. Philandri* & Frontino de aquæductibus Romanorum, Argentorat. 1550. 4. Cum Philandri commentariis auctioribus, & Vitruvii vita, Lugdun. 1522. 4. & 1586. 4. apud Tornæs. * Philandri notæ in Vitruvium separatim primum editæ Paris. apud

EDITIONES. Lib. I. c. 17. 341

apud Jacobum Kerver. 1545. 8. dicatæque Francisco Vallesio Galliarum Regi, quas auctor profiteretur se absolvisse Romæ A. 1541: suadente impellenteque & adjuvante Meccenate suo Georgio Armagnacio, sive Armeniaco, Ruthenorum Episcopo, tum regio ad Paulum III. Pont. Max. legato. Post Regis obitum auctiores notas hæcæ suas eidem Georgio Cardinali Philander inscripsit in edit. Vitruvii Tornæsiana Lugd. 1552. 4. Editionem Venetam cum latinis Dan. Barbari commentariis, quæ A. 1567. fol. prodiit collatam cum MS. Arundeliano vidi in Bibl. Marquardi Gudii. Lectiones illius Codicis habes annotatas in editione, de qua mox, Amstelodamensi.

De Raphaele Urbinate sic Cælius Calcagninus in Epistola ad Jac. Zieglerum: *Prætermisso Vitruvium, quem ille non enarrat solum, sed certissimis rationibus aut defendit, aut accusat, tam lepide ut omnis livor absit ab accusatione.* De Merula Antonius Majoragius in Apologia: *Sed hoc apud te (Gaudentium Merulam alloquitur) novum non est: in hac arte latrocinandi vetus es ac nobilis gladiator: nam & ea, quæ vir satis eruditus Bernardinus Merula in Vitruvium commentatus erat, tibi adscripsisti, multisque nugis additis, jactabas te justa in Vitruvium commentaria conscripsisse.* * De Bernardini Merulæ commentariis in Vitruvium, quos per plagium sibi vindicare voluit Gaudentius Merula, meminit Antonius Majoragius in Apologia edita Ultrajecti 1666. 4. pag. 29. & 44. De Adriani Auzuti sive Azovii commentariis in Vitruvium & Frontinum, vulgandis à Francisco Nazario jam spes facta fuit in Tentzelii dialogis mensuris A. 1692. pag. 825. 1010. & in Museo Minervæ Venetæ (Galleria di Minerva) A. 1695. pag. 236.

Denique editio Vitruvii præstantissima est, quam cum *Gvil. Philandri* Castilionii integris & quantivis pretii commentariis, excerptis notis Dan. Barbari, & Lexico utilissimo Vitruviano, (a) ac scamillorum imparium expositione *Bernardi Baldi* Urbinatis, tum Jo. Buteonis, Nic. Goldmanni, Claudii Salmasii & Marci Meibomii ad loca quædam Vitruvii observationibus addita ejus vita vulgavit Johannes de Laet Amsterd. 1649. fol.

Spes quoque fuit, ut *Adriani Auzuti* in Vitruvium commentaria post auctoris mortem Romæ ederentur obstetricante Francisco Nazario. *Cæsaris Cæsariani* in Vitruvium commentarios laudat Kircherus in Phonurgia p. 73. ubi differit de Echæis theatri Corinthiaci à Vitruvio descriptis. Prodierunt cum Cæsariani versione Itali-

Y 3 ce,

(a) Baldi liber de verborum Vitruvianorum significatione, una cum vita Vitruvii, & scamillis imparibus Vitruvianis nova ratione explicatis lucem vidit Augustæ Vindob. 1612. 4.

ce, Comi 1521. fol. Præterea Vitruvium Italice vertit & commentario figurarumque imaginibus illustravit Daniel Barbarus, Mediolan. 1521. fol. Vener. 1567. 4.

* Vir clarissimus & juvandis bonis litteris natus Christianus Falsterus pro singulari sua in me benevolentia Ripis Cimbrorum non ita pridem ad me misit emendationes Vitruvianas, quarum specimen, cum pleræque mihi videantur bonæ & vulgatis meliores, hoc loco cum lectore communicare non dubitavi, integras daturus alias, quam primum occasio se obtulerit. Ut autem constet unde petitæ illæ lectiones sint, apponam, quæ hac de re in humanissima ad me Epistola laudatus vir præfatur: *Recognoscere non ita pridem cæperam Bibliothecam à nobilissimo civitatis nostræ præfide CASTANO WORM, scholæ nostræ Cathedrali (Ripensi) legatam, cum in manus incideret rara & perantiqua editio Florentina Vitruvii impressa A. 1523. in forma quam vocant octava. Excussæram porro unam alteramve paginam, cum letum in oculos spectaculum incurreret, antiqua eruditi viri manus, qui Vitruvium partim (uti conjicio) ex ingenio, partim ex vetustis Codicibus ad oram emendaverat. Est autem liber ex Italia per JOANNEM POUCHIUM allatus. Inspexi lectiones singulas penitus. Contuli cum editione præstantissima de Laet, Amstelodamensi cl. Ioc. XLIX. in fol. exscripsi fideliter & quam potui curatissime.*

Pag. 1. edit. Amstelod. 1649. fol. legitur: *Cum vero attenderem, se non solum de vita communi omnium curam publicæque rei constitutionem habere) noster emendatus: -- se non solum de vita communi omnium publicæque rei constitutione curam habere.*

Metuens ne non apto tempore interpellans) Noster m. n. n. a tempore te interpellans.

Pub. Minidio) Numidio, quod magis placet. Est enim Minidii obscurum in historia Romana nomen

Tormentorum refectio) perfectionem.

Commoda accepi) commoda semper accepi.

Conscripsi per scriptiones) noster distinguit: per scriptiones.

Cap. I. Pag. 2. *Solertia ac ratione proportionis) solertia ac rationis proportione, quam lectionem in notis jam dudum ex Codice Arundeliano observavit V. C. Joannes de Laet Antverpianus.*

Rem persecuti) consecuti, quod præferendum.

Et ut litteratus sit, peritus Graphidos, eruditus Geometriæ & Optices non ignarus) quare litterarum oportet ut sit peritus, non ignarus Graphidos, eruditus Geometriæ & non ignarus.

De quibus argumentis rationem) noster ornamentis habet pro argumentis, fortasse non male.

Caryatides *Carratides*, quod vitiosum esse videtur: *Carya* enim civitas erat Peloponnesi (vide *Vitruvium* lib. 5. cap. 1.) *Carra* vero Mesopotamiae (vide *Isidorum* lib. 15. Orig. c. 1.) de qua versus est *Lucani*:

misarando faciens Crassus.

Assyrias Asia maculavit sanguine Chavros.

Pag. 3. *Hec enim Philosophia praescribit*, noster, & haec enim pl. pr. forte per *mesin*, pro *etoxim*.

Cap. II. Pag. 5. *effectus operis cum qualitate*.) *cum quantitate.*

Species dispositionis.) *compositionis.*

Pag. 6. *ceterisque partibus symmetros est, sicut est*.) *cat. part. symmetria est eurythmia qualitas, sicuti - confer notas Joannis de Laet ex Philandro & Codice Arundeliano.*

Ut e columnarum crassitudinibus aut e triglypho) *aut e columnarum -*

Pag. 7. *temperabitur earum insitutio*.) *semp. eorum insit-*

Si enim interiora perfectus habuerint.) *leg. prospectus.*

Cap. III. Pag. 8. & *ex quaque materia*.) *atque e materia.*

Et sine impeditione, usu locorum, dispositio, quae distincta lectio mihi magis probatur.

Cap. IV. *Ibi non pruinofus*) *noster legit pluviosus.*

Aeribus firmitatem eripit, & vaporibus fervidis exurgenda.) *leg. a rebus firmitatem & vaporibus fervidis eripit exurgenda -*

Si refrigeretur tinctum.) *refrigeratur.*

Pag. 9. *non minus etiam quod qua*.) *non minus etiam que -*

Nam ex principiis) *namque - Veteres editiones habent namquia.*

Omnia corpora sunt composita.) *noster ut omnia c. f. c.*

Et his mixtionibus.) *ita mixtionibus.*

Ergo in quibus corporibus cum.) *Ergo in quibusque, &c. quod re-
tius est.*

Dissolvit que caetera fervore.) *dissolvitque a caeteris fervore.*

Non minus aeris etiam qua terreni.) *m. m. a. e. terra -*

Et aeris multum) *aeris multum, quod elegantius.*

Qui sunt circa Potberzum flumen.) *--- Cataractum flumen, sive Cataractum. Confer Lib. VIII. cap. 2. p. 155. & notas ibidem.*

Pag. 10. *quatuor millibus passibus*.) *quatuor millia pass-*

Cap. V. *Ibid. in lemmate: De fundamentis murorum & turrium.*) *De fund. mur. & turrium constitutionibus.*

In manium collocandum.) *in manibus collocandis, quam lectionem se in Codice M. Sto invenisse testatur Jo. de Laet in notis ad hunc locum.*

Pag. 11. *ad loca praecipitia*.) *precipus -*

Perpina: talis oleagine.) *noster difficultatem, quam interpre-*

tes subeunt, tollere prorsus videtur legendo *tabula pro talae*.

Nec tempestas, nec caries -) *nec tempestates* -

Sagittae emissione,) -- *emissionis*, sc. intervallo spatio.

Interior turrium) *interiora* -

In rotundationibus autem -) *in rotunditatibus autem* -

Quod neque arietes neque suffosiones) --- *neque suffosores*, & *pyras*
Vitruvius noster vocat. Lib. X. cap. 21. pag. 234.

Pag. 12. *poterit ulla ratione* -) *non poterit* -- quæ lectio omnino genuina est.

Sen locorum proprietates) *sed loc. propr.*

Cap. VI. Ibid. *Simul ac autem fervere cœperint*,) -- *cœperunt*.

Pag. 14. *quæ sunt passus semel & tricis millies mille, & quingenties mille*,) *noster, quæ faciunt passus trecentos & decies quinquaginta millia*.

Ter millies mille & noningenties trigescies septies mille) *tricis nonaginta triginta septem millia*.

Supernas & Boreas.) *Supernas & Cæcias*.

Pag. 15. *& impetu scandendo trudens*) *& imp. scan. procedens*.

Adversis directionibus vicorum & platearum) *aversis vicis & platearum directionibus*.

Et ab centro ubi est A) *adde ex nostro, & B.*

Faciatque iterum crescendo parem antemeridiane umbræ postmeridianam,) *noster pro crescendo parem legit decrescendo partem* -

Cap. VII. Pag. 16. *Sin autem mediterranea*) *s. a. mediterraneo*.

Et Jovi & Junoni & Minervæ) *Jovi, Junoni & Minervæ*.

Sed ab hostibus ea defensa & belli periculo conservabit.) *Sed ab hostibus defensio a belli periculo conf.*

*Italice cum versione & commentariis Danielis Barbari, Patriarchæ Aquilejensis prodiit etiam Vitruvius Venetiis 1629. 4. Gallicè Vitruvium vertit Abel Foulionius (A. C. 1563. ætat. 50. defunctus) sed teste Crucimano pag. 1. Bibliothecæ Gallicæ, amici Foulionii minime amici versionem, quam cum iis communicaverat, suo ipsorum nomine ediderunt, Foulionii dissimularunt. Meminit iterum Crucimanius p. 530. & de Johannis Martinii Vitruvio Gallice Paris. 1572. & postea Genev. 1618. 4. vulgato differit pag. 230. seq. & 243. Novissime illustris Golberti jussu Vitruvium Gallica versione donavit adjunctis egregiis commentariis & delineationibus accuratis vir non minus cætera eruditione, quam Architecturæ insigni peritia clarus Claudius Perraultus, Caroli frater. Paris. 1673. fol. & ex secunda recognitione 1684. fol. Idem præterea Epitomen Vitruvii edidit, quam sua etiam lingua ex Gallico donarunt Angli: & librum cui titulus: *ordonance de cinq especes de colonnes selon la metho-**

ode des anciens. Germanice per Gualterum Henricum Rivium
iit Vitruvius Norimb. & Basil. 1548. & Basil. 1575. fol. atque
um nova cura perpolitus 1614. fol.

Epitome Vitruvii alia latine Parisiis edita jam pridem est cu-
e Guil. Postello, incerti sed fortasse antiqui scriptoris, ut ait
ius p. 463. libri de scientiis Mathematicis. * Videndum sicne
omē Vitruvii à Postello edita eadem cum illa *Petri Diaconi*, de
n continuatione Chronici Casinensis lib. IV. c. 68. *Petrus Dia-*
Solinus de mundi mirabilibus abbreviavit. Notarum librum ex
amplavit, & Conrado Imp. dedicavit. Vitruvium de Archite-
breiavit. Itinerarium ex omnibus veteribus libris collegit. Vi-
i Epitome Gallice per Jo. Gardetum, & Dominicum Berti-
. Tolos. 1556. & Paris. 1567. 4. Peraultus quoque Epitomen
uvii dedit, quæ in Anglicam linguâ è Gallico translata vidit lu-
Lond. 1705. Christiani Gueintzii *ενιαυραπια* Vitruvii. Halæ Sax.
. Vitruvius Britannicus, Londini nuper 1716. fol. duobus Vo-
nibus editus continet icones & descriptionem ædificiorum in-
n palatiorumque magnæ Britannæ.

INDEX SCRIPTORUM

& Artificum à VITRUVIO memoratorum.

Scii carmina. IX. 3.	nienſis. præf. 7. Antipater A-
Achinapulus Astrologus. IX. 7	strologus. IX. 7.
ptii Sacerdotes præf. 8.	Antipater architectus Athenien-
ylus præf. 7.	ſis. præf. 7.
narchus (a) Athenis Æſ-	Apaturius Alabandeus Archite-
li tempore tragicam scenam	ctus VII. 5. Apelles pictor. I. 1.
t & de ea commentarium	Apollonius Pergæus. I. 1. idem for-
quit. præf. 7.	taſſe IX. 9. Aratus. IX. 7.
ſtratus de machinationibus.	Archimedes I. 1. bis. de machinatio-
f. 7.	nibus. præf. de aquæ figura ſphæ-
or Byzantius. X. 21.	roide VIII. inventum de ar-
s Comicus. præf. 6.	guenda fraude admitti auro ar-
goras præf. 7. IX. de per-	genti IX. 3.
tiva & ſcenographice ſcri-	Archytas de machinationibus ;
. præf. 7.	præf. 7. Tarentinus I. 1. de cubi
as gnomonis repertor. IX. 9	duplicatione IX. 3.
onicus Cyrrhoſtes I. 6. (Var-	Argelius de ſymmetriis Corinthiis
i Cypreſtes.)	& Jonico Trallibus Æſcula-
nachides, architectus Athe-	peio. præf. 7.

Ari-

Pictor. Vide Franciſcum Junium in Catalogo Architectorum, Mechanicorum,
a, aliorumque artificum, libris de pictura veterum ſubjectum Roterod. 1694. fol.

- Aristarchus Samius** l. 1. IX. 9. de Luna IX. 4. **Aristarchus Grammaticus** l. r.
Aristides VIII. 4.
Aristippus Socraticus philosophus in geometricis schematicibus hominum agnoscens vestigia præf. 6.
Aristomenes Thasius, pictor. præf. 3.
Aristophanes Comicus. præf. 6.
Aristophanes Grammaticus. præf. 7.
Aristoteles. præf. 7. & 9.
Aristoxenus Musicus. l. 1. V. 4. 5.
Astrologi. V. 6. IX. 7.
Atlas primus Astrologus. VI. 10. filia ejus Atlantides, Virgilia sive Plejades id.
Bedas Byzantius statuarius. præf. 3.
Berosi Chaldaei de luna IX. 4. in insula Coa genethliologia aperuit disciplinam. IX. 7. ejus gnomon. IX. 9.
Bryanes architectus præf. 7.
Callæschrus Architectus Atheniensis. præf. 7. **Callias Architectus** ab Arado X. 22.
Callimachus *καλλιμάχης*, architectus IV. 1. **Callisthus Astrologus** IX. 7. fortasse Callippus.
Carpion de æde Minervæ Dorica Athenis in arce, præf. 7.
Cetras Chalcedonius X. 19.
Chæreas de machinis X. 19. cum Alexandro militavit. id.
Chaldæorum genethliologia ratiocinationes IX. 7.
Charides de machinationibus. præf. 7.
Chion Corinthius statuarius præf. 3.
Chionides Comicus præf. 6.
Chorographus pictus orbis terrarum XIII. 2.
Cicero de arte Rhetorica IX. 3.
Cliades de machinationibus. præf. 7. lege Diades. ut X. 19.
Comici Græci poëtae, præf. 5. & 6.
Comici & tragici actores V. 8.
Cossutius Romanus architectus præf. 7.
Cretenses l. 4.
Ctesibius l. 1. de machinationibus præf. 7. **Alexandrinus** IX. 9. ubi de hydraulicis ejus machinis & horologio admirando. adde X. 12. & 11. 3. ubi de organo hydraulico.
Ctesiphon architectus III. l. de æde Jonica Dianæ Ephesæ, præf. 7. **Grosius**, **Metagenis** pater id. inventum transferendis operibus X. 6.
Daphnis Milesus, **Architectus** præf. 7.
Demetrius architectus Ephesæ Dianæ servus præf. 7.
Democritus II. 2. IX. 7. præf. 7. & 9. de perspectiva & scenographice scripsit. præf. 7. de rerum natura volumina. IX. 3. commentarium *χρησμάτων* id. de sideribus IX. 7.
Demophili præcepta symmetricorum, præf. 7.
Diades de machinis X. 19. cum Alexandro militavit. id. male **Cliades**, præf. 7.
Dinocrates Alexandri M. **Architectus**, præf. 2.
Dionnetus Rhodius Architectus X. 22.
Diamedes Salapic conditor. l. 4.
Dionysius.

VITRUVIO LAUDATOR. Lib. I. c.17. 347

- ysiodorus IX. 9.
 ilus Architectus de machi-
 onibus præf. 7.
oro Achaje & Peloponnesi
 : IV. 1.
 ias Rhodius I. 4.
 edocles, præf. 8.
 us Poeta IX. 3.
 iarmus, præf. 8.
 irus præf. 6, & 7, Democri-
 n secutus II. 2.
 ammata tria Græca inscri-
 fontibus VIII. 3.
 achus Atheniensis Archi-
 us sub Demetrio Polior-
 e X. 22.
 Athenes Cyrenzus I. 1, 6, de
 i duplicatione IX. 3.
 ates Comicus præf. 6.
 mon Astrologus (lege Eu-
 non) IX. 7.
 xus IX. 7, 9, ex ejus Phae-
 ce, versus IX. 4.
 ranoris præcepta symme-
 trum præf. 7.
 ides auditor Anaxagoræ,
 ilosophus scenicus Præf. 8.
 s sepulchrum VIII. 13.
 rius scriba. VII. 9.
 tius primus Latinorum de
 chitectura scripsit præf. 7.
 sias VIII. 4.
 is Atheniensis statuarius
 ef. 3.
 clitus præf. 8, Ephesius exo-
 sic II. 2.
 nogenes Alabandus Archi-
 tus III. 1, 2, IV. 3, de æde
 anz & Liberi Patris præf. 7.
 dotus VIII. 4.
 archus IX. 7.
 ocrates Medicus I. 1.
 Homerus poetarum parens,
 Philologiæ omnis dux, per-
 petuo multa millia hominum
 pascens. præf. 7.
 istinus de æde Minervæ Dorica
 Athenis, præf. 7.
 Leges Romanæ de ædificando
 II. 8, Ephesiorum præf. 9,
 Atheniensium de parentibus
 per liberos alendis si eos ar-
 tibus erudiissent præf. 6.
 Leochares præf. 7.
 Leonidis præcepta symmetria-
 rum præf. 3.
 Licinius Mathematicus VII. 9.
 Lucretius IX. 3.
 Lyfippus statuarius, præf. 3.
 Magorum sacerdotes præf. 8.
 Mathematici III. 1, V. 3, VI. 1,
 IX. 8.
De Mausolo rege & Artemisia
gestis plura II. 8.
 Medici I. 4.
 Melo Astrologus IX. 7, lege
 Meto.
 Melampi præcepta symmetria-
 rum præf. 7.
 Metagenes Ctesiphontis F. X. 6.
 de æde Jonica Dianæ Ephesi,
 præf. 7.
 Metrodorus VIII. 4.
De L. Mumio Corinthi eversore
 V. 5.
 Mutius Architectus præf. 7.
 Myagrus Phocæus statuarius
 præf. 3.
 Myron plastes I. 1, præf. 3.
 Nexaris præcepta symmetria-
 rum præf. 7.
 Nicomachus pictor præf. 3.
 Nymphodorus de machinatio-
 nibus, præf. 7.

Oracu.

- Oracula, de Socrate** præf. 3. de
 coloniis Græcorum in Asiam
 deducendis IV. 1.
Paconius Architectus X. 6.
Pæonius Ephesius Architectus
 præf. 7.
Parmenion repertor gnomonis
 IX. 9.
Patrocles IX. 9,
Pephasmenus Tyrius faber X.
 19.
Periclis Odeum V. 9.
Pharax Ephesius, statuarius,
 præf. 3.
Phidias statuarius, præf. 3.
Phileas de fano Jonico Miner-
 væ quod est Prienzæ præf. 7.
Philippus Astrologus IX. 7.
Philo de ædium sacrarum sym-
 metriis & de armamentario
 quod fuerat Piræi portu.
 præf. 7.
Philo Byzantius de machinatiõ-
 nibus, præf. 7.
Philolaus Tarentinus I. 1.
Phyros de machinationibus
 præf. 7.
Physici II. 1, VI. 2. præf. 7, & 8,
 VIII. 1.
Pitheus Architectus I. 1. IV. 3,
 de mausoleo, præf. 7.
Plato III. 1. præf. 7. & 9. ejus
 quadrati duplicatio IX. 1.
Polletis præcepta symmetriarum
 præf. 7.
Polycles Adramytenus pictor,
 præf. 3.
Polycletus plastes I. 1. præf. 3.
Polydus de machinationibus,
 præf. 7. **Thessalus Philippi**
 Maced. tempore X. 19.
Porinos Architectus Athenien-
 sis, præf. 7.
Posidonius VIII. 4.
Praxiteles, præf. 7.
Ptolemæus Rex Attalic
 (Pergamenorum) regum
 latione Bibliothecam i
 ens Alexandriæ, præf. 7.
 dos Musis & Apollini,
 nes & præmia eruditis
 stituit, id.
Pythagoræ & his qui eju
 resip fuerint secuti, p
 cubicis rationibus præ
 in voluminibus scribere
 stitueruntque cubum
 VII. versuum, eosque
 plus quam tres in una
 scriptione oportere esse
 taverunt, præf. 5.
Pythagoras IX. 7. præf. 8.
 inventum ejus geometri
 IX. 2, X. 11.
Pythagoreorum disciplina
Pythii Architecti Prieniensis
 mentarii I. 1.
Pyxodorus, Evangelus
 ob repertam lapicidinam
 moris X. 7.
Sarnaci præcepta symmetri
 præf. 7.
Satyrus de Mausoleo, præf.
Scena tragica, comica, l
 ca V. 8, VII. 5.
Scopas, præf. 7, Syracusius
Scopinus Syracusius I. 1.
P. Septimii duo volumin
 architectura, præf. 7.
Silanionis præcepta symm
 rum, præf. 7.
Sileni de symmetriis De
 rum volumen, præf. 7.
Socrates, præf. 3, bis: præf.
 Tarc

Archefius Architectus IV. 3.	Tryphon Alexandrinus Architectus Apolloniarum X. 22.
Celochares statuarius II. 8.	Ter. Varro de novem disciplinis, uno de architectura, præf. 7, de lingua Latina IX. 3.
Thales II. 2, præf. 7, & 8, IX. 7.	Vestorius cæruleum colorem temperare docuit Puteolis: VII. 11.
Theocydis præcepta symmetriarum, præf. 7.	Xenophanes Colophonius, præf. 7, IX. 7.
Theodorus de vite Junonis Samia, præf. 7.	Zeno, præf. 7,
Theodorus Phocæus de tholo qui est Delphis, præf. 7.	Zoilus Macedo, Homeromastix sua scripta contra Iliadem & Odysseam Ptolemæo recitavit præf. 7.
Theodosius gnomonis cuius climati aptandi inventor IX. 9,	
Theophrastus, præf. 6, VIII. 4.	
Thucydides.	
Timæus VIII. 4.	
Timotheus statuarius II. 8.	

C A P U T XVIII.

D E M. M A N I L I O.

Manilii ætas, & alii hoc nomine. 1. Editiones. 2. MStus Codex Lipsiensis. 3. Theodorus Manlius Claudiano celebratus diversus à Manilio 4.

M (a) MANILIUS, gente Romanus, non diversus forte à Manlio Mathematico, quem Plinius lib. 36. c. 10. ait au-

(a) Sunt qui MSti auctoritate quod ab Antonio Panormita accepit Boninconius, nummorumque, in quibus C. Manlii effigies habitu peregrino cum sphaera astronomica cernitur, Manilium prænomine Cajum appellant, non Marcum. Sed de Scal. sub initium notarum, & Barthium p. 112. ad Claudian. ubi observat arcum Manilium de Astrologia etiam appellari à Gerberto Epist. 130. Porro diversus est ab hoc Manilio T. Manilius senator, Syllanis temporibus, quem diligentissimum togatorum vocat Plinius lib. 10. c. 21. & laudat Cicero Orat. pro Rodo, Varro lib. 4. de lingua lat. Arnobius lib. 3. vide Vossium p. 40. de Hist. latinis. Hic Marcus Manilius perperam dicitur à Glandorpio p. 567. Onomastici, à Victorio Mamilius. Confer Tho. Crenium in limine partis XII. animadversionem philolog. Eadem quoque Syllæ tempora Manlius Antiochenus attingisse videtur, quem Astrologiz conditorem vocat, & cum Publio mimographo consobrino suo, & Scario Erote Grammatico eadem navi vectum refert idem Plinius lib. 35. c. 17. quare hic diversus à nostro Manilio, qui scripsit postremis annis Augusti Imp. Licet ancanus in Chronologia Mathematicorum utrumque confundens, nostrum vocat Manilium Antiochenum Astrologum, qui primus latinis carminibus quamvis æcus Astronomica cecinerit. * Manilium Antiochenum Plinio 35. 17. memoratum à Manilio poeta confundit Ricciolus in Almagesto. Sed hic non minus ab eo diversus.

ait auratam pilam apici obelisci addidisse in campo Martio adprehendendas solis umbras instituti ab Imp. Augusto. Scripsit Romæ post Varianam cladem ad eundem Augustum Epico carminis genere *Astronomicum*, Poema eruditum & jucundum pluribus (a) ut videtur libris, sed quorum quinque tantum, neque quatuor integer ad nos pervenit. * Gevbertus sive Silvester II. Papa Epist. 130. *Noti quanto studio librorum exemplaria undique conquiram, noti quot scriptores in urbibus aut in agris Italiae passim habeantur. Age ergo & te solo conscio ex tuis sumtibus fac ut mihi scribantur M. Manilius de Astrologia, Victorinus de Rhetorica, & Demosthenes Ophthalmicus.* Cum Gevartio ad Statii silvas lib. 3. cap. 8. p. 186. aliisque Manilium perperam ad Theodosiana tempora retulit Vossius lib. 3. de Analogia f. 300. edit. novæ: qui tamen ipse rectius sentit alibi, ut lib. de poetis latinis, & de scientiis Mathematicis. Rectius etiam Trifanum, qui ad Augusti ætatem refert Tom. 1. Imperator. pag. 71. seq. & 113. -- 119. Barthius ad Claudian. p. 112. seq. Crenius animadvers. parte 12. cap. 1. &c. Cornelium Severum Manilii imitatore[m] fuisse notat Theodorus Gorallus sive Jo. Clericus ad Ætnam pag. 90. 91.

II. Primus Manilium circa A. 1416. reperit Poggius, (b): quo jam anno 1459. Florentiæ 30. Octobr. æt. 78. defuncto, lucem demum viderunt Manilii Astronomica Bononiæ A. 1474. fol. Deinde Laurentius Bonincontrius. Miniatenus. commentarium etiam qualem-

diversus est quam T. Manilius Senator Syllanis temporibus Anno U. C. 656. P. Licinio & Cn. Cornelio COSS. quem diligentissimum togatorum vocat, & maximè nobilem doctrinis doctore nullo fuisse testatur idem Plinius X. 2. Hist. Andreas Schottus Manilium appellat indice scriptorum à Plinio laudatorum. Alius etiam Manilius Colinus in veteri marmore Patavino apud Ursatum lib. 1. sect. V. & Camillum Silvestrum p. 352. ad Juvenalem, a quo Manilia memoratur VI. 242. Fuit & Manilius Chrestus, quem de Deorum hymnis laudat Fulgentius in *injuges boves*.

(a) Scaliger ad librum V. pag. 348. notat periisse librum secundum sphaeræ Barbaricæ & suffragia Planetarum, h. e. librum sextum & septimum. Sane de occasu siderum & de planetarum viribus dicturum se plus simplici vice recepit. Eidem Scaligero in præf. Manilius est *Poeta ingeniosissimus, misidissimus scriptor, qui obsecras res tam luculento sermone, materiam morosissimam tam jucunde characterè exornare potuerit, Ovidio suavitate par, majestate superior. Inprimis omnia ejus præmia & repensura: extra omnem aleam posita sunt. Nihil illis divinius, copiosius, gravius & jucundius dici potest. Audiamus itaque olorem canonem.* Alibi affirmat Mathematicos non valde consultum fuisse, quod de Arato quoque notatum est & Firmico. Fati Astrologici assertor strenuus fuit Manilius, ita ut etiam fato se existimavit impulsus ad hoc componendum poema. *Hoc quoque facile est, sic ipsum expendere fatum IV. 118.*

(b) Vide elegantissimum & eruditiss. Virum Jo. Baptistam Recanatum in Poggiana Vita p. X. & Poggiana a viro itidem eruditissimo & humanissimo Jacobo Lensae edita Gallice p. 22. nec non Michaelis Maittaire Annalès typographicos pag. 108. qui p. 176. Manilium cum Bonincontri commentariis scribit prodidit Romæ 1484. fol.

mcunque addidit Florent 1484.* De *Bonincontris* in Manilium nentario Scaliger ad lib. V. pag. 406. *Quibus Bonincontris in-
lium potest satisfacere, illis ego nunquam mirabor nostra dis-
e: quia ab illis neque confessionem ab ingenuitate, neque sen-
iterarum à genio eorum exigimus.* Ab eo tempore prodiit
ilius Norimb. ex officina Jo. de Regiomonte sine anni nota
& apud Aldum 1492. fol. quæ editio collata cum Codice Gem-
nfi fuit in Bibl. Jo. Mori Episcopi Eliensis, & in Germania
Firmico fol. Basil. 1551. tum Lugduni forma minore A. 1566.
editio lucem vidit * apud Jo. Tornæsum, ac debetur *Auto-
lolinio* Matisconensi, qui ex antiquo Codice Manilium emen-
se profitetur. Postea una cum Josephi Scaligeri notis, qui
is præ ceteris insigniter de hoc Poeta meritus est Paris. 1579.
tp. Commelinum 1590. 8. cum variantibus Lectionibus, no-
ue Francisci Junii, qui multa itidem præclare observavit,
*cum Scaliger in suis ad Manilium dissimulavit, candorem in
viro, inquit Vossius Epist. ad Grotium p. 24. * Editio Com-
iana A. 1590. 8. collata cum MS. Collegii Corporis Christi
fuit apud Clariss. Virum Jacobum Perizonium, qui eam
it Bibl. Leidensi. Cum secundis Scaligeri curis Manilius ite-
recusus Lugd. Bat. 1600. 4. cum iisdem Scaligeri notis ex
ris MS. tertium auctis & emendatis, adjunctisque etiam Tho-
leinæsi & Ismaelis Bullialdi ad quædam loca animadversio-
cura Jo. Henr. Bœcteri Argentorat. 1655. 4. Denique in usum
hini cum paraphrasi & notis Mich. Fayi & Observationibus
ris viri Petri Danielis Huetii adjunctis imaginibus ære descri-
omniumque vocabulorum indice Paris. 1679. 4. Prodiit
hic scriptor ex officina Sebastiani Cramoisi, Typographi
i Paris. ut ex ejus Catalogo p. 69. didici. Audio præterea ex-
Sphæram Manilianam Anglico carmine redditam & observa-
bus illustratam à Nobilissimo viro Eduardo Sherburne. * Non
opere magis se jactavit magnus *Scaliger*, quam notis in Ma-
n; nec in alio sæpius est hallucinatus, judice Huetio, quem
lib. V. commentariorum de rebus ad se pertinentibus pag.
Credas notas illas à primo ætatis fervore extrusas, adeo
nt castigationum facilitate, ut monet Jo. Conradus Diete-
in vita Augusti Imp. p. 9. Trajectiones in Manilio & aliis
oribus antiquis sine necessitate horiolantem perstringit Sal-
is ad jus Atticum pag. 408. qui sæpius etiam ab Scaligeri sen-
a in interpretando Manilio discessionem facit commentario
linum & libro de annis climactericis. Non raro præterea
gerum reprehendit Huetius in suis ad Manilium notis pri-
dem*

dem editis, quem novas etiam notas & varias lectiones suo adscripsisse testantur Jesuitæ Parisienses in *Memoriis* tinis 1709. mense Augusto pag. 1426. Ex iisdem didici Me laudatø Huetio videri patria Carthaginiensem. *Scaligerium Rex Gallorum grate accepit*, inquit in Epistola quadam Schottus, & *annuam pensionem bis mille francorum Bene res habet si solvitur* &c. Commentarios in Manilium memorat *Jo. Crojus* *Observatt.* in Nov. Test. cap. 35. p. 273. dum in lucem prodierunt, uti nec *Gevariani*, de quibus *Colomesii Opuscula* pag. 101. nec quos ab præstantissimo *B* vel novissime à *Clariss. Ruggero Cotefo* jussi sumus exspectare Varias Lectiones ex Codice MS. Lipsiensis Paulinæ Bibliæ diligenter excerptas ad celeberrimum Bentlejum ante nos misit Nobiliss. Vir *Jo. Fridericus Fellerus*: Lectiones limi ipse servo adnotatas ad margines editionis *Argentoræ Capitum* argumenta è MS. edidit *Barthius* X. 26. *Adversar.*

III. MStum Manilii antiquissimum membranaceum vpsitæ in Bibl. Paulina, ubique fere exhibens lectiones, quæ Gemblacensi codice passim laudat Scaliger, etsi illud oculum quam usurpavit, sed tantum usus est variis Lect. quas exscriptas acceperat. Novam editionem Manilii meditata est apud Anglos vir doctissimus *Rich. Bentley*. Anglicæ *T Creech* Metaphrasi facta, tristia fata intercesserunt. Locum hujus Poetæ feliciter castigavit *Salmasius* ad *Solin.* & *nis Climactericis*. *Id. Vossius* ad *Catullum*: Nonnulla etiam varius in electis, *Barthius* in *Adversar.* &c. Idem *Salmasius* fert versus quosdam ex apotelesmaticis *Dorothei Sidonii* poetæ, quem in suis Astrologicis secutus esse fertur *Mat. Legisse* etiam videtur & in quibusdam verbotenus prænotasse *Manethonem*, de cujus Apotelesmaticis dixi lib. II. *Græcæ* c. 20. *Firmicus* autem latinus scriptor non creditur Manilium oculis usurpasse, quod pluribus se argumentis posse ait *Salmasius* p. 587. de annis *Climactericis*, etsi *S* contendit multis in locis ipsissima eum verba Manilii esse. Vide imprimis notas ad librum Poetæ quintum p. 348. *Manilii* Epistolas ad *Bosium* p. 176. ubi non dubitat librum *o Firmici* è quinto Manilii esse compilatum, uti alii caput tertium libri primi Firmici contendunt petiisse è Manilii proceri *IV*. Saltem non per omnia Manilium secutum, neque eum secutus videri possit, in Manilii verba jurasse, præsertim *Huerius* in notis ad Manil: p. 65: & 68. Et licet *Græcos* laudat *Firmicus*, innuit tamen excepto *Figulo* ne

se nosse ex latinis, qui apotelesmaticem litteris prodiderit. Multo minus autem Firmicum Manilius carmine expressit, quod Vossio Patri aliquando in mentem venit lib. 2. de arte Grammatica c. 26. quoque ipse retractat libro de Poetis latinis. Nam profecto falluntur, qui Manilium Constantini M. aetate tradunt vixisse, ut ab eruditis nescio quibus fieri scribit Harduinus ad Plin. vel qui ad Theodosiana tempora referunt cum Caspate Gevartio ad Statii Silvas lib. 3. c. 8. p. 186. atque Jacobo Gothofredo notis davererem expositionem mundi p. 25. Paganinoque Gaudentio in disp. Hetrusco sermone conscripta, qua Poetarum à Platone è rep. ejectionum causam agit.

IV. Ansa erroris doctissimis viris fuit, quod praesente Gevartio Manilium eundem esse conjicerent cum Manlio Theodoro, quem à siderali scientia celebrat Claudianus. At quæ Manlius iste de astris scripta reliquit, non carmine sed soluto sermone exarata sunt, ut ex ipsis Claudiani verbis licet colligere, qui in panegyrico Manlii v. 251. ipsius sermonis mella politi præfert blandis Orpheï cantibus. Clarissime autem apparet ex Salmasii præfatione ad Ampelium, in qua de Manlii libro hæc habet: *Non dissimile genio quo Ampelius etsi dissimili argumento scriptus Theodori Manlii liber (a) de rerum natura causisque naturalibus, de astris & aliis ejusmodi qui adhuc in Bibliothecis extat manu exaratus & pedestri sermone compositus. Is est Theodorus Manlius, cujus consulatum (b) celebravit carmine Claudianus, ut & opus ipsum. Inde occasionem arripuit vir quidam doctissimus transcribere illud Manlii sive Manlius sit, cujus hodie Astronomicum habemus, ut idem sit Manlius ille Claudiano laudatus. Nos alibi pluribus pugnativimus rationibus & quidem invictissimis, non posse, cum tot argumenta sint quibus probari possit cum Manilium vixisse sub Augusto. Hæc Salmasius dicta præfatione: quibus adde Huetium ad Manil. p. 84. seq. Ruperti Epistolas ad Reines. pag. 660. seq. & Albertum Rubenium in dissertatione de vita Fl. Manlii Theodori, quam à præstantissimo Bentlejo, qui illam à Nobiliss. Eduardo Sherburno curandam acceperat, transmissam Cl. Grævius non ita pridem Ultrajecti in lucem emisit p. 27. & Jo. Cléricum V. C. T. 2. Bibl. selectæ p. 240. Idem Bentlejus in litteris ad J. G. 4. Jul. 1692. Est apud nos Eduardus Sherburnus eques auratus, qui librum primum Manlii Anglice versit, & commentario doctissimo*

Z   auxit.

(a) Hujus libri editionem quondam molitus fuit vir doctus Phil. Jacobus Mauffacus.

(b) Bis consul fuit Manlius sive Mallius iste A. C. 399. & 405. Priorum consulatum Claudianus celebrat.

auxit. Is abhinc annis aliquot apparatus Casp. Gevartii ad Nilium ab ejus herede emit Antverpia, mibique non ita priquam novam ejus scriptoris editionem parare inaudiverat, se Gevartianas perlegendi copiam fecit. Comperi autem Virum rissimam omnem operam in eo posuisse, non qui Manilii textum rigeret, vel illustraret, sed qui infelicem suam (mea quidem Jtia) conjecturam de Theodoro Mallio Cos. quem Astronomici am esse voluit, adversus Barbios & Salmasios & Tristanos (a) defendere. Nihil tamen in medium profert, quod momentaneum quicquam ad opinionem suam stabilendam, præterquam dudum in lucem ediderat in Pampinianis & Variis Lectionibus. Itaque cum toties repetita crambe mihi fastidium moveret, tamen recreatus sum aureolis duabus Epistolis, quæ in iste clivum fasce latitabant, quæque celeberrimum Grævii nomen ferè inscriptum. Illud vero me perculisse fateor, quod ad Gevartii sententiam de ætate Manilii videris accedere.

C A P U T XIX.

DE CÆSARE GERMANICO.

Germanici ætas. 1. Ejus Metaphrasis Arati. 2. Editiones & quæ in illam qui fertur scholiastes. 3. Epigrammata Germanici tributa, & scripta deperdita. 4. Index Scriptorum à Seipso Germanici laudatorum. 5.

I. **CÆSAR GERMANICUS**, Augusti Imp. Nepos, Iulii Cæsaris filii, præter alias virtutes, quæ Imperium (c) illi, si prius recusasset, conciliare potuissent, ingenium in utroque quærentiæ (d) genere excellens nactus, veneno periit Antiochi

(a) Tristan. T. 1. Imperator, p. 113. 119.

(b) Alienum te à Gevartii sententia esse inquit Grævius in Epistola ad Lejum vitæ Manilii præmissa.

(c) Vide Dionem lib. 57. p. 604. seq. & 615. Svetonium in Cajo Caligula c. 3. 6.

(d) De Poetica Germanici facultate Ovidius 1. fastor. v. 13.

Scimus & ad nostras cum se sulis impetus arces

Ingenii currans flumina quanta Tui.

Scilicet & fas est vates rogo vatis habenas.

Idem IV. 8. è Ponto v. 67.

Non potes officium vatis contemnere vates,

Judicio præsum res habet ista Tuo.

Quod nisi Te nomen tantum ad majora vocasses,

Gloria Pieridum summas futurus eras.

quod licet omnia alia præ se ferens Tiberius (a) qui ex Augusti voluntate adoptaverat, jussit illi præberi à Cn. Pisone Anno U. C. 772. ætatis 35. CHRISTI 19.

II. Extant (b) *Arateæ Phænomena* latinis versibus Hexametris, non infeliciter etsi liberius paulò expressa ad Augustum Imperatorem senem.

Dioscemeion sive prognosticorum fragmentum; at quæ non tam ex Arateis perita Dioscemeis, quam ex aliis Græcis Astrologis deprompta videntur, & singulorum siderum in quovis dodecatemorio apotelesmata exponebant.

Equidem Poemata hæc non Germanici Cæsaris, cui Ovidius ingeniosi vatis laudem tribuit Fastosque dicavit, sed *Domitiani* Imp. esse, quem Germanici (c) nomen velut à victa gente adscivisse constat, vix dubitant Gerh. Joh. Vossius de scientiis Mathematicis p. 169. de Poetis latinis p. 48. & Janus Rutgersius lib. 2. c. 9. Var. Lect. quem liquido hoc ostendisse ait Colomelius ad Gyraldum p. 271. ac demum Nic. Heinsius ad Val. Flaccum p. 165. Sed non inficiandis argumentis Augusti nepoti vindicantur à Casp. Barthio lib. 10. cap. 21. Adversar.

III. Prædierunt Bononiæ A. 1474. quam editionem innuebat idem Barthius cum Bononienses membranas allegaret lib. 47. c. 18. Inde Venetiis ex Aldi officina, & plus vice simplici Basileæ, & Parisiis 1559. 4. ap. Guil. Morellum, cum castigationibus. Etiam cum Proclo, Leontii sphaera, Arato ipso, Metaphraseos à Cicerone compositæ reliquiis, Rufi Festi Avieni Metaphrasi, & antiquo qui vulgo appellatur Germanici *Scoliaste* (d) in Sicilia reperto,

Z 2 quem

(a) Tacitus III. Annal. 14.

(b) Etiam C. Julium Cæsarem Dictatorem præter libros de ortu & occasu siderum Arati poema latino carmine reddidisse Autor est Julius Firmicus lib. 2. proem. & lib. 8. c. 5. Priscianus & Svidas; Sed forte Germanicum Cæsarem confuderunt cum Julio. Ceterum Metaphraseos Germanici meminit etiam S. Hieronymus ad T. 1. in *phenomenis Arati* legitur quem Cicero in latinum sermone transtulit, & Germanicus Cæsar, & nuper Avianus & multi, quos enumerare perlongum est. Ante Hieronymum Lactantius V. 5. *Ubi Germanicus Cæsar in Arateo loquitur carmine*. Cæsarem in Arato laudat plus simplici videtur etiam Priscianus, versiculos nostri repetens.

(c) Vide quæ viri docti ad Martial. VIII. 65. ad Suetonii Domitianum cap. 23. Barthium ad Statium tom. 1. p. 358. Silium lib. 3. 607. *At tu transcendens Germanicæ fastidiorum*.

(d) Aldus edidit hoc titulo: *Fragmenta Arati phænomenon per Germanicum in latinum versum cum commentis in Sicilia reperto*. Proprie vero hoc quod vocat commentum non est commentarius in Arati Metaphrasin, unde H. Grævius illud tanquam alienum in Arateis suis prætermisit: Sed ut Jo. Fellus Oxoniensis Episcopus in sua Eratosthenis editione pulchre observavit, *Latina versio catasterismorum Eratosthenis*, additis quibusdam excerptis è *Nigidii Figuli* sphaera Græcæ, & recentioribus quibusdam è Plinio è Fulgentio Planciade, & Isidoro de natura rerum assumptis. Perfuasit sibi nempe Fellus com-

quem Aldus & Guil. Morellus ante ediderant, lucem adspexerunt A. 1589. 8. ex officina San&. Andreana. Denique elegantissime sed scholiaste illo antiquo omisso in Syntagmate Arateorum, quod Jos. Scaligeri du&u. adornavit notisque illustravit Hugo Grotius tam admodum adolescens. Lugd. Bat. 1600. 4. In hac editione præter versus aliquos hætenus ineditos Diosmeion ex veteri MSto. codice (a) literis Romanis capitalibus exarato, quem à Jac. Susio Grotius acceperat, quique postea in Bibliothecam H. Vossii pervenit, at-
 efferunt formis æneis expressæ imagines XLIV. signorum cælestium, etsi toto cælo eas sæpius aberrare ipse, qui vulgandas curavit, Grotius non diffitetur. Has imagines ab insigni artifice Jacobo de Geynæri luculenter incisas seorsim postea luci exposuisse comperi Joh. Jansonium Amst. 1621. fol. Eisdem minoribus formis expressas in Mythographis suis exhibuit, & Pœticon Astronomicum Hyginianum exornare jussit Tho. Munckerus, ibid. 1681. 8.
 * Germanici Aratea cum integris Hugonis Grotii notis, suisque & variorum animadversionibus, & una cum Epigrammatibus Græcis & Latinis Germanico Drusi F. tributis, carminibusque sive fragmentis carminum perpauca Julii Cæsaris, Augusti, & Neronis vulgavit vir egregius Jo. Conradus Julius Schvuarz, (b) Coburgi 1715. 8. addita explicatione nummorum, miscellaneorumque Theologicorum appendice. Non ingrati opinor rem fecisset eruditis, si Germanico veterem etiam quem vocant scholiastem recensitum à se emendatumque adjunxisset. Epigramma in Thracem puerum illustrat Angelus Decembrius lib. VI. de politia literaria c. 69. *Scholiastes* quem vulgo vocant Germanici, ipse ille qui *Metaphra-*
 sin

mentarium istum (quicquid Scaliger aliique viri doctè aliter senserint) Germanici ipsius esse (quod & Politiano c. 38. Misc. & Barthio pridem visum) ab eoque non Aratum modo, sed & Eratosthenem translatum esse latine. Neque hanc sententiam tantum conjecturis niti, quod in veteri MS. exemplari, quod olim in Sicilia traditur repertum, nec non altero veteri exemplo Collegii Etonensis Regii utriusque simul compareant, aut quod restrictior stellarum in singulis asterismis numerus ævum profitetur saltem Claudio Ptolemæo antiquius: sed Lactantium Firmianum hoc statuere affirmato lib. I. cap. XI. ubi Cæsaris Aratum laudans illa ipsa refert verba, quæ in commentario isto pariter & in Græco Eratosthene reperiuntur. M. Antonio Delrioni auctor commentarii præsentis, vocatur *Calpurnius Bassus*, aliis *Casius Bassus* incerta plane conjectura. Thomas Munckerus in dissertatione de auctore Mythologiæ, quæ sub Hygini nomine ambulat, refert se in pervetustis Putaneæ Bibliothecæ membranæ Arateorum Germanici scholiastem deprehendisse latinum ab edito satis diversum, sed cum jam describendum cum sibi proposuisset, deprehendisse paulò post, esse Græca in Aratum scholia latinitate donata. Idem Vir Clariss. loca complura scholiastæ quem vocant Germanici sanavit non infeliciter in notis ad Mythographos Iserios. Indicem auctorum in hoc commentario allegatorum dedi in Bibliothecâ Græca lib. III. cap. 18.

(a) Mentio hujus Codicis apud Joseph. Scaligerum Epist. 39.

(b) Acta Eruditor. 1715. pag. 397. Journal des Savaus 1717. Augusti p. 223.

GERMANICUS. Lib. I. c. 19. 357

Arati condidit, Germanicus est, si Barthio credimus T. 1. ratiatum pag. 465. & ad Claudianum pag. 123. ubi eum in Grotii to prætermisum dolet. Aliud videtur Hadriano Junio, quem lib. VI. cap. 20. animadversionum. Sane Barthius ipse alibi irvavit versus, qui sine nomine p. 143. à scholiaste Germanici untur, esse Prudentii, tot sæculis Germanico junioris. Non a etiam cum iis, quæ scholiastes Germanici habet pag. 141. 143. m leguntur in mythologicis Fulgentii ut lib. 1. pag 780. & lib. 822. nec non apud Plinium XVIII. 26. Pulvius Ursinus p. 114. ilii cum Græcis scriptoribus collati, scriptorem commentarii e *Calpurnium Bassum* vocat: Nonnulla ejus loca tentat aut ilat Meursius Critici Arnobiani IV. 3.

Epigrammata quædam sub Germanici nomine occurrunt in indice Virgilii & inter Poemata vetera collecta à P. Pithæo, ut ca in præfati præteream, quæ leguntur in Anthologia Epigrammatum Græcorum. Oravit causas Germanicus, etiam trium- is, atque inter cætera studiorum monumenta reliquerat, & ædias Græcas teste Sveron. Calig. c. III. Sed horum omnium quicquam ad nos pervenit.

INDEX SCRIPTORUM

SCHOLIASTE GERMANICI laudatorum ad paginas
edit. Guil. Morelli Paris. 1559: 8.

Schylus 123.	bro qui de bestiis scribitur 136.
Agathosthenes in Asiaticis minibus 106. lege Agathosthe- s.	Artemidorus 128.
osthenes 127.	Cæsar. 143. 144. 145.
bianus tragædiarum scri- or 130.	Callimachus accusat eum (lege Orpheum) quod cum Dianæ scriberet laudes, eam leporino sanguine gaudere & eos vena- ri dixit. 131.
his Comicus 106. 143.	Crates Comicus 103.
rimander 145.	Crates Tragædiarum scriptor 124.
sthenes 136.	Crates schol. Arati 104.
us 103. 109. 112. 119. 123. 133. 3.	Creticorum actor. (a) 107.
ibius ad Antiochum Syriæ gem 147.	Diodorus 104.
omachus 129.	Epimenides 125.
oteles de animalibus 131. li-	Eratosthenes 116.

Z 3 Eu-

Epimenedis. Confer indicem in scholiastas Arati quem dedi lib. 3. Bibl. Græcæ
18.

- Eudæmon 145.
 Eripides de Cepheo, Andromeda,
 Melanippe 117. 118. 119.
 Hesiodus 109. 112. 120. 128. 133.
 145.
 Homerus 103. 104. 110.
 Isidorus in naturalibus sive Phy-
 sicis. 135.
 Mnaseas primo libro de Europa.
 143.
 Musæus 115. 116. 123.
 Myrtilus 116.
 Nigidius 109. 112. 114. 116.
 120. 121. 125. 127. 129. 141.
 143.
 Numa *Rubigalia instituit*. 146.
 Ovidius 109.
 Panyasis 107. 113.
 Periandrus Rhodius 114.
 Pheretydes 107. 120. 133. Athe-
 næus 116. 123.
 Philiscus 113.
 Philon Comicus 104. fortasse
 Philemon.
 Philosophi 104.
 Prudentii versus sunt (I. in Sym-
 machum 365.) quæ pag. 143. si-
 ne nomine auctoris citantur:
luna de qua quidam: Denique
 cum luna est sublustris splendet
 amictu &c.
 Sibyllæ oracula 146.
 Sophocles carminum vates: 118.
 Sophron 103.
 Sositheus tragoediarum scriptor
 127.
 Stoici 104.
*Syri pisces non edunt. 121. argenteos
 in templo consecraverunt. 134.*
 Thales 145.
 Tubero 143.
 Varro 141. 146. 147.
 Virgilius 141. 142.
 Zenodotus *Ætolus* 104.

LIBER II.

De Scriptoribus Argenteæ ætatis ab Imperii Tiberiãni temporibus ad ætatem usque Antoninorum.

CAPUT I.

DE C. JULIO HYGINO.

Hygini ætas. 1. Scripta deperdita. 2. Tributus ei fabularum liber
3. Poeticon Astronomicum. 4. Obiter de Fulgentii Planciadis
Mythologico & libello de Prisco sermone, ibid. Hyginus Gram-
maticus. 5. * Index Scriptorum ab Hygino laudatorum. 6.
Fulgentii Mythologicon. 7. Albricus de Origine Deorum. 8.

♥ JULIUS (a) HYGINUS Hispanus (sive Alexandrinus potius) Augusti Imp. Libertus & Ovidii Poetæ familiaris, Polyhistorum (b) & Grammaticum Græcum Cornelium Alexandrum reddere Latinis conatus, præfatus fuit Palatinæ Bibliothecæ, atque plurima scripsit. * Laudat Hyginum cum Arato, Marciano Hispano, Julio Firmico & Ptolemæo Honorius Augustodunensis b. 2. cap. 5. de Philosophia Mundi.

II. Genuina illius Hygini scripta, quæ veteribus memorantur, ad num omnia periere, qualia (c) sunt: *De situ urbium Italicarum*, ærius in 3. & 7. *Æneid. Liber secundus urbium*, Macrobi. V. 18. respicit & Hyginum laudans lib. 1. c. 7. item Plinius lib. 4. Hist. Nat.

Z 4 Liber

(a) Equidem hoc quod è Svetonio c. 20. de Grammaticis posui pronomen Caji Julii non in MSS. libris fabularum quam Poetici Astronomici non occurrit, teste Jac. Micillo Guib. Morello: Unde Schæferus colligit ea esse alterius & Junioris Hygini, qui scripsit ætate circiter Antoninorum. * De Hygino qui post captam Anno U. C. 707. Alexandriam à Julio Cæsare Romam dicitur advectus fuisse, videndus in primis Nicætonius Bibl. veteris Hispanæ libro & capite primo.

(b) Polyhistores dicti præter Hyginum Cornelius Alexander Grammaticus atque Iulianus Alexandrinus. Etiam Solinus Collectaneæ suæ Polyhistorum inscripsit, & notat ætate eruditum suum de notitia librorum opus (cujus posterior pars postuma hoc anno 1708. vidit lucem) Dan-Georgius Morhofius.

(c) Notata sunt Hygini scripta deperdita ab Elia Vineto ad Sveton. c. 20. de Grammaticis. Vossio lib. 16. de Hist. latin. c. 20. & Harduino in elencho auctorum à Plinio majori laudatorum.

Liber secundus de agricultura, Charisius 1. Gram. p. 115. licet Columellæ codices quidam pro Julio Hygino habent Græcinum lib. 1. cap. 2. Sed Hygini nomen recurrit lib. 9. c. 2. & 13. ubi de apibus eum diligenter scripsisse Columella significat. *De arte militari*, Sarisber. VI. Policratici c. 19. *De proprietatibus Deorum*, Macrobi. III. 8. *De Diis Penatibus* liber. Macrobi. III. 4. *Libri de vita rebusque illustrium vivorum*, quorum sextus laudatur à Gellio lib. 1. c. 14. & Jo. Sarisberienſis V. 7. policratici. Ex hoc opere videntur quæ de Africano habet idem lib. VII. c. 1. * Laudantur etiam ab Afconio Pediano in Pisonianam, & S. Hieronymo præf. libri de Scrip- toribus Ecclesiasticis. Eisdem, an *exemplorum* librum idem in Chron. Euseb. quod & in libro Hygini historiae singulae conscriptæ declarant. *Exempla* Gellius X. 18. *Commentarii in Virgilium*. Servius & Gell. Neque aliud fortasse opus è quo Gellius XVI. 6. illa de bidentibus refert ex Hygino Julio in quarto librorum quos de Virgilio fecit. Intellego enim quartum sive ut in Macrobii codicibus VI. 9. legitur quintum commentariorum in Virgilio librum. Ita sæpe in Græcis scriptoribus τὰ περὶ Οὐρανὸς τὰ περὶ Οὐρανίας, τὰ περὶ Ἀρκάδου notant commentaria in illos poetas, ut alibi notavi. *Cinna Propempticon*, Charisius 1. Grammat. p. 108. seq. *De familiis Trojanis* Serv. ad V. *Æneid.*

III. Exstant sub Hygini nomine stylo humili & plebejo sermone descripta ac vix cuiquam antiquorum laudata: *Liber fabularum* 277. quibus præmissæ genealogiæ breves *Mythica* ad Hesiodi Theogonia & Apollodoro passim dissidentes. Hinc *Genealogiarum* titulum libro præfixum in MS. Frisingensi reperit Micyllus. Etiam auctor ipse scripsisse se Genealogias testatur lib. 2. Poët. Astronom. c. 12. de Perseo. *Græcæ fuerunt Gorgonum custodes, de quoin primo libro Genealogiarum scripsimus.* Opusculum hoc ipsum ad Poetas & totam veterem Mythologiam intelligendam haud inutile, videtur longe plenius olim fuisse & ab auctore divisum in duos libros (a) sed ad nos mutilum turbatumque pervenit. Plura quam nos hodie

(a) Epitomen nos tantum habere putabat Barthius, confectam à nescio quo Aviano vel Ammiano, cujus nomen reperit in MS. Idem visum Gerh. Jo. Vossio lib. III. de vitis sermonis c. 12. & viro Cl. Thomæ Galeo in diss. de scriptoribus Mythologicis p. 40. ubi ait Grammaticum quemdam in MS. penes H. Vossium testari se eam fecisse Maximo & Apro Coss. Reinesius affirmat centonem esse è variis auctoribus constipatum l. 3. Var. lect. cap. 2. p. 373. & c. 8. p. 480. Thom. Mankerus in diss. de autore Mythol. Hyginianæ, cui etiam Porri Scriverii de Hygini commentariunculam inseruit, suspicatur à terrigena quodam Aviano tempore propemodum rei Romanæ jam emorientis, undique ex Servio, Scholiaste Germanici aliisque veteribus Scholiastis, & mythologis consarcinatam. Lib. 4. Poëtici Astronomici c. 13. adducuntur versus petiti ex Prudentii lib. 3. contra Symmachum. Sed utique versus illi adjecti videntur ab aliena manu, nec in primis exstant edi-

die in illo pridem legisse se innuit S. Paulinus, cujus hæc sunt Poem. ult. adversus gentes v. 131.

*Ista quidem mulier (Vesta) sicut commendat Hyginus
Stamine primo nova vestem contexuit olim
Nomine de proprio distamquam tradidit ipsa
Vulcano, qui tunc illi monstrarat opertos
Custodire focos. Hic rursus munere letus
Obtulit banc soli per quem deprenderat ante
Martis adulterium. Hunc omnis credula turba
Suspendunt Soli per Vulcanalia vestes.*

Fabulas Hygini primus edidit *Jacobus Mycillus* Basil. 1534. fol. præmissis (a) Poetico Astronomico. Separatim quoque prodierunt Lugd. Bat. & Amstelodami apud *Gaasbekios* 1670, 12. cum emendationibus notisque ex *Casp. Barthii Adversariorum* opere collectis. * *Fabulae* Hygini recensitæ ab *Hieron. Commelino* prodierunt una cum *Fulgentii Mythologicis*, & *Allegoria Virgilii*, *Albrico*, atque *Firmici* libello de errore profanarum religionum, *Heibelberg*. 1599. 8. *Si credere famæ licet*, inquit *Tho. Munckerus*, emendaverat jam olim *Hygini fabulas ex veteribus libris*, & *Hamburgum* uti ibi publicarentur miserat *Jo. Pricæus*. Fabulis Hygini, genealogiarum titulum in quibusdam Codicibus præfixum non mirabitur qui primum caput leget, licet longe plura in cæteris sint opido à genealogiarum argumento aliena. Multa Hyginum ad verbum pæne, ordine in multis præpostero transtulisse ex *Apollodoro* Græco scriptore, neque nominasse, observat *Scipio Tertius* commentario de *Apollodori*, idque voluit patefacere in prægrandi volumine, quo scripsit de his, quæ Latini de Græcis Scriptoribus patefecerunt.

IV: *Poeticon Astronomicum*, sive ut mavult *Scheferus*, *Poetica Astro-*

tionibus. *Scaliger* ad *Eusebii* p. 10. non invitum se concedere ait hunc mythologum conversum fuisse ex Græco, quod ita verum esse potest, ut ex Græcis auctoribus sua hausit. Quam in sententiam *Munckerus* quoque, ut credamus, inquit, bonam partem hanc fabularum ex *Hygino* esse desumptam, negari tamen non potest, cum non pauca illis esse alienando adfuta, tum nonnulla ab homine Græce non valde docto in latinum sermonem versa. *Poeticon Astronomicum* ex *Eratoſthene* & antiquioribus concinnatum esse notat idem *Scaliger* ad *Manilii* lib. 1. p. 34. Sane *Eratoſthene* *Catasterismos* fere integros libro suo inseruisse collatio ostendit & notavit præstantissimus *Oxonienſis* *Episcopus* in sua ad illos præfatione, etſi *Salmasius* lib. de annis *Climactericis* p. 194. existimavit ab *Hygino* transcriptam *Sphæram Græcicam* *Nigidii Figuli*.

(a) In eodem volumine quod iterum Basil. ex officina *Hervagiana* prodit A. 1549. fol. in ætate excusa sunt *Palæphatus* & *Phorourus* latine, *Fulgentii Mythol.* & de vocibus utriusque, *Albricusque*, tum *Aratus* & *Procli Sphæra* græce & latine, & *Metaphrasibus* *Arati* Germanico auctore.

Astronomica ad M. Fabium (a) Libris IV. (* prout in recibus Codicibus distinguitur) quorum (1.) de mundi ac sphae utriusque partium declaratione (2.) de signorum caelestium riiis (3.) de descriptionibus formarum caelestium (4.) de quocirculorum inter corpora caelestia notatione & planetis. Primum Venetiis An. 1482. & 1485. curante Erhardo R. Germano, deinde ibidem apud Aldum Anno 1497. postea nix Agrippi 1535. emendante ad Codices MSS. Sotere, & anno Basileae cura Micylli, qui praeter fabulas Hygini etiam notatiunculas quasdam in ora libri adjecit. Ratholti editio secuta est illa Ludovici Vivis Paris. 1536. Micyllianam Ja Parantius ibid. 1578. Joannes de Gabiano, Lugd. 1608. Joannes Scheferus qui notas & indices addidit Hamb. 1616. Soteris ~~indoluit~~ expressit in plerisque Guil. Morellus Paris. Morellum Commelinus ex officina Sanctandrea Anno 8. & Thomas Munckerus, qui praeterea usus excerptis quocodicum MSS. (b) & cum Hygino diligenter contulit quid e Scholiastis veteribus, Mythologis, Poetis, aliisque ptis ad eum castigandum illustrandumque facere potest. Enumum itaque praestantissima est, quae Mythographis Latinis a ma Munckero illustratis praefixa, prodiit una cum *Fabii Plidii Fulgentii (c) Mythologiis*, in tres libros distinctis, & *Cat* by

(a) *M. Fabium Quintilianum* Volaterrano: Equidem negat Scheferus, quia Eloquentiae laudem discrete tribuit Hyginus huic Fabio. At equidem, ni tempnet, dubito utrum tanti momenti sit hoc argumentum. * Quin ait Hyginus e hujus Fabii perspicere posse, quod Grammaticus non versuum moderatione tanru historiarum quoque varietate praestare debet. Id quod traditum a Quintiliano Instit. ut pulchre observavit Nicolaus Antonius: Ad hoc opus respiciens Joar risberienfis Hyginum laudat II. 18. Policratici, & Isidorus de natura rerum c. 147. ante hos Marcianus Capella.

(b) * Astronomici Hyginiani Editionem molitus fuerat Janus Ulitius, ut ravii Epistolis p. 95. apparet, & hujus Ulitii collatione quatuor Cod. MSS. cum ne Parrantii Munckerus in expoliendo Hygino usus est.

(c) *Mythologicam Fulgentii* lucem primum adspexit Mediolani An. 1487. cu mentariis Jo. Baptista Pit, sed quos levioris momenti esse Munckerus affirmat. T gustae Vindel. cum Jacobi Locheri commentariis Anno 1521. Hinc Basileae apud 1535. 1549. cum Hygino & aliis & annotatiunculis Micylli. Prodiit etiam An. 1566. 8. ibid. ex officina H. Petri cum Fulgentii Episcopi operibus, quae recusa 1587. ibid. apud Sebast. Petrum filium cura Henrici Justi. Micyllianam editio secuta Parisiensis est A. 1578. & Lugdunensis A. 1608. Imprimis vero laudata est (Itiniana A. 1589. 8. cum Hygino aliisque duobus Fulgentii opusculis & libello Hujus praecipue vestigiis insitit Munckerus, usus praeterea duobus MSS. Leiden Idem in prolegomenis exhibet supposititiam *Fulgentii Mythologicam praefationem* Jacobus Faber Daventriensis in veteri MS. reperit, & ex Fabri idiographo, quae Lovanii in Bibl. Augustinensium, edidit Jacobus Revius in Historia Daventria Editionem Fulgentii Munckerianam nimis ut solet acerbe perstringit Jac. Gron fragmentum Stephani Byz. de Dodone p. 33. seq.

pytero Carthaginienſi inſcriptis, libello de continentia Virgiliiana (a) ad Chalcidium Grammaticum, & altero (ad eundem) de priſco (b) ſermone: *Laſtantii Placidi* argumentis (c) *Metamorphoſeon Naſonianarum*, & *Albrici* (d) Philoſophi commentariolo le imaginibus Deorum Amſt. 1681. 8. 2. Volum. Johannes quoque Scheferus utrumque Hygini ſcriptum cum ſuis commentariis & præclaris indicibus, ac Thomæ MuncKeri notis atque emendationibus in Mythologiam, ſed quas ipſe deinde auctor nimium feſtinatas conſeſſus eſt, edidit Hamburgi 1674. 8. In MuncKeri editione Poeticon Aſtronomicum imaginibus æri incifis eſt exornatum, quas ex Grotii Arateis editor depromſerat, uti Soter in ſuo Hygino illas exhibuit, & Micyllus deinde ac Commelinus ſervavit ex Ptolemaica διαγραφή. Equidem hoc genus ornamenti omiſſiſſe ſe ait Scheferus, quod ſciret illas, quæ in antiquis editæ occurrunt, nec veteres eſſe, nec aſteriſmos rectè exhibere diſpoſitos, quod idem etiam de Grotianis paulo ante in Germanico obſervare memini. * Scripta Hygini, quæ exſtant, prodire etiam Baſil. ex Officina Epifcopii 1570. fol. una cum Palephato, & aliis.

V. *Liber Gromaticus ſive de limitibus conſtituendis*, qui ſub Hygini nomine exſtat, ſed junior eſt, & Trajan. Imp. meminit, commemorabitur nobis infra libro IV. inter ſcriptores Agrimenſorios.

VI. In-

(a) De hoc dixi ſupra lib. I. c. 15.

(b) Hunc librum cum Fulgentii Mythologicæ ediderant Pius, Micyllus & Commelinus: cum Nonio Macello Madr. Junius nimium ſibi quandoque licere ratus Anno 1565 8. Juniumque ſecuti Pariſenſes A. 1585. 8. ac denique Joſias Mercerus ibid. 1614. 8. Præterea cum Iſidori Hiſp. Originibus Bonaventura Vulcanius A. 1575. fol. optimo codice uſus, & in Auctoribus latinæ linguæ Dionyſius Gothofredus Genev. 1602. 2622. 4. Ceterum neſcio, an fidem apud cordatos lectores inventurus ſit. præſidens MuncKeri ſuſpicio, qua conjicit *Fulgentium in hoc libello licere ſibi arbitratum ut auctoritatem advocaret complurium ſcriptorum qui nunquam videntur exiſtiſſe, certe aliis incomperiti ſunt, quod ejus aſate magna ſui parte non à Gothis tantum, ſed ab ipſis Chriſtianiſ præpoſtero religionis Zelo ſpoliata eſſent Bibliotheca.* Rectius notarunt viri docti Fulgentium, quando Græcos ſcriptores allegat, uſum veteribus latinis Græcorum illorum auctorum verbonibus.

(c) De his dictum ſupra lib. I. c. 15.

(d) *Albricus ſive Alfricus* Londinenſis floruit circa A. CHRISTI 1217, & librum iſtum de imaginibus Deorum ſive *Poetram* ut vocat Bradvvardinus in cauſa Dei contra Pelagium p. 157. ſere collegit ex Fulgentio. *Poetarium* vocatur in Cod. MS. Regiæ Pariſ. de quo Labbeus Bibl. nova M.S. p. 272. Non integrum autem ediderant Micyllus & Commelinus, quali in ædibus Voſſianis uſum fuiſſe ſe teſtatur Cornelius Tollius ad Palephatum p. 165. Sed nec MuncKerus integrum dare potuit, quoniam Voſſius ea de re appellatus reſpondit ſe vel non aſſe Tollio vel certe commodariſſe, nec poſtea cum diem ſuum vidiſſet Tollius reſciſſe quid eo libro factum ſit, & hæredes quoque Tollii negarunt in apelleſtile ejus libraria ullum à ſe Albricum inventum. Idem Tollius p. 242. ex eadem ſ. Voſſii Bibl. meminit mythologi antiqui inediti Albrico Boccatioque longe antiquioris, qui ex eo multa deſumſerint, etſi recentioris Servio & Fulgentio, à quo ipſe vicifſim non pauca fuerit mutuatus.

VI. Indicem scriptorum ab Hygino & interpretibus Græci Poetæ Arati laudatorum junctim dedi lib. 3. Bibliothecæ Græcæ cap. 18. Sed placet à solo Hygino memoratos hic referre separatim :

INDEX SCRIPTORUM

ab HYGINO laudatorum ad paginas editionis Munckerianæ.

p. 343. *Poeticon Astronomicum* (a) liber incipit.

- A** Schylus p. 376. 384. 411. in 386. 392. 400. 403. 415. 417.
Phorcylin 376. Prometheo
soluto 371. 424.
Aglaosthenes . 358. 387.
Alexander (Ætolus) 395.
Amphis Comicus 356.
Anacreontis versus . 370.
Aratus . 359. 370. 389. 401. 431.
449. 461. 465. 466.
Qui Argolica conscripserunt .
367.
Ariethus (A'εῖδθ· aliis A'paiθθ·)
Tegeates, historiarum scriptor
358. 370.
Aristomachus 407.
Asclepiades (Myrleanus) 395.
Auctor versuum quibus dicta
septem Sapientum compre-
henduntur 278.
Callimachus . 390. 400. 406. 408.
Cicero 467. in Phanomenis . 49.
Cleostratus Tenedius . 379.
Conon Samius . 400.
Qui Cretica conscripsit . 367. in-
fra in Epimenide .
Diogenes Erythræus . 405. male
al. *Diogenetes* .
Ennius 24.
Epimenides 248. 367.
Eratosthenes . 361. 363. (ubi ejus
versus) 369. 371. bis. 377. 382.
Eubulus . 404.
Evhemerus . 377. 379. 417.
Eumelus Corinthius . 256:
Euripides 20. 24. 374. 375. 376.
377. 394. in Andromeda 374.
376. Menalippa 390.
Hegesianax 370. 381. 404. (phæ-
nomenon scriptor.)
Hegesias 415.
Heraclides Ponticus 415.
Hermippus de sideribus . 366.
399-
Herodotus Milesius 360.
Hesiodus 356. 391. 401. 407.
Homerus 256. 360. 366. 397. 411.
Iliad. B. 378. Odyssæa 467.
Ister 409. 403.
Leo qui de rebus Ægyptiacis scri-
psit . 304.
Musæus 379.
Orphei *lyra* . 372. carmen quo
Deorum progeniem apud in-
feros laudavit. 371.
Ovidius 256.
Panyasis 369.
Parmeniscus . 360. 378.
Petellides Gnoffius , Historia-
rum scriptor . 366.
Pherecydes 361. 391. 395.

Phi-

(a) Præter scriptorem sphaeræ , obscurius ab Arato dicta planius se profectum profetur Hyginus pag. 346.

AB HYGINO LAUDATOR. Lib. II. c. 1. 365

hus 413.

is 408. 411.

r 390.

us Rhodius 381.

les 375.

us 402.

primus de rebus Astrolo-

gicis disquisivit & primus ar-
& non appellavit, natione Phœ-
nix. 360.

Tbamyris à Musis excæcatus
370.

Theseus eruditus omni genere
artium. 370.

In libros tres *Mythologica Fulgentii*, commentarium Joan-
nensis memorat Joannes Lelandus pag. 307. de Scriptoribus
tannicis. Christianum esse scriptorem illum Fulgentium,
abium est: num autem Ruspeni tribuendi sint hi libri,
n olim dubitavit Sigebertus. Itaque Bollandus in Actis
14. Januar. T. I. p. 972. mavult illos tribuere Fulgentio
no & Neocarthaginensi Episcopo, qui sæculo VII. cla-
erum & illud parum verisimile videtur Nic. Antonio, quem
V. 1. Bibl. veteris Hispanæ pag. 237. seq. In Codice Got-
i 600. annorum, cujus lectiones à Gudio editioni Basileensi
Petri 1543. 8. adscriptas possideo, hic præfigitur titulus
Planciadis Fulgentii V. C. Mythologiarum Fabularum lib. incip.
Planciadi tribuit etiam Joannes Wovverus, cujus manus
tos, & illustratos à capite ad calcem hosce libros itidem na-
lex auctione Gudiana.

PHO. MUNCKERI Index Scriptorum à
FULGENTIO laudatorum

Maginas editionis Mythographorum Latinorum. Amst. 1608. 8.

entia Virgil. pag. 137. & de prisco sermone p. 167. incipit.

creon antiquissimus au-
or. 57.

ander. 45.

enesqui de picturis disse-
07.

nas in moralibus 182.

nas Heracleopolites in
ria Alexandri Macedo-
8.

on. 45.

nus Jatrofophistes. 122.

hanes in Epico carmi-
5.

Apulejus in libris Metamorpho-
seon. 113. 179.

-- In Asino aureo. 175. 180.

-- In libro de Republica. 180.

Aristophontes Athenæus in li-
bris, qui Dysarestia nuncu-
pantur. 116.

Aristoxenus in Lindosacemia-
rum libro 81.

Artemon. 46.

Battades. 132.

-- In Paredris. 142. *Bacis* dici-
tur pag. 169. Et videtur ita

etiam

- etiam locis duobus prioribus scribendum.
- Beatinius augur. 96.
- Bebius Macer. 171.
- Callimachus in Cæcia. 180.
- Callimorphus in Pisæis. 180.
- Calphurnius in Phronesi comædia. 177.
- Campester in Catabolicis. 142.
- Carneades in Telefiaco libro 145.
- Chrysippus de Fato 28. *Fortasse is liber est quem nec Socrates ab eo scriptum laudat Antimachus in præfatione in Sibyllas. ita Munckerus.*
- Cincius Alimentus in Historia de Gorgia Leontino. 172.
- Cornelius Tacitus in libro Facetiarum. 183.
- Crispinus in Heraclea. 178.
- Dardanus in Dinameris. 142.
- David Propheta. 66. 146.
- Democritus in Physiologumennon. 120.
- Demosthenes pro Philippo. 174.
- Dionysius in Græcis articulagionibus. 154.
- Diophantus Lacedæmonum autor. 28.
- Diophantus Lacedæmonius de Sacris Deorum. 170.
- Dromocrides in Theogonia. 96.
- Ennius in Alcestide comædia. 175.
- Epicharmus Comicus 104. 111.
- In Diphilo comædia. 48.
- Euxemenes (a) in libro *Συλλογῆς* *μῦθων* v. 47.
- Euripides in Tragœdia Electræ 112.
- In Tragœdia Iphigeniæ 1.
- Felix Capella in Nuptiis Merri & Philologiæ 181.
- Fenestella. 183.
- In Archaicis 106. al. *Malis.*
- Flaccus Tibullus (b) in Enæ comædia. 177.
- Fontejus in oratione pro Nrinis. 169.
- Fulgentii liber Physiologic medicinalibus causis, & d prenario ac novenario nro 149.
- Gabius Bassus. 179.
- Hellanicus in Dios Polytychi 36.
- Heraclius. 36.
- Hermes Trismegistus. 127.
- In Pimandro libro. 48.
- Hesiodus in Bucolico carni 102.
- Homerus 41. 103. 107. 111. 146. 148. 164.
- Juba in Physiologis. 72.
- Juvenalis. 81.
- Labeo, interpres Tagetis & cidis. 169.
- Livius poeta. 59.
- Lucanus 59. 183.
- Lucilius. 177.
- Lucretius comicus. 184. leg cilius.
- Manilius de Deorum Hymn 172.
- Marcus Cornutus in Sat 175.
- Memor in Tragœdia He 177.
- Menander in disexapatonc dia. 102.

(a) Voss, Echemenes.

(b) Statius, *Cæcilius* in *Meli. Godol.*

A FULGENTIO LAUDATOR. Lib. II. c. i. 367

- nor Musicus *κρηματωσων* 32.
 as. 168.
 in Philemporo comœdia.
- Diobolaria. 180.
 oras in Disthemistea libro.
- de Pontificalibus. 174.
 us in Theogonia. 126.
 is in metamorphoseon. 83.
 us 179. In Pseudone co-
 lia 173.
 Tragedia Thyestis. 183;
 achius. 178.
 ius Arbiter. 32. 80. 124;
 180. 181. 182. 183.
 lustion. 156. Barthius leg.
tyrico.
 orus. 45.
 47.
 foralibus. 76.
 s. 178. 180. 182.
 Trinummo. 68.
 Distellaria. 162;
 Iacchide. 178. 179.
 Minaria. 177.
 Curculione. *ibid*.
 Mercatoris comœdia. 173.
 Lacisto. 174.
 Casina. 175. 182.
 Milite glorioso. 181.
 Vidularia. 182.
 yrius in Epigrammatis.
 58.
 rtius. 176. 179.
 us Fabius Lucullus in Epi-
 armine. 178.
- Rabirius in Satyra. 183.
 Rutilius Geminus in Astyanactis
 Tragedia. 171.
 — In libris Pontificalibus. 172.
 Salomon. 69.
 Sallustius. 147.
 Serapion Ascalenites. 46.
 Socrates Atticus in libro Theo-
 logumenon. 111.
 Socrates Cizicenus in libris Hi-
 storiz. 87.
 Stefimbrotus Thrasius de morte
 Polycratis. 168.
 Sutrius Comœdiarum scriptor.
 124.
 Succius in Comœdia Piscatoria.
 181.
 Tages in Aruspiciis. 182.
 Terentius. 18. 70. 86.
 Tertullianus de Fato. 174.
 Thales Milesius. 89.
 Theocritus Antiquitatum histo-
 riographus. 39.
 Theophilus Philosophus. 96.
 Theophrastus in Moralibus. 69.
 Theopompus in Cypriacocarmi-
 ne. 36.
 Tiberianus. 62. 183.
 — In Prometheo. 120.
 — In Libro de Socrate. 154.
 Varro. 170.
 — In Mysticorum libro. 172.
 — In Pontificalibus. 173.
 Varro in Corollaria. 180.
 Virgilius. 8. 90. 105. 173. 178.
 — In Georgicis & Bucolicis. 104;
 — In Sexto Æneid. 128.
 Zenophanes Heracleopolites. 47.

l. *Albricum* urbis Londinensis alumnum temporibus Joannis
 rici III. Regum Angliæ celebrem (Henricus III. Joanni A.
 . successit) laudat, & librum ejus de origine Deorum vidif-
 se

se se testatur Jo. Lelandus pag. 301. de Scriptoribus Britan-
 Alius itaque Albricus Remensis, quem citat Jo. Saresberien-
 1. Metalogici cap. 5. & quo præceptore usum se fuisse refert.
 qui scripsit non diu post A. 1159.

C A P U T II.

DE M. VELLEJO PATERCULO.

*Velleji ætas & libri duo Historiarum. 1. Editiones : 2. Fra-
 tum ei tributum de victoria Suevorum à Romanis rep
 3. Francisci Asulani sententia libros duos Historiarum
 iis pro supposititiis. 4*

I. **P** (a) VELLEJUS PATERCULUS ex equestri &
 Romanus, variis muneribus functus, denique cur-
 tre suo à Tiberio Imperium auspiciato factus prætor, an-
 17. ejus Imperii, Urbis 783. qui erat CHRISTI 30. condidi-
 cinctam *Historiam* inscriptam (b) M. Vinicio Cos. *libris I*
 extant, sed ita, ut *prioris* partem majorem desideremus,
 in perstringendis breviter variarum gentium ante Romam
 ditam rebus versata fuisse videtur. Liber *posterior*, hist-
 Romanam ab Urbis Origine libro priore cœptam persequi
 excessum Livie Augusti conjugis matrisque Tiberii. Anno
 ut præstantissimo Dodovello visum, quinquagenarius cæsus
 Tiberio ob amicitiam Sejani: itaque quod toties præmittit,
opus sive justæ Historiæ volumina II. 48. 99. 103. 114. 115.
 quam fortassis à Vellejo elaboratum, certe lectum (quod
 stet) meminisse fuit. * Vellejum capite & calce, in medic
 (lib. 1. cap. 8.) sexcentorum annorum spatio deminutum a

(a) *Publius* Vellejo prænomen dant Taciti Codices III. 39. Annal. &
 nus, & prima editio B. Rhénani; & Vellejus Burerianus. MS: teste Valente-
 lio & Jacobo Schegkio. Itaque hoc jam magis probo, licet alibi Codices
 ni secutus *Marcum* prætulit, & video in editionibus quibusdam *Cajum* ap-
 Sed *Cajum* Vellejum ayum suum noster appellat II. 76. Fuit is forte C.
 Senator, secta Epicureus, cui Cicero collocutoris partes tribuit in *libris de*
re Deorum. Alius C. Vellejus in veteri inscriptione apud Sponium p. 89.
 M. Vellejus apud Ciceronem 3. philippica c. 10. pro quo alii codices Vehi-
 hibent. Vitam nostri ex ipsius scriptis diligenter & ingeniose ut solet coll-
 titissimus Vir H. Dodovellus in Annalibus Vellejanis, qui cum Annalibus
 Jancis, & Stacianis prodierunt Oxon. 1698. 8.

(b) De Vinicio Consule vidi Meursium ad Phlegontem p. 157. & Sam-
 V. C. Annales ad A. C. 30 n. 1.

pervenisse, merito dolet Christophorus Schraderus part. 2. programmata 19. Ex libri prioris parte perdita Priscianus lib. 6. pag. 706. *nec minus clarus ea tempestate fuit Miltiadis filius Cimon*. De Vinicii, cui Vellejus librum suum inscripsit, fratribus P. Vinicio & L. Vinicio videndus Nicolaus Faber ad Senecæ Controvers. 13. pag. 206. Adulandi studium in Vellejo ita reprehendit Jac. Perizonius, ut primas facile in contaminanda utcumque per istiusmodi blanditias historia eum tenere affirmet, animadvers. Hist. cap. 6. pag. 211. Compendium plenum adulationum & digressionum appellat Philippus Caroli in Bibliotheca Romana MS. (a) quo iudice Vellejus sæpe castitatem styli affectationibus castrensibus frangere videtur. Idem visum viro docto, qui *stilum Velleji atrocem* appellat, quod indignans alius (b) & improbens, argutam potius & vivam brevitatem in eo laudandam esse duxit. Jo. Marii Marcæ Tillæti dissertatio de locis Taciti & Velleji inter se pugnantibus legitur inserta Memoriis Academiæ inscriptionum Parisiensis Gallice editis T. 3. p. 437. seq. *Supplementum Velleji* accepti editum esse in 12. à M. *Petro Brinbio*, Pastore primario Arendalensi in Norvvgia, aliis etiam scriptis celebri.

II. Primos Velleji duos, quos dixi libros, è MS. Murbacensi qui unicus hætenus antiquus Velleji Codex innotuit, additis in ora libri castigationibus ac notis brevibus edidit, & Friderico Saxoniz Electori inscripsit *Beatus Rhenanus* Basil. 1520. fol. apud Frobenium, testatus Mediolanensem se codicem à Georgio Merula repertum per plures annos frustra expectasse. Ad calcem subjiciuntur variæ lectiones è Codice vetusto collectæ à *Joanne Alberto Burerio*, incertum an fide & accuratatione debita annotatæ. Ab eo tempore Vellejum ediderunt * Antonius Bonhommæus, Avenione 1532. & Vascosanus 1538. fol. cum Appiano. Basileensem editionem Anni 1542. deserta prima Rhenani, alios deinceps secutos editores notat Gerhardus Vossius in notis ad lib. 2. cap. 75. Illa quemadmodum & 1548. Erasmi nomen præfert, licet Erasmus vivus Vellejum nunquam edidit, defunctus A. 1536. Hinc enumerantur editiones, Basileensis A. 1546. fol. cum Svetonio,

A a nio,

(a) Never Dûcher Baal XXXII. pag. 345.

(b) Memoires de Trevoux 1712. pag. 1475. *Je ne dois pas laisser passer cette occasion de vous demander justice d'un Ecrivain de votre connoissance, qui traite le stile ingenieux de Vellejus de stile atroce, stilus atrox. Que veut il dire? A-t'il une idée bien nette de la prétendue atrocité de stile? Ne prend-il point l'atrocité pour la vivacité, la finesse des expressions, pour cette delicate brieveté qui peint d'un vrai les objets les plus étendus, & qui donne tant de force & tant de beauté aux pensées, pour une elegance pure, mais serrée, qui ne sent point le declamateur, mais l'homme & de qualité & d'esprit? Si c'est là un stile atroce, l'epithete convient à Vellejus.*

nio, scriptoribus Hist. Augustæ, Ammiano &c. Seb. Gryphii Lugd. 1552. 8. Parisiensis Anni 1560. 12. cum Floro & aliis; H. Stephani Paris. 1568. 8. inter Historiæ Romanæ scriptores Latinos, quibus Græcos Xiphilinum & Herodianum, & è recentioribus Pomponium Lætum & Bapt. Egnatium, Sigoniique fastos adjunxit, quatuor Volum. Vellejum deinde ediderint *Aldus Manusius* Pauli F. una cum scholiis, Venet. 1571. 8. * quem temere plura in Vellejo mutasse, & *Claudiani Puteani* notas tunc adhuc ineditas compilasse arguit Petrus Burmannus. (Hæc *Puteani* notæ postumæ primum viderunt lucem in Vellejo notis variorum illustrato per Carolum Aubertum Paris. 1608. fol.) *Frid. Sylburgius* tomo primo Romanæ Hist. scriptorum minorum, cum variis lect. Francof. ap. Wechel. 1588. fol. *Valens Acidalius* cum lectionibus Vellejanis, Patav. 1590. 8. * quas, cum ingenio in illis subinde indulgisset suo, vix deinde pro suis agnovit, de secundis etiam curis cogitare se professus. Vide ejus Epist. LVII. ad Monavium. *Justus Lipsius*, cujus commentariis illustratus prodiit Antuerpiæ ad calcem Taciti An 1607. & 1648. fol. ut minores editiones v. g. Raphelengianam 1591. 8. aliasque jam omittam. * In editione Raphelengiana Anni 1591. 8. subjunguntur Variæ lectiones ex Aldo, Schegkio & Lipsii prælectionibus excerptæ. Prodiit etiam Vellejus * ex Aldi editione expressus cum notis ejus, Schegkiique & Acidalii, atque Lipsii non ante editis modo, sed & ex ejus docentis ore exceptis & à Raphelengio annotatis. Lugd. 1594. 8. Francof. 1602. 12. & cum notis eorundem & Rhenani atque Burerii, Fulviique Ursini, Paris. 1608. fol. unæ cum Tacito Variorum notis illustrato. Vellejum præterea ediderunt *Janus Gruterus*, cum notis inter Historiæ Augustæ scriptores Latinos minores Genevæ 1609. 1653. fol. & Hanov. 1611. fol. & cum castigationibus & notis Rhenani, Burerii, Manutii, Fulvii Ursini, Lipsii, Schegkii, Acidalii, Raphelengi, & Gruteri, Francof. 1607. forma minore. *Ausonius Popma* cum suis notis Franekeræ 1620. forma minore. *Gerbardus Vossius* (a) G. Joannis F. cum notis Lugd. Bat. A. 1639. 12. recusus deinde sæpius ut Amst. 1664. 12. Francof. 1687. 12. *Marcus Zuerius Boxbornius*, Lugd. Bat. 1632. 12. cum brevibus animadversionibus, in tomo primo Historiæ Augustæ, quos 4. Vol. edidit. *Ægidius Lacarrus* cum annotationibus, (b) Paris. 1644. 12. * *Nic. Blancardus* in hist. Rom. epitome Lugd. Bat. 1648. 12. cum Floro, Viadore, Eutropio, &c. *Jo. Henricus Bæclerus*, notis, characteribus

(a) Hujus observationes quasdam castigat Colomesius p. 395. ad Gyraldum.

(b) * Ut Laccari annotationes non magnæ rei videntur eruditis, ita Scioppii, quas nonnulli memorant, in Vellejum observationes, lucem necdum viderunt,

EDITIONES. Lib. II. cap. 2. 371

ibus politicis & indice Vellejum auxit Argentorat. 1642. 1663. 8. *Antonius Thysius* cum suis selectisque variorum notis edidit Lugd. Batav. 1653 & 1667. 8. Hisce accedunt, *Robertus Riguez* Jesuita, qui in usum Delphini paraphrasi notisque & omnium indice vocabulorum ornavit Paris. 1675. 4;

Jo. Hudsonus V. C. qui præmissis *Henrici Dodvelli* Annalibus Vellejanis (a) novissime Paterculum accurate recensitum cum variis lectionibus selectis Variorum notis additis ad voluminis calcem & indice locutionum Vellejanorum vulgavit Oxonii 1693. & 1711. 8. *Christophorus Cellarius* V. C. paulo post defunctus, qui Vellejum cum notis & indicibus edidit Lips. 1707. 12. præmissa annalium Dodvelliannor. tabella.

Prodiit etiam Vellejus sine notis è Lipsii recensione apud Comelin. forma minore Anno 1596. & ex recensione Gruteri, Helmst. 1649. 12. & inter scriptores veteres Hist. Romanæ Ebrodun. 1621. fol. & inter scriptores Hist. Romanæ minores, Amst. 1625. forma minore; & ex Musæo Nic. Blancardi 1648. 12. tum ex *Nic. Heinsii* recensione, Amst. 1678. 12. Castigationes Heinsii ineditas memorat *Jo. Clericus* V. C. T. 3. Bibl. selectæ p. 366. Denique locis parallelis notisque perspicuis Grammaticis atque indicibus in usum scholarum illustratus est ab amico nostro *Christiano JuncKero* Historiographo Ducali Saxo-Hennebergico, Francof. 1707. 8. * Cum notis *Jo. Georgii Walcbii* (b) Meinungensis, qui hodie litteras humaniores cum laude docet in Academina Jenensi, Lips. 1712. 12. præmissis *H. Dodvelli* Annalibus Vellejanis. Londini 1713. 12. nitidis typis, ex recensione *Michaelis Maittaire* (c) cum locuplete indice. Paris. 1714. 12. Cum notis integris Rhenani, Burerii, Manutii, Puteani, Acidalii, Schegkii, Lipsii, Gruteri, Raphelengii, Pompæ, Gerardi Vossii (qui admodum juvenis licet, præclaram tamen lucem Vellejo attulit) Bœcleri, Cellarii, *Nicolai* vero *Heinsii* auctoribus, *Andree Schotti* antea ineditis, (d) notisque suis, Vellejum novissime illustratum dedit eruditiss. Vir *Petrus Burmannus* Lugd. Bat. 1719. 8. adjunctis de Vellejo Lipsii, Jossiique dissertationibus & *Dodvelli* annalibus Vellejanis, præmissaque præfatione, in qua de interpretibus Velleji fertur judicium, & Clariss. Clerici emendationes duas Vellejanas, quas Tomo V. Bibl. novantiquæ ille prodidit, ad examen revocat. *Christophori Adami Ruperti* observationes in Vellejum & Valerium

A a 2 Maxi-

(a) Confer Acta Erud. Lipsiens. A. 1695. p. 114.

(b) Memoires de Trevoux 1716. pag. 1666. Never Bucher Baal XXXII. pag. 545.

(c) Bibl. ancienne & moderne de Mr. le Clerc Tomo V. pag. 141.

(d) Adjunctæ etiam sunt ejusdem Schotti notæ antea ineditæ ad Frontinum de ploniis.

Maximum prodire Norimb. 1663. 8. *Fulvii Ursini* notæ in Vellejum, Sallustium, aliosque una cum fragmentis latinorum Historicorum, Antwerp. 1595. 8. Bonam partem libri posterioris Vellejanæ Historicæ cum notis quibusdam *Philippus Ludovicus Hannekenius* inseruit exercitationibus fundamentorum latininitatis, quas cum Jano Juris edidit A. 1668. 4.

Gallice Vellejum vertit pridem Julianus du Thier, cujus interpretationem sed ineditam memorat Franciscus Crucimanius in *Bibl. Gallica* pag. 279. Recentior Jo. Doujatii versio sæpius lucem vidit Paris. 1672. & 1679. & novissime 1709. 12. (a) Titulus est: *abregé de l' Histoire Romaine & Grecque, en partie traduit de Vellejus Paterculus, & en partie tiré des meilleurs auteurs de l' antiquité*. Denique cum nova Gallica versione Lemovici 1710. 12. *Hispanice* vertit Vellejum Emanuel Sveiro, Antwerp. 1630. 8.

III. Fragmentum, quod tanquam ex *Velleji Gallica Historia* excerptum vulgavit Wolfgangus Lazius commentar. de Rep. Romana Lib. 1. c. 8. non est ejus Scriptoris, quemadmodum ostendunt Marcus Velserus lib. 3. rer. Augustanarum, & Vossius de Hist. Latinis lib: 1. cap. 24. & lib. IX. de Theologia Gentili cap. ult. qui observat integrum paucis insertis legi in Chronico Conradi à Lichtenau Abbatis Urspergensis ad A. C. 1167. * De fragmento, quod sub Velleji nomine vulgavit Lazius, Goldastus vero inter Svevicarum rerum scriptores Francof. 1605. 4. recudi fecit sub titulo *Velleji Galli de victoria Suevorum contra Romanos*, vide etiam Velseri opera pag. 219. 817. & 840. Non ab re Lipsius: quod Gesnerus in *Bibl. annotat Wolfgangum Lazium habuisse Vellejum de bello in Suevos, nugæ arbitramur, sicut & Georgii Merulae, qui de integro apud se Vellejo scripsit, vanitatem ridemus ambitiosam*. Vide Lipsii Centuriam ad Germanos & Gallos Epist. 7.

IV. Porro nimis acutum vidit Franciscus Asulanus, qui duobus etiam Historiarum libris suavissimis notam suppositionis impegit, & in præf. ad Livium questus est Basileenses aliud scelus commississe, historiam rerum Romanarum edentes sub nomine Paterculi, in qua nihil fere latinum legatur, quod Augusti gusti tempora redoleat, quibus eum floruisse velint.

CAPUT

(a) *Acta Erud.* Tomi IV. *suppl.* p. 204.

C A P U T III.

DE PHÆDRO, Fabularum Scriptore.

Phædri ætas & fabularum libri 1. Falli eos qui Phædri has esse negant. 2. De Perotto & Faerno qui ante Pitbæi editionem fabulis Phædri dicuntur fuisse, ibid. Editiones. 3. Obiter de Anonymo latino fabularum scriptore & Laur. Abstemio, ibid. Fabulæ Phædri è Gudiano primum Codice prolatae in lucem. 4.

T PHÆDRUS (a) Thrax, Augusti Imperatoris libertus, sub Tiberio Imperatore, atque ipso fortassis jam de-
ancto (b) versibus senariis suavissimis expressit

Libros quinque fabularum (c) Æsopiarum, quorum quatuor priores Eutycho (d), postremum Phileto Urso Particuloni inscripsit, non vane illi ominatus chartis nomen victurum suis, latinis dum ianabit pretium litteris. Quanquam inter veteres vix quisquam Phædri meminit præter Martialem III. 20. & Avienum præfat. ad suas fabulas. * Vincentius Gravina V. C. lib. I. de ratione poetica ag. 92. picciol ritratto di Terenzio son le favole di Fedro per la purità, semplicità, e grazia. Phædrus dicas, an quod Gudio magis lacet, Phæder, ciccum non interdum; usus tamen & aurium concicium magis fert, ut Phædrus dicatur: neque id veterum consuetudini adversum, sicut Perianthus apud scholiastem Germanici ag. 114. & apud Propertium doctè Menandre, & Menandrus apud

A a 3 Phi-

(a) Marquardus Gudius malebat *Phæder*, licet non latebat virum doctiss. quod veteres etiam dixerunt *Tencrus, Istrus, Evandrus* & sexcenta talia, quæ vide sis apud Claud. Ausonium T. 1. Orthographiæ p. 72. Tho. Munckerum diss. de Hygino p. 31. & Jac. Gronovium pag. 59. ad Arrian. Idem Gudius p. 257. malit scribere *Threx* quam *Thrax*, quod tamen usus & Græcorum *Θραξ* mihi suaserunt retinendum esse.

(b) Ita visum Rigaltio, & Gudio, qui fab. 2. libri 1. per hydrum putant ferum Caligulae ingenium denotari.

(c) Æsopias vocat, non Æsopi, quia ipse materiam quarundam reperit. *Usus vestro genere, sed rebus novis*, ut ait in limine libri V. At mirantur viri docti, quod Æsopios eos intentatum Romanis ingeniis opus vocat Seneca c. 27. consolat. ad Polybium. *Non ideo te usque eo producere, ut fabellas quoque, & Æsopios leges intentatum Romanis ingeniis opus solita tibi venustate connectas.* Num igitur Phædrus Senecæ ignotus erat, aut oblit ille Thracem, ut Lipsio videbatur, ingeniis Romanis annumerare? Vel quæ Bæret conjectura, Phædri libelli adhuc versabatur in manibus paucorum duntaxat priorum, vel certe illorum Seneca cum scriberet haud meminit. Potest etiam aliter ad eum locum responderi. Nam cum trigessimam caput ejusdem libri Senecæ consulo, video eum loqui de Æsopiis legis non versu latino, ut Phædrus fecerat, sed latina prosa ferendis, atque ut ipse loquitur connectendis.

(d) De hoc Eutycho, qui apud Caligulam Imp. gratus fuit, mentio apud Josephum XIX. 3. Antiq.

Philastrium c. 30. ne afferam alia notata Isaaco Verburgio ad Ovidii 2. Trist. 369. De aliis Phædris & illo Platonis & altero Atheniensi Epicureo dixi lib. 3. Bibl. Græcæ c. 1. §. 12. & c. 33 pag. 814. De Thoma Phædro, recentiore scriptore, Bælius in Lexico. Thracem fuisse Phædrum negat Deniseus (a) qui Gallicis versibus ejus fabulas reddidit: sed negat sine causa, nam Phædrus ipse diserte scribit in Piero se natum jugo esse, & turpe ducit Threissæ gentis patriæ decus inertis somno deserere, cum auctores illa numeret Apolline & Musa parentibus editos, Linum atque Orpheum. Pro Thrace in antiquis inscriptionibus, & Codicibus quandoque occurrit *Thres*, veluti *Threx* Θρηξ, ut apud Gruterum p. 955. 4. nec minus *Thrax*. Vide Burmannum ad Petronium p. 225. Usum tamen & aurium consuetudine Thrax magis probatur. Phædrum autem inter captivos Romam fuisse adductum (b) tunc, cum Thraces magno prælio fusi essent, de quibus Sveton. c. 3. August. non est opido verisimile, quoniam inter Caligulæ imperium & illud tempus, quo non Augustus, sed ante ejus principatum Octavius Augusti pater Thraces fudit, intercedunt plusquam septuaginta anni. Per hydram à Phædro notari Cajum Caligulam, de quo Tiberius apud Sveton. c. XI. Calig. prædicavit *senatricem populo Romano, Phædram orbi terrarum educare*, Gudio & Trifano (c) adsentitur idem Burmannus ad Petron. p. 384. Apud hunc Caligulam gratiofus fuit Eutychus, cui libellos suos Phædrus inscripsit, ut notavit etiam Christianus Wase libro de senario pag. 32. Nic. Perottum videtur auctorem fabularum Phædri facere Petrus Sriverius. Certe scriptori antiquo Tiberiani ævi illas prorsus eripit & adjudicat ad Martialis III. 20. Ac Perottum sane si audimus, (d) is cum testatus esset se adolescentem ex Avieno fabulas jambico carmine transtulisse, mox iisdem verbis deinde recitat integram fabulam, qualis de arboribus in Deorum tutela apud Phædrum III. 17. legitur, nisi quod rectius in Phædri hodie extat Codice *pinus Cybela*, quam quod Perottus: *pinus Neptuno*, & Faernus: *Pinum humidis tridentifer rector Jali*. Cæterum nec fabulæ cæteræ Perotti editæ usquam sunt: neque in Avieno fabula illius argumenti reperitur, quam carmine exprimere Perottus potuerit. Igitur Barthius lib. XXXV. Adversar. c. 35. & p. 827. ad

(a) Memoires de Trevoux 1708. p. 790.

(b) Placet hoc viro erudito, M. Gabrieli Schumanno, qui dissertationem de vita & scriptis Phædri Germanice edidit in nova Acerra Philologica Hallensî 1715. 8. pag. 170. 171.

(c) Historia Imperatorum è nummis, Gallice exposita T. 2. p. 303.

(d) In Cornu Copiæ p. 999. Confer Leonhardi Nicodemæ additiones ad Bibl. Neapolitanam Nic. Toppi p. 184. & Bernh. Moneta ad Menagiana Tom. IV. p. 118. seq.

ad Claudian. Phædrum *citra omnem exceptionem Tiberiani scriptorem ævi* professus, Scriverium refellit, Perottum autem imponere lectoribus suis voluisse non dubitat, ratum apud se solummodo Phædrum exstare; itaque versus illius pro suis audacter venditarià se posse.

II. Lucem debent Phædri libelli viro optima, & juvandis literis nato *Petro Pitheo*, qui primus è fratris Franc. Pithæi Codice MS. vulgavit Augustoduni Tricassium Anno 1596. 12. * Laudatur eo nomine Pitheus à Thuano ad Annum 1596. libro 117. Hist. Ad calcem primæ hujus editionis subjectæ sunt lectiones vetustissimi, quem consuluit, Codicis: diligentius hoc deinde fecit Rigaltius in editione Anni 1599. usus etiam Remensî Codice, quem à Sirmondo accepit, lectiones tamen nonnullas Pitheo notatas prætermisissè niteris. Habeo primam Pitheï editionem notatam manu Clarissimi Gudii. Ante Pithæum in illos incidisse oportet Nicolaum Perottum, qui suppresso Phædri nomine nonnullos ejus versus pro suis in copię cornu recitat. Etiam *Gabrieli Faerno* hoc datum vitio est, quasi in suis fabulis elegantissimis sane illis Phædrum imitatus vel æmulatus scripta ejus, ut ait lib. 28. Thuanus, *quæ legerat & penes se habebat suppressisset*. Sed Perraultus, qui Faerni fabulas carmine Gallico reddidit, inficiatur Phædrum Faerno unquam visum fuisse. Fabulas vero à Pitheo editas antiqui illius Phædri esse negarunt Vossius in Aristarcho II. 16. & Petrus Scriverius ad Martial. III. 20. Sed negarunt præter rationem, cum nihil illis fabulis sit tersius, ac venustius, & Tiberii se temporibus perspicue vindicet Phædrus ipse de Sejano actore teste: ac iudice suo conquerens prologo libri tertii.

III. Prodierunt ab eo tempore cum notis *Conradi Rittersbusii* (a) (qui eodem anno 1596. Altdorffii Phædrum recensuit illustravitque) & spicilegio *Casparis Scioppii* Lugd. Bat. 1598. 8. In hac editione habentur etiam *Celii Symposii* ænigmata cum notis Josephi Castellionis, fabulæ Græcæ Babrii & Ænigmata veterum Poëtarum Græcorum Latinorumque. Repetita editio est Antwerp. 1610. 8. additis animadversionibus *Juannis Meursii*, parum felicitis in hoc scriptore, ut jam observatum viris doctissimis, Aristarchi. Eodem anno *Isaacus Neveletus*, Phædrum cum notis suis recudi curavit inter fabulas variorum auctorum Græcas 297. Æsopi, (b) 40. Iphthonii, 54. Gabriæ S. Babriæ, & Latinas 60. *Anonymi veteris*

A a 4 in

(a) * Operam à Rittersbusio in Phædri fabulis præstitam laudat, & à Rigaltio contentam ægre fert atque indignatur doctissimus, & de Phædro singillatim præclare promerit Petrus Burmannus ad Petronium p. 512.

(b) De Æsopo & aliis Græcis fabularum scriptoribus dictum à me est lib. II. Bibl. græc. cap. 9.

(a) in Bibl. Palatina reperti, versibus elegis, tum fabulas 42. *Avieni* (b) eodem carminis genere scriptas, denique *Laurentii Abstemii*, Maceratensis, (qui circa A. C. 1522. scripsit, & cujus annotationes quasdam in varia auctorum loca Gruterus inseruit tomo primo *Lampadis Artium*) fabulas 199. sermone soluto. ap. Commelinum 1610. 8. Repetita hæc editio Francof. 1660. 8.

* Aphthonius, Gabrias, & cum Rigaltii notis Phædrus Hanoviæ apud Wechel. 8. Phædrus separatim cum *Neveleti* notis Lubecæ 1622. 8. apud Samuelem Jauchium. *Anonymi* veteris Christiani fabulæ 60. versibus elegis non in scitè descriptæ, in Ulmensi editione distinguuntur in libros duos, alia in tres. Sed Neveletus illas distinctiones, quarum in Palatino MS. & Veneta editione nullum vestigium reperit, rectè prætermisit, conjiciens illam confictam esse à *Rimicio*, qui *Æsopi* fabulas nonnullas soluto sermone latino, & Germanico circa A. C. 1452. expressit, inscripsitque Antonio tituli S. Chrysogoni presbytero Cardinali A. 1459. defuncto. Prodiere Mediolani 1480. 4. & sæpius deinde una cum Anonymo illo alibi. Idem Neveletus notat Anonymum passim Phædri vestigiis insistere, ita ut Phædri simia dici mereatur. Qualis autem fuerit, vel quando vixerit, incertum est, etsi constat eum jam à scriptoribus sæculi XIV. allegari. Apud Jul. Cæsarem Scaligerum lib. IV. Poetices pag. 728. *Accius* vocatur, & laudibus effertur in cælum. Alii *Romulum* (c) appellant, vel *Salonem* Parmensem teste Gyrardo & Daumio. Vide & Barthium III. 22. Adversar. ubi *Romali* vel *Bernardi* venit nomine. Diversæ sunt tamen licet itidem 60. quæ sub *Romuli* nomine ad Tibertinum sive Tiberinum filium à *Rimicio* & aliis editæ sunt, prosa non versu scriptæ ante annos circiter quin-

gen-

(a) Nonnullas ex his fabulis Rigaltius è MS. Victoriano inseruit notis ad Phædrum, & ad lib. 1. fab. 2. scriptorem vocat fabularum ante centum annos Venetiis excusum, & in Bibl. Pauli Petavii V. C. & in Victoriana Parisiensis MStum. Editus est plus simplici vice non tantum Venetiis, sed Ulmæ quoque in Germania & in Galliis. In Ulmensi editione distinguuntur fabulæ hujus Anonymi in libros duos (non tres, ut legas in Menagianis p. 72.) ita ut liber secundus incipiat à fabula 21. Sed Neveletus illam distinctionem, cujus in Palatino MS. & altera editione nullum vestigium reperit, rectè prætermisit, conjiciens illam confictam esse à *Rinuncio* quodam, qui has fabulas soluta oratione latina & Germanica convertit. Idem Neveletus notat hunc scriptorem passim Phædri vestigiis insistere, ita ut *Phædri simia* dici mereatur. Qualis autem fuerit, vel quando vixerit, incertum est, etsi constat eum jam à scriptoribus sæculi XIV. allegari. Apud Jul. Cæsarem Scaligerum lib. IV. Poetices p. 728. *Accius* vocatur, & laudibus effertur in cælum. Alii *Romulum* appellant, vel *Salonem* teste Daumio. Vide & Barthium III. 22. Adversar. ubi *Romali* vel *Bernardi*. venit nomine, In Codice Regis Galliarum 893. inscribuntur hæc fabulæ *liber Æsopi* (*Æsopi*) teste Labbeo Bibl. nova MSS. p. 66.

(b) De hoc infra lib. III.

(c) Romulus junior, Petri Mosellani æqualis, vir doctus & Julii Pflugii in Italia præceptor. Vide Petri Albini Chronicon Misnense p. 357.

gentos. Ex his fabulæ quinque & quadraginta respondent totidem fabulis apud Anonymum. Cætera quindecim, extravagantes à Rimicio vocantur, quod nempe Anonymus illas non habet, habet tamen plerasque Phædrus, cujus etiam verba ipse sæpe servavit iste Romulus, perinde ut alter *Auctor Antiquus*, cujus fabulas 67. ex Phædro fere desumptas & soluta oratione expressas è Codice MS. If. Vossii, quem ab avunculo suo Jacobo Gronovio utendum acceperat, primus edidit notasque suas & Romuli fabulas addidit *Jo. Fridericus Nilant*; Lugdun. Bat. 1709. 8. (a) Ejuscemodi fabulas in prosam leviter è Phædro solutas in codice Divionensi quoque Gudius reperit, à quo restitutas primus Clariss. Burmannus dedit quinque, in prioribus Phædri editionibus haud obvias. *Laur. Abstemii*, Hecatomythium utrumque, (b) quorum prius A. 1498. alterum 1505. primum edidit, prodiit etiam Tiguri in 8. sine anni nota cum Æsopi fabulis, quas Hermannus Canonicus S. Augustini ait ex oratione ligata se in solutam vertisse, nec non fabulis Aniani, quas Hadr. Barlandus & idem Guilelmus in prosam transtulit, fabulisque Æsopi, quas verterunt Laur. Valla & Rimicius: nec non fabulis excerptis è variis scriptoribus. Phædrus Paris. 1629. apud Sebast. Chapeletum, forma minore. Cum *Gallica* versione profana *Albini* (D. de Saint Aubin, ejusdem qui Terentium quoque Gallice transtulit) Paris. 1647. 12. Hanc versionem cum animadvertionibus in eam suis, etiam Phædro secundum à se recensito atque illustrato adjunxit *Tan. Faber Salmur.* 1665. 12. quæ editio recusa Anno 1673. 1689. &c. *Jo. Scheferus* Phædrum primum cum notis suis perquam eruditis & *Francisci Gnjeti* Andegavensis castigationibus edidit Upsal. 1663. 8. quam editionem habeo notatam passim manu Gudii. Deinde iterum recensuit Anno 1666. & tertio 1673. Hamburg. 8. in quibus duabus posterioribus editionibus non raro *Tan. Fabrum* castigat, & in tertia addidit *Freinshemii* indicem editione Argentoratensi, de qua statim dicam. Recusus est *Scheferi* Phædrus Hamburg. Anno 1686. 1693. 1706. 8. habetque subinde adjunctam *Gallicam Albini* versionem; & addita Belgica *Jo. Hilaridis* Metaphrasi *Franequeræ* 1694. 8. In editione Ratisbonensi 1657. 8. quam notis & indice illustravit *Jo. Henricus Ursinus*, nonnulla rescissa sunt, quæ adolescentum pudori obesse vir præstantissimus existimavit. *Jo. Lud. Praschii* notæ ad Phædrum *Gieslæ* 1660. 8. Cum notis *Alexandri Arnoldi Pagenstecheri* Duisburg. 1662. 8. Cum notis *Nic. Rigalsii* prioribus & posterioribus, (ex edit.

(a) *Memoires de Trevoux* A. 1712. Jul. p. 1369.

(b) Vide *Menagiana* T. 4. p. 103.

edit. Paris. 1599. & altera perquam nitida 1617. tertia (a) 1630.) *Petrique Axenii* in librum 1. vulgata Hamburgi est 1671. 8. P. Syri mimis, notisque, & animadversionibus *Tan. Fabri*; Sa 1657. 4. & addita versione Gallica *Albini*, & in illam animadversionibus ibid. 1665. 12. * Phædrus cum historia congruente a gulas fabulas ex veterum scriptis annotata, postumisque *Jo. insbemi* animadversionibus, quibus insertæ notæ *Ritterst Rigaltii*, *Buchneri*, & copiosissimo indice, Argentorati 1610 lucem vidit, cura *Henrici Holstii*, Dani. Phædrus ex recensu *Jo. Friderici Kæberi* Jen. 1685. 12. Cum notis Variorum, & borum phrasiumque indice, additis iconibus in æs incisus Phædrus eleganter excusus est Amst. 1667. 8. cura *Jo. Laurentii JCo*

In usum Delphini eundem scriptorem paraphrasi notis & omnium verborum ornavit *Petrus Danetus* Paris. 1675. 4. Lo 8. Cujus Daneti paraphrasin etiam Phædro suo notis Historicis, moralibus, & Philologicis in usum scholarum illustrari subjunxit *Dan. Hartnaccius*, Rudolphistadii Anno 1696. 8. *Hartnaccius* Anno 1708. defunctus eodem anno 1696. *Fra 8.* vulgavit Phædrum cum Germanica sua expositione, & in notis ad elaborandum tironi proponendis. Ceterum dolendum in insignibus Petri Axenii nuper A. 1706. apud Slesvicenses de *Marquardi Gudii* in Phædrum annotationibus fata præmaturo rorum clariss. intercessisse. Licet quod ad Gudium attinet majestatis partem levavit elegantissimi vir ingenii *Petrus Burma* curata præclara Phædri editione, cui præter integros commentarios *Rittershusii*, *Rigaltii*, *Scheferi*, *Praschii*que, & excellentiorum, ineditasque *Nicolai Heinsii*, *Gudii*que animadversiones non mediocri studio ex ipsius schedis, quas ab hæredibus *C. Grævius* acceperat, collectas adjunxit, Amstelod. 1698. 8. apud *Wetstenium*; & rursus non sine auctario Amstel. 1718. 8. *Massonii Hist. Criticam Reip. Litter. t. 15. p. 398.* Phædrus P. Syri mimis & *Tan. Fabri*, *Neveseti* & *Praschii* notis *Fa 1700.* 12. Cum notis eruditiss. & perspicuis *Davidis Hoogstr. V. C.* & indice omnium verborum accuratioribus quam *Daneti* dedit, & tabulis æneis Amst. 1701. editio luculentissima, in Principis *Nassovii Johannis Guilielmi* adornata. Idem *Hoogstranus* Belgicam Phædri Metaphrasin iisdem typis, & eadem materia excusam & iconibus illustratam edidit, & præterea min

(a) Hanc editionem, quam inde secutus est *T. Faber*, tanquam minus acceptam perstringit *Marquardus Gudius* Epistola 7. ad *Nic. Heinsium*. * *Rigaltii* & *Buchneri* notis una Paris. 1599. 12. altera perquam nitida typis *Stephani* descripta materiterisque minutis distincta 1617. 4. utramque habeo *Salmastii* manu notatam. *T. Cramoisi* officina 1630. 12.

bujus scriptoris editionem in 12. cum notis suis in lucem emisit, recusam quoque Londini. Cum eruditis notis *Jo. Frid. Gronovii*, Amstel. 1703. 12. edente Jac. Gronovo fil. qui & ipse castigationes suas adjunxit, quibus Gudius passim lacessitur. Commendant hanc editionem quoque collectanea *Nicolai Dispositi*, quibus indicis more dictionem Phædri egregie illustravit.

* In Anglia primus Phædrum recensuit & Lond. 1668. edidit *Christophorus Wase*, idem cujus eximium de senario librum habemus. Postea Londini 1701. & 1708. 8. *Thomas Johnson* Phædrum vulgavit notis selectis eruditorum illustratum, subiecto omnium verborum indice & 1714. 8. adjuncta perpetua paraphrasi. Sed & *Samuel Hondly*, Scholæ Norvicensis magister jam A. 1703. 8. Londini secundum fabulas Phædri notis suis illustratas emisit. Et novissime ex recensione *Michælis Maittaire* non modo in corpore Poetarum Latinorum Lond. 1713. fol. sed & separatim Phædri & Avieni fabulæ excusæ Lond. 1713. 12. Elegantissimi quoque *Viri Davidis Hoogstrateni* Phædrum minori forma iteratis curis recensitum & illustratum Londinenses recuderunt, à quo tempore idem vir doctus tertium fabulas Phædri Anno 1706. 12. Amstelodami edidit cum novis notis, in quibus præcipue, quæ ad leges carminis jambici intelligendas faciunt erudite observavit vulgo neglecta.

Phædrus cum Symposii aliorumque ænigmatum, *Christiani Junckeri* notis brevibus & perspicuis ad modum Minellii illustratus Lipsiæ 1700. 12. Cum notis *Jo. Georgii Walchii*, & diss. ejus de stylo Phædri 1712. 12. additis Græce & Latine Antonio Liberali fabulisque *Garrizæ*: Latine verò P. Symposii ænigmatum. Ex recensione *Gotfridi Richteri* cum præfatione de locis quibusdam Phædri per Criticos ellicitatis, locuplete indice, judiciis de Phædro & editionum syllobo. Jen. 1718. 12. Phædri editio sine notis ex *Petri Burmanni* recensione, cum locuplete indice Hagæ Com. 1719. Versiculos, quos inc inde excidisse, lectores asteriscis appositis monentur, *Chriophorus Hauptius*, Rector Scholæ Grimmensis supplere instituit ex ingenio, sed eos Phædrus si revivisceret pro suis, opinor, non agnosceret. Vide *Miscellanea Lipsiensia* A. 1716. 8. edita tom. 1. p. 259. seq. Aliud supplementum fabulæ primæ secundæque libri quinti, & ad Phædri colorem propius accedens addidit interpolator versionis Gallicæ, quam mox referam excusam Amst. 1712. 8. Parum quoque probabiles mihi visæ sunt emendationes si interpolationes locorum Phædri, quas vir doctus sed ingenio indulgens suo inferuit *Diario*, literario Hallensi, parte pag. 603. 7. Phædrus cum versione *Gallica* (a) & animadversionibus, ordine-

(a) *Journal des Sav.* 1702. Jul. p. 29. seq.

dineque constructionis in puerorum usum per numeros :
vocalibus impositos notatis. Paris. 1702. 12. Huic editioni
octo fabulæ è Gallicis *Fontani*, qui inter plurimas, quas in
vel excogitavit vel expressit Gallico carmine, quadraginta
fabulas è Phædro mutuatus aut imitatus est. Phædrus ci-
tis selectis variorum, Dispontini, Gronoviorum, Ke-
Hoogstratani &c. Tiguri 1713. 8.

Fabulæ Phædri LVIII. *Gallica & Germanica* prosa Ha-
1707. 12. cum fabulis politicis Pilpæi & aliorum. *Belgica*
Joannis Hilaridis prodiit Doccomii Anno 1695. Belgico c
præter Davidem Hoogstratanum Amst. 1704. 4. donavit
cobus Slaterus A. 1718. *Germanico* (a) Salomo Francke,
tarius Vinariensis Jen. 1716. 8. *Anglica* prosa, Thomas I
Lond. 1715. In fabularum AEsopiarum delectu, quem (c
Anno 1698. nitidis typidis excudi curavit A. Alsop, fabula
Planudis prosa quotquot respondententes reperiri potuerunt
singulis Phædri præmittuntur, utili adolescentibus & j
ad comparandum utriusque linguæ usum consilio. Cur
Germanicis *M. Gabrielis Schumanni*, laudabili studio in r
usus concinnatis Halæ Sax. 1715. 12. Dissertationem de F
quam huic editioni præmittere voluit, deinde vulgavit i
Acerra Philologica p. 167. seq. Hall. 1715. 8. Phædrus cum
phrasi *Gallicis versibus* non infeliciter composita à Denis
additis notis Paris. 1708. 8. Cum prosaria versione Galli
propemodum nova sive reficta & Tan. Fabri notis eme
excusis, atque P. Syri mimis Amst. 1712. 8. Cum brevibus n
Christophori Wolfi, vindictis que Gudianis adversus Jac. (c
vium, Flensburg. 1709. 8. Cæterum norit lector, fabula
incipit:

Ranæ paludis incolæ, ambiguum genus,
non esse antiqui auctoris, nedum Phædri, ut persuasum Th
nio T. 2. methodor pag. 403. sed superbam vanamque satyr
minis Jesuitæ Galli, (c) compositam circa An. 1670. cui
Galliæ bellum in Batavos instrueret. Vide artem metric
uno è Societate JESU jam quartum editam Viennæ Austria
8. in quo libro pag. 274. fabula illa sub titulo *appendicis ad j*
Phædri ex Bibliotheca Leidensi tanquam exemplum descri
Poeticæ bellum contra Batavos à Gallis initum A. 1670. alle
m.

(a) Neve Bibliothecæ LVII. p. 390. seq.

(b) Mem de Trev. A. 1707. p. 184. & A. 1708. p. 785. Journal des Sav. p. 1708. M

(c) Jo. Commirii, in cujus poematis postumis existat pag. 134. Et versa Gal
bro: recueil de vers choisis par le Bouhours p. 17. nec non in alio, fables choisie
tic pag. 28.

mytho exponentis integra legitur. Jac. Tollii editio fabularum Phædri, cujus spem facit in dedicatione fortuitorum, non vidit lucem. Fontanus Phædro se inferiorem in fabulis scribendis esse confessus est: Fontenellus ait eum tam sinistre de se judicasse *par bestise*; præjudicio occæcatum. Assentitur non inferior Fontano nequidem familiari jocandi suavitate Mottæus. Dubitabunt alii, modestius ita de se Fontanus an verius judicaverit.

IV. In editione Burmanniana p. 205. & p. 325. & iis, quæ deinceps eam secutæ sunt accessere fabulæ quinque à Gudio è MS. Divionensi descriptæ, & numeris suis redditæ, quæ in prioribus desiderantur. *Crediderim eum plures, inquit Burmannus, ex eodem Codice descripsisse, nam ejus autographum, ex quo nos eas exhibemus, ut omnibus fere partibus, ita maxime in fine lacerum & mutilum erat, & plura folia, quibus fabulas adhuc quasdam præscripserat (ut ipsius manus in capite primæ hujus fabulæ testatur, quæ, si bene memini, triginta novas & nunquam editas in hac charta ab ipso conjectas indicabat) desiderabantur & abscissa esse videbantur. Forte & hæc aliquando claustra quibus continentur percurrunt.* Phædrus ipse in limine libri primi innuit arbores etiam, non modo feras loquentes à se inductas. At in fabulis quæ exstant, nullæ arbores loquuntur excepta unica illa fabula à Gudio eruta.

C A P U T IV.

DE AUR. (a) CORN. CELSO.

Celsi nomen & ætas. 1. Alii hoc nomine, ibid: Ejus scripta deperdita & libri de re Medica qui exstant. 2. Editiones. 3. Epistola ad Callistum Celso tributa. 4. Liber de herbis: 5. * Index Scriptorum, & Medicorum à Celso laudatorum. 6.

I. AU-

(a) Apud Cassiodorum c. 31. *divinar. lect. pro Cælii Aurelii de Medicina legendum Celsi Aurelii*, suadente Reinesio p. 656. Var. lect. Quæ si vera est emendatio, videntur qui Aulum pro Aurelio vocant, Aldum secuti: licet fateor duo nomina familiarum illa ætate vix usquam conjuncta reperiri. Conf. Jo. Rhodium ad Scribon pag. 156. & in Celsi vita, ac Dan. Clericum V. C. in Historia Medicinæ Gallicæ lra part. 2. p. 218. Fuere & alii Celsi, ut ille ad quem Horatius lib. 1. Epist. 8. tum *ter Epicureus*, contra quem scripsit Origenes, & cui Lucianus suum inscripsit *Pseudonemem*. Hunc Celsum cum nostro male confundit Jo. Jacobus à Ryffel in continuatione Vossii de Philosophor. sectis pag. 158. Alius quoque Cornelius Celsus Imperator, de quo Trebellius Pollio: Alius Julius Celsus scriptorum Julii Cæsaris *disertus* Alius Juventius Celsus JCtus, alius denique Aruntius Celsus Grammaticus, de quibus infra libro IV. Fuit etiam Juventius Celsus Medicus pater & *ius cognominis*, & M. Livius Celsus tabularius scholæ Medicorum in Inscriptione

I. **A**URELIUS CORNELIUS CELSUS, Romanus (a), Vir doctissimus, nec ipse Medicus aut Medicinam exercendo quæstum faciens, sed qui putaret accuratam ejus artis cognitionem ad virum universæ (b) naturæ prudentem pertinere. Floruit sub Tiberio Imp.

II: E variis scriptis quibus & jus civile & philosophiam monumentis illustravit teste Quintiliano, reique militaris & rusticæ quoque & medicinæ præcepta reliquit, soli ad nos pervenerunt ejus *de re Medica libri VIII.* operis ab eo scripti *de artibus pars Sexta* (c), ut in codice suo Henr. Stephanus reperit. His, cum sint puro facilique sermone nitide contexti, meruit auctor, ut Medicus Cicero, vel latinus Hippocrates diceretur, etsi Nic. Leonicensus, Joh. Heurnius, alique professi sunt, pluris se ejus dictionem quam Medicinam facere, cum tamen sit plerumque in Medicis etiam ac præcipue Chirurgicis optimos auctores (d) secutus, adeoque minime contemnendus. * De Celso

ne veteri Romæ reperta apud Hieron. Mercurialem IV. 1. Var. lect. His adde Apulejum Celsum Scribonii Largi præceptorem Centuripis ortum, de quo infra in Apulejo: tum discipulum Libanii Celsum Cilicem, de quo Valefius ad Ammian. XXII. 9. Celsum genere, eruditione, voluntate laudabilem, quem à Theodosio Imp. cum prærogativa consulari nobilibus adjudicari optat Symmachus X. 25. Epist. * Celsum, cujus obitum luget Ovidius L. de Ponto, elegia 8. Celsum eloquentiæ studiosum, ad quem Libanii lib. 1. Epist. 41. & cujus Epist. 87. & alibi meminit. Celsum puerum in quem S. Paulini Nolani panegyricus, carm. 15. Celsum Mediolanensem ad quem Ennodii Epistola decima libri IX. S. Celsum, Archiepiscopum Armachanum, defunctum A. 1128. de quo Bernardus Clarævallenfis in vita S. Malachie c. 10. & Papebrochius in Actis Sanctor. 6. April. T. 1. p. 619. seq. De nostro, opinor, Celso Sidonius carm. 23.

*Quid Celso, Senecas, loquar, vel illum
Quem dat Bilbilis alta Martialem.*

(a) Sequor communem sententiam, licet Coelius Rhodiginus XIV. 5. Antiqu. lect. refert Veronenses sibi civem vendicare Celsum, perinde, ut Macrobius, Vitruvium & Pliniumque.

(b) Hoc encomio Celsus maclatur à Columella lib. 2. de re rustica p. 285. ed. Commaelin. Idem lib. 1. cap. 1. *Nostrorum temporum Cornelius Celsus totum corpus disciplina (rusticæ) quinque libris complexus est.* Quintilianus XII. 11. *Cornelius Celsus mediocri vir ingenio, non solum de his omnibus conscripsit artibus (Philosophia, eloquentia) sed amplius etiam rei militaris & rusticæ etiam & medicinæ præcepta requirit: dignus vel ipso proposito, ut eum scisse omnia illa credamus.* Græcinum Celsi transcriptorem memorat Plinius XIV. 2. Hinc Julii Attici discipulum vocat Columella lib. 1. c. 1. illius inquam Attici de quo idem lib. 3. c. 27. *Julius Atticus Corn. Celsus celeberrimi aratis nostra auctores.*

(c) De hoc nostro videtur accipiendum, quod S. Augustinus præf. libri de hæresibus ait opinionem omnium Philosophorum, qui varias sectas condiderunt usque tempora sua, sex non parvis voluminibus Celsum quendam absolvisse.

(d) Salmatius ad Hippocratis Aphorism. LXXIX. pag. 43. *Quia ab antiquitate sumptis qua habet omnia Celsus, & ab Hippocrate præteraque, non est minimi facienda.* Idem p. 65. *Credo saltem Celso, qui hoc non divinavit, sed ex auctoribus præfatis scriptis, qui & medicinam olim exercuerunt, id mutuatus est.*

so videndus Jo. Rhodius in Celsi vita, quæ iteratæ editioni dissertationis ejus de acia (a) (Hafniæ A. 1672. 4.) à Thoma Bartholino adnexa, atque exinde etiam Celso Almeloveenii præmissa legitur, & Daniel Clericus in Historia Medicinæ edita Gallicè Amstelod. 1702. 4. part. 2. pag. 217. seq. Præcipuos auctores Celsus Hippocratem & Asclepiadem Methodicum secutus est, & libris duobus postremis Chirurgica præcepta præclare tradit. Methodicæ sectæ non per omnia fuisse additum, uti nec dogmaticæ, probat J. Conr. Barchusen in Historia Medicinæ, Amst. 1710. 8. p. 265. Ex eo autem quod *Cornelium Medicum* appellat Galenus 9.5. κατὰ τὸν αἶμα, non sequitur *Medicam artem* exercuisse, sed ita vocare potuit, tantummodo quod *Medicam artem* scripsit, sicut *artem Militarem*, quam memorat Jo. Sarisberiensis VI. 19. politratici, vel *Rhetoricam*, in qua sæpe citatur à Quintiliano, aliisque. Idem Quintilianus X.1. *Scriptis non parum multa Cornelius Celsus Scæpticos secutus, non sine cultu ac nitore. Sed & quadam Rhetorica Celsi*, inquit Jo. Rhodius, *nostra ætate, Sixti Popmæ studio feruntur emissa*. Atque in Valerii Andræ Bibliotheca Belgica Sixtus Popma eruisse in lucem & illustrasse traditur Cornelii Celsi *librum de arte dicendi*, Coloniae 1569. Illum fateor me nunquam vidisse, neque in Rhetoribus antiquis Pithœi occurrit. Daniel Clericus p. 219. vocat *fragmenta Rhetorica*, ex Rhodii ut suspicor verbis, neque enim ipse illa videtur oculis usurpasse. *Libros ad Herennium* Celso tribuendos non esse, jam supra annotatum a me memini. In Codicibus MSS. ut Gudiano, ante librum primum Celsi de arte Medica scriptum est: *Artium liber sextus, idemque Medicinæ primus*. Cæterum ex primis Celsi verbis colligas libros proxime præcedentes fuisse de agricultura.

III. Inter editiones usui accomodatissima est, quam Medæus Philologus insignis optimeque de litteris meritis Theodorus Vansonius ab Almeloveen Academiæ Hardervicianæ decus hodie infulgare emendate recudi curavit præmissa Celsi effigie ex iconibus Jo. Sambuci deprompta, Amst. A. 1687. 12. præmissa vita Celsi à Joanne Rhodio scripta, & indicatis passim per totum librum Hippocratis & aliorum veterum quandoque locis parallelis, subjectisque Job. Casarii, Roberti Constantini, & ineditis Jacobi Casauboni brevibus scholiis, aliorum itidem undecunque acquisitis in Celsum castigationibus atque utilissimo indice. Celsi Almeloveenius elenchum editionum Celsi adjecit, & hunc prælorem justis commentariis indiceque locupletissimo ad penultimam lucubrationum Joannis Rhodii jacturam, illustraturum se est

2) Recusa etiam Lundini Scanorum 1691. 4. ut me monuit Clariff. Schætzgenius;

se est pollicitus. Cujus laudatissimi conatus, ne idem fatum experiantur, quo *Jos. (a) Scaligeri, Joannis Walei, Æl. Everhardi Vorstii, Jacobi Holstii (b) & Jacobi Mentelli (c)* promissa intercepta dolet, ex animo optant bonarum litterarum studiosi. Porro ad locum Celsi lib. V. c. 26. de fibula & acia extat Jo. Rhodii erudita dissertatio edita Patavii 1639. 4. cujus capite 15. Alphonsi Nunnesii sententiam, & Johannis Jacobi Chiffetii pro ea libellum Antuerp. 1633. 4. editum refellit. Rhodium reprehendit Salmasius lib. de modo usurarum. Ejusdem Rhodii de ponderibus & mensuris veterum Medicorum (Celsi imprimis) dissertationem posthumam, cum vita Celsi, ab hoc ipso Rhodio scripta edidit Thomas Bartholinus Hafniæ 1672. 4. qui notas ejus indicemque, quales in Scribonium Largum ediderat, ferale flamma periisse queritur p. 56. seq. libelli de Bibliothecæ suæ incendio.

Prodiit primum Celsus Florentiæ An. 1478. fol. * Tum Mediolani A. 1481. fol. per Leonhardum Pachel & Uldericum Sinczenzeler, quam video memorari in Bibl. celeberrimi Almeloventii, quæ A. 1713. Amstelodami distracta fuit. Eandem quoque annotare non prætermisit vir præstantissimus Mich. Maittaire in Annalibus typograph. p. 161. Deinde Venetiis 1493. fol. per Johannem Rubenam Vercellensem, & 1497. fol. apud Philippum Pinzi. Hinc Lugd. 1516. 4. Venetiis apud Aldum ex *Jo. Baptistæ Egnatii* emendatione A. 1524. fol. Iterum apud Aldum & Asulanum 1528. 4. adjuncto Q. Sereno. * Aldinæ editionis perquam nitidæ Anno 1528. 4. exemplum in membrana impressum veniebat in auctione Gudiana sedecim marcis Lubecensibus. Medicos vero antiquos atque in his Celsum ex eadem Aldi officina editos Anno 1549. fol. & à *Nic. Nancelio* collatos cum aliis codicibus, & propriis ejusdem conjecturis emendatos Schurtzfleischius ex eadem Bibliotheca marcis amplius quinquaginta comparavit pro serenissimo Duce Gothano, in cujus Bibliotheca hodie conspicitur. In Bibl. Menarsiana pag. 36. Celsus MS. in membrana nuper Hagæ venit. In Almeloventiana, celsus excusus Haganæ 1528. 8. cum notis variis MSS. Cum *Joannis Casarii* castigationibus Haganæ 1528. & Saligniaci 1538. 8. apud Johannem Soterem Paris.

(a) Voss. de Philosophia p. 95. Colomes. Gall. Oriental. p. 116. Almelovent. Bibl. promissa & latens p. 51. &c. *Jul. Cas. Scaligeri* pro *Jos. Scaligeri* excusum est in Ad. Erud. A. 88. p. 146.

(b) Vide Epistolas ad Marq. Gudium p. 58.

(c) Patinus T. I. Epist. p. 445. Nous avons ici Mr. Mentel, qui en promet un C. se pareillement en vertu de plusieurs Manuscrits & revifions qu'il a devers soy. Mais ce dernier quoy qu'il dise & promette beaucoup, il ne fait jamais rien & dit tout ce qu'il fera merveilles.

EDITIONES. Lib. II. cap. 4. 385

1529. fol. apud Christ. Wechelum. Paris. 1533. 8. Tiguri
 l. Lugd. 1542. 8. Venetiis apud Aldum cum aliis Medicis an-
 A. 1547. fol. Lugd. 1549. forma minore. Lugduni 1554. 12.
 Joh. Tornæsum, *cujus editionis exemplum, qui liber
 em Gudii fuit, habeo cum adscriptis notis & emendationi-
 x codice *Josephi Scaligeri* & excerptis *Joannis Walæi* ex Co-
 legis Galliæ: Et Scaligerum quidem Celsi editionem molli-
 estatur Franciscus Vertunianus in Epistola Hippocrati de
 s vulneribus præmissa, Walæum vero Colomesius in Gal-
 ientali p.116. Celsus cum commentariis *Guil. Pantini* uberio-
 in primores duos libros & in quinque reliquos brevioribus
 ationibus, Basil. 1552. fol. apud Oporin. Liber primus Celsi
 st de sanitate tuenda cum commentario *Jodoci Lommii*, Lo-
 558. 8. Celsus cum Sereno & Rhemnio Fannio, Patav. 1563.
 m eodem Sereno & Rhemnio annotationibusque & emen-
 nibus Rob. Constantini, Lugd. 1566. 8. apud Rovillium. Ve-
 566. 8. Inter Medicos principes H. Stephani A. 1567. fol.
 1587. 12. Lugd. 1592. & 1608. 12. Cum commentario *Jere-*
briveri Brachelii in lib. 1. & in libros septem reliquos enar-
 ribus *Balduini Ronseii Gandensis*, Reip. Goudanæ Medici
 Bat. 1592. 4. apud Franciscum Raphelengium. *Hieron. Ru-*
 notationes in Celsum, Venet. 1616. 4. *Petri Pavu* commen-
 in IV. prima capita libri octavi adjunctis ejusdem Com-
 rriis in Hippocratem de vulneribus capitis, Lugd. Bat. 1616.
 sus Genev. 1626. forma minore, cum Sereni, Rhemni &
 ciani carmine. Ex recognitione *Jo. Antonide van der Lin-*
a) una cum iisdem Sereno, Rhemnio, Fannio, & Vindicia.
 Lugd. Bat. 1657. 12. 1665. 12. Denique Lindenium secutus est
 I. Almeloveenius, cujus editio recusa est Amstelod.
 8. Hanc ubi referunt Diarii Parisiensis auctores, (b) argu-
 1 librorum Celsi succincte & eleganter exponunt. Eodem
 1713. 8. Celsus editus est Jenæ cum *D. Georgii Wolfgangi We-*
præfatione, qui Celsum Medicum fuisse, & artem Medicam
 non dubitat. Elegantias latini sermonis ex Celso collegit
 ine litterarum digessit *Jacobus Pontanus* S. J. Tom. 4. progyn-
 natum p. 409 seq. Loca è Celso excerpta in Opere Veneto
 ribus & altero de balneis, & quæ de ossibus cum Galeni
 hujus argumenti Joannes van Horne vulgavit, de indu-
 prætereo.

B b

* Sunt

Lindenium in Celso castigando uti in Hippocrate audacius versatum esse ju-
 h. Bartholinus diff. IV. de legendis libris p. 218. Ad adornandam hanc edi-
 plura subsidia habuit à Patino, varias nimirum Celsi editiones emendatas
 ernelii, Capellani, Carpentarii, Scaligeri, & Nancelii.
 Journal des Savans 1715. Januar. p. 16.

* Sunt qui Celsum & Sallustium *Græce* versos commemorant à *Benedicto Averano* Florentino, qui A. 1707. diem obiit . Qui librum primum Celsi de sanitate tuenda commentario illustravit, *Iodocus Lommius* Medicus Bruxellensis, similia etiam in cæteros Celsi libros paraverat, quæ lucem non viderunt . Dolendum est non Jo. Rhodii modo, sed & Tho. Bartholini editionibus fata intercessisse. *Rhodius* quidem, cui *Hippocrates Romanus* nuncupatur Celsus c. 16. libri de acia, optimos Codices consuluisse se testatur, ut Florentinum Medicum, & alios Venetos Tolentinorum Clericorum Regularium & B. Antonii, Ambrosianum quoque Mediolanensem, & Salisburgensem, itemque Codices Jo. Vincentii Pinelli, Caroli Moroni, Caroli Sponii, Lazari Bonamici, & emendationes Jo. Caji celebris Britannicæ Medici. *Bartholinus* lectionibus à Rhodio collectis & indice ejus in Celsum locupletissimo, qualis in Scribonium Largum exstat, adjutus Celsum commentariis Medicis & Philologicis illustraverat, qui in incendio Hagestadano perierunt; *Nicolaus* quoque *Blancardus* dedicationi Arriani sui notas in Celsum scripsisse se testatur, quas in turbis Zeelandiæ surreptas sibi queritur. Lexicon denique in Celsum, commentariumque exspectamus à *D. Io. Jacobo Baicero* Medico Altorfino clarissimo. Quod Celsi *veterinariam* (a) nonnulli memorant, fortasse nonnihil ejus argumenti, perinde ut Columella, Vegetio de mulomedicina ideo laudatus, attigerat in libris de agricultura, sed jampridem perditis.

IV *Epistola ad Cajum Iulium Callistum*, quæ sub Cornelii Celsi nomine præfigitur Marcelli Empirici libro de Medicamentis, Scribonium Largum habet autorem, qui scriptum suum de compositione medicamentorum hac ipsa Epistola Callisto dicavit. Apud eundem Marcellum etiam alia brevior *Epistola ad Pullium Natalem* Celso tributa legitur, in qua se ait illius rogatu duos compositionum libros de Græco in latinum sermonem convertisse. Sed & hanc Largo potius adscripserim, qui in prioribus litteris promittit, se plures compositiones collecturum. Utræque Epistola exstat in calce editionis Celsi Plantinianæ A. 1592. 4. & in Medicis antiquis Aldi & H. Stephani.

V. *Librum de verbis* constat non esse hujus Celsi, ut infra in Apulejo dicemus:

VI. INDEX SCRIPTORUM

& Medicorum à CELSO laudatorum.

- Æ**sculapius I. præf.
Ammonius Alexandrinus
 Chirurgus. VII. præf. *Λιδοτόμος*
 dictus VII. 26.
Andreas V. præf. & 18. bis, & VI.
 6. VIII. 22.
Andron V. 20. VI. 18. **Andro-**
nium medicamentum VI. 14.
Apollonius Empiricus I. præf.
 qui **Mus cognominatus est**. V.
 præf.
Apollonii duo chirurgi VII. præf.
Apollophanes. V. 18.
Arabis cujusdam **malagma** V. 18.
Archagathus V. 19.
Ariston. V. 18.
Aristogenes V. 18;
Asclerias collyrium VI. 6.
Asclepiades I. præf. bis. I. 3. II.
 6. 12. 14. 15. 17. III. 4. sæpius
 14. 18. bis. IV. 3. 4. 19. V. præf.
 VI. 7. Ejus volumen quod de
 tuenda sanitate composuit I.
 3. Antiqui Medici timidius
 balneo utebantur, **Asclepiades**
 audacius. II. 17.
Athenion V. 25.
Assalum emplastrum V. 19.
Boethus V. 21.
Cæsarianum collyrium VI. 6;
Cassius Medicus IV. 14. V. 25.
Chironium ulcus V. 28.
Chrysippus medicus I. præf. V.
 18.
Chrysippi discipulus non igno-
bilis medicus apud Antigonom
Regem. III. 21.
Cleon VI. 6.
Clephantus ex antiquioribus
Medicis III. 14. **Crato** VI. 7
 18.
Ctesiphon V. 18.
Democritus I. præf. II. 6;
Dexius V. 18.
Diocles III. 24. VII. 5. VIII.
 20. **Carystius** I. præf. IV. 13.
 ferramentum *Διοκλέως γραφισκον*
 VII. 5.
Diogenes V. 19. 27.
Dionysius VI. 18.
Empedocles I. præf.
Empirici I. præf. V. præf.
Erasistratus I. præf. quater. III
 4. 9. 10. 21. IV. 11. 13. 24. V.
 præf. VI. 18.
Evelpis VI. 6. sæpius. **Ocularius**
Medicus maximus Celsi tem-
pore id.
Evelpistus Phlegetis F. chirur-
gus VII. præf.
Euthycleus. V. 18.
Faber quidam VIII. 29.
Fabulæ de Ajace & Oreste. III.
 18.
Glaucias Empiricus I. præf.
Gorgias chirurgus VII. præf. &
 14.
Hecatæus VI. 19. 26.
Heraclides Tarentinus Empiri-
cus I. præf. citatur III. 6. 15. V.
 25. VII. 7. VIII. 20.
Heras V. 22.
Hermon VI. 6.
Heron chirurgus VII. 14.
Herophilus I. præf. bis, & III.
 9. V. præf. VII. 7;
Hierax VI. 6.
Hieron, vid. **Heron**.
 Bb 2 Hip-

- Hippocrates** Cous vir & arte & facundia insignis Democriti ut quidam crediderunt discipulus I. præf. recentiores medici licet in curationibus mutarunt, tamen optime illum præfagisse fatentur II. præf. citatur I. præf. II. 14. III. 4. 9. 24. IV. 4. IV. 16. VI. 6. VIII. 6. 8. 14. 15. 20. 25. more magnorum virorum, confessus est se errasse VIII. 6.
- Hippocratis** successores III. 9.
- Hirenæus**, v. Irenæus.
- Homerus** I. præf.
- Jollas** V. 22.
- Irenæus** V. ult.
- Judæus Medicus** V. 19. 22.
- Lyfias** V. 18.
- Machaon** I. præf.
- Medus** V. 18.
- Meges**, ut ex scriptis ejus intelligi potest chirurgorum eruditissimus VII. præf. citatur VII. 2. 7. 14. 26. VIII. 21.
- Menemachus** VI. 9.
- Menophilus** VI. 7.
- Methodici** I. præf. infra, Themison.
- Metrodorus** Epicuri discipulus III. 21.
- Micon** V. 18. bis, 28.
- Mithridatis** antidotum V. 23.
- Moschus** V. 18.
- Myron**, vide Micon.
- Nileus** V. 18. VI. 6. clarus admodum auctor VII. 20.
- Numenius** V. 18. 21.
- Nymphodorus** VIII. 20.
- Panthemius** V. 18.
- Petron** III. 9.
- Philes** VI. 6.
- Philetas** V. 19.
- Philippus** Epirotes, Medicus apud Antigonum Regem III. 21.
- Philonis** collyrium. VI. 6.
- Philocrates** V. 19. 26.
- Philotimus**, clarus admodum auctor VIII. 20.
- Philoxeni** Ægyptii plura de chirurgia volumina VII. præf.
- Plistonicus** Praxagoræ discipulus I. præf.
- Podalirius** I. præf.
- Polyarchus** VIII. 9.
- Polybius** V. 26. VI. 7.
- Polyidas** V. 20.
- Praxagoras** I. præf.
- Protarchus** V. 18. 28. bis, & VIII. 20.
- Ptolemæus** chirurgus. VI. 7.
- Pythagoras** I. præf.
- Pythagorici** numeri III. 4.
- Serapion** V. 28. Empiricus Medicus I. præf.
- Sofagoras** V. 18.
- Sofratus** chirurgus VII. præf. & 4. 14.
- Tharrias**. III. 20. 21.
- Themison** I. præf. Methodicorum post Asclepiadem auctor id. III. 4. IV. 15. VI. 7.
- Theodorus** VI. 6.
- Theoxenus** V. 18.
- Timæus** V. 22.
- Tryphon** pater VI. 5. chirurgus Romæ (non diu ante Celsum) VII. præf.
- Zeno**. V. præf.
- Zopyrus** qui Ptolemæo Regian-
tidotum composuit. V. 23.

CAPUT V.

DE VALERIO MAXIMO:

Valerii Maximi etas & libri IX. Memorabilium. 1. Utrum Epitome illius operis hodie tantum supersit. 2. De nominum Rom. ratione fragmentum. 3. Editiones Valerii Maximi. 4. Exneri Valerius Max. Christianus, & alia hujuscemodi scripta. 5. Valerii Epistola ad Rufinum ne ducat uxorem. 6.

VALERIUS MAXIMUS, (a) Romanus, cum per aliquod tempus petita cum Sexto Pomponio Asia (b) militasset, reversus in patriam extremis Tiberii Imp. temporibus (c) est cædem Sejani scripsit ad eundem Imperatorem *libros IX. dictorum, factorumque memorabilium*, digestorum in certas classes; opus cundum, varium, utile, lectumque Gellio lib. 1. cap. 7. Plinio 1. 7. & Plutarcho in Marcello, ut Jo. Sarisberiensem & alios juores præteream, Saxonem præcipue Grammaticum, qui cum urimis Historiæ suæ Danicæ locis est imitatus. * Publici prænomen Valerio vindicandum non dubitabat Marquardus Gudius auctoritate Codicis Medicei. Igitur ad alium spectat inscriptio vetus, vetus, quam affert Gaudentius Merula lib. 1. de Gallorum Cisalporum antiquitate c. 4.

M. VALERIUS MAXIMUS

SACERDOS

D. S. I. M. STUD

ASTROLOGIÆ

SIBI ET SEVERIÆ APR

UXORI

H. M. H. N. S.

In Codice Leidensi tamen Valerium Maximum Marci prænomini insigniri video. Maximi cognomen commune apud Romanos Valeriz genti & Fabiaz & Calvisiaz aliisque. Vide Ez. Spanhemium usu numismat. T. 2. edit. novæ p. 46. 65. 72. &c. Sub Sexto Pomponio in Asia militavit Valerius, hinc & Pompejum extinctum vehementer dolet, laudatque IV. 7. ult. Laudatur à Petro Blesensia aliis junioribus. Saxonem Grammaticum diligentem ejus imi-

Bb 3 tato-

a) Alius & longe antiquior, gentis Valeriz Princeps *M. Valerius* dictator, quem num revocatæ prudenti oratione è sacro monte plebis causa *Maximi* nomine appellatus tradit Cicero in Bruto c. 14.

b) Valerius Max. lib. 2. c. 6. n. 8.

c) Lib. 9. c. 4. extern. 4.

tatorem fuisse observavit Jo. Isaacius Pontanus Epistolis ad Stephanum Stephanium in sylloge Epistolarum Lugd. Bat. Anno 1708. 8. editarum ab Antonio Matthæo p. 374. seq. 433. seq. & à Stephano in prolegomenis ad Saxonem cap. 18. & in notis passim. Ineptum verborum & sententiarum affectatorem dixit Valerium Josephus Scaliger, quod ejus dictum probat Janus Rutgersius, quem si placet vide VI. 16. Var. Lect. pag. 597. seq. In historia quandoque lapsum observavit Car. Sigonius lib. I. emendationum contra Robertellum pag. 65. Quoniam omnium manibus cerebatur hic scriptor, ideo prodigiosissime corruptum & glossematis interpolatum ad nos pervenisse notat Franciscus Modius Epist. 54. & 96. novantiqu. lect. *Passim*, inquit vir doctus, *in Valerio observavimus pronominum ellipsin, Græcis quoque usitatam. At imperiti homines de suo illa intruserunt fulciendis sententiis, quod semel dictum volumus de hoc scriptore.* Fulbertus Carnotensis. (a) Epist. XCVI. ad Robertum Francorum Regem affert ex *Valerio Rufo* in libro memorabilium capitulo quarto de prodigiis, quæ apud Valerium Maximum lib. I. memorabilium cap. 6. de prodigiis n. 5. leguntur.

II. Quos vero hodie sub eo nomine legimus, cum dictionem aliquando prodant illa (b) fere ætate indignam, viri docti habent pro epitoma ex majore Valerii opere concinnata, vel à *Iulio Paride*, ut Vossius conjicit de Histor. Lat. lib. I. c. 24. confer Lambecium 2. de Bibl. Vindob. p. 934. vel à *Iannario* (c) *Nepotiano*, quæ justior

(a) Tom. XVIII. Bibl. Patrum edit. Lugd. p. 26.

(b) Erasmus in Ciceroniano: *Valerius Maximus tam similis est Ciceroni, quam malus homini, adeo ut vix cretas vel Italum fuisse qui scripsit, vel hoc atatis quod præ se fert vixisse, tam diversum est totum dictionis genus. Afrum quempiam esse dicas, nec ullum carmen elaboratus. Castrense genus dicendi in Valerio ac Vellejo notat Christianus Daumius in libro de causis amistarum latinæ linguæ radicum p. 39.*

(c) Hunc addes aliis Januariis collectis à Gisb. Cupero in *Antiquario* Homeri p. 271. Ceterum quod Epitomam tantum Valerii superesse nobis, audacter affirmant viri eruditi, non adeo certum esse vel ex Plinio Majore, qui plus simplici vice verbis ejus utitur, colligi possit. Imo contrarium dilucide è Plinio apparere ait Joh. Harduinus, cuius tamen judicio non ipsius Valerii, sed epitomatoris sunt, quæ à Cuspiniano primum (quo nomine ipsi Aldus gratulatur) è MS. Vindobonensi restituta & à MSS. Regiis tertioque Remensi S. Dionysii Canonicorum Regularium, & in Petri Danielis Codice aliisque quibusdam hand obvia, leguntur à num. 5. extern. cap. I. libri I. ad cap. 5. ejusdem libri I. quod de ominibus est, præfationibusque & egressibus Valerio usitatis sunt destituta. Glossematis pessime laborare hunc scriptorem notavit Jacobus Schegkiius Epist. 4. præmess. Non esse porro auctorem Valerium Maximum inscriptionum cujuscunque capituli, vel illud argumento notat esse Franciscus Vavassor libro de VI & usu verborum quorundam latinorum, quod lib. 5. caput 1. de gratitudine inscribitur, & caput 3. de ingratitude, quas voces neque usquam illo sensu apud probum scriptorem reperias, (apud Apicium enim *gracitudo ciborum* notat gratum & jucundum illorum saporem) nec ipse Valerius toto duplici capite usurpavit, cum occasio usurpandi, imo prope necessitas non deesset. Idem tamen Vavassor testatur se habuisse scriptum manu Valerium, in quo

justior forte Cantelii suspicio est in sua Valerii editione. Fundus hujus posterioris opinionis est Epistola, quam ex veteri codice edidit Philippus Labbeus T. 1. Bibliothecæ Mss. p. 669. & quia brevior est, hic integram apponere non gravabor.

Ianuarius Nepotianus Victori suo salutem.

Impensus quam ceteri adolescentes literis studes, quotantum proficis, ut exigas Scripta Veterum coerceri, mi Victor, quod judicium etiam in senibus rarum est. Igitur de Valerio Maximo mecum sentis opera ejus utilia esse, si sint brevia. Digna enim cogitatione componit, sed colligenda producit, dum se ostentat sententiis, locis jactat, fundit excessibus, & eo fortasse sit paucioribus notus, quod legentium aviditati mora ipsa fastidio est. Recidam itaque, ut vis, ejus redundancia & pleraque transgrediar, nonnulla prætermissa connectam. Sed hoc mecum nunc vim antiquorum habebit, nec fucum novorum. Et cum integra fere in occulto sint, præter nos (a) duos profecto nemo Epitomata cognoscat. Hoc tutius abutor otio, cave hic aliud quam brevitatem requiras, quam solam poposcisti. Cura mi Victor ut valeas.

Epitomen Valerii composuit etiam Io. Honorius Bohemus, qui Lipsiæ A. 1497. claruit. Vide Jo. Hallervodii spicilegium de Hist. Lat. p. 110. * Brevitati studuisse se Valerius innuit lib. IV. cap. 1. 12. *Sentio quos cives quæque facta eorum ac dicta quam angusto ambitu orationis amplectar. Sed tum magna & multa breviter dicenda sint de claritate excellentibus viris, sermo infinitis personis rebusque circumfusis utrumque præstare non potest. Itaque propositi quoque nostri ratio non laudanda sibi omnia, sed recordanda sumpsit. Iulium Paridem non epitomatoris nomen esse, sed librarii, bene mihi videntur annotasse Memoriarum Trevoltinarum auctores A. 1714. pag. 51. Iulii Henorii (b) epitomata super novem libros Valerii Maximi, impressa esse Lipsiæ, ubi tunc Honorius vivebat 1503. 4. monuit me Clariss. Schœtgenius.*

III. In paucis quibusdam MSS. Pighius testatur pro decimo libro occurrere fragmentum epitomes de nominum Romanorum ratione, quam ex Valerio (forte non Maximo sed Antiate) Iulius Paris confecisse dicitur. Hoc insigniter illustrat & erudite castigat Claudius Salmasius in commentario inchoato ad Arnobium, quem ineditum evolvi in Bibl. Gudiana. C. Tisi Probi (c) nomen, quod eidem

B b 4 frag-

non jam de gratitudine & ingratitude, sed de gratis & ingratis capita inscripta fuerint.

(a) Ita leg. pro nos duo.

(b) Alii hunc M. Jo. Honorium Bohemum appellant. Vide Cren. Tom. 6. animadvert. pag. 38.

(c) In Autographis Rudolphinis T. 1. p. 401. male excusum est C. Tisi Probi in X. libris Epitome pro in decimum librum.

fragmento præfigitur in editione Basileensi A. 1540. 8. nisi plane alienum sit, librarii esse existimem. Quamvis existit *Probus* quidam, de quo Lupus Ferrariensis, qui circa annum DCCCXXX. à Christo nato scripsit, Epistola XX. & XXXIV. ubi de variis argumentis eum esse commentatum testatur. *Probum autem*, inquit, *tantam aliquid edidisse admiror, quam non omnibus jam scribendi materiam abstulisse.* Illud vero fragmentum prorsus remotum est à novem librorum Valerii Maximi argumento, & propterea in pluribus editionibus prætermisum. In quibusdam quoque MStis codicibus separatim sine reliquis Valerii libris occurrit. Vide Lambecium lib. 2. de Bibl. Vindob. p. 934. Alciatum IV. 1. disputation. * In Codice Heiniano A. 1421. scripto Gudius observavit post librum nonum sequi: *Libri X. capitulum 1. de prænomine.* Illud de nominum ratione fragmentum Pighius recensuit ex editione Philippi Nucii Antverp. 1566. quam cum veteribus codicibus commisit. Salmasii commentarium inchoatum in Arnobium, quo fragmentum illud insigniter illustravit, edidi in tomo secundo operum S. Hippolyti Martyris, Hamb. 1718. fol. Cum Salmasio conferendus Ez. Spanhemius diff. X. de usu numismatum Tom. 2. edit. novæ, qui hoc fragmentum hoc *T. Probo* tribuit pag. 40. 41. 77. &c. *Dionysii de Burgo* expositiones MSS. in Valerium existant in Bibliotheca Remensi, in Monasterio S. Remigii, & Uratislavia in Bibl. Rhedigeriana. Fuerunt etiam in Menarsiana pag. 64. ubi auctor male vocatur *Franciscus de Burgos.*

IV. Lucem vidit Valerius Maximus Moguntia primus * per Petrum Schoyffer de Gernshem, Anno 1471. fol. quæ editio princeps ex Perizonii legato servatur in Bibl. Leidensi. Eodem anno recusus per Vindelinum Spirenses Venetiis 1471. fol. (a) atque iterum Venetiis 1474. fol. per Johannem de Colonia ac Joh. Manthem, & in nobilissima Paris. 1475. fol. sine nomine typographi, & hæc editio cum priori An. 1471. fuit in Bibl. Marquardi Gudii; præterea Venet. 1475. fol. & Bononiæ 1476. fol. ad petitionem Sigismundi de Libris. Ex emendatione *Boni Accursii* Pisani, Venet. 1478. fol. & Mediolani 1480. fol. per Leonardum Pachel, & Uldericum Scinczenzeller. Cum *Omniboni Leonice* Vicentini, qui medio sæculo XV. claruit, expositione Venet. 1482. fol. per Joannem de Forlivio & socios ejus, & Mediolan. 1487. fol. per Leonh. Pachel & Uld. Scinczenzeller Theutonicos. Ex recensione *M. Amenii Sabellici*, cum *Oliverii Arzignanensis* Vicentini commentario Venet. 1487. fol. arte & impensis Joannis Forliviensis, Gregorii-que fratrum, atque deinde sæpius, ut 1488. 1491. 1494. 1497. 1500.

1503.

(a) Mich. Maittaire *Annal. typograph.* p. 91. 107. 115. 120. 132. 156. 168. 203.

1503. 1505. fol. Cum commentario Oliverii Arzignanensis, & *Theopbili*, Mediolan. 1508. 1510. & additis *Jacobi Badii Ascensii* familiaribus interpretationibus ibid. 1513. fol. *Sub Theopbili nomine Arcadifus latet*, ajunt in titulo Mediolanenses, *cujus rabiem hac in editione coercuit Antonius Lenas*. Prodiit iterum Valerius cum commentariis Oliverii, Badii &c. Venet. 1518. Paris. 1522. Venet. 1548. 1558. 1565. 1575. fol. & sine illis ab Aldo 1502. & 1508. & ab Asulano A. 1514. 8. & Lipsiæ 1514. fol. per Melch. Lottherum, & Paris. 1517. tum Selestadii 1520. 4. apud Lazarum Schurerium, quam editionem à Johanne Kukio, sive Cauchio Trajectensi cum veteri Codice Batavo collatam, qua Pighius usus olim est, accepi ex auditione Gudiana. Valerius Maximus ex ædibus hæredum Asulani Venet. 1534. 8. & cum præfatione Pauli Manutii apud Juntam 1534. 8. vidit etiam lucem Moguntia A. 1538. 8. & Basil. 1540. 8. & ex recensione *Sebast. Corradi* (a) atque cum ejus notis, Venet. 1545. 1564. 8. & 1605. 8. quam postremam editionem Clariss. Perizonius collatam cum Codice MS. Bibl. secretæ Julii II. Pontificis, legavit Bibl. Leidensi. Ab eodem etiam legata est Parisiensis A. 1545. 12. collata cum MS. chartaceo Cornelii Tollii, nec non Duacensis A. 1619. 4. collata cum duobus MSS. & cum variis Lect. è codice MS. Lipsiensi & Jani Douvæ conjecturis. Eidem additæ plures Perizonii ipsius notæ, atque index rerum, & verborum. Prodiit etiam *Argentina* 1521. 8. & ex *Rob. Stephani* officina cum indice & variis Lect. Paris. 1543. 8. tum Antverpiæ 1545. 8. & Lugdun. 1534. 8. 1541. 8. 1560. 8. 1566. & 1576. 12. Genevæ 1550. 12. & cum *Henrici Glareani* annotationibus Basil. 1553. 8. apud Henr. Petri, & A. 1577. 8. *Luca* quoque *de Penna* (eiusdem qui in Codicem Justinianum scripsit) *Observationes* manu exaratæ in Valerium Maximum fuere in Bibl. If. Vossii. * Præterea lucem vidit Valerius Basileæ, 1556. fol. cum scriptoribus aliis, qui exempla virtutum & vitiorum edidere: sunt autem hi: 1) *Nicolai Hanapi* (b) Patriarchæ Hierosol. exempla virtutum, & vitiorum ex utroque Test. 2) Valerius Max. 3) *Æliani* variæ Historiæ Græcæ cum Herm. Vulteji versione. 4) *M. Antonii Coccii Sabellici* exemplorum libri decem. 5) *Baptistæ Camposulgosi* dictorum factorumque memorabilium (c) libri novem. 6) *Parthenii* Erotica Græcæ cum Jani Cornarii versione. 7) *Guidonis de Fonte Nayo* Bituricensis liber variorum exemplorum, scriptus A. 1516. 8) *M. Maruli*

(a) Catalogus Bibl. Nic. Heinsii part. 1. p. 336.

(b) Lucem viderant separatim Lugd. 1554. 12.

(c) Prodiit separatim Mediolan. 1509. & plus simpliciter vice postea Colonia, Paris, Antverpiæ.

ruli (a) Spalatensis de vita religioſe per exempla inſtituenda libri ſex. 9) *Heraclides* de politiis, Græce & Latine è Jo. Stobæi florilegio. 10) *Julii Frontini* ſtratagematon libri IV. Valerius cum *Claudii Mitallerii* notis Lugd. 1576. 12.

Præ ceteris poſt Aldinam, & Pariſienſem Rob. Stephani, memoranda eſt editio, quæ cum *Steph. Pighii* plus quam octingentis locis Valerium emendaſſe ſe profeſſi, & brevibus notis *Iuſti Lipſii*, qui duobus MStis codicibus & antiquis editionibus uſus eſt, prodiit Antvv. A. 1585. 1594. &c. 8. in qua etiam fragmentum illud de nominibus reperies Pighii notis illuſtratum, quod Joh. Vorſtius, Joh. Minellius, alique, ut dixi, proſus abiecerunt. Prodiit Valerius etiam cum Mitallerii notis Lugd. 1576. 12. Pighii & *Claudii Mitallerii* notis, Lugduni A. 1587. 12. apud Gryphium, quem admodum cum ſolis Pighii annotationibus lucem viderat Antvverp. 1567. & 1574. 8. cum notis Pighii & Lipſii Lugd. 1612. 12. Nec *Chriſtophori Coleri* prætereunda editio, qui Valerium ad exemplar Petri Danielis pridem Ravennæ emendatum à Ruſticio Heliſidio Domnulo V. C. contulit, & animadverſionibus atque indicibus auxit, Pighiique & Lipſiæ notas addidit Hanov. 1614. 8. * Auſtior eſt editio Wecheliana Francof. 1627. 8. cui & annotationum ſuarum novam appendicem, atque Seb. Gorradi ſelectas animadverſiones Colerus adjunxit. Hanc poſſideo collatam à Viro Clariffimo Marquardo Gudio cum Codicibus viginti amplius, quorum notiam hiſ verbis præfixit: B. 1. *ſcriptus in folio, exſtat Avarici Biturigum apud Nicolaum Catbarinum, Advocatum Regium. In fine libri notatur deſcriptoris nomen & ætas hiſ verbis: Anno Domini noſtri J Eſu Chriſti milleſimo cccc. octavo Ego frater Johannes de Barria Ordinis Minorum, conventus Mirandæ in Vaſconia, oriundus de Galano, iſtum Valerium Maximum Pariſius ſcripſi. Et inceptum in vigilia Pentecoſtes, in vigilia S. Laurentii conſummavi in honore ſanctæ Trinitatis & totius curiæ cœleſtis. Amen.* B. 2. *Secundus Bituricensis codex litera majori & eleganti ſed corruptiſſime ſcriptus, volumen vaſtum, tamen non magni pretii: manus ipſa valde recens: decrat initium ſolidum. Deſinebat ſtatim libro nono, neque ibi reperiebatur capitulum de prænomine ex libro decimo. Heluimus*

(a) Lucem viderunt Latine Baſil. 1513. 4. & Italice verſi à Remigio Florentino, Ord. Prædicator. Venetiis 1603. 4. Valerii Max. veſtigiiſ etiam inſiſtunt *Richardus Dinoth* Normannus Conſtantineſis in libris VIII. locorum communium hiſtoricorum de rebus, & factis memorabilibus, Baſil. 1580. 8. *L. Domitius Bruſonius* Conturſinus Lucanus rerum memorabilium libris VII. Francof. 1008. 8. *Andreas Eboracienſis* Luſitanus in exemplis memorabilibus, Colon. 1593. 12. *Nicolaus Vernulaus* virtutum Auſtriacarum libri III. Lovan. 1640. 4. *Jo. Conradus Diſtericus* in Ethicæ paradigmatica Jen. 1670. 8. Alios retulit infra.

huimus hunc librum ex Bibliotheca S. Sacelli Bituricensis, sed tantum
 inspeximus. C. Remis extat in Bibliotheca Canoniorum Ecclesie
 Cathedralis. Volumen in membrana 1 fol. manu recenti scriptum.
 Erant in hoc etiam tantum quatuor primi libri cum eodem commentario,
 & plane conveniebat cum illo altero Codice Bibliothecae Remigianae, ut
 ascerum ex altero descriptum apparet, fortasse eadem manu, nam
 litera nihil differebat. D. Hunc habuimus ex Bibliotheca S. Dionysii
 Remensis, quae est Canoniorum Regularium. Eius copiam nobis fecit
 Joannes Bragelonne, juvenis domo & eruditione conspicuus. Codice
 Valerii neque dum facile meliorem vidi, sed temporis inopia totum con-
 ferre non licuit. Scriptus erat in membrana 4. manu satis bona, quae
 recentiorum annorum aetatem praeseferbat. F. 1. Codex in folio mem-
 branaceus ex Bibliotheca Eminentissimi Cardinalis Francisci Barberini
 sub num. 1956. Scriptus erat litera crassiori, & satis clara, aetatemque
 videbatur praeseferre trecentorum annorum. Habebat in margine ex-
 plicationes & glossas, ubi quaedam non prorsus contemnenda. F. 2. Co-
 dex membranaceus in fol. ex eadem Bibliotheca Eminentissimi Cardi-
 nalis Francisci Barberini sub num. 1955. Scriptus litera mediocri &
 oscuriori, ejus propemodum aetatis cum superiori. Glossulas habebat
 uterlineares, sed nullas marginales. G. Codex Ecclesie Cathedra-
 lis Harlemensis, quem designamus litera G. quia usum ejus nobis pro-
 curavit V. CL. Joannes Fredericus Gronovius. Scriptus in fol. per-
 amant. literis aequalibus & nitidis. Praeseferbat annos prope quin-
 centos. Latebat Valerius inter varia opuscula istius voluminis, videli-
 cet ista: 1. Liber de vitis Philosophorum cujus haec inscriptio: Li-
 ber de vita ac moribus Philosophorum Poetarumque veterum ex
 nultis libris tractus, nec breviter & compendiosè per venerabi-
 lem virum M. Walterum Burley compilatus incipit feliciter. 2.
 Iusebii Chronicon Hieronymian. 3. Hieronymi liber de Viris illu-
 tribus. 4. Valerius Maximus. 5. Senecae Epistolae ad Paulum.
 Eiusdem de IV. virtutibus ad Paulum. Eiusdem de copia verbo-
 rum. Eiusdem de morte Claudii Caesaris. Eiusdem proverbialia ad
 ordinem Alphabeti. 6. Alani quaedam opuscula. De vita Curia-
 rium Dialogus super deploratione Galliae calamitatis. &c. In fine
 libri scriptum erat: Hos libros comparavit Raphael de Marcatel-
 lis, Abbas Sij Bunonis & Baccalaureus S. Theologiae formatus
 Paris. A. 1463. H. 1. Est primus codex quem habuimus à V. C. Ni-
 colao Heinsio. Erat forma in fol. membranaceus, litera satis aper-
 ta. Ex vestigiis quibusdam subobscuris apparebat fuisse olim hunc
 librum ex Bibliotheca Marchionis Estensis. H. 2. Debemus similiter
 hunc Codicem Heinsio scriptum in membrana, forma quarta, litera
 ver librario-um compendia difficiliore & fugienti. In frontispicio li-
 bri

bri grandis erat index foliorum circiter triginta in Valerium, sed dum literas Alphabeti. Hunc sequebatur Gens Cornelia & expl. aliorum quorundam nominum & dignitatum Romanarum. Exa erat, ut annotabatur, Anno MCCCCXXI. à die 21. April. ad diem 4. Jul. J. Codex membranaceus in fol. qui videbatur scilicet annis abhinc trecentis. Extat in collegio Romano Jesuitarum. olim ex Bibliotheca Mureti. Inscibitur: Valerii Maximi factorum dictorum memorabilium Urbis Romæ externarumque genti Incipit liber primus ad Octavianum Imp. L. 1. Ex Bibliotheca Parisiensi, fol. in membrana. L. 2. Ex eadem Bibliotheca: uterque recens. L. 3. Ex eadem Bibliotheca: melioris notæ vetustior. L. 4. Ejusdem Bibl. Regiæ: bonæ fidei, annorum c. 350. Cum duobus his posterioribus libros aliquos Valerii contuli. 1. Medicus primus, forte 400. annorum. M. 6. Medicus secundus in fol. ante ducentos annos ex Codice antiquo scriptus in fine legitur: Liber Poggii secretarii summi Pontificis, quem didit Joanni Cosmæ. Hic Codex habet prænomen Valerii Publii M. 3. Medicus tertius, in folio, trecentorum annorum. Habet in fine aliquid ex Epitoma illa libri ut ajunt X. M. 4. Medicus quartus, fere ejusdem cum antecedentis ætatis in fol. M. 5. Medicus quintus, codex recens & vix ducentorum annorum. M. 6. Medicus sextus, in fol. paulum excedit ducentos annos. In fine legitur Liber Petri de Medicis Cos. Fil. P. 1. Primus Codex Vaticanus S. Petri scriptus in fol. pergamen. annorum circiter. Continetur in Bibliotheca veteri Vaticana sub num. 1928. I. Secundus Vaticanus longe recentiori sed multo etiam elegantiori manu in membrana scriptus. Reperitur num. 5209. R. Codex Romanus in monasterio S. Remigii. Continebat tantum quatuor libros Valerii cum commentario nescio cujus, nam certe erat Dionysii de Burgo qui statim citatur initio: Incipit primi libri Valerii Maximi periculum quod secundum Magistrum Dionysium de Burgo hujus libri expositorem pro æmulis ponitur, qui consueti sunt libris auctoribus detrahare: ad eos reprimendos &c. Sed quisquis commentator aut nugator est, certe Dionysio nihil se meliorem vidit. Liber in folio pergamen. manu valde recenti scriptus est. Habebantur in eadem Bibliotheca commentarii Dionysii de Burgo duobus permagnis voluminibus in membrana, manu similiter ætate recenti. Explicat novem libros Valerii, sed textum ipsum non præmittuntur commentario nisi prima verba paragraphi Valerii, cujus textum deinde mire laceratum & corruptum Dionysius inter glossarum suarum spinas interserit. Incipit: Reverendissimo Christo patri tuo & suo Domino specialissimo Dom. Joanni Col

Columna, divina providentia St. Angeli Diacono Cardinali Fr. M. Dionysius de Burgo St. Sepulchri Ordinis Fratrum Heremitarum Sti Augustini cum omni subjectione & reverentia filiali se totum &c. V. 1. *Codex Isaaci Vossii in membrana, fol. annorum circiter trecentorum.* V. 2. *Codex optime notæ, forma quadratus in membranis, sed mutilus, olim Petri Puteani, nunc ejusdem Vossii, excedebat ætatem annorum 500. Erant antiqua manu ad marginem adscriptæ variæ lectiones ex alio Codice.* Hactenus Gudius.

Christophori vero *Adami Ruperti* ad **Valerium Maximum** & **Veljeum** observationes excusæ sunt Norimbergæ 1663. 8. Ex horum plerisque selectas notas excerptit, suisque addidit *Antonius Thysius* Lugd. Bat. 1651. 1660. 1670. 8. Biennio post *Johannes Vorstius* **Valerium** ad editionem Aldinam & binos Codices Bibliothecæ Electoralis Brandenburg. castigatum, notisque eruditis illustratum edidit Berolini 1672. 8. *Johannes* quoque *Minellius* in tironum gratiam **Valerium** succinctis scholiis explicatum vulgavit Roterdami 1662. 12. recusum 1671. 12. ut omittam **Valerium** ad duos MSS. codices Anglicanos recensitum à *Johanne Isaaco Pontano* Amst. apud Dan. Elzivirium minori forma 1632. 1671. & cum Lipsii notis nitide & emendate editum Lugd. Batav. 1640. 12. Amst. 1660. 12. cum notis Variorum ex editione Thyssii Lugd. Batav. 1655. 8. Denique n usum Delphini **Valerius** illustratus est à *Petro Josepho Cantelio* Paris. 1679 4. qui præter alia singulis narrationibus, temporis quoque notationem, quo singula gesta sunt Pighio præeunte adjecit. (a)

Marquardii Gudii **Valerium Maximum** ad plures MSS. castigatum codices, quem cum ejusdem notis expectare pridem jussit *Meagius* c. 19. amœnitatum juris, mors Viri Clarissimi interverit: Neque lucem vidit *Casp. Barbii* glossarium in **Valerium**, cujus neminit *Christianus Daumius* præfat. ad *Statium Barthii*. Utinam vero doctissimus Vir *Jacobus Perizonius* præclara sua in hunc scriptorem observata non diutius premat, quorum spem fecit, & ximum specimen edidit in animadversionibus Historicis c. 3.

Jac. Perizonii **Valerio Maximo** fata intercessisse dolendum est. *Jornelius Tollius* quoque **Valerium** cum MSS. pluribus commissum dere voluit circa A. 1654. ut ex *Daumii* Epistolis ad *Jo. Andream bosium* pag. 16. didici, sed consilium ejus mors prævertit.

Germanice lucem vidit **Valerius** *Everhardo Guernero Happelio* interprete, cum præf. *D. Rudolphi Cappelli* Hamburgi A. 1676. 8. *Gallice* translatus est **Valerius** per *Johannem le Blon* Paris. 1572. 12. Exat & altera recentior Gallica translatio auctore *Clavereto* (le Sieur. de

(a) Optima **Valerii** editio novissime prodit Leidæ 4. 1726. curante *Abrahamo Torreo*, cum notis integris *Glareani*, *Pighii*, *Lipsii*, *Coleri*, *Vorstii*, selectis variorum, ac editis *Barthii*, *Gvyeti*, *Gudii*, *Perizonii*, atque decum suis.

de Claveret) Paris. 1647. 8. 1659. 12. cujus locum reprehendit Motan-
 tanus Vayerus in Hexaemero rustico p. 28. * In Bibliotheca Rhe-
 digeriana , Uratislaviæ Valerii Codex MS. exstat pulcherrimis
 imaginibus singulari artificio pictis , quibus cujusvis libri exordium
 ornatur , & versione liberiore veteri *Gallica* conspicuus . Vide
 Ephemerides litterarias Germanicæ editas Lipsiæ A. 1710. sect. IX.
 pag. 894. Geminus Codex fuit in Bibl. Menarsiana pag. 64. Et ge-
 minum plane ejusdem operis codicem elegantissimum vidi Altonæ
 apud Rev. *Daniclém Sassium* (a) Ecclesiastem disertissimum , &
 bonorum librorum curiosum ruspatores . Habebat is enim Vale-
 rium Maximum scriptum in membrana duobus majoribus , & cras-
 sifusculis Voluminibus in folio , sic ut latinis Valerii capitibus Gal-
 lica responderent , & librorum singulorum auspicia imaginibus
 elegantissimis illustrata oblectarent nova amœnitate lectorem . Hu-
 jus in operis , quod ære suo sibi Brugis Flandriæ Sassium comparavit ,
 tomo altero ad calcem leguntur hæc verba : *Par l'aide divine fans laquelle nulle chose n'est droittement continuee, ne mence a fin , est la translation de Valerius le Grant terminee, la quelle commença tres reverend Maistre Simon de Hesdin* (b) *Maistre en Theologie , religieux des Hospitaliers de Saint Jehan de Iherusalem , qui poursuiivy jusques au septieme livre au chapitre des strategemes , & la laissa . De la en avant jusques a la fin du livre je Nicolas de Gonneste , Maistre es arts & en Theologie ay poursuiivy la dite translation au moins mal que jay peu , du commandement & ordonnance de tres excellens , & puissant Prince Monseigneur le Duc de Berry & Dauvergne , a la requeste de Jacquenin Couran son tresorier , & ne doute que mon style de translater soit si parfait comme est celui de davant . Mais je prie à ceux qui le liront , quils le me pardonnent , car je ne sçynne si export es histoires comme il estoit : Et fut fixé lan mil CCC. & uny , la veille*
 Mon-

(a) Obiit A. 1718. mense Dec. Notitia Codicis MS. Valerii extat etiam in Catalogo Bibl. Saffianæ p. 346.

(b) Genebrardus in Chronolog. ad A. C. 1404. memorat Johannem de Hisdinio , Hospitalarium . Cæterum Simonis Hesdini versionem Gallicam librorum Valerii Max. laudat etiam Lud. à S. Carolo pag. 443. de Bibliothecis , & typis etiam exscriptam constat ex Bibliothecarum Gallicarum scriptoribus . Franciscus Crucimanius pag. 457. *Simon de Hesdin Docteur en Theologie , religieux des Hospitaliers de S. Jean de Iherusalem , du temps de Charles V. Roi de France , l'an 1364. soit environ . Il a traduit les sept premiers livres des exemples memorables de Valere le Grand , & les annos & annementes de plusieurs choses de son invention , le reste de œuvres du dit Valere a été achevé de traduire par Nicolas de Gonneste , Maistre es arts & en Theologie . Le tout imprimé à Lyon sur la Rosne l'an 1485. par Mathieu Huff in fol. de grand papier & contient 220. feuilles , de caracteres bastards . Idem p. 345. le dit Nicola de Gonneste acheva de traduire le dit livre en l'an 1401. par le commandement de Monsieur le Duc de Berry , & de Auvergne Comte de Poitou &c. à la requeste de Jacquemin Couran son tresorier . Glossas ab interprete additas testatur etiam Antonius Verderius Bibl. Gallicæ p. 1137.*

inseigneur saint Michael larchangele. MS. Gallicam versionem Ierii Maximi in membrana servat quoque Jenæ Bibl. publica adademia, ut à Clariss. Struvio p. 182. introductionis in Hist. literariam fuit annotatum, Novissime Parisiis 1713. 12. lucem vidit.) Valerius Maximus Gallice versus & notis illustratus à Tarichero. *Belgicam* versionem Abrahamo Bogaarto debemus Amst. 21. 8. *Italice* per Georgium Dati Florentinum, Romæ 1539. 8. prodit & Venetiis A. 1573. 8.

V. Balthazaris Exneri (b) *Valerius Maximus Christianus* Hav. 1641. 8. exhibet libros IX. dictorum factorumque memorabilium. Valerii exemplo collectos digestosque ex Christianis historis, cui labori prælusere, qui in editione Valerii Max. Basil. 1577. cum Glareani notis vulgata subjecerunt farraginem exemplorum Christianorum. Scripsit & Valerii nostri imitatione *Baptista Fulvius* libros IX. factorum dictorumque memorabilium ex omni historia veteri ac recente collectos Antwerp. 1565. 8. & *M. Antonius reus Sabellicus* X. libris Exemplorum, quod opus postumum eius prodit ut Basil. 1541. 8. & Germanice per Leonardum Brunum Argent. 1535. fol. 70. *Baptista Egnatius* libros IX. de exemplis illustrium virorum Venetæ civitatis atque aliarum gentium, post auctoris A. 1553. defuncti obitum prodire anno proximo. *Schefferus* in libro memorabilium exemplorum Svecicæ gentis lib. 1671. 8. Similiter *Exempla* gentis Danicæ sive Valerium Maximum Danicum libris XIX. congeffit Vir Cl. *Otto Sperlinus*, ut refertur in novis litterariis Maris Baltici A. 1698. p. 22. *Exempla Gallicæ* Gentis, Valerii imitatione scripsit *Guilielmus Bellay*, teste Francisco à Cruce pag. 139. Bibl. Gallicæ. *Joannis* vero *Franciscus Lauredanus* in gloria Academiæ incognitorum 247. recepit se ad Valerii exemplum editurum dicta & facta Vectorum illustria, *i desti e fatti de' Venetiani*.

VI. *Philippus Labbeus* in Bibl. nova MSS. p. 45. memorat *Valerii Maximi dissuasionem ad Rufinum ne ducat uxorem*. Sed intelligitur Epistola, quæ Christiano utique scriptore sub Valerii nescio quis nomine legitur inter scripta S. Hieronymo supposita, atque incipit: *Loqui prohibeor, & tacere non possum*. * In *dissuasionem ad Rufinum ne ducat uxorem*, quod scriptum sub nescio cuius Valerii nomine legitur inter S. Hieronymi Opera T. 5 edit. Joannis Martini pag. 337. commentarios Joannis Guallensis & Nic. Triveti memorat *Joannes Lelandus* de scriptoribus Britannicis p. 307. 327.

C A-

a) *Memoires de Trevoux* 1714. p. 49. *Journal des Savans* 1714. p. 393.

b) * De Exnero, qui A. 1624. diem obiit, videnda Jo. Henelii *Silicographia* t. 7. p. 208.

C A P U T VI.
DE ASCONIO PEDIANO:

Asconii patria & etas. 1. Commentaria in Orationes Ciceronis Editiones. 3. Scripta deperdita. 4. Liber de origine gentis nae & liber de Viris illustribus perperam ipsi adscripti. 5. * Scriptorum ab Asconio laudatorum. 6.

I. **A**SCONIUS (*a*) PEDIANUS Patavinus (*b*) cum lio familiariter versatus, si Servium, & Philargyrum Eclogam IV. audiamus, tamen ab Hieronymo in Chron. dictum huc sub Vespasianis floruisse. Quanquam vero addit Hieronymus eum anno ætatis 73. oculis captum supervixisse 12. annos, tamen est intervallum temporis ad Virgilium usque, quam uno homine dici possit, eundem septimo Domitiani anno. Itaque duos Asconios commentus est Scaliger ad Eusebium prioris edit. cum longe rectius Hieronymum metachronis- guisset, quod etiam facere non dubitavit Joh. Haduinus animus, & pridem Scaliger ipse in secunda Eusebii editio- ne Quintilianus quidem videtur Pediani fuisse auditor: Ita enim lib. 1. Instit. Orat. cap. 7. *Sive & quasi scriptum in multorum est, sed an hoc voluerint auctores, nescio, T. Livium ita bis ut Pediano comperi, qui & ipse eum sequebatur.*

II. Exstant Asconii commentarii succincti, & præstanti- quamvis mutili, in Orationes quasdam Ciceronis supra p. 109. seq. recensitas. Filiis suis dicasse præsentis commentarios Ascon- Hottomannus probe observavit ex his ejus verbis ad Orat. pro- lone: *Quid sit dividere sententiam, ut enarrandum sit, vestra filii, facit.* Videntur autem scripti sub Claudio Imp. uti L. in Satyra Menippea & post eum alii colligunt ex eo loco (*c*) mentarii in Orationem pro M. Scauro, ubi meminit Longi- næ, qui cum Claudio Cos. fuit. Hujus Longi (*d*) nomen à

(a) Aufonius Pædianus vocatur in Ramiresii pentecontarcho, male.

(b) Hinc Livium suum vocat Asconius in Orat. pro C. Cornelio, non quod eo familiariter usus fuisset, ut Scaligero visum. Patavinum fuisse quoque qui amici sui & familiaris elogium libro XII. v. 212. seq. interuit, Vossius contra Scaligerum p. 143. de Hist. latinis. Confer Bernardinum Scard. de antiquitate Urbis Patavii & claris civibus Patavinis p. 44. seq. Lipsium Elect. c. 17. p. 563.

(c) P. 195. edit. Colon. cum T. Popmæ notis.

(d) Largum videtur vocare Dio lib. 6c.

sio, & Joanne Rualdo frustra sollicitatum Claudio adjungitur in fastis Consularibus (a) optimis ante paucos annos editis ab Henrico Norisio post commentarium insignem de Epochis Syro Macedonum, Anno U. C. 795. qui respondet anno CRISTI 42.

III. Asconii commentarii Poggio (b) lucem debent, ut infra in Valerio Flacco observo, excusi Venetiis 1477. fol. cum Antonii Lusci commentariis in quasdam Ciceronis Oratt. * Item Patavii 1493. fol. cum Georgii Trapezuntii de artificio Orationis Ciceronianæ pro Q. Ligario, Anton. Lusci Vicentini super XI. & Xichonis Polentoni super X. Tullii Orationes argumentis, & super IV. investivas in Catilinam, & super investivas in Sallustium & Cæsarem. Deinde ut commentarios variorum in Orationes Ciceronis præteream, junctim sæpius editus Basileæ, Venetiis, & Lugduni, ut supra p. 117. dixi, prodierunt Venet. 1522. 8. & 1563. 8. apud Aldum. E recensione *Philippi Melanchthonis*, Haganoisæ per Joannem Secerium, fol. sine temporis notatione. Argent. 1535. 8. * Paris. 1536. 4. cum Antonii Lusci commentariis in Orationes XI. Ciceronis, cum quibus primum prodierant Venet. 1477. fol. per Joannem de Colonia & Manthen de Gheretzem. Cum scholiis Pauli Manutii, qui à Petro Danesio fere omnia accepisse se fatetur, quæ in Verrinarum accusationum commentariis emendavit, Venet. 1545. 8. Cum *Francisci Hottomanni* notis Lugd. 1551. 8. Lugd. 1554. 4. apud Tornæsium. Cum notis *Titi Popmæ*, Frisii, Colon. 1578. 8. Cum notis *Pauli Manutii* (qui in Cicerone suo Asconium simul recensuit illustravitque) Hottomanni & Popmæ in Asconium, & notis selectis *Francisci Fabricii*, *Caroli Sigonii*, *Petri Nannii*, *Andrææ Patricii*, & *Jacobi Cruquii* in loca quædam Orationum Cic. ab Asconio illustratarum, Lugd. Bat. 1675. 12. *Tbo. Crenii* V. C. Lugd. Bat. 1693. 12. His editionibus, in quibus seorsim Asconius vulgatus est, propter usum præferendæ Manutiana, Gronoviana, & Græviana, in quibus subjecta Ciceronis verbis Asconii commentaria commodius jucundiusque leguntur, uti in Cicerone supra dixi. Nonnulla minus latina & Asconio indigna inserta esse à sequiore manu queritur Hadrianus Cardinalis libro de modis latine loquendi p. 131. *Asconius Peditanus* quitametsi sub *Augusto Cæsare* floruit, bonaque multa atque elegantia scripsit, sicuti libello sive potius fragmento, quod ante hos an-

C c nos

(a) Hos una cum Norisii dissertatione ad illos fastos iterum edidit Grævius T. XI. Antiq. Rom.

(b) Naudæus de instituenda Bibl. p. 118. Novimus quod Poggius invenit *Quirilianum* sub mensa cujusdam *salsamentarii*, cum in Concilio Constantiensi ageret. Sic *Papirius Massonus* incidit in Agobardum apud Bibliopolam quendam, qui jamjam dorsa librorum eo convestire volebat, Pariter Asconius simili fato ad manus nostras pervenit,

nos repertum est, colligi potest, multa sunt ac scætet barbarie. Quam tamen barbariem non ab illo certe qui bono etiam tunc tempore eruditus est provenire puto: sed potius ab aliquo insulso atque ineleganti Grammatico, qui interpretis vice functus inepta multa conseruit, quæ postea una cum bonis auctoris verbis descripta sunt. Ex hisce Asconii Pediani commentariis excerpta de proprietatibus & differentiis sermonis latini ediderunt Bonav. Vulcanius ad calcem glossarii Græco-latini, & Dionysius Gothofredus in scriptoribus linguæ latinæ, de quibus infra libro IV. Quæ Budæus, Alvarus, & Petrus Danæsius ad illustrandum Asconium contulerunt, non memini me videre. * Aldus Manutius Pater in Epistola ad Marcum Musurum, quæ Orthographiæ Statii An. 1502. editæ præfigitur: Quapropter ex Germania Valerii Maximi quedam, quæ in Italia non habentur (intelligit libri primi capita a Cuspiniano primum restituta, de quibus supra) ex Gallia vero duodecim Asconii Pediani elegantiarum libros percipidi expectamus, quos exstare esseque M. Fabii Quintiliani, ac inde bonam partem elegantiarum suarum accepisse Laurentium Vallam, vel puer Romæ cum audirem Domitium, intellegebam. Iniqua hæc & falsa fuit de Valla suspicio, unde Barthius in literis ad Daumium: (a) *Tantum Vallæ elegantis superior etas tribuit, ut non defuerint qui asserere licet stolidè & adærys non dubitarent, Asconii opus esse à Valla inventum, suoque nomine divulgatum, ut scribit Mariangelus Accursius in testudine Diatribis suis Ausonianis, Ovidianis & Solinianis adnexa.*

IV. Scripsit Asconius etiam alia, ut in Virgilium, & vicam C. Sallustii Crispi, cujus meminit Acron ad Horatii Sat. 2. libri 1. sed jam pridem illa perinde ut major pars commentariorum in Ciceronis orationes interciderunt. Quia vero aliquid horum ætatem tulit, hinc felicior Criticus quam Historicus vocatur Asconius à Joanne Rual. in Plutarchi vita cap. IV.

V. Ausonius Popma ad Sallustii Catilinar. Asconio tribuit librum de Origine gentis Romane, qui Sexto Aurelio Victori ex eruditorum communi hodie sententia addicitur. Tribus quibus Popma utitur argumentis fidem detrahit Burchardus Gothelf. Scrivius V. G. in Observationibus Hallensibus T. 3. p. 63. Etiam à Joanne Metello in litteris ad Pighium liber de viris illustribus ad Asconium refertur, ut notavi infra libro III. in Victore.

VI. Index Scriptorum laudatorum ab Asconio Pediano. ad paginas edit. Franc. Hotomanni, Lugd. 1551. 8.

A Ccius pag. 129. 151. 152. 153. 155.
Acta diurna, publica. 131. 141. Annales. 140.

Val.

(a) Struv. fascic. VI. p. 621

- Antias . 127.
 nius Orator . 12. C. Antonii
 nine Oratio . 118.
 is Claudius Milonista am-
 is accusans . 159.
 idius citharista . 60.
 ticus 105. in annalibus .
- s in ea oratione quam pro
 one composuit . 149.
 in Cn. Dolabellam . 137.
 lar Poeta tragicus & Ora-
 136. 17. Tragœdia Julii .
- s 118.
 nœ nomine ratio . 118.
 12.
 1. 2. 9. 10. 11. 19. 20. 30. 32.
 36. 38. 39. 45. 46. 50. 122.
 . 140. ejus commentarii .
- s Orator . 12. 98.
 ella 98. 111. 112. 119. 112. 141.
 ginus libro priore de viris
 is . 127.
 nsius 1. 11. 12. 16. 152.
 iorum menda . 105.
 . 98. 105.
 is in Catilinam . 116.
 us 25. 127.
 natii Plançi verba ad popu-
 . 151.
- Novii versus: *fato Metelli Romæ
 fiunt Consules* , cui Metellus
 Consul respondit versu senario
 hypercatalecto sive Saturnio:
*Dabunt malum Metelli Nevio
 Poeta* . 34.
 Philodemus Ciceronis ætate Epi-
 cureus nobilissimus, autor poe-
 matum lascivorum . 129.
 Plautus *Aulularia* 31. *Perſa* 15.
 Milite glorioso . 37.
 Sallustius 62. 86. 98.
 Scævola 98.
 M. Scaurus ipse pro se dixit, quem
 præter Ciceronem defenderunt
 P. Clodius Pulcher , M. Mar-
 cellus , M. Claudius , M. Mes-
 sala Niger , & Q. Hortensius ,
 132. M. Scaurus Cn. Dolabel-
 lam accusavit & dampnavit .
 137.
 Terentius 4. 5. 18. 35. 38. 47. 70.
 71. 90. bis.
 Tiro libro quarto de vita Cicero-
 nis . 155.
 Tuditanus 105.
 Varro libro tertio de vita populi
 Romani . 127.
 Verrius Flaccus notatur : 4.
 Virgilius 8. 16. 17. 25. 27. 30.
 35. 36. 40. 46. 47. 50. 58. 59.
 66.

C A P U T VII.

D E L. C O L U M E L L A .

Columella ætas & scripta quæ exstant . 1. Editiones . 2. Scripta perditæ . 3.

I. L. JUNIUS MODERATUS COLUMELLA, Gaditanorum Patrum laudans (a) M. Columellam illustribus discipulis eruditum, ac diligentissimum agricolam Beticæ Provinciæ, ipse Palladio, Isidoro Hispalensi (b) aliisque sæpius laudat sub eodem Claudio Imp. scripsit. * Isidorus Hisp. XVII. *Opera Rerum rusticarum scribendi solertiam apud Græcos primus Hesiodus Boeotius humanis studiis contulit, deinde Democritus: Magnus quoque Carthaginensis in XVII. voluminibus studium agricolæ conscripsit. Apud Romanos autem de agricultura primus Cato tulit, quam inde Marcus Terentius expolivit: mox Virgilius in Georgicis extulit. Nec minus studium habuerunt postmodum Corn. Celsus & Julius Atticus, Æmilianus, (d) sive Columella in orator, qui totum corpus ejusdem disciplinæ complexus est. Dicitur ut videtur, à Moderato Gaditano Pythagorico ejusdem a Græco scriptore fuit, Gaditanus & ipse L. Junius Moderatus Columella, licet hoc in dubio relinquat Nic. Antonius, qui de Columella videndus lib. 1. Bibl. veteris Hispaniæ cap. 5. Sanè Pythæricum illum quando appellant sive Latini scriptores sive Græci Moderatum semper vocant, Columellam nunquam. Et dicitur ab Oratore latino Philosophum Græcum, & tam prolixi opus Philosophici argumenti Græco stylo traditum expectat Gaditanum se inuenit noster V. 5. VII. 2. VIII. 16. & X. verum Meminit & III. 3. Senecæ ejusque vinearum; & sæpius Corn. Celsi æqualis sui, ut cognoscet ex indice scriptorum à scriptore rei rusticæ laudatorum, quem dedi supra in Catone. Columellam laudavit Theodorus Beza hoc Epigrammate:*

*Orphea mirata est Rhodope sua sata canentem,
Si modo Virgilii carmina pondus habent.
Tu vero, Juno, silvestria rura canendo
Post te ipsas urbes in tua rura trahis:*

O

(a) Lib. 5. cap. 5. p. 286. edit. Commelinianæ.

(b) Isidorus XVII. 1. Orig. sive Columella, insignis Orator, qui totum corpus disciplinæ (rerum rusticarum) complexus est.

(c) Lege Mago.

(d) Palladius de re rustica.

*O superi, quales habuit tunc Roma Quirites,
Quam tam jucundum cerneret agricolam.*

De re rustica libros XII. (a) ad Publium Silvinum, quorum decimus *de cultu hortorum*, carmine Epico non infelici supplet Virgilii *Georgica*,

Siderei Vatis referens præcepta Maronis.

Reliqui prosa oratione scripti sunt expetente hoc Claudio Augustali adolescente, qui etiam hortorum cultum simili sermone expositum à Columella maluisset. * *Librum de cultu hortorum* scriptum versu Heroico, *Andreas Rivinus* recensuit recudique curavit Lipsiæ 1654. in 8. una cum *Palladii* carmine de arte insitionis, *Walafri* Strabi hortulo, *Moreto* Septimii Sereni, & aliis variis poematis & Epigrammatibus antiquis. Illo libello cum *Virgilii Georgica* supplere se indicet ipse Columella, mirum est *Nicolaum Rapinum* S. I. nullam ejus mentionem facere in præfatione ad quatuor libros hortorum (b) perquam certe elegantes: *quæ vero temeritas tentare rem, quam partim propter difficultatem eorum quæ prætermiserat Virgilius, partim propter eorum quæ cæperat excellentiam, persequi nullus posterorum ausus sit.* Exstat præterea liber *arborum*, qui in primis editionibus, inter libros de re Rustica perperam tertium occupabat locum, sed à *Jucundo Veronensi* observatus est, ad hos non pertinere, seorsim quoque vulgatus à *Rob. Stephano* Paris. 1543. 8. Confer si placet *Tho. Crenium* parte X. animadvers. Philolog. p. 7. seq. ubi quædam *Columellæ* illustrat. * *Liber arborum* jam in editione *Aldi* A. 1514. non libri tertii de rustica locum occupat, sed recte est ad calcem reiectus. In extrema pagina 343. pro *Martial. II. 90.* scribendum *XI. 91.* ut in nonnullis jam est emendatum.

II. Inter editiones horum librorum, quos similiter *Poggii* solertiz debemus, emendatissima est, quæ inter rei rusticæ auctores

Cc 3 res

(a) Ex ipso Columella constat opus illud 12. libris ab auctore fuisse absolutum et si in *Cassiodori* divinis lectionibus cap. 28. legas *Columellam sedecim libris per diversas agricultura species, eloquentem ac facundum illabi disertis potius, quam imperitis accommodatum.* Itaque alios libros tres *Columellam* ad hoc argumentum spectantes, & librum de arboribus una computavit *Cassiodorus*, vel numerum apud eum corruptum esse suspicemur. Obiter de *Columellæ* nomine notabis *Donatum*, qui ad *Phormion. II. 2.* scripsit *Columellas à veteribus dictos servos majores domus. Columen, columna; Unde apud veteres columella dicti servi majores domus. Lucilius XXI.*

Servus neque infidus Domino, neque inutilis cuiquam

Lucili columella hic fitur Metrophanes.

Salmasio ad *Solinum* pag. 120. alius sensus verborum *Lucilii* esse videtur, hic nempe sub hac *Columella*, sive videtur situm esse *Metrophanem Lucilii* servum. *Gatakerus* tamen *II. 20.* *Cinni* expositionem *Donati* probat. Confer quæ viri docti ad *Martial. II. 90.*

(b) Paris. 1665. 4.

res latinos veteres prodiit ex typographio Hieron. Commelini 1595. 8. cum indicibus à Frid. Sylburgio adornatis. Alias editiones memoravi supra lib. I. cap. 2. p. 21. ubi & de *Georgii Alex.* enarratione vocum sive lexico in *Caton. Varron. & Columellam*, de *Philippi Beroaldi* notis & *Fulvii Ursini* atque *Petri Victorii*. * Prodiit Columella separatim Regii, excudente Barthol. (a) Bottono sive Bruschio 1482. fol. Lugd. 1548. 8. apud Sebast. Gryphium.

Gallice Columellam non vertit Joannes Theodoricus Bellovacensis, ut legas in Pithœanis, sed Claudius Cotterellus, notas addente Theodorico, Paris. 1555. 4. * *Italice*, Venetiis 1554. 1564. 8. Petro Lauro Mutinensi interprete. *Germanice* Columella & Palladius à Theodoro Majo, Magdeb. 1613. fol.

Liber *de cultu horticorum* cum annotationibus Julii Pomponii Fortunati, Baptistæ Pii, Philippi Beroaldi & aliorum separatim prodiit Parisiis 1543. 4. & cum Catone, Varrone, Palladio, ac reliquis Columellæ libris ibid. 1533. fol. Notas in Columellam pollicitus est Ægidius Menagius p. 54. ad Laerrium. * Lancilloti expositio MS. in hortum Columellæ, Florentiæ in Bibl. Medicea, pluteo LII. Menagius pag. 54. ad Laerrium laudat Codicem MS. Columellæ Monasterii Corbejensis, qui hodie in Bibliotheca S. Germani de Pratis asservatur. Alii tres MSS. exstant in Bibl. Medicea, quartus Venetiis in Bibl. S. Marci, quintus Florentiæ in Bibl. Augustinianorum S. Galli, quibus duobus postremis usus est Petrus Victorius. Codice MS. Lipsiensi è Bibl. amplissimi Senatus utetur Clariss. Vir Joannes Conradus Schvartzius, à quo novam editionem scriptorum rei rusticæ parari dixi supra in Catone. Nonnulla Columellæ loca illustrat Barthius Advers. 37. 7.

Libri de generibus furculorum libro & capite secundo Columellæ memorati, haud diversi esse videntur à libro tertio, quarto & quinto hujus ipsius de agricultura operis, ex quo etiam nonnulla ad veterinariam pertinentia ad verbum mutuatus est Vegetius in digestis artis mulomedicinæ, Columellam nominatenus laudans in præf. his verbis: *Licet proxima ætate & Pelagonio non defuerit, & Columellæ abundaverit dicendi facultas, verum alius eorum cum rusticæ rei præcepta conscriberet, curas animalium levi admonitione perstrinxit, alius omissis signis causisque morborum, quasi ad doctissimos scriberet, tam magnæ rei fundamenta neglexit.* Confer Hieron. Mercurialem IV. 18. Var. Lect.

III. Cetera Columellæ scripta, uti quod adversus Astrologos composuisse se ait lib. XI. c. 1. una cum alio opere, in quo agere

con-

(a) Idem eodem anno Catonem, & Varronem de re rustica excudit ac Rutilium,

constituerat de lustrationum ceterorumque sacrificiorum, quæ pro frugibus sunt more prisca usurpato, ad nos non pervenerunt. Neque certum est, an hoc alterum à Columella unquam editum fuerit. Vide lib. 2. capite ultimo extremo.

C A P U T VIII.

DE POMPONIO MELA.

Mela etas & libri III. de situ Orbis. 1. Editiones. 2. Obiter de Æthiopia, Julio Oratore, & Geographo Ravennate. ibid. Catalogus scriptorum à Geographo Ravennate allegatorum. 3.

I. **P**OMPONIUS MELA à Bætica provincia Hispanus (a) Vadiani, Vineti, Schotti, aliorumque pæne communi suffragio Claudii temporibus floruit, at sub Tiberio utique scriptisse dicitur, si de hoc locutus est Plinius, cum lib. 19. cap. 6. dixit famam esse, Melam Equestris Ordinis, reum ex procuratione à Tiberio (b) Principe arcessitum in summa desperatione succo porri ad trium denariorum argenteorum pondus hausto confestim exspirasse sine cruciata. * Hic filius L. Annæi Senecæ Philosophi, idem Senecæ nepotis ac Novati frater, qui III. 6. respicit ad Claudii de Britannia triumphum, de quo Sveton. cap. 17. unde apparet falsos esse, qui sub Julio Cæsare scripsisse Melam sibi persuaserunt, de quibus meminit Crenius IX. animadvers. p. 19. Alius Annæus Mela, Philosophi Senecæ frater, cujus animum à civilibus officiis abhorreere, & tantum studere eloquentiæ, scripserat Seneca pater Rhetor præf. ad librum 2. Controversiar. ubi majus ei quam fratribus ipsius Gallioni & Senecæ Philosopho ingenium tribuit. Fuit hic Mela pater Annæi Lucani Poetæ, de quo Tacitus XVI. 17. Annal. & fortasse Plinius XIX. 6. Tiberium

Cc 4 pro

(a) Quæ de Patria Melæ disputantur vide ap. Vossium patrem lib. 1. cap. 25. de Hist. Latinis II. Vossius pag. 198. ad Melæ cap. 6. lib. 2. Cætrariensem natione, genere vero Pœnum fuisse contendit. Nempe pro *Cincentarum* legit *Tingi Cætraria* pro quò Salmasius & Bochartus lib. 1. Chanaan c. 24. p. 520. reponerat *Tingi altera*; Nic. Antonius lib. 2. Bibl. Hispaniæ veteris c. 11. p. 50. *Tingi Ibera*, ubi & Hermolai Barbari mentio, legentis *cingente frato*, vel *attingens fratrum*.

(b) Fortassis lapsus est Plinius memoria, Tiberiumque nominavit pro Nerone. Annæum Melam equitem Romanum M. Annæi Senecæ filium procuratione Imperatoris negotia administrasse, & conjurationis reum actum semet interfecisse solutis venis refert Tacitus lib. 16. Annal. Itaque locus ille Plinii nihil ad nostrum Melam, quod non observatum Harduino doctissimo Plinii interpreti. Forte etiam Mela non est latet sub illo Melone, quem laudat Servius ad *Æneid.* IX.

pro Nerone appellans: nisi fuit etiam tertius Mela, qui utroque ætate antecessit & sub Tiberio procuracionem gessit. Alius denique Fabius Mela JCtus l. 1. §. 12. D. de cloacis. Primus è Latinis Mela, ante Plinium & Solinum, qui eo usos se fatentur, terrarum situm exsecutus est brevi cultoque sermone. In calce MS. Leidensis legitur hoc distichon:

*Europam, Libyam, atque Asiam Pomponius edit
Orbis describens ordine Mela situm.*

In MS. Bibliothecæ S. Viatoris Paris. inscribitur *de chorographia*. Minus bene. Pompejum videtur vocare Philargyrius in IV. Georgic. 387. nisi ibi Pomponius legendum, vel alius scriptor innuitur, quo Carpathus Rhodiorum insula celebrata fuit. Apud Servium in Æneid. IX. 30. an sub Melone Mela noster lateat incertum est, quoniam quæ ex illo profert apud nostrum haud occurrunt.

Exstant ejus *Cosmographiæ sive de situ orbis libri III.* quibus, ceu vere ait Harduinus, nihil est elegantius.

II. Editio Mediolanensis An. 1472. 4. à Crucejo emendata fuit in Bibl. Is. Vossii, qui eam principem vocat p. 11. appendicis ad Melam. Hanc infecuræ sunt, Veneta Anno 1477. in 8. (a) & 4. per Bernardum Piætoem & Erhardum Ratdolt de Augusta, una cum Petro Loslein de Langencen eorum correctore ac socio. Atque iterum Venet. 1478. 4. per Franciscum Renner de Hailbrun, & 1482. 4. cum Prisciani metaphrasi periegeseos Dionysianæ, per Erardum Ratdolt Augustensem. Hæc & altera 1477. memorantur a Phil. Labbeo p. 357. Bibl. novæ Mfs. & Beughemio p. 111. incunabul. typographiæ, ubi & editiones Venetas 1473. & 1488. cum commento Cocchi refert. * Ex Hermolai Barbari recensione, ad Alexandrum VI. sine loco & tempore. 4. Parisina 1507. 4. quam editionem Jac. Perizonius legavit Bibl. Leidensi. Viennensis 1512. 4. Florentina 1517. 8. & Veneta ap. Ald. 1518. 8. & 1521. forma minore cum Solino, itinerario Antonini &c. * eodemque anno forma minore, sine loci notatione: fortasse Venetiis apud Alexandrum Paganinum. Cum notis Hermolai Barbari, qui lucubraciones suas Alexandro VI. Pontifici dicavit, in Plinio 5000. & in Mela 300. mendas sustulisse se gloriatus, Basil. 8. Cum annotationibus Joach. Vadiani (a) Helvetii, Viennæ Austriæ 1518. Basil.

(a) Mich. Maittaire Annal. Typograph. p. 92. 125. 152. 167.

(b) Hujus annotationes *ms & siveam olere* ait Is. Vossius, quod judicium iniquius visum Colomesio, qui Vadianum potiore jure magnis Germaniæ viris à J. Scaligero annumeratum esse existimat notis ad posteriora Scaligerana. De eodem ita Olivarius: *Vadianus vir omnium judicio crudèrissimus præterea quæ ex variis au-*
tus

fil. 1522. Paris. 1530. 1540. Basil. 1543. 1555. 1577. omnes in fol.
 * De hoc Vadiano plura Goldastus tomo tertio rerum Aleman-
 nicarum. Cum notis Petri *Joannis Olivarii* ad Carolum Cardina-
 lem Lotharingum, & *Hermolai Barbari* Paris. 1536. 8. 1557. 4.
 Etiam Lugd. 1551. 8. & Paris. 1538. 8. cum ejusdem Olivarii anno-
 tationibus, quæ posterior editio cum MS. Vaticano collata ser-
 vatur in Bibl. Leidenſi, & iterum Paris. 1556. 4. Cum Solino, &
 Floridi Sabini Apologia pro Plauto &c. Basil. 1538. fol. Cum casti-
 gationibus *Pintiani*, paralipomenisque & retractationibus, Sal-
 manticæ 1543. 8. Cum *Elia Veneti* animadversionibus Paris. 1572.
 4. & Burdigalæ 1582. 4. Cum Solino & *Æthico* atque *Dionysio*
Alex. An. 1577. 4. apud H. Stephanum. * Editioni A. 1577. 4.
 cum notis Olivarii, quæ Solinum, *Æthicum*que & *Dionysii* pe-
 riegesin cum *Metaphrasi Prisciani* & *Eustathii* commentariis jun-
 cta habet, præmittitur H. Stephani Epistola, qua loca quædam
 Olivariæ quam sequitur editionis castigat è MSS. Editiones Ba-
 sileenses 1564. 8. apud Seb. Henr. Petri cum *Christiani Ursisii* præ-
 fatione, præter Solinum adjunctas habet in Melam ligno rudius
 descriptas tabulas Geographicas. Cum castigationibus *Ferdinan-*
di Nonii Pintiani (a) notis *Hermol. Barbari* & *Andrea Schotti*, qui
 etiam loca nonnulla Herodoti quæ expressit Mela, cum ejus ver-
 bis contulit, Antvv. 1582. 4. Cum *Æthico* & *Henr. Glareani* com-
 pendiarie descriptione orbis terrarum, Paris. 1625. 12. E recen-
 sione *And. Schotti*, Helmſt. 1635. 12. Cum *Solino* & *Æthico*,
 Lugd. Bat. 1646. 12.

Denique aliorum omnium industriam ingenio doctrinaque sua
 longe vicit *Is. Vossius*, qui Melam cum eruditissimis observatio-
 nibus suis ad plures MSS. codices emendatum cum indice ple-
 nissimo vulgavit Hagæ Comitjs 1658. 4. recusum *Franequeræ* A.
 1701. 8. commentario verbis Melæ per singulas paginas substrato
 & adjuncta ad calcem observationum appendice. In commentario
 passim acerbius notantur quæ *Salmasius* (b) ad Solinum com-
 menta-

*bus citat, unde facile colligere possis hominem multa fuisse lectionis, raro adducit que
 vel locos depravatos emendet vel desideratos restituat, contentus illa doctissima obser-
 vatione; quamquam iis qua ad Historiam spectant non minus valoris ille quam di-
 gressionibus prolixissimis & molestissimis. Nonnulla Vadiani reprehendit Joh. Camer. in
 commentario ad Solinum, cui Vadianus respondit in secunda Melæ sui editione.*

(a) *Id. Vossius* præf. ad Melam: *Ex iis qui castigationes in hunc edidit aucto-
 rum, solus nobis profuit Pintianus. Vir iste quantumvis nobili apud suos ortus loco &
 plus tamen literis quam natalibus debet. Crassiora sunt illa menda quæ Hermolaus
 Barbarus, vir & ipse insignis, fecerit. And. Schottus homo quidem bonus & eruditus,
 sed quem successus potius quam voluntas destituit. Olivarii nescio cujus commentario-
 rum, imo subsellii magistratum prodir.*

(b) *De causa odii inter Is. Vossium & Salmasium vide Menagiana p. 359. & Epi-
 stolam Is. Vossii ad Salmasium scriptam post Gudianas p. 333. 689.*

mentatus est, etsi notantur sæpe non citra rationem, ut in literis ad Vossium fatetur vir insignis (a) Samuel Bochartus: quandoque etiam temere nec satis bona fide, ut notatum doctissimo Perizonio ad Æliani varias Hist. p. 350. *Jacobo* autem *Gronovio* V. C. res indigna visa est, *Salmasium* in uno scripto toties reprehendi; itaque *Melam* (b) ipse quoque ad *MStos* *Codd.* recensitum cum indice & annotationibus vulgavit, in quibus *Vossii* animadversiones ad examen revocat *Lugd. Bat.* 1685. & additis excerptis ex libello *Cosmographico Julii Honorii Oratoris* (c) petitis ex *MSS. Bibl. Thuanæ*, sed & *Cosmographia* (d) *Æthico* ante hac temere tributa, & ex *Julio Oratore* majorem partem descripta cum variis lect. ex ejusd. *Bibl. MS.* Ad has *Gronovii* notas, in quibus vehementer & acriter sæpe castigari pessimeque accipi se videbat, respondet *Vossius* in appendice annotationis.

(a) Vide *Colomes. Bibl. select. p. 172. seq.*

(b) In utraque sua *Melæ* editione *Gronovium* vitia typographica editionis *Vossianæ* non pauca retinere observavit *Perizonius* de *suspensio Judæ* p. 60.

(c) *Hujus Julii Oratoris* meminit *Cassiodorus* cap. 25. *divin. lect.*

(d) De *Cosmographia* latini & Christiani scriptoris, *Æthico* communiter tributa dixi quædam lib. 1. c. 10. §. 10. Eam duplicem (posterior integra fere etiam apud *Orosium* lib. 1. c. 2. existat) primus è *Codice P. Pithœi* edidit illustravitque *Johannes Simlerus*, addito *Itinerario* provinciarum sub nomine *Antonini Augusti*, (quod & ipsum sub *Æthici* nomine legisse videtur *Flodoardus* lib. 1. *Hist. Remens. c. 10.*) *Rutilii* *Itinerario*, *Vibio* *Sequestre* de *fluminibus* & libello provinciarum ac metropoleon *Galliæ*. *Basil.* 1575. 12. *Simlerus* in præfat. cum ostendisset hujus libri auctorem esse non posse *Istrum Callimachium* scriptorem Græcum, cujus meminere *Plutarchus*, *Athenæus*, *Hyginus*, *Schol. Pindari* &c. notat *Æthici* antiquitatis *Historias*, quæ à *S. Hieronymo* latine è Græco verè credantur, memorari à *Gyraldo* lib. de *navigiis*. *Audit etiam*, inquit, *apud Cl. V. Petrum Daniælem Aurelianensem in codice vetusto, in quo etiam Isidori Astrologica, exstare Æthici librum hac inscriptione: Incipit liber Æthici Philosophico editus oraculo, à Hieronymo presbytero translatus in latinum, ex Cosmographia & mundi scriptura, De eo etiam sic scribitur in præfatione: Hic Æthicus Istria regione Sophista claruit, primusque codices suos Cosmographiam nuncupavit, alios quos non minora sed majora dixisse cognovimus, sophogrammos appellat. Nobis librum illum videre non consigit, sed in nostro exemplari huius de illo iudicium à viro docto adnotatum fuit, librum esse barbaram scriptum, nugis & fabulis refertum &c. omnia indigna Hieronymo tradere de creatione mundi, de elementis, de mirabilibus mundi, ac ne Æthici quidem esse quoniam in eo libro ipse Æthicus Ister Philosophus sæpe citatur, & Alchimus.* Hæc *Simlerus* post cujus editionem prodiit *Æthici Cosmographia* cum *Melæ* An. 1577. 4. apud *H. Steph.* & *Parisi.* 1625. 12. *Lugd. Bat.* 1646. 12. De *M. Oxoniensi* vide *Pauli Vindingii* V. C. *Epistolam* ad *Jo. Deckerum* de scriptis adespotis p. 192. seq. *Æthicum* auctorem & emendatorem è *codice Thuanæ* dare voluit *Salmasius*. *Æthicum* vocat *Johannes Picus* quem vide p. 284. *Opp.* *Alij* *Histricum* *Sophistam* vel *Æthicum* *Ræpaticum*. De eodem *Rabanus Maurus* de *inventione* *linguarum*. *Litteras enim Arabici Philosophi natione Scythica, nobili prosapia, invenimus, quas Hieronymus venerabilis presbyter ad nos usque cum suis discipulis explorando perduxit.* *Cosmographiam* *Mariano Scotto* tribuebat *Naudæus* in *Bibliographia politica*, & *Scoti* nomen in *codice suo* reperit *Dempsterus*. *Confer* *Ulfricum Arniz. Britannic.* p. 78.

rationum ad Melam Lond 1686. 4. Cui non modo statim respondit Gronovius in Epist. ad J. Georg. Grævium super argutationibus If. Vossii, sed & in nova Melæ editione nummis illustrata Lugd. Bat. 1696. 8. vicissim notas opposuit, è quibus apparet, illum non magis propitium manibus esse Vossianis, quam vivo pepercerat Vossio. Præter Æthicum autem & Julii Oratoris excerpta huic quoque editioni subiecta, addidit *libros quinque Cosmographiæ*, quos in fratris sui gratiam sæculo septimo post Christum natum, scripsit autor Gothus nescio quis Christianus, Jordanæ longe junior *Ravennas* (a), & à Vossio ad Melam p. 297. 197. &c. pridem allegatus, quem primus, ex MS. Regio. eum notis vulgavit *Placidus Porcheron*, Paris. 1688. 8. Gronovius vero supplevit ex MS. Lugdunensi.

* *Franciscus* quoque *Sanctius* Melam a se castigatum in lucem emisit, cujus editionem cæteris omnibus anterioribus meliorem esse ait *Andreas Schottus*. Hanc nec *Nic. Antonius* vidit, nec *If. Vossius*. *Guil. Soanus* Britannus, Melam in scenam induxit de *Geographia* cum auditore dialogorum more differentem, pauca reddidit meliora, indicem ex *Ortelii* theatro mutuatus. *Petri Ciacconii* in Melam annotationes & *Petri Jo. Nunnesei* Valentini diatribam ad *Andream Schottum* de Melæ patria, (b) & in duo primora capita notas MSS. servat *Bibl. publica Leiden.* sis inter libros *If. Vossii*. *Salmasius* Melam à se illustratum, edere promisit pag. 413. ad *Solin.* sed & illius editionem & eam quam parabat non ita pridem *Christophorus Cellarius*, mors doctissimi utriusque & de veteri *Geographia* meritissimi Viri avertit. Idem dolendum est intervenisse consilio eruditissimi *Perizonii*, qui Melam cum notis *Barbari*, *Pintiani*, *Schotti*, *Ciacconii*, *Nunnesei*, & suis in lucem dare voluit. Idem tamen morti vicinus provinciam hanc tradidit (c) *Clariss. Viro Carolo Andrea DuKero*, a quo eam propediem & egregie ornatum iri non dubito. *Caspar Barthius* post productum specimen glossarii *Gelliani*, habeo, inquit lib. VIII. *Adversar. cap. 16. aliud tale glossarium in Pomponium Melam, cujus itidem aliquid proponam, ubi capitum ordinem extricavero: viam ejus concinnator omnino aliam secutus est* &c. *Jacobi Sirmondi* ineditum ad Melam commentarium habuit *Ludovicus Thomassinus*. Prælectiones *Jo. Georgii Grævii* fuere in *Bibl. Wittiana*. * *Novam Melæ editionem in*

Anglia

(a) Lib. IV. p. 75. *Ravenna*, inquit, *nobilissima, in qua licet Idia ego, hujus Cosmographia expositor, CHRISTO adjuvante genitus sum.*

(b) De hac idem *Schottus* in præfat.

(c) Vide *Antonii Schultingii* Orationem in *Jac. Perizonii* A. 1715. 6. April. defuncti funere p. 40.

Anglia jubemur expectare à *Reynoldo*. *Memoriae Trevoltinae A. 1709. cap. 2045. On prepare une nouvelle edition de Pomponius Mela & Solin, avec de nouveaux Commentaires & XXVI. Cartes, dressées selon la doctrine de ces Auteurs. Mr. Reynolds a soin de cette edition.*

Hispanice post antiquam Ludovici Tibaldi Toletani translationem, vertit Josephus Antonius Gonzalez de Salas, additis in loca quædam obscuriora observationibus. *Madrid. 1644. 4.*

* Anonymi libellum provinciarum ac Metropoleon Gallia, Honorii Imp. temporibus longe recentiore esse observat Salmasius de primatu Papæ. 320. Chorographiam Britannia qualis in *Geographo Ravennate* (a) existat, MStum ad Codicem Regis Gallia & alterum Vaticanum recensuit *Thomas Galeus*, adscriptis è conjectura sua nominibus locorum recentioribus. Edidit post mortem parentis Rogerus Galeus ad calcem *Antonini Itineris Britanniarum*, ejusdem Thomæ eruditissimis commentariis illustrati. *Lond. 1709. 4.* Non videtur vidisse, certe non commemorat, quæ in eandem partem Itinerarii Antoniniani commentatus fuerat *Wilhelmus Burtonus*. Titulus libri: *a commentary on Antoninus his Itinerary or Journies of the Romane Empire so far as it concerneth Britain -- by William Borton, Bachelor of Lawes, with a Chorographical map of the several stations, and Index to the vwole voor K.* *Lond. 1658. fol. pagg. 266.*

III. *Catalogus Scriptorum in Geographo Ravennate allegatorum ad paginas edit. Gronoviana:*

A *Isbanaris* Gothorum Philosophus 61. 64. 72. 82. 83.
idem qui *Anaridus* 68. 69. 72.
sive *Hanaridus*. 81.

Liber Alexandri (in quo Alexandri Regis res narrantur) 12.

Arbitio 54. Romanor. Philosophus, 56. 58. 59. 64. 70. 72. 83.

Aristarchus Gothorum Philosophus, 62. Græcorum Philosophus, 59. 60.

Arsacius & Aproboditanus Persæ qui lingua Græca Orientem descripserunt, 31.

Athanasius Alexandriae Episcopus ab Antiocho exquisitus præside, de paradiso, 9.

Basilius Cæsareæ Cappadociae Episcopus in suo Hexaemero. 9.

Blantasis. 41. *Ægypti patria descriptores multi fuerunt Philosophi*

(a) Geographiam Longobardicam vocat Cangius glossario Græco, Appendice pag. 96. 109. &c. Auctorem non septimo sæculo circa A. C. 1300. scripsisse disputat *Calmarus Oudinus* in triade disti. II. pag. 113. & III. p. 48. & præcipue p. 53. seq. Sed profecto *Athanasium* ab Antiocho præside exquisitum de paradiso, quem *Geographus Ravennas* p. 9. laudat, scripsisse oportet ante sæculum XIII. quoniam à *Glyca* p. 91. & 97. laudatur, & à *Damasceno* de imaginibus p. 366. 383.

ix quibus legi *Cynbrin & antasin* genere *Ægyptios melianæ partis* *descriptores, sed Lolianum Romanorum Cosmographum.*

rius Philosophus. 24. 25. 27. seq. 31. 35. 46. 48. 50. Romanorum *Cosmographus.* 54. Romanorum *Philosophus.* 45. 56. 57. 59. 64. 72. 83. *Gothorum Philosophus.* 83. nisi nomen altera vitiosum corruptum.

Liginus atque *Jamblichus* *ius mundi Philosophi.* 9. *ris:* 41. Vide paulo ante in *ntasis.*

aldus *Gothorum Philof.* 64. 68. 69. 72. 82. *Helde-* *ndus.* 81. 83.

iphanius *Cypri Archiepi-* *pus* 40. in suo *eloquio:* 98. *pius:* 55.

egarinus in sua *homilia de* *ctulia* refert. 49. *Græcorum Philosophus.* 60.

licus *Græcorum Philoso-* *is.* 9. 35. 54.

nus *sapientissimus Chro-* *graphus* (*Jornandes*) 17. 56. 57. 62. 66. 107.

lorus *Yspaniensis.* 9. *ius* *Philosophus.* 54. 55. 56. 58. 59.

us. 9. 14. *ius* *Romanorum, Cosmo-* *phus.* 41. 42. 48. 54. 56. 57. 64. 70. 72. 83.

ismirus *sive Marcomirus* *thorum Philosophus.* 61. *Saxoniæ* describit. 64. 65.

66. 67. 68. 72. 83.

Marcellus. 62. *Illyricæ scriptores* *legi Probinum & Marcellum at-* *que Maximum Romanorum Phi-* *losophos.*

Marpesius. 55. *de patria Amazon-* *um subtilius agunt Pentefileus* *ac Marpesius ac Ptolemæus* *Rex.*

Mantuanus (*Virgil.*) III.

Maximus *sive Maximinus Ro-* *manor.* *Philosophus Illyricæ* *descriptor.* 62. 63.

Melitianus. 45. *Ex Africane pa-* *triae descriptione legi Probinum* *atque Melitianum gentis Afros,* *sed & Castorium Romanorum* *Philosophum.* 45.

Menelac *Gothorum Philoso-* *phus.* 62.

Paulus Orosius. 26. *sapientissimus* *Orientis perscrutator.* 26.

Pentefileus *Philosophus,* *de Col-* *chia & patria Amazonum,* 55.

Porphyrius *Græcorum Philof:* *Orientis descriptor,* 54. 55. 56. 57. *ubi miserum, nefan-* *dissimum, miserrimum vocat,* *quia Christiani nominis ho-* *stem.*

Probinus. 45. Vide in *Melitano* *& Marcello.*

Ptolemæus *Rex Ægyptiorum ex* *stirpe Macedonum,* *Arctoræ* *partis descriptor.* 14. 55. 60.

Pyritbos. 35. *Diversas Mesogæon* *Græcorum patrias multas multi* *descripserunt Philosophi, ex qui-* *bus ego legi Jamblichum atque* *Pyritbon, & miseram Porphyri-* *um Græcorum Philosophos, O-* *rientis descriprores.*

C A P U T IX.

DE UTROQUE SENECA, Patre & Filio.

Seneca patris, Rhetoris ætas. 1. Controversiæ. 2. Suasoriæ. 3. Utrarumque editiones. 4. * Index Rhetorum & scriptorum in Seneca suasoriis & Controversiis memoratorum. 5. De Seneca filio Philosopho. 6. Scripta ejus quæ exstant. 7. Editiones. 8. Falso tributa Senecæ. 9. Deperdita. 10. De stylo ejus ac Philosophia. 11. * Index scriptorum à Seneca Philosopho laudatorum. 12. De Tragediis quæ sub Senecæ nomine feruntur. 13. Illarum editiones. 14.

I. MANNÆUS SENECA Cordubensis Hispanus, insignis Equestri ordine, sed doctrina liberisque longe nobilior, in quibus L. Annæus Seneca Philosophus totum orbem nominis sui celebritate implevit. Floruit Rhetor Seneca imperante Augusto & Tiberio, ut docet Lipsius libro & capite primo Electorum, & Nic. Antonius lib. I. Bibliothecæ veteris Hispanæ cap. IV. Hoc autem loco à nobis recensetur, quia nolimus eum à filio divellere, cum quo ejus scripta communiter eduntur, & quia ipse innuit ætate profectum se fuisse, cum ea, quæ habemus, in litteras mitteret. * Seneca pater per ætatem audire etiam Ciceronem potuit, nisi bellorum Civilium furor intra Coloniam ipsum suam continuisset, ut ex præfat. lib. 1. Controvers. constat. Idem tamen suasoria 2. meminit Attali Stoici, à Sejano circumscripti & solum vertere coacti, atque Controvers. 12. Augustum Divum appellat.

II. Senecæ ipsius declamationibus deperditis, quarum unam memorat Quintilianus IX. II. Inst. Or. Exstant ex decem libris *casarum* (*) judicialium sive *controversiarum*, quibus plus centum auctorum Græcorum Latinorumque, qui Augusti sæculum illustrarunt, acute in declamando inventa, & dicta, sententias, diviso-

(*) Nonnulli libros decem Rhetorum majorum inscripserunt, ut constat ex codice, quod olim usus Joh. Sarisberiensis, & Veteri MS. P. Pithœi. Decem refert ad libros, non ut plerique, ad Rhetoras. Qui declamationes inscripserunt, non minus falsi sunt quam qui tribuerunt L. Annæo Philosopho. Non enim in his libris occurrunt declamationes, sed ex declamationibus selecta excerpta sive Chrestomachia. Hoc opus etiam innuit Anonymus scriptor rerum Britannicæ, ubi allegat Senecam de causis.

liones, colores congefserat & inter se contulerat, vix hi quinque: *primus, secundus, septimus (vulgo tertius) nonus (quartus vulgo) decimus (vulgo quintus ,)* nec hi quidem integri, sed corrupti partim mutilique. Porro *Excerpta sive fragmenta ex iisdem decem oris*, quos filiis suis L. Annæ & (qui postquam à Junio Gallione adoptatus esset Junius Annæus (a) Gallio dictus est) Antio Novato, & Annæo Melæ, Lucani parenti Seneca inscripserat. * *Controversias* collegit in filiorum suorum usus; Pleraque item ex memoria sua, vel ex iis quæ ipse sibi cum declamantes audiret (b) notaverat, nam ut ait præf. libri 1. *Controvers. ubi memoriz suæ felicitatem prædicat, tunc aut nulli fere maximorum clamatorum commentarii exstabant, aut quod pejus, falsi.* Et lib. *Controvers. 10. p. 172. Hæc Nasone apud Arellium Fuscum dixisse excepta memini.* Excerpta Declamationibus Trichemius male tribuit Senecæ Philosopho.

III. *Suasoriarum liber (c)* post controversiarum opus à Seneca gestus, etsi in editionibus fere illi præmissus, quia suasoriæ uti faciliores in Rhetorum scholis controversias antecedeant, ita si placet lib. 2. *Controvers. 12. & Lud. Cresollii theatrum Rhetorum IV. 7.* Credibile autem est Suasoriarum quoque librum unum tantum, nec hunc integrum ad nos pervenisse, certe librum primum diserte inscribi in edit. antiquiss. Veneta testatur J. H. Schultingius. * *Suasorias* Seneca controversiis subjunxit, ut patet ex lib. 2. *controvers. 12. pag. 192. ubi de Messala: quæ dixerat, suo loco reddam, cum ad suasorias venero.* Sunt autem *suasorias* deliberativas, ut *controversiæ*, quas judiciales materias vocat Quintilianus lib. 2. c. 1. & 4. & 10. & lib. 3. c. 8.

IV. .

(a) * Annæus scribas an Annæus, ut est in MSS. perinde est: vide Pontacum ad Eubii Chron. p. 571. 573. De hoc Gallione mentio Actor. XVIII. 12. ubi vide Gronium, & sic. Antonii Bibliothecam veterem Hispanam lib. 1. c. 6. Barthium ad Statium T. 1. pag. 12. Fuit & Seneca Episcopus Hierosol. de quo Eusebius IV. 5. Hist. & alius, qui Pelagianam hæresin sparit circa A. C. 493. quem reprehendit Gelasius Romanus in Epistola ad Piceni Episcopos. Etiam nostra ætate notus Seneca scriptor Gallus libelli de Epigrammatice. Europe Savante 1718. Jun. p. 274.

(b) Quintilianus lib. 2. c. 11. p. 167. *Similes commentariis puerorum, in quos ea, quæ his declamantibus laudata sunt, reperiunt.*

(c) Suasoriarum Senecæ titulum qui non probant, & laudabilia inscribi malunt, ætatem arguunt, qui suum ipse librum sic appellavit, ut recte notatum P. Pichoeo pist. ad Neveletum Dolscium, quam declamationibus Quintiliani subnexnit pag. 459. eandem differit de distinctione declamationum in suasorias & controversias. His in utramque partem causæ disceptabantur, unde ambigua laus adolescentis sine controversia differit apud Gellium IX. 15. Confer Senecam proœm. suasoriar. Yvonem Villiomarum, sive Josephum Scaligerum in locos controversos Rob. Titii p. 10. seq. Jo. Clericum V. C. Ars Criticæ lib. 1. p. 481. seq. Suasoriæ *κατασκευασμένη* M. Antonino lib. 1. sect. 7. *Constitutionales* Fabio III. 4.

IV. (a) Controversiarum libri è Vaticano Codice primum editi sunt Venet. 1490. atque iterum 1503. græcis verbis, quæ passim à Seneca adspersa erant omissis & latinis passim valde corruptis. Suaforiæ primum adjunctæ in edit. Frobeniana Anno 1512. Hanc duplex Hervagiana editio secuta est, quarum prior Erasmi, altera Cœlii Secundi Curionis industria fuit recensita. Edidit quoque Gryphius Lugduni. * Quintiliani editionibus nonnullis, ut Parisiensi Anno 1549. fol. subjicitur Senecæ declamationum liber, hoc est Controversiarum primus, neque ille integer, cum commentariis inchoatis *Rudolphi Agricolæ*, qui pro auctore perperam habuit L. Annæum Senecam Philosophum. Illa Agricolæ hypomnemata vulgata jam ante sunt Basileæ Ann. 1529. apud Bebelium, & in tomo posteriore operum Agricolæ, editorum junctim, Golon. 1539. 4. *Ferd. Pintiani* in Controversiarum libros castigationes prodierunt Venet. 1536. quæ recusæ sunt in editione Operum utriusque Senecæ Parisiensis Anno 1603. fol. in qua habes etiam in Senecam Rhetorem notas Jani Gruteri & Francisci Jureti. Præterea elegantissimi Mureti lucubrationibus in has Senecæ reliquias fato interceptis optime de iis promeriti sunt *Nicolaus Faber* & *Andreas Schottus*, à quo Græcorum hujus suppleti sunt è quatuor Codd. MSS. & Antonii Covarruvix atque Antonii Augustini excerptis, in editione operum utriusque Senecæ Commeliniana 1604. & Parisiensi 1606. fol. in quibus & *Nic. Fabri*, *Francisci Jureti* & *Jani Gruteri* notæ, & castigationes leguntur. Præclaram quoque in Rhetore hoc illustrando emendandoque industriam posuit *Johann. Frid. Gronovius* (b) licet propter MSSorum Codd. inemendatam negligentiam adhuc Augiæ stabulum se relinquere professus, & *Johannes Schultingius*. Quare præferenda reliquis editio est, quæ cum integris horum quatuor virorum, & selectis Gruteri, Jureti, aliorumque notis prodiit Amstelodami apud Elzevirum An. 1672. 8. & tomum tertium operum utriusque Senecæ constituit. Vide etiam Dionysii Gothofredi librum quintum Conjecturarum, ac variarum lectionum in Senecam, Basil. 1590. 8. in quo toto Rhetor noster illustratur, & index occurrit Rhetorum Græcorum latinorumque, quos Seneca memorat. * Hodie exstant quoque *Controversiæ Ennodii*, Christiani scriptoris & Episcopi Ticinensis, una cum ejusdem *dictionibus*, sive declamationibus. *Cascellium* quoque in libro *bene dictorum* olim non modo electa juris ex Jctis, sed etiam flores eloquentiæ ex Oratoribus se-

(2) * Declamationes annexæ operibus Senecæ Philosophi jam prodierunt Tarvisi 1478. fol. per Bernardum de Colonia.

(b) Gronovii notæ in utrumque Senecam editæ separatim Lugd. Bat. 1649. 12.

legisse notat Cornelius van Bynkershoek in opusculis varii argumenti. Sed illa Cascellii *εὐταγῶν* hodie desideratur. Simili studio ex controversiis fori Parisiensis electa (a) nuper Gallico sermone dedit Franciscus Petrus Gilletus. *Nicolai Triveti* Angli expositio declamationum Senecæ, completa A. 1358. fuit MSta in membrana, apud Marquardum Gudium V. C. *Joannis Petreii* Toletani progymnasmata Rhetoricæ, etiam scholia in Senecæ declamationes juncta habent.

V. Index Rhetorum & Scriptorum, in SENECÆ Suasoriis & Controversiis memoratorum,

- A** Bronius Silo, Percii Latronis auditor. S. 2.
Actius Postumius C. 21.
Addeus, C. 25. Græcus, ex Asia nis, non projecti nominis. C. 24.
Æmilianus. C. 24.
Æschines non ille orator, sed hic ex declamatoribus novis Græcus. C. 8.
Agrotas Massiliensis C. 14.
Pastor Ajetius, Cestii auditor, apud quem dixit jam Senator. C. 3.
C. Albucius Silo sive Silius de eo præf. ad lib. 3. Controv. & ibi Nic. Faber. S. 1. 6. C. 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 12, 13, 16, 21, 22. &c.
Alfius Flavus Cestii discip. C. 1. 7. 10. 14. Hic est cujus meminit Plinius indice libri IX. Hist. ad eum audiendū fama Senecam perduxit: prætextatus tantæ opinionis fuit, ut Pop. Romano puer eloquentia notus esset. C. 1.
Allegius Flavius C. 7. an Alfius? Amas. C. 4.
Andreas Græcus S. 2. C. 7.
Anticlides
Antonius Atticus. S. 2.
Apaturius, Græcus. S. 1. & 2. ubi male A. Patrius.
Apollodorus. Græcus C. 2. 9. 13. ejus discipuli Niger, & Vipsianus.
Apollodorus novus declamator qui reus veneficii fuit & à Pol- lione Asino defensus, damna- tus Massiliæ docuit. C. 13.
Apollonius, Græcus. C. 19.
Arellius vide Fuscus.
Argentarius. S. 1, 3, 5, 6, 8. C. 1, 2, 3, 4, 5, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 21, 22. Cestii auditor & imitator. C. 26.
Artemon, Græcus. S. 1. C. 6, 7, 9, 11, 16, 25, 30, 33.
L. Aruntius præf. ad lib. 3. Con- trovers. & ibi Nic. Faber.
Asidius Sabinus, infra, Sabinus.
Asinius Gallus Pollionis F.
Asinius Pollio præf. ad lib. 3. Con- trovers. S. 2, 6, 7. C. 6, 11, 13, 16, 19, 21, 34. ejus Oratio pro La- mia. S. 7.
L. Aspernas f. Asprenas C. 1, 2. &c.
P. Aspernas. S. 8. C. 1, 2, 4, 8, 10, 11, 14, 16, 25.
Dd **Q.** Ate-

(a) Europe Savante 1719, Maj. P. 48.

- Q. Aterius**, infra, **Haterius**.
Actalus Stoicus qui solum vertit
à Seiano circumscriptus, ma-
gnæ vir eloquentiæ &c. S. 2.
Antonius Atticus, supra **Anto-**
nius.
Atticus Vipsanius, infra **Vipsa-**
nus.
Aufidius Bassus S. 6.
Avitus S. 1.
Augustus Cæsar C. 12, 13.
Augusti Cæsaris dictum de Gabio
Silone, nunquam audivi pa-
trem familias disertio-rem .
præf. lib. 5. C.
Barbarus S. 1. C. 14.
Baro scurra C. 7.
Basilus . C. 2. fortasse **Bassus**
Julius.
Julius Bassus Cestii auditor C. 3,
4, 12, 13, 20, 21. præf. lib. 3. C.
& præf. lib. 3. epit.
Junius Bassus C. 6. & 7.
Sepullius Bassus C. 16, 17, 20,
21, 22.
Silius Bassus C. 6, 7.
Batyllus Mæcenatis præf. lib. 5. C.
Blandus S. 2, 5. C. 1, 2, 4, 7, 8, 9,
10, 11, 13, 14, 16, 21. eques Ro-
manus Romæ docuit . præf. ad
lib. 2. Controvers.
Brocco quidam . C. 9. **Plinio** lib.
IX. hist. **Broccus** .
Brutidius Niger, infra, **Niger** .
Bruteo Porci Latronis discipu-
lus, C. 1, 6, 19, 21. aridus decla-
mator, sed prudens divisor con-
troversiarum . C. 13.
Cæcilius.
Callias C. 24.
Licinius Calvus C. 19, 29. diu cum
Cicerone iniquissimam litem
de principatu eloquentiæ ha-
buit C. 19.
Vibius Calvus C. 1.
Capito C. 25. & præf. 5. C.
Cassius Severus, vide **Severus**.
Cato C. 19.
M. Cato C. 30.
Catius Crispus S. 2.
Catullus in hendecasyllabis .
C. 19.
Cestius S. 1. præf. lib. 3. epitom.
Pius S. 2, 3, 5, 6, 8. C. 1, 2, 3, 4, 5,
6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14. (Pa-
ter, ibid. pag. 209.) 16, 21, 22,
26, 27. nullius ingenii, **Cicero**
ni etiam infestus. S. 8. morda-
cissimus homo . præf. ad lib. 3.
Controv. latinorum verborum
inopia homo **Græcus labora-**
vit, sensibus abundavit C. 16.
ejus discipulus **Alfius** .
M. Tullius Cicero S. 6, 7. C. 17, 30.
præf. lib. 5. C.
M. Tullius Fil. S. 7.
Cineas I. præf. C.
Claudius, vide **Marcellus** .
Clodius Sabinus C. 26, 27.
Clodius Turrinus, præf. lib. 5. C.
Crementius Cordus 5. 6.
Cornelius Hispanus S. 2, 3, 6. C.
1, 2, 3, 4, 7, 8, 9, 11, 16, 21. &c.
Cornelius Severus S. 2. & 6.
Cornelius Spartinus S. 2.
Cornelius Vipsanius C. 17.
Corvus S. 2. ubi stupor ejus per-
stringitur .
Crementius Cordus S. 6.
Crispus C. 19.
Catius Crispus S. 2.
Crispus Passienus, infra **Pass.**
Cyrius Marillius, infra in **Ester-**
nino, **Marcello** & **Merillio** .
Da-

- Damas $\Sigma\acute{\alpha}\mu\beta\rho\theta$, *Græcus* S. 2. C. 14, 33. Straboni $\Delta\acute{\alpha}\mu\alpha\theta$ ὁ $\Sigma\acute{\alpha}\mu\beta\rho\theta$.
- Damafeticus S. 1.
- Deillius S. 1.
- Demosthenis compositio rigida. C. 19.
- Dento C. 31.
- Diocles Carystius. *Græcus* S. 2. C. 1, 3, 5, 8, 11, 16.
- Dionysius, filius ejus Dionysii qui Ciceronem docuit, elegans magis declamator quam vehemens C. 4.
- Dorio sive Durio, *Græcus* S. 1. 2. C. 8, 24, 34.
- Marcellus Eserninus C. 16, 17, 19, 28, 29. præf. I. 4. epit. S. 6. ubi legitur *Cyrus Marillius Eserninus*. Nic. Faber legit Claudi Marcellus.
- Euctemon levis declamator, sed dulcis. C. 1, 19, 20, 25, 30, 34.
- Fabianus C. 14. S. 1. Arellii Fufci & Blandi discipulus tantæ opinionis in declamando quantæ postea (cum Philosophiæ se dedisset) in disputando, præf. ad l. 2. Controv. Papirius C. 9. Philosophus ibid. C. 13. & præf. ad lib. 3. Controvers. *Memini Albucium Silium omnibus rebus omissis apud Fabianum Philos. tanto juniorem cum codicibus sedere*. Papirius Fabianus C. 10, 11, 12, 14.
- Fabius præf. lib. 5. C.
- Fabius Maximus C. 12.
- Alfius Flavus sive Flavius Alfius, supra, Alfius.
- Julius Florus C. 25.
- Fulvius Sparfus, infra Sparfus.
- Furius Saturninus C. 21.
- Vibius Furius C. 1. lege Vibius Rufus.
- Fuscus Arellius. S. 1. (pater S. 2.) 2, 3, 4, 5, 6, 8. C. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 16, 21, 22. Q. Fuscus. C. 7. multa ex Virgilio trahere solitus ut Mæcenati probaretur. S. 3. dicebat suasorias libentissime & frequentius Græcas quam Latinas S. 4. frequenter usus colore religionis. C. 1. explicatio ejus splendida sed operosa & implicita &c. Vide præf. ad lib. 2. Controv.
- Q. Fuscus. C. 7.
- Gabius Sabintus vide Sab.
- Junius Gallio. S. 5. C. 1, 2, 5, 6, 7, 8, 10, 11. (ubi vide Nic. Fabri p. 177. seq.) 14, 16, 21, 22, 31.
- Gallio noster. S. 3. C. 9, 13. præf. lib. 3. Controv.
- Gallus C. 8.
- Asinius Gallus supra, Asinius.
- Vibius Gallus C. 3, 4, 9, 14; tam magnæ olim eloquentiæ; quàm postea insanus imitando insaniæ C. 9.
- Gavius Sabintus, infra in Sabino.
- Gavius Sylo, in Sylone.
- Varius Geminus. S. 6. C. 16, 19, 21, 22. scurrilia illi dicere mos. S. 6.
- Glaucippus Cappadox C. 25.
- Glyco, *Græcus* S. 1. 2. C. 5, 6, 7, 8, 11, 16. Spiridion C. 9. 14.
- Gorgias (junior) C. 4. 33.
- Gorgonius S. 8. C. 7. 24. Buteonis auditor, postea scholæ successor. C. 7. amabilissimus. S. 7. ubi m. de Gargonius.
- Grandæus Asianus, *Græcus* C. 2.

- Q. Haterius.** S. 2, 3, 6, 7, 8. C. 6, 16, 29. præf. lib. 4. epitom. Meminere Tacitus Annal. IV. Seneca filius Epist. 40. Hieron. ad Pammach. &c.
Herius Asinii Pollionis nepos.
Hermagoras C. 1. (pag. 91. ubi videndus Nic. Faber.) C. 9, 11, 12, 14. &c. *Græcus* C. 30. admiratione ejus stupens Albu-
cius Silius præf. ad l. 3. Controv.
Herodotus historicus S. 2.
Hexarida C. 34. nisi corruptum est nomen.
Cornelius Hispanus. Vide **Cornelius**, & C. 13. pro *Hisponis Cornelii*, scribe *Hispani*.
Romanus Hispo. C. 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 21, 26,
Homeri versus C. 8.
Hybreas, *Græcus* S. 4, 7. C. 2, 4, 13. disertissimus. S. 7. ubi de ejus filio.
Hybrææ disertissimi Viri filius apud M. Tullium Ciceronis filium male causam ἀτίμωι ωατίμωι παρ αγένης S. 8.
Iphicrates.
Julius Bassus. supra Bassus.
Julius Cæsar. C. 18. 21.
Junius. C. 12.
Junius Gallio Vide Gallio.
Junius Otho. Vide Otho.
Justus. C. 11. Nic. Faber legit **Junium**, **Obsopæus Fuscum.**
Laberius mimorū scriptor. C. 18.
Labienu. C. 31. præf. l. 5. C. & præf. l. 4. epit.
Porcius Latro. præf. lib. 1, 4. & 5. C. & epit. Declam. & S. 1, 2, 6. C. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, per tot. 16, 21, 22, &c, 29. ubi Labro, pro quo alii L. Abro. Hunc Latronem carissimum sibi sodalem multis laudat Seneca præf. libri 1. Controverf. Ejus *Armorum judicium*, C. 10. *suasoria de Theodoto*. C. 12. Messalæ de eo judicium: sua lingua disertus est. ib.
Lepidus Neronis præceptor. C. 11. & præf. l. 4. C.
Lesbocles C. 8. magni nominis declamator. Mytilenis, & nomini respondentis ingenii *Græcus* S. 2.
Licinius Calvus. C. 19, 29.
Licinius Nepos. S. 2. C. 20, 21, 33, 34.
Ligarius
T. Livius historicus. S. 6. C. 25. IX. 2. ejus gener L. Magius Rhetor mediocris. præf. l. 5. C.
Lucius. C. 11. alii Fuscum reponunt vel Vinicium.
L. Magius gener T. Livii. præf. 5. C.
Lycō, vide supra, **Glyco.**
Mæcenas. C. 26.
Mæcenas & Agrippa C. 12. sed ibi in vet. lib. Marcus & C. 26.
Manulius Nepos. C. 21.
Mamercus Scaurus. S. 2. C. 2. 30, 31. & præf. l. 5. C. hic est quem Tacitus Annal. III. 31. Oratorem sua ætate uberrimum appellat.
Marcellus. 2. 6. C. 13, 16, 28, 29.
Claudius Marcellus. S. 2.
Marcellus Efernius. Vide Efernius.
Marcellus Martius. C. 28.
Marillius. S. 1, 2, 3. C. 1, 2, 3, 4, 7, 8, 10, 11, 12. Senecæ & Latronis præceptor. præf. libri 1. Con-

- Controvers.** C. 10. 17.
Maximus Stertinius. C. 9.
Mela præf. lib. 2. & 5. C.
Melison.
Menestratus declamator non ab-
 jectus suis temporibus. S. 1.
Mento. C. 2, 5, 7, 8, 14, 27, 29.
Messala (Corvinus) S. 2, 3. præf.
 l. 3. epit. exactissimi ingenii in
 omnes quidem studiorum par-
 tes, latini utique sermonis ob-
 servator diligentissimus. C. 12.
 pro Pythodoro oratio disertis-
 sima. *ibid.*
Messius. C. 19.
Metrodorus. C. 34.
Miltiades Rhetor. C. 25.
Mindius.
Moderatus. præf. l. 5. C.
Julius Montanus. C. 16. poeta
 egregius & comis.
Montanus Votienus. C. 20, 29,
 31. & præf. l. 5. C.
Murrhedius. S. 2. C. 2, 4, 17, 18,
 20, 23, 25, 34. & præf. lib. 5.
 C. & IX. 2.
Musa. S. 1. C. 16, 18, 20, 24, 25,
 32, 34, 35. rhetor multi inge-
 nii, nullius cordis, præf. libri
 5. C.
Ovidius Naso, Arellii Fusci au-
 ditor, Latronis admirator,
 tunc cum studeret bonus de-
 clamator erat. C. 10. declama-
 bat raro controversias, sed non
 nisi Ethicas, libentius dicebat
 Suasorias. *ibid.* C. 2, 10, 16, 33.
 S. 3. & lib. 3. epitom. declam.
 6. lib. 2. decl. 2. nescit, quod be-
 ne cessit, relinquere. C. 28.
 IX. 5.
Licinius Nepos. S. 2. C. 21.
Manilius Nepos. C. 21.
Nicetes, Græcus. S. 2, 3. C. 4, 5,
 7, 8, 25, 29, 31. suo impetu
 Græcis valde placuit. S. 3.
**Nicocrates Lacedæmonius, Græ-
 cus.** S. 2. C. 20.
Brutidius Niger. C. 9, 20, 24.
 Apollodori discipulus. C. 9.
Oscus. S. 1. & præf. l. 5. C.
Junius Otho. C. 1, 14. Pater C. 3,
 8, 9, 22, libros quatuor colo-
 rum edidit. C. 3. quos Gallio
 noster Antiphontis libros vo-
 cabat C. 9. 22. tantum in illis
 somniorum est.
Ovidius. Vide Naso.
Pammenes ex novis (al. ex bonis)
 declamatoribus. C. 4. Pamme-
 nem & pro Posmo scribit Gro-
 novius C. 13. p. 202. non ut
 Cælius Posidonium.
Pantillus.
Fabianus Papyrius. Vide Fabia-
 nus.
Passienus. C. 16. vir eloquentis-
 simus & sui temporis primus.
 Orator. C. 13. præf. l. 5. C. &
 præf. lib. 3. Epitom.
Pastor Ajetius, supra in Ajetio.
Paternus. præf. l. 5. C.
A. Patrius. S. 2. supra Apaturius.
Paulus. C. 17.
Pedo Albinovanus. S. 1. fabula-
 torem elegantissimum vocat
 Seneca filius Epist. 122. ubi
 quædam ex narrante eo audi-
 visse se narrat.
Philippus.
Cestius Pius. Vide Cestius.
Q. Pius. C. 7.
Plancus summus declamator. C.
 8. L. Munatium Plancum in-
 telli-

- telligit ad quem liber X. Epistolarum Cic. & quem Oratorem insignem laudat Eusebius ad A. 16. Augusti. *Nic. Faber.*
- Plotius primus omnium Latinus Rhetor Romæ, puero Cicero-
ne præf. ad lib. 2. controversæ.
Vide ibi Nic. Fabrum, & quæ
viri docti ad Sveton. de claris
Rhetoribus.
- Plusion, *Græcus*. S. 1.
- Asinius Pollio, nescio an ab illo
diversus C. 6.
- Pompejus Silo præf. 1. 3. Epitom.
S. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8. C. 1, 2, 3,
4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 16, 21,
22, 25.
- Pomponius scriptor Atellanarum
C. 18.
- Popilius:
- Porcellus Grammaticus. S. 2.
Fortasse idem quem testamen-
tum finxisse Grunii Corocottæ
narrat Hieronymus ad Eusta-
chium.
- Porcius Latro. supra Latro.
- Postumus vide supra Pammenes.
- Actius Postumus, supra Actius.
- Potamo, magnus declamator
Mytilenis, *Græcus* S. 2. Hic est
ejus Lucianus in Macrobiis
mentionem facit.
- Publius Syrus mimographus.
C. 18.
- Punitius C. 4.
- Puson. *Græcus* C. 3. (an Plu-
tion.)
- Pylades
- Pythnicus
- Pythodorus C. 12.
- Quintilianus senex, (M. Fabii Pa-
tor) C. Præf. lib. 5. & C. 33.
- Quintilius Varus German-
ner, auditor Cestii C. 4.
- Rabienus
- Romanus Hispo. supra,
- Vibius Rufus. C. 2, 4, 5,
11, 14.
- Clodius Sabinus C. 27. ead
Græce & Latine de
vit. 26.
- Gabius Sabinus. S. 2. C.
21. Cajus Sabinus. C. 16.
- Sabinus Afidius venustissim-
ter Rhetores scurra. S.
- Sallustius Thucydidis t-
tem vicit. 24. Orationes
honorem historiarum
tur. præf. 3. epitom.
- Sarconius. S. 2.
- Saturnius Furius. C. 21.
- Scaurus C. 9. disertissimus
& venustissimus, qui
unquam impenitam stu-
transire passus est. C. 2.
Mameæcus Scaurus.
- Seleucus. C. 14.
- Senecio, C. 25. grandium
tor, unde Grandio dict-
- Senianus. S. 2. C. 25. & I.
tom. declam.
- Sepullius Bassus, vide Ba-
- Cornelius Severus. S. 2. &
Cassius Severus. S. 6. C. 12
29. præf. 1. 3. & 4. epitomæ
Labieno conjunctissim-
1. 5. C.
- Sextilius Hemina. S. 6.
- Abronus Silo, supra, Ab-
- Allutius Silius, supra Ad-
- Pompejus Silo, supra, Pon-
- Victor Statorius infra, V-
- Gabius Silo. C. 31, 32, 3
- Cajus Silo. præf. lib. 1. C.

excedere jussus, ferro sibi ipse venas exsolvit, balneumque ingressus obiit Anno CHRISTI 65. Neronis 12. triennio post Burrī mortem. *Optimus excultor morum, mentisque colonus*, ut bene vocatur ab Alano lib. 1. Anti-Claudiani. Ejus vitam præter Lipsium & A. Schottum non indiligenter persecutus est M. Antonius Delrio, qui librum secundum prolegomenon ad Syntagma tragœdiæ latinæ vitæ Senecæ describendæ impendit. Mores ipsius & vitam dogmatibus haud respondisse innuit Dio lib. LXI. p. 694. qui mihi non videtur esse audiendus. Nam ut Tacitus, severus & ipse morum censor 14. 52. tradit, criminationes illæ fuerunt invidorum, post Burrī mortem ad deteriores inclinante Nerone, & bona Senecæ consilia non amplius audiente Senecam adorientium. * Senecæ Philosophi veri *Magistri sententiarum* (a) vitam scriptam à *Petrarcha* memorat Thomassinus in *Petrarcha redivivo* p. 25. E recentioribus præter citatos, *Jo. Schildius* (b) in exercitationibus ad Taciti Anal. lib. XV. ubi extrema Senecæ describuntur, Lugd. Bat. 1645. 12. *Franciscus Salvator* (c) in libro edito Romæ 1674. 12. *il filosofo cortigiano, o la vita di Seneca*. Aliis Christianus plane Theologus visus fuit Seneca, (d) Atheus aliis, ita ut nimias alii laudes in eum congerendo, alii conviciis onerando & maledictis incredibilibus (e) modum excefferunt, vitio solenni ingenii humani, & fato haud infrequenti magnorum virorum, qui per encomiorum & detractionum sese mutuo conficientium certamina famam ingentem ad posteros propagant. Ut vero & doctrinæ copia, & scribendi elegantia longe multumque omnibus obrectatoribus suis præstitisse Senecam, vere mihi videtur affirmasse Muretus: ita non magis Atheum fuisse illum persuadeo mihi quam Christianum, nec magis contaminatum omnibus sceleribus hypocritam, quam ex Sanctis aliquem aut Angelum: sed non malæ indolis nec absurdi judicis hominem, qui ex Philosophia Stoica tantum profecit, ut in se descendere, & Providentiæ Divinæ consideratione sustinere animum, tum vanitatem ambitionis, avaritiæque & voluptatis stultitiam agnoscere potuerit etiam in affluentia omnium rerum, in negotiorum mole & aulæ maximæ luxu ac magnificentia: qui denique res secundas non minus, quam adversas & mortem ipsam dice-

(a) Petrus Petrus libro de lacrymis p. 139. *Seneca, verus, ut quidem arbitror, Magister sententiarum.*

(b) Nic. Heinsii poemata pag. 167.

(c) Giornale de' letterati di Roma A. 1674. pag. 82.

(d) Criminationes variorum in Senecam Philosophum collegit Jo. Henricus Meibomius in vita Mæcenatis cap. 22. Consule etiam Sam. Basnagium ad A. C. LVIII. nu. 4.

(e) Vide L. Annæum Senecam ab Amando Fabio atheum proclamatum & à Jacobo Petro Hunzere defensum - Regiomonte 1651. 4.

dicerit ferre fortiter, quod non verbis, sed factis demonstravit; facile etiam præmii loco laturus vitæ & honorum prorogationem, in eam obsequio qualicunque in Neronis effrenas cupidines, & funesta Reip. consilia redimere voluisset. Justus Lipsius Centur. 1. ad Belgas Epist. 42. *Senecam commentari incepti: pergo sedulo & in ipso labore fructum ejus capio, formari & emendari. Semper ille mihi magnus Vir apparuit: sed ut solent vere magna, magis magisque inspectus & tractatus se approbat, & crebro. Post sacras litteras nihil in ullo orbe, in ulla lingua scriptam utilius, meliusque. DEUS mihi deus absolvere. Hoc saltem brevi & operoso commentariolo, (ita confido) assequar, ut quisvis legere Senecam, & capere, qui modo Latine Linguae rudis non sit, & ex illo campo messem legere possit ad vitæ suæ & umbrae tutelam. Me aut meam ambitionem hic non specto &c.*

VII. Exstant ejus 1. *de Ira libri III.* ad Novatum fratrem. Hoc opus non integrum ad nos pervenisse ex eo colligas, quod Lactantius in Lib. de ira Dei ex eo profert definitiones iræ, quas frustra quæres in his libris. * *Libri III. de Ira, imperante Caligula scripti, prodierunt ex recensione Henr. Ernestii, Soræ 1652. 12. Petrus Alcyonius de exilio lib. 2. pag. 200. Seneca, si quid auctor iste ad rem pertinet, suorum Stoicorum duritiam secutus, damnat in Aristotele de ira laudationem, & affectionis ejusmodi patrocinium, quæ tamen utiliter à natura data nobis videtur, modo præscriptio & moderatio ea retineatur quam idem ipse Philosophus retinendam censet, hæc est ut irascamur pro quibus debemus, & ut oportet, & cum debemus & quam diu: sin minus, fatui & stupidi essemus, qui & sensu & dolore videremur carere.*

2. *Ad Helviam (a) Matrem de consolatione liber*, scriptus cum instinctu Messalinæ in Corsica insula à Claudio Imperatore relegatus esset. Huic libro (qui seorsim prodiit ex recensione Augusti Buchneri Witteb. 1655. 8.) Justus Lipsius XII. *Epigrammata* præfigit, quæ sub Senecæ nomine in vett. MSS. occurrunt. Sed Petro Scriverio iudice rectius inscribuntur *Epigrammata super exilio L. Annæ Senecæ*, quam ut in Schedis Pithæanis, *L. Annæ Senecæ Epigrammata super exilio*. * Apud Jacobum Magnum auctorem Sophologii pro consolationibus ad Helviam ridicule laudatur Seneca in comestationibus ad Elivam, ut notavit Nic. Antonius. In Codice MS. Jacobi Durantii Casellii hic libro titulus præfixus: *L. Annæ Senecæ liber ad Helviam matrem suam de consolatione filii sui*: Vide ejus Varias lect. lib. I. cap. 17.

3. *Liber de Consolatione ad Polybium Claudii*, cui à studiis fuit, libertum, & fratris morte afflictum. Scriptus anno circiter exilii tertio,

(a) Albina hæc dicitur in quibusdam editionibus.

tertio, sed hodie magna sui parte ab initio mutilus. * In lib. consolatione ad Polybium, huic Claudii Imp. liberti fratris afflicto, ac per illum Imperatori blanditur. Unde Dio in epist. Peiresc. pag. 685. scripsit Senecam Claudii libertis adula-
 τῆς ἡ βιβλίος ἐὰν τῆς νίκης πῆμψαι ἐπαίνα αὐτῶν ἔχον, ut librum ref-
 eorum laudibus ex insula (in qua exulabat) iis mitteret, quem i-
 pudore postea ductus stylo verso deleuit. Eodem spectat quod in
 tome Xiphilini p. 694. legas, quod Seneca τῆς ἐξελυθῆς ἀπο-
 τῆς ἡ ἐγκόμια συντεθεῖ.

4. *Liber de Consolatione ad Marciam* A. Cremutii Cordi * à S. circumventi filiam, nati sui Metilii obitum lugentem. Edit. illustratus à Davide Chytrao, Rostoch. 1571. 8. cum S. Cypri- bro de mortalitate.

5. *De Providentia liber (a)* extrema ut videtur parte mu- ad Lucilium procuratorem Siciliae. Integer libri titulus fuisse tur: *quare bonis viris multa mala accidant, cum sit providentia*. ptusest Claudio Imp. jam defuncto. Prodiit separatim Germ redditus à Jac. Stolterfotho animadversionibusque illustratus. bec. 1642. 8. * *Liber de Providentia* cum Mureti Oratione, & Lipsii ac Jo. Frid. Gronovii, curante Jo. Henrico Ackero Rudolstadtii 1711. 8. Gallice interprete Angela Capello, Paris & Italice Florent. 1714. 4.

6. *De animi tranquillitate* ad praefectum vigiliam Neroni- nœum (c) Serenum. In hunc librum notæ Johannis CoKi derunt lucem Leodii 1607. 8. Petri Mulleri Consiliarii tunc bergensis Jenæ 1671. 12. * *Liber de tranquillitate animi* & qu- do in sapientem non cadat injuria, cum Epistolis Senecæ ad lum, excusus Lipsiæ 1499. 4. *De tranquillitate animi* acute c- tas Cardanus libro primo Theoposton, T. 2. Operum, quæ necam, nec Plutarchum putat rem acu retigisse. Est autem illi- quillitas mentis voluptas, quæ percipitur ex cognitione possessio- rum omnium, quæ eripi non possunt manente vita. & sensu, quæq- magis augentur tanto plus juvant & mali nihil admixtum habet- sunt virtus, scientia, conscientia benefactorum & spes in D- Vide pag. 301. 305. 308. Lectu dignus etiam Josephi Halli libe- jus argumenti quem scripsit Anglice, titulo: *calum in terra*, ven upon earth, or of true peace of Minde p. 73. seq. Opp.

7. *De Constantia sapientis* sive quod in Sapientem non cadit in- ad eundem Serenum. * In hunc librum exstant dissertatione

(a) Confer Mureti Volum. 3. Orat. 3. & Eduardi Sherburne librum Anglice hoc titulo: *Answer to Lucilius his Quæra: Why good men suffer mis fortunes?*

(b) Acta Erud. 1711. p. 430.

(c) De hoc Seneca Harduinus ad Minii XXI. Tom. 4. p. 209.

ales *Justi Reiffenbergii*, è Lipsio magham partem collectæ, ut notatum Jacobo Thomasio.

8. *De Clementia*, ad Neronem Cæsarem libros tres scripsisse videtur Seneca, ex quibus non existat nisi *primus & pars secundi*. Commentarius Joannis Calvinii in hoc scriptum occurrit T. VII. *opus Operum Theologicorum*, editionis luculentæ Amstelodanensis. * *Libris de Clementia* integris videtur usus esse Hildebertus Cenomanensis, qui eos laudat lib. 1. Epist. 3. ad Addam, sententias ex eis inseruit *Morali suæ Philosophiæ de honesto & utili*. Gallice ea, quæ ex illis libris supersunt, pridem vertit Angelus Capellus Paris. 1578. Jo. Calvinii commentarius primum videri lucem A. 1532.

9. *De brevitate vitæ ad Paulinum*, Uxoris fortassis suæ Paulinæ fratrem, ut contendit Lipsius. Socerum Muretus mavult, sed ad hunc non scripsisset c. XIX: *Nunc dum valet sanguis, & vigentibus ad meliora eundum est*. * Eum non diu post Caligulæ necem composuisse se innuit Seneca c. 18.

10. *De Vita beata* ad fratrem Gallionem sive Novatum. Liber in fine mutilus. * *De vita beata* ad Senecæ exemplum scripsit etiam S. Ambrosius libris duobus, in quorum prioribus duobus maxime postremis docet ea quæ de beatitudine sapientis disputant Stoici, verius dici posse de homine Christiano: Vide T. I. edit. Benedictinor. p. 454. seq.

11. Pars libri *de otio aut secessu sapientis*, male olim annexa superiori libro.

12. *De Beneficiis libri VII. ad Æbucium Liberalem*, Lugdunensem, cujus mentio Epist. XCI. In quibusdam editionibus *Eburnius* dicitur, ab auctore libri de vitis Philosophorum *Eusebius*. Videtur illud opus respicere Seneca Epist. 81. Epitomen ejus latine concinnavit Jac. Sorgerus Jen. 1611. 8. * *Libros de beneficiis* Italice vertit Benedictus Varchius Florent. 1554. 1584. 4. Gallice post Salluerium Accuratum (Saulueur Accaurat) Narbonensem Paris. 1561. 8. Franciscus Malherbius, inter cujus opuscula sapius prodierunt, ut Augustobonæ Tricassium 1635. 8. quæ tertia jam est editio. Librum primum etiam transtulerat Gallice Angelus Capellus, Paris. 1580. In Codice quodam manu exarato Sæculi XI. hi libri non absurde inscribuntur *de dandis & accipientibus beneficiis*. Vide Henrici Pomposiano in Monasterio Clerici Epist. ad Stephanum, datam A. 1093. quam edidit Bernhardus à Montfaucon in Diario Italico pag. 86. *Federici Morelli* Scholia & hos libros existant in editionibus Senecæ Paris. 1619. 1628. fol. iam Variorum notis.

13. *Epistola CXXIV.* ad Lucilium (a) Siciliæ procurator cui ex illis immortalitatem pollicetur Epist. 21. Eas olim p̄ bros distinctas fuisse constat ex Gellio, qui librum (b) 22. stolarum moralium Senecæ citat lib. 12. cap. 2. unde etiam 1 ges non paucas hujus Philosophi Epistolas periisse. * *Epistol. necæ* in MS. Codice, qui in Rhedigeriana Bibliotheca Ura viæ asservatur, distinctæ sunt in libros XX. ut notatur in F meridibus literariis Lipsiensibus Germanice editis Anno 1710 IX. pag. 895. sed non additur, an duo postremi libri desid tur, an vero diversa sit divisio ab antiquis editionibus, quæ stolas Senecæ distinguunt in libros XXII. In editione Lips. 4. sunt Epistolæ tantum LXXXIX. ut monuit me Clariss. Sc genius. Epistolam XLVIII. editiones quædam lacerant in t ut Mureto notatum & H. Stephano. Epistolam LXXXVIII in quibusdam editionibus fertur sub titulo *libri de studiis li libus ad Liberalem*, Hispanice pridem jussu Johannis II. C læ Regis versam refert Nic. Antonius, lib. 1. Bibl. vet. Hispanæ.

14. *Naturalium Quæstionum* ad eundem Lucilium *libri VI.* magnam partem versantur circa Meteorologica. Illustrat um emendatique à Mattheo Fortunato Pannonio, Venet Aldum Anno 1522. 8. Lipsius cum vix in primum caput primi Scholia confecisset, morbo impeditus à scribendo absti & hoc opus una cum sequenti aliis illustrandum reliquit.

15. *Ἀποκολοκύνθωσις*, sive ludus (c) in Claudium Imp. Satyra dissima (d) Menippea, notis illustrata à B. Rhenano, Adr. J

(a) Lucillum Balbum vocat auctor libri de vitis Philosophorum. Parthena forte fuit. Vide Lipsium ad Epist. 53. Epicuri sectam securum colligas ex Ep 23. & aliis. Scriptorum Lucilii elegantiam celebrat Epist. 19. & 46. Sed ex Lucil jus scriptis nihil ad nos pervenit.

(b) In Veneta A. 1492. & aliis antiquis Operum Senecæ editionibus obser stolas ejus CXXIV. distingui in libros viginti duos hoc pacto, ut liber I. c etatur Epistolas primores 13. Liber II. 14. 19. III. 20. 28. IV. 29. 35. V. 36. 45. 50. VII. 51. 57. VIII. 58. 66. IX. 67. 70. X. 71. 73. XI. 74. 82. XII. 83. 85. X 88. XIV. 89. 94. XV. 95. XVI. 96. 100. XVII. 101. 103. XVIII. 104. 107. XIX. 1 XX. 113. 114. XXI. 115. 119. XXII. 120. 124. Sed videtur hæc distinctio facta dam recentiore, qui vigesimum secundum librum à Gellio laudari viderat. Sa Gellius ex Epistolis Senecæ illo in loco adducit, in editis Philosophi Epistol extant. Haud prætereundum quoque, in iisdem antiquis editionibus Senec stolam duodenagesimam inferius recurrere sub titulo *Libri de studiis lib ad Liberalem*.

(c) Ludus, i. e. satyra. Vide Dan. Heinsium in libro de Satyra Horatiana.

(d) Satyram Menippeam vocamus, quo genere scribendi primam inter ulus est Terentius Varro, cum prosa oratio Satyrica passim versibus brevibus lur carminibus tanquam interjectis gemmulis distinguitur. Porro titulus *ἀποκολοκύνθωσις* exponitur à Dione lib. 60. extremo, inquitque *ἀποκολοκύνθωσις* partam per esum boleti sive *κολοκύνθη*, in quo cibi genere venenum is acc unde boletos *Deorum cibum* Græco proverbio collaudare solitum Neronem Svetonius c. 33.

Jano Grutero, Nic. Fabro, Liberto Fromondo, Caspar. Barthio, Joh. Frid. Gronovio, &c. *Mibi Cæsar is unius propemodum Senecæ pluris est, quam cuncti Cæsares ipsius Cæsaris Juliani*, inquit Vavassor p. 246. de ludricâ dictione. * Αποκολεχύντασιν (a) primus in Germania (b) reperit, ediditque Beatus Rhenanus inter Senecæ opera ab Erasmo recensita Basil. An. 1515. fol. & separatim 1521. 8. De titulo illo vide sis Hadrianum Junium lib. I animadversor. cap. 17. Illustravit hunc Senecæ librum etiam Jo. Schestorius in Miscellaneis suis, sive libro Academicarum lectionum. Emendationes nonnullæ C. V. Christophori Augusti Heumannii, exhibentur in Actis Erud. Tom. 7. supplementi p. 296. seq. Novissime cum notis G. C. B. prodiit hic libellus Lipsiæ 1720. 8. addito Lipsii somnio & Sardis venalibus Petri Cunæi.

VIII. Editiones operum Senecæ Philosophi diligenter recensentur à Nic. Antonio in Bibliotheca veteri Hispana T. 1. p. 32. seq. cujus observatis mea adjungam. * Quorundam Senecæ Operum Neapoli sub Ferdinando Rege excusorum A. 1475. fol. quæ existant in Bibl. Regis Galliarum & in Barberina, meminit Labbeus Bibl. nova MSS. pag. 338. & Mich. Maittaire pag. 125. Annal. typograph. Matthiam Moravum, qui hanc editionem excudit, Gabriel Carchanus Mediolanensis hoc decoravit hexasticho:

Jam pene abstulerat Senecæ monumenta vetustas,

Vixque erat hæc ullus cui bene nota forent

Tam bona: sed docti Matthiæ scripta Moravi

Artificis non est passa perire manus.

Hinc igitur meritas grates studiosa juventus

Pro tam sublimi munere semper habe.

Eodem Anno 1475. 4. Parisiis excusæ Senecæ Epistolæ, quas servat Bibl. Mazariniana, & memorat Chevillierius pag. 56. His adjectæ etiam Epistolæ ad Paulum Apostolum. Secuta Operum Senecæ Philosophi Tarvisina editio, etiam Patris Senecæ declamationes junctas habens, per Bernardum de Colonia Anno 1478. fol. quam vidit Jo. Frid. Gronovius, uti & Venetam Bernardini de Foris de Cremona A. 1492. fol. Neapolitanam A. 1484. fol. habet Bibl. Barberiana. Inter hæc *Paullus Pompilius*, qui se unum ex diligentate literatorum S. Victoris in Quirinali vocat, Romæ 1480. edidit inter alias suas lucubrations Philologicas *L. Annæi Senecæ vitam*, ad Joannem Lopim, Decanum Valentinum, quæ Vaticanæ Bibl. MS. Codice num. 2222. existat. Seneca prodiit etiam Venetiis A. 1503. fol. deinde Florentiæ A. 1513. 8. apud Juncam.

(a) Harduin. ad Plin. XXII. 22. T. 4. p. 207. seq.

(b) Vide Erasmus in adagio I. 3. 1. *aut regem aut fatuum nasci oportere.*

Juntam: Basileæ apud Frobenium cum adscriptis margin. *Erasmi* A. 1515. fol. Dicavit hanc editionem Erasmus T Ruthallo Episcopo Dunelmensi, testatus se usum duobus cibis MSS. licet non optimis, & ad quatuor millia men sustulisse. Præfatio Erasmi in Senecam legitur inter ejus las 28. 12. Venetiis apud Aldum A. 1522. 4. ubi naturalium stionum libri à *Matthæo Fortunato*, *Pannonio* castigati, & à *κίτρος* à *Beato Rbenano* Anno 1515. illustrata, qui eodem thæo judice *primus aliquam lucem in Senecam aperuit*, *si dedit posse illum emendari*. Iterum Basileæ apud Froben. cunda & accuratioe Erasmi recognitione A. 1529. fol. cu *dolphi Agricola* & *Sigismundi Gelenii* castigationibus, & *Senec scripta* à *Francisco Petrarcha*. Illum enim auctorem est MSS. Codice qui fuit Pignorii, alioque penes se existit Philippus Thomasinus in Bibliothecis Patavinis MSS. pag 138. affirmat: Incipit: *Cum permulta sint vel ad mores institutionem vita* &c. Fallitur Rich. Simon, qui hanc Eras tionem primam esse putat T. 2. Bibl. select. pag. 151. quoc tunt Memorie Trevoltinæ 1714: pag. 1135. Venetiis A. 15 officina Jo. Augusti à Burgo Franci, cum castigationibus *vandi Pintiani*, qui Codicibus quindecim usus, ad quinque le maculas eluisse se profitetur. Basileæ A. 1557. apud gium, cum *Cælii Secundi Curionis* castigationibus, Ferd. P luculento de Seneca testimonio, *Vita Senecæ* à *Xicbone* *no* ex Tacito & Svetonio decerpta, & Rodolphi Agricola i troversias Senecæ Rhetoris commentario. Fere enim om niones utrumque Senecam Philosophum, & Rhetorem au fundunt inter se, aut jungunt. Sed H. Stephano judi lius Secundus Curio, castigare professus, multis scdissimi dis Senecam conspurcavit. Romæ typis Barthol. Gorassii, 1585. fol. cum notis *M. Antonii Mureti*, & indice Julii Rosci tini, curante post Mureri, eodem anno prid. Non. Jun. &i, obitum Francisco Bencio S. J. Quanquam vero pr sunt Mureri in Senecam observationes, tamen non ab re tio vertit Henricus Stephanus prodopeia ad Senecæ lectu edita A. 1586. 8. quod Erasmi operam Senecæ impensam mnit, & Pintiani vix bis meminit, cum utriusque sæpe dationibus usus fuerit. Vide interim quæ pro Mureto Rich. Simon T. 1. Bibl. selectæ c. 13. Ista Senecæ editio Josephi Scaligeri notata existat in Bibl. Academiæ Leidens fileæ Anno 1590. 8. apud Episcopium & Coloniae apud Joh Gymnicum Anno 1593. 8. cum *Dionysii Gorbosfredi* conje

variis lect. & locis communibus in utrumque Senecam, quæ sub-
 unctæ etiam editioni Senecæ Genevensi A. 1628. 1638. fol. Res-
 onfio autem Gothofredi adversus Gruteri suspicionum libros
 dicta separatim Francof. 1591. 8. cui Gruterus (a) eodem anno
 opposuit confirmationem suarum suspicionum. Heidelbergæ A.
 1594. fol. apud Commelin. cum notis Mureti & Jani Gruteri casti-
 gationibus, qui MSS. Codices Palatinos consuluit, addiditque dis-
 cutationem à Mureto habitam cum Senecæ de providentia librum
 Romæ interpretaretur, tum Nic. Fabri in apocolocyntosin &
 Marci Senecæ Rhetoris libros eruditas notas. Repetita hæc edi-
 tio Lugd. 1595. 8. Parisiis 1587. fol. apud Jacobum du Puis.

Præstantissimæ Senecæ editiones sunt, Parisina A. 1602. fol.
 cum notis Erasmi, M. Antonii Mureti, ingenio subinde pluscu-
 mum indulgentis, & Ferd. Pintiani bonis codicibus MSS. usi, &
 cum collectaneis, notisque Jo. Obsopæi, & in ἀποκολύωντων B.
 Lhenani & A. Junii, in Senecam vero Rhetorem Nic. Fabri, &
 in utrumque Senecam animadversionibus excerptis J. Gruteri &
 castigationibus Francisci Jureti, & Anno 1607. fol. cum Mu-
 reti, Lipsii, Jureti, Gruteri, aliorumque notis & obser-
 vationibus. Commeliniana Anno 1604. fol. in quo præter obser-
 vata variorum jam memorata occurrunt notæ (b) sive siglæ,

(a) quæ

(a) Dehortatus Gruterum ab illa litigatione fuit Lipsius Centur. ad Germanos
 Epist. 6. quid opus in Liberum (Dionysium) tam libere? Ego pro amico suadeo, desiste.

(b) Post Ennium, qui vulgares notas 1100. invenit teste Isidoro, siglas istas,
 quarum mirabili compendio verba dicentis pari celeritate excipere, vel quævis alia
 brevissime in litteras mittere poterant notarii, Tullium Tironem Ciceronis libertum
 primum reperisse narrat Eusebius in Chronicis. Hoc liberti sui invento usus Cice-
 ro, Catonis Uticensis orationem in Cæsarem à notariis scribi jussit, teste Plurari-
 cho in Catonis vita. Inde forte inductus Trithemius lib. 6. polygraphiæ p. 399.
 affirmavit Ciceronem volumen de notis edidisse, filioque suo inscripsisse. Tironem
 inde alii sunt insecuti, in his Aquila libertus Mæcænatis, unde Dio lib. 57. Mæ-
 cænam γράμματα πρὸς τὰς siglas sive siglas quasdam primum invenisse refert; & Per-
 sius Philaegyus, ut legere est apud Isidorum Hispal. lib. 1. Originum cap. 21.
 confer Sam. Petitem lib. 1. Obs. cap. 1. p. 158. seq. Idem Isidorus addit Senecam con-
 sulto omnium digestoque numero & aucto ad quinque millia notarum collegisse.
 verisimile est, quæ Lipsii lib. 1. Epist. 27. ad Belgas est suspicio, Senecam ab Isi-
 doro innui non philosophum, sed M. Annæum patrem. Etsi Philosophum malit
 Bernardus à Mallinkrot cap. 24. de natura & usu litterarum. Inter illas Senecæ &
 Tironis notas existant etiam cifra sive notæ numerorum, quas Arabibus vulgo im-
 putant, sed longe antiquiorem earum usum fuisse ex his ipsis Senecæ ac Tironis
 notis & Boethii Geometricis observat Is. Vossius pag. 64. seq. ad Melam. Interjecto
 prore Caelius Cyprianus Carthaginiensis Episc. notas tachygraphicas vocum Chri-
 stianorum usibus necessariorum adject, ut idem Trithemius narrat, quas licet etiam
 et illas à Grutero editas cognoscere. Quanquam non me fugit esse qui cum Ray-
 do putant illas Cypriano otiose supponi, & ab editoribus Pamelio, Rigaltio,
 Fello &c. jure ne quidem inter quisquilias Cypriani admittas esse judicant.
 O Hygini poeticon Astronomicum talibus siglis scriptum vidisse se testatur p.
 Bembus

(a) quæ veteribus ταχυγράφοις apud Romanos in usu fuerunt ac Seneca nomine insignitæ. Has (b) non mediocriter ex MSS. eruit primusque in lucem è Jo. Trithemii in Codice emisit Janus Gruterus, subjectas etiam vasto & lucis inscriptionum veterum operi, quod circa eadem tempus, & anno 1707. perquam nitide cum Gudii Grævii in Belgio reculum est. Antuerpienses cum notis Justi An. 1605. 1614. 1632. 1637. 1652. fol. adjunctis Liberti Fromapocolocytosin & quæstiones naturales observationibus.

Seneca ex recensione Gruteri Anno 1604. 12. apud Co

II

Bembus in Epist. 8. lib. 5. ad Julium II. Pontificem, qua eum hortatur, ut nianam illam ceu appellat per notas scribendi rationem restituat. Etiam Psalterium ejusmodi notas conceptum inspexit post Trithemium Jos. Scali refert Epistola 418. Vide Lipsii Centur. 1. ad Belgas Epist. 27. Jul. Casarem Bul. lib. IV. de Imperio Romano cap. 3. & 5. Sam. Peticum lib. 2. Observ. cap. 1. Vovverium cap. 5. Polymath. Hermannum Hugonem de prima scribendi cap. 19. Lambecium T. 1. Bibl. Vindob. p. 18. Bœclerum de rebus sec. IX. & Bartholin. de libris legendis diss. 6. Balthaf. Frid. Saltzmanum diss. 2. de scriptionis origine, &c. Nostra ætate simile scribendi compendium apud excogitarunt Joannes Vvillis, Joanne Vvilkus, Jeremias Rich. & Thomas: qui etiam omnes Novi instrumenti libros Psalmosque siglis à se reperitis e publicæ luci exposuit. Libellus autem, quo artem suam tradit, inscribitur *graphia or a newuarts of Short writing*. Lond. 1672. 8. Huic adde Tacheoq Caroli Aloysii Ramsay, quam Sheltoni ut apparet vestigiis insistentis, Germis utendam obtulit Lipsiæ 1679. 8. Fundamenta hujus artis breviter indigenes in pera librorum juvenalium loculamento 2. p. 50. & in libro edito de educatione Principis adolescentis, qui à studiis literarum abhorre

(a) Notæ sive siglæ ταχυγράφοις (ut vocat Plutarchus in Catonis vita quæ huic editioni adjunctæ sunt, & quibus multa à junioribus addita esse Vossius IV. 2. de vitis sermonis latini, existant etiam ad calcem thesauri Innum Gruteri, nuper nitide recusi Amstelod. 1707. fol. Explicationes quasdam siglarum non infeliciter emendavit in Codice suo Marquardus Gudius, quas servationes in Amstelodamensi editione omittas excerptis amicus noster Christ Vvultereckius, inferique curavit Actis Eruditorum Lips. Tomo V. supplement seq. Liber Petri Diaconi, Monachi Casinensis, qui notas Tironianas ante alius quingentos explicavit ad Conradum Imp. jam typis mandatus fuit: Gruterus ipsas proferret in lucem, ut notat Mabillonius de re diplomatica XI. §. 18. p. 52. De tachygraphis vide etiam Cangii glossar. in *cursores*, notæ & Montfauconi palæographiam Græcam lib. V. p. 351. seq. ubi de siglis G tachygraphorum; Jo. Chokierium Centur. 1. facis artium cap. 93. Guil. Parlib. 1. Var. Lect. c. 30. & deperditor. tit. 14. atque ibi Henr. Salmuthum: Bernoldi observationes ad Joannis Merceri conciliatorem juris Civilis pag. 24. fridus in pœtria nova, vulgata nuper à Clariss. viro Polycarpo Leysero in poematum medii ævi p. 973.

Tradit imaginibus peregrinis Tullius artem

Quam meminisse decet. Sed se docet & sibi soli

Subtilis subtile sum quasi solus adores.

Negligentiam excipientium in quæstum notariorum arguit Quintilianus VI.

(b) Salmasius p. 101. Epist. illam siglarum collectionem qualis in præstat, factam esse conjicit ab homine Christiano circa tempora Gregorii Ma

num, additis Syri mimi sententiis ope codicum Palatinorum & Frisingensis auctoribus. Genevæ 1613. cum castigationibus Andreæ Schotti in Senecam Rhetorem. Amstelodami & Lugd. Bat. An. 1619. 8. 2. Vol. præmissa Dan. Heinsii Oratione de Stoica Philosophia & ad Senecam Philosophum additis notis Mureti, Lipsii, Petri Scriverii, Jo. Isaaci Pontani, & Jo. Piscatoris observationum spicilegio, inque apocolocyntosin notis Rhenani, Nic. Fabri, & Hadr. Junii: ad Rhetorem Senecam vero notis Andreæ Schotti, & Jo. Isaaci Pontani, Parisiis A. 1619. fol. cum notis Gruteri, Jureti, Lipsii, Joh. Petreji, Pintiani, & Obsopœi, animadversionibusque in Senecam Rhetorem Nicolai Fabri & Andreæ Schotti, hujusque libro de claris apud Senecam Rhetoribus, & Fred. Morelli scholiis ad libros de beneficiis & locis communibus Dionys. Gothofredi in utrumque Senecam. Parisiis A. 1627. fol. in qua editione etiam accedunt notæ Florentis Cbristiani, Ludovici Dorleans, Petri Scriverii, Jo. Isaaci Pontani &c. uti in Genevensi A. 1628. fol. animadversiones Jacobi Dalechampii, Medici. Seneca sine notis Lugd. Bat. 1609. forma minore & 1640. 12. atque circa idem tempus Paris. 12. Cum notis Jo. Frid. Gronovii separato volumine excusis Lugd. Bat. 1649. 12. & Amstelodam. 1658. 12. apud Elzevir. typis nitidis.

Denique non prætereunda Senecæ editio *Elzeviriana* cum integris Justii Lipsii, Joannis Frid. Gronovii, & selectis variorum commentariis, *Libertique Fromondi* in Quæstionum naturalium libros & ἀποκολοκύντησιν notis & emendationibus, Amst. 1672. 8. duobus Voluminibus, tertium enim ut supra diximus, M. Anni Senecæ Rhetoris scripta complectitur, quæ in Antuerpiensi editione plane sunt omissa. Prodiit etiam Senecæ editio non contemnenda Lipsiæ A. 1702. 8. apud Joannem Thomam Fritsch, cum notis brevibus, & è Lipsio, Gronovio, aliorumque doctorum virorum penu selectis. * Seneca ex Lipsii & Gronovii emendatione, Venet. 1695. 12. tribus Vol.

Dionysii Gothofredi Conjecturæ (α), Variæ Lectiones & Loci Communes sive libri aureorum in Seneca cum Nomenclatore verborum notabilium, nominumque propriorum seorsim prodire Basileæ 1590. 8. * *Andrea Peccii* Eugubini scriptus circa Annum 1433. in Epistolas Senecæ Commentarius, & in easdem Commentaria *Casparini Bergomensis* servantur MSS. in Bibl. Vaticana in-

E e ter

(α) Super hoc libro lites Gothofredo intercessere cum Grutero, qui Vvittebergæ An. 1591. illi librum suspicionum extraordinariorum opposuit, & eodem anno Francof. vulgavit Confirmationem suspicionum extraordinariorum contra Dionysii Gothofredi conjecturas & Varias Lect. in Senecam Philosophum.

ter libros Ducis Urbini Cod. 1022. & 1026. Seneca cum aliorum Ethico-Politicis collatus à Zach. Lundio fuit MS nra in Bibl. Johannis Moth, Potentissimi Regis Daniæ à Co Taciti vero & Senecæ atque Epistolarum Plinii editiones, cum notis Variorum parabat Jo. Andreas Bafus, viri docti, fato constat interceptas esse.

Senecæ versionem *Gallicam* ab Antonio Verderio comp excudi Lugduni A. 1584. scribit in sua Bibl. Gallica Crucim qui pag. 287. etiam memorat versionem Laurentii Primi (Lamier) etiam Paris. A. 1500. aliam dedit Claudius Seyffelius, 1556. & Guilelmus de la Teyssoniere, Sebustianus. Epistol. rasque transtulit Godfredus de la Chassagne, Prefaci Don Rothomag. 1574. 12. Paris. 1582. Recentiores versiones Gallicarum Senecæ exstant auctore Matthia de Chalvet, Paris. 1638. 1647. fol. & Petro Ryero, Paris. 1659. fol. duobus 1669. 12. XIV. volum. Seneca *Germanice*, Michaele Herrprete Argentorat. 1540. 1545. fol. *Anglice* per Tho. Lodge. 1614. 1620. fol. Epistolæ, de vita beata, de septem artibus liberalibus (sive Epist. 88.) de providentia & de moribus *nice* jussu Joannis II. Castellæ Regis, Hispali 1491. & An 1551. 8. De providentia, de vita beata, de tranquillitate de constantia sapientis, de brevitate vitæ, & consolatio Ilybium ac de paupertate, interprete Petro Diaz Navarrate dinando Hispaniæ Infanti & Isabellæ Reginæ à secretis. I etiam vertit & paraphrasit sive glossis explanavit jussu Joan Petrus Diaz de Toledo, libros de clementia Alphonsus de Benga, eques Alcantaræ, libros 7. de beneficiis Gaspar Ruiz tianus, Benedictinus Monachus. *Italice* libros de beneficiis stulit Benedictus Varchi, Florent. 1554. 4. libros de ira, notis, Franciscus Lesdonatus, Patav. 1559. & Sanctus Cos la Rocca Contrada Rom. 1659. ad Carolum Emanuele Ibaudis Ducem. *Epistolas* Jo. Baptista Donus Florentinus net. 1549. 4. In Bibl. Veneta Thomasino de Bibliothecis V p. 13. teste MSS. visuntur Epistolæ Senecæ, Etrusco id eleganter scriptæ, nec non in Medicea tribus exemplaribus Nic. Antonio notatum. Denique Epistolæ cum libro de dentia excusæ Italice, (a) Florentiæ A. 1717. 4. *vulgarizz dell' Epistole di Seneca, & del trattato della Providenza di Danicè* Seneca lucem vidit Soræ 1658. auctore Brigittia, fœmina erudita.

IX.

(a) Journal littéraire T. IX. p. 468.

IX. *Supposita Senecæ sunt liber de virtutibus (a) cardinalibus, alius de moribus, & tertius de paupertate, qui sub ejus nomine cum Epistola de assentatione vitanda, ad Lucilium, prodierunt Colon. 1529. 8. & alibi. Senecæ etiam adscripti à Vincentio Bellouacensi libro IX. Spec. Historialis c. 102. seq. Hæc opuscula excerpta sunt ex Senecæ & aliorum scriptis, cujus generis etiam esse putat, quæ sub nomine Proverbiorum (b) & auctoritatum Senecæ aliquoties vulgata sunt, non diu post repertam typographiam. Lipsius quoque in calce suæ editionis duplicia Excerpta subiecit, quarum priora illa ipsa sunt quæ edita diximus sub titulo libri de paupertate. Posterioribus remedia in omni genere afflictionum ex Senecæ Philosophia deprompta continentur, quæ in editione Veneta Operum Senecæ A. 1492. foli 64. leguntur sub hæc inscriptione: *Seneca ad Gallionem de remediis fortuitorum. Est oratio per dialogum sensus & rationis.* Prodiit etiam Lipsiæ A. 1500. 4. * Libellus Senecæ suppositus de quatuor virtutibus Cardinalibus qui incipit: *Quatuor virtutum species multorum sapientium sententiis definita sunt.* Prodiit Davenetriæ 1512. 4. cum libro de moribus, & Lipsiæ A. 1515. 4. cum commentariis Latinis, & rhythmis metaphrasticis Germanicis, & sine illis Venet. 1586. 12. & in variis Codd. MS. sub Senecæ nomine obuius est, sed verum auctorem habet Martinum Abbatem Dumensem, & hinc Episcopum Braccarensem, qui circa A. C. 560. claruit. Germanicam Metaphrasin scriptam in membrana servat Norimbergæ V. C. Godfridus Thomasius. Impressa Lipsiæ, incipit sic:*

*Vier sind der Angel Eugent
Domit getzirt vurt die Jugent
Die uns vil naturlicher Leutbe.
In vren Spruchen bedeutben.*

Gallice vertit Angelus Capellus, Paris. 1582. Cæterum apud
Ee 2 Clariss.

(a) Hujus libelli Lipsiæ A. 1516. cum commentariis Latinis & rhythmis Germanicis sub Senecæ nomine editi verus auctor est Martinus Braccarensis circa A. C. 560. clarus. Vide Isidorum Hispalensem cap. 22. de scriptoribus Eccles. & Vincentii Placcii catalogum Pseudonymorum p. 256. Sub huius Martini nomine prodiit in Bibliotheca PP. T. X. p. 382. & Helmstadii 1691. 8. cum Dominici Mancini libello de quatuor virtutibus Cardinalibus, edente V. C. Hermanno ab Harde, ubi inscribitur *formula bene se vite*. Præfationem ad Mironem Svevorum Regem, quam huic libro Martinus præfixerat, edidit Lucas Dacherius T. X. Spicilegii. Doctissimus vero Baluzius ad Epist. 154. Lupi Ferrariensis existimabat librum de quatuor virtutibus Senecæ auctore scriptum, sed à Martino abbreviatum esse.

(b) Proverbia Senecæ versibus reddita sunt ab Eberhardo Bethuniensi circa A. C. 1120. Sed quæ in editionibus antiquis feruntur sub proverbiorum Senecæ titulo, parum differunt à Publii Syri mimis sive sententiis.

Clariff. Montfauconum p. 86. seq. Diarii Italici pro verbis: à quodam Martyrio Episcopo ad Mironem Regem, legendum: à quodam Martino Episcopo ad Mironem Regem. Illam Martini præfationem ad Mironem, ante Dachberium T. X. Spicilegii, ediderat Boxbornius ad Ammianum Marcellinum pag. 863. sed ediderat ab altera non parum discrepantem & tacito Mironis nomine, ut notavit Colomesius in observationibus sacris p. 132. De aliis Martini Braccarenfis scriptis Nic. Antonius in Bibl. vet. Hispana lib. IV. c. 3. Opuscula Senecæ supposita occurrunt in plerisque antiquioribus Senecæ editionibus. Libellum *de moribus vite humane* separatim editum Lips. 1499. 4. Trithemius vocat *de morum institutione*. Incipit: *Omne peccatum actio est*, atque eundem Martinum habet auctorem. Exstat & in Bibl. Patrum T. X. edit. Lugd p. 85. Hunc & alterum *de paupertate* ex Epistolis Senecæ excerptum illustravit Leodegarius à Quercu, Paris. 1556. 4. Liber *de artibus sive studiis liberalibus* ad Liberalem haud diversus est ab Epistola 88. ut jam supra notavi. Quid vero scripti sit *Senecæ de Cavalteria*, Ferdinando Mexiæ apud Nic. Antonium lib. x. Bibl. vet. Hispan. p. 32. allegatus, alius dicet, non ego.

His adde *Epistolas octo ad Paulum Apostolum*, quæ non minus quam sex Pauli ad Senecam, spurix sunt, etsi non heri vel nudius tertius, sed ante multa sæcula (a) sunt confictæ, cum earum jam meminerit B. Augustinus & Hieronymus, ut Pseudo-Linum, commentitiumque Dextrum, & Joh. Sarisberiensem jam omittamus. Editæ sunt cum aliis Senecæ Scriptis Neapoli 1484. fol. Venet. 1492. fol. & in edit. Erasmi Basil. 1529. fol. sed præmissa censura quæ Paulo, & Seneca indignæ pronunciantur. Præterea cum libro de IV. virtutibus cardinalibus Lugd. 1523. 4. Venet. 1588. 8. Et cum reliquis Pauli Epistolis, etiam Jacobi Fabri Stapulensis observationibus illustratæ Paris. 1512. 1515. fol. Leguntur quoque in Bibl. Sanctæ Sixti Senensis lib. 2. sub titulo *Paulus*, in Mich. Waltheri officina Bibl. in B. Josuæ Arndii Lexico Antiquitatum Eccles. In locis

(a) Occasionem eas fingendi videntur dedisse Verba Philipp. 4. 22. Vide Dan. Heinsium ad h. l. & quæ notavi in Codice Apocrypho Novi Test. ubi has Epistolas integras exhibui adjunctis meis animadversionibus. Ad Veterum loca ibi præmissa addes hæc Honorii Augustod. de luminaribus Eccles. *Lucius Annæus Seneca Cordubensis Forini* (leg. ex Hieronymo Sorionis) *Stoici discipulus & parvus Lucani Poeta scripsit quasdam Epistolas ad Paulum Apostolum, & Apostolus quasdam rescripsit*. Censuris adjungenda sunt, quæ habet Angelus Decembrius de Politia literar. lib. 1. p. 57. lib. 2. p. 121. Mottanus Vayerus de virtute paganorum T. 1. Opp. p. 660. seq. in fol. & Tho. Crenius ad T. 3. Methodor. de studiis instituendis p. 415. seq. Hinc porro Senecæ quorundam judicio audacter annumeratus Christianus, cui rei probandæ miror homines adeo natos non produxisse hæc Tertulliani cap. 3. Apologet. *Ego Lucium sapientem virum repente factum Christianum desero*. Sed fabulam de Seneca Christiano explodit Franciscus Madius Lect. novantiquæ Epist. 21.

s communibus sententiarum Senecæ ab Huberto Schuttepu-
 digestis, Antwerp. 1613. 12. in Max. Rev. D. Georgii Henr.
 zii Schediasmate de supposititiis, ac deperditis Pauli scriptis,
 & Fabri observationes exhibentur Witteberg. 1688. 4. Step-
 hæ Prætorius Germanica versione donavit, cumque ea edidit
 nb. 1595. 4. neque ita pridem cum Epistola Paulo supposita ad
 dicenses latine & Germanice recusæ sunt Bremæ 1692. 4. De-
 re latine recudendas dedit Rev. D. Jo. Georgius Pritius in in-
 luctione ad N. T. pag. 97. Lips. 1704. 12. In iisdem Epistolis
 udo-Seneca ait se ad Paulum mittere *librum de copia verborum*.
 Thomasinus de Bibliothecis Patavinis p. 58, testatur in Bibl.
 asterii S. Antonii urbis Patavinæ extare manu exaratum L.
 æi Senecæ Cordubensis Stoici discipuli librum de copia verbo-
 rum ad B. Paulum. Nugæ, nugæ, inquit Nic. Antonius hæc nar-
 rat T. 1. Bibl. Vet. Hispanæ lib. 1. c. 8. p. 31. * *Epistole ad Pau-
 l. Apóst.* non modo cum Senecæ scriptis sæpius prodire, ut Ve-
 rone 1503. fol. Basil. 1515. fol. &c. Sed & junctæ scriptis Apocryphis
 mentis, Martialis Lemovicensis, & aliorum prodierunt Augu-
 stini Vindelicorum 1529. 8. Sed nolo de illis Epistolis jam verbum
 ferre, cum fuse de illis dixerim in Codice Apocrypho Novi Test.
 integras etiam inserui cum notis T. 1. pag. 880 -- 904. Hamb.
 1719. 8. & in tomo novo p. 710 -- 716. Hamb. 1719. 8. Senecæ *de for-
 sremediis ad Gallionem libri II.* MSS. in Bibl. nobilissimi D. Ul-
 richii, Francofurti ad Moenum. Illi opinor, qui prodierunt
 sive 1500. 1503. 4. Librum Senecæ *de matrimonio*, quem memo-
 rit Trithemius, non vidit ipse, ut puto, sed ex Hieronymi i. in
 inianum nominavit. De jactato præter rem hujus Philosophi
 istianismo exstat diatriba D. Ægidii Strauchii, Witteb. 1668.
 4. Quamquam multa sunt in Senecæ scriptis, quæ hominem
 istianum haud dedeçant, quorum partem collegerunt Jose-
 phus Hallus, & Jo. Baptista Schellemberchius in Seneca Christia-
 na & M. Justus Siberus in Seneca divinis oraculis quodammodo
 sono, Dresdæ 1675. 12. quibus jungendi Rev. Viri Jo. Andreas
 nidius diff. de Seneca ejusque Theologia Jen. 1668. 4. & Jo. Ja-
 suaningius in Theologia naturali contemplativa ex Senecæ
 scriptis in locos communes digesta, Hafniæ 1710. 4. (a) cum præ-
 erudita D. Severini Lintrupii: Jo. Philippus Apinus diff. de
 Senecæ 1692. 4. Jo. Henr. von Seelen, in diff. de scripto-
 ribus gentilibus falso in Christianorum ordinem relatis, & de fru-
 quæsitis in Virgilio rebus diviniis, Flensburg, 1714. 4.
 zottlieb Heineccius de Philosophis semichristianis, Halæ Sax.

1714. 4. Jacobus Henricus Lochnerus in schediasmate de scriptoribus nonnullis, qui aliis pagani, aliis Christiani adiungunt, Brem. 1716. 4. & ante hos D. Christianus Kortholtus in diss. de Philippi Arabis, Alexandri Mammææ, Plinii junioris & Senecæ Christianismo Kil. 1666. 4. cum auctor libelli, der Christliche Seneca oder Richtschnur eines tugendhaften Lebens aus denen Episteln L. Annæi Senecæ gezogen. Lips. 1712. forma minore. Præmissa Senecæ effigies cum adscriptis hisce versiculis:

*Seht dieser Teyde tan die Christen vöobl beschamen,
Sie mochten sich an ihm nur ein Exempel nehmen,
Ach Sebade, die Derrnufft vill nach der Cugend gehn,
Und ein getauffter Christ vill dieses niche verstehn.*

Moralis Philosophiæ collectanea digesta per titulos, & ex Senecæ scriptis selecta à Lud. Granatensi, extant in hujus operibus junctim Latine excusis Andrea Schotto curante tribus Voluminibus in fol. Colon. 1628. T. I. p. 643. seqq. Non pauca etiam ad verbum Seneca repetita in Joannis Bone manu ductione ad Cælum, quam ipse profitetur medullam continere Sanctorum Patrum, & veterum Philosophorum. Petri Brinck admiranda Senecæ Ethica, & Politica in locos communes ordine literarum digesta, & summaris ac notis illustrata, necdum lucem viderunt quod sciam, etsi jam ad prælum parata memorantur in Novis literariis maris Balthici, & Sept. A. 1703. p. 134. Dionysii Gotbfredi Loci Communes è Seneca exhibent studiose digesta 1.) Theologica sive de DEO & rebus Divinis. 2.) Juridica ad ordinem Pandectarum, 3.) Ethica, 4.) Oeconomica, 5.) Politica, 6.) Grammatica, Rhetorica, Historica. 7.) Dialectica. 8.) Physica, Medica, & Mathematica. 9.) Similium librum, & 10.) Nomenclatorem adagiorum, & nominum propriorum per varias classes digestorum Basil. 1590. 8. L. Anno Seneca illustrando en blasones politicos y morales por Juan Bannos de Velasco. Madrit. 1670. 4.

X. *Deperdita Senecæ scripta* à veteribus memorantur hæc, notante præter alios Lipsio (a.) in vita (b) Senecæ cap. 10. Cujus observatis nonnulla adjuncti. Liber de superstitione, Tertull. c. 12. Apo-

(a) De scriptis Senecæ deperditis differit etiam M. Anton. Delrio prolegom. ad Senecæ Tragedias libro 2. qui est de vita Senecæ cap. ult. & Nic. Antonius Bibl. vet. Hispanæ §. 117. seq. nam plurima composuerat, atque ut Quintil. X. 1. *tractaverat omnem ferme studiorum materiam, nam & orationes ejus, & poemata & Epistolæ & Dialogi seruntur.*

(b) Gyraldus dialogo IX. de Poetis meminit vitæ Senecæ ante Lipsium scriptæ, quam ait circumferri nomine Aurelii Augustini, & ex variis ut videtur auctoribus excerptam ab aliquibus tribui Xychoni Polerono sive Polentino, illi ni fallor, qui Orationes quædam Ciceronis commentariis illustravit. Vita Socratis & Senecæ à Jamnotio Mannoro Florentino descripta MS. extat in variis Bibliothecis.

Apologet. Lactant. V. 9. & Augustin. VI. 10. de C. D. * Liber sive dialogus de superstitione memoratur etiam à Diomede Grammatico lib. 1. Idem eodem libro præterea Senecam de officiis laudat. Epistolarum ad Novatum fratrem liber X. allegatur à Prisciano lib. 1. de ponderibus & mensur. Epistola ad Maximum Cæsonium. Martial. VII. 44. nisi de aliis libris Cæsonio inscriptis intelligendus. De fortuitis sive remediis fortuitarum ad Gallianem fratrem. Tertull. Apologet. De providentia, majus opus scribendum suscepisse se innuit Seneca c. 1. libri, qui de hoc argumento exstat. De terra motu lib. 6. natural. quæst. c. 4. De immatura morte, Lactant. III. 2. & auctor Sophologii Jacobus Magnus III. 1. & VII. 7. De natura rerum idem Sophologii auctor, nisi libros naturalium quæstionum respexit. Exhortationum libri. Lactant. lib. I. c. 4. & 7. III. 15. VI. 24. & 27. Moraliū libri, quibus de omni materia ad Philosophiam morum spectante fusius disputaverat, ut innuit ipse Epist. 106. 108. & 109. Vide & Lactant. lib. I. cap. 16. lib. II. c. 2. lib. VI. c. 17. De matrimonio, Hieron. adversus Jovinian. lib. 1. Liber de India Plin. VI. 17. & Serv. in IX. Æneid. Liber de situ & sacris Ægyptiorum, ex quo nonnulla depromsit Lucanus. Vide Grotium ad Lucani X. 313. Salmasium ad Solin. &c. Memorat idem opus Servius in VI. Æneid. Liber de forma mundi. Boeth. 2. Geometr. p. 15. 37. Casiodor. * memoratur etiam à Rabano Mauro III. 25. de institutione Clericorum T. 6. Opp. p. 44.

E Lactantii VII. 15. colligit Lipsius Historiam quoque, sive Historiæ Rom. compendium à Seneca scriptum fuisse. Sed hoc non firmiore tibicine nititur, quam quod alii ex eodem loco colligere voluerunt auctorem compendii Hist. Romanæ, quod sub Flori nomine habemus, non esse Florum, sed Senecam. Nam uti hanc opinionem recte confutavit Vossius lib. I. de Hist. lat. cap. 30. ita non necesse est singulare opus Historicum Senecæ comminisci, quoniam potuit sane Seneca obiter in quodam scripto, vel Epistola Romani populi tempora distribuere in quatuor ætates, cujus divisionem partim imitatus est, partim immutavit, aut forte haud inspecto Seneca simile quid & ipse cogitavit Florus. Dio lib. LXI. p. 690. auctor est Senecam scripsisse (a) quæ Nero Imp. diceret ad milites, & quæ in Senatu recitaret, atque hæc Senatui aliquando tanti visa, ut decerneret ea columna argentea insculpi & quotannis cum novi Coss. Magistratum inirent legi. Omitto quod idem Dio pag. 694. refert Senecam non modo reginis & libertis adulatam, sed &

E e 4 enco...

(a) Confer quæ de Orationibus ejusmodi, quas Imperatores ab aliis sibi faciendas curarunt, & ipsi in Senatu vel alio loco solenni recitantur, annotavit Bælius in Lexico ubi de Hadriano Imp. agit nota F.

encœmia quorundam composuisse, & Tacitus XIV. 52. Annal. inducit objicientes eloquentiæ laudem uni sibi adsciscere, & carmina crebrius facillitate, postquam Neroni amor eorum venisset. Quintilianus quoque X. 1. Inst. ubi pulcherrimum de Seneca, & ejus ineptis imitatoribus fert judicium, testatur omnem fere studiorum materiam à Seneca pertractatam. Nam & *Orationes ejus*, inquit, & *Pœmata*, & *Epistolæ* & *Dialogi feruntur*.

XI. De Senecæ scriptis non male Menagius Tomo 2: Menagior. subinit. *Il y a dans les ouvrages de Senèque des choses admirables, mais il perd beaucoup quand on le manie, & quand on l'approfondit. Il est meilleur à citer dans la chaleur de la conversation qu'à lire dans le silence du cabinet. Il veut briller quelque sujet il traite. C'est ce qu'il est fort souvent faux. Cependant le Père Malebranche (a) à mon gré à dit trop mal de lui. On ne sauroit contester à Senèque d'avoir u de l'esprit infiniment. Quintilian dit un bon mot la dessus: Velles cum suo ingenio dixisse, alieno judicio. Le Cardinal Palavicin dit aussi admirablement bien de Senèque: Profuma i fuoi concerti con ambra, e con un Zibetto, che à longo andare danno in testa. C'est dans ses considerations sur le stile. * Senecæ elegantiam, interdum frivole ut ait Gellius argutam, cum præclara Ciceronis eloquentia conferunt Gedoynius præf. ad Gallicam suam Quintiliani versionem, & Jo: Antonius Bernardus singulari diff. Consule memorias Trevoltinas A. 1717. pag. 1898. Journal des Savans 1718. Octob. pag 451. seq. Dominicum Bohurium in libro, la maniere de bien penser, dialog. 3. p. 226.*

XII. CASP. BARTHII Index Scriptorum à SENECA
Philosopho laudatorum,

ad paginas editionis Amst. & Lugd. Bat. 1619. 8. 2. Volum.

Priore tomo habentur Libri de beneficiis, Epistola, Lib. de otio
Sapientis, de Providentia & Questiones Naturales.

Æ Schines Socraticus 13.	Anaximenes. 818.
Æschylus 792. de Nilo.	Appion Grammaticus. 519.
Ælopei logi II. 139.	Aratus. 735.
Agatho II. 405.	Arcefilaus. 27 38. II. 335.
Anacharsis 534.	Archelaus 819.
Anacreon 519.	Archidamus. 668.
Anaxagoras. 748-792. 796. 818.	Arcus Philosophus. II. 182.
835:	Aristarchus. 519.
Anaximander. 750.	Aristippus 191. 192.

Ari-

(2) Malebranche de inquirenda Veritate lib. II. cap. 4. Confer si placet Opuscula varia
Saa Evremoniana p. 32. seq.

A SENECA PHILOS. LAUD. Lib. II. c. 9. 441

073. 281. 523. 551. 553. 647.
 oteles. 212. 398. 693. 723. 724.
 8. 734. 819. 835. 845. 846. II.
 12. 22. 23. 69. 70. 71. 85. 290.
 6. 367. 381. 388.
 ntius 643.
 nidorus Parianus 729. 730.
 9.
 piades. 564.
 piodotus. 752. 753. 806.
 2. 824.
 ius 334.
 nodorus 224. 305. 307. 311.
 lus Stoicus. 219. 394. 413. 414.
 2. 472. 473. 617. 620. 622.
 2. 759. 760.
 isti ad Senatum. Rom. Episto-
 II. 370.
 llus virorum optimus, in
 ni literarum genere rarif-
 ius. 792.
 s Aufidius. 283.
 us. 781.
 175. II. 313. 330.
 lius. 637.
 nna 756. 759. 761.
 is Orator II. 76.
 ris (Caligulae) dictum 455.
 machus. 792.
 sthenes 825. 835.
 is. 555.
 eades II. 387.
 Censorius. 115.
 junior 239. &c.
 lus. 580.
 Afinius. II. 406.
 daei. 755. 834. 843.
 imander 835.
 oncas. 527.
 sippus. 8, 9, 10, 33, 40, 64,
- 221, 374, 609, 636, 691, 692,
 693. II. 298, 361.
 Cicero. 25, 99, 100, 157, 246, 259,
 321, 335, 355, 372, 380, 580,
 592, 593, 616, 632, 642, 657.
 II. 31, 32, 206, 321, 361, 362,
 372, 593, De Rep. I. 623.
 Claranus 402.
 Cleanthes 121, 142, 211, 298, 340,
 397, 551, 616, 619, 636, 692.
 Clidemus. 24.
 Conon. 434.
 Corbulo 361.
 Aulus Cremutius Cordus. Con-
 solat. ad Marciam c. 1.
 Crates 223.
 Crispus 114. Passienus. 21. 788.
 Cynici 33. 280. II. 387. &c.
 Demades. 162.
 Demaratus 155.
 Demetrius Cynicus. 168, 171, 177,
 178. 257, 277, 392, 413, 541,
 702, 713, 787.
 Demochares II. 93.
 Democritus. 74, 215, 464, 534,
 715, 796, 802, 823, 834. II. 40,
 290, 301, 325, 330, 389.   ▲
 Didymus. 518.
 Diodorus Epicureus. II. 277.
 Diogenes Cynicus, 112. 113. 280.
 349. 528. II. 313. 314.
 Diogenes Apolloniates. 750. 794.
 Diogenes Stoicus II. 107.
 Dorus librarius, T. Livii libros
 vendens 175.
 Dossenni epitaphium. *Hospes ref-
 ste & sophilam Dossenni lege* 522.
 Empedocles. 774.
 Ennius. 380. 624.
 Ephorus 840. II. 312.

- Epicurus 51, 79, 80, 88, 92, 170, 203, 212, 215, 217, 218, 220, 222, 227, 232, 235, 240, 245, 248, 250, 252, 254, 257, 260, 262, 263, 265, 266, 268, 269, 273, 275, 278, 280, 282, 291, 292, 293, 362, 402, 404, 405, 414, 408, 409, 432, 464, 471, 480, 546, 580, 614, 686, 693, 823. II. 217, 260, 265, 268, 270, 271, 276, 290, 350. in Epistolis 258, 259.
 Epigenes .834. 835.
 Etrusci 757. 759. 760.
 Eudoxus 834.
 Euripides .648. 792.
 Euthymenes 993.
 Fabianus 227, 335, 364, 380, 591, 593 779. II. 212. 378. 387.
 Fenestella 624.
 Gallio 804.
 Geminus Varius 304.
 Græcinus Julius 38. 281.
 Græcus Poeta 446. II. 335.
 Grammatici 278. 564. 576. 622. 623. 624.
 Haterius Orator .304.
 Hecaton Philos. 8. 34. 38. 62. 161. 162. 209. 212. 219.
 Heraclitus 2. 39. 230. 330. 383. 761.
 Herennius Macer II. 364.
 Hermachus 212. 292. 362.
 Hesiodus 7. 9. 513.
 Hieronymus (Philos.) II. 15.
 Hippocrates 566. 577. II. 367. 564.
 Historica lingua 735. Historicus juratus 83. 734. 794. 840.
 Homerus 7, 8, 9, 131, 303, 382, 512, 513, 519, 534. II. 28. 138, 159, 163, 303, 401.
 Horatius 405. 501. 663. 664. 667.
 Idomeneus familiaris Epicuri 258. 259. 262.
 Isocrates II. 312.
 Juba Rex. 425.
 Julius Græcinus 38. 281.
 Jureconfulti & de iis 28. 137, 463 514. 555. 744. II. 405.
 Laberius II. 41.
 Lælius Sapiens 227, 273, 397, 577, 830.
 Lepidus II. 229. 371. 790.
 T. Livius 175. 807. 809. II. 28. 317. scripsit dialogos 593.
 Lucilius 462. 463. ejus versus 218. 270.
 Lucretius 564. 628. II. 304.
 Lyrici. 355. novem, 278.
 Mæcenas 105. 158. 254. 548. 596. 638. 639. 640. 641. 667. 705.
 Mamercus Scaurus 101. 281.
 Marcus Brutus II. 128. 132. libro *πρὸς καθ' ἑκάστην*. 572.
 Menander 789.
 Messala 358. II. 404.
 Metrodorus 212. 240. 250. 251. 293. 362. 464. 585, 589, 823.
 Metronactes 446. 548.
 Jul. Montanus, Poeta 675.
 Natta Pinarius 675.
 Nausiphanes 520.
 Neronis Imp. versus, *Colla Cypriaca splendent agitata columba* 730.
 Oenopides Chius 793.
 Orpheus 519.
 Ovidius 89. 122. 462. 627. 728, 758. 767. 774. 775. 777. 780, 789. 790. 795. II. 361. 403.
 Panætius 292. 650. 846.

- enides 520.
 Albinovanus. 676.
 on. 557.
 rus 826.
 atus II. 79.
 797. &c.
 e 601. &c.
) Afinius 94. 101. 592. II.
 .
 ius Caudii libertus 154. 158.
 . 163.
 onius 461, 466, 482, 509, 510.
 527, 528, 530, 543, 556,
 569, 637, 668, 731, 752,
 761, 794, 822, 824, 826,
 .
 goras 520.
 rbia 261. 346. 399. &c.
 is 218. II. 186. 322.
 is Vinicius 304.
 o 520. 847.
 goras 190. 364. 527. 557.
 . 847. II. 77. 388.
 I. II. 188.
 us 134.
 ius 78. 231. 391. 643. 836.
 o 519.
 is 281. vide Mamercus.
 o Philosophus 303.
 is cui librum de tranquill-
 animi Seneca inscripsit
 .
 Severus Poeta 462.
 s 320. 387. 435. 436. 847.
 5. 105.
 es 797. &c.
 cles 792.
 354. 620.
 opus 492. II. 81.
 e, quæ XCIX. annos vixit,
 epitaphium 456.
 Stilpo 218. 222, 223. II. 347.
 Stoici 292. &c.
 Strabo 819.
 Tamufii Annales parum decori
 550. an Volufii?
 Thales 770. 771. 793. 816.
 Themison 564.
 Theodorus Philosophus II. 327.
 Theodorus II. 32.
 Theophrastus 204. 770. 772. 777
 792. 819. II. 15. 17. 388.
 Thucydides 826. 827.
 Timagenes II. 93.
 Tragici 217. 356. 600. 601.
 Vagellii carmen 815.
 Valgius 359. 298.
 Varro 807. II. 128. 402.
 Vatinius 555. II. 361.
 Virgilius 81, 82, 139. 192, 251,
 259, 279, 366, 375, 379, 380,
 386, 390, 396, 412, 418, 435,
 451, 454, 462, 476, 477, 478,
 490, 501, 505, 507, 527, 528,
 543, 577, 594, 597, 603, 609,
 611, 615, 622, 623, 624, 637,
 644, 646, 672, 732, 734, 736,
 739, 767, 778, 789, 795, 801,
 807, 814, 820, 822, 824, 826,
 828, 845. II. 65, 159, 163, 197,
 223, 377.
 Xenocrates 492.
 Xenophanto canente Alexander
 manus ad arma misit. II. 32.
 Xenophon 73.
 Zaleucus 527.
 Zeno Eleates 520.
 Zeno 107. 139. 211. 327. 388. 397.
 476. 478. 482. 609. 691. 692.
 841. II. 22. 138. 276. 298.
 XII. Jam.

XII. Jam dicendum est *de decem Tragædiis*, quæ sub Senecæ nomine ambulant & Philosopho tribuuntur à Francisco Petrarâ Petro Crinito, Daniele Cajetano, Martino Delrione, &c ut Balch. Bonifacius lib. 15. cap. 7. Historiæ ludicræ audacter nunciant, autorem habere Marcum Senecam nepotem; Phi phi ex priore uxore filium, sed præmatura morte extinctum jus meminit Consolat. ad Helviam cap. XVI. Sed ex eodem constat admodum puerum & paullo ante Patris exilium ob Aliis ut Joh. Boccatio, saltim dubium est utrum filius L. An vel frater, vel ex fratre nepos, M. Annæus Lucanus eas scrixit. * *Tragædias* Elias Vinetus putavit esse nescio cujus L. A Senecæ, qui sub Trajano floruerit. Senecam Philosophum à gico distinguit quoque Sidonius Apollinaris Carm. IX. vers. Idem faciunt alii, à quibus tamen recte ut puto dissentiunt Antonius lib. 1. Bibl. veteris Hispanæ cap. 9. & Barthius ad Sta T. 1. p. 251. Equidem certum est, & Senecam Philosophum esse ne valuisse (a) & aliquas tragædias ad eum recte referri. Sed de hoc fere convenit inter eruditos, decem has, quas haberi non esse unius auctoris.

1. *Hercules furens* ex Dan. Heinsii sententia autorem habere Annæum Senecam Philosophi patrem. Versus ex hoc dram Seneca nominatenus compellato afferuntur à Terentiano M lib. de metris. Imitatus est Seneca Herculem furem Euripi ad quem vide si placet, quæ notavit Josua Barnes V. C. ad vers.

2. *Thyestes* Senecæ tribuitur à Luctatio (b) Statii Scholia lib. IV. Thebaid. Hæc eidem M. Annæo Senecæ ab Heinsio scribitur.

3. *Thebais* sive *Pbænissæ* reliquis præfertur à Lipsio, Flor Christiano & Jano Bernartio, sed eadem indigna Senecæ, & maque tragædiarum est iudicio Jos. Scaligeri, Dan. Heinsii,

(a) Vide Senec. Epist. CVII. & CXV. & Lipsium ad Tacit. XIV. 52. cujus & C liani locum pauld ante adduxi.

(b) Sub ejusdem *Luctatii* nomine periochas, sive *argumenta singularum tragædiarum* MS. reperit ediditque G. Fabricius. Petrus autem Scriberius testatur se vidisse M argumentum Herculis furentis paucis admodum verbis immutatis referre ad An num Musatum Patavinum Historiographum. Janus Gruterus passim quoque in *Veteris Scholiæ Palatini in tragædias Senecæ*. Cum vero idem testetur illum sua inter se Johanni Botricellæ, apparet eum non esse valde antiquum. *Primus quod sciam* quit Nic. Antonius in Bibl. Vet. Hispana, *tragædias Senecæ glossis illustravit Nicolaus veth Dominicanus saculæ post CHRISTUM natum XIV. quæ MSS. occurrunt in Bibl. nandi Coloni Eccles. Hispanensis*. * Hunc Anglum Dominicanum suspicor latere su rupto *Francheti* nomine apud Nic. Antonium lib. 1. §. 173. *Triveti* hujus sive *Trevi* quasdam tragædias scholia MSS. existant Uratislaviz in Bibl. Rhedigeriana. Ead aliis etiam occurrunt Bibliothecis, ut eidem Antonio §. 177. observatum.

Scrivarii. Ad Senecam Philosophum referendam esse, nec Lipsius dixerit, qui temporibus Augusti vindicare malebat. * Nescio tale sit Henrici Chiffellii *supplementum ad Thebaidem Senecæ* tom. 1628. 8. quod memoratur in Catalogo Bibl. Barberinæ. Cum Septimii Florentis Christiani notis prædiit Thebais Paris. 1588. ud Fed. Morell.

4. *Hippolyto* si Troadas excipias nulla Latinorum secunda est, & Philosophum Senecam autorem agnoscit, judice Daniele Heinsio. Porro versus quem ex *Phædra* (a) Senecæ affert Priscianus pro IV. in hoc dramate occurrit. Etiam in Ms. optimo Florentino quo usus Joh. Frid. Gronovius, hæc Tragædia *Phædra* inscribitur. Comparationem inter Hippolytum Senecæ, & Euripidis vidit Joh. Henr. Boeclerus Argentor. 1651. 4. vide & Sam Petim lib. 1. Obs. cap. 2. qui cap. 1. suspicatur Medeam, & Hippolytum à Seneca Philosopho in exilio scriptas esse, utpote in quo *le-ribus se oblectasse studiis* testatur in consolat. ad Helviam ap. IV. Bœcleri comparatio inter *Hippolytum* Senecæ & Euripidis legitur ejus dissertatt. Academicis Argentorati A. 1710. 4. junctim excus. Tom. 2. pag. 1159. seq.

5. *Oedipus* adumbrata ex Sophoclis Oedipo Tyranno, auctore Annæo Seneca Philosophi parente, ut eidem Heinsio videtur.

6. *Troades* Senecæ tribuitur à Valerio Probo, sed qui bis *Hecubam* vocat. Ceterum Philosophi esse & Euripidis Troadas longè nocere judicabat olim Heinsius. Troadem perperam appellant ipsius & alii, qui etiam contemnendi & ignobilis auctoris esse existimant, cum Jos. Scaligero judice sit princeps Latinarum Tragædiarum. Cum Euripidis Troadibus & Hecuba confert Sam. Petrus lib. I. Observ. cap. 3. qui post reditum ab exilio scriptam hanc tragædiam in aula à Philosopho existimat cap. 1. * *Troades Hecubam* appellat etiam Priscianus. Germanicis versibus reddidit nosque addidit Poeta egregius Martinus Opitius parte 2. poematum, scripsitque Aug. Buchnero.

7. *Medea* sub Senecæ nomine allegatur à Quintiliano lib. 9. c. 2. Philosopho tribuitur ab omnibus, quanquam vetus Lucani scholastes affectam fuisse etiam à Luciano Medeam Tragædiam testatur. e Ovidii *Medea* dixi supra p. 273. * In Senecæ *Medeam* commentaria Matthæi Raderi S. I. prodire Monachii 1631. 12.

8. Ex *Agamemnone* versiculum sub Senecæ nomine laudat Priscianus

(a) Thomas Phædrus eloquentiam Romæ sub extremum sæculi XV. cum summa laude professus, ita ut ætatis suæ Cicero haberetur, Phædri cognomen tulit, quod personam Phædræ in hoc dramate eleganter representasset. Vide Erasmi Epist. XXIII. 5. ubi Martinus Petrus pro Thoma appellatur.

fcianus libro 6. Gallice Agamemnonem è Seneca composuit Carolus Tustanus Paris. 1566. 4. * *Agamemnonem* Anglica donavit metaphrasi Blackmorijs, parte 2. poematum Miscellaneorum Lond. 1718. 8.

9. *Hercules Oetens* Tragœdia ex Sophoclis Trachinijs adumbrata, sed longe infra Græcam subsidens, quamque sermo arguit longe post reliquas scriptam esse. *Cujus auctor si tam corruptus est & vitiosus elocutione, quam rebus & sententijs turgidus & inflatus, nihil est quod illum audire magnopere velimus*, inquit Vavassor lib. de vi & usu quorundam verborum latinorum.

10. *Octavia* (a) & ipsa Seneca Philosopho non indigna, si Scalligerum (b) sequimur, etsi præ reliquis humi serpit, & Justo Lipsio visa verberè eruditorum excipienda, non plausu. * *Octaviam* Justus Rycquius ad Taciti XIV. 63. scriptam putat à Seneca Anno U. C. 813.

Jul. Cæsar. Scaliger non dubitat Senecæ tragœdias etiam ultra Græcarum vim & elegantiam extollere, plerisque tamen hodie aliter videtur, qui nimium Philosophicas esse, & contra leges tragœdiæ passim peccare observat. Vide Vossium patrem in Institut. Poeticis, & Rapini, aliorumque judicija collecta à Bailletto Tom. 2. judiciorum de Poetis. * *Dionysii Thufci* de Robertis è Burgo & Sepulchri & *Thomæ Aquinatis*, qui à quibusdam memorantur, commentarii, lucem certe haud viderunt. MS. Codex non contemnendus Tragœdiarum Senecæ servatur Gothæ in Bibl. Serenissimi Ducis. Vide Catalogum MSS. illius Bibl. editum à Rev. Ernesto Sal. Cypriano pag. 106.

XIV. Quam primam omnium editionem harum tragœdiarum habent Delrio & Nic. Antonius, quamque Herbiopolitanam appellant, est mihi in manibus excusa Lipsiæ upud Martinum Herbiopolim, sine notatione temporis in 4. * Extrema pagina hoc Jacobi Baryni legitur tetraſtichon:

*Clauditur iste liber Senecæ, repetendus in omni
Ævum, hunc ardentis pectore Lector ama.*

(a) Non videtur esse Senecæ & in MS. optimo Florentino omittitur. L. *Anno* eam tribuit Voss. p. 164. de Hist. lat. qui Institut. Poet. lib. 2. pag. 76. eam omnium incipiam vocat & opus plane Scholasticum. Neque Octaviæ mortem potuisse memorare Senecam à Nerone prius extinctum. In editis vulgo postremum locum occupat, nisi quod in antiquiss. edit. Lipsensi, quæ litteris Longobardicis forma quarta excusa est à Martino Herbioli, & in alijs quibusdam eam præmissam vidi Herculi Oetæo. Sed nocuam quant a sit tam in editis, quam in MSS. varietas in ordine harum tragœdiarum.

(b) Ruit tamen cum Josephus Scaliger non Senecam existimaret auctorem esse hujus tragœdiæ, sed Scævum Memorem, de quo Voss. p. 48. de Poet. latin.

Preferat Herbipolis Martinus in urbe decenti

Lipceæ. Hoc munus candide Lector ama.

Emendatissimam hanc editionem vocat Delrio, falli tamen ex-
 Hmæos qui pro prima habent: Apud eundem Antonium p. 38.
 & 39. Bibl. veteris Hispanæ plures videre licet tragœdiarum Senecæ
 non modo editiones, sed versiones quoque, & interpretes.
 * Proderunt Senecæ tragœdiæ Venet. 1482. & 1510. fol. cum com-
 mentariis *Gellii Bernardini Marmite* Parmensis; & 1493. 1505. fol.
 cum *Dan. Cajetani* Cremonensis commentariis, qui male dicitur
 subinde etiam in titulo, Galatanus, Eam secutæ Florentina A.
 1513. 8. apud Philippum Junta, ex recensione *Benedicti Floren-
 tini*. Parisiensis A. 1514. fol. ex recensione *Hieron. Avanti* & *Pbi-
 lologi*, cum *Erasmi*, *Gerardi Vercellani*, *Egidii Masenii*, *Bennar-
 dini Marmite*, *Danielis Cajetani*, & *Jodoci Badii Ascensii* notis &
 commentariis. In eadem urbe A. 1511. fol. in lucem emissæ erant
Jacobi à Cruce, Bononiensis, annotata in Ovidium, Virgilium,
 Persium, Lucanum, Papinii silvas, Senecæ tragœdias, Hora-
 tium, Martialem, Silium Italicum &c. *Avantius*, ex cujus casti-
 gatione cum ejus dissertatione de generibus carminum apud Senecam
 tragœdiæ editæ sunt apud Aldum sive Asulanum Venet. 1517.
 * tria fere millia errorum eluisse se testatus est. Iterum viderunt
 lucem Venet. 1522. fol. apud Bernardum de Vianis cum commen-
 tariis Bernardini Marmite & Dan. Cajetani. Basileæ 1529. 8. apud
 Henricum Petri. Lugduni 1538. apud Gryph. curante *Lud. Car-
 rione*. Lipsiæ 1566. 8. apud Vœgelin. cum *Georgii Fabricii* variis
 notis. & Epistola de tragœdiarum usu, ac de generibus carminum
 apud Senecam. Prima *M. Antonii Delrionis* editio, qui Senecæ tra-
 gœdias egregie illustravit, excusa est cum Senecæ & fragmentis
 Tragicorum Antverp. 1576. 4. apud Plantin. tum 1594. 4. &
 Paris. 1607. 1620. 4. Cum *Justi Lipsii* animadversionibus ex veteri
 libro bonæ notæ, ac celebri illa censura de tragœdiarum scriptore,
 & *Raphelengium*; & *Francisci Raphelengii* notis. Lugd. Bat. 1588.
 & apud Commelin. 1589. 8. Cum notis *Jani Gruteri*. ibid. 1600. 8.
 tum Castigationibus *Jos. Scaligeri*, & *Dan. Heinsii*, cujus etiam
 notis de tragœdiarum auctoribus adjuncta est, Lugd. Bat. 1611.
 Editio *Scriveriana* ex castigatione P. Scriverii, cum integris *Justi
 Lipsii* (Lugd. Bat. 1588) *Francisci Raphelengii*, & qui Thebaidem
 illustravit *Septimii Florentis Christiani*, *Hieron. Commelini*,
 & *Jos. Scaligeri*, *Jani Gruteri*, *Dan. Heinsii*, *Isaaci Pontani*, ad-
 jectis *Georgii Fabricii*, *Avanti*que diff. de carminum apud Senecam
 generibus, Lugdun. Bat. 1621. 8. Idem Scriverius Veterum
 tragicorum Latinorum fragmenta post Delrionem accurate colle-
 git,

git, quæ infra libro quarto recensemus. Post Scriverium S. tragædias cum selectis variorum suisque animadversionibus vit *Antonius Thyfius* ibid. 1651. 8. & qui in primis præclare neca meritus est, *Job. Frid. Gronovius* adhibito optimæ notæ Florentino Anno 1661. 8. Eiusdem Gronovii notas in Tragædia ex chirographo auctas, & à filio Jacobo digestas cum Variis notis Senecæ additis, locupletissimoque indice recuderunt *Alodamenses* 1682. 8. Nec contemnenda editio instructa notis *Farnabii* Lond. 1623. 12. & Amstelod. 1713. 12. etiam *Franco* 1625. 8 Venet. 1688. 12. Cum versione Gallica *Michaelis de rolles* prodierunt Senecæ tragædiæ Paris. 1660. 8. duobus voluminibus. * *Thyestem Italice* vertit *Ludovicus Dulcis*, nescio an caeteras etiam Tragædias. Universas Italicis reddidit versibus *Hyacinthi Nani Senensis*. *Agamemnonem Anglica* Metaphrasi donavit *Jo. Studley* Lond. 1566. 8. *Medeam* *Eduardus Sherburne* Lond. 1648. 8. atque inde quoque reliquas. *Troadas Hispanice* *Josephi Antonii Gonzalez de Salas*, addita Nova idea Tragædiæ & Imitatione scholastica de theatro *Madrid*. 1633. 4. Omitto *Gallicam* Metaphrasim *Agamemnonis*, auctore *Carolo Toustain*, Paris. 1575. 8. * *Ambrosiana Bibliotheca* pulcherrimum habet tragædiarum Senecæ codicem cum argumentis *Albertini Mussati*, Patavini, 1617. 8. statum *Nic. Antonii* p. 39. *Bibl. vet. Hispan.*

CAPUT X.

DE LUCANO, Poeta.

Lucaniætas. 1. *Parsælie libri*. 2. *Editiones*. 3. *Carmen ad Senecam Lucano tributum*. 4. *Scripta deperdita*. 5.

I. **M**ANNÆUS LUCANUS (a) Cordubensis Hispanus filius *M. Annæi Melæ*, quem Senecæ Philosophi fratri fuisse diximus, Eques Romanus & ab Imp. Nerone variis a honoribus, sed postea, grave ejus odium incurrens, quod in *Seneca*, cujus Principatum Imperator ambiebat, (b) excellere periret, itaque addens se *Pisonianæ* conjurationi, & deprehe-

(a) Præter vitam Lucani, quæ ad *Svetonium* auctorem refertur, aliam ineditam dat *Scaliger* ad culicem *Virgilii*. Illam fortassis quæ editioni *Schrevelianæ* præcedit edita à *Joanne Britanico*. Adire præterea juvabit *Martinum Hanckium* de *Receptoribus* c. XI. *Nic. Antonium* lib. I. *Bibl. Vet. Hispanæ* cap. 10. & *Gaddium* *ptoribus* non *Ecclesiast.* T. 1. p. 169.

(b) *Tacitus* XV. 49. & 70.

exireque vita iussus, venis solutis obiit Anno CHRISTI 65. vix annos natus 27. Genethliacon ejus celebrat Stadius lib. II. Silva 7.

II. Exstant ejus *Pharsaliae*, sive de bello civili Cæsaris atque Pompeji, quod Pugna ad Pharsalum Thessaliæ urbem, qua Pompejum Cæsar vicit, finitum est, *Libri X.* Carmine Heroico. Quantum ex præsentis opere gloriæ sibi promiserit auctor ipse, patet ex his ejus verbis IX. 983. seq.

*Invidia sacra Cæsar ne tangere fame,
Nam si quid Latius fas est. promittere Musis,
Quantum Smyrnæi (a) durabunt Vatis honores,
Venturi me Teque legent, Pharsalia nostra
Vivet & à nullo tenebris damnabitur ævo.*

Tumorem Lucani reprehendit Jul. Cæsar Scaliger & Causinus III. 10. de eloquentia sacra & profana. Non minus reprehendas, quod mirum in modum adulatur Neroni, usque adeo ut cum multis verbis bellorum civilium atrocitatem & miseriam exaggerasset, subjungat lib. I. vers. 44.

*Multum Roma tamen debet civilibus armis,
Quod tibi res acta est*

Astronomiæ peritiam in Lucano desiderabat Josephum Scaliger prolegom. ad Manil. & alibi, eumque secutus Grotius ad lib. I. vers. 54. & Barthius LIII. 6. Adversar. Sed defendit Lucanum Franciscus Insulanus procurator Parisinus in Apologia pro Lucani Mathematica adversus Scaligerum, versibus edita Paris. 1582. 4. quam impugnat Scaliger Epist. 3. ad Mamertum Patissonium (b). Aliam Lucani Apologiam Scaligero opposuit Jacobus Palmerius Grentesmenilius editam post auctoris mortem à Jano Berkelio Lugdun. Bat. 1704. 8. Conferendus etiam Jo. Baptista Bellus in diatriba de mense & die (c) victoriæ Pharsalicæ Tolos. 1637. 8. recusa T. VIII. thesauri antiquitatum Romanar. Græyiani, & separatim iterum cura Henr. Leonhardi Schurzfleischii V. C. Witteberg. 1705. 4. Laudat Lucanum præter alios, ac frequenter imitatur Guilielmus Brito, ut observatum Reinesio est p. 561. & 404. Var. Lect. * Clarissimo Burmanno judice, ut eloquentiæ corruptela Senecæ Pholosopho recte adscribitur, ita sanctissimam & divinam artem poësin primus contaminare, & Heroicum carmen ad declamatoria acumina demittere aggressus est fratris ejus M. Anni Melæ filius, Lucanus. Ineptiuntque maxime qui eum Virgilio comparare annuntur, in quo omnia castigata, limata, &

F f natu-

(a) Hømerum intelligit.

(b) Confer Menagii Anti Bailletum T. t. p. 370.

(c) 16. Jun. Anno U. C. 706.

naturalia: cum Lucanus ut effrænis equus impetu semper maximo fertur, neque habenas audit, sed indulgens ingenio, neque modum neque rationem servat carminis, iudicio non recte usus, cum ubique ostentare vim suam & vehementiam; etiam ubi convenit minime, conatur. (a) Potest tamen cum fructu legi, cum ejus dictio sit satis latina; puraque, & descriptiones, quas immiscet operi, haud inelegantes. Characteresejus quoque egregii, in qua arte proximus est Vellejo Paterculo, & rerum Civilium minime rudis. Lucanus perstringitur a Petronio c. 118. his verbis: *Ecce libelli civilis ingens opus quisquis attigerit nisi plenus litteris sub onere labetur. Non enim res gestæ versibus comprehendendæ sunt, quod longe melius Historici faciunt quam Poetæ &c.* Confer Jani Douzæ præcidanea ad Petron. lib. 2. c. 12. Tamen Casp. Barlæus T. 1. poem. p. 417. ex persona Lucani:

*Cui minus Historicus credor, minus esse Poeta,
Me minor est vases, me minor Historicus.*

Atheismi crimen Lucano impactum ab eo removet auctor Epistoliarum Italice editarum Bononiæ A. 1708. 8. p. 32. 242. Acta Eruditorum Lips. T. 4. supplementi p. 62. seq. Memoriz Trevolt. 1706. p. 570. In antiquis Codicibus hoc de Lucano Hexastichon legitur:

*Corduba me genuit, rapuit Nero, prælia dixi
Quæ gessere pares hinc socer, inde gener.
Continuo nunquam direxi carmina dactu,
Quæ traxim serpit, (b) plus mihi coma placet:
Fulminis in morem quæ sunt miranda citentur.
Hæc vero sapiet dictio quæ feriet.*

Vitam Lucani à Svetonio scriptam, ad Casaubonum A. 1596. misit Theodorus Canterus. Vide Epistolas Casauboni edit. Almelovenianæ pag. 646. ubi notantur aliunde assuta esse hæc verba postrema: *Pocmata etiam ejus prælegi memini, conscribere vero ac venalia proponi non tantam operose ac diligenter, sed inepte quoque.* Svetonio hæc vita vindicatur à Barthio VII. 3. XI. 21. Adversar. Exstat in Grævianis & aliis recentioribus Svetonii editionibus. Alia vita est quæ ex Commentario antiquissimo repetita fertur in variis Lucani editionibus & incipit: *M. Annæus Lucanus Patrem habuit M. Annæum Melam.* In Jo. Fr. Wichmanshausenii diatriba in Lucani

(a) Adde Barth. LIII. 6. Adversar.

(b) Alii rectius: *quæ traxim serpens: plus mihi cemma placet.* Cemma est incisum, breve, argutum. Nimum quæ sita acumina in Lucano reprehendit Dominicus Bohurius, libro la maniere de penser p. 237. Quod vero *plus historicus quam Poeta* dicitur Jorrandi c. 5. de rebus Get. atque inde Frecullo lib. 2. Chron. c. 16. ad fidem potius patrem pertinere, quam ad scribendi characterem.

ni Pharsaliam, Witteb. 1712. 4 & in *Jacobi Mosanti Briosii* (de Briens) Epistolis, editis Cadomi A. 1670. 8. p. 112. seqq. ad Jacobum Palmerium, multa in Lucani laudem congesta lector reperiet, & pag. 130. seqq. nonnulla Lucani emendata vel illustrata. De Palmerii pro Lucano Apologia ad si placet ephemerides eruditorum Paris. A. 1708. Novembr. p. 365. Illustrat etiam plura Lucani loca & castigat Franciscus Modius in lectionibus novantiquis, nec non Guil. Canterus in Novis lectionibus. Nimirum Lucano tribui à Statio, cum patriam ejus ipso nato *plus quam Senecam dedisse Mundo* scripsit, ita profiteretur Barthius ad lib. 2. silv. 7. p. 251. ut adulationem hoc appelleret pæne abominabilem. Nimis tamen & ipse in Lucanum iniquus, quando subjungit: *Quid enim totus Lucanus, tamen moliore parte suorum scriptorum superstes, ad Senecam vel unam Epistolam aut tractationem?* Idem assentitur Francisco Florido Sabino, qui lib. 2. subseciv. lection. e. 20. nihil unquam putavit prolatum stultius, quam cum Statio Homero superiorem, parem Virgilio Lucanum celebravit Poetam his versibus:

Grajo nobilior Melæte Batis,

Batio Montem provocare noli.

Fœminis quæ, ut Polla Lucanum, maritos suos in studiis adjuverunt, addenda Claudia Statii Poëtæ, de qua Gevartius III. 13. Papinianar. lect. p. 195. seqq.

Libri decimi pars posterior & forte plures insequentes cum aliis Lucani Poëmatis perierunt. Nec ultimam manum (a) addidisse iis, quos habemus, libris dicitur, cum sint elegantissimi, gravibusque sententiis & Poëtico decore insignes, quamvis fuerint, qui Poëtis (b) accensere Lucanum dubitarunt, quod historiam,

F f 2. quam

(a) Libros tres priores emendasse ajunt *Pollam Argontariam* Lucani uxorem, quæ deinde Statio Poëtæ nupsit, ut ipse docere videtur proœmio lib. 2. Silvar. Hinc Sidonius: *Polla das Poetas*: Hæc teste Baptista Fulgolo *tanto ingenio doctrinæque fuit, ut ceptos à viro permultos versus ipsa eadem Styli gravitate atque elegantiâ persiceret, atque epigrammata etiam peritissime conscriberet.* lib. 8. cap. 3. Plures fœminæ maritos suos, vel amatos in studiis adjuvantes celebrantur à Sidonio lib. II. Epist. 104 ad Hesperium: *Sisquæ opido memineris quod olim Martia Hortensio, Terentia Tullio, Calpurnia Plinio, Pudensilla Apulejo, Rusticiana Symmache legentibus meditantibusque candelas, & candelabra tenuerunt, - - - reminiscere quod saepe versum Corinna cum suo Nasone complevit, Lesbia cum Catullo, Cæsennia cum Getulico, Argentaria cum Lucano, Cynthia cum Propertio, Delia cum Tibullo.*

(b) Vide Martialem XIV. 194. Isidorum VIII. 7. Orig. & Servii loca, Jornandis ac Jo. Sarisberienfis ap. Voss. de natura poëtice p. 7. Nimirum ex Aristotelis præceptis, vati non est quasi res gesta versibus tradenda, sed per ambages Deorumque ministeria, & fabulosum sententiarum tormentum debet liber spiritus præcipitari, ut loquitur Petronius. Verum Erasmus Epist. ad Andream Ammonium p. 216. Suis, inquit, *qui poemata non possunt, nisi Deus omnes è caelo, avari, terraque subinde advocas, nisi sexcentas insulcias fabulas. Mihi semper placuit carmen, quod à prosa sed optima non longe recederet.* In hanc sententiam multa Palingenius scriptor lectu dignissimus injectio libri VI. Zodiac.

quam versu persequitur, non tot fabulis inquinasset more aliorum Poëtarum. Marbodum Andinum Rhedonensem Episcopum fama est, ut Patriæ gratificaretur hos de Meduana & Ligeri versus Lucano inseruisse Lib. I. v. 438. seq.

In nebulis, Meduana tuis, maretre perosua

Andus, jam placido Ligeris recreatur ab amne.

Sane in omnibus MSS. Codicibus antiquis non comparent vel ipso Grotio teste, qui eos in sua *id. v. 438* edendos curavit. Hæc Menagius p. 27. ad Laert.

III. Editio Lucani (a) princeps est Romana A. 1649. fol. curante Jo. Andrea Episcopo Alerienti vulgata, nuncupata Paulô II. Pontifici, quæ habetur in Bibl. Regis Christianissimi. * In ea hæc de Lucano Pomponius Infortunatus: (b) *Pbarsaliam non finivit, cujus primos tres libros cum uxore correxit, quos inscitia depravatos cum reliquis septem Joannes Andreas Antistes Aleriensis diligentissime nostro tempore emendavit, rogantibus Conrado & Arnoldo, qui ne lingua Romana pereat, libros laudabili inventione imprimunt.* Hic Conradus Sveinheym & Arnoldus Pannarts ad calcem libri Teutonice de gente se fuisse significant, ac fuere inter primos qui Romæ artem typographicam propagarunt. Ab eo tempore prodit cum notis Petri de Ponte, Jo. Taberii &c. * Itemque (c) Venetiis 1475. fol. iterumque A. 1477. fol. per Juvenem Guerinum, quæ *Andreas* hisce versibus se commendat lectori:

Quam veniant grandes Lucani in carmina Musæ,

Et quantum excellat dicendi fulmine Vates,

Judicet; atliquoque novit quicumque Sorores.

Certe ego divino paulum cessisse Maroni

Crediderim, Phæbo digna & majora locutum.

Incertos belli eventus civiliaque arma

Cognata sive acies & summa pericula rerum

Scripterit ardenti melius quis carmine Vates?

Quasve ferat Latinus gentes aut Gallicus axis

Aut Oriens quibus aut animis in bella ruentes?

Quid toga, quid sævi pariant discrimina Martis,

Emtor habes: tantum monco observare poetam.

Ergo cape, & Juvenem Guerinum ad sidera tollas,

Lucanum Veneta docte qui impresserit urbe.

Vene-

(a) Scholiastes Lucani antiquus allegatur à Grotio ad Lucan. & à Barthio ad Strabonem ac Britonem. Arnolphi Aurelianensis scholia MSS. in Bibl. Gudianæ. Lucanus cum commentariis MSS. Zoni Florentini in Bibl. Regis Galliæ. restè Labbeo. Alius Scholiastes MS. in Bibl. Vaticana cujus meminit Nic. Antonius in Bibl. Vet. Hispana p. 47.

(b) Mich. Mairtaire Annal. typograph. p. 65.

(c) id. Mairtaire p. 127. 173. 200.

Venetis pariter 1486. 1498. 1511. fol. Parmæ 1483. fol. quam editionem possedit Cl. Grævius, & Brixia per Jacobum Britannicum Brixianum 1486. fol. cum Commentariis *Omniboni Leonicensi*, *Ugentini*. Lipsiæ in 4. sine anni notatione.

Cum Commentariis *Joannis Britannici Brixiani*, Mediolan. 1491. fol. in Bibl. Almeloventiana p. 114. *Baptistæ Guarini* commentarium è Trithemio memorat Gesnerus, non editum quod sciam. eum commentario *Jo. Sulpicii Verulani & Omniboni Leonicensi* Veret. 1493. fol. 1505. fol. & *Jac. Micylli* annotationibus adjunctis, Francof. 1551. 4. Venet. apud Aldum 1502. 8. 1515. 8. Paris. 1506. & 1514. fol. cum Sulpicii, *Phil. Beroaldi*, *Jodoci Badii Aschensii*, *Antonii Sabellici*, *Jac. Bononiensis*, & *Jo. Baptistæ Pii* annotationibus, ex recognitione *G. Versellani*. Mediolani 1508. ex recensione *Hyacinthi Arpini*. Argent. 1509. 4. cum Sulpicii commentariis. Et sine illis 1520. 8. * Paris. 1512. 8. cum adnotatione familiari & pellucida (ut habet titulus) *Petri de Ponte*, *Cæroaldi*, *Brugensis*, per Guil. de Rouge. Mediolani 1525. fol. cum *Cæroaldi* & variorum notis ad edit. Paris. 1514. fol. & Basil. 1514. fol. Lugduni 1534. 8. & 1551. 8. apud Gryph. & 1569. forma minore. Venet. 1537. 8. apud Jac. Juntam. Coloniae 1537. 8. apud Joh. Gymnicum. Paris. apud Simonem Colineum & 1545. 8. apud Joh. Stephanum, additis in calce Variis Lect. Lugd. 1547. forma minore apud Seb. Grypium, & 1542. 8. * Basileæ apud Henr. Petri 1550. 8. cum *Jo. Sulpicii* & *Henr. Glarcani* notis, & 1578. fol. cum commentariis haud contemnendis pro illa qua scripsit ætate, *Jamb. Hortensii* & *Jo. Sulpicii*. Paris. 1554. 8. apud Rob. Stephanum. Ex *Theodori Pulmanni* recensione, Antvv. apud Plantin. 1564. 12. 1577. & 1592. forma minore. Lipsiæ cum scholiis *Gregorii Bersmanni*, 1584. 8. & 1589. 8. cum *Jac. Micylli* in difficiliores locos, & *Bersmanni* scholiis, Variisque lect. *Theodori Pulmanni*, & in librum I. animadversionibus *Joach. Camerarii*, adjecta etiam *Epistola ad Calpurniam Pisonem* per Hadr. Junium mendata, & illustrata à Josepho Scaligero. Idem Junius Lucretianum ad vetustissimi exemplaris fidem castigatum tradidit typographo, ut constat ex ejus Epistolis pag. 225. datis circa A. 1552. l. 1612. ex Raphaelengii officina, forma minore. Cum *Pulmanni* Variis lect. & notis *Hugonis Grotii* (a). Antu. 1614. 8. Cum *Pulmanni* Variis lect. & *Grotii* notis auctoribus Lugd. Bat. 1626. 8.

F f 3

Cum

(a) Grotium edito Læcano & se & omnes sanos à simili conatu deterruisse scribit utgersius lib. I c. 12. Var. Lect. Tam impense porro Poeta illo delectatus est Grotius r summus, ut eum semper in sinu gestavit. vix die intermisso, quo non aliquid us legeret, ut narrat in Epistolis Guido Patinus.

Cum notis *Tbo. Farnabii*, Lond. 1618. 8. Francof. 1624. 8. Lond. 1634. 8. & Amstelod. 1643. 1665. 12. additis etiam *Hugonis Grotii* animadversionibus. Amstel. 1651. apud Elzivir forma min. cum ejusdem Grotii notis. His accedunt denique editiones *Amstelodamenses*, cum ejusdem Grotii, Thomæ Farnabii, & aliorum notis vulgatæ à Corn. Schrevelio 1658. 1669. 8. in quibus etiam subjicitur Lucani supplementum, libris VII. à *Thoma Majo* Anglo non infeliciter elucubratum. * Cæterum Variarum lectionum libellus ex Codd. quibus Pulmannus, & Bersmannus usi sunt, adjunctus Grotianis editionibus Antvv. & Lugd. Bat. 1614. 1619. 1626. 8. & Schrevelianis, 1658. 1669. cum Varior. notis, ab Grotio non est, neque ea habet, quas diu ante suæ eleganti editioni adjecit Robertus Stephanus. Omitto editiones in Corpore Poetarum latinorum, de quibus infra lib. IV. c. 1. Lucanum etiam expolire instruit *Caspar Bartheus*, magni pretii exemplari usus, cujus patrocinio id aggressum se testatur ad Statii Thebaid. VI. 89. & IV. 409. & præstantissimus Vir *Nicolaus Heinsius*, in quam rem diligenti studio Varias lectiones è Variis Codicibus MSS. collegit, quarum apographum servo acceptum è Bibl. Gudiana. Ad calcem libri decimi adscriptum: *Paul. Constantinopolitanus emendavi manu mea solus M. Annæi Lucani Civilis belli liber X. explicit.* Chronologiam in Lucanum, Cæsarem de bello Civili & Dionysium Halicarnasenseum paravit *Paulus Merula*; sed illa non vidit lucem. *Thome Maji* supplementum, quo poema Lucani producitur usque ad necem Julii Cæsaris, prodiit separatim Lugd. 1630. 8. Lugd. Bat. 1640. 12. & Londini 1646. 12. Subjungitur etiam Lucano edit. Amstelod. 1713. 12. cum Farnabii, Grotiique notis. Laudatur à *Nic. Heinsio* p. 274. poematum.

Cum versione profaria *Gallica* Michaelis de Marolles lucem vidit Lucanus Paris. 1654. 8. Metaphrasis *Gallica* Brebeufii, versibus scripta, quam Archetypo ipsi (a) haud dubitant præferre nonnulli, sæpius edita est. * In Metaphrasi *Gallica* Brebovii, edita Paris. 1657. 8. 1663. 12. & Rothomag. 1665. 12. non modo turgidum dicendi genus reprehendit Nicolaus Boileau, (*Boileau de Despreaux*) arte Poetica p. 160.

*Mais n' allez pas aussi sur les pas des Brebeuf,
Même en une Pharsale, entasser sur les rives
De morts & des mourans cent montagnes plainives,
Prenez mieux votre ton, soyez simple avec art,
Sublime sans orgueil, agreable sans fard.*

Sed

(a) Vide parrhasiana T. 1. p. 107. & Vignolium Marvillium T. 1. Misc. historico-literar. p. 25. cui Metaphrasis illa dicitur *Lucano ipso Lucanior.*

EDITIONES. Lib. II. cap. 10. 455

Sed etiam aliquando longe infra Lucani vim & dignitatem subfidere arguitur ab Euremonio Tom. III. pag. 190. ubi confert versum Lucani,

Vitrix causa Diis placuit, sed victa Catoni,
cum hoc frigido Metaphrastæ, egregii alioqui & admirandi:
Les Dieux servent Cesar, & Caton suit Pompée.

Lucanum, Svetonium & Sallustium Gallice editos Parisiis An. 1500. memorat Labbeus pag. 339. Bibliothecæ novæ MSS. Argumentum idem Gallica prosa persequitur *Quartierius* S. J. Paris. 1688. 8. Hist. des Ouvrages des Savans A. 1688. Augusto pag. 520. Lucani Pharsalia *Anglico* reddita carmine ab Arturo Gorgesio, Lond. 1614. 4. Alia Thomæ Maji, ibid. 1679. 8. * *Italica* Metaphrasas post antiquiorem illam Anonymam Florentinam (Zuchari Bencivenii) circa A. C. 1310. ut videtur Nic. Antonio compositam, complures existant. Ostonario rhythmo quidem Lucanum transtulit L. Cardinalis de Montichiello, Mediolan. 1492. 4. Versibus solutis sive libere desinentibus Julius Morigius, Ravennæ 1587. Alberti Campanæ Florentini interpretatio prodiit Venet. 1540. 12. Pauli Abriani ibid. 1668. 8. Andreas quoque Valfredus his accensendus, cujus versionis exordium inter flores Bibliothecæ Aprosianæ edidit Angelus Aprosius, nam ipsa nondum quod sciam vidit lucem. Denique P. Gabrielis Mariæ Meloncelli (a) è Congregatione Clericorum Regularium S. Pauli Barnabitarum Metaphrasis vulgata est Romæ 1708. 4. *Hetruscis* versibus Lucanum reddiderat Albertus Campana Dominicanus, & Joannes Maria Vantus, teste Gaddio: sed neutra Metaphrasis lucem vidit quod sciam * *Hispanica* prosa Lucanus redditus fuit à Martino Lasso de Orepeza, *Lucano Poeta y Historiador antiguo*, Antuerp. 1585. 8. & Burgis 1588. fol. Versus ab Hieronymo à Porres Medico, sed cujus interpretatio, perinde ut fratris annotationes adhuc in scriniis latent: & à Joanne de Xanregui, Hispalensi Madrit. 1683. 4. Cum Metaphrasi *Germanica* Viri præstantissimi Viri Ludovici à Seckendorff, citra (b) rythmos iisdem syllabis desinentes, at servato Hæmetri versus numero adornata, quæ una cum notis & observationibus ejus, paullo post ejus obitum in lucem emissa est Lipsiæ, 1695. 8. * de qua Diarium Belgicum, Boecksual van Europe 1696. T. 2. p. 441. Diu est, quod luculentam hujus Poetæ editionem, utinam ne frustra, expectant bonarum litterarum

F f 4

(a) Journal des Savans 1709. Febr. p. 171.

(b) Simili ~~generis~~ carminis genere Gallos uti docuere, Joh. Antonius Baifus, Stephanus Jodellus, Rapius, Passerarius, Italos Leo Baptista Albertus, Tho. Campanella & Lud. Ariostus, & Bernardus Philippinus, Angles Johannes Miltonus,

rarum studiosi ab illustri & venerandæ eruditionis sene Ezechie le Spanhemio.

IV. Inter catalecta veterum Poetarum exstat *Carmen Panegyricum ad Calpurnium Pisonem*, quod Virgilio ab aliis, ab aliis Ovidio perperam adscriptum, ad Lucanum nostrum referunt eruditi, ut supra in Ovidio dictum est. * *Carmen ad Calpurnium Pisonem*, cum quo Lucanus dictus est adversus Neronem conjurasse, Lucano vindicat Hadrianus Junius lib. VI. cap. 1. animadversor. Vide tamen quæ in Virgilio dixi supra, & Barthii notas ad Statium T. 1. p. 254. & 456. ubi *Statio* illud tribuit, & ad Claudianum lib. 1. de laude Stiliconis v. 38. ubi *Calpurnio*. Est autem eodem Barthio judice XLIX. 7 *Adversar. poema ἀπίδεςον, & in libros aliquot fuisse divisum videtur, vel ex solo sine. Adeo alioquin cultum & crudisum, ut malim aliis tertio prolixioribus tanto, carere quam isto.*

V. Deperdita Lucani sunt Catacausmos Iliacus, Catalogus Heroidum, Hectoris lytra, Orpheus, Saturnalia, Silvarum libri X. Medea tragœdia imperfecta, Hypomnemata prosa oratione, in Octavium Sagittam & pro eo Declamationes, Epistolæ ex Campania, Satyricæ fabulæ XIV. &c. Vide Scaligerum ad Catalecta Vett. Poetarum p. 279. seq. Voffium de Hist. lat. lib. I. c. 26. & Colomesium ad Gyraldum p. 239. * De scriptis Lucani deperditis (a) videndus in primis Nic. Antonius lib. 1. Bibl. Vet. Hispanæ pag. 42. seq. Barthius XXIII. 3. *Adversar. & ad Statium Tom. 1. p. 254. seq. qui de Medea Lucani etiam videndus Tom. 1. pag. 246. uti de Orpheo ejus Joh. Frid. Gronovius diatrib. ad Statii lib. 2. silv. 7. ante quem decem libros silvarum à Lucano scriptos Nic. Antonius contendit.*

Hæc de Lucano dicta sufficiant, quem Virgilio non comparatum, sed plane prælatum à Petro Cornelio, sicut à Francisco Malherba Statii clangorem & crepitacula, refert & indignatur. Huetius de rebus ad se pertinentibus pag. 24. 314:

Libere desinentibus versibus, ita ut syllabarum postremarum nulla soni sit similitudo, *Italos* uti docuerunt etiam Joh. Georgius Trissinus Italiæ liberatæ scriptor, Vincentio Gravina V. C. tantopere laudatus: Lud. Alemannus, qui Meraphrasi donavit Catulli Epithalamium Pelei ac Thetidis: Cardinalis Hippolytus de Medicis qui secundum, & Ludovicus Martelli qui quartum *Æneidos*, nec non M. Antonius Cinuzzius, qui Claudiani raptum Proserpinæ transtulit. *Polonos* in Juvenali redivivo Lucas Opalinus. In *latina* carmina, ut obiter hoc notem, homœoteleutorum vicissim rhythmorum, sive syllabarum extremarum similiter desinentium usum induxit *Leo*, Sec. XII. Monachus

Bene-

(a) Vusführ, Bericht von Bucherg 1708. p. 877.

Benedictinus, (unde *Versus (a) Leonini*) vel Theodorus sive Theodulus Sec. longe ille nimirum junior presbytero, qui tempore Zenonis Imp. vixit, & à Trithemio cap. 185. de S. E. cum eo confunditur. Quanquam laudatus Gravina lib. 2. de ratione poeseos pag. 228. recte negat illis solis hoctribuendum esse. Longè plura certe illius exempla jam ex Seculo nono exhibet C. V. Polycarpi Leyseri historia Poëtarum medii ævi, nupèr in lucem edita. At inter celebriores certe videntur fuisse, qui istud antiquioribus haud probatum aures demulcendi genus latinis versificatoribus suæ ætatis commendarent.

C A P U T XI.

DE T. PETRONIO ARBITRO.

Petronii etas. 1. Satyrici fragmenta prima. 2. Traguriana. 3. Notodotiana. 4.

T. PETRONIUS (b) ARBITER Massiliensis Equestris genere natus, Vir Consularis & inter familiares Neronis Imp. Sed artibus æmuli Tigellini invisus ei redditus, jusque ab eo mori, incisus venis, lascivam animam efflavit A. CHRISTI 67. * *Petronius (c) Neronianarum libidinum arbiter, ut de scriptis etiam voluit suis summam prudentiam, exquisitissimam sapientiam & elegantissimam eloquentiam inter propudiosissimas bidines elucere, illudens utique dictis scriptisque vanitati curarum humanarum, homo voluptatibus corpore, animo virtuti deditus, ut ocet omnis scena Satyrici illius. Singulare hoc elogium: sed qui corpore voluptatibus, & simul animo virtuti bona fide deditus esse possit, per eundem jungentur ante sæva sideribus freta, & gnis undæ, tartaro tristi polus. Huetius in Epistola ad Grævium:*

(a) Vide Cangii glossar. & Menagii Origines Gallicas in *Leonius*. Acta Sanctor. Julii T. 1. p. 23.

(b) Apud Tacitum prænomen Petronii Cajus est, sed Titus apud Plutarchum & Suetonium. Idem Tacitus auctor est, Petronium Neroni *elegantia arbitrum* fuisse ut *libi amœnum & molle affluentia putaret nisi quod ei Petronius approbavisset*. Hinc ediderim factum esse ut Arbitrator vulgo appelletur, quo nomine etiam occurrit apud Suetonium in libro de metris. Equidem Henr. & Hadr. Valesii fratres doctissimi auctorem Satyrici ab illo Tacito Petronio distinguunt, & Antoninorum ætate vixisse opinantur, sed argumentis ducuntur parum exploratis. Quare receptæ sententiæ subscribere satius esse putavi.

(c) Casp. Barthius p. 28. ad Claudian.

vium: (a) *De Petronio non ita sentio ut vulgus doctorum solet: Judicio usus est in literis valde limato & subtili: stilo detiore, affectato, fucato, interpolato: ut plus ei ad existimationem profuisse putem obscenitatem rerum, quem sermonis elegantiam.*

II. Scripsit *Satyricum*, sive *libros Satyricos*, quibus nequissimos mores ejus ætatis omni procul pudore, et si dictione tersta & eleganti descripsit. Passim quoque exemplo satyrarum Varro- nis Menippearum versus interposuit, imprimis carmen de bello civili, quod testatur eum non invitis Musis ad Poemata componenda accessisse. * *Libros Satyricos* inscribendos potius, Græca forma, contendit recens eruditissimus Petronii editor Burmannus, quod verisimile faciunt alia consimiliter accipienda, ut Hygini Poeticon Astronomicon, Fulgentii Mythologicon, Ovidii Metamorphoseon & Halieuticon, Solini Ponticon &c. Idem Burmannus probat per Codicillos, quibus exoletorum, & fœminarum supra ac libidines sub mortem consignasse Petronium refert Tacitus XVI. 19. hoc satyricon opus intelligi non posse. Nihil sane codicilli testamenti, quos obsignatos Neroni misit moriens Petronius, habent commune cum libris hisce ac voluminibus ad omnium notitiam in vulgus editis. Diversum tamen hunc scriptorem ab illo Taciti Petronio, & antiquiorem haud crediderim, si vel maxime Claudii & liberorum ejus flagitia notari ab eo dicamus: nec Statilio assentior, qui Petronium putabat vixisse post Severum, atque non Neronem, sed neopluros aliquos suæ ætatis perstrinxisse: mire enim cum Neroniano omnia conveniunt. Nec valde pugnem alienum fuisse à moribus quos perstringit: arduum certe est in his tam prolixè & tam ad vivum, ac nequiter percensendis & docendis se alere, nec dicam tam exquisitam notitiam talium habere, qui sit illis *amantior*. Utinam vero unus esset vel fuisset Petronius, qui flagitia insectaretur, quibus ipse se voluisset. Habet hoc frequenter scelerata vita, ut sup. etiam se testimonio condemnet atque execretur. Sed Monachis nimium tribuere videtur, qui illorum turpi diligentia nos debere ait quod illæ tantum Petronii laciniæ ad nos venerunt, quæ illis lasciviæ & proterviæ manifestissimis argumentis blandirentur. Unde enim quæso constat cætera fuisse pudiciora? & quovis potius alio quam judicio Monachalis lasciviæ consignata, vel servata illa fragmenta apparet. Salmasius præfat. ad Ampelium: *Consueverunt multi studiosi quem auctorem legerent, retento lectionis ordine quicquid ex eo judicarent excerpendum, in Codicem suum regerere, & sibi servare. Unde factum ut hæc in Bibliothecis privatorum reperta sæpe à librariis præ-*

ista-

(a) In Tilladeti collectione Tom. 2. p. 264.

integrīs auctōrum operibus descripta fuerint, ac ad posteritatem aliis subinde ea excipientibus ac describentibus propagata. Ita conservatus est elegantium nequitiarum curiosis Petronius Arbitrator.

Fragmenta (*) hujus satyrici (ex libro XV. & XVI. uti legitur in MSS.) primum edita Venetiis A. 1499. per Bernardinum de Vitalibus Venetum. Hinc Lipsiæ A. 1500. per Jacobum Thanner, Herbipolensem, cura *Hermani Buschii* Pasiphili, Monasteriensis. Ibidem carmen de luxu Romanorum 1500. 4. separatim excusum. Hujus præclari viri ac nobilis Buschii memoriam & merita in litteras tunc renascentes egregia digno nuper studio styloque celebravit clariss. Vir *Jacobus Burckardus* in vita Buschii, ejus vallo humanitatis præmissa, Francof. 1719. 8. Parisiis A. 1520. curante *Reginaldo Chalderio*, ad cujus editionis paginas, suas observationes & castigationes A. 1562. direxit *Adrianus Junius* sive *Theod. Beza*. Cum castigationibus *Jo. Sambuci*, Antvverp. 1565. 8. apud Plantin. Lugd. 1575. 8. apud *Joh. Tornæsium*, qui duobus impressis, & totidem MSS. *Cujacii* & *Dalechampi* adjunctus, & opera usus *Dionysii Lebei Batillii*, JCi celeberrimi Petronium recensuit, eique Variarum lectionum libellum adjunxit. Paris. 1575. 12. apud *Patissonium*. *Juni Douse* patris præcidaneotum in Petronium libri III. Lugd. Bat. 1583. 8. editi primum sunt & *Danieli Rogerti* inscripti, postea Petronio adjuncti A. 1585. ibid. 8. & Paris. 1585. 8. apud *Guil. Linocerium* & 1587. 12. apud *Patissonium*, additis etiam notis *Joannis Riehardi* Biturigis & spicilegio *Dupciratii*. Petronius cum notis eruditus *Io. Wovverii*, *Hamburgensis* (b) qui *Josepho Scaligero* librum inscripsit, Lugd. Bat. 1596. & 1604. apud *Rapheleng.* & *Amstedol.* 1624. forma minore. Paris. 1601. 12. ex officina *Christophori Beys*, cum notis *Pisbæorum* & *Douse*, & veterum Poëtarum *Catalectis*. *Melchioris Goldasti* editio *Helenopoli* sive *Francofurti* 1610. 8. curata, & Lugd. 1618. apud *Frellonium* & *Francof.* 1621. ex officina *Welchel.* & *Genevæ* curante *Thoma Juges* 1629. 4. repetita, variorum notas & castigationes partim ad id tempus ineditas complectitur, *Buschii*, *Ad. Junii* (diversas ab iis quas *Sambuco* ante miserat

(a) *Conradus Rittershusius* ad *Phædri* IV. 13. conjicit Petronii Satyricon ita truncatum & laceratum ab aliquo pio exscriptore, qui loca obscœna omiserit. Sed unde quæso or nupta verba, tot obscœni sales in illis quæ supersunt fragmentis. Non magis credibile est, quod conjiciebat *Bervillius*, *Eumolpi* nomine à *Petronio* perstringi *Senecam*, quod merito rejicit *San Evremonius* in *judicio de Seneca* T. 2. Opusc. Idem in *judicio de Petronio* ostendit hunc scriptorem exponere & commendare potius, quam satyrico sale perfundere libidines vitiaque aulæ, in qua versabatur.

(b) Fallitur *Mich. Piccartus*, qui notas in *Petronium* tribuit *Wovverio* *Antvverpiensi*, c. 14. peric. Critic.

zac Pulmannus, an Aurati vel Æmari Ranconneti, aut. Bezz?) Sambuci, Francisci & Petri Danielis, Cristoph. Richardi, Francisci & Petri Pitheorum, Douſæ patris, Conr. Rittersbusii, Jani Douſæ filii spicilegium, notas Wovverii, & Casparis Bartsbii (a) tum quorundam Anonymorum & Georgii Erhardi Franci, sub quo nomine Goldastum latere patet ex Parei & Alchusii versibus volumini præmissis, quibus Goldasto de editioe Petronii gratulantur: atque servant etiamnum vasta Goldasti in Petronium collectanea MSS. Bremenses, in quibus omnia illa & longe plura, quam in Erhardi notis editis exstant, legi, laudatus Burmannus annotavit. Eidem editioni adjuncta *casaleſta* (b) *Petroniana* & Epigrammata, cum H. Stephani emendationibus, Claudiique Bineti Bellovacensis Germani Colladoni JC. & Herm. Buschii notæ in carmen de bello civili, Petri Guirandi Epistola de Petronio & elogia Petronii à Lundorpio collecta. * Ad Bineti collectam Pictav. 1579. 4. editam conferenda Douſæ præcidanea III. 5. seq. Usus Goldastus est Codice membranaceo Bongarsii, quem Pitheci fratres etiam inspexerunt. Petrus Daniel in notis suis p. 91. seq. observat ex Baptistæ Pii annotatt. posterior. apparere illum quoque vidisse plura editis Petronii fragmenta. Petrus Pitheus Codicis sui editis locupletioris copiam Erico Memmio sive Henrico Memmio fecisse se testatur lib. 1. Adversar. subcesiv. cap. 2. ubi locum ex illo producit. Alium ex Memmii exemplari describit Lambinus ad verba Horatii Epod. V. *lunamque cælo descripit*, testatus id fuisse Petro Ronſardo, Antonio Baſio, Remigio Bellaqueo & sibi commodatum. Ex Codice Britannico verba quædam Petronii emendat Janus Mellerius Palmerius spicileg. T. 4. Lampadis artium Gruterianæ p. 693. Eodem anno, quo Petronius cum ingenti Jo. Petri Lotichii (c) commentario lucem vidit Francof. 1629. 4. prodire junctim additæ eadem forma notæ vivorum do-

(a) Vide Crenii animadvers. T. 5. p. 31.

(b) Ibidem habes fragmenta P. Petronii Rhetoris, Petronii Grammatici, Petronii Afranii, Petronii Indici, M. Petronii Venusiani, Petronii Antigenidis Pifaurensis, & Petronii Hilari Pifaurensis, Petronii Apollodori Pontificis & XV. viri Romani, & Petronii Levitæ. Fuit etiam Petronius Bononiensis Episcopus, quem cum Arbitro confundunt Vincentius Bellovac. in speculo, & Antoninus in summa historiali.

(c) Ejusdem Lotichii libros quæstionum in Petronium ineditos servat Francofurtiæ Mœnum nobiliss. D. Zacharias Conradus ab Uffenbach. Capicum elenchum habes in Massoni Hist. Critica Reip. literariæ Tom. XIV. p. 319. seq. * Goldastus Epist. ad Cas. Hofmanpium 7. Cal. Octobris 1631. *Misto tibi Lotichii commenta in Petronium cum aliorum notis. --- Vide quantum abs tuo instruro ac judicio Lotichius disſideat. Volebam hominem amicam hac occasione ad lecturam veterum Medicorum deducere. --- Sed judicio destitutum nec in bonis auctoribus versatus nobis undiquaque compilavit, que ad grandisimum librum convalescere ex cornu copia Calepina, Texto is officina, Erasmi Chiliadibus & consimilibus scriptis poterat, ut tandem monstrum horridum & insanum magnum istud commentum pareret. Adeo sibi philantia placet, ut etiam sordes suas puset verâ olere cinnama.*

FRAGMENTA SATYRICI. Lib. II. c. II. 461

doctorum in Petronium Jo. *Alexandri Brassicani*, quas paulò ante obitum (A. 1540.) ad Jo. Oporinum cum Petronio à se emendato ut ederentur misisse testatur *Comr. Gesnerus*: Jo. *Aurati* A. 1562: (eadem quæ sub Hadr. Junii nomine in edit. Goldasti exstant) *Henrici Memmii*, Senatoris Regii, *Alphonfi Delbenii* Episcopi Albiensis, A. 1563: *Claudii Puteani* A. 1570. *Jac. Bongarsii* A. 1584. (eadem quæ sub titulo Anonymi auctoris leguntur in editionibus Goldasti post observationes Francisci Danielis) *Mamerti Patissonii*, & *Petri Pitbæi* A. 1586. Jo. *Wouverii* A. 1595. *Casp. Scioppij* Sirenes Petronianæ, sive elegantiores phrasæ ex Petronio excerptæ A. 1597. Jo. *Weitzii* notæ A. 1614. *Renati Moreau* quæstiones Medico Physi-
cæ in Petronium A. 1629. Præterea Laur. Pignorii diatribæ de Ma-
gnæ DEUM matris Idææ & Actidis initiis, Jani Doufæ schediasma
ad Sulpiciæ satyram, Petri Pitbæi & Justi Lipsii in pervigilium Ve-
neris & Floridum de qualitate vitæ. In idem pervigilium notæ Ja-
mi Doufæ filii & Jo. Weitzii. Præmissa sunt testimonia de Petro-
nio veterum ac recentiorum collecta à Goldasto, Landorpio, &
Lotichio, & Barthii dissertatio ex XLIX. II. Adversar. His addenda
Lilii Gyraldi, Guirandi Aloscani & Roberti Titii (a) loca de Pe-
tronio, quæ in editione Goldasti leguntur. Prodiit eodem anno
629. Petronius Francofurti 4. sed charta minore cum commenta-
io eximio *Josèphi Antonii Gonsalii* de Salas; & *Scioppij* symbolis
râricis; atque iterum ibid. 1643. 4. In Bibliotheca Wittiana p. 257.
memoratur etiam editio Gonsalii A. 1633. 4. sed suspicor errorem
Hæ pro 1643. Cum notis eruditis & glossario *Jo. Bourdelotii*, Paris.
618. 12. 1645. & 1677. 12. & edente atque interpolante Mich. Ha-
rianide, cujus etiam præfatio præmittitur; Amstelod. 1663. 12.
Non habeo fidem Bourdelotia, inquit pag. 527. *Bürmannus*, qui au-
tissime sæpe locos sanos tentat, & nescio quos codices crepat. Idem
statuer servare se duas *Hieronymi Alexandri* Epistolas, quas V. C.
Aristos Fontanus ad ipsum miserat, quibus Petronii loca quædam
instrantur. Quæ in Petronium commentati sunt *Laisneus* & *Ve-*
rtius, memorata Petro Bælio in Epistolis Gallice vulgatis, non
derunt lucem, quod sciam. Omitto *diversos* Petronii interpre-
tes Lotichio memoratos, Ant. Oiselum, Hub. Giphanium, Adr-
anium, Theodorum Pulmannum, M. Antonium Muretum,
Nonyf. Lebeum Batillium, Franciscum Roardum, Janum Pas-
zaticum, Nic. Dobbinum, Petrum Arnaudum, Joh. Isaacum
Fontanum, Melch. Heiminsfeldum Goldastum, & Eustathium
Ewartium. Denique cum notis selectis Variorum & præludiis edi-
ti *Simon Abbes Gabbema*, Trajecti ad Rhen. 1654. 8.

Erro-

(a) Hæc est Rob. Titii Apologia pro Petronio, quæ in Bibl. Barberina memoratur.

Errores Venercos, sive incertorum auctorum Poemata & grammata cum his Petronii fragmentis à P. Pithæo aliisque ta, recensio infra lib. IV. Jure autem mireris nequissimum h scriptorem, inter Christianos tot tantosque interpretes (a) venisse, sed quod unum restabat, nuper etiam repertus fu qui pueris in schola proponendum esse suaderet, miraretur Concilii Trid. sententiam, qua adultis vix legendus, minime ro pueris interpretandus permittitur. * *Errores Venercos* sive ria Poemata, & Epigrammata vetera, quæ Petronio subjici sol una cum aliis per Scaligerum, Petrum Pithæum & alios v doctos collectis, separato volumine recensere atque illustrare i præclarus Burmannus constituit, quod non poterit non omni elegantiorum litterarum studiosis gratissimum accidere.

III. *Aliud* ejusdem Satyrici fragmentum integram cœnæ malcionis fabulam complectens, & *Tragurii* in Dalmatia incolai Cippii Bibliotheca repertum, primus, infcio, qui A. 16 in codice Catulli Tibulli ac Propertii etiam carmina continet & scripto (b) circa A. C. 1423. repererat, *Maximo Statilio*, vult Patavii Paulus Frambottus A. 1664. 8. quam editionem c MS. collatam Perizonius legavit Bibl. publicæ Leidensî. Recus eodem anno 8. Parisiis, præfixo de styli ratione judicio. C vero Hadrianus Valesius, & Joh. Christoph. (c) Wagenfeilius statî fuissent illud sibi fraudis suspectum videri, quorum tan opinioni pauci eruditorum subscripserunt. Petr. Petitus sub l rini Statilii J. U. D. nomine apologiam edidit; hunc enim ver illius scripti auctorem esse auctor est Claudius Nicasius in f stola de obitu & scriptis Petri Petiti ad Cl. Joh. Georg. Grævium Itaque cum Caji Tlibomeni, sive, qui sub illo anagrammate gitur, Jacobi Mentelii conjecturis & Statilii apologia, fragm tum idem recusum Paris. 1666. 8. atque iterum cum eadem A logia Amstelod. 1670. 8. Etiam cum notis Joh. Scheferi, Ups 1665. 8. ac cum observationibus Thomæ Reinesii additis iis Sch

(a) *Nisi in Æsculapio incidisset, poterat Medicorum turba perire*, inquit Os Ferrarius, qui aliquot Petronii loca emendat & illustrat lib. I. elector. c. 7. seq.

(b) Vide Jacobi Sponii Itinerarium in Græciam &c. parte 1. fol. 20. b. ubi Germanicæ, & librum alio auctore editum Norinbergæ 1728. 8. cui titulus: und never Staat bes Ronigreichs Dalmatien. T. 2. p. 139.

(c) Cl. Wagenfeilius ab eo tempore non poenituit judicii sui, ut p synopsis Historiæ universalis parte 2. p. 181. Tom. IV. perz librorum juvenilium riore anno vulgaræ, ubi probat vir doctissimus Joh. Lud. Praschii sententiam tam ex ejus roseto sive præceptis styli latini, qua tanquam barbaram & abs rejectur illud fragmentum. Cum Wagenfeilio fecisse etiam Joh. Frid. Gron narrat vir Cl. Vincentius Placcius in Pseudonymorum catalogo p. 267. qui ha scurè inquit se quoque de fragmento illo an genuinum sit adubitare.

TRAGURIANA. Lib. II. cap. 11. 467

cheferi notis, Lips. 1666. 8. & cum Mentelii coniecturis, Hadr. Valefii & Jo. Christoph. Vvagenfeilii dissertationibus Epiftolicis & aliorum iudiciis ad Christoph. Arnoldum, Norimb. 1667. 8. Denique fragmentum Tragurianum prioribus ante editis suo loco insertum cum selectis variorum commentariis vulgatum est. *Michael Hadriani* Amst. 1669. 8. quæ elegantissima præstantissimaque hædenus est Petronii editio, additis etiam variorum uerborum Poematis eroticis, aliisque, quæ, ut dixi infra, reensebuntur. * Hadr. Valefii & Joh. Christoph. Vvagenfeilii sententiæ, qui illud (a) pro supposito habuerunt, subscribit Franciscus Vavassor lib. 2. Epigrammate 81. seq. ad Ludovicum Boroniam, Principem Condeum :

*Affuitur compti satyris male cento Petroni,
Nec fraudem, Princeps ingeniose, vides?
Hic nihil è Latio, nihil almas spirat Athenas &c.
Fragmentum ne crede; duplex Petronius est hic,
Advena Romano Dalmata servus vero est.
Iste sonum & linguam nunc primum discet verilem.
Incipit iste aliquid jam latiale loqui.
Proficiet, spes est &c.*

Apologiam, qua Petronio fragmentum istud asseritur, *Stebano Gradio* Vaticanæ tunc Bibliothecæ præfecto tribuunt Samuel Tennulius ad Frontinum p. 339. & Theodorus Rycquius ad Taciti XVI. 19. Annal. Sed illam *Petri Petiti* esse ex Nicasio notatum. In Ephemeridibus litterariis Romæ A. 1668. p. 106. à Francisco Lazario relatum memini de codice illo MS. ex quo dictum fragmentum expressum est, eum videri scriptum ante 300. annos, & in Bibl. Vaticana extare librum alium manu exaratum Petrarchæ, cui cum hoc tum chartæ genere & forma, tum charactere litterarum ex asse conveniat, ut ab omni fraudis suspicione editor certus sit absolvendus. Confer Vater. Chimentellum de honore biblii pag. 119. & Joh. Mabillonium T. Musei Italici p. 202. seq. In iisdem Ephemeridibus litterariis Romæ A. 1670. 4. vulgatis 31. laudatur Statilii Apologia (b) pro *γυναικίῳ* fragmenti Petroniani Tragurienfis. Equidem jam plerique eruditorum fragmentum illud Petronium agnoscere auctorem haud ambigunt, licet notant hunc in eo de industria quædam putida, & affectata ac ædida inseruisse, digna nempe personis, quas loquentes inducit. *Scæferi* addendum supplementum, quod exstat inter *Miscellanea* sive lectiones Academicas, vulgatas Hamburgi 1675.

a) Confer Ephemerides Paris. A. 1666. Ephemeride 15.

b) Exstat post Petronium Burmanni p. 324.

1675. 8. Auctoritatem Petronii in aliquibus deprimit, & in dubiu vocat Godfridus Hechtius diss. de voce *inpraesentiarum*, Wite 1709. ob locutiones quasdam male, ut illi quidem videntur, latinas. Sed ut à Christiano Schetgenio probe animadversum est, cogitare poterat Petronium, præcipue in fragmento Traguriano. exgitare Trimalcionem, & alios, qui isto more sunt locuti. Adeoque non Petronii habenda illa sunt, sed eorum, quos eo ipso nomine deridet.

Editio Petronii nitida & elegans, quam cum selectis variorum commentariis adornavit *Michael Hadrianides*, Amst. 1669. 8. re-
cu(s)ibid. 1687. 8. Denique luculentam, accuratam & præstantissimam novissime dedit sæpe jam laudatus mihi Vir ingenii, & doctrinæ laude florentissimus *Petrus Burmannus*, Ultrajecti 1709. 4. in qua contextus scriptoris emendate descriptus, & in capita distinctus singulis paginis substrata habet integra virorum doctorum, plerorumque commentaria: & notas antea ineditas *Nicolai Hænsii* & *Guil. Goefii*, & frequentes ac pereruditas, ad Tragurianum præcipue fragmentum, ipsius Burmanni. Subiuncta deinde volumini præcidanea *Jani Doules* & *Gonsalii de Salas* commentarius, variorumque ex prioribus editionibus præfationes, & de fragmento Traguriano dissertationis atque Epistolæ, & *Siren Jarras*, brevis cupletissimus index vocum Petronianarum. Gallicè Petroniuscum notis ad loca difficilia excusus *Colon* 1687. 12. *Hist. des Ouvrages des Sav.* p. 177. Famam, quæ olim increbuerat, Petronii Satyricon plenius, & locupletius exstare apud *Muretum*, denique falsam deprehensam suble leges in *Epitimeridibus*, Paris. A. 1666. 12. April. Falsum quippe esse existimo quod *Scioppius* (*) strenuus ille maximorum nominum calumniator narrat à *Baudio Parisi* demonem de thesauris reconditis consultum, imprimisque de Petronio, verum is alicubi integer exstaret. Quanquam *Leo* quoque *Allatius* inter alia, quæ de eruditis *Dæmonem* consultantibus in hunc mine libri de patria *Homeri* congescit, meminit etiam nescio quis, qui nefariis sacris ex impuro spiritu sic sciscitatus, utrum Petronius, & ubi integer superesset?

IV. Nostris quidem temporibus fuit, qui Petronium intro ex codice Anno 1688. Alba Græcæ reperto edere se fuit professus *Franciscus Nodorus Parisi*, ac mox *Roterd.* 1693. 8. Equidem assentior viris eruditissimis, qui fraudem nimis apertam esse asserant, cuius sententiæ auctores sunt celeberrimus *Leibnitz* in litteris ad *W. E. Tenzelium*, & *Joh. Frid. Grameris* in *V. dicitis* nominis Germanici contra quosdam obtrectatores Gallo-

(*) In *Amphitridibus Scioppianis* p. 116.

z. Perizonius in Curtio vindicato pag. 53. seq. Rich. Bentlei diff. Anglice scripta de Epistolis Phalaridis p. 10. & auctor Observatio-
 rum in Petronium Albæ Græcæ repertum Gallico idiomate (a)
 itarum Paris. 1694. 12. Equidem auctori Observationum respon-
 dit Nodotus in Anti-Critica Petroniana (b) itidem Gallice vul-
 ta, sed ingenii plus prodiit in castigando adversario suo, quam
 obtuendo pseudo Petronio suo iudicii vel solidorum argumentom.
 Etiam vir doctus, qui cum vita Petronii & Gallica versione
 elegantissima ac clavi verborum nominum, quæ sub fictis illis per-
 nis Satyricus perstrinxerit, satyram, qualis à Nodoto edita fue-
 rit, vulgari curavit Paris. 1694. 8. quia tota genuina sit ne dubi-
 tum quidem. Sed erunt haud dubie, qui dicent vel Nodotum ipsum
 vel Nodoti amicum hunc laborem in se suscepisse, quo majorem
 pro fortui gratiam auctoritatemque conciliaret. * Petronium
 Nodotianum merito ut subdititium rejicit Burmannus in præfat. &
 notis p. 92. 217. 316. &c. adeoq; nullam illius in sua editione habuit
 mentionem. De iisdem Nodotianis supplementis Petrus Francius:

*Salve nec latio libelle naso,
 Nec lingua facili, nec elegante,
 Nec sane nimis Attici saporis,
 Proles patris imaginosa Galli.
 Tu te ludere credis & jocari
 Romano sole, Gratiis Latinis?
 Tun' fucum facere auribus Batavis?
 O inscitia ruris inficeti,
 O vecordia putidi cerebri.*

Recusus tamen iterum iterumque Nodoti Petronius est etiam
 in Gallica versione (c) A. 1709. 8. addita quæ separatim antea
 prædierat Anti-Critica (d) adversus censorem Gallum. Occurrunt
 etiam Nodotiana supplementa in Petronio cum notis Job. Boscbii &
 Traguriani fragmentum animadversionibus Reinesii, Scheferi
 vulgato A. 1700. Amstel. forma minima, apud Joannem Molters.
 Jenæ An. 1700. 12. prodiit Petronius ab omni obscœnitate libe-
 rus cum brevibus notis excerptis & postumis Jo. Andreæ Boscii.
 hac editione ratio etiam habetur fragmentorum Nodotianorum.
 Denique in Clariss. Jo. Georgii Eccarti excerptis litterariis men-

G g struis

a) Titulus libri *le tombeau du faux Petrone du Belgrade.*

b) Integer titulus ita se habet: *la Contre Critique de Petrone, en reponse aux observa-
 tions sur les fragmens trouvez à Belgrade en 1688. avec la reponse à la lettre sur l'ouvra-
 ge la personne de Petrone à Paris 1700. 8.* Auctor ipse sibi promittit, quod lectores, qui
 Petronii studio ducuntur in hoc libro cum voluptate contemplanturi sunt *le triomphe des
 vrais fragmens.*

c) Boeksaal van Europe A. 1695. T. 2. p. 61.

d) History of the works of the learned A. 1701. p. 344.

struis A. 1701. mense Decembri p. 13. lego Nicolaum Venetium ad editionem parasse versionem Gallicam Petronii cum notis & lexico, cui subjuncturus sit *Poema* ejusdem hactenus ineditum *de mutatione Rep. Romana*, ex recensione C. Granarti. Vereor tamen ne illud ipsum poema intelligatur quod hoc argumento exstat atque incipit: *Orbem jam totum victor Romanus habebat.*

* Quidam cum in Itinerario Italico legisset Bononiæ Petronium integrum asservari, eum sibi, cum illa in urbe versaretur, ostendi rogat. Deductus igitur in templum est, monstratumque ibi S. Petronii cadaver. Vide Menagiana Tom. 3. pag. 112. seq. & de illo S. Petronio Martyrologia 4. Octobr. & Tillemontium T. XV. memor. pag. 30. seq. Alius Petronius Probus ProCos: & præfæctus, in veteri inscriptione Græca apud Turnefortium itinerar. p. 25. edit. in 4. Petroniorum sive Petrunculorum nomine cæteroqui venit genus canum venaticorum, de quibus Tho. Fullerus in opere de viris illustribus Angliæ (the History of the worthies of England. Lond. 1662. fol.) ubi de Provincia Lincolnensi T. 2. p. 150. ubi etiam de vertagis sive veltragis & molossis Britannicis. Narrationem Petronianam de matrona Ephesia, quæ c. CXI. exstat, Gallica prosa expressit Euremonius in Opustulis Miscell. T. 2. p. 27. Gallico carmine Fontanus fab. 242. Hebraico R. Berachias in Mischle Schualim. Belgice narrat P. Rabus in Diario Roterodamensi, Boeksaal van Europe A. 1695. Tom. 2. pag. 75. Germanice B. D. Carpzovius, Conc. funebr. Tom. IV. pag. 132. Ephesiæ huic in virum suum defunctum injuriæ, perfidiam Thomæ Inckli, qui amastiam suam vivam ac spirantem Indis vendidit, opponit Spectator ille, Gallice etiam versus ex Anglico, sed tam cupide lectus in Anglia, ut cum primum prodirent foliorum recens exeuntium à prælo exempla ad vicies mille una die direpta dicantur, T. 1. diff. IX.

C A P U T . XII.

DE PERSIO & SILIO Italico.

Persii ætas. 1. Editiones atque interpretes. 2. Index Scriptorum à veteri Scholiaste Persii laudatorum. 3. Ætas Silii. 4. Poema de bello Punico. 5. Ejus editiones. 6.

I. **A** PERSIUS (a) FLACCUS natus Volaterris (b) Eques Romanus æqualis Lucani Poetæ, & una cum eo Annæ

Cor-

(a) Persii, dubito an nostri, effigies in marmore apud Fulv. Ursinum p. 46. elog. & in thesaur. Antiqu. Græcarum Gronoviano T. 3. a a a a. Fuit & Cajus Manius Persius homo doctissimus, de quo Cicero 2. de Oratore, & 1. de finibus refert Lucilium dicere solitum *Persium hac legere nolo, Lalius Decimum volo.* Alius Julius Persius in Apuleji Floridis.

(b) Ita plerisque persuasum est auctore Eusebio in Chron. & scriptore vitæ Persii, lie

et

Cornuti (*a*) Philosophi Stoici auditor, vix duodetriginta annos natus, obiit anno Imperii Neronis nono. Reliquis Persii poematis juvenilibus jussu Cornuti post auctoris mortem abolitis, utpote indignis luce, solus ad nos pervenit *liber sex satyrarum* (*b*) doctus & argutus, sed cum acerbis (*c*) salibus plenus, tum ita obscurus, ut propterea aliquibus abjiciendus esse videretur. * De Persii, Lycophronis Latini, (*d*) patria Augustinus Oldoinus in Athenæo Ligustico pag. 80. seq.

II. Ut hodie illustratus est Persius, etiam à mediocriter doctis legi & intelligi potest. Cum vero multorum industria in eo interpretando versata fuerit, præter ceteros, optime de hoc satyrico meruisse dicendus *Petrus Pithæus*, qui *vetera Scholia* (*e*) utilissima in Persium ex veteri codice cum notis suis publica-

G g 2 vit

ret ipse se poeta Ligurem à Tigulia prope portum Lunæ innuere videtur, Sat. VI. vers. 6. seq. Vide Calpari Massæ, & Ludovici Aprosii dissertationes Italico idiomate scriptas de patria Persii, quæ recusæ leguntur ad calcem Raphaelis Soprani de scriptoribus Liguriæ, Gregorium Leti in Italia regnante parte IV. p. 373.

(*a*) Cornutum suum multis laudat Persius Satyra V. quæ ridicule inscribitur etiam in schreveliana editione, *ad Magistrum Equitum Cornutum*, pro eo quod legi debebat *ad Magistrum Annam Cornutum*. De Cornuto & ejus scriptis dixi lib. III. Bibl. Græcæ cap. 5. p. 398. seq.

(*b*) P. Pithæus testatur in antiquo MS. singulas paginas hanc inscriptionem præ se tulisse: *Thebaidorum Persii Satyra*, & in extremo: *Explicit Persii Thebaidorum Satyra feliciter*.

(*c*) Hinc *Severi* appellationem Persius tulit, ut Lucilius à Juvenale dictus est *ardens*; Catullus *doctus* ab Ovidio, Horatius à Persio *vaser* dicitur, Lucretius à Lucano *difficilis*. Confer Bælii Lexicon in Persio, quem propter singularem carminum obscuritatem non dubitat Latinorum Lycophronem appellare. Neque ignotum est, quod passim narratur de S. Hieronymo, qui non capiens ejus tenebras *intellecturis ignibus illo dedit*, abjectoque libro *si non vis intelligi*, inquit, *non debes legi*. Minus præclare de Persio sentit Vavassor libro de ludicra dictione p. 239. seq.

(*d*) Giornale de' letterati d'Italia Tom. VIII. p. 76.

(*e*) Scholia antiqua ante Pithæum ediderat Rob. Stephanus 1549. 8. Locupletiora Elias Vinerus Pictavis 1563. 4. sed magis selecta sunt, quæ Jos. Scaligero Eclogario ex MSS. P. Pithæus vulgavit. Neque hæc tamen, neque illa qualia hodie extant, vel *Cornutum* vel *Probum* habent auctorem, sed ex diversæ ætatis, & eruditionis interpretum otis sunt conficta, Christiani scriptoris non esse probat Pithæus ex iis, quæ ad sat. 5. 184. leguntur. H. Ernestius lib. 1. c. 7. Obs. fide codicis antiqui Mediolanensis trittere ea non dubitat *Helenio Acrono*, quod nec Vincentio Placcio improbable videtur p. 179. catalogi Pseudonymorum. At longe abest, ut credam viris doctis in eam rem venisse integra, & sincera Acronis in Persium commentaria scholiis illis contenti. Janus Parrhasius p. 15. Epist. ait se alios genuinos *Probi* commentarios in primis Persii satyram manu exaratos legisse longe majori cura ac ingenio compositos. Alia scholia vetera in Persium profert Barthius lib. 56. cap. 2. lib. 11. cap. 27. Adversar. * Scholastes Persii Barthio p. 129. ad Claudianum videtur esse *Cornutus* Grammaticus, (cujus Virgilium à Gellio, Charisio, Servio allegatur,) sed interpolatus ad sequiorum temporum captum atque usum. *Helenio Acroni* scholia illa tribuit Jo. Rhodius pag. 133. d. Scribonium Largum. Ex locupletiore Bonav. Vulcanii Codice quædam producit Paulus

vit Paris. 1584. 1590. 8. Heidelb. 1610. 8. tum *Isaacus Casaubonus*; cujus eruditiss. atque uti Josepho Scaligero videbatur divinus commentarius additis antiquis scholiis vulgatus est Paris. 1605. 1615: & auctior Londini 1647. 8.

Ex reliquis Persii editionibus hæc mihi innotuerunt: * Lovanienſis 1475 fol. per Joannem de Vveſtphalio *arte quadam characteriſandi moderniffima*. Et Mediolanenſis 1476. fol. per Anton. Zarotum; Daventrienſis A. 1482. fol. In Ephemeridibus litterariis Germanicis Liſ. 1710. pag. 899. reprehenditur Georgius Nicolaus Kriegk, quod pag. ultima diſſ. de Perſio Jen. 1701. editæ ſcripſit Auguſtum glorioſæ memoriæ Ducem Bruſvincenſem adhuc juvenem nomine ſuo diſſimulato edidiſſe *quæſtoris* antea *Barthol. Fontii* notas in Perſium. Illam editionem haud vidi. Sed idem ante Kriegkium tradiderat Conringius de Bibl. Auguſta pag. 86. & Codicem Guelfherbytanum Commentarii Fontiani dignum editione laudat Struvius introdu&. in Hiſt. literar. pag. 137. Cæterum haud dubie Perſius, Fontii notis illuſtratus ducentis fere annis ante prodierat, ut Venetiis 1482. fol. per Baptiſtam de Tortis, & anno eodem atque eadem in urbe per Renaldum de Noviomago Theutonicum: atque iterum 1484. 1495. & apud Petrum Joannem de Quarengis 1492. fol. in qua editione Perſius cum commentario *Fontii & Jo. Britannici*, Brixiani, extat, Juvenalis vero cum commentario Georgii Vallæ & Domitii Calderini. Perſius cum notis Jo. Britannici prodierat Brixia 1486. fol. typis Jacobi Britannici Brixiani. In iisdem Ephemeridibus laudantur Variæ lectiones Perſii & Juvenalis ex Codice MS. illuſtris Gerſdorffia: atque in Perſii Sat. 1. & 2. *Lud. Cendræ* annotationes MSS. in Bibl. Rhedigeriana. *Cantalycii* circa A. C. 1472. clari commentarius in Perſium Franciſco Mariæ Epifcopo Viterbienſi dicatus, nescio an editus, memoratur à Labbeo Bibl. nov. MSS. p. 68.

Perſius ſine notis apud Aldum A. 1501. 8. cum Juvenali; Lipſiæ 1507. fol. & ſine aſſni nota in 4. Editio Perſii Pariſienſis Paris. 1523. fol. apud Jodocum Badium Aſcenſium, additas habet præter ejusdem Badii notas *Jo. Baptiſtæ Plautii*, *Jo. Britannici*, *Ælii Antonii Nebriffenſis*, *Jo. Marmelii*, Ruremundenſis, & *L. Jo. Scoppæ*. Cum notis *Nebriffenſis* (a) prodiit etiam Perſius Paris. 1527. 8. apud Rob. Stephanum, & Lucronii in Hiſpania 1529. & Perſius

Paulus Marula ad fragmenta Ennii p. 67. referens & ipſe ſcholium illud ad *Annejum Cornutum*. In Bibliotheca Goldaſti fuit verus Perſii interpres *Sabius Janens* MS. in membrana. Vide Erhardum, ſive ipſum poëta Goldaſtum, limine notarum ad Perſionium.

(a) De hoc Nebriffenſi ſuſe Nic. Antonius Bibl. Hiſp. Tom. 1. in *Anthonio de Lebriz*.

Persius apud Sim. Colineum. Lugd. 1528. 8. Cum scholiis *Joannis Murelii* Ruremundani & *Herm. Buscbii*, Paris. 1531. & 1538. 4. & apud Christianum Wechel 1533. 8. item Magdeburgi 1537. * Cum *Plautii*, *Cornuti*, *Britonis* sive *Britannici Brixiani* & *Fontii* commentariis Augustæ Vindel. 1544. fol. Prodiit & Persius cum *Juvenali* Venet. 1530. 12. 1535. 8. apud Bernardinum Stagninum; Lugd. 1534. 8. ap. Gryph. & Paris. apud Rob. Stephanum 1544. 8. Cum notis *Jo. Murelii*, & *Erasmi* Colon. 1538. 8. Basileæ 1551. fol. cum notis *Badii*, *Britannici*, *Murelii*, *L. Ioannis Scopæ*, *Io. Baptiste Plautii*, *Ælii Antonii Nebriffensis*, & *Cælii Secundi Curionis*. * In hac tamen editione notæ *Nebriffensis* non sunt integræ.

Persius cum *Antonii Foquelini* commentario Paris. 1555. 4. Cum Scholiis antiquis & commentario *Elie Vineti* Pictav. 1563. 4. *Juvenalis* & Persius cum notis *Theod. Pulmanni*. Antvv. 1565. 8. *Nicodemi Friscblini* Paraphrasis Basil. 1582. 4. Francof. 1596. 4. * *Feder. Ceruti* paraphrasin, Venet. 1597. 8. editam notasque *Pbil. Engelberti* Basil. 1580. 4. & *Theod. Marcellii* Paris. 1600. 8. *Lipenius* commemorat. Editionem Persii Amstelodamensem A. 1595. 8. cum paraphrasi & notis *Eilhardi Lubini* *Crenius* parte III. animadvers. p. 17. & *Bibliotheca Bultelliana* p. 403. *Steph. Claverius*, qui in *Marcialem* & *Claudium* scripsit, Persium quoque illustravit Paris. A. 1607. 8. ad quo videt *Barthium* ad *Statium T.* 1. p. 432. Cum ecphrasi sive paraphrasi & scholiis *Francisci Sanctii*, *Brocensis*, *Salmanticæ* 1599. 8. Persius cum notis *Vineti*, *Petri Pitbgi*, *Theod. Marcellii*, *Io. Tornupæi*, & scholiis veteribus *Cornuti*, sive quicumque illorum est auctor, Paris. 1601. 4. apud *Morell.* Cum notis & paraphrasi *Eilhard. Lubini* Hanov. 1607. 8. & 1619. * Cum notis postumis *Io. Bond.* Lond. 1614. 8. *Norimb.* 1625. Paris. 1644. 8. & *Amstel.* 1645. 12. Cum notis *Tb. Farnabii* Lond. 1612. 8. *Francof.* 1623. 8. *Amst.* 1634. 1648. 12.

Juvenalis & Persius ex recensione *Nic. Rigaltii* Paris. 1616. 12. *Asterii Manlii* in 1. & 2. Persii *Satyram* Commentarii & notæ *Parmæ* 1621. 4. *Juvenalis* & Persius typis *Reglis* nitide excusus Paris. fol. Persius cum commentario *Dav. Wedderburni* Scoti, *Abredonensis*, *Amst.* 1664. 12. * Paraphrasin & commentarium *Dav. Vvedderburni* in Persium, post auctoris mortem edidit frater *Alexander Vvedderburnus*; *Amstelod.* 1664. 12.

Editioni *Juvenalis* & Persii *Friburgensi* Anno 1608. 4. *Josephus Langius* indicem omnium vocabulorum adjecit, qui deinde servatus in edit. *Genev.* 1612. forma minore, & à *Lud. Præto*, à quo u-

dem autores in usum Delphini vulgati sunt Paris. 1684. 4. * Juvenalis & Persius ex *Lud. Præti* editione in usum Delphini recusus Lond. 1691. 1699. 8. His adde editiones Juvenalis, & Persii cum notis variorum Lugdunensem Bat. 1648. 1671. & utraque meliorem eodemque omnium verborum indice auctam Amstelodamensem A. 1684. 8. in quibus itidem vetus scholiastes occurrit, sed aliquando, ut in prologo statim, mancus cum à Pithæo plenior editus fuisset, cujus annotationes quoque neglectas miror. Præclara denique editio cum Vett. scholiis integris, notis If. Casauboni &c. Lugd. Bat. 1697. 4. adjuncta Juvenali Henniniano. De notis variorum, quæ sunt ex doctorum commentariis à *Corn. Schrevelio* aliisque excerptæ interpretationes, nemini ignotæ esse possunt eruditorum querelæ, quibus displicent, qui nescio quibus agitati Bacchicis furoribus quosvis doctorum labores in pannuseos centunculos sine nomine sine iudicio sine miseratione dilacerant, & dein miserabiles suas quisquilias invidendo, & splendido variorum titulo ostentant, ut ait ad Juvenalem V. C. *Henr. Christianus Henninius*. Neque tamen hoc æque de omnibus promiscuè dicendum: & qui integras doctorum notas sine modo accumulunt, forte rem ex vero putantibus sæpe melius de auctoribus notarum, vel typographis ac bibliopolis, quam de lectoribus eadem crebris, & sæpe parum ad rem facientia inculcari ægre ferentibus meritis poterunt videri. * Denique Juvenalis & Persius prodierunt cum interpretatione ac notis *Josephi Juvenali* è S. J. *Rog. Lam.* 1697. 12.; & ex recensione *Michaelis Maittaire*, Lond. 1716. 12. additis Variis Lectionibus editionum quarundam antiquiorum, quæ Annunt 1500. antecessere.

* Prologum Persii *Græca* Metaphrasi donavit præter *Josephum Scaligerum* *Dionysius Petavius* lib. 2. *Epist.* 29. * *Gemma Bacchanalis*, cujus icon exstat in fronte commentariorum If. Casauboni ad Persium, illustratur ab eodem Casaubono in libro de *Satyra*, & pulcherrimis imitationibus clarissimæ artificis *Hajæ* (*Madame le Hay*) locum dedit. Vide *Memorias Trevoltinas* A. 1717. p. 1840. seq.

Gallice * ut antiquam Metaphrasim *Abelis Foulonij* Paris. 1514. editam omittam, verterunt Persium *Quercetanus*, Paris. 1607. 8. *Marollesius* ib. 1653. 8. *Sylvecanus*, additis notis ib. 1693. 12. * & carmine liberrime nuper, latinis ex adverso positus vulgavit *Nobilius*. *Satires de Perse* traduites en vers François, & accommodées au gout present par *Mr. Noble*, Amst. 1706. 8. Cum *Prosatia* luculenta paraphrasi *Tarteroni* Persius, & Juvenalis sæpius prodiit, & est mihi ad manus editio Paris. 1706. 12. *Italice* post *Jo. Antonii Vallini* expositionem, le *oscurissime satire di Persio con la chiavissima spositione di Giovanni*

- Consulibus III. 28. & p. 38.
 Cratinus p. 23. satyra id.
 Democritus p. 39.
 Demosthenes I. 28.
 Ennius VI. 10. & p. 3. 67, 68. ter.
 Epicorum carmina . I. 95.
 Eupolis p. 23.
 Gallorum lingua barones servi
 militum V. 138.
 Glycon tragædus V. 1.
 Græcus versus , ex ventre crasso
 tenuem sensum non nasci . I. 56.
 Herodiani . V. 180.
 Hesiodus p. 3.
 Homerus p. 4, 68, 69.
 Horatius II. 14. III. 21. V. 22, 47.
 52, 54, 53. VI. 24. & p. 5, 8, 9, 10,
 14, 19, 20, 21, 22, 24, 25, 26,
 33, 34, 37, 38, 42, 45, 46, 48,
 49, 51, 53, 55, 56, 58, 62, 64,
 65, 68, 69. libro quarto carmi-
 num . I. 28.
 Judæorum instituta V. 184.
 Juvenalis I. 18. IV. 18. p. 6, 7, 14,
 21, 27, 28, 31, 45, 49, 56.
 Accius Labeo p. 4, 11. transtulit
 Iliada & Odyseam verbum ex
 verbo , ridicule satis . I. 4. ejus
 versus , ibid. Iliadem Homeri,
 versibus fœdissime composuit .
 I. 50, 122.
 Annæus Lucanus p. 3, 11, 12, 49.
 Cornuti auditor . *Vit.*
 Lucilius I. 26. & p. 4, 21, 22, 35,
 primo I. 2. quarto III. 1. deci-
 mo. *Vit.*
 Plotius Macrinus . vide Plotius .
 Mafurius Sabinus legis consul-
 tus V. 88.
 Menandri Eunuchus V. 161. p. 65.
 Nero Imp. p. 18, 22. Ejus carmi-
 na per scholas celebrabantur .
 I. 29. versus I. 99. Troicon . I.
 122.
 Ovidius p. 25, 41, 71.
 Pacuvius p. 15, 16.
 Palæmon , Persii præceptor .
Vit.
 Persius p. 10, 53, 54, 60, 63, 67.
 Ejus præcepta & ἑδοκίμαται li-
 ber, & pauci in sororem, Thra-
 seæ uxoris Arriæ matrem ver-
 sus , Cornuto suadente aboli-
 ta . *Vit.*
 Petronius Aristocrates , vide in
 Agaterno .
 Physici . I. 12.
 Plantus III. 89. & p. 45.
 Plotius Tucca Virgiliti amicus .
 II. 42.
 Plotius Macrinus homo erudi-
 tus , ad quem Persius II. 1.
 Poetæ incerti versus : ὀ μὲν ἄνευ
 τε ἄλλης ἰσχυρὴ λῆρα ἰβητα . IV.
 31. & p. 18. *Vertitur ænophoris*
fundus sententia nobis . V. 140 .
 Proverbium *quantum non mihi vo-*
lant . IV. 26 .
 Pythagoras . V. 22.
 Sallustius p. 32.
 Sannarum tria genera . I. 58.
 Senecam sero cognovit Persius,
 sed non ut caperetur ejus in-
 genio . *Vit.*
 Corn. Severus I. 95. p. 18.
 Socrates p. 50.
 Solon . p. 43.
 Stemma Tuscum . III. 28.
 Terentius p. 28, 31, 37, 50, 58,
 65. & V. 52. in Eunuchō per-
 sonas Menandri immutavit .
 V. 161.
 Pætus Thrasea . *Vit.*
 Varro I. 72. II. 70. p. 15, 29, 33.
 Epi-

Epigramma in Licinium .	19, 20, 25, 27, 28, 29, 33, 35,
II. 36.	37, 40, 41, 43, 44, 45, 46, 48,
Verginius Flaccus Rhetor, Per-	54, 56, 57. & I. 58, 59, 68, 70,
si præceptor. <i>Vis.</i>	71. III. 21. V. 53. VI. 56.
Virgilius p. 3, 5, 6, 8, 9, 12, 15, 18,	Virgilius tragædus. V. 1.

IV. C. SILIUS ITALICUS ex Italica civitate Pelignorum, primum consulatum (a) Romæ gessit anno fatali Neronis Imp. eo- que honore deinde bis iterum functus est. Ciceronis & præfer- tim Virgillii ingens cultor, & in utroque scribendi genere etsi pas- sibus non æquis imitator, in Campania cum morbi lentitudinem inedia prævertisset annos natus 75. decessit primis annis Trajani Im- peratoris. * Prænomen SILII apud Modium in novantiquis lect. & Glandorpium in Onomastico non *Cajus* est, sed *Publius*. Ita- lici cognomen consecutus est vel quacunque (b) alia de causa, vel quod ipsius aut unius è majoribus ipsius patria fuit Italica Peli- gnorum, aut Italica Bæticæ, (sequioribus sæculis *Talca*) (c) du- bium enim illud est viris doctissimis Nic. Antonio Bibl. Hispanæ vet. lib. 5. p. 85. seq. & Christophoro Cellario in diff. de Silio Italico, edi- ta Halæ Sax. 1694. 4. & in dissertationibus ejus Academicis jun- ctim excussis Lips. 1712. 8. diff. IV. & in prolegomenis Arnoldi Dra- kenborchii ad Silium recua. Consulati dignitate semel tantum- modo A. Christi 67. nec iterum functus est, licet filium reliquit moriens jam Consularem. Nam post consulatum suum Asiæ pro- consul, & apud Vitellium etiam Imp. gratiosus, post illud tem- pus in Campania in otium litterarium se recipere, quam Romæ in Rep. versari maluit.

Alia de Silio & in ejus defensionem Vir Consultiss. Nic. Hiero- nymus Gundlingius in Gundlingianis parte XII. c. 1. & Nic. An- tonius in Bibl. veteri Hispana lib. 1. cap. 18. Eruditissimum Poe- tam appellat Thomas de Pinedo pag. 262. ad Stephanum Byz. non in- e causa ille quidem, (d) sed fallitur Claudius Dausquejus, qui no- tis ad Silium pag. 641. in descriptione Virtutis & Voluptatis Phi- lostratum Silii oculis obversatum esse, cum scriberet, stylique imi- tatione sibi expressum persuasit. Nam certum est quod Philostratus ille post Silium scripsit. Jo. Antonio Vulpio judice pag. 113.

no.

(a) Vide Plin. Epist. III. 7. *Est res rara quidem, Poetæ & Consul,* inquit Jac. Duportus de Silio agens p. 264. poematum.

(b) Spartianus in Hadriani vita cap. 12. *Italici sunt Itali genere, in provinciis negotian- tes, vel fixa oriam sede ibi commemorantes.* Alius Silius Proprætor, ad quem Ciceronis Epi- stolæ libro XIII.

(c) Acta Eruditor. 1719. p. 178.

(d) *Ubique in Silio Græca eruditionis vestigia, ubique elegantia.* Dan. Heinsius ad II. 626.

notis ad Catullum, ubi Statium cum Silio conferre placet, Statius acrioris ingenii & ad excogitandum promptioris utique videtur, sed alter ille perpetuo languidus, Virgiliani, poematis compilator, & plane ad aliorum imitationem compositus. Memoriz Trevoltinæ A. 1713. pag. 538. de Juvenco: *Juvenco n' est pas un excellent Poete, il manque de feu qui donne à la Poésie toute la beauté & toute sa force. Cependant quoique aussi froid que Silius Italicus, il est plus clair &c.*

V. Exstat ejus Poema Heroicum de bello Punico, quod ætate proventus (a) sub Domitiano Imp. usque ad Scipionis Africani triumphum descripsit libris XVII. Historici magis partibus fundus, quam Poetæ ingenio suo indulgentis, unde majori cura, quam ingenio scripsisse affirmat Plinius junior lib. 3. Epist. 7. Inventum est Silii Poema à Poggio Florentino in turri quadam una cum aliis libris durante Concilio Constantiensi, ut ex Ugolini Verini Florentiæ illustratæ libro 2. notat Colomesius ad Gyraldi dialog. IV. de Historia poetar. p. 240. & ante Colomesium Vossius pag. 550. de Hist. latin.

*Quin etiam solers (Poggius) Germanis eruit antris
In latium altiloqui divina Volumina Sili.*

Alius Codex antiquus, de quo Philippus Rossius in libro cui titulus: *ritratto di Roma antica* p. 83. ubi de Bibliotheca Vaticana: *Fu portato di Spagna il libro di Silio Italico con l'immagine di Annibale, il quale boggi si ritrova nella predetta libraria.* Versus octoginta lib. VIII. 143. seq. primus è vetusto codice restituit Franciscus Asulanus.

De Silii Codice MS. aliisque aliorum præclariorum scriptorum antiquorum lucubrationibus per Poggium in Germania A. 1416. tempore Concilii Constantiensis repertis & feliciter ab interitu vindicatis vide si placet quæ infra c. 15. in Quintiliano.

VI. Prima editio (b) Romana per Contr. Schveinheim & Arnoldum Pannartz, A. 1471. fol. studio *Ioannis Andreae Aleriensis* in Insula Cyrno Episcopi, ejusdem cui Livii & tot aliorum præstantissimorum auctorum primas editiones debemus. Illius excusa sunt exempla non plura quam CCLXXV. ex quibus unum Bibl. publicæ Leidensi legavit celeberr. Perizonius. Hanc secutæ sunt Romanæ 1474. & 1480. fol. Mediolanensis A. 1481. fol. typis Antonii Zarotti, ex *Petri Iustini Philolpb* recognitione. Et Parmensis 1481. fol. Quæ in Silium elucubrarunt *Petrus Montopodis, Pomponius, & Domitius Calderinus*, neminem novi, qui typis excerpta viderit. Cum commentariis *Petri Marfi* prodiit Silius Venetis

1483.

(a) Martial. VII. 62.

(b) Hallervod. p. 373. Bibl. curiosæ 35. Beughem. incunab. typograph. p. 126.

1483. fol. per Baptistam de Tortis, & in eadem urbe 1492. fol. opera ingenioque Boneti Locatelli, nec non Paris. 1512. fol. ex ædibus Nicolai de Pratis. Lipsiæ 1504. fol. cum *Hermannii Buschii* argumentis, per Martinum Herbipolensem, & cum ejusdem Buschii scholiis in margine adjectis. Basil. 1522. 8. apud Tho. Vvolsum, & 1543. 8. apud Henricum Petri, & Paris. 1531. 8. apud Simonem Colineum. Silius sine notis Paris. 1508. 4. Lugd. 1514. 8. per Damianum Benessam, & Florent. apud Philippum Juntam 1515. 8. ex castigatione *Ambrosii Nicaudri*, Toletani, sed quem inconsiderata mutandi pruriginè plurimis locis Silium misere corrupisse, Clariss. Drakenborchius fidem facit. Tamen Nicaudri vestigia legunt Silius ex Aldi officina 1523. 8. & Antuerpiæ de Phil. Nutium 1567. 12. ad Aldinam sive Francisci Asulani editionem expressus. Versus libri octavi, ab 145. ad 225. a veteribus absunt exemplaribus. Qui nunc leguntur, eos primus *Andreas Asulanus*, Aldi Manutii socer in editionem suam anno 1523. proculsam iniecit, depromptos ut opinor ex collectaneis Jacobi Constantii, editis Fani, anno 1508. qui eos ad Baptistam Guarinum à Gallis fuisse missos affirmat cap. 92. An Silius sint, multum ambigo. Hæc Nicolaus Heinsius notis ad Silius VIII. 145.

Recusus inde Silius Lugduni apud Seb. Gryphium 1547. 1551. 12. Lugduni 1578. 12. & 1598. 12. apud Antonium Candidum. Ex Codice MS. antiquissimo Colonienſi & optimæ notæ (Caroli Magni ut volunt ætate exarato) sed in quo dimidium libri sexti decimi, & totus ultimus desideratur, multa Silius loca feliciter restituit *Lud. Carrio* in emendationum & antiquarum lectionum libris, editis Antvv. 1576. 8. & Paris. atque recusus in Lampade artium Gruteriana Francof. 1604. 8. Tomo III: plura etiam *Franciscus Modius* in novantiquis lectionibus Francof. 1584. 8. & in Lampade Gruteri Tomo V. licet Silius Modii, quem cum Homero & Virgilio collatum ac locis innumeris emendatum edere promisit, nunquam in lucem prodiit. Totum Silium postea ad easdem membranas recensuit, notisque sub crepundiorum Siliandrum titulo adjunxit *Daniel Heinsius* tunc natus annos needum viginti, Lugduni Bat. 1600. apud Christoph. Raphelengium, forma minore. Codicis MS. Oxoniensis Collegio Reginae excerpta à Grutero nactus *Casper Barbinius* (a) Silio emaculando & illustrando multa capita tribuit in suis Adversariorum libris excusis Francof. 1624. fol. nono anno post Silium à *Claudio Dausqueio* Sanctomario, Canonico Tornacensi cum eruditis commentariis editum Parisiis apud Davi-

(a) Confer Crenii animadv. Philolog. XI. g. 15.

Davidem Douceur, 1615. 4. cujus ejusdem editionis ex quædam annum 1618. præferunt. Quamvis non semper quejus optimam amplexus est lectionem, & in Modium, Hei que invehitur iis quandoque in locis ubi sequi eos satius fi

Cæteræ Sillii editiones, notis illæ quidem destitutæ (ut tam quæ in Corporibus Poetarum Lugd. 1603. 1616. 1627. nev. 1611. 1640. 4. & Lond. 1713. fol.) sunt: Antuerpiæ apu lenum Jansenium 1601. 12. Lugduni apud Joannem Pill 1603. 12. & 1614. 8. Genevæ ap. hæredes Jacobi Chouet, 12. Lugd. Bat. 1611. apud Christophorum Raphelengium, minore. Amstelodami apud Guil. Jansonium 1620. & 1627. ma minore, cum præmissa Sillii vita per Hermannum Busc *Danielis Heinsii* crepundiis Silianis in editione Cantabri 1646. 12. à Rogero Daniele addita est ejusdem Heinsii di tio de veræ Criticæ apud veteres ortu, progressu, usuque in cæteris disciplinis, tum in sacris: & de religione Æg rum, Græcorum, Latinorumque ex Oriente repetenda or Denique *Christophorus Cellarius* Silium de integro rece notis succinctis, tabulis Geographicis & indicibus illust usus etiam Nic. Heinsii codice, quem à Frid. Benedicto C vio acceperat viro adjuvandas litteras nato, Lipsiæ 169 * *Christophorus Cellarius* ad Silium recensendum usus est ce, in quo *Nicolaus Heinsius* enotaverat emendationes; *Scaligeri*. Cæterum idem Heinsius peculiare studium, ut gilio, Ovidio, Valerio Flacco, Lucano, aliisque, etiam impendit, ac præter alia subsidia usus Codice *Puzano*, bonæ notæ illo quidem, minime tamen contemnendo, & Bibl. Regia Parisiensi hodie asservatur, multa ad hunc P annotavit, quæ cum una cum Codicis MS. Oxoniensis le bus, Celeberrimi Burmanni beneficio pervenissent ad *Ar DraKenborchium*, hic novam & præclarissimam Sillii edit curavit Trajecti ad Rhen. 1717. 4. (a) in qua Poetæ ver curate emendatis subjiciuntur copiosæ & eruditæ Drakenl ipsius observationes, illisque Modii, Barthii & utriusque filii notæ adtexuntur. Spes etiam Tigurini & Guelpher codicis facta Drakenborchio fuit, sed nec illos neque ali in variis Bibliothecis existant, recentiores tamen omnes, t unus in Bibl. Regis Christianissimi, in Medicea quinque, in Bibl. Em. Cardinalis Ottoboni, consulere ei licuit. In logo MSS. Bibl. Senatoriæ Lipsiensis, pro Statio Sillii MS. irre

(a) Acta Erud. 1717. p. 54. Journal des Sav. 1717. p. 550. Deutsche Ad XLVI. p. 658. seq.

tem noscendum propius accessisset, ex caligine nubis è nortæ spiritu obstruato clausoque stomacho obiit sub Tito anno ætatis LVI. Kal. Nov. * Plinium Majorem, patria Romanum esse contendit Jo. Harduinus pag. 212. Chronol. V. T. porro Plinius toties nostræ urbis dicit, se palam & aperte Romanum profiteretur, nunquam Veronensem. Sed refellitur à Mat. la Crose in Vindiciis Veterum scriptorum pag. 146. seq. Paulgalini diatriba de Plinii patria cum ejus diff. de Plinii fide & auctoritate, lucem vidit primum Comi 1605. 4. Ejus sententiæ agatur Ez. Spanhemius in Orbe Romano p. 62. ubi Novocœstriusque Plinii natalibus nobilitatum appellat.

II. Scripta Plinii deperdita hæc enumerantur à Plinio Julio. 5. Epist. *De jaculatione equestri* liber unus. *De vita Pompei Secundi Veronensis* libri II. *Bellorum Germanicæ* libri XX. MStos existare Augustæ Vindellicorum, mala fide relatum Geffertus fuit. *Studiofi tres* in sex volumina propter amplitudinẽ divisi, quorum unus Oratorem ab incunabulis instruit ac perfecit. *Dubii sermonis* VIII. *Asine Aufidii Bassi* sive Historiarum ubi desit Aufidius libri XXXI. *Electorum* commentarii CLX. * Ex scriptis deperditis Plinii, *de jaculatione equestri* liber memoratur Plinio VIII. 42. nat. Ipse quoque XVI. 4. testatur *de vita Pompeii Secundi* se scripsisse. Libros *de bellis Germanicæ* memorant vel respiciunt auctor vitæ Tacitus I. 68. Annal. Germanicorum bellorum scriptorem laudat itemque Symmachus IV. 18. Epist. Illustriss. Eustenbergius in Monumentis Paderbornensibus pag. 72. *Nec solus Tacitus* (pri. Annalium libri) *verum etiam Quintilianus, Asconius, Silius Italicus, Argonautica Val. Flacci, Ciceronis libri de finibus & legibus Germanicæ à Poggio reperti Germanis debentur, (a) quibus uel aliquando Plinii XX. Volumina de bellis Germanicis accedant* Conr. Gesnerus *Augustæ Vindellicorum, alii Tremonicæ in Westphalia, apud Casp. Schvartzium Patricium Tremoniensem extitisse tradunt. Hæc ille. Libros dubii sermonis videtur innuere Plinius præfat. testatus se libellos de Grammatica scripsisse, adversus Stoici quoque & Dialectici & Epicurei parturiant & subinde alii faciunt jam decem annis, atque idem opus citant Diomedes, (pri. sive) Gregorius Turonensis, & in Lexico Salomo Constantinus apud Nic. Heinsium pag. 321. ad Petron. editionis Clariss. Constantini. Confer Vossium III. 36. artis Grammaticæ. *Historiarum sine Aufidii Bassi (b) in eadem Plinii præfatione & II. 53. 83. Natural. mentio, & apud Svetonium, sive auctorem vitæ, Plinius**

(a) Confer Vossium III. 5. de Hist. Lat. p. 550.

(b) De Aufidia præter Vossium in Hist. Lat. videndus Lipsius ad Taciti XII.

que juniorem V. Epist. 8. *Avunculus meus, idemque per adoptionem pater, historias & quidem religiosissime scripsit.* Respicitque opus illud Tacitus C. Plinium laudans XIII. 20 XV. 53. *Annal. Electorum commentarios CLX. opistographos scriptosque minutissime reliquit, quos magno pretio vendere se potuisse testatur Plinius junior III. 5. Epist.*

III. His ejus scriptis deperditis sola ad nos pervenit (thesaurus, non liber) *Historia mundi (a) libris XXXVII.* ad Titum Vespasianum Imp. qua ex voluminibus ultra bis mille (b) scriptorum Græcorum Latinorumque universam naturæ varietatem complecti conatus est ita, ut liber *secundus ad quintum usque* Cosmographica, & Geographica persequatur, *septimus ad decimum* animalium naturam describat, *in decimo usque ad undevigesimum* agatur de plantis agrorumque cultura & hortorum, *in vigesimo ad trigesimum secundum* de medicamentis, quæ à plantis & animalibus petuntur, denique *in trigesimo tertio usque ad septimum & trigesimum* de metallis atque lapidibus, ubi etiam simul de statuariis, pictoribus &c. liber *primus*, quem una cum præfatione suppositum Plinio, & ab interpolatoribus ad extum absurde contendit meritis aliqui de Plinio, quamoptime Joannes Harduinus Chronolog. V. T. pag. 52. indicis vice fungitur tam argumentorum, quæ tractat Plinius, quam auctorum, è quorum scriptis profecit. Plinius (c) ipse testatur opus hoc exegisse se A. U. C. DCCCXXX. Tito Vespasiano extum Consule, anno 230. post captam Carthaginem, & Corinthum, obitumque Catonis, anno 90. post obitum Virgilii. Cum vero plurima è Græcis petierit scriptoribus, in illorum sensu assequendo non semper feliciter versatus fuit. *Neque vero novum est, inquit Josephus Scaliger sive Yvo Villiomarus in locos controversos Titii pag. 14. Plinium in reddendo Aristotele aut Theophrasto offendere, cum sexcentis locis hoc commiserit. Quod utique non Plinii inscitie attribuentum, sed eorum negligentie qui excerpta ex auctoribus mala fide descripta ad eum deferebant ut in ordinem ab eo digererentur. Ita enim opus suum eruditissimum magna ex parte composuit vir ille nunquam satis laudatus. Quare errores in Plinio notamus, qui non sunt*

(a) Ita in quibusdam editionibus inscribi video, cum Plinius Junior lib. 3. Epist. 5. *historiarum natura libros* appellat. Cæterum nihil dat amori suo, cum opus illud vocat *diffusum, eruditum, nec minus varium quam ipsa natura.* Quantis vero librariorum mendis jam pridem obstrum fuerit, ex his Symmachi ad Ausonium lib. I. Epist. 24. *conoscet: Si te amor habet naturalis historia, quam Plinius elaboravit, en tibi libellos eorum præsentanea copia fuit, in quibus ut arbitror opulenta eruditioni tua negligens veritas librarius displicebit. Sed mihi fraudi non erit emendationis incuria, malui enim tibi propter muneris celeritate, quam alieni operis examine.*

(b) Non centum duntaxat, ut scribit Jo. Rualdus c. 8. vitæ Plutarchi.

(c) Plin. præfat. & lib. XIV. sect. 3. XXVIII, sect. 3,

sunt Plinii, sed amanuensium. Innumera ejusmodi observata Salmafio ad Solin. cujus Salmastii videndum etiam judicium de Plinio homonymis hyles Jatricæ præmissum. Ut omittam Budæi, Allatii, & aliorum loca adducta à Grenio in limine partis VII. animadvert. quibus illum Naturæ ut vocabat Lansius (a) Protonotarium hinc hallucinatum annotarunt. Addam hæc Vignolii Marvillii personati scriptoris T. 2. Misc. p. 48. *L' Histoire naturelle de Plinie est un edifice d' une parfaitement belle structure, mais dont les dedans ne sont pas toujours assez bien meublez pour de si beaux dehors. Le dessein en est magnifique, les prefaces qui en font les entrees sont tres-justes, la Morale qui en est le solide, est admirable, & il y a des ornemens qu' on ne sauroit payer. Telle est la description du Rosignol dans son dixieme livre. C' est dommage que ce grand homme se soit trop appuie sur des Ecrivains peu seurs, & que ne choisisant pas assez ses lectures, il n' a pas été lui meme toujours fidele à traduire les temoignages, qu' il en a tirez.*

* Absolvit Plinius opus suum paullo ante obitum, circa A. U. C. 830. ut non uno innuit loco: & quintum Consulatum Titi memorat lib. 2. cap. 25. quem ille gessit anno U. C. 828. Christi 76. Incendium Vesuvii, quod speculatus Plinius occubuit, describitur à Dione libro LXVI. p. 755. seq. ad A. U. C. 831. Titi primum. Plinius in præf. *Viginti millia rerum dignarum cura, quoniam ut ait Domitius Piso, Thesauros oportet esse non libros, ex lectione voluminum circiter duum millium, quorum pauca admodum studiosi attingunt propter secretum materiae, exquisitis auctoribus D; (b) includimus triginta sex voluminibus, adjectis rebus plurimis quas aut ignoraverant priores, aut postea invenerat vita.* Volumen secundum citat Plinius 6. 29. septimum 33. 3. Nonnunquam etiam libri non numerum, sed argumentum, ut 9. 35. *ut diximus in circuitu Mundi*, respiciens ad Volumen secundum & seq. Et 33. 1. *sicut dicemus in gemmarum volumine*, respicit enim ad librum 37. Animalium historiam ita digessit, ut de terrestribus dicat libro 8. De aquatilibus 9. De volucris 10. De insectis 11. De animalibus insignibus 9. 14. De generatione animalium 10. 61. seqq. Nic. Reusnerus ad Janum Gruterum, T. 5. delic. poetar. German. p. 787.

Omnibus est innatus amor quam plurima nosse,

Fons hic inexhaustis uber inundat aquis.

Pro multis unus dat Plinius omnia nosse

Quæ cælum & terras & mare, Jæne, tenent.

Si legis hunc, Græcos legis omnes atque Latinos.

Nec

(a) Orat. pro Gallia p. 126.

(b) Ita legendum non C.

Nec tibi iusta deest Bibliotheca domi.

*Unus Grammaticus, Logicus, Geometra, Poeta,
Musicus, Astronomus, Rhetor, Arithmeticus.*

*Unus & Historicus, Pphysicus, Cosmographus unus
Pistor, & agrorum cultor hic unus erit*

*Quid multis? unus docet omnia: & ut tegit omnes
Cælum, sic cælum continet iste liber.*

Præter naturalium certe, quam titulo ipso promittit atque uber-
tim pandit Plinius rerum notitiam, discordiam concordiamque,
usus & effectus: præter historiam inventorum humani ingenii,
laboris luxurque, & variarum artium, passim gravissimas adsp-
ergit sententias, & iudicium de vanitate rerum humanarum morta-
liumque stultitia, speciatim deperditis Romanorum per opes mo-
ribus: Nec minus de mira sapientia ac provida arte, fidemque om-
nem superante vi naturæ, per quam Numen intelligi voluit. Itaque
licet Epicuri immersus erroribus, tamen ab Atheismi *εὐχέλματι* ab-
solvitur iudice Ulrico Zwinglio lib. de Providentia T. 1. Opp. 356.
Plinio eidem Historiam naturalem & Epistolas tribuit pro igno-
rantia illorum temporum Vincentius Bellovacensis lib. X. speculi
Hist. capite 67. A Georgio Agricola præfat. ad libros X. de natura
fossilium Plinius arguitur, quod *interdum haud observavit à diversis
scriptoribus unam rem duobus vel pluribus vocabulis appellari, inter-
dum contra res duas vel plures uno vocabulo.* Josephus Scaliger in
Scaligerianis primis pag. 85. *Accuratus Plinii lector deprehendet ip-
sum Plinium omnia, quæ ex variis auctoribus excerpbat, ordine lite-
rarum sive Alphabetico in sua digessisse adversaria, neglecto ordine
naturali qui potior erat.* Confer Salmasium p. 258. ad Solin. & Rei-
nesium III. 5. Var. Lect. Alia in diligentissimo illo viro notata vide
si placet in Dan. Guif. Molleri diff. de Plinio Secundo p. 20. seq.
Altdorf. 1688. 4. Non in omnibus obstringere se fidem suam, po-
tiusque ad auctores relegare plus simplici vice præ se fertur lib. VII.
c. 1. *qui dubiis, inquit, reddentur omnibus, modo ne sis fastidio Græ-
cos sequi, tanto majore eorum diligentia vel cura majore.* Adde VIII. 22.
*Sint ista, ut rerum Naturæ libuit, inquit II. 52. aliis certa, aliis dubia,
aliis damnanda: nos cætera quæ sunt in his memorabilia non omitte-
mus: & II. 98. ut nihil quod equidem noverim præteream.* Hinc æquius
de Plinio nostro iudicat Jo. Rajus Epistola ad Jo. Listerum, (a) ne
illos jam memorem, quorum testimonia, congeffit Jac. Pontanus
ib. V. *ἰστορίας* cap. 1. p. 142. & lib. 6. c. 10. p. 195.

IV. Index Scriptorum (a) qui in Plinii Historia naturali citantur .

Numerus major librum , minor caput denotat .

- A** *Aphilius IV. hunc Schotto memoratum neque ibi , neque usquam alioloco reperio .*
- L.** Accius five Attius Poeta , in Praxidica 18. 24. cum brevis admodum fuisset , maxima forma statuum in Camœnarum & de sibi posuit. 34. 5.
- Accius Plautus , vide Plautus .
- Acopas , vide Agriopas .*
- A**ta Triumphorum. V. 37. 2.
- A**ta Populi Rom. II. 56, 7, 53, 10, 2, 8.
- A**ta temporum Augusti 8. 13.
- Adimantus , 13.*
- Ædosthenes , vel Æglosthenes , vide Aglosthenes .*
- Ægyptiorum vana de antiquitate prædicatio , ut palam est. 35. 3. commentarii. 37. 5.*
- C.** Ælianus , vide Gellianus .
- Æ**lius Gallus de expeditione sua Arabica 6. 28.
- L.** Ælius Stilo 9. 35. & 8. 14. Præconinus dictus à patre præcone 33. 1, 37, 1.
- C.** Ælii lex in Stenium Statilium Lucanum 34. 6. Ælius (Jctus) 14. 15.
- M.** Æmilius. 9.
- Æ**milius Macer 9. 10. 11. idem ut videtur Æmilius Marcellus. 17.
- Æschines Medicus , 38. Atheniensis 28. 4.*
- Æschrius de agricultura 8. 10, 14, 15, 17, 18.*
- Æschylus Tragicus. 10. 3, 29. 37. 2*
- Æsculapius Medicus 33. 8.*
- Æsculapii schola (Astrologica) 7. 49.*
- Æsopus fabularum Philosophus . 36. 12.*
- Æsopus tragædus (non poëta sed) tragædiarum histrio 9. 35, 10, 51, 35. 12. qui amplas opes filio Claudi reliquit. 9. 35.*
- Æthiopum lingua astapus aquam signi-*

(a) Bernardus à Mallincrot in paralipomenis ad Vossium de Hist. Græcis p. 68. In catalogo auctorum Plinianorum quem affectum habeo , inter cetera cognita nec in-jocunda nec instructiva ostendere constitui convenientiam , & discrepantiam indicum cujusque libri qui operis illius primo libro comprehenduntur cum cujusque libri contex-tu. Hic Mallincroti catalogus nunquam lucem vidit . Andreas vero Schottus Ant- vverpiæ circa A. 1616. 8. separatim edidit Indicem Auctorum Plinii Majoris , ita digestum ordine alphabetico , ut primo Romani exhibeantur , deinde externi , ter- tio Medici , denique ii , qui in libro primo à Plinio in elencho auctorum nomi- nantur , sed in librorum ipsorum capitibus nusquam nominati occurrunt . Ego hunc Schotti indicem raro obvium ita lectori exhibeo , ut non modo suppleret sit & emendatus plurimis locis , collatis etiam Harduini ad indicem auctorum Pliniano- rum observatis , ac qui libros & capita ubi singuli appellantur annotare neglexit : sed etiam triplex series Schotti nullo lectoris dispendio ita sit in unam collocata , ut externi aliis litteris (currentes vulgo appellant) denotentur , Medicis adscri- ptum sit Medici nomen : ubi vero in solo elencho libri primi Pliniani , nec us- quam in capitibus ipsis sit scriptoris mentio , solus major numerus illius libri , quo usum se scriptore aliquo Plinius significat , nullus vero minor adscribitur .

- significat è tenebris profuente*, 2.9.
Agathocles 4, 2, 6, 12, 22, 12. *Cbius*,
 8, 10, 14, 12, 17, 18.
Agatharchides 7. 2.
Aglaosthenes 4. 12.
Agriopas Olympionicas scripsit 8. 22.
M. Agrippa orbem terrarum
 spectandum in porticu. propo-
 fuit, quod opus peregit Au-
 gustus 3. 2. ex destinatione &
 commentariis Agrippæ, quem
 errasse quis credat in tanta
 Viri diligentia, præterque in
 hoc opere cura. id. Citatur 3.
 1, 2, 4, 8. 10. 26, 4, 11, 12, 13,
 14, 16, 17, 22, 5, 6, 11, 27, 6, 1,
 13, 17, 27, 29, 30, 33, 9. Vir rusti-
 citati propior quam deliciis.
 Exstat certe ejus oratio ma-
 gnifica & maximo civium di-
 gna de tabulis omnibus signif-
 que publicandis, 35, 4,
Agrippina Claudii 7:
Alcaus 22. 22.
Alevas Philosophus nullus est,
 sed Alevas perinde ut Apollo-
 dotus, Androbulus, Asclepio-
 dorus, Aristodemus, Cepbiso-
 dorus, Daiphron, Democritus
 Damon Stratonicus Philosophos
 fecisse, hoc est simulacra ipso-
 rum sculpsisse vel pinxisse tra-
 ditur 34. 8.
Alexander Magnus prodidit, 6. 17.
Epistola Regis ipsius citantur. id.
Alexandri M. classium præfetti pro-
didere 9. 3. auctore Aristotele &
Alexandri M. militibus 10. 65. nisi
 comitatu rerum *Alexandri M. di-*
gnosci non potest, 6. 13. *Alexandri*
M. comites, 6. 17. 22.
Alexander Polybistor, vide Cor-
nelius.
Alfius Flavius 9, 12, 14, 15.
Amometi volumen privatim de At-
taçoris, Serum populo conditum
 6. 17.
Amphilobus Atheniensis 8, 10, 12.
 13, 14, 15, 17, 18, 16.
Anacreon Poeta 7. 7. 48.
Anaxagoras Clazomenius, 2. 58.
Olympiadis 78. 2. prædixit cæ-
 lesti literarum scientiam, quibus
 diebus saxum casurum esset è So-
 le. ibid. terra motum 2. 79.
Anaxilaus 19, 1, 21, 25, 13, 28, 11,
 30, 8. *Medicus*, 29, 31.
Anaximander Milesius 2, 4, 12, 18.
 25. obliquitatem Zodiaci obser-
 vavit Olympiade duodecexage-
 sima, 2. 8.
Anaximenes Milesius Anaximan-
dri discipulus primus horologium
sciathericum Lacedæmone osten-
dit, 2. 76.
Anaximenes 12. 13.
Anaxipolis Thasius, 8, 10, 15, 17,
 18. *Comicus*, 10, 4, 14.
Andreas Medicus 20, 21, 22, 23,
 31, 32, 35.
Androbulus scriptoribus à Sobotto
perperam accensus, vide su-
pra, Alevas.
Androtion qui de agricultura scri-
psit, 8, 10, 14, 15, 17, 18.
Annæus, vide Seneca.
Annalium memoria 2. 53. **Anna-**
libus notatum est, 8, 36, 51, 57.
 bis 10, 13, 21, 34, 6. Antiquissi-
 mis annalibus, 33. Erubescant
 annales qui bellam Civile tali-
 bus vitiis (luxuriæ) impuavere
 33, 11. ponam ipsius Annalium
 verbis 34. 6. vide L. Piso.
Annius Fætialis 16, 33, 34, 6, 36.
 Hh 2 An-

- Anteus Medicus* 12, 13, 28, 1.
Antias, vide *Valerius*.
Anticlides 4, 12, 7, 56, 12, 13.
Antigenes 5.
Antigonus Cymus 8, 10, 14, 15, 17, 18.
Antigonus Statuarius (*Carystius*)
de toreutice scripsit, 23. *condidit volumina de sua arte*, 34.
8. de pictura 35. 10.
L. Caelius Antipater 2, 67, 3, 19, 31, 2. 36.
Antipater 30, 16, 8, 5. *Sidonius poeta* 7. 51.
Antiqui, 8, 47, 49, 9, 17. &c.
Anisthenes de pyramidibus Egypti 36. 12.
Antistius Labeo 10. 14. *plura de eo* 35. 4.
Antonius Castor 20, 17, 21, 25, 2, 23. 27.
Antonius Musa Medicus 29. 6.
Apelles Thasius Medicus, 28, 8, 31. 32. 5.
Apelles Cons., pictor 35, 6, 7.
M. Apicius 8. 51. *ad omne lux ingenium mirus* 9. 17. *nepotum omnium altissimus gurgis* 10. 48.
Apion Grammaticus cymbalum mundi dictus à Tiberio præf. Plistonices 37, 55, 30, 2, 31, 32, 2, 35, 10. *de metallica disciplina scripsit*, 35. *de pyramidibus Egypti* 36. 12.
Apollinis Pyrbii oraculum 34. 6.
Apollodorus 6. 30, 35,
Apollodorus Citiensis Medicus, 4. 20, 21, 27, 29, 35.
Apollodorus Geographus (*Artemita Mesopotamenus*) IV.
Apollodorus Lemnius 8, 10, 14, 15, 17. 18.
Apollodorus Tarentinus Medicus, 20, 9, 21,
Apollodorus qui de odoribus scripsit, 12. 13.
Apollodorus de bestiis venenatis, 11, 25, bis. 20, 4, 21, 21, 1, 22, 7, 13, 21, 23, 17, 34.
Ab his diversus Apollodorus statuarius, diligentissimus artis & inimicus sui iudex, crebro perfecta signa frangens, dum satiari cupiditate artis non quit, & ideo insanus cognominatus, 34. 8. & *Apollodorus Asbencensis Olymp. 94. pictor*. 35. 9. *quem Medicis adscribit Schottus. Ejus versus in Zeuxin pictorem*, id. *Alius: invisurum aliquem facilius quam imitaturum. id. Apollonides* 7. 2.
Apollonius Pergamensis 8, 10, 14, 15, 17, 18.
Apollonius Medicus qui uisum scripsit, 27, 2, 28, 1.
Apollonius Pitaneus Medicus, 29, 30, 38, 2.
Apollonides Medicus 22. 22.
Julius Aquila de Hetrusca disciplina 11. 11.
Arabes Siby vocant, Græci apates 6, 28. *riphearma bordenum id. Emischabales, Camelorum opidum. id. Mariaba Cauratani ditissimos armento. Mulon, bypton*, 6. 29. *sapen, advenas* 6. 30.
Aratus 18.
Evantbes tradidit Arciadas scribere &c. 8. 22.
Arcefilans 36. 5.
Archelaus Rex Cappadocia 8, 90, 55, 9, 18, 37.
Archelaus qui de quibus scripsit 28.

IN PLINII HIST. NAT. Lib. II. c. 13. 489

- ius 18. 29. ad Antiochum Sy-
Regem.
emus Medicus, 12. 13, 29,
1, 35.
cbus Poëta 7. 29.
achus 6. 56. 7.
edes 2. 7, 37, 30, 33, 34, 8.
rtasse Archidemus. Schott.
as Tarentinus 8. 10, 14, 15,
8.
is Fuscus (Rhetor) Plinii
pore, 33. 12.
oras 36. 12. de pyramidi-
Egypti.
ider Atheniensis 8. 10, 14, 15,
le portentis 17. 25.
cbus Sicyonius. 5.
15 7. 2. Proconnesus 7. 52.
es Milesius 4. 12. bis. Tele-
discipulus 35. 10.
ulus 35. 11.
reon 5. 9, 13, 6, 29, 30.
rius 5. 31.
enes Medicus 29. 30, 34, 8,
11.
ison Medicus. 27. 4.
nachus Atheniensis 12. 1, 14,
1, 19, 19, 5, de conditura vi-
5.
nachus Solensis qui militari-
ripsit, & duodesexaginta an-
ibil aliud egit quam specu-
apes, 11. 9.
31. 11. 12. Medicus 34. 8. ita
oct.
ibanes Comicus 21. 6.
ibanes 8. 5. celeberrimus in
Grammatica 21. 6.
ibanes Milesius 8. 10, 14, 15,
8. (Varroni Mallotes)
cles Philosophus, 2. 25, 59,
1, 12, 5, 31, 7, 2, 56, 8, 10, 16,
30, 59, 9, 7, 23, 24, 25, 10, 12, 65,
11, 13, 52, 14, 15, 17, 18, 34, 28, 4,
7, 19, 30, 1, 16, 25, 12. quinquag-
inta ferme volumina præcla-
ra de animalibus, 8. 16.
Arruntius Medicus 3. 5, 6, 19, 1.
Artemidorus Epheſius 2. 108, 3, 4,
12, 23, 5, 6, 9, 31, 6, 13, 19, 28, 29,
33, 7. de pyramidibus Egypti
36. 12.
Artemon Medicus 28. 1.
Artifices qui compositis volumini-
bus condidere hæc (de statua-
ria) 34. 8. Vide in Antigono,
Menæchmo & Xenocrate.
Asarubas (an Asdrubas) 7. vixit ad-
huc cū Plinius scriberet 37. 2:
Asclepiades Medicus, 7. 11, 14, 7,
15, 20, 21, 22, 21, 23, 1. de dando
vino volumen, 23. 2. Asclepiadis
schola 14, 7, 20, 5, 35, 10.
Asclepiades tragædumenon scri-
ptor 7.
Asclepiodorus 35. Philosophus 34.
8. de ponderibus, & mensuris
35. 10.
Alconius Pedianus, 7.
Asinius Pollio 7. Orationes in
Plancum, præf. primus Biblio-
thecam dicando, ingenia ho-
minum rempublicam fecit,
35. 2.
Assyriorum lingua naarmalcha,
regium flumen, 6. 26.
Astynomus, 4 5. 31.
Atheniensium monumentis apparet.
8. 44.
Attalus Medicus. 28. 2. 31. 33.
Attalus Philometor Rex 8. 10, 11,
14, 15, 17, 18.
L. Attejus Capito 3. 4, 14, 15, 18,
2. 32.

- Arcejus Philologus** 4.
Atticus (Julius) 14. 15. 17.
T. Atticus (Pomponius) 7. 33.
 Ciceronis amicus edito de (eruditorum) imaginibus volumine 35. 2.
Auctores sunt 10. 26. 11. 21. ab auctoribus traditur 10. 20. habemus auctores 10. 35. tradendum putavere memoriz quidam. 10. 43. 75. plures; aliqui 11. 16. accipimus a multis 10. 66. Diligentiores tradunt 3. 18. auctores nostri (Romani) 5. 5. ut vetustissimi auctores prodiderunt. 34. 14. recentissimi 38. 8. auctores habeo in equestri ordine splendentes 10. 5. claros sapientiz auctores video mirari. 9. 60. auctorum inconstantia 6. 17. difficultatem afferet auctorum diversitas 6. 33. auctores quonam modo intellexerint miror 8. 37. Exstant commentarii auctorum, quos non equidem demonstrarim, quibus modis ex crystallo tingantur Smaragdi aliique gemmæ translucentes, 37. 12. auctorum neminem unum sequat, sed ut quemque verissimum in quaque parte arbitror. III. præf.
Aufidius 6. 9 Plinii à fine Aufidii Bassi historia præf. & 2. 53. 83. (alius ab hoc M Aufidius de quo 35. 3.)
Augustus Imp. 2. 25. 3. 2. 4. 12. 7. 14. 6. (supra, in Agrippa) descriptio Italiz ab eo facta 3. 5. Decretum, 18. 2. Acta temporum ejus 7. 13.
- Baton** mensor itinerum Alexandri (al. Bion) 5. 6. 17. 19. 7.
Babylonii 2. 77. 79.
Bacchius Milesius 8. 10. 14. 15. 17. 18.
Basilis 6. 29.
Bassus (Calpurnius) 16. 17. 18. 19. 21.
Bassus (Julius) de Medicina Græce scripsit 20. 21. 23. 27. 28.
Berosus, 7. 49. 56.
Bialcon 28. 19. *Harduinus leg. Dalion.*
Bibaculi lucubratio. præf.
Bion Solensis 6. 29. 30. 8. 10. 14. 15. 17. 15. 3.
Bion qui *ἰνὴν ὑπερβαίνει* (de herbarum virtibus) 28. 13.
Bocchus (Cornelius) 16. 40. 10. 23. 37. 2. 7. 9.
Bœus qui *ἰνὴν ὑπερβαίνει* scripsit 10. 3. idem Athenæo, & Antonino Liberali laudatus (male in aliis Boëthus vel Boëtius)
Borrys Medicus 13. 29. 30. 35. *Athenæus* 14.
M. Burtus 36. 3. ejus Epistolæ 33. 3.
Butorides de pyramidibus Ægypti 36. 12. (al. Bucorides.)
Bythus Dyrrhachenus, 28. 7.
Cadmus Milesius primus profam orationem condere instituit, 5. 29.
Cæcilius Medicus 28. 29. 4.
M. Cæcilius Rufus Orator, 7. 49.
Cæcina qui de Hetrusca disciplina scripsit 2.
Cælius, vide Antipater.
Cæpio 21. 4.
Cæsar Dictator 3. 3. de astris Græcæ 18.
Cæsentius qui *ἰνὴν ὑπερβαίνει* scripsit 19.

- Calippus Cyzicenus**, 18.
Calliorates, 3. 5.
Callidemus, 4. 12.
Callimachus 4. 5, 6, 7, 9, 10, 11, 21.
Hecale, 22. 22.
Callimachus Medicus decoropis,
 21. 25, 13, 26, 8.
*alius Callimachus sculptor, semper
 calumniator sui, nec finem habens
 diligentiae, ob id cacize technos
 appellatus, in quo gratiam om-
 nem diligentia abstulit.* 24. 8.
Calliphanes, 3. 5. 7.
Callisthenes, 2. 12. 13. Historicus
 36. 5.
Callistratus 27. 3. 7.
Canonica ratio Astrologorum, 2. 17.
Calpurnius, vide Bassus.
Calvius Domitius, 18.
C. Licinius Calvus Orator, 7, 49,
 33, 11, 34, 1, 8.
**Carminum sales in permixta
 statuarum capita**, 35. 2.
Carmen honori Apis anni solitans.
 8. 46.
Carvilius Pollio, prodigi & sa-
 gacis ad luxuriam instrumenta
 ingenii 9. 11, 34, 11.
Cassellius J. C. C. infra, in Vol-
 catio.
Cassius Dionysius 11. 15.
Cassius Hemina 12. 13, 13, 18, 2,
 19, 1, 32, 2.
Cassius Severus Parmensis, 31. 2.
Cassius Severus Longulanus 35.
**Cassius Silanus Germanici pre-
 ceptor**: 34. 7.
Cassor, vide Antonius.
Cassitius qui scripta scripsit, 19.
M. Cato Censorius, 3. 5, 11, 14, 15,
 17. *ter* 19, 20, *bis*, 7, 30, 8, 11,
 14, 19, *et* 32, 20, 15, 7, 8, 15, 18, 16,
 38, 17, 5, 9, 11. *ter* 14, 15, 16, 18,
 22, 23, 28, 18, 3, 5. *bis*, 7, 16, 17,
 19, 26, 28, 29, 19, 20, 21, 1, 25, 2,
 28, 22, 34, 8, 36, 23. **Catonis**
in censura vocationes, 34.
6. de militari disciplina, pref.
ad Filium 7. 5. *Annales* 8, 5.
Q. Catullus poeta, Plinii con-
 terraneus *pref.* 28, 29, 26, 6,
 37, 6.
Celsus, vide Cornelius.
Censoriarum legum paginae, 3.
 57, 57. **lex Censoria** **stimulo-
 rum aurifodinae** 33. 4.
Choreas Aethiencis 8. 22, 13, 14,
 15, 17, 18, 20, 23.
Charistus, vel Charistens 14. 15,
 17. 18.
Chaldaeorum ceremonia 37. 7.
Chares 12. *(sub male quidam Cha-
 rax.)* 13, 37. 2. **Mytilenus**.
Chilo Laedemonius 7. 32. 53.
Chiron Medicus 25. 4. **Chironis di-
 scipulus Achilles quid invenit**.
 26. 5. **Telephum sanavit** 34. 15.
Chronicorum error non dubius
 35. 9.
Chrysermus 22. 22.
Chrysippus Philosophus 29.
**Chrysippus Medicus, Erasistrati
 Magister** 20. 3, 9, 10, 11, 12, 21,
 22, 22, 26, 2, 29, 1, 30, 11.
Cicero 7, 2, 21, 30, 9, 13, 3, 14,
 17, 18, 22, 17, 5, 18, 25, 29, 4, 30,
 15, 31, 1, 33, 4, 34, 8, 35, 2, 36, 6,
 2, in **Verram** 34. 2. *extra om-
 nem ingenii aleam positus
 pref. cum de Rep. scriberet:
 id. Ciceroniana simplicitas, in
 libris de Rep. Platonis Comi-
 tem se profiteretur: in Conso-
 latione filii Crantorum, in-*
 quit,

- quit , sequor , item Panætium de officiis , quæ volumina ejus ediscenda , non modo in manibus quotidie habenda nosti . *id.*
- Claudius Cæsar** , 5, 10, 6, 9, 11, 27, 13. ejus *Historiæ* 12. 17.
- Clemporus Medicus** 22. 22.
- Cleobulus** 4. 5, 31, 13.
- Cleophantus Medicus** 20, 5, 21, 24, 16.
- Cleostratus II.** 8. *figura zodiaci & prima arietis & sagittarii reperit.* *id.*
- Clitarchus** 6. 13, 31, 7, 2, 12, 13. *celebratus auctor, filius Dionis* 10. 49. *Tibecopompo proximus* III. 5.
- Cæranus Philosophus** II.
- Columella** 8. 41, 11, 14, 15, 17, 17, 9, 19, 21, 18, 7, 30, 19, 5.
- Comiades de conditura vini** 14. 9. 15. (al. *Comiades* vel *Coriades.*)
- Corbulo (Domitius)** 5. 6.
- Cordus (Cremutius)** 7. 10, 26, 16.
- Cornelius Alexander , polyhistor.** III. 17, 4, 5, 6, 7, 48, 9, 35, 12, 13, 22, 16, 5, 37. *de pyramidibus Ægypti.* 36. 12.
- Cornelius Bocchus** 37. 2. vide *Harduin.* pag. 364.
- Cornelius Celsus** 4. 2, 7, 8, 10, 53, 11, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 4, 21, 30, 23, 27, 13, 28, 29, 31.
- Cornelius Cethegus** 27. 15.
- Cornelius Nepos II.** 67. II. *pro-æm.* & 17. 18, 19, 4, 12, 5, 5, 6, 2, 11, 31, 7, 9, 17, 39, 10, 23, 12, 13, 16, 17, 33, 11, 35, 3, 36. *audacissime credidit.* 5. I. *obiit Augusti principatu* 9. 39. *Padi accola* 3. 18.
- Cornelius Valerianus** 8. 10. 2. ubi apparet scripsisse post ultimum *Tiberii annum* 14. 1.
- Corvinus Messala** , vide *Messala.*
- Coruncanus** 8. 51.
- Cotta Messalinus** 14. 15.
- L. Crassus Orator** , 9. 54, 33, 11, 34, 3, 25, 4, 26, 3.
- M. Crassus Orator** 15, 29, 25, 4.
- Crates Grammaticus Mallotes** 4. 12, 7, 2.
- Crates (Pergamenus)** 7.
- Cratæus Medicus** 21. 25, 5, 6.
- Cremutius** , vide *Cordus.*
- Critodemus (Astrologus)** 2. 7. 56.
- Criton** 18.
- Ctesias Cnidius** 2. 106, 7, 2, 8, 21, 31, 2, 37, 2.
- Curio** , *Pater* 3.
- Dalio Medicus** 6. 29. *berbarius* 20, 17, 21, 28.
- Damastes (al. malè Damascenus 4.)** 5, 6, 7, 48.
- Damion Medicus** 20, 9, 21, 34, 19.
- Damon (idem fortasse cum superiore)** 7.
- Deculeo** , vide *Eculeo.*
- Demetrius Physicus** 8. 17, 28, 36, 12.
- Demetrius Phaleræus .** *statuæ* 360. *ei positæ ab Atheniensibus* 34. 6.
- Demetrius de pyramidibus Ægypti** 36. 12.
- Democedes Medicus** 12. 13. (al. *minus bene Democelides*)
- Democles** 12. 35.
- Democrates** 25. 8, 26, 7.
- Democritus** 2. 7, 7, 55, 8, 17, 9, 10, 49, 11, 24, 12, 13, 14, 20, 15, 16, 17, 3, 10, 18, 6, 17, 26. 19, 20, 21, 24, 17, 25, 2, 26, 4, 28, 13, 16, 28, 6, 8. 29, 4, 30,

- 31, 32, 5, 34, 8, 35, 37, 5, 10.
Demodamas Selenci & Antiochi Regum dux, quem maxime sequimur in his 6. 16.
Demosthenes summus Græciq̄ Orator 33. 1.
Demosthratus 37. 2. *in historia* 37. 6.
Demoteles de pyramidibus Ægypti 36. 12.
Diagoras Medicus 12. 13. 20. 18. 21. 35.
Dicæarchus vir imprimis eruditus, Regum cura permensus montes, ex quibus altissimum prodidit Pelion, 2. 65, 4, 5, 6.
Dicæches Medicus 20, 5, 9, 21, 27, 23, 2, 24, 16.
Dino Clitarchi, celebrati auctoris pater 10. 49.
Dinobares 5. 10.
Diocles Medicus Carystius 20, 3, 5, 6, 9, 14, 20, 23, 21, 11, 31, 23, 1. 24, 17, 19, 26, 2, 37, 3.
Diodorus sapientiæ Dialecticæ Professor, 7. 53.
Diodorus Prisenæus 8. 10, 14, 15, 17. 18.
Diodorus Medicus 29. *in Empiricis* 20. 12.
Diodorus 30. *Syracusanus* 3. 5. *apud Græcos desit ungari Diodorus & βιβλιον historiam suam inscripsit, præf.*
Diodorus 24. 16. *Betronius, Medicus,* 21. 25. 9. *ἀρτολόγος* 12, 20. 8.
Diognetus mensor itinerum Alexandri 6. 17. 12. 13.
Dion VI. 29. 30. *Colophonius* 7, 10, 13, 14, 15, 17, 18.
Dionysodorus Musicus 37. 1.
Dionysodorus Melius, Geometrica scientia nobilis, ejus Epistola ad Superos scripta inventa in sepulchro, 2. 109. *Critie discipulus,* 34. 8.
Dionysus 4, 12, 5, 31, 20, 3, 9, 22, 22, 35, 10, 36, 5. *de pyramidibus Ægypti* 36. 12. *Dionysus à Philadelpho missus* 6. 17.
Dionysus Medicus. 12. 13. 21.
Dionysus Sicilia tyrannus accepto victoriæ Tragicæ nuncio obiit, 7. 53.
Sallustius Dionysus. 31.
Dionysius terrarum orbis situs recentissimus auctor, quem ad commentanda omnia in Orientem præmisit Augustus, ituro in Armeniam majore filio, 6. 27.
Dionysius qui Magonem transfudit, 8, 10, 11, 14, 15, 17, 18.
Dionysius Sallustius, vide Sallustius.
Diophanes ex Dionysio (Magonis interprete) epitomen fecit, 8, 10, 14, 15, 17, 18.
Diophanes Nizæensis, 10.
Diosimus Thebanus 28. 7.
Diyllus (male in aliis Duillius) 7.
Domitius Cæsar sive Domitius Nero carmine ad Poppæam, 37. 3.
Domitius Calvinus 11.
Domitius Corbulo 5, 24, 6, 8.
Domitii Pisonis dictum, thesaurus oportet esse, non libros, præf.
Dorotheus Atheniensis 12. 13. 22. 22.
Dosiades 4. 12.
Dositheus (Astrologus) 18.
Dossenus 14. 15. *Mundus* 17.
Duillius, vide Diyllus.
Duris Samius 7, 8, 40, 12, 13, 34. 8. qui

- 8, qui de toreutice scripsit, 34.
de pyramidibus Aegypti 36. 12.
- Decius Eucleo. 10. 35. 10.
- M. Egnatius Calvinus Alpium
praefectus, 10, 48.
- Elephantis 28. 2.
- Empedocles 11, 30, 1, 36, 27.
- Endymion Astronomus, Luna phaenomena primus observavit 2, 9.
- Q. Ennius 7, 28, 18, 8, 35, 4.
- Epbippus 12, 13.
- Ephorus 4, 12, 22, 5, 31, 6, 31, 7, 48.
contra eius theorematum (leg.
ἐπιπύματα) scripsit Straton, 7.
- Epicarmus Medicus, 10. 9.
- Epicuri vultus gestatus per cubi-
cula 35. 2. Natali ejus, vice-
sima luna sacrificatum, feria
icadit omni mense custodit ab
his qui se ne viventes quidem
nosci volunt (i. e. ab Epicureis,
secundum illud, ἀπέ βίβας.) id.
- C. Epidius, 17. 25.
- Epigenes Gnomonicus 2.
- Epimenides Graecus, 7. 52.
- Epigenes Rhodius 7, 49, 56, 8, 10.
14, 15, 17, 18, 31, 3.
- Erasistratus Medicus 11, 14, 7, 15,
20, 25, 21, 28, 22, 23, 24, 16.
- Eratosthenes 2, 74. in omnium
quidem litterarum subtilitate
& in hac utique (Cosmo-
graph.) praeter ceteros sol-
lers, quem cunctis probari
video, 2, 108, 3, 5, 5, 6, 7, 9, 30,
31, 6, 1, 13, 17, 22, 24, 28, 29, 12.
22, 22. diligentissimus, 5, 6.
- Erinna carmina in Myronis cica-
dam & Iocustam, 34.
- Evagoras Thasius, (leg. Eva-
gon.) 8, 10, 14, 15, 17, 18.
- Evantbes inter auctores Gr-
corum scriptus, 8. 22.
- Evax, Rex Arabum 28. 2.
- Euclides 22. 10.
- Eudemus 18. 25.
- Eudicus (historicus) 131. 2.
- Eudoxus, 2, 47, 4, 5, 6, 31, 9
30, 1, 31, 2. alius Eudoxus
zicenus, de cuius naviga-
2. 67.
- Euenor 21. 31.
- Eubemerus de pyramidibus
pti 36. 12.
- Eumachus Siculus Medicus 4.
- Eunicius Mytileneus 33. 12.
- Euphorbus, Juba Medicus
Euphorbia herba, privati-
dicatum volumen, 5. 1.
- Euphrator Isthmicus 35. 11.
- Euphronius Medicus Ate-
10, 11, 12, 13, 14, 19, 15, 17, 1
conditura vini 14. 19.
- Euripides 37. 2.
- Fabianus Papyrius 2, 47, 10
9, 8, 11, 12, 4, 13, 15, 17, 18,
28, 28, 4, 36, 15. male in qu-
dam eddit. Favonius Fabi
8. 51.
- Fabius Dossenus Poeta 14.
- Fabius Pictor, 7, 7, 8, 22, 1
14, 15. in Annalibus 10, 24
- Fabius Vestalis 70. 36. qui d-
stura scripsit. 35.
- Fabricius Tuscus 3. 4. 6.
- G. Fannius Consulis lex, 1
cum annis ante tertium
lum Punicum 10. 50.
- In fastis illustris Servilla
lia 34. 12.
- Favonius, vide Fabianus.
- Fenestella (Lucius) 8, 7,
17

14, 15, 13, 35 qui obiit
 Anno Tiberii Cæsaris prin.
 u. 38. 11.
 vide Antæus.
 vide Nigidius.
 qui ~~amplius~~ scripsit 19.
 Alfius 9, 8, 12, 14, 15.
 vius Annii F. scriba Ap-
 ceci A. U. C. 449. publica-
 ries fastos, 33. 1.
 36.
 legati Epistola ad Augu-
 9. 5.
 vide Sulpicius.
 us (Historicus) 3. 12.
 (Cneius) 7-53. 56.
 niel Cæsaris earmen in
 in quem Augustus tumu-
 onoravit, 8. 42.
 is Medicus 20, 25, 31, 28,
 3, 24, 16.
 Medicus, 22. 22.
 Leontinus statuam soli-
 ex auro sibi Delphis Olymp.
 osuit, tantus erat docen-
 ratorie questus, 34. 4.
 anus, vide Junius.
 s, (Schotto Gracula)
 Turranius.
 iracia Olympici 4. 5.
 amplius auctores Græci
 dere de ventis observatio-
 2. 46.
 bes Græci, 2. 65. pudet à
 is Italia rationem muta-
 16.
 ibus Græcorum est monu-
 is, 8. 44.
 vanitas, 3. 26. Mirum est
 procedat Græca garulitas,
 n tam impudens menda-

ciunt est ut teste careat, 8. 22.
 portentosa Græcia mendacia,
 4. 1. Græcia fabulosis 4. prog. m.
 Græcinus, vide Julius.
 Peryerfa Grammaticorum sub-
 tilitas, 35. 3.
 Granus Medicus, 28. 4.
 Grynus Massiliensis, (al. Crinas)
 Medicus & Astrologus, 29. 1.
 Gylussa Regulus 8. 10. Polybio
 ο Γυλοσού τῶν Νομάδων βασιλεύς,
 lib. 31. excerpt.
 Hanno Pænorum Imperator 6. 31.
 Carthaginis potentia florente
 circumvectus à Gadibus ad fi-
 nem Arabie, navigationem eam
 prodidit scripto, sicut ad ex-
 tera Europe nascenda missus
 eodem tempore Himilco II. 67.
 Fuere & Hannonis commonta-
 rii, Punicis rebus florentissi-
 mis explorare ambitum Africæ
 jussi, quam secuti plerique è
 Græcis, nostrisque. 5. 1.
 Harpalus 18.
 Harpocrates male scriptoribus à
 Schotto vacansitus ex 23. 3. vi-
 de Illustris Cuperi Harpocra-
 tem p. 24.
 Heontius Milesius 4, 13, 5, 6, 18,
 volumen de Hyperboreis, 6. 17.
 Hegefas 7. Maroneus 8.
 Hegefidemus Cytibnius, 9. 8.
 Heliodorus de Atheniensium ana-
 thematis, 33, 34, 35, 8, 36, 5.
 Helladium ex 4. 12. à Schotto me-
 moratum nullam reperio.
 Hellanicus 4, 12, 5, 6, 7, 48.
 Heraclides 4, 20, 21, 35.
 Heraclides Ponticus 7. nobile vo-
 lumen Heraclidis septem diebus
 fœmina

- femina exanimis ad vitam revocata*, 7. 52.
Heraclides Medicus, 12, 13, 20, 5, 17, 22, 7.
Heraclides Tarentinus, 12. 13.
Hermippus 30. 1.
Hermodorus Epheſus, legum quas Decemviri ſcribebant interpreſes 34. 5.
Hermogenes 33. 7.
Hermotimus Clazomenus 7. 52.
Herodotus. II. 5, 9, 13, 7, 2, 8, 3, 12. 4, 17, 19, 13, 19, 36, 12. *Herodoto ſi credimus* 2. 85. *Tburriis ſcripſit*, 12. 4.
Herophilus Medicus, *Medicine vates*, leges metricas modulorum pulſus deſcribit, miranda arte ob nimiam ſubtilitatem deſerta, 11, 37, 25, 2, 6.
Hefiodus 7, 48, 10, 63, 11, 14, *Proem.* 15, 16, 8, 17, 18, 24, 25, 21, 7, 17, 20, 22, 22, 23, 1, 25, 2, 28, 6.
Hetruſca diſciplina 10. 15. *infra*, Tuſci.
Hiceſus de conditura vini, 14. 19, 15. *Medicus* 21, 22, 16, 27, 4.
Hiero rex, 8, 10, 14, 15, 16, 17, 18.
Himilco y. vide in Hannone.
Hipparchus II. 12, 13, 26, 77, 108. 5, 6, 18. *Utriuſque ſideris*, *Solis & Lune curſum in ſexcentos annos præcinnit*, *menſes gentium dieſque & horas ac ſitus locorum & viſus populorum* 2. 12 13. *nunquam ſatis laudatus, ut quo nemo magis approbaverit cognationem cum bomine ſiderum*. II. 26. *in coarguendo Eratoſthène & in reliqua omni diligentia mirus*, II. 108.
Hippocrates princeps Med 7, 51, 11, 18, 7, 20, 4, 6, 9, 13, 22, 21, 22, 13, 23, 24, 24, 16, 26, 2, 8, 12, 15, 28, 5, 29, 36, 27.
Hippoxax Poeta 36. 15.
Q. Hirtius, 19.
Adſicit Hiſtoria, 33. 4.
Homerus princeps literarum 6, 47, 85, 3, 5, 6, 10, 4, 5, 7, 8, 8, 9, 30, 32, 7, 49, 8, 48, 9, 31, 3, 49, 13, 14, 16, 14, 4, 16, 4, 15, 9, 18, 6, 7, 10, 19, 1, 21, 4, 7, 12, 21, 25, 2, 4, 7, 26, 9, 28, 2, 23, 1, 6, 32, 11, 33, 1, 4, 7, 34, 16, 310, 36, 14. *deſiderium non tui vultus*, 35. 2. *ut caveam Homeromastiſtes*, præf. *Jomeri ſepulchro veneranda*,
Horatius Flaccus 18. 32.
Hortenſius Orator 9, 55, 10 34. 8.
Horus 29. 30. 37. 9.
Hoſtanes 28. 7. 19. 30. 1. 2.
Hyginus III. 4, 5, 6, 10, 11, 124, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 1, 19.
Hylas externorum de angustrii ritiffima ſcripſit 10. 16.
Jacchus 37. 10.
Iceſus Medicus 20. *vide Iſus*.
Icetidas Medicus 28.
C. Ictius 36.
Inſcriptio è trophæo Alp 3. 20.
Interdictum Patrum, *meſodinis Italiæ parci jubet* 20. 33. 4.
Jollas Medicus 12, 13, 20, 18, 234. 10. 35.
Iſchemon male ſcriptoribus

- cenferur à Schotto ex 25. 8. cum fit herbae nomen.*
- Isidorus Characenus** 2, 108, 3, 4, 4, 16, 23, 5, 6, 9, 30, 31, 32, 6, 33, 10.
- C. Cæcilius Claudii Isidori divitis testamentum** 33. 10.
- Isigonus Niceensis** 7. 2. & 12. (ubi al. Isidorus 13.
- Ismenias** 37. 6. 7.
- Iba Rex Mauritanie, pater Ptolemei, studiorum claritate memorabilior quam regno** 5. 1. *ad Cajum Cæsarem volumina de expeditione Arabica.* 5. 27. *ad Cæsaris Augusti filium* 12. 14. *diligentissime persecutus est hæc* 6, 29, 5, 1, 9, 16, 23, 26, 27, 28, 29, 31, 32, 6, 8, 3, 5, 13, 30, 42, 9, 35, 10, 44, 12, 14, 17, 13, 15, 14, 15, 24, 25, 7, 28, 31, 2, 32, 33, 4, 7, 35, 6, 36, 37, 2, 5, 8.
- Iulius Aquila, vide Aquila.**
- Iulius Atticus, 17. 12. vide Atticus.**
- Iulius Bassus, vide Bassus.**
- J. Julius Cæsar, 9, 35, 13, 3, 14, 4, 18, 25, 26, 28. supra Cæsar.**
- Iulius Græcinus qui Cornelium Celsum transcripsit. 14, 2, 15, 16, 17, 18.**
- J. Julius Medicus 7. 53.**
- Iunius Gracchanus à C. Gracchi amicitia dictus 33. 2.**
- Iabeo, 10. 14. vide Antistius.**
- Iaberius poeta mimorum 9. 17.**
- Iacyses Philosophus 10. 22.**
- Lais 28. 7.**
- Largus, lege C. Valgius.**
- Lenus Pompejus 14, 15, 20, 23, 27. Pomponius Læneus editor 21.**
- Lex Papyria 33. 3. Clodia id.**
- Licinius, vide Calvus.**
- Licinius Macer 19, 21, 28, 29, 30, 32, 1, 2.**
- Licinius Mucianus III. 5, 6, 12, 5, 5, 9, 24, 31, 6, 7, 4, 48, 8, 3, 50, 54, 9, 8, 18, 25, 30, 9, 59, 11, 37, 12, 1. ter Consul II. 103, 111, 5, 8, 3, 13, 15, 20, 22, 6, 36, 18.**
- Litterarum pugna & vulgi. 2. 65.**
- T. Livius II. III. 19, 6, 7, 34, 2, autor celeberrimus in historiarum suarum quas repetit ab origine Urbis volumine, præf. Livius filius. V.**
- Lucilius poeta 8. 48. primus condidit styli nasum. præf.**
- T. Lucretius 10.**
- Lyceas Naucratis 36.**
- Lycus (Historicus) 12. 13. 31.**
- Lycus Neapolitanus Medicus. 20, 20, 31, 2.**
- Lyfimachus de agricultura 8, 9, 10, 14, 17, 18, 25, 7, 28.**
- Macer, vide Æmilius.**
- Mæcenas 8, 43, 9, 8, 32. 37.**
- Mago Carthag. 17, 10, 11, 18, 22, 18, 6, 10, 21, 17, 27. vide in Dionysio & Diophane.**
- Magorum infanda vanitas de gemmis plura incredibilia prodentium. 37, 3, 9, 10. Chelonica portentosissima magorum Mendacis id. Magorum vanitates & Pythagoricorum 22. 8.**
- Magi Parsborum. 37. 9.**
- Mallores, vide Crates, & Philistides.**
- Mamilius (Schotto male Manlius) Sura, 8, 10, 10, 17, 18, 16, 19.**
- Manilius (Schotto male Manius) Sena-**

- Senator 10. 2. diligentissimus togatorum, ille maximis nobilibus doctrinis doctore nullo, scripsit A. U. C. 656. P. Licinio & Gn. Cornelio COSS.
- Marcion Smyrnaeus Medicus. de simplicibus effectibus* 28. 4.
- Marii Gratidiani lex de pondere æris signandi 33. 9.
- Marsus (Domitius) Poeta 32.
- Marsyas Macodo* 12. 13.
- Masurius Sabinus 7, 5, 43, 10, 7, 14, 15, 29, 30, 16, 44, 18, 21, 28, 9.
- Valerius Maximus 7. 33.
- Medis sagitta tigris dicitur* 6. 27.
- Medici, quod pace eorum dixisse liceat, in tantum à conficiendis medicaminibus absunt, quod esse proprium medicinæ solebat, ut pars major ignorent & nomina. Nunc quoties incidunt in libellos, componere ex his volentes aliqua, hoc est impendio miserorum experiri cōmentaria, credunt se plasiq̄, omnia fraudibus corrūpenti 34. 11.
- Medius Medicus* 20. 21. *Reinesius* 2. 6. *Var. Lect. legit Plistonico Medico.*
- Megasthenes* 5. 6. 17. 19. 22. 7, 2, 8, 14.
- Meges Chirurgus*, 22. 7.
- Pomponius Mela 3, 4, 5, 6, 8, 12, 13. 21. alius 19, 6.
- Melampus*, 10. 49.
- Melanthius Pictor* 35.
- Melor, vide Umbrius.
- Melissus (a) 7, 9, 10, 11, 35.
- Menachmus* 4, 12, 13, 34, 8. *Statuarius*, scripsit de sua arte 34, 8. *de torontice*, 33.
- Menander Comædus*, 13, 30, 1, 31, 32, 7, 37, 7.
- Menander* 30. qui *Alexandria* scripsit 19, 20, 21, 27. qui de *torontice*.
- Menander Princensis*, 8. 11.
- Menander Heracleotes*, 8. 11.
- Reinesium* p. 127. *Var. Lect.*
- Menecrates Poeta* 8. 11. 7.
- Menephon* IV. lege *Xenophon*
- Mercurius* 25. 5.
- Messala Corvinus 9.
- Messala 7. 26. *Orator*, 33, 33, 35.
- Verba ipsa Messalæ senis ponit 34. 13. ejus de familiis Volturna, 35. 2. ubi eum ab *Me* oratore distinguit. Alius *Val. Maximus Messala* de 35. 4.
- Messalinus Cotta, Messalæ toris F. 10. 22.
- Messalus Rufus, 7. 52.
- Metellus Scipio, 8. 29. *Or contra Catonem* 8. 48.
- Meto* 18.
- Metrodorus Scepsus*, *Philphus*, 3, 16, 5, 31, 7, 8, 14, 2, 35, 11, 37, 2, 4. cui cognomen (*παλαις*) à *Romani* nominis inditum est 34. 7.
- Metrodorus* 4, 5, 6, 28. *alius q̄ architectonice*, 35.
- Metrodorus Medicus*, 20, 37, 2
- Miction Medicus*, 21. *Smyrnaeus*
- Miletus*, 28. 1.
- Mitridates*, 37. 2.
- Mnaseas*, 37. 2.
- Mnesigoron* 7. 56. vide *Rein* 6. *Var. Lect.*
- Mnesis Medicus* 12. (*ut mal senis*) 13. 21.

Mn

(a) C. Cilnius Melissus, libertus Mæcenatis, de quo Nic. Heinsius ad *Or. Ponto* IV. 16. 30.

- beus Medicus de coronis* *Nymphodorus Syracusus* 5, 7, 2,
 7.
 im in monumenta est. *Obsenis* vide *Mnesis Medicus*.
 i. *Oenopides (Cbius)* 18.
on. 19. 5.
us 2, 3, 8, 9, 10, 11, 12, 13,
 31, 2, 33, 35, 36. ter. Con-
 14. 7. vide, *Licinius*.
s augur. 10. 7.
s. 21, 7, 20, 25, 2.
us (Lesbius) 3, 7, 4, 12, 5.
bus 6. 12. 13. *Nearchi & O-*
rissi navigatio nec nomina
t mansionum nec spatia. 6,
 24, 26.
os. 2, 23, 7, 49.
lemus qui *μελιτροπυκά.* 11.
 , vide *Cornelius*.
is Imp. carmen, quo *Pop-*
capillos succina appella-
 37. 3.
is exploratores. 6. 29.
ler 8, 10, 11, 20, 21, 27, 19,
 1, 32, 36, 37, 2, 7.
ius. 31.
 35. 4. pictor. 37. 2. (Schott.
eas.)
ilus. 12.
achus Muscus. 37. 1.
s Niger, qui Græce de *Me-*
ta scripsit 12, 13, 14, 15, 16,
 1, 20, 21, 23, 27, 28, 29, 30,
 33.
 , vide *Trebius*.
us *Figulus* 6, 34, 7, 15, 16, 8,
 7, 9, 62, 10, 14, 17, 35, 11, 28,
 6, 6, 29, 4, 30, 10.
 154. 13. *Schott*.
ris plurimi 3. 5.
Pompilius, Rex Rom. 2,
 13, 13.

Nymphodorus Syracusus 5, 7, 2,
 34, 10, 35.
Obsenis vide *Mnesis Medicus*.
Oenopides (Cbius) 18.
Olympias Thebana. inter Medicos
 20, 21, 28, 19.
Olympicus 37.
Olympiodorus 12. 13.
Onciscritus Astypaleus, Alexan-
dri Magni dux & classis prefe-
ctus 2. 73. *circumvectus medi-*
terranea Persidis ex India 6.
 22, 23, 26, 7, 2, 10, 12, 8, 13,
 14, 15, 18. *Vide supra in Onc-*
scrito.
Opbelion Medicus 20, 5, 21, 22,
 22.
Opilius (al. Ophilius) Medicus.
 28. 4.
M. Opilius Hilarus, comædia-
rum histrio 7. 53.
Oppius 11. 45.
Oraculum 8. 41. &c.
Oratorum laudibus celebrata
Iphigenia Timanthis pictoris.
 35. 10.
Orchomenus. 25. 7. *Schott*.
Orpheus vates ex Sithoniis Thra-
ciæ 4, 11, 20, 5, 21, 25, 2, 27, 28,
 29, 20, 1. *qui diuinit scripsit* 28.
 (al. *Diopbios, vitiose.*)
Ostbanes. 30. 1.
Ostbanes secundus, ibid.
Ovidius Poeta 18, 29, 30, 4, 31, 2,
 32, 2, 11.
Pacuvius Poeta, Ennii foro-
re genitus, pictor clariorem
eam artem fecit gloria sce-
næ. 35. 4.
Pampbila in Ceo reperit texere ve-
stem bombycinam. 11. 22.

- Panætius* 5. 6. eum Cicero secutus de Officiis. *præf.*
Pantomimus Mythicus. 7. 53.
Papyrius rerum naturæ peritissimus. vide *Fabianus*.
Parmeniscus. 18.
Parrhasius 35. 9.
Pasiteles qui admirabilia opera scripsit. 33. 35. 36.
Patrocles VI. *præfectus classis Seleuci & Antiochi*. 6. 17.
Paulinus Sveronius V. *Stoicus*. 11.
Paulus Sergius II. 18.
Pedianus, vide *Asconius*.
Pelops 31.
Periander 5. 9. 25.
Petofiris 2, 23, 7, 49.
Petricus. 19. *Medicus* 20. 21. *al.*
Petrojus.
P. Petronius, eques, *præfectus Ægypti* sub Nerone. 6. 29.
Petronius Medicus, vide *Diodorus*.
Pbanias Physicus. 21.
Pbemonoe Apollinis filia 10. 3.
Pbercydes Syrius 2. 51. *Pythagoræ doctor*, *terramotum prædixit* 2. 79.
Philarchus, vide *Phylarchus*.
Philemon 4, 13, 10, 37, 2, 7.
Philinus affectator Sapientiæ 8. 17.
Philinus Cous, Medicus. 20. 21.
Philippus (Astronomus) 18.
Philibiscus Thasius, *cognomento Agrus quod in desertis apes coleret dictus, de apibus* 11. 9.
Philistides Mallores 4. 12. 22.
Philistion Medicus 20. 21.
Philibiscus 8. 42.
Philocares. 35. 4. (*Schotto Philocrates pictor.*)
Philomenes 37. 2. 7.
- Philometor Rex*, vide *Artaxerxes*.
Philonides Medicus 4. 5.
Philopator. 29.
Philostephanus 7. 56.
Philozenus Poeta 37. 2.
Phylarchus 7, 2, 8, 42, 10, 7.
Pictor Medicus, (*fortasse*) 29. 6. *Schott.*
Pindari sublimis os. 2. 22.
Pisonis Frugi testamenti 2. C. *Pisonis Censorii Commentariorum*. 13.
L. Piso. 2, 3, 19, 8, 6, 12, 13, 15, 29, 16, 17, 25, 18, 6, 33, 2, 34, 3, 5, 6, 36. *gravi primo Annalium*. 2. 53.
Planci dictum, cum mori nisi larvas luctari. præf.
Plato, si *Platoni credimus de Atlanta Insula* 11. 17. *& Critia*. 30. 1.
M. Accius Plautus, Comicus 13, 15, 18, 11, 15, 19, 29.
Plinius, vide supra p. 464. *cut in rebus Neronis emus*. 2, 83. 103.
Plistonius Medicus 20. 21. *tasse* 36. *nisi legendum Apollonice ut* 37. 5.
Pollio, vide *Asinius*.
Polybius 3, 5, 4, 12, 22, 23. *lium conditor, Africam vetus*. 5. 1. 4. *diligentissimus*. 6, 6, 31, 33, 8, 10. *nis Æmiliani comes* 16, 31.
Polycritus (Mendæus) 12, 1 *al. Polyclitus*.
Polybistor, 9. 35. vide *C. Alex.*
Magnus Pompejus 10. 54. *1 tertio Consulatu editu hibens ullum telum in*

14. Pompeja. lex 3, 20, 24, 5. 6.
 ejus Lenæus 24, 9, 25, 6. le Lenæus.
 ejus, vide Trogus.
 onius, vide Atticus.
 onius, vide Mela.
 onius Secundus, Poeta sularis 7. 19. vates cujus viscripsisse se Plinius ait 14. 4.
 us Latro & affectu ejus, 14.
 inus 2, 23, 4, 6, 17. Stoicus 11. periplum aut periegesin scripsit. V. alius Posidonius flavus Ephefus 33. 12.
 goras Medicus, 20, 6, 7, 21, 2, 37, 2.
 teles sculptor 35, 11, 12, 36, 5. lius 8, 2, 12, 13.
 cus 29. 1.
 on ex 25. 12. male scriptoris à Schotto accensetur.
 nans Lagi, 12.
 us, mimorum poeta 8. 51.
 goras Samius, Olympiade iter quadragesima secunda, C. 142. observavit Vesperum Luciferum eandem esse stellas, 2. 8. vir sagacis animi 2. 2, 18, 12, 19, 5, 20, 9, 13, 17, 21, 13, 7, 24, 13, 17, 27, 30, 1, 34, 6, 9, 37, 2.
 gorici 2. eorum vanitates 8.
 us Massiliensis 2, 75, 97, 4, 13, 2, 2, 37, 2.
 birius Medicus 28. 7.
 inius Palæmon Grammaticus arte celebris, 14. 4.
 ini 10. 8. &c.
 us 7. vide Messala, & Vibius.
 Rulli lex agraria, Cicerone Consule promulgata 8. 51.
 Sabinus vide Masurius.
 Sabinus 18. Sabinus Tiro libro *antiquorum* sive hortensium 19. 10.
 C. Sallustius 24. 2.
 Sallustius Dionysius 32. 7. supra Dionysius.
 Salpe 28. 7. 32.
 Saferna pater 10, 11, 14, 15, 17, 18.
 Saferna filius 10. 11, 14, 15, 17, 18.
 Satyrus Poeta 37. 2. 6. 7.
 Scævola 14. 15.
 Scaurus de vita sua ad L. Eufidium scripsit, 33. 1.
 Scipio, vide Metellus.
 Scrofa sive Cn. Scrophia Tremellius 11. 14, 15, 17, 18.
 Scythæ temerinda matrem appellant, 6. 7. Persas Chorfaros & Graucalum nive candidam, Caucasum, 6. 17.
 Sebosus, vide Statius.
 Sempronius, vide Tuditanus.
 Annæus Seneca, Philosophus 6, 9, 53, 11, 17, 29, 1, 36. princeps tum eruditionis ac potentia, quæ postremo nimia fuit super ipsum, minime utique miratorem inanium, 14. 4.
 Serapion Antiochensis, 2, 4, 5.
 Sergius Paulus 2. 18.
 Servilius Democrates nuper è primis medentium, 25. 8.
 Servius Sulpicius 28. 2.
 Severus, vide Cassius.
 Sextilius 28.
 Sextius 32. 3. vide Niger. Romanus Græce de Medicina scripsit.
 Sibylla 13, 13, 17, 25, 34, 5.
 D. Silanus 14, 15, 18, 19.

- Silenus** 4. 22.
Simon (a) qui primus de equitatu scripsit, 34. 8.
Simonides minor de Aethiopia scripsit, quinquennio in Meræ moratus 6. 29.
Simus Medicus 21.
Situs terrarum depicti & Romam missi, 6. 33.
Socrates 35. 11. 36. 6.
Sidon (Smyrnaeus) Medicus, 20. 21. 21.
Sophocles Tragicus Poeta, 18. 7. 19, 6, 20, 22, 21, 23, 8, 37, 2. accepto victoriae tragicæ nuncio obiit, 7. 53.
Valerius Soranus nomen alterum prodidit Romæ, dicere quod arcanis cerimoniarum nefas habebatur, luitque mox pœnas, 35. Vide **Vaterius**.
Sornatius, 31, 32, 7. an Soranus?
Sosigenes 2, 8, 18, 15.
Sosimenes Medicus, 20. 21.
Sotacus 36, 16, 20, 37, 2, 6, 9, 10.
Sotades 5.
Sotira 28.
Staphylus Medicus, 4, 5, 31.
Statius Sebolus 2, 3, 5, 6, 29, 31, 32. 7, 9, 15, 12, 13.
Stele lapidea literis incognitis in insula Arabum. 6. 28. 29.
Stesichori sublimis or, 2, 12, 12 10. 29.
Stilpo 7. 53.
Straton qui contra Ephori impietate scripsit, 7.
Stratonicus Satyras scripsit si Schot. so credimus. Sed 33. 32. **Plinius memorat Stratonicum sculptorem qui Satyrum finxit**.
Sudines 9, 35, 36, 37, 2, 6, 8, 9.
Schotto Sunides, vitio
C. Sulpicius Gallus, Con U. C. 787. de Solis ac Lunatione volumen com 2. 12.
Sulpicius, vide Seryius.
Sura vide Mamilius.
Tarquitius de Hetrusca plina 2. 21. (male in qdam Macrobbii Codicibus quinius, ut docet P. Pin adversariis subsecivi i. e. 20.)
L. Tarutius qui Græcè descripsit, 18.
Tauron 7.
Telester Poeta 34. 10. ejus pulus **Aristides** 35. 10. S
Tencer, 25. 5.
Tergilla 14. 15.
Tbales 18. 25. primus pr
Eclipsin Solis, Olympiad anno quarto 2. 21.
Themison Medicus 11. 11. 5. 8.
Theobrestus 37. 2.
Theocritus 28. 2.
Theodorus 20, 9, 24, 19.
Theomenes 37. 2.
Theomnestus 35.
Theophrastus primus exter aliqua de Romanis dilig tradidit in eo volumine scripsit Nicodoro Athen. stratu, Olymp. 126. 3. U. C. 3. 5, 7, 56, 8, 29, 31, 36, 4 9, 8, 57, 10, 29, 12, 13, 1 15, 1, 3, 16, 17, 25, 18, 19 20, 3, 2 1, 1, 17, 25, 2, 6 10, 38, 7, 8, 35, 36, 17, 37, 2, 3, 5, 7, 12, Ad
T

(2) Vitiose *Sarmenes* apud Reinesium II, 6. Var. Lect. p. 158.

Theophrastum hominem in eloquentia tantum ut nomen divinum inveniret, scripsit etiam *femina* præf.

Theopompus 2. 106, 3, 5, 11, 4, 7, 48, 17, 31, 32.

Tibrasyllus Medicus 2, 9, 31, 32, 5.

Tibucydides 3, 8, 4, 7.

Timæus Mathematicus 5. 9. 16.

Timæus Medicus qui de Medicina metallica fecit 33.

Timæus Siculus Historicus 2. 8, 3, 7, 4, 13, 16, 4, 33, 3, 37, 2.

Timagenes 3, 19, 33, 4.

Timagora pictoris de victo à se *Panæna* carmen 35. 9.

Timaridis regine carmen in *pancrotem* gemmam 37. 10.

Timaristus (al. *Timaretus*) Medicus, 21. 31.

Timon in odium totius generis humani evehctus 7. 19. ubi eum auctoribus sapientie appellatur, *Diogene Cynico*, *Pyrrhone*, *Heraclito*.

Timosthenes 5, 6, 9, 31, 6, 5, 28, *claf. fū Pbitadelpbi præfectus* 29, 31.

Sabinus Tiro 19.

Tullius Tiro 2.

Tit. Imp. Cæsaris præclarum carmen de Cometa II. 25. Fulgurat in nullo unquam verius data vis eloquentie, tribunitie potestatis facundia. Quanto tu ore Patris laudes tonas, quanto fratris amas? quantus in poetica es? præf.

Theopolemus Medicus (al. *Theopolemus*) 20. 17.

Trebæus Niger 8, 9, 25, 10, 11, 32, 2. è Comitibus *L. Luculi Procos. Bæticæ*, 9. 30.

Troglodytarum lingua topazin quereve significat. 37. 8.

Trogus Pompejus 7, 3, 8, 9, 10, 33, 11, 39, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 10, 18, 31, 14. auctor severissimus, 11. 52.

Q. Tubero II. 36.

L. Tuccius Valla, Medicus 7. 53.

Tuditanus 12. 13. 19. ubi *Cicæ* neur ejus commentarii. Statua sua in scriptis: qui domuit *Istros* &c. 3. 19.

Tullius Tiro II.

Turranius Gracilis Hispanus III. proem. & 9, 5, 18, 7.

Tusci II. 54. 10. 3. *Tuscorum* litteræ de fulminibus. II. 52. seq. in *Heeruscæ* disciplinæ voluminibus inveni. II. 83. 10. 15.

Tuscus Fabricius III.

Cornelius Valerianus III. 8. 10. 14. 15.

Valerius Antias II. 107, 3, 5, 12, 13, 21, 28, 29, 33, 34, 3, 8.

Valerius Max. 7, 33, 35, 4. vide *Max.*

Valerius 20. *Soranus* III. 5. 12. in libris *inveridicis*. præf.

C. Valgius 21. 25. 2.

L. Tuccius Valla Medicus 7. 53.

M. Varro præf. II. 4, 3, 1, 5, 10, 12, 22, 4, 17, 22, 5, 6, 13, 17, 7, 2, 16, 20, 21, 52, 59, 29, 43, 48, 10, 37, 11, 12, 13, 11, 13, 14, 4, 12, 14, 15, 8, 17, 16, 4, 27, 9, 25, 28, 3, 7, 12, 16, 25, 29, 30, 35, 19, 1, 20, 5, 20, 21, 22, 6, 24, 23, 25, 3, 26, 38, 28, 2, 6, 29, 1, 4, 6, 30, 30, 31, 2, 33, 3, 4, 10, 12, 34, 8, 35, 2, 10, 11, 12, 36, 5, 13, 27, 37, 11. insertis voluminum suorum secunditati non nominibus

- bus tantum septingentorum illustrium, sed & aliquo modo imaginibus. 35. 2. *Satyræ, Sesculyses & Flextabula. pref. in Dolio satyra. 2. 4.*
- M. Varro** qui classibus Pompeji piratico bello præfectus fuit 3. 11.
- Varro Atacinus** 3. 4. 5. 6.
- Non omnia vasaria excutienda.** 7. 49. libros censuales interpretatur **Harduinus**.
- Vestius Valens**, Medicus **Claudii Imp.** tempore & eloquentiæ affectator: 21. 1.
- Verrius Flaccus** 3, 7, 53, 8, 6, 14, 15, 17, 7, 28, 2, 29, 33, 3, 7, 35.
- Versus celebrati in Myronis buculam**, 34. 8.
- Fabius Vestalis**, vide **Fabius**.
- Vestinus** 21.
- Ut veteres dixerent, summum Liberi Patris cum Cerere in Campania certamen.** 3. 5. veteres prodidere 4. 12. 5. 31. &c. aliter ac veteres 6. 8.
- Vibius Rufus** 14. 15. 19. 21.
- Virgilius Maro** 7. 30, 8, 42, 11, 20, 12, 4, 13, 12, 14. *proem.* 1, 3, 40, 15, 1, 15, 16, 30, 17, 2, 4, 9, 14, 18, 19, 21, 38, 2, 25, 5. *forma equorum pulcherrime Virgilio vate absoluta est.* 8. 42.
- Vitellii Oratix** 11. 37.
- Vitruvius** 16. 35. 36.
- Umbricus Melior de Etrusca disciplina** 10. 11. *aruspicum ævo nostro peritissimus* 10. 6.
- Volcatius nobilis qui Cascellium jus Civile docuit.** 8. 40.
- Volscorum lingua.** 3. 5.
- Xanthus.** 25. 2.
- Xenagoras** 4, 5, 31, 7.
- Xenias** 12.
- Xenocrates Zenonis** 35. 37.
- Xenocrates statuarius Tiscratis, sive Eubycratis discipulus de sua arte composuit volumina** 34. 8. *de toxicis* 33. *de pictura* 35. 10.
- Xenocrates Ephesus.** 12, 13, 20. 14, 20, 21, 21, 31, 22, 22, 28, 30.
- Medicus** 20. *nuperrime scripsit* 37. 2. *ubi sæpius citatur,* & 10.
- Xenophon** 14, 17, 18, 25. *ejus Symposium* 34. 8.
- Xenophon Lampfacenus** 2, 4, 35, 6, 31, 7, 48.
- Xenotimus** 37. 2. 6.
- Zacharias Babylonius in his libris quos scripsit ad Regem Mubridatem, humana geminis attribuit fata** 37. 10.
- Zeno** 18, 22, 22. *alius* 34. 8.
- Zenobemis** 37, 2, 6, 9.
- Zoilus Macedo** 12. 13.
- Zoroastres** 18. 30. 1. *in Magicis artibus* 37. 9. *idem citatur* 10. *aliquoties.*

Et illi sine teste rem affirmant, qui **Plinii Historiam Naturalem** dixerunt esse opus triginta annorum; & nimis breve spatium (a) assignasse digerendo tanto operi videtur doctissimus **Dodwellus**, qui characteres chronologicos in illo non nisi unius anni notatos

(a) *Bibl. Anglosæc. VII. p. 167.*

tatos à Plinio secutus, unius annispatio etiam illud composuisse, & absolvisse existimavit. Vide Thomam Hearne in præfat. ad Guilelmi Neubrigenſis Historiam rerum Anglicarum. Eruditissimum literarum sæcularium Plinium vocat Frecaſus lib. 2. Chron. cap. 16. Libros Historiæ Naturalis respicit Servius quando in VII. Æneidos ait: *de civitatibus totius orbis multi quidem scripserunt, ad plenum tamen Ptolemæus Græce, Latine Plinius.* Compendium quod ex ejus opere composuit Robertus GirKeladiensis, qui vixit sub Henrico II. Angliæ Rege A. 1189. defuncto, citatur à V. C. Hadriano Relando in Palæstina p. 439. & servatur MS. Francofurti ad Mœnum apud Nobiliss. D. Ufenbachium.

V. Editiones Plinii ab Harduino diligenter recensentur, quibus nonnullas adjungam. Prima omnium est Veronensis A. 1648. * Hanc dico primam, secutus Beughemium, cui in incunabulis Typographiæ pag. no. diserte illa memoratur. *Historiæ naturalis libri XXXVII. nobis & boris subscissis conscripti. Teronæ 1468.* Qui negant existare, non alio id argumento videntur facere, quam quod illa se oculis ipsorum necdum obtulit, uti nec meis. Veronensem secuta est Veneta 1469. apud Joannem Spiram, Germanum, charta nitida & marginibus amplioribus, quam tanquam primam laudatam etiam à Jo. Rhodio p. 72. ad Scribonium, & Chevillierio pag. 73. de originibus typographiæ. Paris. nec non Maictairio pag. 65. Annal. typograph. inspexit & pluribus describit nobilissimus Sallengrius (a), existat etiam Parisiis in Bibl. Mazariniana & in Bibl. Ducis Noallii, ut notavit Dan. Maichelius in libro de Bibliothecis Parisiensibus vulgato Lond. 1720. 8. p. 69. Ad calcem leguntur hi versus:

Quem modo tam rarum cupiens vix lector haberes

Quique etiam fractus pane legendus eram,

Restituit (b) Venetis me nuper Spira Joannes,

Exscripsitque libros ære notante meos.

Fessa manus quondam monco calamusque quiescat,

Namque labor studio cessit & ingenio.

Ad eandem editionem respiciunt versus, qui leguntur in antiqua editione librorum Augustini de Civitate DEI Venet. 1470. facta per Joannem & Vindelinum de Spira, fratres:

Qui docuit Venetos exscribi posse Joannes

Mense fere irino centena volumina Plini,

Et totidem magnos Ciceronis Spira libellos,

(a) Memoires de litterature Hag. 1715. B. T. 1. pag. 275. seq.

(b) Tamen in hac etiam editione præter depravata alia, etiam Græca vel omiſſa, vel Lat. inis litteris parum emendate expressa.

Cæperat Aeteli, subita sed morte percipit

Non potuit ceptum Venetis finire volumen.

Vindelinus adest ejusdem frater, & arte

Non minor, Adriaca qui commemorabitur urbe.

Veneta A. 1470. fol. grandi charta & typis luculentis per Nicolaum Jenson, Gallicum, fuit in Bibl. Joannis Mori, Eliensis Episcopi. Eodem Anno 1470. fol. Plinius excusus Romæ in domo Petri & Franciscide Maximis juxta campum Floræ, præsentibus Magistris Consado Sveynheim & Arnoldo Pannartz, cum Epistola Jo. Andrea Aleriensis Episcopi ad Paulum II. Hæc editio manu passim notata fuit in Bibl. Marquardi Gudii & Clariss. Schurtzschii industria pervenit in Bibliothecam Serenissimi Ducis Viariensis. * Plinius iterum Venetiis 1472. fol. apud Nic. Jenson. Hæc editio exstat in Bibliotheca clarissimi Viri Richardi Mead, Med. D. ubi præstantissimus Maittaireus (c) testatur eam se vidisse cum initialium litterarum illuminationibus, singulorum librorum argumentum exhibentibus. Initio Libri primi describitur PLINIUS sedens & scribens: 2. informis Mundi globosi figura: 3. 4. 5. 6. diversæ Tabulæ Geographicæ: 7. tres Sceleti: 8. duo Elephantesturrigeri: 9. 10. varia Piscium, & Avium genera: 11. Bombycum variæ ab ovo usque metamorphoses. 12. Numina ruralia: 13. Hortulanus arbusculas transmovens. 14. Homo ebrius in vinea: 15. Puer humi cum pomis ludens: 16. Venator sylva Cervum persequens: 17. Arborea in seminario dispositæ: 18. Agricola durante: 19. multæ sationum species: 20. Puer melones legens, & mulier corbem gestans: 21. Rusticus corollas nestens: 22. Tigellor vestium: 23. Vindemiator in vinea: 24. Quidam Arborum radicibus assidens: 25. Quidam herbas legens: 26. Chirurgi duo, alter infirmi caput curans, alter vero incidens: 27. Panthera duæ, altera aconito gustato expirans: 28. Medicus cum Libro, prope ægrum in lecto decumbentem: 29. Æsculapius sub Serpentis figura: 30. Magus in magicarum figurarum circulo legens, & Dæmon desuper advolans: 31. Urinatores: 32. Navis: 33. Puer sufflans ignem sub fornace fusoria: 34. Pictor pingens in tabella: 35. Metallorum fossor: 36. Duo lapidæ: 37. Gemmarius inter varia gemmarum diversicolorum genera. Iterum Romæ per Conr. Sveynheim, & Arnoldum Pannartz. 1473. fol. quæ editio laudatur à Franc. Redi de gener. insect. p. 58. Parmæ 1476. fol. per Steph. Corallum, Lugdunensem, cum brevibus notis Pbil. Beroaldi ad pauca quædam Plinii loca. Tarvisii, 1479. fol. ductu & impensis Michaelis Mazzoli Parmensis cum Beroaldi emendationibus & Hieron. Beroaldi

(a) Annal. typograph. p. 34.

novi Apologia pro Plinio. Parmæ per Andream Portiliam 1481. fol.

Andreas prodesse volens Portilia multis

Gratum opus impressit Plinioni ere suo.

Temporibus priscis hunc Bibliotheca screebat

Principis, & magni divitis, atque Ducum.

Nunc emit omnis cum civis, quem gloria tangit,

Hunc emit argento pauper & ore legis.

Factis ere notis debet cum divite pauper,

His debet quisquis discere multa cupit.

Arte tua gaudere potes, Portilia, multum

Que facis ut vivant omnia scripta. Vale.

De M. Antonii Sabellii notis in Plinii (a) Historiam naturalem, & de iis quæ contra Sabellium scripsit Nic. Leonicensis, (b) Vicentinus, contra Leonicenum Pandulfus Collinucius, Pisauriensis Jctus, Ferrar. 4. contra Collinucium pro Leoniceno Possius Virvinius Belbanensis. Vide Sabellii Epistolas, & Diarium Venetum, Giornale de' letterati d'Italia T. 17. p. 281. 282. 288. T. 24. p. 273. In eodem Diario T. 17. p. 301. differitur de iis, quæ in Plinium scripsit Georgius Merula Alexandrinus, & quæ Cornelius Vitellius Corythius in defensionem Plinii & Domitii Calderini, contra Merulam. Pauli Romæ Regienfis Apologia contra Vitellium, Venet. 1482. 4. id. pag. 327. 328.

Plinius Venetiis excusus 1483. fol. per Rainaldum de Noviomago, & 1487. fol. per Martinum Saracenum. In Bibliotheca Bigotiana fuit editio Veneta A. 1486. fol. excusa in membrana, cum nonnullis ad calcem notis, sine nomine auctoris. In Bibl. Menarsiana p. 45. memoratur Veneta A. 1491. fol. Exstat & Veneta 1496. fol. ex Hermolai Barbari (c) castigatione, quam Perizonius Bibl. Leidensi legavit: Et A. 1499. fol. quæ itidem fuit in Bibl. Menarsiana p. 47. nec non A. 1507. fol. id. p. 41. Est & A. 1513. fol. ex recognitione Alex. Benedicti, atque iterum A. 1519. fol. per Melchiorum Sessam, & A. 1536. 8. apud Aldum, quatuor Volum. Præterea editiones Venetas 1559. fol. ac recentiore 1648. quam lau-

Ii 4 dat

(a) Vide Sabellii centurias duas in tomo 7. Lampadis Artium Gruterianæ.

(b) Hujus Leoniceni liber de Plinii & aliorum Medicorum erroribus post edit. 1491 & Ferrar. 1509. 4. recusus Basileæ 1529. 4.

(c) Hermolai Barbari, Patritii Veneti castigationes in Plinium separatim excusæ Tremonzæ 1485. & Rom. 1493. fol. apud Lucarium Germanum cum emendationibus in Tomponium Melam; tum Mediolani 1494. fol. & sæpius deinde, ut Basil. 1534. 4. Iuic una plus quam reliquis omnibus debere Plinium ait Rolandus Marefius pag. 458. ipist. Et ipse quidem 3000. circiter orationes se vulnera san- testatur. Conjecturis tamen suis & memoriæ nimium quandoque tribuisse, nec pauc. tra fidem MSS. erudi te magis quam vere emendasse ab Harduino arguitur.

dat Joh. Rhodius ad Scribonium Largum pag. 216, *Nic. Beraldi & Guil. Budæi* opera in Plinio emaculando præstita, quam laudat Erasmus XXVIII. 14. Epist., credo exstabit in editionibus hujus scriptoris Parisiensibus A. 1514. fol. cum Hermolai Barbari castigationibus, & 1516. fol. quæ editio fuit in Bibliothecis Jac. Perizonii & Lucæ Langermanni, & 1532. fol. ex editione Petri Bellocirii, quæ ut nitidissima celebratur in Bibl. Menarsiana p. 39. Brixienfis A. 1498. & Basileensis *Geleniana* 1535. fol. cum notis MSS. marginalibus *Guil. Pellicerit* Episcopi Monspelienfis, fuerunt apud præstantissimum Virum, Carolum Dati. Haguenoensis ex ejusdem Barbari emendatione per Jo. Baptistam Palmarium Plinio diligentius quam in Brixienfi editione factum applicata A. 1518. fol. cum *Judice* Joannis Camertis, qui prodierat separatim Viennæ Pannoniæ 1514. 4. & deinde pluribus Plinii editionibus est adjunctus. Veneta tertia A. 1519. fol. Parisiensis 1524. f. fuit in Bibl. Bigotiana. Colonienfis 1524. per *Joannem Cæsareum*, qui 4000. errores sustulisse se testatur, typis Eucharit Cervicorni. Ejusdem Cæsarii scholia in Plinium & Oppianum de piscibus, Argent. 1534. 4. Basileensis Erasmi An. 1525. fol. apud Froben. Vide Erasmi Epist. XXVIII. 14. edit. Lond. qui Guil. Budæi, Nic. Beraldi & Jo. Cæsarei operam in Plinio præstitam celebrat. Petri Danesi editio A. 1533. * Prodiit & Plinius Basil. 1530. fol. apud Frobenium ex castigatione Beati Rhenani & Erasmi; & Basileensis secunda cum annotationibus *Sigismundi Gelenii* (a) A. 1535. & 1543. fol. atque hæc editio illa 1530. nuper extabant in Bibl. clar. Perizonii. Basileæ rursus editus est Plinius An. 1539. fol. Ad hæc observationes suas direxit *Ferdinandus Pintianus*, qui duobus MSS. usus Salmanticensi & Toletano Anno 1544. eximias suas observationes, & castigationes in totum Plinium (excepto libro extremo) edidit secus Antwerp. 1547. 8. & Genevæ 1593. fol. cum *Beati Rhenani* castigationibus in præfationem, & libros primores XIV. qui è vestigiis Codicis manus exarati feliciter quædam restituit. Viderant lucem hæc Rhenani observationes primum A. 1536. Idem Rhenanus A. 1531. libris rerum Germanicarum subjecit Epistolam ad Pirckhaimerum de locis Plinii per *Stephanum Aquæum* Bituricensem allatis. Hic Aquæus (de P. Aigue de Beauvais) Paris. An. 1530. fol. commentarium edidit in universos Plinii libros, mole magis quam editione insignes, Judice Harduino. * Gelenii notæ additæ

Basi-

(a) Gelenium nimis ingenio suo in Plinii editione indulgisse notat A. Chevallierus de origine typographiæ Paris. p. 191. & Erasmus in Epistola ad Damianum Gocium scripsit Gelenium è MSS. Codice, quem sciolus aliquis ex ingenio passim interpolaverat eorum quodammodo Plinium nobis dedisse non veterem emaculasse.

Basileensibus recentioribus ut A. 1545. (quæ cum MS. Chi-
 fletiano collata exstat Romæ in Bibl. Barberina,) & Anni
 1549. fol. & Lugdunensi 1563. fol. & Genevensibus sive Colon,
 Allobrogum 1615. 1631. fol. De mirò studio *Christophori Longolii*
Mechlinensis, qui A. C. 1522. natus, Patavii obiit cum vix annos
 XXXIV. vixisset, quos labores susceperit, quæ itinera & pericula
 obierit ut Plinianam Historiam digne illustrare posset, vide quæ-
 so Melchioris Adami vitas Philosophorum in Longolio. Idem
 Adamus narrat Longolium pæne puerum. plura in Plinio emen-
 dasse & notasse, quæ ipso infcio & inviro in Gallia fuerant edita,
 Memorat etiam Orationem, de laudibus C. Plinii, ac commenta-
 ria in XI. Plinii libros. Et Gesnero Longolii Commentaria in Pli-
 nium celebrantur, quem Pistavii publice cum summa omnium admi-
 ratione doctè & eleganter fuerit interpretatus. Tamen Longolios
 & Aquenos (*Stephanum Aquenum* de quo Volum. 1. pag. 407.) mino-
 rum gentium interpretes vocari video ab *Andrea Schotto*, qui in
 Epistola ad Ortelium, *Melæ* subiecta, *Pintiani*, inquit, *in Plinium*
utiq; hortante Plantinus noster, typographus omnium quot sunt,
erunt, maxime industrius, in vulgus edat cum Jac. Susii & Brugè-
sum notis; esset cur Reip. literariæ, patriæ, & Plinio ipsi jam pæne in
integrum restituto gratularemur. Nos Toletanum Codicem MS.
quo usus est Pintianus, inspeximus, non pauca relicta collegimus, So-
linum quoque & Capellam cum MSS. compositos recensuimus: sed ma-
turefcere sinam. Ex eodem Schotto præterea didici, quod Plinium
illustravit etiam sæculi sui alter Varro Petrus Ciacconius Toletanus,
cujus vigilias Plinianas adhuc, inquit, nobis hæredes invident &
thesauro incumbendo premunt. Petri Pierii Smensæ, Schotani, no-
tas & emendationes in Historiam naturalem Plinii memorat Suffri-
duus Petri de scriptoribus Frisizæ decad. XVI. 2. nunquam editas ut
existimo, quemadmodum & Roberti Constantini Antonius Teissie-
rius in elogiis Thuanæis Gallice versis illustratisque Tom. 4. pag.
598. Dan. Guil. Møllerus in diss. circulari de Plinio Secundo, Ale-
dorf. 1688. 4. notat. Nic. Rigalsium quoque & Octavium Ferrarium
Plinii Historiæ Naturali recensendæ animam applicuisse, licet con-
silia eorum mors prævertit. Ipse Ferrarius pag. 309. Epist. De Pl-
inio vix ulla spes superest, cum immensum pelagus & summa dios inflans
vela colligere & retro cursum vertere compellat. Itaque labor omnis non
sine fructu per 309 annos magno scriptori impensus frustra susceptus fue-
rit. Sic Dii voluere. Eodem loco testatur se veterem editionem Ve-
netam contulisse cum manu exarato Codice, qui Pici Mirandulani
fuit. Notas Ferrarii non ultra librum duodecimum processisse A.
 1675. testatus est Christophorus Arnoldus. Vide Consultiss. Viri Bur-
 chard.

chard. Gotthelf Struvii T. 1. fascie. 7. actor. literariorum ex MSS. erutorum p. 78 Extant etiam Plinii editiones Parisiensis A. 1543. f. Lugdun. 1553. fol. apud Antonium Vincentium charta majori luculento charactere; Basileensis 1554. fol. Veneta à Paulo Manutio emendata cum castigationibus Gelenii 1559. fol. Lugdunensis opera Juntarum 1561. 12. Lugdunensis altera 1563. fol. apud Joannem Feclionium. Veneta 1571. fol. Leydenfis A. 1582. Petri Santandreani typis. Lugdunensis apud Honoratum ad MSS. Codices emendata ex recognitione cum castigationibus, notis & variis Lect. *Jacobi Dalecampii* Medici Cadomensis, 1587. fol. luculenta editio, recusa Colon. 1615. fol. Genev. 1631. fol. Genevensis A. 1593. 12. & altera 1616. 12. tribus vol. cum variis Lect. Pintiani, Turnebi, Dalechampii. Leydenfis altera Elzevirii typis, è Salmasii castigationibus, accurante Joanne Laet. 1635. 12. tribus volum. * In Catalogo Bibl. Bodlejanæ notas ad Plinium per errorem referri videas ad Calebum Dalechampium, illum qui vindicias Salomonis de lapsu statuque ejus æterno scripsit. Notum autem est notas deberi *Jacobo Dalechampsio*, Medico Cadomensi, qui Plinium Lugduni A. 1587. fol. excudi fecit, & anno post diem obiit. (a) Neutiquam contemnendam esse ejus industriam, quam in præclarissimo scriptore posuit, æquus lector facile agnosceret, etsi non pauca aliorum ingenio illustranda & exolienda reliquit, & Plinium Lugdunensem tanto nil dignum hiata præstare scripsit Casaubonus ad Theophrasti characteres pag. 12. edit. Cantabrig.

In editione Francofurtensi 1599. fol. accedant præter notas Dalechampii & anonymi cujusdam (*Jani* fortassis (*b*) *Gruteri*) annotatiuncule & Pintiani observationes, uti in altera Anni 1608. 8. *Pauli Cigalini* prælectiones de Patria fide & auctoritate Plinii. Eadem Dalechampii notæ & Pintiani, Rhenanique comparent in Leydensi Anno 1669. 8. tribus volum. quam cum suis observationibus, & variorum notis adornavit *Joh. Frid. Gronovius*, (*c*) qui non paucis Plinianis insignem lucem attulit, vitæ norunt omnes, præstantissimus in hoc genere literarum. Interjecto tempore passim plurima Plinii loca emendaverat doctissimeque illustraverat eruditionis omnis Phosphorus & sol Claudius Salmasius in Exercitationibus Plinianis ad Solinum, quæ

(a) Vide Guid. Patini Epistolas ad Jac. Sponium p. 46. & quæ de Jac. Dalechampsio Huetius in Originibus Cadomensibus Gallicè editis c. 24. Acta Erud. 1704. p. 186. seq.

(b) Joannem Matthæum Vaackerum Jctum auctorem esse conjicit Retinesius Epist. ad Hofma n. p. 446.

(c) * Plinium à Gronovio A. 1669. etiam minore forma in 2a. vulgatum scribit Dac. Guil. Molgerus in Diatriba de Plinio, quam editionem non vidi.

quæ Paris. An. 1629. tum nuper Trajecti ad Rhenum cum eximio auctario exercitationum de homonymis hyles Jatricæ & de manna saccharoque editæ sunt A. 1689. fol. Fatendum tamen tot virorum doctissimorum labores nova sui Plinii editione reliquorumque omnium industriam doctrinæ & ingenii sui lumine obfuscaste *Johannem Harduinum* è Soc. Jesu, qui Codicibus MSS. quindecim & editionibus quamplurimis usus Plinium de integro recensuit, & in usum Delphini interpretatione & notis indicibusque lucupletissimis (utinam non quintuplici serie exhibitis) & Commentario Alphabetico de Auctoribus à Plinio allegatis, illam Naturæ Bibliothecam luculenter illustratam vulgavit Paris. 1685. 4. quinque voluminibus. Equidem quis non optet de *Salmasio* aliorumque lucubrationibus eum non tam insolenter & indigne pronunciasse, cum passim ex illis profecerit, etiam ubi eorum nomina silentio involvit, ut aliquot exemplis ostensum à *Joh. Clerico* est in Tomo quinto (a) Bibliothecæ universalis. Omitto alia, quæ in iisdem *Harduini* laboribus reprehendit *Jacobus Gronovius* præfatione ad Parentis sui opus de festertis. Nihilominus plurimum semper de illa Plinii editione *Harduino* & debent literæ & debebunt. * Ad editionem *Jo. Harduini*, sexti Voluminis instar est *Viri illius docti opus de nummis antiquis Urbium & Populorum*, ad cujus calcem illustratur ex instituto locus Plinii insignis de re monetaria, qui occurrit lib. xxxiii. cap. 3. (sect. 13.) *Harduini* opus de nummis antiquis post primam editionem Paris. 1684. 4. recusum est uti auctum passim atque interpolatum, sic quoque hinc inde mutatum in operibus ejus selectis, Amst. 1709. fol. Cum jam pridem rarior sit *Harduiniana* Plinii editio, omnium non modo illius scriptoris, sed etiam aliorum, quotquot in usum Delphini illustrati extant, longe præstantissima, audio novam (b) expectari à typographis Parisiensibus, ex nova doctissimi Auctoris recognitione. Nescio unde acceperit celeberr. *Struvius*, qui *Gabrieli Cosartio*, S. J. deberi magnam partem operæ in Plinium impensis contendit introductione in nositiam rei literariæ c. V. §. 8. p. 109. *Editiones scriptorum classicorum, quæ in usum Delphini factæ, satis sunt splendide* (illas impensis plus quam 200000. librarum constare notat *Huetius* de rebus ad se pertinentibus pag. 290.) *De hisce tamen dicendum, quod editores splendorem potius addiderint quam notas. Has enim plerasque Germani scriptores sibi vindicabunt, vel Belgæ, si Harduini Plinium excipias, qui*

(a) T. 5. p. 7. seq. adde T. 15. p. 247. T. 21. part. 2. p. 132.

(b) Hæc prodit novis augmentis locupletior. Parisiis fol. tom. 3.

tamen majoris adhuc plagii accusandus, cum pleraque ex Collartii MSto, cui per plures annos insudaverat, desumeret. Jo. Georg. Grævius Epistola (e) ad Jo. Clericum data 13. Maj. 1687. Male sane, apud Gallos quoque audit Harduinus, cum quod aliorum compilet serinia, tum quod liberius invebatur & petulantius exagitet viros doctissimos, ubi quid deprehendit in illorum Scriptis, in quo cespitarunt, ut est ingenii humani imbecillitas; prætereat vero silentio illorum præclara in rem litterariam merita & observationes, quas sibi vindicat; non pudenter, Hercule, si verum fateri volumus. Vossium sane indignari quoque accepimus, quod Harduinus sibi tribuerit elegantissimam & certissimam emendationem, que legitur in notis ad Melam. p. 280. cum omnibus illorum Scriptorum locis, quibus eam firmat, excepto solitus Charisii. Friderici Gronovii emendationes laudat quidem in præmio, sed in adnotationibus suo illas adserit ingenio & solertia, raro Gronovii mentionem facit, nisi ubi ab illo dissentit. Non possum igitur improbare (quamvis amicitia & commercium litterarum mihi intercedat cum Harduino, & insiciari non possim, multa egregia illum, per se quoque, cum in Plinio, tum in Geographicis ex numismatibus illustratis observasse, Plinioque illius primas deberi, non solum inter Scriptores, in usum Delphini editos, sed inter editiones omnes Plinii) famam Salmasii aliorumque doctorum hominum à te vindicari. Bælius, qui iniquius cum Harduino egit, ubi sententiam fert de illius Plinio.

Anglice Plinii Historiam naturalem convertit Philippus Hollandus Medicus, in quem hoc exstat Jo. Ovveni Epigramma;

Plinius est longus, quia multa; brevis, quia multum

scripsit. At Hollandus longior (quia plenior)

& brevior, (quia planior.)

Ineditos Jo. Claymondi Angli commentarios sibi communicatos testatur, laudatque Jo. Jacobus Zvingerus in diss. de valedudine plantarum, Basil. 1708. 4.

Gallice Plinius ex versione & cum notis Antonii Dupinetti prædiit Lugd. 1562. 1566. fol. 2. vol. 1580. fol. & Paris. 1608. 1615. fol. Sensum auctoris interdum minus assecutus, notante Colomesio ad Gyrald. pag. 202. & Mottano Vayero in Hexaemero rustico pag. 30. Merito tamen ob plura bene explicata dignissimè laude judicat Bælius pag. 2428. Lexici edit. secundæ. * Librus secundum illa lingua verterat Ludovicus Maigret, Paris. 1540. 8. B primoribus sedecim libris compendium composuit Petrus de Changy, Lugd. 1551. Plinius Italice, Ludovico Dominico interprete Venet. 1603. 4. atque ex versione antiquiori Christophori

(2) Edita ad calcem Vitæ Clerici, Amstelodam. 1721. 12. pag. 198.

phori Landini ibid. 1476. fol. apud Nic. Jenfon. & 1481. fol. apud Philippum Venetum. & 1524. fol. *Hispanica* interpretatio Hieronymi de Huerta, annotationes etiam & scholia adjuncta habet, Madrit. 1624. 1629. fol. 2. Volum. *Germanice* prodiit Plinius Francos. 1571. 1584. & 1600. fol. Et libri quinque à septimo ad undecimum, Henrico Eppendorpio interprete, Argentorat. 1543. fol. Et *Belgice* Arnhem. 1610. 4. Amst. 1664. 8. *Plinius van Menschen, beesten, vogeln ende vischen. Arabicè*, interprete Honiam, filio Isaaci, MS. *Ketab Belinas*. Herbeloti Bibl. Oriental. pag. 199. *Acta Erud.* 1720. p. 415.

Juvat etiam per saturationem paucis referre, qui partes quasdam Pliniani operis illustrarunt. Ut M. Antonius Sabellicus in *Centuriis* duabus annotationum, quibus varii Plinii loca illustrantur, quæque recusa sunt Venetiis 1508. & extant in tom. 1. *Facis artium Gruterianæ*. Robertus de Valle Rothomagensis in explanatione difficultatum Plinii locorum A. 1500. 4. (exigui momenti iudice Harduino.) Nic. Leonicensis de Plinii, & aliorum Medicorum erroribus de herbis, fruticibus, animalibus, metallis, serpentibus &c. Basil. 1529. 4. Eiusdem Leonicensis de falsa quarundam herbarum inscriptione in Plinio, Argent. 1536. Pandulphi Collinutii defensio adversus Leonicenum Pliniomastigem. *In Plinii Prefationem*. * commentarius *Marini Bescibemi* Scodrensis prodiit Paris. 1519. *Cornelius Vitellius* Epistola ad Parthenium Benacensem, qua eandem præfationem illustrat, Perotti corpori copiz subjungitur: *Philippi Melancthonis* paraphrasis prodiit cum Orationibus duabus Demosthenis in Aristogitonem Latine versis Hagencæ 1527. 8. Video etiam laudari *Antonium Fabrum* (a) in Plinij præfationem Rom. 1510. 4. *Leodegarii à Quercu* commentarius prodiit primum Paris. 1556. 4. apud Vascosan. tum Heidelberg. 1600. 8. In illum præterea scripsere Martinus de Figueredo, Olyssipone 1529. fol. Adrianus Turnebus, qui notas suas *Gnil. Pellicerio* (b) Monspessuli Episcopo debere se fatetur, & quos Harduinus sibi haud visos memorat, L. Antonius Flaminius, atque Antonius Ferratensis. *In librum I. & II.* Francisci de Villabolos glossa naturalis, Compluti 1524. fol. *In librum II.* Georgius Valla, Venet. 502. 4. Jac. Zieglerus, Collinutius & Vadianus, Basil. 1531. 4.

Jaco.

(a) Vide Catalogum Bibl. Seilerianæ pag. 124.

(b) Hujus Pellicerii notis in Plinium MSS. usum se fuisse Harduinus testatur. Similiter alicubi delitescunt in Plinium notæ Antonii Nebrissenfis, Jo. Andreæ Strazzi, Petri Ciacconii, Christophori Longolii, & fortasse Francisci Calvi. Vide animadversiones philologicas Thomæ Crenii T. 7. p. 12. & 207. seq. Dæde Aylva (forte de Sylva, quæ Harduinus) Medici Frisii commentarios in Plin. laudat Muntingius.

Jacobus Milichius, Hagenœ 1534. 4. Francof. 1543. 1557. 4. Paris. 1503. 4. Lips. 1573. 4. Rudolphus Goetenius, Marpurg. 1612. 12.
 * Liber secundus à Gelenio emendatus Paris. 1543. *In librum VII.*
 Guglingerus, Cracov. 1526. 4. In locum Plinii VII. 90. ubi mor-
 tis per sapientiam (a) mentio, scripsere Alciatus II. 60. parerg.
 Mercurial. VI. 20. Var. le&. Biscola XVIII. 12. hor. subcesiv. Cer-
 da ad Georg. Virgilii IV. 260. Eduardus Fernandez, Joannes de
 Luna Vega, Franciscus Ximenez Guillen, & Jo. Pineda, Beve-
 royiciusquæst. Epistol. p. 23. 27. 66. 69. 78. & Wedelius Centur. I.
 diff. Medico Philolog. X. 10. *In librum IX.* Franciscus Massarius Ve-
 netus, Basil. 1537. 4. Paris. 1542. 4. *In libri XXX. cap. I. & II.* com-
 mentarius argutissimi scriptoris complectens Magicæ naturalis ra-
 tionem, Wurtzburg. 1548. 4. Fuit in Bibliotheca Petri Francii
 V. C. * Commentarius in lib. xxx. cap. 1. & 2. Jo. Trithemii est,
 quo difficultates Plinianæ præsertim Magicæ explicantur & tollun-
 tur. Nic. Maronæ Commentarius in Plinium & Dioscoridem de
 amomo Basil. 1608. 4. Melch. Guilandini in aliquot capita Plinii
 lib. XIII. (de papyro) Venet. 1572. 4. Lausannæ 1576. 4. Josephus
 Scaliger contra Guilandinum in scriptis ejus postumis, Paris. 1610.
 4. * Plinius de Piscibus cum scholiis Jo. Casarii, Venet. 1518. 4.
 Argentorat. 1534. 4. Prætereo viros doctos, quorum scriptis obiter
 passim Plinii loca illustrantur, ut sunt Julius Casar Scaliger, Ba-
 daus, Turnebus, Vossius in Theologia gentili: ne dicam de
 Georgio Vassa, Volaterrano &c. * Jo. Jacobi Scheuchzeri, Hel-
 vetii, naturalium rerum nostræ ætate scrutatoris diligentissimi
 Dialogus inter Plinium & Salmasium in Joh. Clerici V. C. Bibliotheca
 selecta Tom. 17. pag. 192. & in Scheuchzeri parte VI. operis,
 Naturgeschichte des Schreveiker Landes pag. 139. 150. illustratus,
 quæ de andromante lapide Plinius scripsit libri xxxvii. capite
 Antonii Valisnerii dialogos inter Plinium, & Malspighium lib. 1.
 in Museo Minervæ Venetæ (Galleria di Minerva) Tom. I. p. 297.
 & Tom. 3. pag. 297. 353. quibus ingeniose refertur generatio
 quam ex putredine sine semine fieri multi sibi persuaserunt.
 de & Diarium Venetum Giornale de' letterati d' Italia T. 13. pag. 101.
 Diguili Grammatici excerpta MSS. ex Solino, & Plinio in manus
 branis exstantia evoluit Salmasius. Epitome Plinii à Rainoldo
 quodam composita Oxoniæ in Bibl. Collegii Balliolensis MSS. con-
 servatur teste Vossio de Hist. lat. Sed in Catalogo MSS. Angli-
 Anno 1697. fol. edito nullam potui ejus mentionem reperire: t-
 deo tamen memorari *Plinium de scriptoribus, & scriptum nescio*
 quod commentitium de lapide philosophico sub Plinii nomine, quod

(a) Verba Plinii sunt: *aque etiam morbus est aliquis per sapientiam mori.*

Chronici Casinensis, cujus verba adscripti supra ad paginam 292. Incertum auctorem in excerptis Solini allegat Salmasius p. 250. & alibi. Solinus de mirabilibus mundi moralizatus, forsan per Berchorium. MSS. Angliæ T. 1, p. 105. nu. 2019. Solinum auctorem valde futilem vocat Scaliger IV. de emendatione temporum p. 214. Sane Plinii, quem semper fere sequitur, verba sæpius perperam intellecta in alienam detorquere sententiam, Salmasio & eidem Harduino variis locis annotatum. Plinianis etiam addere nonnulla ex ingenio suo ab eodem Salmasio pag. 236. observatum est.

VII. Exstant utcumque ab eo digesta *collectanea rerum memorabilium*, sive uti in secunda *editio* ab ipso Solino vulgata inscribitur *Polybistor* ad (a) Adventum amicum suum, capitibus 57. quorum index ab Auctore præfixus occurrit in editione præstantissima, quam cum locupletissimis & diffusæ eruditionis commentariis exercitationum Plinianarum titulo insignitis (b) *Salmasium* in lucem emisisse, paulò ante dixi. In præsentem tantum notare juvat eum p. 33. & alibi loca quædam proferre è Monacho, qui ante sexcentos plus minus annos Solinum reddidit versibus Hexametris. * Adventum, cui lucubratio hæc à Solino dicatur, H. Dodvvelus (c) in diss. de Isidoro Characeno §. 10. verisimiliter existimat eundem esse qui Consul fuit A. C. 218. Sed & à Johanne Massono bene observatum fuit (d) Artaxerxem, cujus bello subactam Jerichuntem tradit Solinus cap. XXXVIII. eum esse qui regnum Persicum restituit A. C. 225. Eodem capite 38. Hierosolymæ excisæ meminit Solinus: & cap. 32. bellum Oenenfibus, Vespasiano Principe gesti, sed hæc utraque nec Plinii ætatem latuerunt.

Prima editio Solini de situ & mirabilibus orbis lucem vidit Venetiis (e) per Nicolaum Jenfon 1473. fol. atque dividitur in capita LXX. quæ capitum divisio in aliis etiam editionibus antiquis observatur. Grafferus dividit in capita LX. Draudius in LXV. Salmasius Veterem elenchum capitum secutus in LVI. Primo capiti editionis Salmasianæ respondet integra septem in prioribus editionibus. Solini rerum memorabilium *collectanea*, Parmæ 1480.4. per Andream Portiliam. Solinus de mirabilibus mundi, Brixie 1480. per Boninum

(a) His in antiquioribus editionibus perperam vocatur *Autius* pro quo *Autium* vel *Autum* reponerat Delrio. Ineptius Jacobus Philippus Bergomenis legit *Augustum*, quod est fons erroris de Solini ætate.

(b) Salmasio è Galliis Lugdunum Batavorum ingresso, P. Scriverius dixisse fertur *salvo sal & sol Solini*.

(c) Tom. 2. Geographor. Græcorum minorum Viri Clariss. Jo. Hudsoni. Vide etiam Jo. Cujacium XV. 3. observat. & Lud. Carrionem Antiquar. Lect. II. 8.

(d) Hist. Critique de la Rep. des lettres T. XIV. p. 37. seq. Neve Bibliothec LXX. p. 294.

(e) Ex prima hac Solini editione quædam illius scriptoris loca castigat & illustrat Jo. Masson T. XIV. Hist. Critic. Reip. literar. Gallice editæ, cap. 1.

nianarum Volumen molitus fuit Salmasius, ut constat ex Vossii ad eum Epist. 125. neque magna causa fuit Meursio, cur inscriptionem Exercitationum Plinianarum adeo pro inepta haberet Epist. 114. ad eundem Vossium. In mille sectiones dispefcuit, & utilissimo Indice Solinum ornavit *Andreas Reyberus* Gothæ 1665. 8. *Christophori Cellarii*, quem moliebatur Solinum satis ipsius præpeditum dolebit, qui viri doctrinam & accuratum studium noverit.

Solinus *Germanice*, per M. Johannem Heyden, Francof. 1600. *Italice* Ludovico Dominico Interprete, Venet. 1603. 4.

VIII. Carmine quoque valuisse Solinum patet ex *fragmento* (a) *Ponticon*, quod in Appendice Virgillii, & inter *Pœmata* vetera vulgata à Petro Pithœo, & emendatius in Salmasii prolegomenis legitur. * Exhibetur item à Jano Ulitio inter rei venaticæ Scriptores p. 18. Confer ejus notas p. 442.

IX. CASP. BARTHII Index Scriptorum à SOLINO citatorum,

ad paginas (b) editionis *Grasserianæ* A. 1605. 8.

A Cta Urbis 149.	Archimedes 49.
Agathocles . 1.	Aristoteles. 120.
Alcæus . 163.	Atticus. 5.
Amometus. 180.	Bethon (Bæton) 182.
Anacreon. 163.	Bias . 164.
Anaxagoras 180.	Boethus (an Bocchus) 22, 33.
Anaximander 74.	Cælius . 3. 36.
Annales . 113. 152.	Cæsar. 10. 196.
Antimachus . 163.	Callidemus. 75.
M. Antonius. 32.	Callimachus . 77. 126.
Apollodorus 5.	Cassius Hemina 32, 33.
Apollonides. 23.	Cato Senior. 26, 30, 31. in Op- tione Senatoria . 120.
Archelaus Rex. 182.	Chrysippus 45, 160.
Archilochus . 26.	

(a) In illo heroico carmine *Arctus equoreus catorum*, sive pisces & animalia manscripserat Solinus, imitatus *Haliœtica Ovidii*. Sed vix primi 22. versus supersunt, Barthius 1799. Adversariorum illum neget unquam reliqua absolvisse.

(b) Ut ad alias etiam editiones hic index usui esse possit, paginas cum capitibus conferre juvat cap. II. pag. 3. III. 8. IV. 12. V. 18. VI. 22. VII. 25. VIII. 30. IX. 44. X. 45. XI. 47. XII. 54. XIII. 55. XIV. 61. XV. 63. XVI. 68. XVII. 73. XVIII. 79. XIX. 82. XX. 83. XXI. 91. XXII. 98. XXIII. 101. XXIV. 107. XXV. 107. XXVI. 106. XXVII. 111. XXVIII. 113. XXIX. 117. XXX. 117. XXXI. 120. XXXII. 120. XXXIII. 120. XXXIV. 128. XXXV. 129. XXXVI. 147. XXXVII. 153. XXXVIII. 153. XXXIX. 153. XL. 155. XLI. 159. XLII. 162. XLIII. 163. XLIV. 168. XLV. 169. XLVI. 169. XLVII. 172. XLVIII. 172. XLIX. 173. L. 174. LI. 175. LII. 176. LIII. 178. LIV. 180. LVI. 193. LVII. 198. LVIII. 199. LIX. 200. LX. 201.

lus Jovius libro de Piscibus Romanis cap. 35. cum laudasset Plinium, qui elegantem librum de moribus atque remediis conscripserat, fuit is, inquit, procul dubio Plinio Naturalis Historiæ scriptore & Plinio Cæcilio posterior, vocatusque est Plinius Valerianus Medicus, cujus marmoreum sepulchrum Comi, ubi Pliniorum familia floruit, in templo Divi Probini, aquæ sacræ labello suppositum & pulcherrimis incisum characteribus conspicitur. Scripsit, ut par est credere, non paucis annis post alterum illum sibi cognominem, ante Constantini Magni tamen tempora, quia una cum Majore Plinio veteribus Medicinæ artis auctoribus à Marcello Empirico accensetur. A Christiano nomine alienum fuisse, ei qui leget verisimile videbitur, etsi aliter visum Reinesio pag. 181. Var. Lect. quod ipse refellit p. 388. & in defensione p. 137.

Exstant sub ejus nomine *de re Medica Libri V.* Romæ 1509. qua sola editione usus est Barthius in Adversariis, bene multis emendationibus & conjecturis parciturus, si integrum ei fuisset inspicere etiam Basileensem, quam cum Sorani Isagoge, Oribasii fragmento latine verso, Apulejo de herbis & Musæ de betonica libello vulgavit Albanus Torinus Vitodurensis A. 1528. fol. In illa enim infiniti errores sublati sunt ex MS. Ab eo tempore editum Plinium didici Argentorati 1533. fol. cum Physica Hildegardis, Theodori Dizia, Æsculapio de morborum causis &c. tum Venetiis apud Aldum Anno 1547. & Basileæ 1549. fol. inter alios medicos antiquos. Sed ego solam adhibui editionem Torinianam. Sunt qui totum hoc *ἰατρικόν* uti quidam inscribunt hoc est *facile parabilium medicamentorum* opus ex libris Historiæ naturalis Plinii Secundi conflatum existimant, inspersis interjecto tempore per imperitas manus non paucis Plinio indignis. Qua de re plura dixi in Centuria Plagiatorum Anno 1689. Lipsiæ vulgata numero 76. ubi de hoc Plinio Valeriano fuse egi, Reinesique & aliorum doctorum hominum de eo sententias expendi, sed & indicem scriptorum quos allegat, vel eorum, quorum medicamenta memorat, adjeci. *Epistola* his libris præfixa, etiam Marcelli Empirici libro de Medicamentis, una cum epistolis aliorum medicorum præmittitur *sub nomine Plinii Secundi ad amicos, de Medicina.* Sed in exiguo licet Epistolio, si cum Plinii Valeriani editionibus comparetur, aliquam multas licebit lectionum diversitatesprehendere. *Librum Plinii de febribus* in opere Veneto de febribus excusum ex eodem Valeriani volumine pentateucho, de quo hæcenus dixi, excerptum esse apparet.

* Valerianus Plinius Marcello Empirico vetustior, Medicus Gællus à Plinio majore, quem sæpe describit, forsan nomen sortitus, multa

CAPUT XIV.

DE VALERIO FLACCO.

Valetii Flacci etas. 1. Argonautica. 2. Supplementa Pii; 3. Editiones. 4.

I. C VALERIUS (a) FLACCUS *Setinus (b) Balbus, (c)*
Poeta non ignobilis, atque inter Latinos uno fortassis minor Marone, sub Vespasiano floruit, paupereque forte usus, admodum juvenis Patavii decessit, Quintiliano ejus obitum lugente his verbis: *Multum in Valerio Flacco nuper amissimus*, lib. 10. cap. 1. Inf. Orat. Decessisse videtur sub Domitiano post annum CHRISTI 88. ut notatum Clarissimo Dodvvello in Annalibus Quintilianicis. * Valerium Flaccum Poetam, quindecim viri sacris faciendis munere functum Nic. Heinsius colligit ex his ejus verbis lib. 1. vers. 5.

*Phœbe, mone, si Cymæ mihi conscia Vatis
Stat casta cortina domo --- ---*

Domicilio Patavinum fuisse notat etiam Sertorius Ursatus in monumentis Patavinis p. 80. Scripsit quo tempore Fl. Vespasianus cum Domitiano ad urbem erat, Titus obsidebat Hierosolymam.

--- --- versam proles tua (d) pandet Idumen.

*Jamque potest Solymo nigrantem pulvere fratrem
Spargentemque faeces, & in omni turre furentem.*

II. Ex.

(a) Alius L. Valerius Flaccus Consul. de quo Begerus T. 2. thesauri Brandenburgici p. 591. Nam poetam nostrum Consulem haud fuisse recte docet Barthius adversus Carrionem & Valerius Flaccus quidam Viterbiensis, Medicus Sixti IV. Pontificis, æqualis Raphael. Volaterrani, qui eum laudat lib. 21. commentar. Urban.

(b) E Setia Campaniæ urbe, etsi alii & verius forte maline fuisse Patavinum, quia usquequædam ossa ejus condita esse memorant. Certe domicilio Patavinus fuit, unde *per* & *alumnus Antonorei laris* vocatur Martiali lib. 1. Epigr. 77. confer. lib. 1. Epigr. 61. ubi Patavium *Aponaxellus* dicitur ab *Apono fonte Antonorei vitam qui porrigit urbe*, ut ait Claudianus. Est & ad Flaccum Epigramma Martialis 49. libri IV. ad quod confer Voss. Institut. Poetic. lib. 3. c. 20. §. 10. Porro Argonautica Flacci perstringi à Juvenale Sat. 1. v. 10. seq. notavit Parrhasius Epist. 2. At Varronis Atacini Argonautica intelligit Statius 2. Silvar.

Cedet Musa rudis ferocis Enni

Et docti furor ardens Lucreti.

Et qui per freta duxit Argonautas

Græcos Argonauticon scriptores reculi lib. III. Bibl. Græcæ cap. 21. Latini præter Varonem & Flaccum sunt L. Accius, cujus sex versus proferuntur à Prisciano de metris Comicis, & Catullus Epithalam. 65.

(c) Alius Valerius Flaccus Catonis majoris commendator, de quo Plutarchus pag. 327. notat quod fuerit *apud* *Quintum* *Me*, *nie* *Quintus* *Junius*, *supra* *de* *uni* *Sp* *in* *apud* *Quintum* *Me* *nie* *Quintus* *Junius*. Alius Valerius Flaccus adolescens nobilis, de quo Vopiscus in Probo, c. 5.

(d) Vide Jo. Frid. Gronovii diatrib. ad Statium p. 179.

II. *Exstant Argonauticon ad Flavium Vespasianum libri septem, & octavi pars*, carmine Heroico, quod Flaccus Apollonium Rhodium imitatus non invito Apolline scripsit, sed per immatura fata absolute non potuit, vel certe integrum ad nos pervenire tempus non permisit. Libros I. II. III. & partem quarti Poggio Florentino debemus, ut cognoscere est e codice Laurentii Pignorii, in qua hæc legi refert Vossius p. 550. de Hist. lat. C. *Valerij Flacci Argonauticon*. Hoc fragmentum repertum est in monasterio S. Galli prope Constantiam. XX. millibus passuum, una cum parte Q. Asconii Pediani. Deus concedat alteri, ut utrumque opus reperiat perfectum, nos quod potuimus egimus. Poggius Florentinus.

III. Libri octavi partem posteriorem novumque ac decimum librum ex quarto Apollonit supplevit Joannes Baptista Pius Bononiensis, quæ ejus supplementa in editione Flacci cum Pii non inscitis, ut vocat Heinsius, commentationibus Paris. 1519. fol. in Aldina (a) 1523. 8. Lugdunensi Anno 1548. 12. & aliis quibusdam subiecta perperam velut Valerij Flacci versus à nonnullis laudantur, ut à Joanne Hartungo T. 2. facis Artium Græcæ p. 684.

IV. Ceterum de hoc poeta edito primum Bononiæ Anno 1474. per Ugoneum Rogerium, & Doninum Bertechum Regienses; hinc 1494. fol. & deinde ex Ascensii officina Parisiis 1512. præter Pium (b) (ne de Egidio Macerio dicam, cujus commentarii simul excusi Paris. 1519. fol.) & Philippum Eugentinum, ex cujus emendatione cum argumentis librorum, ad vetustissima exemplaria recognitis prodit Argent. 1525. 8. & Paris. 1532. 8. typis nitidis apud Sim. Colineum, optime promeritus est Lud. Carrion, qui cum castigacionibus & notis edidit Anruerp. 1565. 8. apud Plantin. insigni MSto Codice usus, licet quandoque plus æquo, confusus membranæ suis scripturam amplexus est vulgata, ut notatum Heinso, deteriore. Exstat & secunda Carrionis editio forma minore, in qua nonnulla ad suam ut ait codicem mutavit. * Secunda Lud. Carrionis editio Antv. 1566. 12. ex officina Christoph. Plantini ita inscribitur: C. Valerij Flacci Setivi Baldi Argonauticon libri VIII. locis innumerabilibus antea à Lud. Carrione ex vetustiss.

Kk 4 exem-

(a) Hujus editionis curatorem nimis ingenio ac conjecturis suis indulgisse queritur Nic. Heinsius.

(b) Ad hanc vere Romani oris & spiritus Poesam (ita Valerium vocat elegantissimus Brouckhusus pag. 237. ad Tibull.) emendandum & illustrandum Jo. Baptista Pius usus Codice Pomponii Læti, aliisque summæ antiquitatis. Hujus Pii commentationes diu sibi desideratas vocat Heinsius pag. 240. & præterea laudat editionem Flacci Florentinam Juntarum, tum Venetam antiquam, & Sabellici, tum Laurentii Baldi annotationes Compluti vulgatas A. 1524. & à Macerio atque Sabellico hand raro discedentes.

exemplari emendati, nunc vero ita ab eodem perpurcati, ut jam primum editi videri possint. Seorsim subjunctæ ejusdem Carrionis castigationes. Prodiit etiam Flaccus Lugd. 1545. & 1548. 12. apud Sebast. Gryphium, cum Pii carmine ex quarto Argonauticon Apollonii, & Orphei Argonauticis, innominato interprete: Lugd. 1604. & Coloniz Allobrogum 1617. 8. cum notis Carrionis, *Andrea Schotti*, & *Laur. Balbi* Liliensis Hispani. Hinc Lipsiensis editio commemoranda Anno 1630. 8. in qua præter notas Carrionis, & emendationes *M. Antonii Sabellici* (a) occurrunt notæ (b) *Lamperti Alardi*, *Christophori Bulaei* & *Job. Weirzii*, tum index omnium vocabulorum ab eodem Alardo concinnatus. Etiam locis quibusdam Valerii lucem affudit *Andreas Schottus* in *Observat. humanarum libris*, *Gisanius* ad *Lucret. Caspar. Barthius* in *Adversar. &c.* qui incredibilibus laudibus hunc Poetam effert, sed ejus observationes uti aliorum quoque, Alardi notis sunt insertæ. Denique *Nicolaus Heinzius* Flaccum ad MSS. Codices à se emendatum edidit Amst. 1680. 12. notas quoque additurus, quæ tum morte bibliopolæ suppressæ sunt. Earum spem deinde fecit *Grævius* ad *Flori* lib. I. cap. 16. quæ editæ tandem sunt in novissima Flacci editione *Trajectina* (c) A. 1701. 12. curante *V. C. Petro Burmanno*. (d) Præterea *Francofurtensem* An. 1698. 8. quæ Parisios natales mentitur. * Corpora Poetarum junctim editorum, in quibus & ipsis Flacco locus datus est, recenseo infra lib. IV. cap. 1. *Michaël* quoque *Piccartus* commentarium in Flaccum molitus fuit, ut ex *Jani Gebhardi* litteris ineditis patet apud *Rodolphum Martinum Meelfuhrerum* in access. ad *Clariss. Almeloveenii Bibl.* promissam & latentem pag. 83. * *Varia* Flacci loca tentant vel illustrant *Justus Zinzerlingius* MS. Codice usus in *Criticorum juveniliu* promulgate cap. 22. *Mich. Piccartus* in *periculis Criticis* & *Jo. Frid. Gronovius* in *Observationum* libris. *Jani Parvbasii* commentaria inedita in hunc Poetam exstant *Neapoli* in monasterio *S. Joannis Carbonarii*. *Gerhardi Vossii* Filii notis ineditas in Flaccum memorat *Colomesius* pag. 140. *Opusc.* Eas brevi à se in lucem edendas (e), promisit frater *Il. Vossius* pag. 12. ad *Melam*. Atque

in

(a) Confer *Sabellici* *Ennead. r. Lib. V.*

(b) Sinistrum de his judicium *Barthii* ad *Statium T. 3. p. 1256.* *Jani Broukhuffii* ad *Propertium* p. 108. *P. Burmanni* præf. ad *Flaccum*. * Cum *Lampertus Alardus* hunc Poetam à se illustratum ederet, non plures natus annos fuit quam XXVII. unde laude potius digna ejus industria, quam quod non omni parte satis fecit eruditus, reprehendendus.

(c) Editionis *Trajectinæ* A. 1701. 12. *Nic. Heinzi* notis illustratæ exempla quædam præferunt *Annum 1718.*

(d) Optima *Valerii* editio, quæ curante *Burmanno* prodit *Leidæ 1724. 4.*

(e) Nunquam hoc ab eo factum.

in eundem Poëtam annotationes suas exspectare nos jubet Clariss. *Burmamnus* pag. 409. ad Petronium. Dicitur etiam *Jo. Baptista Egnatius* olim in Flacco expoliendo elaborasse, & non ita pridem *V. C. Jo. Ulricus Meurerus* corpus scriptorum Argonauticorum, atque in eo Flaccum recensere promisit.

C A P U T XV.

DE M. FABIO QUINTILIANO.

Quintiliani ætas: 1. Libri XII. Institutionum Oratoriarum. 2. Libri duo artis Rhetoricæ deperditi. 3. Institutionum laus & editiones. 4. Index Scriptorum in Quintiliani institutionibus laudatorum. 5. Declamationes minores Quintiliano tribuæ. 6. Aliæ undeviginti majores. 7. Dialogus de Oratoribus, num Quintiliani? 8. De Calpurnio Flacco. ibid.

I. M. FABIVS QVINTILIANVS (a) ex Tarraconensis Hispaniæ oppido Calagurri, post Neronis necem adulescens admodum à Galba Romam perductus, postquam cum magna gloria in foro (b) versatus fuisset, in publico Gymnasio Rhetoricam juventutem docuit per annos viginti (c) quibus elapsis otium & quietem studiis suis circa A. C. 88. impetrans sub Domitiano scripsit, cui adulat̃ur X. i. & qui sororis suæ nepotis ei delegaverat curam; forte etiam Consulem (d) Flavio Clemente, cujus liberos itidem instituerat, commendante surroga-

(a) In monumentis antiquis legitur *Quinctilianus*, perinde ut *Quinctus*, *Quinctius*, *Quinctis* &c. Sed vulgatum scribendi usum prætuli, Prætuli etiam vulgatum le patriæ Fabii sententiam, licet auctori vitæ visus est fuisse Romanus. Sane Hieron. in *Vigilantiis*. *Iste caupo Calagurritanus & in perversum propter nomen viculi datus Quintilianus misit aquam vino.* Ausonius: *Adferat usque lices Fabium Calagurris alumnum.* Idem Hieron. & Cassiodorus in Chron. *Quintilianus ex Hispania Calagurritanus, primus Roma scholam publicam & salarium à fisco accepit.* Centenarium scilicet festivitatum ut è Svetonii Vespasiano c. 18. colligitur. Confer *Cresollii thesaurum Rhetorum* IV. 3. & de Quintiliano *Nic. Antonium* in Bibliotheca veteri Hispaniæ *Ælii dictionarium editionis secundæ & clariss. Dodwelli Annales Quintilianeos.* *Dron.* 1698. 8. Alius *Quintilianus* (nostri fortassis pater vel avus) de quo Seneca præter in controversiis.

(b) *Quintil. lib. 2. c. 12. Instituti.* Nos quando & præcipiendi munus etiam pridem præcati sumus, & in foro quoque dicendi, quia honestissimum finem putabamus deservere cum desideravemur. Hinc gloria Romana toga dicitur *Martiali* II. 9.

(c) Vide præfem. libri I. sub init. Ex discipulis Quintiliani illustribus fuisse *C. Calpurnius Orator* & *Plinius junior* qui eum modicis facultatibus fuisse testatur *6. 3. Epist.*

(d) Ausonius in gratiarum act. Confer *Juvenal.* VII. 188. 169.

rogavit. * De vita Quintiliani præter Annales Henr. Dodsvelli Quintilianeos ad calcem voluminis 1. edit. Burmannianæ recufos, fcriptoresque alibi laudatos à me confulendus Tillemontius *Hift. Imperatorum*, T. 2. in Domitiano c. 22. & Gallicus Quintiliani interpres Nic. Gedoynus, (a) qui Romanum fuiffe, nec à Galba demum A. C. 69. (ut tradit Hieronymus in Chron.) perductum Romam, fed Domitium Afrum jam à puero Romæ auditum obferuat, qui obiit A. C. 59. Vincentius Bellovacenfis X. 11. *speculi Hift.* *Iste Quintilianus, ut legitur, & multa fcripfit, ex quibus funt libri Institutionum Oratoriarum, & caufarum & declamationum, quorum flores excerptos fuperius (b) (lib. IX. cap. 121-125) inferui.* Salarium annuum, quod Quintilianus è fifco pro fchola publica Rhetoricæ accepit, fuit *centena feffertia*, & refponder quinque millibus librarum Gallicarum, five thaleris mille feccentis & fehexaginta. Præter Quintilianum patrem vel avum noftri, cujus apud Senecam Rhetorem mentio, alius fuit Julius Proculus Quintilianus, de quo Reinesius *Epiftolis ad Rupertum* pag. 300. Alius Quintilianus Prætor Marcianopolitanorum apud Harduinum de numis urbium pag. 312. Α. Κοιντιλιανὸς Μαρμαροπολιτῶν. Et Quintilianus prætor Pergamenorum & Ephefiorum in numo Commodi Imp. apud eundem Harduinum pag. 392. Εὐφρατῆς Κοιντιλιανὸς Περγαμηνῶν καὶ Ἐφεσίων. Alius denique Ariftidès Quintilianus, Græcus fcriptor, de cujus libris tribus de Muficæ dixi lib. 3. *Bibl. Græcæ cap. 10. §. 4.* Quintiliani Martyres de quibus *Acta Sanctor.* 4. 13. 16. April. Quintilianus cui refcribunt Alexander & Severus atque Antoninus lib. VII. *Codicis Iuftinianei* tit. 2. l. 5. & tit. 45. l. 1.

II. Exftant libri XII. (c) *de Oratoriæ institutione*, ad Marcellum (d) Victorium, amicum fuum, quibus *Epiftolæ ad Trypho-*

(a) *Journal des Sav.* 1718. Nov. pag. 454. *Europe Savante* 1719. Mars p. 225.

(b) Plinii junioris, à quo frequentatum Quintilianum conftat ex *Epift. II.* ubi præceptorem fuum vocat, & VI. 6. At VI. 32. pro Quintiliano Gedyonus fupputatur reponendum nomen Quintiani, cujus mortem dolet Plinius *Epift. IX. 9.*

(c) In *Bibl. Gefneriana Simleri* & in *Bibl. curiofa Hallervordi* perperam fedecim libri memorantur. Hòs Fabii libros duodecim Hilarium in opere de Trinitate & Hilaritatis nitarum effe & numero teftatur Hieronymus *Epift. 34. ad Magnum Oratorem*, & Pammach. de optimo genere interpretandi.

(d) Fallitur auctor vitæ, qui hunc Marcellum confuadit cum filio Quintiliani, cujus decennis obitum deplorat præf. ad librum VI. * *Marcellus Victorius*; cuius libros *Institutionum Oratoriarum* Fabius dedicavit, & in cujus, propriæque filii in tiam opus illud componere aggreffus eft, fortaffe fuit pater Marcelli, ad quem *Scilicet* va Statii Poetæ lib. IV. Vide Francifcum Bivarium ad *Chronicon Lucio Dextro* p. 107. M pofitum pag. 216. * *Quintil. præf. libri IV. contenti fore domitico nomen videtur, ut cui moiquè filii formare difciplinam factis puerumemus. Lib. 3. cap. 6. non fufina* fe confcius mihi diffimulanti, in eo præfertim opere quod ad bonorum juvenum quam utilitatem componimus.

gicarum Thomæ Crenii, qui pag. 10. notat Fabii libros, à Poggio in transalpina Gallia repositos emendare imprimis aggressum Gasparinum Bergomatem. Poggius ipse in Epistola ad Guarinum Veronensem, data 16. Dec. 1419. & ex MS. Bibl. Paulinæ integra primum edita à V. Cl. Jo. Gottlieb Krausio: (a) *Hujus sermonis ornandi atque excolendi cum multi præclari, ut scis, fuerint latine linguæ auctores, tum vel præcipuus atque egregius M. Fabius Quintilianus: qui ita diseretè, itaque absolute summa cum diligentia exequitur ea, quæ pertinent ad instituendum perfectissimum oratorem, ut nihil ei vel ad summam doctrinam, vel singularem eloquentiam meo judicio deesse videatur: quo uno solo, etiamsi Cicero Romanæ parens eloquentiæ deesset, perfectam consequeremur scientiam rectè dicendi. Is vero apud nos antea (Italicos dico) ita laceratus erat, ita circumcisus, culpa, ut opinor, temporum, ut nulla forma, nullus habitus hominis in eo recognosceretur. Tute hominem vidisti hætenus*

lacerum crudeliter ora;

Ora manusque ambas populataque tempora, raptis
Auribus & truncas inhonesto vulnere nares.

Dolendum quippe erat & agre ferendum, nos tantam in hominis tam eloquentis fæda laceratione jacturam oratoricæ facultatis fecisse. Sed quo plus tunc erat doloris & molestiæ ex ejus viri mutilatione, eo magis nunc est congratulandum, cum sit in pristinum habitum ac dignitatem, in antiquam formam atque integram valetudinem nostra diligentia restitutus. Nam si M. Tullius magnum præ se fert gaudium pro M. Marcello restituto ab exilio; & eo quidem tempore, quo Romæ plures erant Marcelli similes, domi forisque egregii ac præstantes viri: quid nunc agere docti homines debent & præsertim studiosi eloquentiæ, cum singularissimum lumen Romani nominis, quo extincto nihil præter Ciceronem supererat, & cum modo simili lacerum ac dispersum non tantum ab exilio, sed ab ipso pæne interitu (b) revocaverimus? Nam me hercule! nisi nos auxilium tulissemus, necesse erat illum propediem interiturum. Nam neque est dubium virum splendidum, mundum, elegantem, plenum moribus, plenum facetiis fæditatem illius carceris, squalorem loci, custodiam sevitiam diutius perpeti non potuisse. Mæstus quidem ipse erat ac sordidatus, tanquam mortis rei solebant: squalentem barbam gerens

(a) In der umständlichen Bucher Historie, Lipsi. 1715. 8. parte 1. pag. 42. Partem illius Epistolæ Poggii desiderat Mabillonius pag. 212. itineris Italici & Menagius 1. 2. 11. Bailleti pag. 46. Integram exhibet etiam Jacobus Lenfant ad calcem Poggianorum. Amst. 1720. 8. pag. 309. Vide item Poggii Opera Basileæ edita pag. 272. 394. Menagiana Tom. 1. p. 97. & Tom. 4. pag. 90.

(b) *In avitam patriam*, addit Mabillon.

fuit Latinis Musis ejus industria. Nam octo Ciceronis Orationes, (a) integrum Quintilianum, Columellam, qui antea detruncati & deformes apud nos erant, & item Lucretii partem, pluresque alios Latine Linguae auctores praeclaros restituit nobis. Franciscus Barbarus Venetus (non Guarinus Veronensis qui in illa pag. 55. laudatur.) in collaudatione ad Poggium, data Vener. 1417. 7. Jul. Tu Tertullianum, tu M. Fabium Quintilianum, tu Q. Asconium Pedianum, tu Lucretium, Silium Italicum, Marcellinum, (b) tu Manilium Astronomum, L. Septimium (Dareti interpretem), Valerium Flaccum, tu Caprum, Eutybium, Probum Grammaticos, tu complures alios Bartholomaeo (de Montepulciano) collega tuo, adjutore, vel fato sanctos vita donasti, vel longo ut ajunt postliminio in Latium reduxisti. -- Majus quoddam à te Romanae litterae, quam adhuc praestiteris expectant, quod in eam spem adductae sunt, ad hoc enim natus esse videris, ut per te Ciceronis de Rep. & Varronis divinarum ac humanarum rerum, & Crispi & Livii libros, & Catonis origines, ac ceteros omittam, recepturi sint. Leonhardus Aretinus lib. IV. Epist. p. 160. ad Poggium: Quintilianus tuus laboriosissime emendatur, per multa enim sunt in nostro vetusto Codice, quae reddenda tuo videantur.

Codicem ipsum MS. Poggii, Constantiae sede Apostolica vacante diebus 53. in Bibl. S. Galli descriptum exstare Londini in Bibliotheca illustrissimi Comitis Sunderlandiae, notavit Gedoyus. Etiam apographum Codicis Poggiani ante ducentos annos exaratum, fuit in Bibliotheca Nic. Heinsii, & ex illa venit in Colbertinam, ibique asservatur n. 1217. Omitto aliud quod fuit in Bibl. Marckiana pag. 155. Codex Quintiliani, quem Romae conscribi jussit Pius III. Pontifex, exstat Gothae in Bibl. Serenissimi Ducis, n. LXVI. In Bibl. Thuana Tom. 2. p. 465. memorantur Quintiliani Institutiones scriptae manu Laur. Vallae, cum ejus notis. Cum notis Vallae fuere etiam in Bibl. illustris Vallettae. Ex MS. Farnesiano quaedam emendat Latinius Tom. 2. Epist. p. 46. adde pag. 37. 41. 42. 58. & de aliis tribus Codicibus Tom. 4. pag. 231. Ex Codice, quem à Melch. Hittorpio acceperat, locum nonnulla castigat Janus Guilelmus III. 14. verisimilium. Ex alio quem à Rittershusio habuit, Mich. Piccartus cap. 18. periculum. Aliud MStum Basileense vide laudantem Barthium XIV. Adversariorum, ubi ex eo emendat locum Fabii IV. 2. ex C. Antonium temulentum ac stertentem nobis depingentis. Alii

(a) Pro Cincina; de lege agraria contra Rullum, ad populum contra Legem agrariam in L. Pisonem; pro Rabirio Pisonem, pro C. Rabirio, pro Roseto Comcedo:

(b) In Diario Veneto, Giornale de' letterati d'Italia T. IX. pag. 178. Nonius Marcellus etiam à Poggio repertus traditur: fortasse pro Ammiano Marcellino. Adde Tom. pag. 417.

vit etiam singulari folio excudi illarum, quas vel ipse possideret vel alibi exstare comperisset, syllabum ordine annorum, quibus lucem viderunt digestum, & quem Jo. Massonus Tomo V. Historiæ Criticæ Reip. literariæ pag. 356. inseruit. Locupletio- rem denique celeberrimus Burmannus præmisit Quintiliano suo, quem auspicato post Almelooveenii fata expoliendum in se suscepit, provinciaque illa perfundus est pulcherrime & felicissime. Huic ejus elencho observata mea addere præsentis loco liceat.

1468. Romæ apud Ulricum Han sive Gallum Viennensem in fol. (a) quam curavit Jo. Antonius Campanus, postea Aprutinus Episcopus; ejus confer Epistolas Lipsiæ nuper 1707. 8. curante Amplissimo Menckenio in lucem reductas pag. 550. seq. ubi habes perelegantem Campani præfationem, qua Quintilianum confert cum Cicerone.

1470. Romæ apud Conradum Sveyenheim & Arnoldum Panartz, fol. cum Jo. Andreae Episcopi Aleriensis Epistola ad Paulum secundum Pontificem. Hæc male pro prima venditatur in Catalogo Bibl. Sarrazianæ pag. 163. & Menarsianæ pag. 126. Ea usus Gibsonus. 1471. Venetiis apud Nic. Jenfon in fol. *Quintilianum eloquentiæ fontem ab eruditissimo Omnibono Leonicensi emendatum M. Nicolaus Gallus viventibus posterisque miro impressit artificio*. Omnibonus Leonicensis in Epistola ad Moysen de Bufarelis, Episcopum Belunensem de primæ editionis vitiis conqueritur his verbis: *qui tertio ante anno librum ipsum auditoribus nostris exponere aggressus, ita vitiatum repereram* &c. Mich. Maittaire pag. 92. Annal: typograph.

1482. Tarvisii per Dionysium Bononiensem ac Peregrinum ejus socium, in fol.

1490. Parmæ, fol. quæ editio fuit in Bibl. Marckiana pag. 155. 1493. (b) Venetiis cum annotationibus *Raphælis Regii* per Bonetum Locatellum, fol. Hac usus fuit Burmannus, qui testatur jam ante A. 1490. Venetiis in 4. vidisse lucem, sed non visum sibi ejusdem Regii dialogum cum Calpurnio Bestia de quibusdam locis Quintiliani. Diversus utique hic Regius Patavinus doctor (de quo dixi ad Trithemium de Script. Eccles. c. 916.) à Raphæle Maffeo Volaterrano, Commentariorum Urbanorum scriptore.

1494-

(a) Histoire de l'imprimerie & de la librairie, chez Jean de la Caille, à Paris. a 689. pag. 17. *Uldaric le Cocq imprima Saint Augustin de la Cité de Dieu & le LaEsance: ensuite de quoy il imprima Tite Live, Quintilien, les Tusculanes, & les Oraisons de Ciceron en 1468.* Hanc Quintiliani editionem omisit in Annalibus typographicis, utilissimo & præclarissimæ industriz opere vir egregius Mich. Maittaire.

(b) Hæc videtur notari in Bibl. Menarsiana pag. 118. ubi memoratur Quintilianus cum Raph. Regii notis Ven. M. CCCC. LXXXX. fol.

terem. Meminit Gesnerus in Bibl. 1529. Basil. fol. cum *Jo. Sicbardi* præfatione & notis, apud Bebelium.

1531. Parisiis fol. apud Jo. Badium Ascensium, ex recognitione *Guil. Philandri & Petri Mosellani*, (cujus notæ jam excusæ A. 1530.) additæ etiam XIX. *Declamationes*. 1533. Paris. fol. apud Antonium Augerellum. 1534. Colonia 8. apud Jo. Gymnicum, cum *Gisb. Longolii* præfatione notisque *Jo. Sicbardi*, & in duos primores libros *Joach. Camerarii*. 1534. Lugduni 8. apud Seb. Gryphium. 1534. Colonia 8. apud Jo Soterem. 1535. Lugduni 8. notæ breves *Guil. Philandri* in Institutionum libros, quas specimen futurorum amplissimorum in eisdem commentariorum D. Georgio Armaignaco, Ruthenorum Episcopo Philander consecravit, & Ludovicus Columbelius, Medicus Rothomagæus in lucem edidit. Sed illi ampliores commentarii lucem nunquam viderunt. 1536. Lugduni 8. apud Seb. Gryphium. (a) Additæ XIX. declamationes; hac usum se profitetur Cl. Burmannus. 1536. Parisiis fol. apud Franciscum Gryphium, cum notis *Mosellani*, fol. 1536. Colonia, 8. apud Jo. Gymnicum. 1536. Parisiis fol. cum Petri Mosellani notis, apud hæredes Jo. Badii Ascensii. Additæ etiam XIX. *Declamationes*. 1538. Parisiis, 4. apud Petrum Vidovæum. Additæ XIX. *Declamationes*. Hac editione usus Burmannus. 1538. Lugduni 8. cum XIX. *Declamationibus*, apud hæredes Simonis Vincentii, Dionysius ab Harrio excudebat. 1538. Colonia fol. apud Eucharium Cervicornū, additis XIX. *Declamationibus*. 1538. Parisiis fol. ex emendatione & cum argumentis *Petri Gallandii*, apud Gervasium Chevallonium, cum notis *Petri Mosellani*, *Joach. Camerarii* in lib. I. & II. & *Antonii Pini*, Portodomæi, Lusitani in librum III. 1538. Paris. fol. apud Mich. Vascofanum, cum XIX. *Declamationibus*. Bibl. Menarsiana pag. 127. 1539. Parisiis 4. apud Franciscum Gryphium, cum XIX. *Declamationibus*.

1540. Lugduni 8. apud Sebast. Gryphium, item XIX. *Declamationes*. 1541. Lugd. 8. apud eundem Seb. Gryphium notæ *Petri Mosellani* in septem primores Institutionum libros. 1541. Paris. 4. Quintiliani institutiones apud Petrum Vidovæum. 1541. Paris. 4. apud Simonem Colinæum, additis XIX. *Declamationibus*. De hac insigni, & castigata editione vide librum Gallice editum *Memoires de litterature* Hag. 1715. 8. Tom. 1. pag. 173. seq. 1541. Colonia 8. apud Jo. Gymnicum. 1541. Basileæ 8. apud Balthasarem Lasium. 1541. Paris. fol. apud Jo. Roigny, excudente Jo. Ludovico Tiletano. 1542. Parisiis 4. ex officina Rob. Stephani. Hac & superiore editione usi Gibson

(a) Idem Gryphius castigationes & notas *Guil. Philandri* excudit an. 1536. 8. quæ lucem viderunt etiam Basil. 1585. 8.

son & Burmannus. 1542. Paris. 4. apud Mich. Vascofanum, qua & ipsa Gibson usus, adjuncta habet argumenta *Petri Gallandii*, notasque *Petri Mosellani*, *Ioach. Camerarii* & *Antonii Pini*. 1543. Basileæ 4. apud Rob. Winter, opera & studio *Ioach. Camerarii* & *Io. Sichardi*, cum castigationibus *Guil. Philandri*. Additæ item XIX. *Declamationibus*. 1544. Parisiis 4. apud Mich. Vascofanum. Eadem cum illa A. 1542. 1544. Lugduni 8. apud Seb. Gryphium, cum XIX. *Declamationibus*. 1546. Venetiis fol. apud Hieron. Scotum, cum notis *Mosellani*, *Ioach. Camerarii* & *Antonii Pini*. 1547. Parisiis 8. apud Rob. Stephanum, *Epitome Quintiliani Institutionum per Ionam Philologum*, qui circa illa tempora vixit, & sub illo nomine sive latere sive innotescere voluit. Eadem Basileæ etiam excusa sine anni nota apud Barthol. Westhemerum, & Nic. Brylingerum 8. De Argentoratensi editione infra ad Annum 1568. 1548. Parisiis in 4. Institutiones Quintiliani apud Guil. Morellum ac Bogardum cum Morelli notis. J. de la Caille Hist. de l'Imprimerie pag. 123. 1548. Basileæ 8. apud Nic. Brylingerum, cum XIX. *Declamationibus*, Institutiones per *Ioach. Camerarium*, *Io. Sichardum* & *Iac. Hertelium* emendatæ, additæ etiam *Guil. Philandri* castigationes. 1548. Antuerpiæ apud Jo. Læum 8. cum notis. 1549. Parisiis fol. apud Mich. Vascofanum (quædam exemplaria, ut istud quo utor, in fronte gerunt nomen Audæni Parvi) cum præfatione, & argumentis emendationibusque plenioribus, & castigationibus *Petri Gallandii* Professoris Regii, *Angeli Politiani* præfatione de Quintiliani vita & laudibus, *Petri Mosellani* (*) notis in libros septem primores, *Ioach. Camerarii* in librum primum & secundum, atque *Antonii Pini* in tertium: subiecto post XIX. Quintiliani *Declamationes*, etiam libro primo *Controversiarum Senecæ* cum Rudolphi Agricolæ commentariis. 1549. Lugduni apud Seb. Gryphium 8. una cum XIX. *Declamationibus*.

1553. Parisiis ex officina viduæ Mauricii à Porta in Clauso Brunello, excudebat Thomas Richardus 4. 1554. Parisiis 8. *Epitome institutionum Vergerio auctore* in Bibl. Bigotiana pag. 184. n. 4608. Vide supra ad A. 1547. Laudatur item sententiarum ex Quintiliano libellus in 12. editus auctore *Stephano Joanne Stephano* Dano, Professore Sorano Eloquentiæ, & Histor. Confer Albertum Bartholinum de scriptis Danorum p. 134. Compendium quoque Quintiliani *Franciscus Patricius* confecerit, si vere id Patavii, quod Jac. Philippus Thomasinus in Bibliothecis Patavinis MSS. pag. 48. affirmat, custoditur. Et legimus, inquit Nic. Anton. p. 59. Bibl. vet. Hispan. sive hoc sive aliud Quintiliani compendium Valentis 1554. 8. typis

L1 2 editum.

(*) Mosellani notæ editæ sunt etiam Lugd. à Gryphio 1541. 8.

editum. 1555. Coloniae Institutiones Quintiliani apud Gualtherum Fabricium, 8. cum notis *Joach. Camerarii*, *Job. Sicbardi* &c. & *Guil. Philandri* Castilionei castigationibus. 1555. Lugduni apud Seb. Gryphium 8. additis XIX. *Declamationibus*: 1556. Parisiis 4. apud Tho. Richardum sub Bibliis aureis, *Adriani Turnebi* notæ in Institutiones oratorias, præterito auctoris nomine editæ, quibus omnium ante se operam in Fabio præstitam longe antecessit. 1558. Lugduni 8. apud Theobaldum Paganum, Quintiliani Institutiones & *Declamationes* XIX.

1561. Basileæ apud Nic. Brylingerum 8. ex emendatione *Jac. Hertelii*. 1566. Venetiis apud Gabriel. Julium Ferrarium in 4. Institutiones Quintiliani ex *Italica* versione *Horatii Tuscanella*. L'institutioni oratorie tradotte & arricchite della dichiarazione de i luoghi piu difficili in margine, con la vita dell'autore: 1567. Venetiis apud Hieron. Scotum, Quintiliani Institutiones cum notis *Petri Mosellani*, *Joach. Camerarii*, & *Antonii Pini*. 1568. Basileæ 8. apud hæredes Nic. Brylingeri, ex *Jac. Hertelii* recensione. 1568. Argentorati 8. *epitome* Institutionum concinnata à Jona Philologo, de qua supra ad A. 1547.

1570. Lipsiæ 8. impensis Jacobi Apelii, liber Institutionum decimus cum notis *Philippi Melanchthonis*, *Ioannis FeldKirchii* sive *Velcurionis*, *Ioannis Stigelii*, & *Casparis Landsidelii*, per Stephanum Ricciium. 1575. Lugduni 8. Institutiones Quintiliani cum XIX. *Declamationibus*, apud Antonium Gryphium, excudebat Basileus Boquetius. 1575. Lugduni 8. itidem cum XIX. *Declamationibus*, apud Ludovicum Cloquemin & Steph. Michelem. 1579. Basileæ 8. ex officina Brylingeriana, additis XIX. *Declamationibus*, & ad Institutiones, castigationibus *Guil. Philandri*.

1580. Lugduni 8. apud Ludovicum Cloquemin, additis 19. *Declamationibus*. 1580. Genevæ 8. apud Jacobum Stoer, item 19. *Declamationes*. 1584. Venetiis 4. Quintiliani Institutiones in *Italica* linguam conversæ ab *Horatio Tuscanella*. De hac versione quæ jam 1566. prodierat, vide Huetium de vita sua pag. 315. & P. Bohurium recueil des vers choisis p. 177. 1585. Lugduni 8. apud Anton. Gryphium, item 19. *Declamationes*.

1591. Genevæ 8. apud Jac. Stoer, item XIX. *Declamationes*. 1591. Lugduni 8.

1604. Genevæ 8. apud eundem, item XIX. *Declamationes*. 1604. Paris, 8.

1618. Genevæ 8. apud Jac. Stoer, item XIX. *Declamationes*. Quædam exemplaria habent nomen Dan. Crispini.

1625. Genevæ 8. apud eundem; idem XIX. *Declamationes* atque

que ex P. Pithæi editione *Declamationes aliæ minores*, nec non Calpurnii: & *dialogus de causis corruptæ eloquentiæ*. 1629. Francofurti 8. apud H. Robynsonum & Guil. Fitzerum, cum notis Danielis Parei, quem Lud. Cresollii lucubrationibus plurimum debere notat Tho. Crenius parte XVI. animadversion. p. 14.

1637. Genevæ apud Jac. Stoer, 8. item *Declamationes utraq̃ue & Calpurnii: & de causis corruptæ eloquentiæ dialogus*.

1641. Londini apud R. Withakerum, cum notis Dan. Parei. 8. item utraq̃ue *Declamationes & Calpurnii, & dialogus de corrupta eloquentia*.

1641. Genevæ apud Petr. Chovet cum notis Dan. Parei. 8; item XIX. *Declamationes &c.*

1651. Genevæ 8. cum notis Dan. Parei, eadem cum præcedente.

1657. Francofurti apud Wilh Serlinum cum notis Dan. Parei. 8. Mentitur novam editionem titulus, est enim eadem cum præcedente.

1662. Londini 8. cum notis Dan. Parei, eadem cum illa Anni 1641.

1663. Paris. 4. *Gallica Institutionum Quintiliani versio*, auctore Purco, Mr. l'Abbè de Pure. *Quintilien de l'Institution de l'Orateur, avec les notes historiques & literales, ou les mots barbares, Grecs, anciens & les plus difficiles passages sont expliquez*. Exstat & alia prior Nicolii, (Mr. Nicolle le Pere) in quam necdum incidi. Sed nuper edita Gallica interpretatio Gedoyni, de qua ad A. 1718. dicturus sum, facit ut nec illas, neque à præstantissimis viris Francisco Rollino aut Benedierio promissas valde desideremus. Capita 3. & 4. libri X. de compositione & dialogum de causis corruptæ eloquentiæ Gallice vertit Maucroisus, Canonicus Remensis non inelenter, quæ lucubratio inter ejus postuma opuscula prodijt; 1710. 8.

1665. Lugduni Bat. & Roterdami ex officina Hackiana 2: Volum. in 8. *Conr. Schrevelio* primum, deinde post hujus obitum Io. Frid. Gronovio curante. Notis variorum illustratas Institutiones cum Declamationibus utrisque, & Calpurnii, nec non dialogum de causis corruptæ eloquentiæ, hæc editio mitida complectitur, de qua non non repetam quæ dixi infra.

1669. Ultrajecti 12. apud Petrum Elzevirium prodierunt Pauli Colomesii in Quintilianum breves, sed selectæ eruditionis notæ una cum aliis ejus opusculis, quæ recusa Amst. 1700. 12. apud Henricum & viduam Theodori Boom, & inter alia Colomesii scripta, junctim me curante excusa Hambürg. 1709. 4. sumtu Christiani Liebezeit, typis Spiringianis.

1693. Oxonii è theatro Sheldoniano 4. *Edmundus Gibson* (a) Quintiliani Institutiones singulari studio ad tres Codices MSS. Cantabrig. & Bodlej. & ad octo impressos castigatas edidit, subjuncta declamatione antea inedita & deinde in Obrechtii & Burmanni editione emendatius recusa, quæ inscribitur *Tribunus Marianns*. In illa occurrunt hæc vocabula, unde judicet aliquis num Quintilianus sit auctor: *abominabilis, concubitor, dilectio, discretio, exoratio, illuminatio, impænitens, improprium, indefuenter, lenocinamentum, obsufflo, particulariter, prædecessor, præpostero, præstrangulo, prolocutor, protectio, supererogatio.*

1698. Argentorati apud Joh. Reinholdum Dulstæckerum in 4. duobus voluminibus, Institutiones, & declamationes utraq; nec non declamationes Calpurnii & dialogus de causis corruptæ eloquentiæ, ex recensione accurata illustris Viri *Ulrici Obrechtii* (b) qui non diu post A. 1701. diem obiit supremum: igitur quod in præfatione ad Edmudum Gibsonum promittit volumen, ipsius notas Obrechtii cum præcipuis eruditorum virorum antea editis commentariis complexurum, in lucem dare non potuit. De hac editione jam feci mentionem infra.

1714. Londini apud Jo. Nicholson, 8. Institutiones ut à Gibsono editæ fuerant, recusæ, additis Turnebi & aliorum selectis notis. Mius, quam Oxoniensis, emendata est hæc editio.

1715. Parisiis apud Jacobum Stephanum 12. duobus Vol. Institutionum oratoriarum libri duodecim ad usum Scholarum accommodati, recensiti, & brevibus notis illustrati à *Carolo Rollino*, recisis quæ minus necessaria illi visa sunt, & quæ alio typorum caractere expressa adjungi fuisset fortasse satius. *Journal des Sav. A. 1715. Avril. edit. Amst. p. 430. & A. 1718. Octob. p. 460. Mem. de Trevoux 1714. Dec. p. 2191. Journal littéraire Tom. 6. p. 232. Gilbert jugemens des Savans sur les Auteurs qui ont traité de la Rhetorique T. 2. p. 60. seq. 1718. à Paris in 4. chez Gregoire de Puis, Quintilien de l'Institution de l'Orateur, traduit par Mr. l'Abbé Nicolas Gedoyn, Chanoine de la Sainte Chapelle de Paris, de l'Académie Royale des Inscriptions & belles lettres. Versio elegans, accurata, Quintiliano digna, decem annorum opus, Philippo Duci Aurelianensi, qui pro Rege Gallias moderatur, ab auctore dicata. De aliis Gallicis Quintiliani versionibus dixi supra ad A. 1663. De hac videri possunt Diaria eruditorum *Journal des Savans*.*

(a) Acta Erud. Tom. 2. supplem. pag. 318, Nouveau Journal de Rotterdam A. 1694 Sept. & Octob.

(b) Specimina emendationum Obrechtianarum cum lectionibus Gibsonianæ edit. collatarum vide in Actis Eruditor. A. 1698. p. 548.

Pitbæi, Passeratii & Guetti observationes, quas ad Schrevelium miserat Bigotius, & ille eidem uti in Quintiliano suo neglexit. Plurima loca Quintiliani castigat & illustrat vir doctus *Iannus Gebhardus* in crepundiis sive juvenilium curarum libris III. Hanov. 1615. 4. & in syntagmate Critico Jo. Hermanni Schminckii: Marburg. 1717. 4. Ex Tullio & Quintiliano non pauca decerpit Leo Mantuanus Judæus in *ד'ר'ר' א'ר'ר'* liquore favorum sive Rhetorica Coloniae in 4. edita. Vide Rev. nostri Wolfii Bibl. Hebraicam Nescio qualis sit *vetus Quintiliani interpres* laudatus viris doctis ad Svetonii Neronem cap. 22. *Epitome Institutionum Quintiliani à Jona Philologo confecta* editaque est Paris. 1548. 8. & altera Vergerio auctore ibid. 1554. 8. Qui in Schola Tigurina dicendi artem olim publice professus est Joannes Jacobus Ammianus, in enarrandis Quintiliani Institutionibus septem ipsos annos absumpsit, ex quo deinde per ludibrium vulgo *Septilianus* à litterarum studiosis est appellatus, ut ex Melandri jocoseriis refert Berneggerus præf. ad Observationes Miscell.

V. I N D E X S C R I P T O R U M

in QUINTILIANI Institutionibus Oratoris laudatorum,
illo qui in novissima editione exstat, plenior;

factus à me ad paginas edit. Burmannianæ.

- A**ccius Mævius, *Poeta Trag.* 88, 96, 472, 561, 689, 912. Philoctete. 422.
- Accius Navius augur. 551.
- Accusator Cossutiani Capitonis. 503. Marii Curii. 552. militis Mariani. 293.
- Ælius Stilo.* (L.) 81. 813.
- Æoles.* 45. 79. *Æolica litera* 1092.
- Æschines Socraticus*, dialogo *Aspasiæ* cum Xenophonte ejusque uxore. 444. 445.
- Æschines, orator* 192, 237, 359, 505, 580, 901, 998, 1037, 1090, 1091. contra *Ctesiphontem* 237, 472, 580. contra *Demosthenem.* 883. 505. *Legatio male gesta objecta* 359.
- Æschylus, Poeta Trag.* 897. ubi de eo censura. Ejus dramata correctæ in certamen deferre posterioribus Poetis Athenienses permisere, suntque eo modo multi coronati. id.
- Æsopus* 99. 1023. *fabularum* non ille primus auctor, sed *Hesiodus* 441. *αἰωνογενετορ.* 441. alius *Æsopus tragicus histrio* 1023.
- Afranius Comicus.* 913. togatis excellit. id.
- Africanus apud Neronem:* 723. infra, *Julius.*
- Agatharcus* 986.
- Agnon* 193. *rhetorices accusatio.* 194.
- Albutius, Rbetor*, non obscurus professor atque auctor 185. 222. 254.

Alcaeus,

- Aruspicum responsa, 405.
 Asinius *Pollio* 53, 66, 83, 96, 300, 505, 566, 604, 668, 690, 771, 774, 777, 802, 926, 1050, 1071, 1080, 1113. pro Scauro patre 509, 774. pro Asprenate, 883. *Pollio* ac *Messala* defenderunt eosdem: id. seriis jecisque pariter accommodatus 566. pro *Urbinae* heredibus, 300. 597. 604. pro *Liburnia*, 777. de *Asinio Polli*one iudicium. 917. ejus diligentia 928. 1088. *Pollionem* æmulantur tristes ac jejuni 926. *Asinius* uterque. 1050.
Atellanæ 541.
Athenæus 182, 216, 224, 231, 250. *Rhetor* *Hermagoræ* par & æmulus 216.
Athenodorus Rhodius 193.
Atticus, *Rhetor*. Græce scripsit, *Apollodori* discipulus 217, 566.
Attici 501, 531, 565, 915, 926. *Atticæ* eloquentiæ candidatus 497. infra. *Oratores*.
Attius adversus *Cluentium*. 472. (*Auctor ad Herennium* 814. 819.)
Augustus 546, 547, 548, 549, 553, 555, 561, 691. *Epistolis* ad *Cæsarem* 76. *Epistolis* quas sua manu scripsit aut emendavit. 90. duodecim natus annos matrem pro rostris laudavit. 1071.
Bassus Aufidius, libris belli Germanici. 914.
Bassus Caesius, quem vidit *Quintilianus*, *Poeta* 911.
Bassus Junius 534, 545, 553.
Bassus Salejus, *Poeta* 906.
Bibaculus Poeta 910. (735.)
Blessus (Publius) 545.
Brutus, *Philos.* 533, 540, 827, 853, 883, 920, 957, 1090. *ejus gravitas* 1088. oratio pro *Milone*, exercitationis gratia scripta 263. 883. 946. accusatio *Cn. Planci* 540. in *Philosophicis* scriptis multo quam in *Orationibus* præstantior. 920.
Bruti patris dialogi tres in *Privernari*, in *Albano*, in *Tiburti* habiti, 540.
Cæcilius Rhetor. 82, 216, 250, 397, 596, 758, 759, 810, 812, 825, 827. ad *Sisenam* 692. *Q. Cæcilius* in *Verrem* accusationem petit quod fuerat quaestor ejus 464.
Cæcilius, *Comic.* 96, 913, 969.
Cælius (M.) Orator. 67, 78, 83, 534, 539, 551, 747, 815, 1088. in *Antonium* 349. in defensione causæ qua reus de vi fuit. 972. in accusando urbanitas 917. alperitas 928. de *Cælio* iudicium 917.
Cæsar. (C.) 60, 90, 94, 132, 276, 279, 282, 284, 307, (460.) 508, 546, 553, 559, 566, 567, 597, 623, 715, 928, 1071, 1074, 1088. ut *Oratorem* laudat *Cicero* in *Bruto*. 888. præcepta *Cæsar*is. 763. anticatonæ 70. 272. libri de analogia 92. si foro tantum vacasset, non alius ex nostris contra *Ciceronem* nominaretur, vide p. 917. vis *Cæsar*is 928. 1088.
Cælius Bassus, *Poeta* 911.
Cajus Granius 81.
Callicles 183. (apud *Platonem*.)
M. Callidus Orator. 1025, 1088, 1095. pro domo *Ciceronis* 883.
 Cal-

A QUINTILIANO CITATOR. Lib.II.c.15. 539

- Gallidii subtilitas. 1088. 1095.
Callimachus 894. elegiæ princeps. Callimachii pedes & Sotadei. 830. (al. Galliambi.)
Callimachus, supra Apollas.
Calvus, *Orator*. 83, 814, 918. 1050. 1071. sanctitas 1088. & iudicium ejus laudatur 928. in Vatinium. 503, 546, 774. imitator Atticorum. vide p. 917. 918.
C. Carbo etiam in tabernaculo usus exercitatione dicendi. 958.
Carminum autores (Horatius) 738.
Carneades Romæ pro justitia, & contra justitiam dixit audiente Censorio Catone 1053.
Carpathius. 552.
Cassellius 557. al. Cascelius vel C. Cæcilius.
Cassius (C.) Severus, *Orator*. 443, 512, 535, 554, 559, 669, 710, 1028, 1088. contra Asprenatem. 883. 973. *de hoc Cassio iudicium* 918. acerbitas. 1088.
Catius, in Epicureis, levis sed non injucundus 920.
Cato (M. Censorius) 83, 90, 152, 217, 280, 282, 448, 565, 567, 650, 672, 689, 689, 732, 774, 840, 944, 969, 1044, 1053, 1067, 1074, 1088, 1097, 1112. primus Romanorum aliquid de Rhetorica scripsit. 217. idem orator, idem historiæ conditor, idem juris, idem rerum rusticarum peritissimus inter tot operas militiæ, rudi sæculo literas Græcas senex didicit. 1112. in dicendo præstantissimus & juris peritissimus 1067. Ca-
 to, Scipio, Lælius in eloquendo velut Attici Romanorum. 1095. in Oratione quadam 263.
Catonis verba furatus Sallustius. 689. Oratio de Servio Galba. 279.
Cato eloquens Senator 969. Stoicus 976. sapiens 1074.
Catones 1088.
Catulus ad Philippum. 555.
Catullus, *Poeta* 53, 57, 531, 873, 910. nobile epigramma de abusu literæ h. 57. aliquis poetarum 969. laudatur in Catullo suavis appellatio literarum 1004. Epithalamio 803.
Celsus (Corn.) 182, 184, 230, 240, 248, 271, 300, 320, 396, 582, 601, 692, 697, 760, 774, 778, 783, 796, 797, 798, 870, 871, 388. Gallione prior, accuratius de arte dicendi scripsit. 218. Ciceronem secutus. 582. nimia novitatis cupiditate ductus, eruditus vir. 760. in Philosophicis multa scripsit Scepticos secutus non sine cultu ac nitore. 920. mediocri vir ingenio non solum de his omnibus scripsit artibus, sed amplius rei militaris, & rusticæ etiam & medicinæ præcepta reliquit. 1112.
Cestius Infra, Sestius.
M. Cethegus 57. suadæ medulla dictus ab Ennio 178. suaviloquentiore 1003.
Charisius 898. ejus orationes à Menandro Comico scriptæ. id.
Charmadas 989.
Chiron. 1091.
Chrysippus Philosoph. 13. 18. 36.

110. 185. 1048. 1075. præcepta
de liberorum educatione . 119.
respicitur 646. seq.
Chrysippus junior Cæsaris æqua-
lis. 546.
Cicero (*Q. Tullius*) 527. de josis M.
Ciceronis libri III.
Cicero (*M. Tullius*) optimus au-
ctor ac magister eloquentiæ 4,
8, 42, 44, 53, 54, 56, 63, 66, 67,
69, 71, 76, 78, 81. 89. 96, 102. 106.
119, 129, 138, 147, 151, 152, 169,
176, 178, 184, 187, 190, 191, 194,
197, 204, 206, 207, 214, 220,
222, 225, 226, 231, 234, 235,
239, 249, 253, 254, 255, 259,
263, 271, 272, 273, 275, 282,
284, 286, 292, 294, 302, 306,
307, 308, 313, 317, 318, 322, 324,
331, 333, 334, 340, 344, 345,
346, 352, 357, 363, 364, 365,
366, 398, 405, 407, 410, 414, 416,
417, 419, 420, 425, 427, 430,
435, 438, 440, 442, 444, 446,
448, 459, 463, 464, 465, 467,
468, 469, 470, 473, 475, 478,
479, 480, 490, 500, 503, 505,
506, 507, 509, 511, 513, 514, 524,
526, 528, 531, 533, 539, 540, 541,
542, 543, 544, 550, 551, 552,
553, 556, 557, 558, 559, 561,
562, 563, 566, 567, 575, 576,
581, 582, 592, 607, 614, 617, 621,
623, 632, 650, 660, 664, 670,
679, 685, 686, 688, 690, 691, 692,
694, 698, 699, 702, 703, 705,
707, 708, 709, 711, 712, 713,
714, 715, 717, 718, 721, 722,
728, 731, 733, 734, 736, 739,
745, 746, 748, 751, 752, 753

761, 766, 770, 772, 773, 774,
775, 776, 778, 779, 780, 781,
782, 783, 784, 785, 795, 796,
797, 798, 802, 805, 806, 807,
808, 809, 811, 815, 816, 817,
819, 820, 821, 822, 823, 824,
825, 829, 832, 833, 835, 837,
839, 840, 842, 846, 847, 850,
851, 852, 853, 854, 858, 859,
860, 861, 862, 863, 866, 867,
868, 870, 874, 883, 884, 885,
886, 888, 889, 903, 916, 919,
926, 928, 929, 943, 944, 948,
953, 957, 960, 961, 965, 966,
967, 968, 970, 971, 974, 975,
977, 981, 986, 998, 999, 1004,
1007, 1010, 1011, 1019, 1025,
1026, 1027, 1031, 1034, 1038,
1041, 1043, 1048, 1049, 1050,
1057, 1062, 1064, 1067, 1070,
1071, 1073, 1074, 1088, 1089,
1095, 1097, 1098, 1099, 1100,
1107, 1108, 1112, 1113.
Cicero Apollonio Molone u-
sus præceptore 1073. Acade-
miæ plurimum debere se pro-
fessus 1063. unicum apud nos
specimen orandi, docendique
oratorias artes. 218. certissi-
mum præceptorum genus, il-
lius viri observatio. 977. in om-
nibus eminentissimus. 1088.
summus ille tractandorum a-
nimorum artifex 981. cum De-
mosthene comparatur 915. ef-
finxit vim Demosthenis, co-
piam Platonis, jucunditatem
Isocratis. 916. jam non homi-
nis, sed eloquentiæ nomen ha-
betur. 916. hunc spectemus, hoc
propositum nobis sit exem-
plum,

A QUINTILIANO LAUDATOR. Lib.II.c.15. 541

plum, ille se profecisse sciat cui Cicero valde placebit. id. non unus tamen imitandus 928. jaçtat se interdum, defensionis potius caussa quam ex arrogantia 965. 966. ita dicit quomodo quilibet posse consideret, sed quomodo possit nemo 982. mores ejus defenduntur. 1047. 1048. seq. in filio, ut in Epistolis apparet, recte loquendi usquequaque asper exactor. 92. ad rerum causarumque suarum judices dixit. 302. Ciceronis manus five *αὐτόγραφα*. 89. ideo tantum intulit eloquentiæ lumen, quod in hos quoque studiorum secessus (carmina scribenda & dialogos) excurrit 944. compositio ejus & vitia orationis reprehenduntur à Bruto, Calvo & utroque Asinio 1050. scriptis ad eum literis 829. ab Atticorum imitatoribus ut Asianus & reddans culpatur. 188. eminentissimus Græcorum secutus. 854. in Accium 561. in legem agrariam 287. in Antonium 427. 471. 713. 714. 717. 751. 752. infra, Philippicæ. in Appium Pulcrum 691. sub persona C. Appii, Domitii, Cn. Pompeji. 282. pro Archia 705. 968. 1019. ad Atticum 566. libro de aruspicum responsis 449. contra Bostarem 467. infra pro Scauro. Brutus 214. 1041. tot millibus versuum. 888. ad Brutum 280. 736. Epistolæ 204. 398. 533. 679. 691. 810. 815. contra Q. Cæciliam 773.

965. vide in Verrem pro Cæcina 331. 416. 425. 427. 446. 544. 618. 621. 640. 806. 823. pro Cælio contra Atratinum. 975. in Calpidium 1034. in carminibus 842. 966. in Catilinam 187. 314. 449. 713. 714. 780. 805. 811. 817. 966. in Senatu 1101. Cato Ciceronis 398. Catulum suum & Lucillum aliis postea scriptis (Academicis) Cicero ipse damnavit. 225. ad Cerelliam. 567. contra Ghryfognum, vide pro Roscio. in Clodium & Curionem 425. in Clodium 708. 748. 795. vide pro Milone. in Clodium 796. pro Cluentio Habito 1036. 974. 194. 306. 314. 316. 317. 323. 340. 345. 349. 352. 363. 365. 387. 463. 469. 511. 539. 576. seq. 713. 809. 810. 821. 851. 858. 870. 977. pro Cælio 284. 305. 307. 325. 468. 784. 967. 959. 1101. Commentarii. 958. à liberto Tyrone contracti Communes loci, in vitia directi 129. 943. Sententiæ & Conciones Ciceronis non minus clarum quam accusationes & defensiones lumen eloquentiæ ostendunt. 286. pro C. Cornelio. 360. 464. 466. 623. 577. 679. pro L. Cornelio 356. in Cottam. 577. vide pro Dejotaro 305. in Dialogis. 964. in Epistolis sine controversia Demostheni præferendus Cicero 195. citantur Epistolæ 964. 816. 842. pluribus libris & Epistolis testatur 1057. pro Fundanio 44. pro Gabinio,

binio, in quem antea orationem scripserat. 977. (ad Herennium. 249. 808. 814.) in Hirtio, in Panfam declamans. 699. in quodam ioculari libello. 753. Q. Ciceronis vel Tyronis liberti vel alterius cuiusque libri tres de jocis Ciceronis 527. Cicero in jocis nimius. 526. 527. scientia juris neutiquam destitutus, etiam coepit aliqua de ea componere. 1067. pro Q. Ligario 306. 313. 314. 331. 345. 346. 352. 425. 448. 460. 478. 566. 577. 628. 709. 772. 775. 781. 852. 870. 883. 1022. 1036. 1037. pro lege Manilia. 147. contra concionem Metelli 813. pro Milone 204. 239. 262. 293. seq. 302. seq. 305. pulcherrima 323. nobilissima 1007. 324. 333. 334. 341. 348. 357. 358. 364. 407. 408. 410. 439. 440. 506. 507. 542. 577. 588. 608. 609. 686. 731. 745. 779. 782. 807. 808. 870. 968. 969. 1007. 1008. 1038. 1101. contra scripsit Sestius sive Cestius 946. pro Murrana 142. 316. 324. 363. 427. 438. 447. 509. 592. 707. 746. 796. 808. 862. 976. in Oppianicū 810. vide pro Cluentio. pro Oppio. 417. 420. 464. 465. 468. 782. in Cottam 976. in Oratore. 191. 219. 223. 766. 832. 839. 840. (orator post libros de oratore scriptus. 825.) 1025. 1041. divine ut omnia 76. libris de oratore 226. 941. 1107. disputationibus 929. pulcherrimis 254. 618. In oratoriis hæc minora sciens omisit. 218.

secundo de oratore lib. 540. tertio 119. 762. 821057. libro ad Brutum 861. Brutum alloquens: Partitiones Oratoriæ. 2: 294. 345. Philippicæ 27. 620. 824. 835. 836. 966. pra, in Antonium. De tio de Cicerone, ut Ant roget, Philippicas exc 285. in Philosophicis sicut ubique, Platonis æ 920. libros Platonis ant nophontis edidit tran 941. de damnatione Pl mi. 1038. 1114. vide in V in L. Pisonem. 471. 685. Pletorium Fonteji ac rem 542. in Quintium 4 Rabirio 513. 583. 1037 pro Rabirio Postumo 2: 314. 323. 383. 773. Rherum libri 22. 251. 292. 2 mum scripti 176. adol elapsi 218. quos ipse ne bat 178. 253. seq. 255. in rhetorico. 253. pro l contra Chrylogonum 323. pro Roscio 602. 78 pro Sek. Roscio. 353. se ginti natus annos dixi 1072. in Rullum. 470. 71 nuprias Sallia. 344. com siam. 974. pro Scamandr pro Scauro ambitus re contra Bostarem. 46 Scauro reo repetundaru pro Scauro filio. 505. 591 sibus sive infinitis qua bus exerceri solebat (

A QUINTILIANO CITATOR. Lib.II.c.15. 543

- princeps in Rep. 943. in
 is ad Trebatium Jctum.
 4,415, 423, 446, in Tri-
 171. pro Tullio 352. 465.
 renum 553. 686. pro Va-
 15, 417, 467, 513, 582, 583,
 602, 606, 783, 784. in Va-
 1 testem. 378. pro Vati-
 1 quem Orationem scri-
 977. in Verrem 303,
 306, 323, 346. 356, 405, 420,
 54, 474, 500, 501, 503. 514,
 44, 632, 634, 711, 712, 740,
 60, 774, 782, 785, 802,
 6, 883, 1018.
 locuit Caelium, & Pan-
 Hircium, Dolabellam
 rem præceptoris exer-
 108.
 s inepti imitatores pla-
 sibi si in clausula po-
 it esse videatur 726.
 nyrna novem annis scri-
 10.
 190. (Imperator) qui
 n Æolicam F adjecit.
 es 185, 198, 1048, 1075.
 itor Athenis 1025.
 lens 821.
 us *Histor.* 901.
 um, editus liber, 266.
 in Cicerone.
 Orator 1090.
 (M.) in Antonium 815.
 elius.
 ejus, pictor, 174.
 a, 514.
 æ veteris scriptores.
 96.
 1069. 1014. liberrimum ge-
 minum 1062. Latini. 90.
 itarii, 314.
 Controversiæ 790. vide Decla-
 mationes.
 Corax 191. scriptor artis Rhetor-
 icæ 212.
 Corneliæ Gracchorum matris
 Epistolæ 14.
 Cæcilius & Cornificius de figu-
 ris 826.
 Cornificius, *Rbetor*, 395, 775,
 820, 825, 826. de figuris 826.
 827. non pauca de arte dicen-
 di scripsit 218.
 L. Cotta 999. Cottæ Epistola
 465. 468.
 Crassus (L.) *Orator*, 119, 147,
 204, 540, 660, 710, 929, 941, 961,
 969, 996, 998, 1019, 1057, 1088,
 1107. 1113. Oratio de colonia
 Narbonensis 540. de lege Ser-
 vilia. id. in judicio Curiano
 contentio cum Scævola. 640.
 Crassus dives Asiæ præfectus
 quinque Græci sermonis dif-
 ferentiis jus dixit 996.
 Grates 100.
 Cratinus, *Comic.* 897.
 Crispus *Passenus* 884. Quintilia-
 no puero orationem pro Volu-
 seno Catulo habuit. id. jucundi-
 tatem ejus laudat 1088.
 Crispus *Vibius*, vir ingenii ju-
 cundi & elegantis *Orator.* 474-
 1088. pro Spathale. 723.
 Critolaus Peripateticus, Ariston-
 nis præceptor 181, 182, 193.
 Curio 553. pater 1027. In Cu-
 rionem editus liber, 266.
 Curius (Manius) 552. Vibius
 Curius, 552. 559.
 Cynicus reus de moribus 326.
Cyrbnius pictor, 173.
 Decimi *Laclii* Oratio pro Volu-
 seno

- seno Catulo habita Quintiliano puero 884.
- Declamatores** 281, 283, 286, 325, 353, 455, 472, 473, 779, 972. utiles 944. non nimis diu illis in hærendum 110. minus sanguinum habent & virium quam orationes, 925. Declamatorum extemporalium ambitio 955. infra Scholastici.
- Demades** 192. 1098. orationes scribere non est ausus 193.
- Demetrius auctor Comædiarum** 1039. 1040:
- Demetrius Phalereus** 147, 887, 1039. 1087. primus inclinasse eloquentiam dicitur 902. ubi plura de eo & in ejus laudem.
- Demosthenes** 116, 151, 237, 273, 286, 305, 313, 314, 479, 604, 505, 522, 526, 533, 576, 580, 728, 767, 783, 785, 796, 824, 833, 839, 849, 850, 853, 860, 874, 901, 916, 928, 936, 938, 966, 997, 1009, 1013, 1019, 1037, 1048, 1050, 1062, 1083, 1091, 1092, 1099. contra Alcibiadem 313, 883. pro Ctesiphonte 305, 352, 472, 580, 783, 814, 966, 1019, 1027, 1037. de Halonneso 273. adversus Midiam, 501, 504. Philippicæ 286.
- Demosthenes Ciceroni** interdum videtur dormire 884, 1050. pæne lex orandi 901. minus aptus ad jocos, 526. urbanus non dicax, 533. *deus* valuit, 522. perfectissimus Græcorum, aliquid tamen aliquo in loco melius alii, 928. puer admodum actiones pupillares habuit, 1071. mores ejus defenduntur 1047. Platons discipulus, 1062, 1091. Ciceron to strictior, 1099. la 915. ejus fulmina ni contorta 846. severa coitio, 849.
- Dialectici** 616.
- Didymo** quo nemo plur pfit, accidit ut cum hucuidam tanquam vanæ gnaret, ipsius proferretur qui eam continebat.
- Diogenes Babylonius**, 15.
- Dion Syracusanus** 114.
- Dion Rhetor**, 223. (*Præ*)
- Dionysius** 825. Rhetor, guris, 825.
- Halicarnassens* 216, 747
- Dolabella** 670, 555, 563.
- Domicianus Imp.** ut in omnia etiam in eloquentia nentissimus 296. Gert Augusti poemata laudat 907. seq.
- Domitius Afer** 378, 421, 535, 540, 544, 551, 555, 556, 559, 560, 720, 723, 773, 822, 837, 904, 918, 026, 1107, libri duo de testibus ubi senem à se adolescentulum testatur. Orat Voluseno Catulo habita tiliano puero, 884. Or libertum Claudii Cæs. Cloantilla 723, 773, 811 pro Lælia 837. summus p Orator, valde senex i deficere quam desinere maturitas ejus laudatur.
- Orationes ejus** plenæ facer rationibus: dictorum q ab eo urbane, sunt ec bri 540.

A QUINTILIANO LAUDATOR. Lib. II. c. 15. 545

- Domitius Marfus** de urbanitate diligentissime scripsit, 564. 565. 566.
- C. Duillio** posita columna rostrata, 87.
- Egeſias** 1087.
- Empedocles primus** aliqua circa rhetoricem moviſſe dicitur 212. præcepta ſapientiæ verſibus tradidit 39.
- Ennius**, 54, 74, 96, 178, 195, 648, 865. 905. ſeq. 1003. ſexto annali, 557. Medea, 442. in ſatyra mortem & vitam contendentes inducit, 777.
- Ephorus**, *Hiſtor.* 158. 856. 901.
- Epicurus** 193, 614, 1062, 386, 926. fugere omnem diſciplinam navigatione quam velociſſima jubet 1026.
- Eratosthenes** 18. 986.
- Eriphylus Rhodius** 948.
- Evathlus**, *Rbetor.* 213. artem quam edidit decem millibus denariorum didicit à Protagora id.
- Euphorion Poeta**, 986. Chalcedenſis, probatus Virgilio. 894.
- Euphranor** 1086. 1088.
- Eupolis Comicus**, 106. 897. 1102.
- Euripides** 215, 405, 897. ubi Sophocli præfertur.
- Eurypilus Lariffenſis** 986.
- Fabius Maximus** incuſans Auguſti congiariorum exiguitatem 543.
- Fabius Piſtor** 74, 673, 990.
- Flaccus (Valerius) Poeta** 906.
- Flavius** 176, 242. 635. 690. admiror Flavium cujus merito ſumma apud me eſt auctoritas, cum artem ſcholæ tantum componeret 635.
- Flavius (Cn.)** 685.
- Florus (Julius)** in eloquentia Gallicarum princeps, 932. 933.
- Formulari**, 1061.
- Fulvius**, 564.
- (Furius Bibaculus)** 735, 910.
- Servius Galba**, 179.
- Galba (L.)** 534, 547, 548, 555, 559.
- Gallio pater**, *Rbetor*, 218, 794.
- Didius Gallus**, 179. **Sulpicius Gallus**, 551. **Cornelius Gallus** 53. elegi 908. Oratio, infra in Labieno.
- Geometræ**, 397.
- Germanicus Auguſtus** 907. vide **Domitianus**.
- Glyco Spiridion**, 511.
- Antonius Gniphos**, 77.
- Georgias Leontinus** 168. 208. CIX. vixit annos, Empedoclis diſcipulus artem Rhetoricam ſcripſit 212. 214. (eius Olympicus, 274.) 797. 821. 1111. **Gorgias Platonis** 205, 178, 179, 181, 182. 183.
- Gorgias**, *Rbetor*, alius ac **Leontinus Rutilio Lupo æqualis**, quem **Lupus** ſequitur, 797.
- Gracchi** 729, 1088, 1097. **Gracchorum & Catonis** leſione horridi & jejuni, 152. eorum leges inviſæ 270. 627. eloquentiæ multam contulit **Cornelia mater**, cujus doctiſſimus ſermo in epiſtolis, 14.
- C. Gracchi** in deſſenda fratris nece eloquentia, 998. 1023. compoſitio duriſſima, 832.
- C. Gracchus** 832. præcipuus ſuorum temporum orator, phonafco uſus, 108.
- Græci** 488, 489, 633, 647, 1005, 1020, 1035, 1041, 1098. ſecutus

- Livius (T.) 66, 90, 152, 551, 668, 676, 698, 732, 736, 778, 853, 914.
 Livii lactea ubertas, 886. plura in ejus laudem, 914. Patavinitas notata ab Asinio Polione, 66. Epistola ad filium suavitatis legendos Demosthenem & Ciceronem, tum ita ut quisque esset Demostheni & Ciceroni simillimus, 888. 152. circa initia primi libri 63. frequentissime dubitat, 141.
 Lucanus Oratoribus magis quam poetis accensendus 907.
 Lucilius, *Poeta Satyric.* 66, 73, 88, 96, 840, 864. ejus laus & contra Horatium defensio 908 seq. in nono, 89.
 Lucretius, *Poeta* 39, 211, 745, 905, 1113.
 Luculli 1074.
 Ex Lycia & Caria Rhetores, 1010.
 Lycurgus durissimarum Lacedæmonis legum auctor, 105. 119.
 Lycurgus, *Orator*, 1090.
 Novem Lyrici 94, 846, 895.
 Lysias, *Orator*, 191, 833, 963, 1090. apologia pro Socrate 184. 963. optime in iis quæ scripsit indoctis, servavit veritatis fidem, 283. nihil eo, si Oratori satis sit docere, perfectius 902.
 Lysias garrulitas 1091.
 Lysippus 1087.
 Macer, *Poeta* 561, 905, 1113. Nicanorum securus, 894.
 Mæcenæ 836.
 Magorum carmina 614.
 Mania Helmius 538.
 Manlius Sura 544. 1026.
 Marcellus Orator de quo Cicero in Bruto. 888.
 Marcus Vestinus, 548.
 Maricas 106.
 Marfus 565. 566.
 Mathematici pro Astrologis. 386.
 Menander, *Comic.* 106, 269, 295, 825, 898, 1091. Euripidem secutus, 898. commendatur, 799. seq. ejus dramata *ἰπὶ τριώωντι, ἰπὶ τελευτῆ, λοχός* id. *Ἰσοδῶν, νομοδότης* 899. *ὑποβολιμαί* 106. 899. Hydria & Georgus 1018.
 Philemon illo inferior, 900.
 Messala Orator, 55, 67, 83, 691, 840, 917, 941. multas Orationes scripsit ex Græcis translatae, & cum illa Hyperidis pro Phryne, difficillima Romanis subtilitate contendit, 941. contra Aufidiam 883. Possio & Messala defenderunt eosdem. id. liber de litera S. 90. totos libellos non de verbis modo singulis sed etiam literis dedit. 92. proœmia orationum, p. 300. nitidus & candidus & præ se ferens in dicendo nobilitatem suam, viribus minor, 917. dignitas Messalæ, 1088.
 Metrodorus *Scepticus* 948. 988. 998.
 Modestus 81.
 Comœdiæ & mimi, 532.
 Michridates XXII. linguarum peritus 996.
 Myron *statuarius* 1087. ejus *discobolus*, 173.
 Nævii Aproniani causa, 602.
 Naucrates, *Isocratis discipulus* 236.
 Neronis dictum, 542.

A QUINTILIANO CITATOR. Lib. II. c. 15. 549

- Nicander, *Poeta* 894. eum secuti
Macer & Virgilius id.
- Nicostratus *pancratiastes* quem
senem adolescens vidit Quin-
tilianus 159.
- Nigidius, *Rhetor*, de gestu 1031.
- Senilius, Nonianus *Historicus*
914.
- Numa 106. 269.
- Ex nuptialibus sacris apparet
tam Cajas, quam Cajas appel-
latus. 91.
- Nostrorum quidam. 598.
- Negligentia excipientium in
quæstum notariorum corrup-
tæ Quintiliani actiones 603.
- Oppius (P.) 550.
- Oracula. 268. 449.
- Orationes veterum ac novorum .
373.
- Oratores Asiæ, & Attici 862,
874, 1085, 1089, 1090. seq. Rho-
dii ab Æschine exule. 1089. seq.
Supra, Lydi & Cares.
- Orpheus 103.
- Ovidius in *Metamorphosi* 407,
696, 786, 812. elegis 908. Me-
dea 721. 912. (1105.) in *Heroi-*
cis. 906. *Epigrammatis* 819. ex
tetrasticho *Mætri* carmine li-
brum in malos *Poetas* compo-
suit. 561. transitionibus *hæci-*
vire in *metamorphosi* solet.
316. ingenio indulgere, quam
temperare maluit. 912. laudan-
dus tamen in partibus 906.
- Pacuvius, *Poeta Tragic.* 70, 96,
912.
- Palæmō Quintiliani præte *Gram-*
maticus 46. (67.) & fortasse re-
spicitur 81.
- Palamedes, dictus à Platone
Alcidas Eleates 213.
- Pamphilus, *Rhetor.* 246.
- Quales legimus *panegyricos* 164,
229, 274.
- Panyasis, *Poeta* 893. ubi de eo
censura.
- Parrhasius pictor 1086.
- Passienus *Crispus* 553 pro *Domi-*
tia uxore sua. 513. seq. adversus
Ænobardum fratrem.
- Patrocles *Rhetor.* 181. 249.
- Pedianus 90. orationum *Cicero-*
nis thema exponens 398.
- Pedo, *Poeta* 906. 547.
- Pericles 114, 190, 903, 1083, 1091,
1098, 1102. Anaxagoræ discipu-
lus. 1062 primus ex iis teste *Ci-*
rerone quorum scriptum ali-
quid quod ornatum oratorium
habeat ferebatur. 214. *Quinti-*
lianus negat se aliquid illo di-
gnum reperisse. id. eloquentiæ
ejus nulla ad nos monumenta
venerunt. 1062.
- Perfius, *Satyr.* 53, 810, 910, 935.
- Peripatetici. 190, 215, 1063.
- Phidias *statuarius* 134. 1087.
- Philetas, *Poeta Eleg.* post *Calli-*
machum princeps 894.
- Philemon, *Comic.* 899. seq. lau-
datur. *Menandro* sæpe præla-
tus 900.
- Philippus 555.
- Philistus, *Histor.* imitator *Thu-*
cydidis 900.
- Philosophi quidam. 646.
- Philosophi qui Deos habere cu-
ram rerum humanarum nega-
rent. 375. 386.
- Philosophi qui de arte oratoria
scripserunt. 501.
- Philosophorum lectio oratori
M m 3 com-

commendanda. 887. 1059. seq.
1110. servitus ad certa verba se
adstringendi 618.
Fabius Pictor. supra in Fabio.
Pindarus, *Lyricus* 895. 916. lon-
ge princeps Lyricorum 895.
in libro quæ inscripsit. 752.
Pisander, *Poeta* 894. Herculis
acta scripsit. id.
In L. Pisonem liber. 266.
Plancus (*Cn.*) 920.
Plato 104, 105, 106, 119, 186, 205,
213, 214, 228, 833, 853, 916, 920,
941, 985, 1091, 1112. Gorgia, 178,
179, 181, 182, 183, 186, 205. Phæ-
dro 183, 184, 206, 213, 214. Ti-
mæo 104. 853. Pythagoreos in
Italia & Ægypti sacerdotes
adiit 124. defensio Socratis 184.
Sophista 228. Dialogi. 384. quæ
randem ars digna literis Plato-
ni defuit? 1112. Ejus discipulus
Demosthenes 1062. 1091. Ho-
merica facultas eloquendi 903.
Symposium 716. in ceris Pla-
tonis exordium de Rep. pluri-
mis modis scriptum inven-
tum. 750. diligentissimus com-
positionis. 853.
Lex Plautia. 814.
Plautus, *Comicus* 913.
Plinius, *Secundus* 209. doctus ho-
mo & in hoc utique libro (stu-
diosorum) pæne nimum cu-
riosus. 1031. 1032. & tacito no-
mine 226. 914. seq. De illo enim
videntur quibusdam accipien-
da esse verba post laudatos Au-
fidii Bassi de bello Germanico
libros; *Supereft adhuc, &*
enornat ætatis nostræ gloriam

vir seculorum memoria dignus &
qui olim nominabitur, nunc intel-
ligitur. Habet amatores, nec
imitatores, ut libertas, quan-
quàm circumcisis quæ dixisset,
quæ nocuerit. Sed elatum abunde
spiritum, & audaces sententias
deprehendas etiam in iis quæ
manent. Scripsit igitur hæc
Fabius ante Annum Christi
78. quo Plinius obiit licet ali-
quot annis post, sub Domitia-
no publicata.

Plotius, *Rhetor.* 147. de gestu 1031.
Poetarum testimonia nec Philo-
sophis fastidita 448. lectio
confert oratori 885.

Quidam non ignobilis Poeta. 857.
858.

Poetæ 269. 296. seq. nostri. 1094.

Poeticæ fabulæ 440.

Pollio, *vide* Asinius.

Polus 183. (apud Platon.)

Polyclæus statuarius. 1087. ubi et-
iam de alijs celebribus sculptori-
bus Calone, Egesia, Calamiade,
Myrone, Polycleto, Phidia, Al-
camene, Lyffippo, Praxitele, De-
metrio.

Polycrates, 214. Busiridem lau-
davit & Clytemnestram. 191. di-
citur & orationem contra So-
cratem composuisse 191. 214.

Polygnotus. 1085.

Pompejus (*Cn.*) 566. abunde di-
fensus rerum suarum narrator
969.

Pomponius *Secundus*, *Rhetor:*
689. eorum quos viderim in
tragedia longe princeps 912.

Pontificum Annales 923.

Ropilius Lænas *vide* Lænas.

Por-

- Scenici 1034.
 Scævola 640. Orator J Ctus 1067.
 lusuf duodecim scriptorum
 992.
 Æmilius Scaurus 452. 476.
 Scipio *Africanus* 90. 913. 1088.
 1095.
 Secundus vide Julius.
 Seneca *Philosoph.* 724. de eo ju-
 dicitur 920. 921. tractavit om-
 nem fere studiorum mate-
 riam, nam & orationes. ejus
 & poemata & epistolæ & dialo-
 gi feruntur, 921. copia Sene-
 cæ, 1088. dictum à Seneca
 eleganter 796. in eo scripto
 quod Nero ad Senatum misit
 occisa matre, 724.
 Seneca *Rhetor*, 689, 796, 1088.
 controversi. 779.
 Seneca *Tragicus* Medea, 772.
 Seniores in agendo facti 376.
 Septimii libri, observationum,
 302.
 Sergius (Flavius) 690.
 Servilius Nonianus, *Historicus*
 914. auditus à Quintiliano .
 id.
 Servius, vide Sulpicius.
 Sestius 946. lege *Cestius* quem
 adversus Ciceronis Milonia-
 nam scripsisse testatur etiam
 Seneca *Rhetor* præf. lib. 3.
 excerpt. declam.
 Severus (*Cassius*) 554.
 Severus (*Cornelius*) *Poeta* 906.
 bellum Siculum id. puerilia
 opera maximam indolem
 ostendentia. id
 Simonides, *Poeta* artem memo-
 riæ primus ostendit 985. de
 eo censura, 896. vulgata fa-
 bula de negata mercedis par-
 te pro carmine 985. Glauco-
 ni Carystio, an Leocrati, an
 Agatharcho; an Scopæ scri-
 ptum carmen, incertum. 986.
 Sisenna 55.
 Socrates 104, 119, 183, 184, 186,
 205, 212, 359, 436, 444, 716, 717,
 780, 986, 962, 1075, 1086.
 Socratici 888. 903. 1047. dialogi
 Socraticorum 384.
 Sophocles, *Tragic.* 897. ubi com-
 paratur cum Euripide. Ex Phi-
 loctete versus 215.
 Sophron, *mimorum Scriptor* adeo
 probatus Platoni ut suppositos
 capiti libros ejus cum morere-
 tur habuerit. 106.
 Sotadea 857. ab adolescentibus
 removenda 95.
 Stertinius, *Rhetor.* 218.
 Stesichorus, *Poeta Lyr.* 895. epi-
 ci carminis onus lyra susti-
 nens id.
 Stoici *Philosophi* 46, 181, 190, 554,
 715, 904, 1048. clari auctores
 368. sapientes 1045.
 Stratoles *actor Comædiarum*.
 1039.
 Suellius 554.
 Sulpitius (*Servius*) *Orat.* & *J Ctus*
 1067, 839, 918, 959, 1074, 1088.
 pro Aufidia 883, 505. 345. de
 statua 273. commentarii cau-
 sarum 959. insignem famam
 tribus Orationibus meruit.
 918. 959. solo genere exercita-
 tionis usus conversione de La-
 tino carminæ 941.
 Sulpitii aomen 1088.
 Sulpitius *Gallus* 114.
 Sulpitius *Longus* 536.

A QUINTILIANO CITATOR. Lib. II. c. 15. 553

- Sura Manlius, *Rhetor.* 1026.
 Syllæ leges 981.
 XII. Tabulæ 73, 261, 484.
 Technicorum decreta 174. supra, Artifices.
 Terentius, *Comicus* 96, 544, 692, 771, 784, 805, 873, 913, 969, 1040. initio Eunuchi, 803.
 Themistocles 794. intra annum optime locutus Persice, 996.
 Theocritus, *Poeta* 893. in suo genere admirabilis.
 Theodectes, *Rhetor*, 46, 215, 334, 857. semel audita protinus reddere potuit 996. sive ipsius opus est de rhetorice sive Aristotelis, 179, 215.
 Theodori schola 295.
 Theodoreus an Apollodoreus. 166, 216.
 Theodori 216, 326, 223.
 Theodorus Rhetor, 181, 236, 247, 251, 291, 295, 303, 477.
 Theodorus Byzantius 214. *λογιστὴς ἰδαίος*.
 Theodorus Gadareus, quem Rhodi audivit Tiberius, unde Rhodium se dici maluit, 216. Plura scripsit 217. ejus auditor Hermagoras id. 216. ipsis eorum verbis utar qui hoc ex Græco Theodori translulerunt, 181.
 De Theodoto pædagogo Ptolemæi, svasoria, 284.
 Theon Samius pictor, 1086.
 Theon Rhetor, 250.
 Theophrastus dissentire à præceptore Aristotele non timide solet 285. eloquendi nitor divinus 904. de rhetorice liber 215. respicitur 265, 285, 305, 668, 857, 885.
 Theopompus, *Histor.* 158. 838, 900.
 Thrasy-machus *Chalced.* Rhetor. 212, 214, 222, 856.
 Thucydides, *Histor.* 833, 894, 900. 926. bellicum canens, oratori tamen minus utilis, 886. nec opponere Thucydidi Salustium verear. 913.
 Tibullus, *Poet.* 908.
 Timagenes Historicus & Orator 104, 901.
 Timanthes pictor 173.
 Timotheus Musicus, 133.
 Tina Placentinus 54. ab Hortensio reprehensus. id.
 Tisias 186. 191. scriptor artis Rhetoricæ 212.
 Tityus Maximus, 552. Orator 1027.
 Trachallus, *Orator.* Quintilian memoria 554. singularis ejus laus 1070, 919, 1088. contra Spathalem 724.
 Tragici 815. supra Accius 57, 96. 94, 737, 740, 515, 321, 822, 872, 969, 1014.
 Trebatius, *Œtus* 294.
 Tubero in Q. Ligarium, 465. 468, 883, 979.
 Tyndaridarum fabula 986.
 Tyro, *Ciceronis libertus* commentarios Ciceronis contraxit 959. de jocis M. Ciceronis libri tres 527.
 Tyrtæus, *Poet.* 894. 1113.
 Valgius (C.) *Rhetor*, Apollodori discipulus Latine scripsit 217, 295, 396.
 Mulrum in Valerio Flacco nuper amissimus, 906.
 Varius

Varius *Poeta* 281. Thyestes ejus cuilibet Græcorum comparari potest, 912.

Q. Varius *Sacronensis* 452.

P. Varro *Atacinus Poeta* 56. interpretis operis alieni 905.

Varro (M.) *Terentius* 81. libro quo initis nobis Romæ enarrat. 74. cui non post Varronem (in etymologiis reddendis) sit venia? 81. quam multa imo pæne omnia tradidit Varro. 1112. Satyræ genus quod non sola carminum varietate mixtum condidit Ter. Varro vir Romanorum eruditissimus. 910. plurimos hic libros, & doctissimos composuit. 910. citatur 913. 1112. præcepta sapientiæ versibus tradidit 39.

L. Varus *Epicureus*. 554. Cæsaris amicus.

Varus (P.) 931.

Vestium Prænestinorum sermone utentem insectatus Lucilius. 60.

Marcus Vestinus. 548.

Verus orator. 734.

Vibius *Crispus* Orator Quintiliani memoria 723. 919.

Vibicus *Curius* 552.

Virgilius (P.) 35, 49, 50, 56, 58, 60, 63, 72, 89, 94, 104, 172, 306, 318, 521, 525, 533, 648, 649, 670, 672, 675, 685, 394, 398, 439, 445, 686, 688, 697, 706, 707, 709, 712, 717, 732, 733, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 743, 744, 745, 747, 751, 752, 753, 770, 771, 772, 775, 777, 778, 781,

782, 783, 786, 800, 801, 801, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 816, 817, 821, 827, 841, 844, 846, 850, 856, 880, 894, 904, 908, 931, 1004, 1005, 1013, 1014, 1039, 1043, 1051, in *Bucolicis* 745, 772, 984, 1113. auctor eminentissimus. 504. Nicandrum separat. 894. amantissimus vetustatis. 89. faceris 533. Virgilii manus sive *avry*. 89. Paucissimos die versus composuit. 931. secundus Homero Virgilius, prior tamen primo quam tertio 904. primo *Georgicon* 706.

Fl. Virginius, *Rhetor* Quintiliani ætate 219, 249, 303, 629, 1026.

Visellius, *Rhetor*. 796. 797. 798. de figuris 825. non negligens auctor. 796.

Volumina tota de statu. 245.

Urbiniensis, supra, Asinius.

Xenophon, *Histor. & Philos.* 777. 886, 901, 941, 1080. ore ejus locutæ Musæ, oratori tamen parum utilis. 886. jucunditas in affectata, sed quam nulla possit affectatio consequi. 903.

Zeno, *Philos.* 203, 347, 1048, 1075.

Zeuxis in *pictoria legum* lator dictus 1086. ubi etiam de aliis pictoribus celebribus *Aglaopontæ, Polygnoto, Parrasio, Protogene, Pamphilo ac Melanbio, Antipphilo, Theone Samio, Apelle, Euphranore.*

Zopyrus *Clazomenius* *Rhetor*. 236.

V. Præterea Quintiliani nomine feruntur argumenti fidei breviter

DECLAMATIONES. Lib. II. c. 15. 555

s declamationes CXLV. quæ ex 388. superesse dicuntur. Harum 6. primus edidit *Taddæus Ugoletus* Parmæ 1494. & Paris. apud Johannem Parvum 1509. Emendavit deinde & notis è jure veteri Romano potissimum peritis illustravit *Petrus Ærodius* Paris. 1563. apud Morell. recuf. Mediolani 1619. Novem reliquas ceteris è MS. Codice emendatis in sua editione addidit P. Pichæus Paris. 80. 8. & Heidelbergæ 1594. 8. apud Commelin. Exstant etiam in editionibus Quintiliani recentioribus, ut Hackiana & Argentoratensi. Fuerunt sane Declamationes quædam à Quintiliano institutionum auctore non habitæ tantum, sed & à tachygraphis ceptæ & editæ, unica tantum vulgata ab ipso auctore adhuc jume. Vide lib. VII. c. 11. Etiam pro Regina Berenice ipsa prænte dixisse se scribit lib. IV. cap. 1. Ceterum has, quas jam exare dixi, breves declamationes viri quidam eruditi suspicantur se Quintiliani patris, cujus meminit filius lib. IX. Instit. Orat. p. 3. Verum cum Quintiliani declamatoris mentio quoque fiat in M. Annæum Senecam patrem proem. libri 10. controversi. & controversia 4. ejusdem libri, non minus eorum placet (a) sententia, qui eas avo hujusce *Quintiliani* adscribere malunt, vel ane diverso ab illis tribus. Vide Nic. Fabri notas ad præf. libri X. controversi. Senecæ. * *De minoribus declamationibus* videtur Jo. Antonius Campanus, p. 540. seq. Epistolar. edit. Lipsiensis. Eas Quintiliano avo tribuit Angelus Ugoletus Parmensis in pist. dedicatoria. Etiam *Q. Marius Corradus* lib. 1. Epist. 9. Quintiliani declamationes 136. memorans, quas manu sua descripsit & se emendatas, à Gryphio voluit exoudi, ait illas alterius esse Quintiliani, illius paullo verustioris. Sed cum aliæ aliis sint cultiores & elegantiores, diversorum potius ac diversæ ætatis Rhetorum collectanea, quam Quintiliani Augusteo ævo propioris forum eruditi agnoscunt. Ibidem suarum in illas notarum Corradus citat mentionem. *Quæ autem scripta sunt à me in Declamationes Rhetorum & Dialecticorum præceptis, ex venire in manus literatorum minime velim, nisi forsasse Epistolam ad Mesellum, qua declamandi commodè sui persecutus.* Hic præter principem editionem Parmensem, quæ ex Thaddæi Ugoleti recognitione prodit apud Angelum Ugoletum 1494. fol. usum se esse testatur duobus Codicibus MSS. lib. 1. Epist. 11. *Samel ἰσίδειον Hieronymus protulit, ne so an ex iis quas ad CCLII. interisse cognovimus. Patrum nostrorum*

(a) Utor verbis Vossii lib. 1. Institut. Orator. cap. 11. p. 180. quem vide etiam p. 108. de cultura Rhetoricæ, ubi refert Jacobum Durantium lib. 2. Variarum c. 17. mentionem facere manu exarati Codicis, qui declamationes illas tribuit M. Floro. Quis autem fuerit iste orator, aut quando vixerit, haud facile dixerim.

rum memoria Jacobus Sadoletus, ac de transalpinis hominibus Rudolphus Agricola & Cornelius Agrippa respexisse ad argumenta ex his CXXXVI. mihi videntur. Fuerint igitur non alii libri de altercationibus, de quibus Hieron. Cardanus lib. V. paralipom. c. r. T. X. Opp. pag. 487. Meminit Georgius Agricola in tertio (a) Inventionis Dialecticæ vidisse libros Quintiliani de altercationibus, qui tamen nusquam comparuerunt. Casp. Barthius ad Statii IX. 169. Thebaid. pag. 967. Non pauca nos alibi ad Quintiliani Declamationes, cujus libri restitutionem debemus meritis Petri Pithœi, nunquam satis laudandi vindictis multorum aliorum. Fuit tamen antecum diu ejus Authoris exemplar in manibus Ulrici Fabricii, summi olim Jureconsulti, Consiliarii & Legati in Hispanias quondam Treviransis Electoris, una cum duobus Tertuliani libris de spectaculis, ut memini adolescentem me legere in vita ejus scripta & præmissa processui Judiciario dicti Fabricii à Justino Goblero. Etiam Basilius Faber, qui Scholasticum Lexicon Latino Germanicum scripsit, se aliquot centenas Quintiliani Declamationes habuisse, easque Oporino excudendas dedisse scribitur Quintiliani commemoratione. In editione Parmensi & illa cum notis Petri Ærodi, viri eruditi sed ingenio nimium indulgentis, Paris. apud Fed. Morellum 1563. 4. existant declamationes CXXXVI. sed in Pitheana apud Mam. Patissonium 1580. 8. additis ineditis novem jam sunt CXLV. atque subjunctæ Calpurnii Flacci declamationes breves LI. & dialogus quem Fabio adscribunt nonnulli de causis corruptæ eloquentiæ. Declamationes Quintiliani distinguuntur in coloratas, & tractatas. An tractatæ, quæ aliquoties tractatæ sunt? ut declam. 261. coloratæ vero quarum thema ab ipso declamatore primum fingitur? ita probabiliter conjicit Pitheus, cujus editio recusa apud Commelin. 1595. 8. VI. At XIX. illæ declamationes longiores, quæ & ipsæ Quintiliano inscribuntur vulgo, ac Rhetoris Fabii libris in quibus editionibus subjici solent, neque ejus sunt, qui declamationes alteras fecit, (nihil enim simile) neque illius, qui Institutionum Oratorias scripsit, cui eas Erasmus quoque abjudicat in Ciceroniano suo & merito, quandoquidem, ut monuit Lud. Vives 4. de corruptis disciplinis, plane aliæ sunt à Fabii præceptis tales, ut contra istiusmodi potissimum invehat. Imo multo ac te Erasmus & Vivem Philadelphus Epistola ad Joh. Tuscanensem vehementissime eas perstrinxit. Adde quod in codd. quibusdam MSS. M. Floro tribuantur, ac à nonnullis esse credantur Augustini junioris, unius è triginta tyrannis, de quo ita Trebellianus Pollio: Fuit autem Posthumus, quod solum memoratu dignum

(a) Cap. 15. adde ejusdem Agricolæ lib. 2. c. 12.

ita in declamationibus disertus, ut ejus controversiæ Quintiliano dicantur insertæ, quem declamatorem Romani generis acutissimum vel unius capitis lectio prima statim fronte demonstrat. Eas quantivis pretii esse judicium est Barthii lib. 58. Advers. cap. 14. Nimis sane benignum, ut indicio sunt, quæ diximus. Eodem in loco affert Quintiliani fragmentum ex Albinii, sive Alcuini in Genesin questionibus. * *Majores declamationes* Quintiliano disertæ tribuit Ennodius controversia VIII. ubi verba quædam ex quinta, cui titulus *eger redemptus*, affert, & contraria declamatione illam oppugnat. Quintiliano etiam adscribit Vincentius Bellovacensis, has declamationes intelligens ubi Quintiliani laudat *librum causarum*, quod sæpius facit speculi doctrinalis libro quarto. Quintiliano quoque veteres librorum MSS. tituli, tum Laur. Valla, Rudolphus Agricola, aliique tribuunt bene multi. Tamen tanquam Fabio indignæ, atque contra illius præcepta artificium adeo non occultantes ut etiam proferant atque ostentent, rejiciuntur ab Andrea Schotto in diss. de Seneca Rhetore & declamandi ratione pag. 19. atque ante Vivem, Erasmus, ac Schottum à Francisco Philelpho, cujus hæc acerbior exstat de illis censura: *Inventionem vehementer proba, est enim acuta & prudens. Sed Orationis ejus stilum mihi sane non placet, sapit enim Hispanitatem nescio quam, hoc est barbariem plane quandam. Nullam habet elegantiam, nullum nitorem, nullam suavitatem. Et que non præcipua modo, sed necessaria sunt in Oratore, neque movet dicendo Quintilianus, nec satis docet, nec delectat, sed videtur somnolentus quispiam & incompositus. Tenet fortasse Quintilianus, quantum ex scriptis animadvertere possumus, nonnulla commoda præcepta artis Rhetoricæ. Multa commemorat, multa colligit, sed ita sui dissimilis ut quæ alios docet, ipse ignorare videatur. Verum concedamus illi doctrinam, si ita libet; omnino movendi artem delectandique nullam vim habet: quæ quidem duo qui Oratore subtraxerit, non oratorem illum sed aratorem demonstrabit.* A Philelphi judicio dissentit Lud. Vives in præfat. declamationis pro noverca, quam primæ declamationi, quæ paries palmatus inscribitur, opposuit T. 2. Opp. p. 253. Cujuscunque, inquit, auctoris sunt, non dubium quin alijus ex illo Quintiliani sæculo, nam hoc dictio arguit, certe is homo acutissimus, & facundissimus. Nam si de istis sentit Philelphus, *barbarum* dicit sapore barbariem, nimirum palatum ejus erat infectum *septia*. Jacobus Durantius Casellius l. 2. Variar. lect. c. 17. & noster Alexander Politis de patria in testamentis condendis potestatis lib. 3. p. 166. (Florent. 1712. 8.) auctorem esse contendit *Postumiam* juniorem, meminitque MS. Codicis, qui declamationes illas tribuit *Flora*.

Declamationem pro tribuno adversus militem, sub titulo *Tribuni Mariani* ab Edmundo Gibsono primum una cum Institutionibus Oratoriis vulgatam emendatius recusam exhibet editio Argentoratensis T. 2. pag. 853. Declamationes illas XIX. castigavit quoque plurimis locis haud infeliciter Illustris Obrechtus, adjunctis insuper Variis lect. & MSS. Bibl. Colbervinae & Victorinae. Quintilianum in *Fornatico*, (declamationis hic titulus) allegat Laetantius lib. I. * Novam editionem illarum XIX. declamationum castigatam ad Codices manu exaratos, (a) cum totidem declamationibus contrariis à se elaboratis parat Venetiis V. C. *Laurentius Patariolus*, qui usus etiam antiquis editionibus, ut prima Veneta 1481. fol. quæ fuit in Bibl. Saraziana pag. 163. & quam inspexit etiam celeberr. Burmannus, nec non altera sine nota loci aut temporis, quæ exstat in Bibl. Leidensi pag. 256. atque à Patariolio describitur his verbis: *Altera quæ apud me exstat editio, quam ex characteris figura coævam jam priori judico, non enim apparet quando & ubi prodierit; Hæc pariter est in fol. ipsique cum primum Quintilianum perlegerem, notas meas perpetuas in margine apposui.* Editionem quam memorant Venet. 1482. fol. per Lucam Venetum, Dominici filium, à primâ non diversam suspicor, ibidem & apud eundem Dominici filium excusam. Aldinam 1514. 8. in Bibl. Buntingiana p. 164. notari reperio. De nitida Oxoniensi, sed ad nullos MSS. recognita codices, A. 1692. 8. cum brevibus notis, quæ Dialogum de causis corruptæ eloquentiæ subjunctum habet, vide Acta Erud. Tom. 2. supplem. pag. 317. Cæteras, quæ cum institutionum libris toties præla exercuerunt, supra magno numero retuli. Anglica versio prodit Lond. 1709. hœc titulo: *The declamations of Quintilian, being an exercitacion & praxis upon his twelve books concerning the Institution of an Orator, translated from the best edition, printed in Oxford by a learned hand.*

Jo. Schultingio, qui Noviomagi Geldrorum docuit eloquentiam, animus fuit post Senecam Rhetorem etiam Quintiliani declamationes illustrare: exstabatque nuper apud illustrem Virum *Guil. Cuperum* commentarius ejus in primam declamationem ablativus, in reliquis affectus: & minores declamationes cum MS. collectæ. Idem Cuperus testatus est se juvenem cum A. 1662. & deinceps ab Schultingii penderet ore, una cum viro illo clarissimo consulisse duo MSS. Vossii, optimæ ut ait notæ. Inter ejusdem *H. Vossii* libros in Bibl. Leidensi MSS. in membrana servantur (b) ex

(a) Journal des Savans 1711. pag. 567.

(b) Vide Catalogum Bibl. Leidensis A. 1716. editum p. 383.

1706 8. edidit doctissimus Vir *Ericus Benzelius*, personasque colloquentium diligenter distinxit, utilissimo & in omnibus dialogis observando instituto: neque *Vossius* de Hist. lat. hunc Fabio propterea abjudicasset, quod latum clavum, præturam, quæsturamque *Quintilianum* nusquam accepisse legimus, si *M. Apri* non Auctoris dialogi verba illa, quæ ex capite 7. objicit, cogitasset. Tamen *Quintilianum* auctorem non esse, facile mihi persuadeo etiam ex eo, quod in dialogo illo nusquam reperio quod *Fabius VIII. 3. pag. 700.* ait se in libro hujus argumenti plenius dixisse, quod totidem generibus corrumpitur oratio, quod ornatur. *Cet ouvrage, dont nous avons un tres beau fragment parmi les œuvres de Tacite, n'est selon toutes les apparences ni de Quintilien ni de Tacite: (a) non que ce dialogue ne soit tres digne de Quintilien, mais, ce n'est point son stile, & la maniere n'y est qu'affleure, au lieu qu'elle étoit approfondie & détaillée dans le livre des causes de la corruption de l'éloquence. (b)* *Quintiliani* etiam esse negat eruditiss. vir *Conradus Samuel Schurzffseibius*, cujus observationes postumæ in hunc dialogum in lucem prolatae à fratre *Henr. Leonhardo* in *Actis litterariis* (c) vulgatis *Witebergæ* 1714. 8. Tamen pro *Quintiliano* auctore pugnat vir *Clariss. Christophorus Augustus Heumannus*, qui novissime dialogum hunc recognitum à se & notis illustratum edidit *Gœttingæ* 1719. 8. addita *Epistola Critica* de jure *Latinam Linguam* augendi novis vocabulis. *Dialogi* hujus exemplo *Anna Dacera* doctissima sœmina, superiore anno 1720. extincta, scripsit *Gallica lingua* de causis corrupti de pulchro *judicii, des causes de la corruption du goût*, libros duos, quibus *Homerum* adversus *Hurtadi Mottei* & *Jo. Harduini* censuras defendit. *Gallice* *Dialogus* de causis corruptæ eloquentiæ ex *Girii* versione vidit lucem *Parisi*. 1630. 4. *Transtulit* & *Maucroisius*, *Canonicus Riemensis*, in cujus opusculis postumis prodiit *Parisi*. 1710. 8. in iisdem *Gallice* etiam redditus occurrit locus insignis ex *Quintiliani X. 3. & 4. Instit. Orator. de styli exercitiis instituendis.*

Ex editionibus *Quintiliani* unam referam *Hackianam* A. 1665. 8. in qua *Institutiones* extant cum præf. & notis *Petri Gallandii*, *Adr. Turnebi*, *Joach. Camerarii*, *Dan. Parei*, *Jo. Frid. Gronovii* & selectis variorum. *Declamationes XIX.* cum notis paucis ejusdem *Gronovii*, *Declamationes minores* cum *Petri Ætrodii*, *P. Pithœi* & ejusdem *Gronovii* observationibus. *Calpurnius Flaccus* cum notis *Pithœi*, *Gronovii* & *Jo. Schultingii*. *Dialogus* denique *de Oratoribus* cum *Schellii* commentario, notis *Pithœi* & *Gronovii*, *Schul-*

(a) *Memoir. de Trevoux* 1719. p. 554.

(b) *Id.* p. 580.

(c) *Acta Eruditor.* 1714. p. 74.

Imperator Samnitium: modo *nomen*, ut in iisdem inscriptionibus C. Staius Faustus, C. Staius Primitivus, C. Staius Neuretus, Staius Saturninus; & L. Staius Ursulus, Tolosensis Rhetor sub Nerone, de quo Pontacus ad Eusebii Chron. pag. 569. & Staius Sebosus Plinio & Solino laudatus supra p. 498. 525. modo *cognomen* denique, ut Cæcilius Staius Comicus (de quo Gellius, IV. 19.) & Poeta noster P. Papinius Staius. Vide Jo. Marium Mattium lib. 2. Opiniorum c. 13. T. IV. Miscellan. erudit. Gaudenrii Roberti p. 430. seq. Extemporalis Staii versus pangendi facultati invidisse Martialem, atque ideo sub Sabelli nomine IX. Epigr. 20. perstrinxisse sibi persuasit Gevartius cap. 35. Papiniarum lectionum. Inopia esury tangitur à Juvenali sat. VII. 87.

Esuris, intactam Paridi nisi vendat Agaveu. Ipse epicedio in Patrem queritur quod *vitis bonas studis*. Adulatorum maximum, ut Poetarum suo ævo, longeque post & ante principem vocat Barthius in notis Tom. I. pag. 287. Julius Cæsar Scaliger *equum alatum*. Thoma de Pinedo iudice pag. 488. ad Stephanum Byz. Staius Papinius *eruditus Poeta in Sylvis, sublimis in Thebaide, blandus in Achilleide*. Franciscum Malherbam Lyricorum Gallicorum principem, ad Staii clangorem & crepiscacula insensisse, illaque prætulisse Virgilio, indigne fert Huercius pag. 24. seq. de vita sua: Tempus obitus à Barthio quoque Tom. I. pag. 366. ad A. C. XCVI. sive Domitiani postremum refertur.

II. Exstant ejus *Sylvarum*. (12.) *libri quinque*, quorum primus Stelle, secundus Meliori, tertius Pollioni, Marcello quartus, quintus denique Abscantiis singulis Epistolis ab auctore inscribitur, ex quibus Vassor p. 211. 228. de ludera dictione collegit eum minus valuisse in soluta quam ligata oratione, quod de Virgilio (b) quoque fertur. Porro in his libris Sylvarum quedam versibus

(a) De sylvis quæ apud Græcos dicuntur *Μέλιμα*, vide G. J. Vossii institutiones poeticas lib. III. c. 2. & Gaspi Gevartium lect. Papin. cap. 2. & Jac. Pontani poemata IV. 19.

(b) Equidem Laertius in Xenocrate IV. 15. *κατα μί ἑταλλίμων τεργουσί, ἰσχυρίων, τεργουσί δὲ ἐπιδόμων κεινὸν φησὶν*. Sed tam Virgilius prosa, quam Ciceronis Julique Cæsaris ac Bruti verus iis de minus probavit, qui Maronis Poemata, & Tullianæ orationis fluxum ac vim acutam Bruti, Cæsarisque in scribendo elegantiam admirabantur. Unde Classius Severus de Salustio ita iudicabat, ut ejus orationes nihil meliores esse diceret, quam aut Ciceronis versus, aut Virgilio prosam. Seneca 3. *conproverf. præf. Virgilium illa felicitate ingenii oratione soluta reliquit*. Ciceronem elegantia sua in carminibus deservit. Confer dialogum de oratoribus c. 21. Juvenal. 2. 121. seq. Theodectem magis tragico carmine, quam prosa placuisse refert Hyginus apud Gell. X. 109. Similiter de Malherbio Poeta Gallorum celeberrimo civis ejus observant, que *sa prosa beneque plus intelligitur seu vobis. La fait composer le L. irandois, qui marche mal, c'est à qu'elle vole vers le bas*. De Moliere & Racine nomis Gornice Gal.

bus Phalæcis, vel Alcaicis ut IV. 5. & Sapphicis IV. 7. reliquæ Epicis scriptæ sunt. * Sylvæ Statii è recensione Thomæ Stephens prodire Cantabrig. 1651. 8.

Thebaidos (a) sive de captis à Theseo Thebis. libri XII. compositi ad imitationem Antimachi & Æneidos Virgilianæ, de qua ipse:

Sed longe sequere, & vestigia semper adora.

Statii opus respicit Stephanus Tornacensis Epist. V. *divinam ejus responsonem ut Thebais Æneida longe sequor, & vestigia semper adoro.*

Achilleidos de iis, quæ bellum Trojanum (b) antecesserunt libri II. etsi in quibusdam MSS. unus liber procedat, in aliis vero in quinque dispescatur, inscite, judice Barthio LII. 13. Adversar. Utrumque Poëma Achilleidem, & Thebaidem Statius dicitur Domitiano Imp. quem à Poeseos studio commendat præter Statium Silius. Achilleidem vero absolvere fata prohibuerunt. * *Achilleidos* ne illa quidem quæ perfecit Statius ad nos omnia pervenisse existimabat Barthius T. I. p. 460. qui ad lib. IV. silv. 3. pag. 366. itidem dubitat utrum libros, quibus Domitiani res gestas in agone Albano celebrasse se innuit, unquam ediderit in manus hominum.

III. Princeps Statii editio non est Veneta A. 1496. ut putabat Bernartius, & Gevartius pag. 173. lect. Papinian. quæ Luctatii in Thebaidem commentarios junctos habet, nam præter Sylvas excusas Parmæ 1472. fol. per Stephanum Corallum & cum *Domitii Calderini Veronensis Secretarii Apostolici*, commentario Rom. 1475. fol. per Arnoldum Pannartz additis notis in Sapphonem

N n z Ovi-

Io Menagius in Menagianis pag. 45. *la prose de Moliere vaut beaucoup mieux que ses vers.* Eobano Hesso contra Erasmi lib. 26. Epist. 45. gratulatur contigisse, quod M. Tullio suis notatum, quod Philophus arroganter sibi vindicavit, ut ita pangeret carmen, quasi nunquam attigisset solutam orationem, ita scriberet profano, quasi cum Mæsthe nihil unquam fuisset commercii. Idem de Buchananò pronuncies, ac de Hugone Grotio. * His adde Cornelium Gallum, qui *sæpe Postarum mandacia dulcia sumpsit*, nec minus ipse de se: *Orator totò clarus in orbe sui.* De Antonio Maria Visdomini, Augustinus Oldoinus in Athenæo Linguistico pag. 545. refert hos versus Dottinici Carmellæ:

Qui prosa volat, Etrusco qui carmine vadit,

Hic demum Latæ carmine serpsit humi.

(a) Thebaidem è Græcis Poëtis scripsere Antagoras, Antiphanes, Colophonius, Menelaus Ægeus, (fortè Anæus ex Anæa Caræ civitate) Anonymus quidam Pausaniæ in Boeoticis & Svida in *ædæsiæ viæ* laudatus, & alii. Vide Colomel. ad Gyrald. p. 148. apud Erasmi in adagio *Bæotia auris* pro Anaxagora Thebaidos librum recitante, legendus Antagoras. Statii Thebaidem laudat Juvenalis VII. 83. ad quem locum confer Casaubonum in Domitianum Suetonii c. 4. Grævium p. 90. ad Hesiod. E. Latinis ante Statium in hoc argumento versatus est Ponticus, de quo acutissimus Brouckhusius ad Propertii lib. 1. Eleg. 7. & lib. 2. Eleg. 25.

(b) Vide Dan. Heinsium ad Nonni Dionysiacæ p. 183.

Ovidii & Propertii loca obscuriora; etiam *Achilleis* prodiit cum commentario Jo. Britannici, Brixie 1485. fol. & Sylvæ cum Calderini, Achilleis cum *Francisci Maturantii*, & *Thebais* cum *Lucretii* sommentario, Venet. 1483. fol. Repetita deinde hæc editio commentariis instructa Venetiis A. 1490. fol. per Barthol. de Zanis, nec non 1498. & 1508. fol. Parmensem laudat quoque Nic. Heinsius ad Valer. Flaccum, pag. 316. Romanam Perizonius legavit Bibl. Leidensi. Hinc memorandæ editiones Aldinæ 1502. & 1519. 8. Parisiensis Simonis Colinæi 1530. 8. Lugdunensis Gryphiana 1547, 12. Basileensis 1541. 8. apud Henr. Petri. Lugdunensis 1559. 12. apud heredes Seb. Gryphii. Plantiniana cum annotationibus eruditus *Joannis Bernartii* 1595. 8. recusa hæc editio Lugd. 1598. 12. Genev. 1605. & 1612. 12. Parisiensis, ex diligenti recensione *Friderici Tiliobrogæ* sive *Lindebrogii* cum Variis Lect. & *Lucretii* sive *Lactantii* (a) *Placidii* scholiis antiquis in *Thebaidem* emendatius editis atque in *Achilleidem* nunc primum vulgatis è Codice MS. *Francisci Pithœi* (b) 1600. 4. & Genevæ anno eodem.

(a) Ab aliis *Lutarius* vel *Luctarius Placidus*, aliis *Placidus Lactantius* appellatur, sub quo nomine glossæ veteres latinæ & in Ovidii *Metamorph.* argumenta existant. Longe quidem diversus est ab elegantissimo scriptore *Lactantio Firmiano*, *Arnobii* discipulo, cujus eloquentiæ & eruditioni pauca similia in istis ad *Statium* scholiis leguntur. *Theodosii Imp.* æqualem fuisse affirmat *Joh. Rhodius* diff. de acia p. 25. At non tantum meminit *Sedulii* sed *Boethii* quoque, unde *Juniorem* esse recte colligit *Vossius* de *Poetis Latinis* c. 46. *Perseum* præceptorem suum in VI. *Thebaid.* p. 213. laudare videtur his verbis *Sed de his rebus* (de *Antipodibus* ibi sermo) *præ ingenio meo committere potui, ex libris ineffabilis doctrinæ Persei præceptoris scorsim libellum composui.* *Vossii* judicio commentaria ejus sunt centones ex *Servio*, *Hygini* *Mythologicis* & *Astronomico* ejusdem *Arateo*, & aliis quibusdam, quod de eod. *Luctatio* ante *Vossium* etiam pronuntiaverat *Joh. Scaliger* p. 19. ad *Euseb.* Adde *Vossium* p. 736. de *Hist. latinis.* Merito tamen *Nicolao Loensi doctus lætisque dignus exegates* audit, *præter quidem glossamata.* Confer *Barthii* commentar. in *Statium* T. 2. p. 871. & *LIE.* 13. *Adversar.* Priore loco *Vossium* quoque reprehendit *Barthius*, quod scripserat *Lutarium* à *Lindebrogio* primum editum, & centones vocaverat ex *Servio* & *Hygino*, quorum tamen commentationes vix centesimam illius partem sibi sibi possint vindicare. *Lutarius* in *Thebaidem* jam Venet. 1490. fol. cum *Statio* hæc viderat, sed in *Achilleidem* primus edidit *Lindebrogius* è MS. Codice *Francisci Pithœi*. In catalogo *Pseudonymorum Viri Cl. Vincentii Placcii* p. 216. pro *Lactantii* Commentario in *Statium* typographus perperam in *Tacitum* excudit. Porro *Christianum* scriptorem fuisse apparet ex iis quæ in IV. *Thebaidos* scribit p. 144. *Dei vocabulum sciri à nullo hominum potest, sed quid veritas habeat, percipere. Hujusmodi Dei nomen sciri potest, qui nutu tantum regit, continet cuncta, cujus arbitrio deserviunt, cujus nec estimari potest mundus, nec finibus claudere. Sed cum magi vellem virtutis ejus ut putabam sese comprehendere singulas appellatissimas, quas per naturarum potestatem abusive modo designarunt, & quasi plurimorum nominum nobilitatem Deum appellare conati sunt quasi ab effectu, cujusque vel ductis vocabulis sicut *Orpheus fecit* & *Moyser Dei summi antistes* & *Esays*, & his similes. Plura hujus Scholiarum loca illustravit emendavitque *Thomas Munkerus* notis ad *Mythographos* *Latinos.**

(b) Hæc editio cum novis emendationibus & observationibus *Lindebrogii* MSS. cum ad *Statium* cum ad ejus commentatorem servatur *Hamburgi* in *Bibl. Joannæ.*

dem: Commeliniana cum notis *Jani Gruteri*, Heidelbergæ 1600.

Fed. Morelli & *Domitii Calderini* observationes ad *Statii* sylvas, cum *Lindebrogii* annotationum ad eandem cordillario, Paris. 1602. 4. *Joannis Barclaji* notæ in *Statii* Thebaidom, in cassum hactenus a me perquisitæ *Mussiponti* 1604. 8. * *Georgii Morule* notas in *Statium* memorant *Gesnerus* in *Bibl. & Jac. Gaddius* T. 2. de scriptoribus non *Eccles.* p. 72. *Marci Musuni* Oratographia *Statiana* subjicitur editioni *Aldinæ* A. 1502. 8. Sed & *Lustatii* scholia in *Statium* ab *Aldo*, excusa A. 1508. notavit *Jo. Masson* in *Hist. Critica Reip. literar.* T. 1. pag. 191. *Commentarius Bernardii* in *Sylvas Statii* (& scholiis & notis antea editis dixeris.) *Lucom* vidit *Antwerp* ex officina *Plantini* 1590. 8.

Statium cum notis *Emerici Crucei*, Paris. 1618. 4. additis *Scholiis* *Lustatii*, & reconstam animadvertit. * *Barthio* T. 1. p. 233. *judice Cruceus*. *Papinium* prius diligentius legere & positius intelligere debebat, quam in tantum scriptorem commentarium moliri, tam male propinquo suo genio. *Casp. Gevartius* III. 9. *elector.* pag. 113. *Miseret me profecto*, quæties illius interpretis notationes lego, qui meris commentariorum suorum sensuetis aureolas elegantissimi *Poeta Sylvas* nuper obduxit. *Plures* ibidem in *Crucei* scholiis, sive ut vocat *scotiis* ad *Statium* admissos errores castigat usque ad p. 153.

Cum *Papinianis* lectionibus *Casparis Gevartii*, *Lugd. Bat.* 1016. 8. *Statius* minori forma excusus *Amst.* 1624. ex recensione *Danielis* ni fallor *Heinsii*. Cum notis *Francisci Guioni* & versione *Gallica Michaelis Morollesti*, Paris. 1658. 8. tribus vol. *Editio Statii Daumiana*, quam cum locupletissimis *Casp. Barthii* commentariis, inspersis ad *Thebaida* & *Achilleida* commentariis ac glossis veterum hactenus bonam partem ineditis, & *Scholiis* *Lustatii* multis locis corruptis castigato, *Christianus Daenius* curavit *Cygnæ* 1664. 4. 2. volum. In hac editione *Poeta* ex recensione *Joh. Frid. Gronovii* descriptus præmittitur, cujus *Papinium* *Amstelodami* An. 1653. 12. editum impense laudat *Thomas Reinesius* p. 151. *Epist.* ad *Daenium*. *Valde me delectarunt notæ tam accurate & in pondere non magno satis ponderose, viri ad restituendum geminam auctoris sensum, peculiari quopiam genio nutu à Charitibusque educati.* Confer *Hugonis Grotii* *Epist.* 673. ubi suas ad loca quædam *Statii* conjecturas ad *Gronovium* transmittit. *Ejusdem Gronovii* in *Statium* diatribæ scorsim prodierant *Hagæ* *Comitis* 1637. 8. Hinc ipsi lites intercesserunt cum *Emerico Cruceo*, qui illi *Antidiatribam* *Paris.* 1639. forma minore, & deinde *Muscarium* ad *Statii* sylvas, *Paris.* 1640. 8. opposuit. At *Gronovius* eum probe deperum dedit edito elenchio *antidiatribes Mercurii Prondæ*

toris, Paris. 1640. 8. Denique Statium selectis variorum notis illustratum edidit *Job. Veenbuisen* Lugd. Bat. ex officina Hackiana 1671. 8. *Claudius* vero *Beraldus* in usum Delphini notis, paraphrasi, & indice omnium verborum ornavit Paris. 1684. 4. Ex *Jof. Scaligeri* Epistola 374. apparet eum quoque & *Joh. Wöwverium* junctis operis novam Statii, veterumque in eum Schollorum editionem molitos Anno 1600. At enim eorum *Statius*, vulgato Parisiis *Lindebrogii*, æmuli *Wöwveriani*, *Statio* sufflaminati videntur. *Lipsius* quoque in Epistola ad *Janum Lernutium* testatus est sibi notata quædam fuisse ad sublimem hunc Poetam.

* *Versioni Gallicæ* proferat *Marollefi* adjunctæ notæ *Franc. Guxti*, *Po. Peyraredi*, aliorumque. *Italico* cærmine *Thebaidem* expressit *Hyacinthus Nini*, *Senensis*. Habeo excusam *Senæ* 1630. 8.

Lexicon & paraphrasin *Statianam* adornavit *Henricus Schævius*. Specimen Lexici illius pridem produxit, qui *Schævio* præceptote usus fuit *Morhofius* lib. 3. polyhistoris cap. 10: sed integrum ab auctore absolutum exstare *Setini* apud filios testatus est A. 696. *Michael Filitzius* in specimine *Analektorum* ad *Olaum Borrichium* de Poetis. Hinc A. 1702. in *Novis literariis* pag. 73. ejus vulgandi spes facta est à *Frederico Redtello* *scholæ Setinensis* Conrectore. *Inveniet etiam amicus quidam noster*, inquit *Rodolphus Martinus Meelfuhrerus* præfat. *Accessionum* ad *Bibl. promissam Almelooveenii* A. 1699 quas è *MSto* quodam, que olim *Jo. Tribemius Abbas Spanboimensis* usus fuit, aliorum in *Statium* observationibus addet.

IV. INDEX SCRIPTORUM

in Scholiaste veteri Statii allegatorum.

ad paginas editæ *Lindenbrogiana*.

A gyptii. 40.	no cornu. 124.
A pollonius de <i>Palamede</i> .	Callimachus 87. 120.
434.	Cicero 13, 19, 24, 53, 60, 62, 70, 76,
Aræus . 187.	92, 132, 153, 178, 201.
Aristophanis tragedia <i>Oedipus</i> .	Corvilius quatuor <i>Mercurios</i> esse
420.	scribit. 142.
Aristoteles dicit post annorum	Cratinus 80.
millia & <i>Nymphas</i> & <i>Faunos</i>	Ennius 198, 376, 432. <i>Pythagora</i>
perire. 519.	anima in <i>Ennium</i> migravit,
Asper 441.	1105.
Bacchylides . 80. 254.	Epicurei . 105.
in <i>Boetico</i> legitur, <i>topis</i> pl.	Esaiæ <i>Propheta</i> 144.

Euri-

- Euripides 171, 432.
 Historia Heleni. 33. lege Hellanicis notante Barthio.
 Hesiodus 105. in his libris quos de Theogonia scripsit. 142.
 Hetrusci 144.
 Homerus 12, 25, 56, 101, 106, 127, 148, 182, 184, 203, 211, 357, 432.
 Homerus Latinus. 203, 376.
 Horatius 4, 5, 9, 11, 12, 21, 22, 31, 40, 48, 64, 86, 88, 100, 105, 109, 129, 131, 145, 151, 166, 176, 188, 205, 207, 208, 209, 211, 231, 244, 250, 254, 266, 282.
 Hostanes Persa 40.
 Juvenalis 24, 28, 34, 40, 59, 83, 152, 181, 182, 314, 437, 464.
 Lactantius Placidus infra in Perf.
 Lucanus 3, 5, 9, 10, 11, 14, 24, 29. & omnibus fere paginis.
 Lucanus in catagonio. 320.
 Lucani Iliacum 112. 211.
 Lucilius. 451.
 Lucretius. 14, 67, 97, 113, 213, 264.
 Maro 30, 35. infra, Virgil.
 Martialis libro octavo 101.
 Martianus (Capella) 17. pro Martiali.
 Metrodorus periegeticus, 105.
 Minos Cretensis. 145.
 Mitanos Musicus 114.
 Moyses, DEI summi antistes. 144.
 Olympius. (an Nemesianus?)
 Olympus. 47.
 Oraculum. 191.
 Orpheus. 144.
 Ovidius 16, 22, 30, 82, 91, 101, 103, 132, 133, 141, 147, 155, 176, 189, 201, 214, 236, 245, 246, 418, 451.
 Pacuvius 432.
 Sed hujus tractatus secreta Philosophiæ (de spiritu Divino anima gubernante) magna laus Perseis debetur, quod apud eam gentem horum secretorum primum ratio habita est. Vel Perseus scilicet ille magnus (lege magus, & Zoroastrum intellige) præceptor hujus Philosophiæ. 213. Sed de his rebus (media pendente terra & antipodibus) prout ingenio meo connehere potui, ex libris ineffabilis doctrinæ Persei (lege Perseæ, atque eorum intellige Zoroastrum) præceptoris, seorsum libellum composui, Lactantius Placidus. 213.
 Persius 5, 56, 120, 121, 153, 203.
 Petronius Arbiter Lucanum secutus 114.
 Philosophi 47.
 Physici 289.
 Pindarus 48.
 Lactantius Placidus, supra in Perf.
 Plato 144, 213.
 Platonica Secta. 213.
 Plautus 53, 116, 200, 231.
 Poetæ 441. &c.
 Pomponius armorum judicio 369.
 Pythagoras 105, 144, 145, 202, 233, 288.
 Sallustius 25, 48, 60, 74, 83, 87, 88, 126, 129, 163, 170, 180, 205, 207, 220, 253, 358, 359.
 Sedulius 286.
 Seneca in Thyeste. 145.
 Sophocles 203.
 Tages. 144.
 Terentianus 104.
 Terentius 17, 29, 33, 38, 44, 60, 65, 90, 97, 114, 194, 209, 379, 409, 417.
 Tibullus 193.

Tirellias 147, 246. ut restatur liber Velius Longus. 441.

de thuris signis qui ipseus Tirellius, omnibus fore paginis.
 Grae scribitur. 141. Quasi Philosophus Epicureus.

Varro 12, 207, 282.

105.

C A P U T XVII.

DE Q. CURTIO.

Curtii aetas, & sententia eorum qui Historiam ejus recentis scriptoris commentum esse opinantur explosa. 1. Supplementa libri primi & secundi 2. Editiones. 3.

I. Q. (a) CURTIUS RUFUS quis fuerit & quando vixerit incertum est. Nam locus lib. 10. cap. 9. unde aetatem ejus colligere conati sunt viri eruditi, ita ambiguus est, ut ibi per novum fidus P. Pithaeus & Jac. Bongarsius *Augustum: Popma; Matthaeus Raderus, & Jacobus Perizonius V. C. Tiberianus; Justus Lipsius, Barnabas Briffonius, Valens Acidalius, & Mich. Tellerius Claudium, Janus Rutgersius, Gerh. Joh. Vossius, Joh. Heur. Baeclerus, Joh. Loccenius, Philippus Caroli, & nuper V. C. Johannes Clericus Vespasianum, Joh. Isaacus Pontanus Trajanum, Calpar denique Barthius pag. 1165. ad Claudiam Theodosium intellexerit. Et fuit sane Theodosii aeo Curtius quidam sive Turcius Rufus Apronianus, qui Virgilium emendavit, sed longe is a nostro haud dubie diversus fuit, cujus aetatem innuit & alter locus IV. 4. *Tyrus nunc tandem longa pace cuncta referente sub caetera Romana mansuetudinis acquiescit.* Jam si idem est Curtius, de quo Tacitus libro XI. cap. 21. Annalium, & Plinius Jun. (b) lib. VII. Epist. 27. vel uti M. Casaubono, Vossio, Perizonio, alique, atque si hoc addere operae pretium est, mihi quoque verisimilimum videtur, cujus inter claros Rhetores meminit Svetonius, mirum fuerit Historiam ejus elegantissime scriptam a veteribus non memorari. U-*

de

(a) Mentio etiam Q. Curtii ap. Ciceronem lib. 3. Epist. 2. ad Q. Fratrem i. Albus Curtius Montanus Juvenali Sat. 4. & 11. & Tacito lib. 4. hist. memoratus; Curtius denique Salastus apud Euseb.

(b) Nescio cujus Rufi opus omnibus numeris absolutam laudem idem Plinius lib. II. Epist. 38. Etiam Tacitum quaedam Curtio in Annals locis tribuisse notas Lipsius ad VI. annal. p. 242. Vide eundem ad XI. p. 274. Arriano antiquiorem Curtium (non ex Arriano pleraque sua ut volebant Isaacus Pontanus, & Angelus Decembris mutatum) hinc etiam Jac. Gronovius V. C. notis ad Arriani Alexandriam pag. 60. in quibus Freinsheimi supplementa & notae ad Curtium subinde castigat.

vivat Curtius Iospitator meus. *Quaerquam quid verbis opus est?* monstravit mihi olim solidum Reip. literariae columen, omnique laude dignus Vir Antonius Magliabecchus in Bibl. Medicea codicem Curtii antiquissimum, atque Lucae Holstienii, quod simul literis consignatum exhibebat, verissimo quo in talibus pollebat iudicio, haud minus annis septingentis gravem. Quod superest, his scriptor ab iis, qui grandem & pudicum Latinitatis sermonem amant, assidue in manu sinuque gestari debet. Sunt enim illi verba electissima, acuta crebraque sententiae, expositiones mirifica, conciones multa facundia instructae, ita, ut oratio ejus, utique seruet Majestatis sine pondus. * Jo. Isaacii Pontani de Curtio sententia, qui illum è Tacito quaedam mutatum & ex Arriano pleraque transtulisse existimavit, videnda Sylloge Epistolarum editarum ab Antonio Macheo, Pontani nepote, Lugd. Bat. 1708. 8. p. 108. 166. 229. 258. seq. Petrus Blaesensis Epist. 101. inter libros in scholis celebres praedicat profuisse sibi frequenter inspicere historias. Q. Curtii. Scholas frequentavit Petrus circa A. C. 1150. MS. Codicem Historiarum Curtii annorum octingentorum, qui exstat in Bibliotheca Colbertina, laudat Bernardus de Montfaucon V. C. praefat. ad Palaeographiam Graecam. Alium Schonhovii, exaratum ante aliquot saecula e rugis evolvit Had. Junius. Alius Codex antiquus Curtii membranaceus in Bibl. Menarsiana pag. 64. De Alfonso Hispaniae Rege, qui per Curtii lectionem morbo levari se sensit, traditur etiam apud Aeneam Sylvium p. 476. Opp. Vicentius quoque Bellovacensis, qui testatur se scripsisse Anno Innocentii IV. secundo, hoc est Christi 1244. loca ex Q. Curtio profert in speculo historiali IV. 61. & alibi.

II. Ex libris decem de rebus Alexandri Regis Macedonum duo (a) primores intercederunt, qui in antiquioribus editionibus ab Anno 1545. Supplementis Christophori Brunonis, Monachi in Bavaria bonarum literarum Professoris, utcumque refartuntur. His in editione Lugdunensi A. 1615. 12. adjunguntur alia quaedam descripta è Bibliotheca S. Victoris (b) à Joanne Massonio Bepensis in Neustria Archidiacono Papyrii fratre. Horum auctores esse Franciscum Petrarcham notavit (c) Josephus Scaliger. Erius

(a) Itaque quidem editiones & plerique libri MSS. uti codex manu exaratus Petri Dandlis, librum primum duntaxat, alii ne illum quidem integrum deesse innumere. Vide deinde c. 8. prolusionum ad Curtium, & Freinsheimium in limine notarum. Porro notatur Morenius, qui in Lexico Historico affirmat Raderum supplementa in Continuum posuisse.

(b) Vide Colomesii Bibl. selectam p. 184. & Catalogum MSS. Jacobi Vossii cod. Lat. (c) Scaliger in Scaligeranis secundis p. 61. Omnia Q. Curtii qua habemus descripta sunt ex unico exemplari, reliqua recentia sunt ad unum omnia. In Bibliotheca S. Victoris unus liber Q. Curtii erat, sed deprehendi compositum esse à Petrarcha.

Leidensi, & 1502. fol. Argentorat. 1508. fol. cum annotat. *Erasmi*. Tubingensis A. 1513. fol. apud Anselmum Badensem, ex Veneta expressa, cum præfat. Barthol. Mgrulæ. Florentina apud Phil. Juntam A. 1517. 8. ex recognitione *Luca Robis*, cujus ad Alex. Apicijolum præfatio post Petri Bargerani ad Robiam Hendecasyllabos præmittitur. Basileensis 1517. fol. per Beatum Rhenanum cum notis Erasmi, Hutteni, Glareani, Homingeri, adjecta Alexandri Epistola (a) ad Aristotelem de Indiarum situ ac mirabilibus. Argentoratensis 1518. apud Schurerium fol. cum Erasmi Annotat. & Epistola ad Ernestum Bavaricæ Ducem. Aldina 1510. 8. * Complutensis Laurentii Balbi Liliensis 1524. 4. Parisiensis, Erasmi, 1533. 8. apud Simonem Colinaum. Repetita A. 1543. & 1553. 8. Basileensis 1534. per Thø. Wolfium cum notis Erasmi, & Ulr. Hutteni floribus elegantiarum. Veneta A. 1535. itemque altera. Colonienfis 1538. apud Joannem Gymnicum, cum Erasmi notis, floribusque Hutteni. Lugdunensis apud Gryphium 1541. 8. & altera in 12. 1551. Basileensis A. 1545. fol. apud H. Petri, cum supplemento primorum librorum ex Arriano, Plutarcho, Justino & Diodoro per *Christophorum Brunonem*, Vita Alexandri à Joanne Monacho scripta, & Epistola Alex. de India situ, notisque Erasmi & Huttenj floribus. Antuerpiensis 1546. 8. * curante *Hadrino Junio*, qui antiquissimi Codicis Schoenhoviani lectiones diligenter annotavit & ex eo Curtium castigavit. Et Francofurtensis cum Acidalii animadvers. eisdem in 8. Lugdunensis 1545. 8. 1555. 12. & tertia A. 1584. 12. apud Anton. Gryphium cum *Christophori Brunonis* præfatione & supplementis, emendationibusque Francisci Modii, & variis lectionibus ex vetusto Codice. Benedicti Theocreni, subjuncta etiam vita Magni Alexandri auctore Joanne Monacho. Hujus editionis noticiam debet Christophoro Augusto Heumanno in erudito schediasmate de libris Anonymis & Pseudonymis p. 127. Lugdunensis A. 1546. cum Alexandri Epistola. Lugdunensis 1551. & alia 1569. parum accurata, ut Acidalio notatum. * Antuerpiensis 1568. 12. cum eadem vita Alexandri à Jo. Monacho scripta & ab Angelo Cospo. latine reddita.

Henrici Glareani in Curtium notæ, Basil. 1575. 2. excusæ. Curtius à *Francisco Modio* ad MSS. Codices recognitus, cum ejus notis, Colon. 1579. 8. atque iterum 1591. 8. Editus Lugduni eodem A. 1591. Curtius ab Antonio Candido, una cum Plutarcho de vita & fortuna Alexandri, & Gnomologia Curtiana. Hinc memoranda editio Francofurtensis Anno 1597. cum *Valentii Acidalii* animadversionibus A. 1594. ibidem excusis. Genevensis A. 1602. apud Jaco-

(a) De hac dixi lib. 2. Bibliographiae p. 927.

emendationibus quibusdam *Iani Rutgersii*, & *Iosephi Scaligeri palmaria* correctione loci lib. III. Amst. 1670. forma minore. *Rutgersii* emendationes occurrunt etiam in edit. Lugd. Bat. 1625. 12. Ex recensione *Nic. Blancardi* Amstel. 1673. 8. Ex *Freinshemii* editione cum indice necessario, cura *Ioan. Gezelii*, Aboz 1675. 12.

In usum Delphini novam *Curtii* editionem adornavit *Michael Tellerius*, Paris. 1678. 4. * prælo iterum subiectam Lond. 1705. 8. In hac editione *Tellerii* perquam incommodum est, quod capita aliter distincta exstant quam in aliis editionibus. *Philippi Caroli* observationes posthumæ in *Curtium* ejusdem ad *Gellium* animadversionibus subiectæ edente *Christophoro Arnolde* lucem adspexerunt *Baruthi* 1681. 12. & *Norimbergæ* 1667. 8. *Samuel* quoque *Pitiscus* selectis commentariis, variisque iconismis æri affabre incisus, quas ex *Lipsii* & aliorum Antiquorum scriptis reperit, illustratum edidit *Curtium Ultrajecti* 1685. & auctius (a) 1693. 8. & iterum *Ultrajecti*. 1708. 8. * Cum pluribus etiam iconibus in æs incisus & variorum notis *Raderi*, *Bongarsii*, *Popmæ*, *Salmasii*, *Gronovii*, *Loccenii* & *Freinshemii* nitide excusus est *Amstelod.* 1696. 8. apud *Petrum vander Aa*.

Circa idem tempus *Christophorus Cellarius* eundem scriptorem floridissimum novis supplementis, tabulis Geographicis, notis & dissertatione de moribus *Alexandri* utiliter auctum in lucem emisit *Lipsiæ* 1688. 1691. 1696. 12. & 1711. 12. cui editioni suas in *tironum* usus notatas adjunxit *Christianus Sebergentius*. Hinc amicus noster *Christianus Junckerus* *Curtium* edidit cum notis perspicuis in usus *tironum*, *Chronologia Curtiana* è *Jo. Clerici Critica* excerpta, supplementis novis *Monarchiæ Græcæ Historiam* usque ad ejus finem complectente, & dispositionibus *Orationum* (b) in *Curtio*, *Logico Rhetoricis* imitationum exemplis & indice, *Dresd.* 1700. 8. *Lipsi.* 1708. 8. Denique *Curtius* notis perperuis minime contemnendis (ad modum *Minelli* ut habet titulus) illustratus prodiit curante *M. Andrea Stabelio* *Lipsi.* 1701. 12. & impresso auctoris nomine *Amst.* 1702. 12. Auctor eruditus notarum restatur se usum quoque observatis *Bongarsii*, *Palmerii*, *Sebiferique*. Hic est *Stabelius*, cui præclaram illam, & post *Buchneri*, *Jac. Thomasi*, *J. Gothofr. Henichen*, ac præcipue *Christophori Cellarii* curas locupletissimam & accuratissimam thesaurive *Lexici Basilii Fabri* editionem debent studiosi. * Ex recensione

(a) De mendis typographicis atque integris versibus in hac editione omittitur *Christianus Junckerus*.

(b) Conf. *Valentini Tilonis Curtium Oratorem* *Amst.* 1664. 12. & *Imitationes Curtii* *XCVIII.* à *M. I. C. Vvagner* Germanice editas *Pirnæ* 1699. 8.

pice primo gravem errorem commisisse. * In Annæ Daceriæ, Parisiis nuper extinctæ elogio (a) notatur eam à parente suo Tanaquillo Fabro seorsim sensisse in hoc, quod Faber perinde ut alii multi Vogelasianum Curtium velut specimen eloquentiæ Gallicæ insigne fuerit admiratus: Anna vero multa in illo ut affectata, & parum Gallica reprehendit. Antiquior Curtii versio Gallica in membrana cum iconibus eleganter depictis ex Bibl. Reginae Svecorum Christinae pervenit in Menarsianam pag. 67. Etiam in Catalogo Bibliothecæ locupletis Marckianæ A. 1712. Hagæ Com. per autionem publicam distractæ pag. 100. memoratur Curtius Gallicè antè aliquot sæcula translatus scriptusque in pergamena, & imaginibus pulcherrimis ornatus folio magno. MStum etiam Gallicè in membrana servat Bibl. publica Jenensis, teste nobiliss. Struvio introduct. in notitiam rei literariæ pag. 182. *Belgica* Glasemakeri versio Amst. 1663. 8. ut accurati interpretis laudatur in Catalogo Bibliothecæ illustris viri Gerhardi van Mastricht, pag. 717. *Anglicæ* Lond. 1694. *Anglica* interprete Johanne Digby armigero, Lond. 1715. 12. duobus Volum. nitido charactere typorum. Hanc Gallicæ Vogelasi nihil cedere elegantia judicant Memoriarum Trevoltinarum auctores A. 1716. p. 179. *Polonice*, Cracov. 1624. fol. *Russicæ*, ab Elia Kopyevitz, Moscuz 1710 4. Mem. de Trevoux A. 1710. pag. 1098. & 1711. p. 1658. *Hispanice* à Gabriele de Castaneda A. 1534. fol. Liceat etiam commemorare Flores Curtii, & Sallustii vulgaros ab Ulrico Hutteno. Argentorat. 1528. 8. Excerpta Curtiana in Jo. Henrici Bœcleri diss. Academicis Tom. II. pag. 653. seq. & Q. Curtium Rufum dearruatum, sive Phrasæologiam Curtianam per Joh. Krieg. Gedani 1696. 8. Officia Curtii sententiosa, sive sententiæ à Curtio collectæ, & trochæis expressæ sunt à Jo. Henr. Ernesti. Lips. 1712. 4. Eiusdem usurpata à Curtio in particulis Latinitas, tam in se spectata, quàm cum Corneliana collata, in specimen conscribendi (b) in unum auctorem Lexici. Lips. 1718. 4. Mi.

quod consor aliquis Lutetiæ habuerit, qui consuram secundum morem novissimum incipiendo, illius mutationem intellexisset antequam & alteram pervenit partem, sic illam quoque secunda vice recensita versione, & opere ferme finito, animadvertisse præconem linguæ Gallicæ genium non respondere ei, qui viguisset, cum versionem ordinaret, ideoque triplicandum fuisse tentamen. Martial. VII. 82. *Eurapelus consor dum circum est Luperci Expungitque setas, altera barba subit.* Similis interpretis cunctatoris mentio T. 2. Menagianorum pag. 18. M. *Patru à été quatre ans à traduire la première période de l'Oraison de Cicéron pour le poëte Archias, encore n'a-t-il pas rendu ces mots: quæstio quam sit exiguum.*

(a) Journal. des Savans 1721, Jani.

(b) Journal des Sav. 1719. Sept. pag. 348. *Si l'on goute cette methode en Allemagne, toutes les presses de ce pais la ne souffriront pas y imprimer les dictionnaires.*

(a)

(b)

no em

in deliciis aulae erat, Domitianum (a) offendisset, per honorem militiae quanquam octogenarius urbesum motus est, missusque ad praefecturam cohortis in extrema parte tendentis Aegypti, ut narret Sveconius in ejus vita, quamobrem *Histrionis exsul* vocatur à Sidonio IX. 270. * *Aquinatem* se proficitur Juvenalis ipse III. 319. *Eibici* nomine passim laudant sequioris aetatis scriptores, ut Petrus Blaesensis in Epistolis, Jo. Sarisberiensis, Vincentius Bellov. & alii. Honorius Augustod. praef. ad lib. 4. de philosophia Mundi: *ut jam verbis Verbicii* (leg. Umbricii) *possit uti, atque ideo meli comes ex eo tanquam mancus & existens* (b) *corpus non utile dextrae.* Petrus, Epist. 77. *Non sumus ergo pares*, dicit Umbricius Blaesensis *melior qui semper & omni nocte dieque* &c. Juvenal. III. 104. Scripsisse pleraque Trajani imperio, imo Hadriani, jam observavit Lipsius quem vide lib. IV. Epistolicarum quaest. 20. & Salmasius ad Solini c. 32. p. 319. seq. Marium Priscum, qui sub Trajano condemnatus est, tangi Sat. 1. v. 49. notat Camillus Silvester Comes Rhodiginus in notis ad Italicam Juvenalis Metaphrasin p. 47.

II. Exstant ejus *Satyræ XVI. in libros quinque digestæ*, ut primus quinque priores, secundus Sextam, tertius & quartus singuli ternas, quintus reliquas quatuor complectatur. Satyra 1. alios poetas perstrinxit, exposita causa cur ipse accesserit ad hoc genus scribendi 2. tangit Hypocritas 3. urbis incommoda 4. convivas Domitiani 5. parasitos 6. mulierum flagitia & scelera 7. artium (c) neglectarum querelam continet & 8. claritate natalium 9. perstrinxit cincedos 10. vota inania & ridicula 11. luxum 12. Hereditetas 13. docet scelera tandem non impunita abire 14. de exemplis parentum, 15. de

nari notat Barthius in Adversariis, Lib. VI. cap. 1. ut Martialem *coquum*, Propertium *navantem*, Ovidium *Gerem*, Stacium *Aquilinum*, Prudentium *Amantem*. Confer Nic Antonium Bibl. Vet. Hispanæ lib. 1. p. 62.

(a) Fallitur vetus Scholiastes, qui ad sat. 7. v. 92. notat Neronem à Juvenale tangi, & hunc propterea missum esse in exilium à Claudio Nerone. Forte legendum: à *Calm Nerone*, id est à Domitiano. In Pentapolin Libyæ relegatum esse à Domitiano Juvenalem scribit Jo. Malalas T. 1. Chronographiæ p. 341. cujus verba repetit Svidas in Lexico. Henricus vero Dodwellus V. C. qui Juvenalis vitam persequitur in Annalibus Quintilianicis, contendit eum sub Hadriano demum satyras edidisse, in exilium ab eodem missum A. C. 119.

(b) *Eximpta* Juvenal. III. 48.

(c) Tarteronus praefat. ad Juvenal. *la septieme quinziesme, & seiziesme Satire n'ayant pour lui que des coups d'essay. Il commença ses coups de matras âgé d'environ quarante trois ans, & fit les treize autres dans le cours de vingt années, c'est à dire jusqu'à la troisieme du regne de l'Empereur Adrian, & se reposa ensuite, n'ayant plus rien à dire de Juvenal.* Franciscus Vavassor libro de iudicia dictionum p. 242. seq.

audior, & dissertatio Nic. Rigaltii de Satyra Juvenalis præmittitur ex edit. Paris. 1616. 12. tum Poetæ versibus per singulas paginas subiunguntur veterum (a) Scholia ex editione P. Pithœi Paris. 1585. 8. & integer Isaaci Grangæi commentarius ibid. 1614. 4. excusus, Scorsim deinde comparent commentarii Joh. Britannici (b) & Scholia Cœlii Secundi Curionis cum excerptis enarrationibus Georgii Merulæ. Hinc notæ & castigationes Theodori Pulmanni, P. Pithœi, Nic. Rigaltii: commentarii Domitii Calderini, & selecta ex quaestionibus Angeli Sabini super Juvenale, ex Georgii Vallæ, Antonii Mancinelli, Jodoci Badii Ascensii commentariis, Scholiisque Adr. Turnebi, Eilhardii Lubini, Bernhaldi Autumui, & Thomæ Farnabii. Has observationes excipit sylloge notarum ab Henninio excerptarum è scriptis utriusque Vossii, Jos. Scaligeri, Salmasii, Gravii, Octavii Ferrarii, Barthii, Bocharti, Sam. Claverii, Ludovici Dorleans, Jos. Ant. Gonsalii de Salas, Scioppii, Rutgersii, J. F. Gronovii, Nic. Heinsii, Ez. Spanhemii, Jac. Ouzelii, Philippi Rubenii & aliorum. Clarissimi deinde Almeloventii & ipsius Henninii Spicilegia insequuntur cum populo notarum ad veterum Scholia, concinnato ex Pithœi, Rutgersii, Almeloventii, Henninii & aliorum observationibus. Denique succedit index omnium vocabulorum ad hanc editionem accommodatus, qualem à Josepho Langio in Juvenalem & Persium nos habere supra in Persio dictum est, ubi & alias quasdam insi-

(a) Non unius auctoris esse quæ P. Pithœus sub veteris scholiastæ nomine vulgavit, satis est perspicuum. Antè Pithœum in octavam satyram quadam vulgaverat Georgius Vallæ, sed non ita diligenter exscripta, quæ Probo auctori tribuit. Sed Valerius Probi, Berytii Grammatici esse nequeunt, quæ in quibusdam aperte sapientævum Imperatorum Christianorum. Itaque fuerint alterius Probi scriptoris Christiani, de quo Lupus Ferraricensis Epist. 34. & 20. ubi satyram illius memorat, quæ Cicronem ac Virgilium cælo intulit, contendens CHRISTUM morte sua etiam paganos sapientibus profuisse. Petrum Eirchium Scholiorum in Juvenalem auctorem appellat Gonsalus de Salas ad Petronium p. 130. Sed verius est certonem esse è variis & à variis confutum, *alicubi*, ut ait Pignorius, *sive delictu*. Et multa alia ejusmodi scholia in MSS. libris præterea occurrere eruditi observant, quorum etiam nonnulli afferunt in commentario suo Domitius Calderinus. Lambecius certe lib. VI. de Bibl. Vindobonensi p. 243. narrat se in veteribus MSS. reperisse scholia ad Juvenalem, quæ à Pithœanis plurimum differrent, ut frustra ex iis ardelem locis huiusce speraverit. Adde, si placet, quæ Barthius LVI. 3. Adversar. Novissime Jacobus Tollius Juvenalem edere voluit cum scholiastæ Veteri. tertia parte aucto, è Codicibus ut mihi persuadeo Vindobonensibus.

(b) Jo. Britannicum non fuisse primum e recentioribus eruditis qui Juvenalem illustravit, ex his ipsius Britannici verbis probe observat Bælius adversus Cœlium Sec. Curionem: *Juvenalis Satyræ etsi temporibus nostris à nonnullis egregie literarum Commentatoribus vel cum magna ipsorum laude enarratæ fuerunt, aggressi sumus, quod omnino animadvertendum in toto opere multa ab his sive incuria quadam seu consulti opera præterita esse. Prodiit Juvenalis cum notis Britannici & Vet. Schol. Britæ 1701. fol. cum commentario Domitii Calderini Rom. 1774. fol.*

inignes Juvenalis editiones memoravi, quia hi duo Satyrici fore junctim edi solent. Cæterum Henniniana editio Juvenalis de qua hætenus dixi, lucem adspexit Ultrajecti 1685. 4. * Cum notis deinde ac perpetua interpretatione *Josephi Juvenicii* S. J. editio Juvenalis auctior, cui accessit nova appendix de Diis & Heroibus Poeticis Paris. 1715.

Duabus Gallicis versionibus ab Henninio memoratis, quarum una Andreæ Quercetani est, altera Morolleſii, adde tertiam à Tarterono concinnatam Paris. 1689. 12. & quartam Silvecani, qui versibus Gallicis reddidit & obscuriora loca notis adjunctis explicavit, ibid. 1699. 1691. 12. 2. volum. Tertia Tarteroni recusa etiam est Amst. 1695. 12. qui prosam Gallicam latino Juvenali è regione posito addidit, prætermisſis subinde ad editionis Colonienſis Anno. 1610. 8. & ad Pratei, Rodelli & Josephi Juveni (a) exemplum locis obscænis, propter quam sceditatem Cæsar Scaliger III. 98. Poeticæ ait *se vel jubere vel optare toto opere abstinere virum probum*. Et Octavius Ferrarius qui hujus Poetæ multa loca egregie illustrat II. 14. electorum, ait se plenum Commemarium dare meditatum, *sed absterruit*, inquit, *frequens obscænitæ*. *Non enim consilium emasculare, quod infortunium Hispano Poetæ (Martiali) contigit, qui inestabilis factus est, & si lamina placuisse, totus fere excidendus erat. Plurima enim ut censet Cæsar Scaliger, in eo occurrunt non modo non explicanda, sed ne legenda quidem bonesto Viri.*

Juvenalem *Italica* Metaphraſi post veterem *Georgii Summa* si-ve *Summaripa* Veronenſis interpretationem A. 1475. (b) compositam & Tarvisi 1480. fol. excusam, atque post imperfectas versiones *Ascanii Varotarii*, *JGii Patavini* & *Francisci Rotæ* Cremonenſis, Juvenalem A. 1692. donavit *Fridericus Nornius* Aretinus, defunctus A. 1705. 30. Nov. cujus etiam latinæ satyræ sedecim, felici genio ad Juvenalis imitationem elucubratae exstant, in quarum editione Leidenſi *Nomius* appellatur pro Nornio. Ut primas duas satyras *Italicis* versibus reddidit *Varotarius*, ita sextam *Ladovicus Dulcis* Venet. 1538. 8. Sed novissime illustriss. Comes *Camillus Sylvester* Rhodiginus integrum Juvenalem & *Perſum* cum metaphraſi sua *Hetrusca* è regione sita in lucem dedit Patavii 1712. 4. adjunctis etiam eruditæ notis, quibus præter alia Inscriptiones Antiquæ antea ineditæ eruditorum oculos advertent.

O o 3 An-

(a) Prodiit Juvenicii editio Rothomagi 1697. 12. *Qui Commentarios*, inquit, & notas in Juvenalem ediderunt, alii quia breviores ideo obscûri, alii quia proluxiores, obtrundunt potius quam juvant; alii denique sacros quosdam locos illustrare contendunt, quæ obscûrare ac premere debuerant; hac eria sugero diligenter studuimus.

(b) Giornale de' letterati d'Italia T. VIII. p. 31.

Anglica Rob. Stapletonus Oxon. 1644. 8. & Londin. 1660. fol. cum animadversionibus & iconibus ære descriptis, ac Bartholomæus Holyday Oxon. 1673. fol. Novissime etiam Jo. Drydenius. Sed & illustris Stepneus quædam Juvenalis Anglico carmine haud inscite reddidit. *Hispanica* addito commentario Diegas-Lopez. Madrit. 1642. 4. *Belgica* Valentinus, Lugd. Bat. 1682. 12. *Germanica* Johnsonus Henninio inspectus. * Satyram XIV. metaphrasi *Danica* donavit vir Clariss. Christianus Falsterus. *Belgico* carmine prodiit Juvenalis, Harlem. 1709. 8. post singulas quasdam satyras ut VIII. XI. XIII. A. 1679. 1695. 1704. editas a membro societatis literariæ Amstelod. cui symbolum *nil volentibus arduum*, nec non à *Laurentio BaKe & Petro Nuits*. Boeksaal van Europe 1695: Jul. & Aug. p. 48. tuemaandelyke uyttrekfels 1704. Maj. Jun. p. 539. Henrici Schævii paraphrasin latinam vulgaturum se recepit Fridericus Redtelius, Conrector scholæ Stetinensis. Vide nova literaria maris Balthici A. 1702. p. 73.

Hadriani Valesii & Jo. Bourdelotii notas ad Juvenalem & Persium in lucem edendas Parisiis scripsit Clariss. Jacobus Bernardus in novellis Reip. litterariæ A. 1700. T. 1. p. 357. * *Scholiastem veterem* ineditum in Juvenalem, quem Mediolani servat Bibliotheca Ambrosiana, laudat Octavius Ferrarius lib. 2. de re vestriaria cap. 1. *Gunteri Henrici Platneri*, Barthlo olim probati, lectionum Juvenalium libri V. MSS. in Bibl. Gothana. Hafniæ novam Juvenalis editionem ad MSS. castigatam cum notis parat Vir Nobilissimus *D. Christianus Reitzer*. *Jf. Casaubon* notæ, qui A. 1591. tribus MSS. à Dionysio Gothofredo suppeditatis usus (vide Epist. 112. edit. Grævianæ) Juvenalem similiter uti Persium illustratè voluit, *Casparis* item *Barthii* laudatæ Daumio pag. 52. Epist. ad *Reines.* & *Jani Douſæ* in Juvenalem præcidanæ non viderunt lucem. Juvenalem à Jac. Thomasio collatum cum MS. Cod. & veteri editione, memorant auctores Ephemeridum litterariarum, quæ Germanicè editæ sunt Lipsiæ 1710. p. 603. Servo & ipse varias lectiones ex Codd. Gudianis descriptas ad editionem Schrevelianam, & observationes quasdam Frid. Brummeri Lipsiensis, eleganti ipsius manu appositas in margine.

Si inter se conferantur triumviri Satyræ veteris latine, Juvenalis, Persius, & Horatius, libenter subscribo sententiæ Io. Baptistæ Capelli, quam hoc disticho fuit complexus

*Acrior est Aulus, florentior est Juvenalis,
Plus Venusina sapit serâ Musa jocis.*

De Juvenali redivivo Polonico, sive Lucæ Opalinii, Palatini quondam Posnaniensis satyris quinquaginta, mores Polonicos

Car-

Carmine illius gentis vernaculo perstringentibus, ad si placet Acta Eruditorum Lipsiensis T. 2. supplementi p. 150. seq. E recentioribus latinis Poetis, qui Iuvenalis vestigiis haud infeliciter insisterunt, unicum iterum laudare liceat Eridericum Nomiura Angliarientem, cujus Satyræ sedecim viderunt lucem Lugd. Bat. 1703. 8. Dicuntur etiã Romæ prælis jam subijci Satyræ XVII. eleganter latino versu scriptæ sæculo XV. sub Paulo II. à Paracleto Fusco Cornetano, Episcopo Acernensi.

IV. INDEX SCRIPTORUM

in Scholiis antiquis ad Juvenalem laudatorum.

ad paginas edit. MDCX.

- A** Cademice secta. Sat. VII. *vers.* 173.
 Afranius Palliatarum (a) scriptor. I. 7.
 Antiochus & Stratocles Comædi. III. 98.
 Apicius scurra nobilis sub Tibertio V. 4.
 Archigenes Medicus magnus. V. 235.
 Areopagitarum sententiæ IX. 101.
 Aristophanes Socratem, & discipulos ipsius lacerans, pejor utrisque II. 10.
 Aruspices: VI. 556.
 Attilius Serranus, pauper Poeta. VII. 80.
 Auditor incertus Poeta. p. 72, 83, 159.
 Bathyllus pantomimus VI. 63.
 Bibaculus VIII. 16.
 Cæsaris libri duo famosissimi anti Catones VI. 337.
 Callimachus p. 87.
 Carus mimus cum Latino actore mimico, memoratur I. 35.
 Cato Uticensis Philosophus XIV. 43.
 Cato Censorius. II. 40.
 Celsi libri VII. Institutt. Orator. VI. 244.
 Egnatius Celer Philosophus Barez Sorani Magister VI. 151. I. 33.
 Cicero p. 26, 30, 34, 72, 77, 92, 94, 107, 118, 133, 137, 175, 123, 123. in Cornelianæ VII. 118. in Epistolis & Philippicis. VII. 199. versus male compositus X. 122. tertio de Rep. X. 362. in Catone VI. 337. majore XI. 78. libro de natura Deorum primo XV. 4.
 Cinna VI. 54.
 Crispinus Alexandrinus IV. 24.
 Cordus seu Codrus qui tragediam Thesei scripsit. I. 1.
 Cynica, mater hæresis Stoicæ XI. 121.
 Demetrius Cynicus. V. 36.
 Demetrius causidicus. I. 33.
 Democritus Abderita interstultos prudentissimus natus X. 50.
 Demosthenem & Ciceronem affluens ingenium, & eloquentia morti subjecit. X. 118. 129.

O o 4 Dio.

(a) Togatarum, Octav. Ferrar. VII. 1. de vestitiaria.

- Diogenes Cynicus qui in dolio dormiebat : XIV. 309.
- Ennius p. 93.
- Epistolæ laureatæ & quæ pinna figebantur IV. 149.
- Eupolidis Baptæ II. 92.
- Gallorum lingua *broge* ager, *alla* aliud. VIII. 234.
- Heliodorus Medicus VI. 372.
- Heliodorus Stoicus Philosophus L. Junii Silani Magister I. 33-35.
- Helvidius Priscus V. 36.
- Herodoti septima historia. VIII. 199.
- Homerus p. 60. 128. fuit annis ante urbem conditam CLX. post Ilium captum CCLX. VII. 39.
- Horatius p. 22, 26, 41, 42, 65, 70, 73. 90, 125, 161, 173. nigri coloris dicitur fuisse. XII. 227. Venusinus I. 51.
- In Horatiana domo Poetæ recitabant. I. 12.
- Isæus orator Romæ omnibus eloquentior III. 74. de quo Plinius Epist. id.
- Judæi, infra Moyses.
- Julius Creticus qui sub Cæsar. illustres causas egit. II. 67.
- Juvenalis pag. 29. 64. 80. 101. 111. 173. versus quinque novi VI. 613. 630. in exilium missus ob VII. 92.
- Rubrenus Lappa, Tragicus poeta VII. 27.
- Latinus archimimus IV. 53. VI. 44.
- Lenius Auruncanus Satyrarum scriptor. I. 20.
- Lex Julia de damnandis adulteris. II. 37. de infamibus puniendis II. 44. Leges agrariæ Tiberrii Gracchi III. 137.
- Lucanus pag. 34, 50, 66, 74, 81, 82, 90, 98, 107, 179, dives VII. 79.
- Lucilius p. 28, 39, 40, 55, 110, ubi Lucullus in MS. IX. 5.
- Marius Maximus. IV. 53.
- Valer. Martialis Epigr. IV. 38. p. 24, 48, 142.
- Mathematicorum Ephemerides. VI. 572.
- Mela. II. 60.
- Memnonis statua magice consecrata XV. 5.
- Judæi legem Moysis exponentes VI. 541.
- Ad Nevolum scribit Juvenalis IX. 1.
- Neaniscologi (Pontanus ad Macrobr. pag. 661. nealeschologi) VIII. 191.
- Neronis Imp. Troados libri VIII. 221.
- Ovidius pag. 20.
- Palaemon Grammaticus Quintiliani Magister VI. 451.
- Palfurius Sura, Stoicus IV. 53.
- Pegasus Jctus, liber non homo IV. 77. Pegasicum jus. id.
- Ad Persicum scribit Juvenalis XI. 1.
- Persius pag. 25, 28, 32, 92.
- Physici XIII. 225.
- Piso Calpurnius V. 109.
- Pompejus Planta scripsit bellam Othonis & Vitellii 99.
- Plinius Epist. III. 74.
- Probus VI. 613.
- Proverbia, Facinus majoris abollæ III. 15. dat veniam corvis II. 63. uva uvam. II. 81. *Sic raptus Savares*. VII. 154. Gallinæ filius albæ XIII. 141.

IN SCHOL. JUVENAL. LAUDATOR. Lib. II. c. 19. 385

- Pythagoras XV. 173.
 Quintilianus p. 70, 75, 94. orator egregius VI. 279.
 Rufus, Allobrogum Cicero: VII. 214. alius Mufonius Rufus. I. 33.
 Sallustius pag. 24. 49.
 Salejus, (al. Salinus) pauper Poeta, VII. 80.
 Scæva Memor, Tragicus Poeta Vespasiani tempore I. 20.
 Σχῆμα ὑπονοίας XIV. 156. Pichæus ἰπποκρίτης.
 Seneca V. 109.
 Seleucus, p. 46.
 Sibyllini libri IV. 61.
 Silius Auruncanus, Satyricus I. 20.
 Socrates XIII. 186. ejus dictum γῆσι σεαυτοῦ. XI. 27.
 Solon. X. 274. XIV. 328.
 Sossratus Poeta qui Xerxis Regis facta descripsit. X. 178.
 Statii Thebais VII. 87. seq.
 Stoici. XV. 108.
 Sulpicia VI. 536.
 Corn. Tacitus p. 33, 165. scripsit bellū Othonis & Vitellii II. 99.
 Terentius p. 42, 44, 72, 95, 110, 116, 127, 143, 154, 163, 164, 177, 182.
 Themata deliberativarum & controversiarum VII. 168.
 Thrasea Pætus V. 36.
 Thrasyllus Platonicus & Mathematicus. VI. 575.
 Tiberii ad Senatum Epistola de damnando Sejano X. 63.
 Tibullus p. 97.
 Tragœdia XV. 29, 30.
 Turnus in Satyra II. 71. Scæva Memoris frater I. 20.
 Vagellius Rhetor Mutinensis. XVI. 23.
 Virgilius p. 20, 22, 24, 29, 32, 34, 37, 38, 41, 42, 43, 44, 48, 51, 56, 57, 60, 75, 80, 81, 84, 86, 95, 96, 107, 108, 111, 114, 115, 117, 118, 120, 127, 129, 137, 139, 142, 145, 149, 152, 153, 156, 157, 162, 167, 169, 171, 176. nigri coloris dicitur fuisse VII. 227.
 Zeno Stoicæ sectæ auctor. XV. 109, 109.

C A P U T XIX.

DE SEX. JULIO FRONTINO.

Frontini etas. 1. Libri de aqueductibus. 2. Stratagemata. 3. De Colonia: 4.

I. **S**EXTUS JULIUS FRONTINUS (a) Vir Consularis, Vespasianorum, Domitiani, Nervæ, & Trajani temporibus

(a) Fallitur Gadius, qui T. 1. de scriptoribus non Ecclesiasticis p. 193, ait hunc Frontinum fuisse Rhetorem Alexandri Severi. Sed idem cum nostro videtur, qui ab Aliano in Factis, à Dione & Marciali appellatur Fronto. Vide Sixtum Arcerium ad Alian. p. 93. 94. 98. Sane Frontonis, & Frontini nomina confusa olim fuisse patet etiam ex Luciano de scribenda historia T. 1. p. 616. edit. Amst. Effigies Frontini in auro Smyræorum apud Spouium Miscell. p. 140. Vide & Jac. Gronovium T. 3. Thesauri Antiqu. Græcar. num. 71.

bus floruit, variisque muneribus functus sub Traiano decessit, Succes-
forem in auguratu habens (a) Plinium Juniores. Monumentum
sibi exstrui vetuit his verbis: *Impensa monumenti supervacua est, me-
moriam nostram durabit si vita mergimus.* * De Frontini effigie nam-
mis impressa, vide etiam numismatum antiquorum Syllogem Lon-
dini 1708. 4. editam pag. 40. ubi idem nummus, qui à Sponio asser-
tur: sed perquam incertum videtur an nostrum referat Frontinum,
nec Procos. ausus fuisset effigie sue nummum signare. Et apud Vail-
lantum exstat nummus Hadriani, in quo occurrit nomen Frontini
Fuscii. ΕΠΙΣΤΡΑΤ. ΦΡΟΝΤΕΙΝΟΥ ΦΟΥΣΚΟΥ. De quo me do-
cuit illustris vir Gisb. Cuperus.

II. Exstant libri duo *de aqueductibus urbis Romæ*, quos scripsit,
cum aquarum officium ei à Nerva injunctum esset. Aliquoties pro-
dierunt una cum Vitruvio, ex Jocundi Veronensis castigatione
Florent. 1513. 1522. 8. Argent. 1543. 4. & adjecti sunt: Onuphrii
Panvini de Rep. Romana commentarii cum Joh. Obsopci notis
Parisi. 1588. 8. Occurrunt etiam in editione scriptorum Frontini
Keucheniana. Novissime eos tomo IV. thesauri Antiquitatum
Romanarum Clarif. Grævius inseruit additis notulis Keuchenii,
& subiectis tribus dissertationibus eruditissimi Viri Raphaelis Fe-
bretii de eodem argumento, quæ lucem viderant Romæ 1680.
4. & Frontino non mediocrem lucem afferunt. Vide etiam,
si placet, Aldum Manutium in quæstis per Epistolam T. IV: Lam-
padii artium Gruterianæ p. 181. seq. Jac. Cujacii Observationes
XVI. 17. & Lipsii admiranda Urbis Romæ III. u. Manuscriptus
codex, quo Poggius (b) primum usus ad vulgandum hunc librum,
exstat in Bibl. montis Cassini, ut refert Mabillonius T. 1. musci
Italici p. 133. * Philippus Rubenius lib. II. electorum cap. 35. *De
libellis aquæ ductuum non sine causâ dubitari potest: an ejusdem sit
Frontini qui strategemata collegit. Purior enim & emendatior in illis
videtur sermo.* Eodem loco nonnulla ejusdem emendat illustratque.

III. *Strategematicon* (c) sive de sollertibus Ducum Græcorum,
Romanorum & aliorum in bello factis & dictis libri III. quibus
deinde adjunxit *quartum*, in quibus, ut ipse ait, exempla potius
strategicon sive disciplinæ militaris, quam strategematicon exhi-
bentur. * Strategematica Frontini memorat inter alios Petrus
Blæsensis Epistola XCIV. Primam editionem horum librorum
Keuchenius existimavit esse, quæ Paris. 1513. cum Vegetio ac So-
lino

(a) Vide Plin. lib. 4. Epist. 8. & lib. 9. Epist. 19.

(b) Poggius ipse in descriptione ruinarum urbis Romæ testatur hos se libellos reperisse
ab iconis abditosque in monasterio Casinensi.

(c) Idem argumentum Græce octo libris post Frontinum excelsus est Polyæmus, quæ
Isaaco Casaubono debemus. De eo dixi in Bibliotheca Græca lib. IV. cap. 17.

bro IV. Nunc sufficiat notasse editiones duas omnium scriptorum Frontini hactenus memoratorum; quarum alteram debemus Petro Scriverio Lugd. Bat. 1607. 4. cum Vegetio aliisque rei militaris scriptoribus, alteram Roberto Keuchenio Amst. 1661. 8. qui notas non indoctas addidit. * *Aggenum Umbriam* qui in Frontinum de limitibus agrorum scripsit, *Fulvius Ursinus* in Virgilio cum Græcis scriptoribus collato pag. 75. appellat *Aggabennum*.

V. Libri de scientia militari, quos ante libros Strategematum ad Trajanum scripsit Frontinus, temporum injuria perierunt. Vide Stevvechium ad Veget. lib. 2. cap. 3. Vossium de Hist. Latinis p. 737. Naudæum Bibliographiæ (militaris) p. 44. &c.

C A P U T XX.

DE M. VALERIO MARTIALI.

Martialis (a) *ætas*, 1. *Epigrammata*, 2. *Editiones*, 3. *Supposita*, 4.

M. VALERIUS MARTIALIS, ex Bithii Celtiberiæ oppido, Hispanus, sectator Epicuri scribendique Epigrammatis non infusus (b) artifex, at Scurrilis interdum ac frequenter obscænus (c), Domitiani Nervæ, & Trajani tempora inge-

(a) Alius Gargilius Martialis historiarius scriptor Vopisco ac Lampidrio memoratus ac forte Sidonio IX. Epist. 14. ubi Juvenci Martialis historiam memorat. Pons stella quoque Annalium conditor, Martialis dicitur à Fulgentio lib. 3. Mythol. Cæsar Savaronem ad Sidonium p. 58. Notus præterea Martialis Itæmovicensium Apollonius; sub cujus nomine Epistolæ binæ, sed sparsæ exstant latine, quæ Gevært Elmenhorstius notis illustravit Hamb. 1614. 4. Gargilius Martialis de cura boum, hæc usque ineditus fuit in Bibl. Isaaci Vossii: De hoc Casiodorus c. 28. divinar. lect. *In hortis scriptis putcherrime Gargilius Martialis, qui & nutrimenta olerum & vitæmetuum diligenter exposuit.* Eodem operæ usus Palladius de re rustica lib. IV. tit. 9. & alibi Martialem Medicum Erasistracem cujus libri duo. *Aggenum*, tunc exstant, quibus Galenò ætatis trigésimum quartum agente jam erat septuagesarius, memorat libro de scriptis propriis T. 4. p. 362. Præterea L. Cincium I. Fil. Martialem in vet. inscriptione apud Sponium p. 59. Misc. De nostro Martiali Epigrammatum Poeta multis agit Nic. Antonius Bibl. veteris Hispaniæ lib. 1. cap. 13. quem si placet vide Apud Lampridjum in Alex. Severo c. 38. laudatur *Martialis cœci Epigramma*, sed in antiquis Codd. & prima edit. vocabulum *cœci* desideratur teste Salmat. Itaque non opus Meursii emendatione c. 13. auctar. Philolog. qui pro *cœci* legebat *cœci* quæd præbat scriptum pro quoque. Sane Martialis à recentioribus dicitur *Cæcus*, ut à Jo. Sarisburienfis VI. 3. pollicet Jacobo Magno Tolero in Sophologia &c.

(b) Vide præter alios Franciscum Vavassorem in libro de Epigrammate.

(c) Michael Verinus castissimus juvenis in distichis

Corinna

ingenio suo illustravit, senex autem urbe relicta patriam suam repetens, in illa obiit sub eodem Trajano. * Martialis ipse de se III. 95.

Premia laudato tribuit mihi Cæsar uterque (Titus & Domitianus)

Natorumque dedit jura paterna trium.

Ore legor multo, notamque per oppida nomen

Non expectato dat mihi fama rogo.

Est & in hoc aliquid, vidit me Roma tribunum,

Et scædo, qua te suscitât Oceanus (in quatuordecim, inter Equites.)

Calendis Martiis natum se, passim docet, ut IX. 53. X. 24. XII. 60. Marcellam uxorem celebrat XII. 21. 31. Et hortos suos IV. 64. XII. 31. patriamque Bilbilin XII. 18. &c. undam Salonis lib. I. 49. & IV. 54. unde Bernardus Molanenſis:

Quis probra talia, tanta nefaria, totque venena

Quis ferat edere, non ego paupere pauper avena,

Et Maro deficit hic, neque sufficit os Ciceronis,

Naso retunditur, arida redditur unda Salonis.

De patria Martialis existat D. Michelis Martinez de Villar libens de patronatu, Antiquitatibus, Regimine ac Viris illustribus Bilbilitanæ Civitatis atque Archidiaconatus, quem laudat Papebrochius Tom. 1. A&. Sanctor. Junii p. 108. De Martiali ipso & ejus Vita videndus V. C. Joannes Massonus in vita Plinii jun. p. 112. seq. ubi probat eum non ante adultum annum Christi 101. (U. C. 854.) obiisse. Ibidem promittit ad examen revocare quæ de ætate ejus & scriptis notavit H. Dodvrellus in prælectionibus Cambdenianis ad Spartian: & in Annalibus Quintilianeis. Temporum notationem in Martiali insigniter illustrat Guil. Loydus Epistola ad Antonium Pagium, quam hic edidit in censura Annalium Baronii ad A. C. 88. De Martiali Lemovicensium Apostolo ajunt eadem Acta Sanctor. 30. Junii. Gargilium Martialem *de cura boum* habuit etiam & cum Vegetii veterinaria vulgare voluit [O. Rhodius. Ejusdem Horticulturam MS. asservari in Bibliotheca Amplissimi Senatus Lipsiensis, falsam famam fuisse comperio. Sed illud de cura boum scriptum, cujus apographum è Bibl. Leidenſi à do-

Carmina sunt fatedor pulcherrima vasis Iberi,

Ad mores faciunt non tamen illa bonos.

Hic est Verinus, qui anno ætatis XVIII. moriturus, hæc de se, disticho 38.

Promittunt Medici Venerem mihi ferre salutem,

Non tanti vita sit mihi certa salus.

Andreæm Naugerium nobilem Venetum refert Jovius in elog. quotannis recurrente geniali die scripta Martialis solennibus flammis solitum ustulare, manibus Catulli annum sacrificium.

à doctiff. Perizonio accepit , publico diutius non inuidebit Clariffimus Vir Christianus Schœrgergenius. Martialem Sabini libertum memorat Plutarchus in amatorio pag. 770. Martialem Equitem , percufforem Antonini Caracallæ , Herodianus IV. 12. Martialem martyrem Cæfaraugufthanum Prudentius &c. Martialem Epifcopum in Umbria Spoletanum celebrant Acta Sanctor. Tom. 1. Junii p. 395. Turpili Martialis mentio in Veteri Infcriptione , ibid. p. p. 942. His adde denique Martialem cui refcribit Alexander Imp. in Codice Iuftiniano lib. 9. tit. 23. & cui Diocletianus & Maximinus , lib. 4. tit. 37. & Martialem Arvernum (a) circa A. C. 1482. clarum variis fcriptis , quæ refert Francifcus à Cruce Bibl. Gallicæ p. 312. jungens illi Martialem Defchamps, Medicum circa A. 1576. Martialem Guietum , Poetam , & Martialem Mafurierium Theologum & Canonicum Parif. circa A. 1540. Notus quoque Martialis Meftræus , itidem Gallus , qui Ignatii Epiftolas latine tranftulit.

II. Exftant ejus *Epigrammatum libri XIV.* quorum penultimo *Xeniorum* , ultimo *Apophoretorum* (b) titulum ipfe auctor infcripfit. Qui vero Epigrammatum libris præmittitur *liber fpectaculorum* , eruditis non improbabili conjectura videtur effe collectio carminum non ab uno Martiali , fed à variis poetis confcriptorum in fpectacula fratrum Titi ac Domitiani , edita forte à Martiali , qui infertis propriis quibusdam Epigrammatis illam *επιγραμμάτων* locupletavit . * Librum Epigrammatum IX. & X. de induftris contractiores feciffe fe teftatur Valerius Martialis X II. 5. Libro ultimo *apophoretorum* titulum impofuit , quo nomine appellantur Munufcula quæ in Saturnaliis , & aliis feftis ac folemnibus Conviviis domum reportanda convivæ accipiebant. Vide quæ viri docti ad Svetonii Auguft. cap. 75. & Petronium P. Burmanni p. 277. Thomafinum de donariis veterum cap. 17. Tom. 12. thefauri Antiquitat. Rom. p. 818. Rofvveidum ad S. Paulini Epift. 1. pag. 747. & Benedictinorum notas ad S. Ambrofii exhortationem virginittatis , T. 2. p. 277.

III. Editio princeps Martialis à Michaele Maittaire p. 71. Annal. typograph. laudatur Veneta per Vindelinum Spirenfem fine anni nota in 4. *Georgio Alexandrino* correctore , cum hoc Epigrammate , cujus primus verfus fyllaba prima abundat five procephalus eft : *Raphaël Zovenzonius Ifter Vindelino Spirenfis ob ejus incredibilem imprimendi foletiam. D. D.*

Cor-

(a) De hoc Martiali Arverno Memoires de literature T. 1. p. 106. feq. 459. feq.
(b) Apophoreta Martialis fimili diftichorum libello imitatus eft vir fumus & go Grotius p. 356. feq. Poem.

*Consummatissimus ille Martialis
Impressus digitis Vindelicianis
Hic est: hic lepidus facetiarum .
Princeps & salis Attici Latinique,
Hunc, hunc lector emas, tibi futurum
Præclarum comitem domi forisque
Istri consilio tui Poetæ.*

Hanc secuta: Ferrariensis 1471. 4. quæ exstat in Bibl. Leidensi: Romana 1473. fol. quam Scriberius in cælum laudibus extollit; Mediolanensis 1478. 4. impensis Philippi de Lavagnia, & Argentorat. 1515. 4. Cum *Domitii Calderini* (quinque MSS. Codd. usi) commentariis, ad Laurentium Medicem Venetis 1474. fol. arte & ingenio diligentissimi impressoris Jacobi de Rubeis, natione Galci. Et Venet. 1475. fol. per Joannem de Colonia, & Joannem Manen. & Venet. 1480. fol. cui editioni jam subjungitur Calderini defensio cum recriminatione in calumniatorem; & 1482. fol. diligentia Thomæ Alexandrini & sociorum ejus, atque Mediolan. 1483. 11. per Baptistam de Tortis, & 1491. fol. per Philippum Pincium & Canato. Cum commentario *Calderini & Georgii Merula* (a) Venet. fol. 1493. 1495. 1498. 1510. Cum commentariis *Petri Marsi* Venet. 1492. fol. apud Bonetum Locatellum. Meminit Nic. Antoius, qui tamen negat se vidisse, nec mihi videre illos contigit. sc. *Crucii* Bononiensis annotata in Virgilium, Ovidium, Lucretium, Martialem, Senecæ Tragœdias &c. Paris. 1511. fol. apud adium Ascensium. Martialis cum *Iac. Micylli* notis Basil. 1539. 8. apud Hervagium. Martialis sine notis Venet. apud Aldum 1501. 8. nam editionem habeo collatam cum MS. Codice ab Obadia Trevv; em Venet. 1510. 1517. Lugd. 1522. & Paris. 1528. 8. 1540. 1544. apud Simonem Colindum, & 1554. 4. apud Vascosan editiones præ & nitidæ. Lugd. 1535. 8. & 1546. apud Gryphium; Basileæ 1538. 8. apud Henr. Petri, & 1559. 8. & 1563. 12. per Nicolaum Grylingerum, & Goslar. 1612. 12. Xentia & apophoreta: Lips. 1498. 4. Selecta Martialis & Iuvenalis Daventriæ 1512. 4. per Jacobum de Bræda.

Adr. Iunius, cujus Martialis Jano Doufæ inscriptus prodiit Antvv. 1566. 8. & 1579. 12. ex Plantini officina, & Lugd. apud Anton. Gryphium (b) 1584. 12. quædam Martialis antea inedita è MS. Codice ulgavit lib. V. c. 17. animadvers. *Ramiresii* commentarium fuere, ut dicerent esse *Francisci Sanctii* Brocensis, qui notas suas Ramiresio dederit suo ipsius nomine edendas. Vide Clariss. Viri Marturini

(a) Calderino adversarii. Giornale de' letterati d'Italia T. 17. p. 302. 322.

(b) Hanc editionem servo collatam cum insigni MS.

turini Vefferii la Crose Vindicias veterum scriptorum pag. 192. Cum *Hadr. Iunii & Theodor. Pulmanni* notis & *Christophi Coleri* ad quædam loca castigationibus, & *Josephi Langii* indice Argentor. 1595. 12. apud Lazarum Zetznerum. Cum *Theodori Marcilii* notis Paris. 1584. 8. Martialis cum notis Calderini, G. Merulæ, *Desid. Heraldii & Nic. Rigaltii* Paris. 1601. 4. apud Claudium Morellum. In metaphrasi Græca Epigrammatum quorundam, quam *Ios. Scaliger* adornavit, & quæ separatim etiam excusa 1607. 8. nonnulla castigantur à *Bernardo Moneta* notis ad Menagianam T. 3. p. 228. seq. *Theodori Marcilii* notas in Martialem perstringit etiam *Scaliger* Epist. LXIII. & LXVI. Idem notante *Nic. Antonio* Martialis est, qui sub *Claudii Musamberti* nomine commonitoria ad *Ramiresii* quatuor libros hypomnematum in Martialem edidit, quæ viderunt lucem Paris. 1607. 8. Sed *Musambertus* iste juvenem esse se innuit, *Marcilius* autem jam A. 1584. commentarios in Martialem ediderat. Ex *Iani Gruteri* recensione Francof. 1602. 12. quæ editio cum MS. Viennensi ab eodem Grutero collata servatur in Bibl. Leidensi, in qua etiam obviæ præter plures MSS. Martialis Codices aliz editiones hujus scriptoris cum castigationibus MSS. doctorum virorum, *Is. Vossii*, *Francisci Iunii &c.* Plures Martialis editiones recensentur apud *Nic. Antonium* in Bibl. veteri Hispana T. 1. p. 65. seq. Præcipuæ sunt Parisiensis A. 1617. fol. quæ indicem omnium vocabulorum auctore *Iosepho Langio*, ex edit. Argent. 1595. 12. adjectum habet, & præterea instructa est commentariis doctorum virorum, notisque *Domitii Calderini*, *Georgii Merulæ* Alex. *Theodori Pulmanni*, *Hadr. Iunii*, *Nic. Rigaltii* (a), *Christophori Coleri*, *Steph. Claverii*, *Fed. Morelli*, & *Ramiresii de Prado* Hispani in librum spectaculorum, & quatuor primos Epigrammatum libros (b), atque adversus hunc commonitoriis *Claudii Musamberti* *Abbevillæ*. *Theodori* item (c) *Marcilii* in librum spectaculorum *Desiderii Heraldii*. In hac editione occurrit quoque *Metaphrasis Græca* felicissima selectorum Martialis Epigrammatum composita à viro summo *Iosepho Scaligero*, & cum *Is. Casauboni* præf. edita Paris. 1607. 8. atque inter Poemata Scaligeri P. *Scriverio* curante Lugd. Bat. 1619. 12.

Martialis tertiis *Matthæi Raderi* Jesuitæ curis illustratus,
Mo.

(a) Confer *Rigaltii* notas ad *Artemidor.* p. 58. seq.

(b) Prodigant Paris. 1607. 4. Insolentem typhum hujus *Ramiresii* perstringit *Theophrastus* e. 26. & 39. Adversar. Confer *Nic. Antonium* p. 66. 67. laudatæ ejus Bibl. veteris Hispanæ.

(c) *Marcilii* notæ prodierunt Paris. 1584. & perstringuntur à *Ios. Scaligero* à diatriba missa ad *Scriverium*. *Heraldii* observationes editæ ibid. 1601. 4.

morat Jo. Lelandus p. 411. de Britannia Scriptoribus. *Balsbafaris Bonifacii* conjecturæ in Martialem prodire Venet. 1635. 4. *Cesaris Zaroti* de Medica sive Philosophica Martialis tractatione commentarius, ibid. 1657. 4. Martialis *Gallica* profa redditus à *Micbaele de Marolles*, Paris. 1655. 4. * *Juvenii* Gallicam Metaphrasin (a) & *Faillii* in Martialem notas (nescio an editas) haud vidi.

* *Io. Burmeisteri* Martialis renatus, sc. *Parodia Sacra* ad Martialem, totidem ejus Epigrammaton libris correspondentes 12. Goslar. 1612.

Hadr. Beverlandi notæ ineditæ ad Martialem & Juvenalem MSS. memorantur in novellis Reip. litterariæ A. 1699. T. 1. p. 468.

* Nescio quem Martialis interpretem perstringit Barthius ad Statum Tom. 1. pag. 473. an Marcilium? an Scriverium? qui Scaligero in Epistolis Lentalus, & in quo nihil ornati, nihil culti reperiri ait Hofstenius Epist. ad Elmenhorstium (post *Gudianas*) pag. 920. Salmasii & If. Vossii editionibus fata intercessere.

IV. Epigrammata quædam Martiali perperam tributa, & ab Hadriano Junio inserta P. Scriverius rejecit ad calcem suæ editionis. Scriverium secuti plures, ut Schrevelius in edit. Amstelod. 1644. 12. in qua *Io. Frid. Gronovii* notæ in loca quædam etiam occurrunt. Tamen in illis à Scriverio rejectis nonnulla Martiale haud indigna legi judicat Nic. Antonius Bibl. vet. Hispanæ T. 1. p. 67. Adscribam & hæc ex Christiani Daumii viri doctissimi notis ad Catonis disticha p. 140. *Martialis nomine ὑπερομαῖος scriptor laudatur Hieronymo Paduano libro undique suscepto cap. 6. Alterius censor, & esto tuus. Nisi is forte Gofridus Wintoniensis est, qui vixit A. 1107. & teste Balco centur. 2. c. 59. f. 168. & ex eo, Joanne Pitico p. 192. 193. scripsit Epigrammata Satyrice, quorum initium: Undique susceptum qui miscuit &c. * Epigramma, quod è prisco lapide inter inscriptiones veteres exhibet Gruterus p. DCLV. 3. Barthius V. 13. Adversar. Martiali tribuit.*

C A.

(1) Histoire des Ouvrages des Savans 1693. Nov. pag. 130. le P. Jouveney Jesuite a publié une traduction des Epigrammes de Martial, de motifs obscens id. p. 131. Mr. de la Faillie a publié quelques petites ouvrages, comme des notes sur Martial.

C A P U T XXI.

DE C. CORNELIO (a) TACITO.

Taciti etas . 1. Annalium libri . 2. Historiarum . 3. Vita Agricole . 4. De Germanis . 5. Dialogus de causis eloquentiæ . 6. Editiones Taciti . 7. Versiones . 8.

I. **C**ORNELIUS TACITUS Eques Romanus, gener Cn. Julii Agricolæ, sub Vespasiano, Domitiano (b), Nerva (sub quo consulatum gessit Anno U. C. 850. CHRISTI 97. suffectus T. Virginio Rufo) & Trajano varios honores gessit, scriptis vero suis prudenti & arguta brevitate disertis immortalem sibi laudem & gloriam comparavit.

II. Exstant ejus *Annalium* (c), quo opere res Romanas à Tiberii principatu ad mortem Neronis usque persecutus fuerat Tacitus, libri (d) VI. primi, quorum quintus mutilus est, sextus qui integer ad nos pervenit, in Tiberii excessu desinit. Deinde post quatuor librorum (e) lacuniam liber undecimus inæquus ad librum XVI. (f) sed extrema parte mutilum à C. Valerii Asiatici sub Claudio Imp. per inimicorum fraudes ad voluntariam mortem adacti exitio ad interitum Thraseæ & Pæti, quem Nero mori jusserat.

III. Ab his Annalium libris diverso (g) scribendi genere exarati

(a) Alius, ut videtur, Cornelius Verus Tacitus in inscriptione veteri apud Reinesium quem vide p. 307. Epist. ad Bosium: & Bælii Lex. in Tacito, nota (k) p. 2829.

(b) Vide quæ Lipsius in vita Taciti, & ad lib. 1. Hist. c. 10.

(c) Sic ipse vocat IV. 32. ut fallantur, qui Ephemerides sive Acta diurnalìa appellant, à quibus discrete distinguit XIII. 31. Annales vero & Historiæ quomodo differant, vide apud Gellium V. 18. Primum annales fuerunt, post Historiæ factæ sunt, si credimus Victorino in 1. Rhetoricorum Cic. p. 82.

(d) Andreas Alciatus in Encomio Historiæ ad Galeacium Vice comitem ait Leonem X. Pontificem M. quinque primos Taciti libros à Barbaris redemisse. Quinam illi Barbari sint docet Lipsius ad illa verba lib. 2. Annalium c. 9. *Flumen Visurgis interstuebat. Murus Romanorum Germanorumque clade nobilis annis, cui famam præcipue Tacitus dedit, & ipse Tacito, (mirum fatum) vitam. Nam quinque hi primores libri inventi Corbeja quod monasterium ad Visurgim est. Atque illiæ depromptum vere hunc thesaurum Quæstor quidam Pontificius ad magnum Leonem desulis, donatus ab eo aureis quingentis. Hinc gloriam Corbejæ & splendorem veritatis ab Alciato obfuscatam queritur Vir Cl. Christianus Franciscus Paulini in Theatro illustrium virorum Corbejæ Saxonicæ: Quinque illi libri primum editi Romæ A. 1515. cura Philippi Beroaldo à Pontifice commissa.*

(e) Lipsius juvenis supplementa Taciti scribere molitus est, sed postea abiecit consilium.

(f) If. Vossius notis ad Melam p. 40. hæc allegat verba ex Taciti libro vigesimo: *Per Gallius edixere, ut missis legatis in commune consulerent.* Exstant lib. 4. Hist. c. 67.

(g) Fateor, mihi olim minus absurdam visam fuisse Antonii Quæzerengi opinionem, qui uti Leo Allatius in apibus urbanis p. 45, auctor est, singulari scripto probandum fuisse

rati fuere à Tacito *libri Historiarum*, quorum *quinque primores* similiter supersunt (nisi quod quintus extremo mutilus est) & complectuntur res à consulatu Galbæ & Titi Vinnii usque ad pacem initam inter Cerealem Romanum & Civilem Batavum, qui audita Vitellii morte turbas excitaverant. Non desunt Viri docti, qui libros *Historiarum* à Tacito ante *Annales* scriptos esse contendunt, quoniam ipse XI. 11. *Annalium* ad illos lectorem remittit: *Utriusque principii rationes prætermisso, satis narratas libris quibus res Imperatoris Domitiani composui.* Ut adeo orsus fuerit Tacitus ab Imperatoribus ætatis suæ conjunctioribus, deinde ad priores ad remotiores dicendos se converterit, qua ratione Plutarchum quoque in vitis suis pertexendis usum fuisse notat Jo. Rualdus in ejus vita c. 21. *Quod si vita suppedites*, inquit Tacitus lib. 1. *Historiarum*: cap. 1. *principatum divi Nervæ & imperium Trajani, uberiores securioremque materiam senectuti seposui.* Sed hoc opus nunquam perfecisse videtur, etsi sunt qui tradant annum ætatis octogesimum attigisse. Ceterum ex hoc ipso loco constat *Historias* à Tacito scriptas Nerva jam defuncto. Locum è Tacito laudatum ab Orofio VII. 3. atque inde ab auctore *Hist. Miscellæ*, pro supposititio habet Joannes Masson V. C. in Jani templo referato pag. 48. * *Scribendæ Historiæ provinciam Plinio juniori suscipiendam cum non persuasisset Tacitus, ipse quod amico injunxerit, arripuit.* Vide Sidonium lib. 4. *Epist.* 22. In Codice Florentino vocatur P. Cornelius Tacitus. De cognomine Imperatore M. Cl. Tacito præter alios ad Laur. Begerum in thesauro Palatino pag. 353. seq. Hujus

tanto

scoperat, Taciti libros falsa conjectura dividi in duo genera atque opera diversa, *Historiarum* alterum, alterum *annalium*: itaque verisimile videri libris illis quinque *historiarum* cepisse operis *Historici*, quod à Tacito exaratum memorat S. Hieronymus, partem posteriorem fufius & accuratius perscriptum ab excessu Neronis Imp. fuisseque in ordine librum XVIII. XIX. XX. XXI. & XXII. Sed lectis iis, quæ hac de re à Clariss. Bælio in *Lexico* p. 2825. & 2827. disputata sunt, accuratiusque perpendens verba Hieronymi lib. III. in Zachariæ cap. XIV. *Cornelius quoque Tacitus qui post Augustum usque ad mortem Domitiani vitas Cesarum triginta voluminibus exaravit, & considerans spatium temporis, quod libris quinque Historiarum scriptor persequitur, nondum integri biennii, cum tamen ab excessu Neronis ad Domitiani exitium majus quam duodetriginta annorum spatium intercedat, idque pluribus maximis ac perquam variis eventibus insigni, saltem dubium illam Quærengi sententiã atque incertam esse affirmo, quoniam nisi valde dissimilis sibi fuit Tacitus non minore, quam viginti quinque librorum spatio illa pertexere potuit.* Accedit quod in quinto *Historiarum* libro hodie leguntur, quæ repetit è quinto Taciti libro Tertullianus lib. de spectaculis. Quæ vero c. 16. Apologezici, ubi iterum qui natus liber laudatur, extant libro 16. *Annalium*, ubi numerum potius corruptum velim causari vel memoriam Tertulliani vacillantem quam cum Brissonio ad leg. Codicis Theodosiani de spectac. p. 17. mihi persuadere aliter olim Taciti fuisse libros digestos. Pro Quærengi tamen opinione facit quod utrinque Tertullianus sine distinctione operis, tantum numerum librorum laudat, & quod Hieronymus libros illos triginta testatur cepisse post Augustum, à quo tempore *Annalium* libri ordiuntur.

tanto magis hoc loco juvat meminisse, quod illius studio fortasse debemus, quæcunque ex Taciti scriptoris lucubrationibus adhuc temporum injuriis erepta sunt. Nam ut Vopiscus in Taciti Imp. vita cap. 10. *Cornelium Tacitum scriptorem Hist. Augustæ, quod parentem suum eundem diceret, in omnibus Bibliothecis collocari jussit, & ne lectorum incuria deperiret, librum per annos singulos decies scribi publicitus in ævi Consulatum archivis jussit & in Bibliothecis poni.* Ut Livius Historiam suam ab initio Hexametri orditur, ita Sallustius bellum Jugurthinum, & Tacitus Annales incipiunt ab integro Hexametro. Sed & in operis ipso decursu plures Tacito non cogitanti versus exciderunt, quos observavit D. Io. Bambanius, lectione Taciti assidua delectatus inprimis, & variis centonibus à Tacito Hamburgi circa A. 1690. editis notus.

- . *Urbem Romanam à principio Reges habuere, (a)*
- . *Se coram mandata darent, acclamavere, (b)*
- . *per ludibrium rogitantes, (c)*
- . *Damnatos sibi jam miscent, flagrantior inde, (d)*
- . *inter signa interque Aquilas veberentur, (e)*
- . *qualem ira & dissimulatio gignit, (f)*
- . *Subjectis campis magna specie volitabant, (g)*
- . *Afficerent, quanto laudabilius periturum, (h)*
- . *Donec consensu Patrum deterritus est, ne, (i)*
- . *bellum anceps an pax inbonesta placeret, (k)*
- . *Occurrens armatis, & scelus exprobens, ac, (l)*
- . *Castra alia excipient? illic signa armaque vestra, (m)*
- . *imperitabat pollens nobilitate, (n)*
- . *Commendans, postremo fletu præpediente, (o)*
- . *tradunt undantesque bitumime moles, (p)*
- . *sive inscitia edificandi, (q)*
- . *Anguriis Patrum & prisca fermidine sacram, (r)*
- . *Reges, & monstratus fatis Vespasianus, (s)*
- . *Incertus testamentum pro pignore scribam, (t)*

Similiter in Isocrate Oratore ad triginta versus offensos notavit Jacobus Gadius de scriptoribus non Ecclesiasticis Tom. 1. p. 264. & à Cicerone ipso, qui versus in oratione per imprudentiam dictos, vehementer vitiosum genus & longa animi provisione fugiendum appellat, plures passim versus aliud agenti admissi sunt, quos produxit amicus noster Rev. Frid. Simon Læfserus in diff.

P p 3 de

(a) Annal. 1.1.1.	(b) 1.19.3.	(c) 1.20.3.	(d) 1.22.1.	(e) 1.37.3.
(f) 2.57.4.	(g) 15.9.1.	(h) 15.59.4.	(i) 15.73.4.	[k] 15.25.2.
(l) Hist. 1.43.3.	(m) 3.24.4.	(n) 3.45.2.	(o) 3.68.4.	(p) 4.6.9.
(q) Germ. 16.2.	(r) 39.4.	[s] Agric. 13.6.	[t] Or. 13.7.	

de versu inopinato in prosa, Lips. 1688. §. XVIII. In eadem diff. multa alia in aliis scriptoribus observata versuum sponte naturorum exempla afferunt, quemadmodum & à Taubmanno ad Plauti Trinumum. IV. 1. p. 1171. Barthio Adversar. IV. 13. VIII. 21. XI. 16. XVI. 14. XXXI. 17. XLI. 22. à Jo. Henr. Meibomio ad Cassiodori formulam Archiatrorum pag. 73. & Jo. Jac. Schudt in Judæo Christicida p. 409. Sed & in sacris Scriptoribus (a) Hexametri notati sunt Matth. XIV. 14. Luc. X. 24. 25. XXI. 18. Jo. VI. 63. XIII. 5. XVI. 28. XVIII. 36. XIX. 39. Tit. III. 2. & 3. Jac. I. 17. IV. 4. Ebr. XII. 13. & Pentametri Luc. XIV. 30. Rom. IV. 13. & 1. Tim. VI. 16. Jambici denique bini quaternarii. Matth. VII. 7. Scazon senarius Matth. XIII. 13. Anacreonticus Luc. XVIII. 41. Sane cum metra versuum infinita excogitari possint, & quæ excogitata sunt, ab libero ingenio & electione hominum unice dependeant, non hoc opus fuit sacris scriptoribus, nec hæc cura sollicitare illos debuit, ut omnes versus ubique effugerent, neque divinus qui scribentes moderatus est Spiritus, dignum hoc existimavit, à quo eos velut à re vitiosa revocaret. Quam in rem plura disserit laudatus Læsterus in Epistola ad Rev. D. Georgium Serpilium de versibus, qui in soluta Novi Fœderis Oratione habentur, Lipsæ 1718. 4. Sed ad Tacitum nostrum redeamus. De Codice Corbejensi annalium Justus Lipsius in disputatione notarum Codicis Mirandulani: *Codicem illum suum advocas, quorum unice unicuique nota Europa exemplar esse hactenus audimus. Id Leoni X. Pontifici Opt. Max. oblatum, in Corbejensi Monasterio ad Visurgim repertum, servat etiamnum incluta illa Bibliotheca Medicea. Em. Cardinalis Henricus Norisius ad Genotaphia Pisana p. 462. Exstat in Bibl. Medicea Taciti volumen, quod unum in Germania repertum ac Leoni X. oblatum Philippus Beroaldus in publicum emisit. Is Codex Annales de Imperio Tiberii Cesaris complectitur. Illustriss. Furstenbergius in monumentis Paderborn: pag. 62. Epigrammate in Visurgim fluvium:*

*Sed quota pars rerum superaret Roma tuarum,
Aut quisnam Arminii nosceret arma mei,
Ni mihi quam Tacitus scriptor dedit inclutus, illi
Reddita Corbejæ munere vita foret.*

Plura idem Furstenbergius pag. 71. 72.

Si Tacitus recudendus sit, optem assumi Berneggerianam editionem in minores sectiones distinctam & locis parallelis atque argumentis per singulas paginas notatam, addique itidem quæ in meo

[1] M. Adam Erdmann. Miri fragen aus der Musica sacra p. 41. Unschuldige Nachrichten von Ulten und Neven 1707. pag. 41.

stris Leibnitii, in qua & ipsa Taciti quædam illustrantur. Populos Germaniæ à Tacito memoratos inquirunt Philip. Cluverius in Germania antiqua, Christoph. Cellarius Tom. 1. Geographiæ antiquæ, aliique Geographi, & in tabella exponit Petrus Bertius libro primo rerum Germanicarum cap. 19. Liber de moribus Germanorum ex editione Joannis Rbagii Æsticampiani, Lips. in ædibus Melchioris Lotteri 1509 4. & cum commentariolo, Basil. 1519. 8. & cum notis Jodoci Willicbii, Henr. Glareani & Philippi Melancthonis, 8. Francof. ad Viadrum 1551. *Andree Alsbameri* Norimb. 1529. 8. & edente Simone Fabricio Augustæ Vindel. 1580. 8. & Amberg. 1609. 8. *Mich. Beutberi* Argent. 1594. 8. *Christophori Coleri* Hanov. 1602. 8. *Mich. Viridungi* Norimb. 1637. 8. ut editiones *B. Rbenani* in lib. rerum Germanic. & *Simonis Schordii* in tom. 1. de reb. Germ. præteream. Etiam cum *Georgii Casp. Kirchmajeri* observationibus seorsim prodit Wittembergæ 1664. 8. *Mattbie Benneggeri* quæstiones Miscellanæ in Taciti Germaniam & Agricolam Argentor. 1640. 8. * Illustrarunt præterea Henricus Glareanus, Gabriel Ackeleyns (cujus diss. Politicophilologicæ prodierunt Soræ 1646. 8.) M. Zuerius Boxhornius, Jo. Strauchius, Cyriacus Lentulus, & Ægid. la Carry. (Montalban. 1649. 4.) Diligenter illustratus hic liber à Jo. Christoph. Vettero Christianerlangæ (a) 1714. 8. Gallice vertit Blasius Vigenerius Paris. 1575. & ante eum Claudius Guillaumerus 1552. additis commentariis.

VI. Solet etiam Tacito à quibusdam tribui *Dialogus de corrupta Eloquentia*, de quo supra in Quintiliano dictum. Gallice vertit Girius. * Cæterum *Epistola*, quæ inter Plinianas exstat IX. 10. a Cataneo & H. Stephano refertur ad Tacitum, sed præter Codd. MSS. fidem, atque adeo male. Constat enim per universos novem libros nullam alienam Epistolam operi suo Plinium inseruisse, itaque neque huc brevi & minime singularis aut notabilis argumenti Epistolio locum fuisse daturum, nisi ipse eam scripisset. Probe etiam observatum Casaubono est, attente legenti non posse videri responsum ad Plinii lib. I. Epist. 6. sed potius ad aliam Taciti quæ intercidit.

VII. Editiones & Interpretes Taciti Cl. Hankius de Rom. rerum scriptoribus, Tho. Crenius VIII. animadvers. aliique magno numero recensent, ex quibus præcipuos hinc commemorabimus prætermittos ab illis addituri. Prima Annalium editio, (quæ laudatur à Chevillero de origine typographiæ Paris. pag. 39.) à libro XI. est Veneta 1468. vel 1469. (b) (nulla enim anni nota adscri-

(a) Journal des Savans 1715. Novembr. p. 508.

(b) Mich. Maittaire p. 66. Annal. typograph.

EDITIONES: Lib. II. c. 21. 601

adscripta est) per Vindelinum Spiram fol. cum hoc ad calcem tetraſticho:

Cæsareos mores ſcribit Cornelius, eſto

Iſte tibi codex; hiſtorie pater eſt.

Inſigni quem laude feret gens poſtera, preſſit

Spira præmens artis gloria prima ſua.

Historiarum libri poſt Romanam edit. An. 1495. excuſi itidem Venet. 1497. fol. Ex edit. Rivii Venet. 1512. fol. Libri Annalium primores primum cum reliquis Taciti, auſpicio Leonis X. ex Codice Corbejenſi vulgati à filio Philippi cognomine, Philippo (a) Beroaldo Rom. 1515. fol. addito ad calcem voluminis hoc edito (b) velut prætorio & laude digniſſimo: *Nomine Leonis X. propoſita ſunt præmia non mediocria his, qui ad eum libros veteres, neque hætenus editos adtulerint.* Hæc editio à Clariff. Perizonio legata Bibliothecæ Leideniſi. Fuit etiam Neapoli in Bibl. Joſephi Valletæ. Prodiere etiam Annales Mediolan. 1516. 4. & apud Aldum 1534. 4. & Baſil. 1544. fol. Ex edit. Andree Alciati Baſil. 1519. fol. Venet. 1535. 8. 1554. 4. Rhenani Baſil. 1544. fol. Tacitus Florent. 1552. 8. Lugd. 1551. & 1559. forma minore. Liber I. Annalium à Mureto emendatus. Rom. 1580. 8. Ab eo tempore non dubitandum eſt *M. Antonium Muretum* inter primos optime de Tacito promereri cœpiſſe, cujus notæ in quatuor libros primores vulgatæ demum Ingolſtad. 1604. 8. cum notis ad Salluſtium. Mureto prior ſua editit Juſtus Lipſius (c), cujus commentarii doctiſſimi in Tacitum ſepiſſime ſunt excuſi (d) qualibet forma. Præferri autem merentur, qui contextum è quinta ejus recenſione facta Anno 1595. & ſecundas illius curas, notisque numeros adjectos habent. *Ioſia Merceri* notæ in Tacitum, Pariſ. 1559. 12. 1590. 8. Tacitus cum ejuſdem Lipſique notis, Pariſ. 1606. 8. *Mureti & Acidalii* Notæ prodiere etiam Hanov. 1607. 8. *Curtii Picbena*, magno Duci Herururiæ à ſecrètis, qui Tacitum ad Cod. Medicæum recenſuit 1602. 8. Francof. 1600. 8. *Æmilii Forreſti* notæ Lugd. 1541. 8. occurrunt etiam in edit. Taciti Pariſ. 1608. fol.

Lipſii obſervationes Tacito ſuo adjectit *Io. Frid. Gronovius*, quem cum

(a) Beroaldi ſtudio & diligentiam in Tacito edendo laudat Petrus Victorius Caſtigatt. ad Cic. p. 546.

(b) Aub. Miræus de ſcriptoribus Sec. XVI. & XVII. p. 128.

(c) Sunt qui Lipſium plagii in Muretum ac Chiſſetium commiſſi arguunt, ſed ut videtur præter cauſam. Lipſium certe abſolvit ipſe Muretus XI. 1. Var. Lect. tantum præventum ſe à Lipſio queritur. Confer Jac. Thomafinum de plagio & Creanium VII. animadverſ. pag. 43. ſeq. & p. 49. ubi de Chiſſetio.

(d) Lipſii Tacitus Antwerp. 1574. 1581. 8. & 1585. fol. & quarta editio 1588. 2. Quinta 1595. 8. deinde ſæpius, in 8. & 4. atque in fol. apud Plantin.

cum suis, & Rhenani, Ursini, Mureti, Acidalii, Freinsheimii, aliorumque, & in his *Hugonis* etiam *Grotii* (a) notis in lucem emisit Amst. 1673. 8. & 1685. 8. 2. Vol. in qua utraque editio etiam Variæ Lect. MS. Oxon. additæ à Jacobo Gronovio. * Cæterum libellus sub nomine *Pompeji Lampugnani* editus, cui Tit. *Collatio Notarum Iusti Lipsii in Cornelium Tacitum, cum MS. Codice Mirandulano*, Bergomi A. 1602 8. & cui Lipsius disputationem Codicis Mirandulani opposuit, auctor à quibusdam habitus fuit, sed perperam, *Robertus Titius*. Vide Marci Velseri Opera pag. 876. seq. pag. 826. seq. 828. Alii tribuerant Frehero, Hippolyto à Colibus alii, de quibus duobus meminit Placcius in theatro Pseudonymorum pag. 411. Fuit & Hieron. Lampugnani, qui Rom. 1627. edidit Compendium introductionis ad Institutiones, & de ratione studendi in utroque jure. Post Lipsium laude dignus *Ianus Gruterus*, qui cum Schediasmatibus suis integrisque decem virorum doctorum notis Tacitum à se recensitum edidit Francofurti 1607. 8. *B. Rhenani* nempe, *Andree Alciati*, *Emilii Ferretii*, *Marci Vertranii*, *Fulvii Ursini*, *Marcelli Donati*, *Francisci Modii*, *Iosæ Merceri*, *Curtii Picbene* & *Christoph. Coleri*. Post Gruterianam prodiit Parisina 1608. fol. cum sedecim virorum doctorum commentariis & notis. Nihil porro accuratius & ad usum accommodatius est editio Taciti (b), quam in sectiones subdistingtam cum locis parallelis, & argumentis in summa quaque pagina adscriptis, accuratissimoque & locupletissimo indice adornarunt *Matthias Berneggerus* & *Iob. Freinsheimius* Argent. 1638. 1664. 8. Sane Criticorum audacia non pauca in hoc præstantissimo scriptore corruerat, ut Leo Allatius p. 108. de patria Homeri professus sit, illi se licentiæ singulari libro obvianvisse, sed ad hanc rem nos quidem non dubitamus illos dum viros longe aptiores fuisse Allatio.

Tacitus cum novis (c) cogitationibus *Ludovici de Orleans* ad *Annales*, Paris. 1622. fol. *Annibalis Scoti* commentarii in *Annales* & *Hist. Francof.* 1592. fol. *Vincentii Lupani* annotationes in *Annales Taciti*, Paris. apud Rob. Steph. 1556. 8. Extant in edit. Paris. 1608.

* *Iob. Henr. Bæcleri* Comment. ad *Annales* Lib. I. capita 15. priora Argentor. 1643. 4. & cum notis ad libros *Historiarum*, 1664. 8. Hen-

[a] Proferant in edit. Taciti 1640. 12. ap. Elzevir.

[b] Laudatur à Grotio Epist. 1092.

[c] Apud Colomesium p. 209. ad Gyraldum legas, *novus sed aliquando inquam cogitator Lud. Dorleans*. Res ipsa autem suadet Colomesium scripsisse, non inquam cogitator. Passim hic laudatur, quandoque etiam reprehenditur à Joanne Tahn lib. de ludis sæcularibus.

3. *Henrici Savillii*, Amst. 1649. 12. At *Pauli Merulae* lectionibus in Tacitum, *Dan. Heinsii* (a) in Taciti Annales, & *Io Andreae Bossii* editioni cum Notis Varior. & dissertationibus in Agricola: ac *M. Z. Boxbornii* Notis uberioribus in Tacitum & in libros Historiarum decisionibus politicis, intercessere fata. Taciti libri IV. cum notis Paschalii, Paris. 1584. fol. *Iulii Salinerii* annotationes prodire Genue 1602. 4. Tacitus cum observationibus *Boxbornii* Amst. 1645. 8. *Cyriaci Lentuli* notæ, Marpurg. 1665. 8.

Theodorus quoque *RycKius* Tacitum de integro castigatum cum insignibus animadversionibus in lucem emisit Lugduni Bat. 1687. 12. duobus vol. Denique *Iulianus Pichon* (b) luculentam ejusd. scriptoris editionem in usum Delphini adornavit Parisiis 1682. 1687. 4. quatuor voluminibus, & Venet. 1708. 4. Tacitus cum optimis exemplaribus collatus adjectis capitum numeris Amst. 1701. forma minore. Novissime Tacitum Lugduni Batav. 1720. 4. ex nova parentis sui *Jacobi Gronovii* ad MS. Florentinæ recognitione luculentis typis excudi curavit qui egregie per paterna & avita vestigia ad laudem doctrinæ & ingenii contendit *Abrahamus Gronovius*, adjunctis integris notis *B. Rhenani*, *Fulvii Ursini*, *Mureti*, *Josæ Merceri*, *Lipsii*, *Valentis Acidalii*, *Curtii Pichonæ*, *Jani Gruteri*, *Hug. Grotii*, *Jo. Freinshemii*, & *Jo. Frid. Gronovii*, & nunc primum editis *Jac. Gronovii*, & *Jo. Janssonii*: selectis autem *Alciati*, *Aurelii*, *Barclaji*, *Boxhornii*, *Coleæri*, *Marcelli Donati*, *Ferreti*, *Gutherii*, *Kirchmaieri*, *Loccenii*, *Lupani*, *Reinesii*, *Ruperti*, *Salinerii*, *Savillii*, *Scheferi*, *Vertranii*, *Virdungi*, & aliorum. Additæ etiam Variæ lectiones Codicis Bodlejani, quem editor contulit, & ad librum de moribus Germanorum *Arundeliani* notatas ab *Isaaco Vossio*, & ad *Dialogum de causis corruptæ eloquentiæ*, annotationes *Joannis Schulringi* ex editione A. 1665.

Christophori Forstneri notæ politicæ in Tacitum editæ sunt Argent. 1628. 8. & omissorum in Not. ad Tacitum liber 1631. 8. *Nic. Vernulæi* observationum syntagma Lovan. 1651. 8. *Jani Gruteri* discursus. Hidelb. 1604. 4. & auctiores ad calcem *Livii*, fol. & separatim Lips. 1679. 4. *Scipionis Amirati* diss. politicæ Italice Venet. 1598. 4. 1607. 4. & Brixie 1609. 4. ac Latine Helenopoli sive Francof. 1609. 4. 1618. 8. *Observationes politicæ & Historiæ Cauvignii* Paris. 1613. 8. *Petri Canonberii* quæstiones in Tacitum Rom. 1609. 4. Fran-

[a] Vide *Briossii* Epistolas p. 301.

[b] In Tacito *Pichonis* hoc est singulare, quod scriptorum nomina è quibus notæ collectæ sunt adponit, quod in aliis scriptoribus in usum Delphini editis omissum queritur *Jo. Clericus* in *Bibl. universalis* T. 10. p. 304. *Nimis* sinistra & abjecte de *Pichonis* editione *Langletus* *Erfenæus* tom. 1. *Meth. histor.*

4. Francof. 1610. 4. Aphorismi Politici *Balthasaris Alamii Barrienti*, Italice etiam versi ex Hispanico per Hieron. Caninum de Anghiarri, Venet. 1620. 4. *Virgilii Malvezzi* discorsi sive dissertationes in Tacitum editæ Italice Venet. 1622. 4. & 1635. 4. & contra Malvezzium observationes quædam Theologico Politicæ, Belgica lingua editæ à *Balthasare de Hue* (a) Lugd. Bat. 1694. 8. Discorsi di *Philippo Cavriana* sopra i primi cinque libri de Cornelio Tacito Florentiæ 1600. 4. Osservazioni di *Giorgio Pagliari dal Bosco*, sopra i primi cinque libri de gli Annali, Mediolan. 1611. 4. Considerationi di *Pio Mutio Brixie* 1623. 4. Riflessioni generali sopra l'opere di Corn. Tacito espresse in una lettera diretta à Filalete da *D. Francesco Bonamini*, Dottore in Theologia, Venet. 1700. *Galleria di Minerva* T. 4. p. 107. Scripta in Tacitum Trajani Boccacini, Christophori Pflugii, Milleti sive Mellieti, Gabrielis Ackeleye, Ameloti &c. prudentes prætermittimus, quod ea ad auctorem intelligendum sæpe minus faciant, cujus affectata quandoque obscuritas, ita videtur in majorem ejus gloriam & admirationem cessisse, ut πολιτικῆσιρα longe, multoque plura interdum quam de quibus unquam cogitavit, dixisse putetur. Sic ipsum Tacitum observant viri docti multorum dicta & facta in scriptis suis torquere non in eum finem quem illi qui dixerant intendebant, imo ne quidem de illo cogitabant, sed quem callida Cornelii diffidentia & perversum ex suo ingenio alios judicandi studium dicitabat. Contra eos, qui dictionem Taciti criminantur, vide quæ disputat Muretus. volum. 2. Orat. 16. 17. 18.

* *Jo. Antonii Bernardini* S. J. an nobilis Venerus doctrinæ civilis studiosus rectius consulat Ciceronem an Tacitum? Bonon. 1715. 8. una cum ejus carminibus. *Memoir. de Trevoux* 1710. Jul. p. 1290. *Dominicus Bohurius* libro, la maniere de penser, dialog. III p. 239. C'est à la vérité un grand Politique & un bel esprit que Tacite, mais ce n'est pas à mon avis un excellent historien. Il n'a ni la simplicité ni la clarté que l'Histoire demande: il raisonne trop sur faits, il devine les intentions des Princes plutôt, qu'il ne les decouvre, il ne raconte point les choses comme elles ont été, mais comme il s' imagine qu' elles auroient pu être. Ensu ses reflexions sont souvent trop fines & peu vraisemblables. Cum his conferendæ quæ pro commendando Tacito disertissimus Orator *Octavius Ferrarius* prolusione XVII. *Caroli Paschali* gnomæ, seu axiomata Politica ex Tacito. *Pauli de Juanicze JunicKi* Institutio Politica, Taciti verbis concinnata Lugd. Bat. 1648. 12. *Jo. Theodori Sprengeri* Tacitus axiomaticus de Principe, Ministris, & Bello Frt. 1663. 12. *Cyrisci Lentuli* arcana regnorum

Her.

(c) Bockfaal van Europe A. 1694. p. 318.

didit Bernardus de Avanzatis Florent. 1637. fol. sed ita obscure adhibitis verbis obsoletis & abusu remotis, ut vix à Florentinis suis intelligi affirmat Janus Nicius Erythraeus. Caninii versio Italica Annalium lucem vidit Venet. 1544. 4. 1628. 4. * Canini Angiarum versio ab Adriano Polito interpolata, una cum ipsius Apologia, & Balthasaris Alami Barrienti aphorismis ex Hispanico translatis Venet. 1620. 1670. 4. Exstat & versio Scipionis Amirati, tum Adriani Politii, Rom. 1611. 4. & Georgii Dati Venet. 1563. 1607. 4. Francof. 1611. & quæ cum Balthasaris Alami aphorismis prodiit Venet. 1644. 4. * Vita Agricola ex Christ. Rosarii versione Romæ, 1625. 4. Hispanice transtulit Emanuel Sveyro Antwerp. 1613. 4. Balthasar Alamus Barrientus (cujus jam aphorismos Italice translatos memoravi.) Madrit. 1614. fol. Dom. Carlos Colomo, Antonius de Herrera &c. Anglica (a) quoque versione Annalium per Richardum Grennevvey, Lond. 1604. edita usus est Jo. Freinshemius in comparatione versionum Taciti Angl. Hisp. Germ. Gall. 1. 2. & Ital. 1. 2. per quatuor primos Annalium libros, subjecta specimini paraphrasticos Cornelianæ, sive paraphrasi eorundem IV. librorum, Argentor. 1641. 8. Germanicè translatum memini à Carolo Melchioro Grotnitzio fol. Jac. Micylli versionem Francof. 1612. editam laudat Schottelius. Freinshemius usus est antiquiore versione edita Mogunt. 1535. * Tacitus Latine editus cum Germanicè versione Jac. Micylli, Rectoris Francof. ac deinde Professoris Heidelbergensis, sic excusa ut possit pericopam brevem quamque latinam Taciti, semper eadem ex Micylli vernacula interpretatione latinis descripta literis subjiaciatur Francof. 1612. 8. Caroli Melchior Grotnitzii Grodnoviensis interpretatio prodiit A. 1657. 8. Belgicam duplicem vulgatam esse versionem narrat Borremansius, unam Fenacollii Amst. 1645. 8. sed quarum neutra vel ab ipsis possit intelligi Belgis. Quare aliam politioreni fideioremque ab Hoofdii adornatam edi optat p. 109. Variarum Lectionum. Prodiit (b) illa omnium plausu excepta Anno 1684. editore Gerardo Brand, & novissime operibus Hoofdii junctim editis Amstelod. 1704. fol. tomo quarto sive ultimo inserta est. Confer de nobili hoc scriptore, & Belgarum Tacito Petro Cornelio Hoofdii, Petrum Francium Orat. XXIII. quæ est de laude Amstelodami. Inter alia p. 305. refert, quod incredibile possit videri, & à Gerardo Brand in Hoofdii vis

COR-

(a) Prodiit eadem versio Annalium Anglica, cum libris Historiarum & vita Agricola ab H. Savili translatis & commentario illustratis, Lond. 1612. fol.

(b) De præclara Belgica versione Hoofdii, vide Diarium VV. Scvelli, tyvoonstlyke uyt treksels A. 1704. Nov. & Dec. p. 441.

P L I N I I

A. 1703. 8. præmittitur. Castigantur in hac vita non ab H. Dodvvello in Annalibus Statianis & Quintilianis, ipso viro præstantissimo Annales Plinianos expectavimus digessimus ante Joannem Massonum descripsit etiam in usum Delphini illustrato Paris. 1677. 4. Tabellam præmittit Jacobus de la Baune S. I. præmittitque Plinii Epistolam ad Rupertum pag. 503. Existunt ejus Epistolarum florida ingeniosaque elegantia in quibus Delphini illustrato Paris. 1677. 4. Tabellam præmittit Jacobus de la Baune S. I. præmittitque Plinii Epistolam ad Rupertum pag. 503. Existunt ejus Epistolarum florida ingeniosaque elegantia in quibus Delphini illustrato Paris. 1677. 4. Tabellam præmittit Jacobus de la Baune S. I. præmittitque Plinii Epistolam ad Rupertum pag. 503.

a) In primis notatu digna Epistola 97. cujus Tertullianus in Apologetico, Eusebius in 13. Orosius, Paulus Diaconus, Syncellus, alique meminerunt, in qua Plinius ex imperatore rogat quomodo cum Christianis agendum sit, in quibus præter inflexibilem obstinationem nihil supplicio dignum potuerit deprehendere. Epistola 98. respondet Trajanus ad Plinium, delatos autem & convictos nisi Christiano nomini renunciaverint puniri oportere. Has duas Epistolas seorsim cum commentariis suis ediderunt Gerh. Jo. Vossius Amstelod. 1655. 12. D. Christianus Kortholtus Kiloni 1674. 4. Edidit Jo. Tesmarus, Basileæ ap. Oporin. 8. Contr. Rittershausius in Principe Trajanorum de Christianis, Marburg. 1681. 4. Jo. Christophorus Artopæus in Philologia loci Pliniani de cognitione instituta adversus Christianos, &c. Ex eisdem ut opinor Epistolis ansa data fuit suoribus fabularum, ut duo crassissima signa tenebrionis potuerint & nobis proderent, Plinium à Tito in Creta Insula. conversum ad fidem commentitio chronico legitur, Plinium à Tito in Creta Insula. conversum ad fidem Christianam, septima Sextilis ad Novocomum Martyrium obiisse, quod Bivarius ad fidem alio figmento probat, auctoritate nempe ementitorum Titi a Horum, quæ Zenas legipericus, & Apostoli distipulus, in Hist. universalis p. 168. seq. cuius verbum hæc fabulam præter alios explodunt Tho. Itegius in diff. de Patribus Apostolicis p. 101. seq. Marcus Zuerius Boxhornius, in Hist. Catholicis Petrus Halloix ad vitam Ignacii cum scholiis suis Jac. Thomæus suæ Plinii Epistolarum editioni præmisit, Guil. Careus in vita Titi Anglice scripta num. 9. & ex ipsis Catholicis Petrus Halloix ad vitam Ignacii p. 1. illustrium Ecclesie orientalis scriptorum p. 423. Alterum commentum occurrit in Pseudo Damasceni sermone de defunctis p. 484. in vita Gregorii M. à Joanne Diacono scripta II. 44. Glycæ Annalibus p. 240. in legenda 46. Jacobi de Voragine, & in Constantiensis Concilii reprobatione articulorum Jo. Gerhardum de bono perfecte summo p. 66. quibus tam) quo dicitur Trajanus Imperator in vitam revocatus Halloix scripserunt Alphonsus Ciacconus singulari diatriba, Franciscus de Mendoza lib. 2. de floribus Sacris Problemate 6. Alphonius Salmtero T. 14. disp. 27. &c. sed eam fabulosa censent Alphonsus Tostatus, Dionysius Carthusianus, Dominicus Soto, Franciscus Suarez, Rob. Bellarmus & Cesar Baronius ap. Georgium Calixtum de bono perfecte summo p. 14. Apologie adde Blasium de Viega & Jo. Becanum ap. Jo. Gerhardum de bono perfecte summo p. 66. quibus Possevinum & alios apud eundem Confess. Cathol. pag. 246. edit. in sol. & apud Gisb. Voetium T. 5. disp. select. p. 538. seq. Gabrielem Naudæum p. 123. seq. de libris Ecclesiasticis doctis Magiæ postularis, Leonem Allatum p. 113. Paschasium Quæsellum de Leonem M. diff. 1. p. 285. Halloixium T. 1. de vitis illustrium scriptorum Orientalium p. 429. seq. Dionysium Sammarthanum in Hist. Gregorii M. & Nic. Coronæum in præ-

detur (ut à Petro L. gavit Hic Pobolima alii reliqu 3. Misc. E ne Pline tres ont d gens qui ministrere, accompagna lustre. In ins apellon Sages. Si autremen tatione S peratores fuit comp Scripta a Plinius I Octavi T edidit Bæ amebæas sunt, or strandar is indi um & bit V Pont rici me T Bellam 63, & apol 14. Apologie 12. Quæsellum d Coronæum in præ-

Tostato in 4. Reg. 4. qu. 57. Theoph. Raynaudo Tom. XV. Opp. pag. 429. Pompejo Sarnelli in Epistolis Ecclesiasticis Italice editis Neapoli 1680; 4. Epistola XXXVIII. Raimundo Capisuchio Romano in controversiis Theologicis p. 244. seq. Rom. 1670. fol. Nic. Comneno Papadopoli in prænot. Mythagogicis p. 36. seq. Patav. 1697: fol. & à Paulo Preusero diss. de Trajano Imp. precibus Gregorii M. ex inferno liberato Lips. 1710: 4. Codicem Mediceum Epistolarum Plinii laudat Nicolaus Heinsius in notis ad Valerium Flaccum p. 316.

III. Prima editio Epistolarum Plinii est ex Ludovici Carbonis recensione, sine loco & typographo in fol. A. 1471. excusam testatur Vir Clariss. Mich. Maittaire Annal. typograph. p. 91. & refert editorem in præfatione his utentem verbis: *Ludovicus Carbo Sal. Pl. dicit illustrissimo & Excellentissimo Principi Borso, Duci Matine ac Regii, Marchioni Estensi, Comitique Rodigii. Gratulari licet sæculo nostro; Dive Borsi, Dux præstantissime; in quo certe optimarum Artium studia maxime floreant; eloquentia & legitima illa eruditio suum tandem decus agnoscat; in pristinamque dignitatem restituta sit, adeo late pateat Romana & Græca facundia, ut jam & Galli & Britannii bonos Oratores, & Poetas habere videantur: ad quam quidem rem commodissimum adjumentum præstiterunt nobilissima Germanarum ingenia, qui artificiosissimas imprimendorum Librorum formas excogitarunt, ut sapientissimorum Auctorum plurima simul eodem temporis momento Volumina in promptu essent; omnesque utilissimi Codices & in magna copia & in leviori sumtu parari possent. - - - Inprimisque has Plinii secundi Junioris Epistolas opera mea emendatas correctasque impressoribus misi, ut quod rarissimum esse solebat, jam commune omnibus fieri incipiat. Hinc recusæ sunt Neapoli ex recognitione Juniani Maji Parchenopzi, per Matthiam Moravum, 1476. fol. Mediolani 1478. fol. per Philippum de Lavagnia, Mediolanensem: Tarvisii 1483. 4. per Joannem Vercellium. Plinii & Trajani Epistolæ mutæ, 4. sine anni & loci notatione. Epistolæ, Panegyricus & de viris illustribus, 4. sine anno & loco. Hinc prodierunt Romæ A. 1490. 4. per Eucharium Silber, alias Franck, natione Alemanum, curante Pomponio Læto, qui in Epist. dedicatoria ad Varium Lambertum Innocenti VIII. Pontificis ministrum à cubiculo, collatis à se & revolutis vetustis exemplaribus emendatas Plinii Epistolas testatur. Exstat & editio Bononiensis à Jo. Jucundo ad MS. Parisiense emendata, & à Bernardo recensita. Anni 1498. 4. non 1488. ut excusum in Novellis Reip. literariæ A. 1708. Novemb. p. 596. & Tarvisina: rum Veneta ap. Aldum A. 1504. in qua ex mem-*

membranis Gallicis ab Aloysio Mocenico Senatore Veneto in Italiam allatis nonnulla accesserunt, quæ in prioribus desiderantur. * Exstant & editiones Paris. 1510. 8. Venet. 1518. 8. apud Aldum, quæ editio cum notis MSS. fuit in Bibl. Almelooveniana p. 226. Hinc Argentorati 1514. ex B. Rbenani; Basileæ 1521. 4. & eodem anno 8. apud Gratandrum; & Paris. 1529. 8. apud Rob. Stephanum, cum libro Aurelii Victoris de viris illustribus; & Lugd. 1539. 8. cum libro de Viris illustribus, Svetonio, & Obsequente; & Antuerpiæ 1542. 8. & Parisiis apud Paulum Stephanum 1599. 1605. 1611. 12. & Basileæ ex Io. Sichardi recensione prodierunt. Aliquoties etiam recudit *Henricus Stephanus* cum Græcarum vocum, & sententiarum interpretatione, & ad loca quædam suis atque generi sui *If. Casauboni* notis, quæ in secunda editione A. 1591. 12. demum accessere: prior sine illis lucem vidit 1581. 12. Præterea exstant cum commentario imprimis laudato (a) *Job. Mariæ Catanæ*, Mediolan. 1506. fol. apud Alex. Minutianum, & Paris. apud Paulum Stephanum 1601. Genev. 1625. 1643. 4. ut omittam *Jani Gruteri* & *Claudii Minois* annotationes. * In editionibus antiquioribus & illa Catanæ, liber octavus noni, & nonus octavi locum occupat, & revera librum octavum serius quam nonum à Plinio editum fuisse disputat Jo. Masson (b) in vita Plinii pag. 164. seq. Eundem ordinem probavit *Gaudentius Merula* in suis commentariis. De hiatu porro, qui in editionibus antiquioribus & Codicibus MSS. post libri VIII. Epist. 8. verba: *atque etiam navium patiens*, ita meminisse Erasmus in censura Epistolæ S. Hieronymo adscriptæ ad Præsidium de cereo Paschali Tom. 5. edit. Jo. Marcianæ pag. 164. *Vidimus in Epistolis Plinianis tot jam sæculis pro una lectam, & ab eruditissimis pro una expositam, cum in medio decem intercederent Epistolæ. Quod quidem ex uno dumtaxat exemplari deprehensum fuit, sed adeo vetusto, ut ætate Pliniana scriptum videri possit. Nam quis hoc aliqui divinare valuisset? Cum Augusti Buchneri animadversionibus excusæ sunt Plinii Epistolæ Francofurti ad Viadrum 1644. 12. Ex recensione *Marci Zuerii Boxbornii* Lugd. Bat. 1653. 1659. 12. Cum notis Buchneri, *If. Casauboni*, *H. Stephani* & *Casp. Barthii*, (cujus postremi observationes ex ejus Adversariis Andreas*

Qq 2 Ri

(a) In editionibus antiquioribus, etiam *Catanæ*, ordinem librorum immutatum reperio; pro nono enim posuit librum octavum, pro octavo nonum. At in commentariis ipsum suis *Merulam* sequi, qui veteres scriptores Mediolani enarravit, notat *Carolus Mutianus Rufus* Epistola 117.

(b) Vita Plinii ordine Chronologico digesta à *Joanne Masson* V. C. longe auctior quam editioni Oxoniensi Epistolarum, & Panegyrici A. 1703. 8. præmissa fuerat, lucem vidit separatim Amst. 1709. 8. In illa sæpius discedit à sententia Virorum præstanti ssimorum, *Antonii Pagi* & *Henrici Dodvelli*.

Rivinus collegi Jenæ 1650. 8.) Francof. ad Viadr. 1665. 8. additis Plinii, & aliorum panegyricis. Cum notis Alberti Christiani Rothii Lipsi. 1694. 8. Eximie editiones sunt *Veenbusiana*, quæ Io. Veenbusio digerente observationes excerptas variorum & Io. Frid. Gronovii adjunctas habet Lugd. Bat. 1669. 8. *Thomastana* cum Iac. Thomasi eruditis de auctore & qui eum illustrarunt prolegomenis, accurateque selectis variorum & ineditis hætenus. *Casp. Bartschii* notis Lipsi. 1675. 8. Hæc *indoles* minus emendate repetita est Halæ Saxonium 1686. 8. & Lipsiæ 1695. 8. quibus postremis editionibus accesserunt notæ quædam, & Plinii Panegyricus cum Analyfi brevibusque notis *M. Alberti Christiani Rothii*, Ecclesiastæ nuper Lipsiensis. *Cellariana*, cum observationibus & indicibus *Christophori Cellarii*, Lipsi. 1693. 12. & 1700. 12. Denique Oxoniensis (a) *Thoma Hearne* V. C. castigata ad MSS. & notas adjunctas vitamque Plinii à doctissimo Massono præfixam habens A. 1703. 8.

* *Christophorii Cellarii* notis in editione Lipsi, 1721. 12. adjuncta scholia profutura tironibus, auctore *M. Jo. Christiano Hertzogio*. Denique anno 1712. Lipsiæ 12. Epistolæ & Panegyricus prodierunt illustratæ scholiis perpetuis ad modum Minelli, à *M. Io. Fridr. Weimich*.

Descriptio villarum lib. II. Epist. 17. & lib. V. Epist. 6. tam accurata est & diligens, (b) ac si illas vendere Plinius instituisset. His recte intelligendis, præter *Felibienii* Gallicam interpretationem, quæ post edit. Paris. 1698. 12. (c) cum iconibus ære descriptis & notis ex architectonicæ artis penu petitis recusa est Amstelod. 1706. 12. consulenda *Io. Marie Lancisii* Archiatri nuper Pontificis dissertatio de Plinianæ villæ ruderibus, Rom. 1714. fol. (d) & in operibus Lancisii junctim recufis Genev. 1718. 4. Libri VII. Epist. 27. ad Suram de eo *num sunt aliquid phantasmata*, ad examen revocant Hallenses in nova Bibliotheca sect. XXXIV. p. 276. seq. ubi responsio exhibetur ad illam Epistolam sub *Gustavi Jansoni* nomine. Memini etiam narrationem de Agrinoto Pythagorico Philosopho, geminam cum ea quam ibi de Athenodoro Tarsensi Philosopho Stoico refert Plinius, rideri à Luciano in *Philopseude. Iob. Pricei* in Epistolas Plinii, quas jam ad præsum paraverat, notas necdum vidisse lucem dolendum est.

Gallica versio elegans Epistolarum Plinii auctore *Sassio* (Mr. de Saçy, Avocat aut Conseil) prodijt 1701. 12. tribus voluminibus.

(a) De editione Oxoniensi vide *Acta Erud.* 1704. p. 182.

(b) *Menagiana* T. IV. p. 58.

(c) *Hist. des Ouvrag. des Savans* 1698. p. 108.

(d) *Acta Erud.* 1715. p. 334.

EDITIONES. Lib. II. cap. 22. 613

bus. In prima editione A. 1699. 12. tantum exstant libri quatuor priores. * Gallice ante Sacium interpretatus fuerat Bouchardus, cujus mentionem facit Sorellus in Bibl. Gallica. Italica versio excusa nuper Romæ 1714. 4. lettere di Plinio il giovane, tradotte dal Canonico Giovanni Antonio Tedeschi, e tra gli Arcadi Orticolo Eleo. Germanice haud contemnendo studio translatas dedit notasque addidit V. G. Joannes Sartorius, Eloquentiæ in Gymnasio Gedanenfi Professor Lips. 1712. 8.

Binis epistolis lib. 2. Epist. 17. & lib. 5. Epist. 6. illustrandis, quibus villas suas rusticas descripsit Plinius, apprimè faciunt ichnographiæ insertæ Comiti rustico Pithœi, & notæ Felibinii, quas Gallicæ harum Epistolarum versioni adjunxit ediditque Paris. 1698. 12. Titulus libri: *Les plans & les descriptions de deux des plus belles maisons de Campagne de Pline le Consul, avec des remarques sur tous les batimens &c.* Epistolam quintam libri tertii, & libri sexti Epistolam decimam sextam, quibus scripta, & interitum Plinii majoris, avunculi sui, Plinius junior persequitur, notis illustravit Ioannes Harduinus in limine Plinii Hist. naturalis. * Christophori Gothofredi Barthii diff. de secessibus veterum ad mentem Plinii junioris, prodiit Halæ Saxonum 1701. 4. Abrahami Jæfcke Plinius junior Rhetor, sive præcepta Rhetorica ex Plinii Epistolis excerpta & illustrata, Lips. 1708. 4.

IV. Ex variis orationibus, quas in demonstrativo & judiciali genere Plinius composuit, solus exstat *Panegyricus Imp. Trajano dictus*, cum ab eo Consul designatus esset Anno U. C. 855. Hanc præstantissimam orationem, cujus ipse lib. 3. Epist. 13. & 18. meminit, una cum Epistolis ediderunt illustraruntque Cataneus, Janus Gruterus, Boxhoravius, A. C. Rothius, Tho. Hearne, & vir multis aliis nominibus præclare meritis de bonis litteris Christophorus Cellarius. His adde editionem Epistolarum & Panegyrici Argentoratensem A. 1635. 4. cum notis variorum, collectore & editore Jo. Jacobo Stoeckero, & Oxoniensem cum notis vulgatam Anno 1686. Seorsim quoque Panegyricum illustratum edidit Iustus Lipsius, & Wittebergæ Anno 1674. 8. Georgius Casparus Kirchmayerus. Exstat etiam elegantissima editio in Belgio cum eruditis Dom. (a) Baudii, & Variorum notis adornata Lugduni Bat. 1675. 8. * Voiturio iudice, nimium in Panegyrico indulsit

Q9 3

(a) Baudius A. 1603. Lugduni Batavorum publicis prælectionibus Plinii panegyricum exposuit. *Nec me deterret, inquit, ab hoc incepto, sed potius tunc tantum calcæ admoveat quicquid evinditissimus Catanæus, Livinæus, & utroque multis rebus potior Lipsius in eo genere elaborarunt* — — — *Vix ulla recitatio nostra caret juxta reprehensione του αμαρτωλου Διψου, cum antestatiōne τανου honores.* Centur. 3. Epist. 1. ad Vovverum.

dulsi Plinius ingenio suo, & acumina captavit, quæ etiam sententia Dominici Bohurii in libro, la maniers de bien penser dialogo 3 pag. 236. seq. Apud Isidorum VI. 8. Originum, & Rabanum Maurum libro V. de universo cap. 5. T. 1. Opp. p. 96. Panegyricus est licentiosum & lasciviosum genus dicendi in laudibus regum, in cujus compositione homines multis mendacijs adulantur, Quod malum à Grecis exortum est, quorum levitas instructa dicendi facultate & copia incredibili, multas mendaciorum nebulas suscitavit. Exstat etiam disquisitio Pliniana F. I. A. an vivo Principi dicendus sit Panegyricus, edita A. 1656. 4. quæ mihi ejusdem generis videtur esse percontatio, ac si quis quærat, num laudandus sit defunctus. Laus enim, virtutis testimonium ac stimulus, nec in extincto sera aut supervacua, nec in vivo & spirante propter adulationis qualemcunque suspicionem reprehendenda esse videtur.

Panegyricum Plinius dixit in frequenti Senatu præsentæ Trajano, anno ipsius imperii tertio, Urbis 852., CHRISTI 100. ætatis suæ 39. Kal. Septembris, cum iniret Consulatum bimestrem cum Cornuto Tertullo. Hic editus etiam est Viennæ A. 1513. curante Jo. Cuspiniano: & Basileæ, cum alijs Panegyricis ex edit. B. Rhenani; apud Froben. 1520. 8. & seorsim ex recensione *Tan. Fabri*, Salmur. 1671. 12. atque cum Plinii Epistolis in modum Minelli illustratis à *M. Io. Fridr. Weinieb* Lipsi. 1712. 12. In editione Argentoratensi A. 1635. 4. quæ locupletissimo & pulcherrimo Indice instructa est, & *Matthiæ Berneggero* debetur, nec solum in capita, Gruteri exemplo, seq. etiam in minores sectiones divisa, præter Boxhornii Orationem de Trajani vita, Orationemque Baudii, Lipsii vero, Gruteri, Livineji ac Rittershusii, Berneggerique ipsius & variorum annotationes, comparent notæ *Io. Frischmanni*. Notas Baudii negat doletque se potuisse consequi. Excusus etiam Plinii Panegyricus Holmiæ 1699. 8. & cum notis Lipsii & *Christophori Bebr*, Gødani 1700. 4. Et cum notis, & indice *Godfridi Ludovici*, & exercitatione de Orationibus Panegyricis *Schleusingæ* 1700. 8. Denique cum notis *Jacobi de la Baune*, & selectis Variorum, Lipsii, Livineji, *Catanai*, *Herm. Ragani*, *Baudii*, *Rittershusii* & aliorum, Lond. 1716. 8. Cum versione *Italica* à regione posita *Genesii Soderini*: Vener. 1688. 12. Vide musæum *Minervæ Venetæ* (Galleria di Minerva) T. 2. p. 373. de illo *Soderino*, *Giornale de' letterati d' Italia* Tom. XXII. pag. 262. seq. *Gallie* vertit post *Jacobum Bauchart* (a) Paris. 1631. 8. & *Menardierium* 1638. 4. 1642. 12. *Abbas Espritius*, *Academiæ Regiæ Gallicanæ Sodalitatis* Paris. 1677. 12. Atque hæc versio addita est recusæ apud
Belgas

(a) Specimen illius in memorijs *Trevoltinis* A. 1709. mem. se *Majo* p. 903. seq.

Belgas interpretationi Epistolarum Plinii, quæ Lud. Sacio auctore Paris. 1701. 12. lucem vidit, Denique Panegyricum & ipse Saccius (a) ejusdem Academiæ Gallicanæ inclytus Collega transtulit Gallice Paris. 1709. 12. Danice M. Petrus Brinch, cum notis, Hafniæ 1708. 8.

V. Eadem Plinii oratio familiam ducit inter XII. PANEGYRICOS VETERES Variorum auctorum, qui Plinii Epistolis subjiciuntur in editione Francof. ad Viadr. 1650. 1665. 8. * Panegyrici veteres juncti etiam sunt Epistolis Plinii à Casaubono illustratis, editisque ab Henrico Stephano 1591. 12. Hujus editionis è Bibliotheca Gudiana exemplum accepi, in quo Panegyrici ab erudita manu collati sunt cum MS. Nactus etiam sum editionem Gruteri Francof. 1607. 12. itidem cum MS. commissam. Cæterum panegyricos ipsos paulo diligentius jam commemorare juvat. Sequitur igitur post Plinianum

II. *Claudii Mamertini Senioris Panegyricus dictus Maximiano-Herculeo* Augusto, die Urbis Romæ natali XI. Cal. Martii in Gallia, (Treveris fortasse) A. C. 292. De hujus Panegyrici auctore dubiam litem esse ait Hadrianus Junius lib. IV. animadvers. cap. 11. ubi insignem ejus locum illustrat.

III. *Ejusdem Genethliacus Maximiani & Diocletiani* Augustorum, dictus coram Maximiano post ejus quinquennalis eodem A. C. 292. non diu post priorem.

IV. *Eumenii pro restaurandis scholis Æduorum* Augustodunensibus Oratio ad Virum perfectissimum Præfatum Galliæ Lugdunensis primæ, dictus post A. C. 297. Constantio Cæsare necdum Augusto. Eumenius iste Rhetor fuit Augustoduni in Gallia, non vero Cliviopoli ad Rhenum. Vide Jo. Braunium de vestitu Sacerdotum Hebræorum lib. II. c. 3. pag. 390. seq. & Tillemontii Hist. Imperatorum Tom. IV. pag. 47. ubi inter alia observat Eumenii panegyricum, quem Herculeo prius dixerat, intercidisse. Statuam Eumenio positam una cum veteri inscriptione habes etiam apud V. C. Jo. Frid. Nilantum notis ad Benedictum Balduinum de calceo pag. 109. Ex porticu vero illa Augustodunensi, in qua omnium locorum situs, spatia, intervalla descripta fuisse restatur Eumenius panegyrico pro restaurandis scholis cap. 20. adhuc reliquæ quædam restant nuper inventæ & observatæ. Vide Memorias literarias Dombenses sive Trevoitinas A. 1706. pag. 2097. seq.

V. *Ejusdem (an incerti) Epithalamius* Maximiano Herculeo & genero Constantino Augusto dictus A. C. 308. in nuptiis cum Faustâ Maximiani Imp. filia celebratis.

(a) Journal des Savans 1709. pag. 105.

VI. *Ejusdem* Panegyricus *Constantio* Imp. Treveris Augustodunensium dictus post Britanniam superatam A. C. 296. absentibus duobus Augustis, Diocletiano & Maximiano, Cæsareoque Galerio.

VII. *Ejusdem* Eumenii Panegyricus *Constantino* Augusto dictus Treveris circa A. C. 309. die ejus Urbis natali, paulo post natale festum Constantini (25. Jul.) Augustodunensium nomine, quam Urbem ut invilat petit capite XXII. Aquisgranum Patriam suam videtur innuere, licet Sigonius Bibractem *Æduorum* intellexerit. Vide Velferi Opera pag. 406. Capite ultimo liberos suos *Constantino* commendat, quinque numero, inque his unum jam summa fisci patrocinia tractantem.

VIII. *Ejusdem* gratiarum actio Flaviensium sive eorundem Augustodunensium (hæc enim est Flavia *Æduorum*, confer Tillemontium Tom. 4. Hist. Imperator. pag. 189.) nomine de remissis debitis à *Constantino* Augusto, dicta Treveris A. C. 311. Vide eundem Tillemontium pag. 177. 567. 475. Antonii Pagi diff. Hypaticam pag. 142.

IX. *Incerti* (a) (fortasse *Nazarii*) Panegyricus *Constantino* Augusto Constantii F. Treveris dictus A. C. 313. post devictum Maxentium.

X. *Nazarii* Panegyricus dictus *Constantino* Aug. Filiisque Cæsariibus Romæ Cal. Martii A. C. 321. Mentio hujus *Nazarii* apud S. Hieronymum in Chronico, & Ausonium in commendatione Professorum Burdegalensium XIV. vers. 9. Hieronymus quoque filiam *Nazarii Eunuomiam* virginem Christianam in Eloquentia patre non inferiorem celebrat.

XI. *Claudii Mamertini* (diversi ab eo cujus Panegyricos Maximiano dictos supra memoravi) pro Consulatu gratiarum actio ad *Julianum* Imp. dicta Romæ Cal. Januarii A. C. 362. Mamertinum Promertinum, Juliani Prætorio præfectum vocat Adrianus Junius lib. IV. cap. 9. animadvers. Mentio hujus Mamertini apud Ammianum Marcellinum XXI. 8. & 10. Confer Tillemontium Tom. 4. Hist. Imperatorum p. 964. seq. & de Nazario p. 385. seq.

XII. *Latini Pacati Drepanii* Panegyricus præfenti Theodosio M. Augusto dictus A. C. 361. Romæ Cal. Sept. spectante Senatu, cum Imperator interfecto Aquilejæ Maximo triumphans in Urbem reversus fuisset. Hunc Drepanium Nitiobrigem (ex Agiano Nitiobrigum Metropoli) fuisse innuit Sidonius VII. 1. Epist. Proconsulem ex Ausonio intelligimus, qui ejus sæpe meminit.

Filium

(a) Aquisgranum patriam suam videtur innuere c. 51. licet Sigonius Bibractem *Æduorum* intellexit. Vide Velferi Opera p. 406.

Filiū quoque appellat, ætatis vel amoris causa. Cæterum alius & junior est Pacatus, ad quem Symmachus VIII. 12. & XI. 58. 69. Epist. Junior quoque Drepanius Florum hymnographus, de quo infra Petrus præterea Franciscus Chiffletius in Paulino illustrato alium notat fuisse Pacatum, qui Uranio promissit S. Paulini se vitam versibus scripturum esse. Alius deinde Minutius Pacatus Grammaticus, de quo Socrates II. Hist. & Svidas in Πένταθ. Scorsim Drepanii Pacati Panegyricus Joh. Scheferi commentario illustratus prodiit Holmiæ 1651. 8. Miris laudibus effertur à Casp. Barthio p. 559. ad Claudian.

Hicce in quibusdam editionibus additur *Ausonii* gratiarum actio pro Consulatu, dicta *Gratiano* Augusto A. C. 379. & sæpius edita una cum cæteris *Ausonii* scriptis, de quibus dixi lib. 3. c. 10. H. Stephanus adjunxit etiam Panegyricos *Claudiani*, versibus scriptos, & inter jucundissimi illius Poetæ carmina obvios. Addunt & editiones nonnullæ Panegyricum *Ennodii*, Italiæ Regis *Theodorico* dictum Mediolani vel Ravennæ circa A. C. 507. vel 508. editumque cum aliis *Ennodii* scriptis etiam inter *Sirmondi* Opera Tomo I. & aliquibus *Cassiodori* editionibus, & ad calcem *Vitæ Theodorici* à Jo. Cochleio scriptæ, atque à Jo. Peringskiold V. C. illustratæ Holmiæ 1699. 4. pag. 201. seq. cum *Sirmondi* & *Andr. Schottii* notis pag. 605. seq.

Panegyricos post B. Rhenanum Basil. 1520. 8. Paulum Navium Venet. 1576. 8. Jo. Leynejum, Lævini Torrentii sororis filium, Autuerp. 1599. 8. Paulum Stephanum 1600. fol. accurate recensuit Janus Gruterus, qui Francofurti 1607. 12. edidit cum suis; *Livineji*, *Val. Acidalii* & *Conr. Rittershusii* notis & castigationibus. Hicce Parisienses addidere, ad *Plinii* quidem Panegyricum notas *Catahei*, *Fr. Balduini*, *Lipsii*, & *Hermanni Rayani*, ad *Eumenii* pro restaurandis scholis & *Pacati* Panegyricum *Theodosio* dictum observationes *Fr. Balduini*, ad *Ausonii* gratiarum actionem notas *Eliæ Vineti* & *Jos. Scaligeri*, ad *Ennodii* orationem Scholia *Andræ Schotti* & *Jac. Sirmondi*, tum in omnes Panegyricos annotata *Claudii Puteani*, *Theodori Palmanni*, *Andræ Schonhorii*, non prætermisissis etiam quæ ad loca nonnulla observarunt *Petrus Faber Sanjoriananus* & *Franciscus Juretus* Paris. 1643. 12. 2. Vol.* Prodiere etiam Duaci A. 1595. 8. ex officina *Balthasaris Belleri*, inscriptique sunt *Latino-Attici Oratores*, subjecta *Jul. Cæsaris Scaligeri* Oratione in luctu *Audesti Cæsaris* filii. Repetita hæc editio Viennæ Austriæ 1694. 12. *Conr. Rittershusii* reliquæ conjecturarum in Panegyricos veteres viderunt lu-

cem A. 1604. 4. Insulæ, ad calcem paræneticorum veterum Gollidassii. Editio præclara Jacobi de la Baune S. I. in usum Delphini adornata Paris. 1677. 4. Amstel. 1701. 8. digna est quæ recudatur, jam enim propter raritatem septem vel octo venditur Joachimicis. In paucis locis à sensu Plinii aberravit, ut cap. 41. verba: *feres Cæsaris curam & sollicitudinem consularem*, exponit: *Tu itaque ærariæ curam quam gerere Consul debeo in te transfulisti*. Cum vera sententia sit: *Non male ferēs Cæsar, me tanquam consulem de bono sollicitum publico ex te querere &c.* Cap. 24. *Ambulas inter nos, non quasi contingas*. Interpretatur: *perinde quasi nemo te in via contingat neque cuncti obstat*. Sed contingere dicitur de insigni fortuna ac felicitate. Itaque Plinius dicere voluit, Trajanum inter privatos ambulare tanquam pares, non ut qui velit hoc ab illis ita accipi, ac si per hoc eis contingeret inusitatus honor & singularis felicitas. Hinc statim subjungit: *& copiam tui non ut impites facis*. Attamen hæc atque si quædam sunt id genus non adeo multa alia haud obstant, quo minus egregiam illustrandis Panegyricis operam navasse merito existimetur. Panegyricum Plinii ex Jac. de la Baune editione additis ad ejus notas variorum annotationibus Lond. 1716. 8. recusum dicebat ex Actis Erud. 1717. p. 183. Christophorus Cellarius Plinii panegyricum à se illustratum plus semel vulgavit cum ejusdem Plinii Epistolis, Panegyricos autem cæteros separato volumine, Helæ Sax. 1703. 8. de qua editione vide sis Acta Erud. illius anni p. 155. Novissime Panegyricos ad quinque Codices MSS. castigatos cum versione Italica notisque Historicis & numismatibus Imperatorum, quibus Panegyrici dicti sunt, ad exemplum Jacobi de la Baune edidit Laurentius Patarol (a) Venet. 1708. 8. Expectamus etiam illustrandos à Clariss. Viro Christophoro Gottlieb Schwartz, Professore humaniorum litterarum dignissimo in Academia Altdorfina. Gallicam Panegyricorum versionem promisit Jo. Marius Marcé Tilladetus.

VI. Multa vero alia scripsit Plinius, ut libros de Helvii ultionæ, quorum meminit lib. VII. Epist. 30. & lib. IX. Epist. 13. & Orationes, è quibus ipse laudat Actionem pro Accia Variola lib. VI. Epist. 33. è qua Sidonius VIII. 10. Epist. ait eum plus gloriæ de centumvirali suggestu domum retulisse, quam cum M. Ulpio (Trajano) incomparabili Principi comparabilem panegyricum dixit. Orationem ad municipes suos, cum Bibliothecam delicaret, lib. I. Epist. 8. &c.

(a) Journal des Savans A. 1709. pag. 356. & 1711. p. 568. Mémoires de Trevoux 1711. p. 1485.

3. & lib. II. Epist. 5. Varia itidem lusit carmine, tam Græco, quam latino, de quibus vide lib. VII. Epist. 4. Sed illa omnia pridem interciderunt.

Quanta cura & diligentia in scribendo usus fuerit, ipse auctor est lib. VII. Epist. 17. ad Celerem: *Nullum emendandi genus omitto, ac primum quæ scripsit ipse pertracto, deinde duobus aut tribus lego, mox aliis trado annotanda, notasque eorum si dubito cum uno rursus aut altero pensito, ac si quid mihi credis, tunc acerrime emendo, nam tanto diligentius quanto sollicitius intendo - - - Cogito quam sit magnum dare aliquid in manus hominum, nec persuadere mihi possum, non & cum multis & sepe tractandum, quod placere & semper & omnibus cupias.*

VII. Sæpius quoque sub Plinii nomine lucem vidit liber de viris illustribus, sed ille auctorem agnoscit Aurelium Victorem, ut infra libro tertio est annotatum. Neque *Altercatio cum Hadriano Imp.* sive responsa ad interrogata Adriani, sunt Plinii Secundi, uti in edit. Monasteriensi A. 1597. inscribuntur, sed Secundi sophistæ Atheniensis, quem Epithyrum vocatum esse legitur ap. Philostratum lib. I. de Vitis sophistarum p. 543: ubi *ἰπιπυρον* h. e. *subscudem* sive *clavum ligneum* scribendum recte ex Svida movuit Holstenius & Bochartus. Apud eundem Svidam perperam legas hunc ipsum Secundum Sophistam Plinium cognominatum esse. Sed utique scripserat Svidas: *ἰχθῆς ἰχθυομαχίας Πλίνιος*. De hoc Secundo dixi lib. II. Bibl. Græcæ c. 13. p. 502. seq. * In Bibl. Bodlejana existant Anglosaxonica Dialecto quæstiones & responsiones inter Adrianum & Ritheum, sub quo monstro nominis Epictetus latere videtur. Meminit Catalogus MSS. Anglosax. in Tomo 2. thesauri linguarum Septentrionalium Hicclesiani p. 93.

Plinii nostri Secundi fere æqualis fuit *Julius Secundus Orator*, cujus elegantiam celebrat Quintilianus XII. 10. & X. 1. De eodem consulendus auctor de causis corruptæ eloquentiæ. Nescio an diversus *Secundus Orator*, quem Othoni Imp. ab Epistolis fuisse narrat Plutarchus in Othone p. 1070. E. Alius *Carinus Secundus Rhetor*, quem Caligula in exsilium egit, quod exercitii causa in Tyrannos declamasset, teste Dione lib. LIX. p. 656. Alius *Secundus Salustius*, de quo Ammianus XXII. 3. Ceterum admodum frequens priscis Romanis à numeris nomina imponere. Sic *Marcus Primus* occurrit apud Xiphilinum Augusto p. 71. *Tertius* amanuensis sui meminit S. Paulus Rom. XVI. 22. *Tertius* etiam huc spectant & *Tertulliani* ac *Tetradii*, *Pentadique*. De *Quarto* quodam consulenda Martyrologia 3. Nov. & Bivarcius ad Pseudo-Dextrum p. 103. *Quinti*, *Quintilli*, *Quintille* passim occurrunt, uti *Sexti* quoque & *Sextimii*, *Septimique*, neque *Octavio*rum obscurum nomen. *Septima* etiam

- Athenes I. 20. II. 3. IV. 5. 7. 33. VII. 30. IX. 23. 26.
 (Coccejanus) X. 85. 86.
 tius Afer. II. 15.
 s Poeta V. 3.
 ares Philosophus I. 10.
 is Comicus I. 20.
 us I. 16.
 us (C.) ejus libri tres, qui-
 scripsit exitus occiforum
 relegatorum à Nerone
 nus (Julius) IV. 8. IX. 19.
 icus V. 3.
 ius IX. 11.
 i (Tiberius & Cajus) I. 20.
 nius Senecio IV. 7.
 nius Severus IV. 18.
 is Epigrammata IV. 3.
 li *dyadn s' s' pte.* III. 7.
 rus I. 6, 18, 20. III. 9. IV. 3.
 19, 20. VI. 8. VIII. 2, 4. IX.
 26.
 us IX. 22.
 nsius (Quintus) V. 3.
 ides I. 20.
 I. 3.
 es VI. 29.
Vide Cæsar.
 Africanus nepos Julii O-
 ris VII. 6.
 s Licinius II. 14.
 lus. V. 3.
 nus (Valerius) IV. 11.
 II. 3. VI. 20.
 is V. 3.
 ius IV. 18.
 I. 20.
 lis III. 21.
 us IV. 20. libri pro se in-
 eram IX. 1.
 ius (C) V. 3.
 Menander VI. 21.
 Messala (Marcus) V. 3.
 Nepos (Cornelius) IV. 18. V. 3.
 Nerva V. 3.
 Nero V. 5.
 Nicetes Sacerdos VI. 6.
 Octavius Poeta II. 10.
 Oppius. vide Appius:
 Passienus Paulus elegorum scri-
 ptor. VI. 15. IX. 22.
 Pericles I. 20.
 Platonica sublimitas I. 10.
 Plautus I. 16. VI. 21.
 Plinius Major III. 5. VI. 16. histo-
 rias & quidem religiosissime
 scripsit V. 8.
 Pollio I. 20.
 Pollio (Asinius) V. 3.
 Pomponius Secundus amicus
 Plinii majoris, qui ejus vitam
 scripsit III. 5. tragediarum
 scriptor. VII. 17.
 Proculus Poeta III. 15.
 Propertius VI. 15. IX. 22.
 Quintilianus Plinii jun. præce-
 ptor VI. 6. 32.
 Regulus (Marcus) I. 5. 20. II. 20.
 IV. 2. 7. VI. 2.
 Romanus, (vide Verginius &
 Vocon.) IX. 28.
 Rufi liber omnibus numeris ab-
 solutus IX. 38.
 Rufus (Virginus) V. 3. IX. 19.
 Sacerdos, vide Nicetes.
 Sardus IX. 31.
 Saturnius (Pompejus) I. 16.
 Scævola (Quintus) V. 3.
 Seneca (Annaeus) V. 3.
 Senecionis libri de vita Helvidii
 VII. 19.
 Silius Italicus III. 7.
 Spurinna (Vesivisus) II. 7. III. 1.

10. IV. 27. V. 17.
 Svetonius Tranquillus III. 8. V.
 11. X. 95. 96.
 Sulla (*Lucius*) V. 3.
 Sulpitius (*Ser.*) V. 3.
 Tacitus (*Corn.*) I. 6. 20. II. 11. IV.
 15. VI. 9, 16, 20. VII. 20, 33.
 VIII. 7. IX. 10, 14. Virginium
 Rufum Consul pro funere
 laudavit. II. 1.
 Terentius I. 16. VI. 21.
 Thucydides IV. 7. V. 8.
 Titus Cæsar. V. 3.
 Torquati. V. 3.
 Tullius (*Marcus*) III. 15. IV. 8.
 V. 3. VII. 17. IX. 2. 26. pro Ma-
 ræna, pro Vareno, pro Cluen-
 tio, pro Cornelio. I. 20. in Ver-
 rem. id epigramma in Tiro-
 nem suum. VII. 4. non omnino
 Marci nostri *ἀγαθὸς* fugimus.
 I. 2.
 Tyro libertus Ciceronis VII. 4.
 Varro V. 3.
 Verginius Romanus. Ejus. mi-
 miambi & Comædiæ VI. 21.
 Virgilius III. 7. V. 3, 6. VI. 20, 33.
 Voconius Romanus II. 13. III. 13.
 X. 3.
 Xenophon. V. 32.

INDEX eorum, ad quos Epistolas (a) scripsit
 Plinius junior.

- A** Cilio lib. III. Epist. 14.
 Albino VI. 10.
 Anniano II. 16.
 Antonino IV. 3. 18. V. 10.
 Apollinari II. 9. V. 6.
 Appio IX. 33.
 Arriano I. 2. II. 1. 12. IV. 8. 12. VI.
 2. VIII. 21.
 Atrio (al. Actio, Attio vel Arrio)
Clementi I. 10.
 Augurino IX. 8.
 Avito II. 6.
 Basso Pomponio IV. 23.
 Bebio Hispano I. 24.
 Calestrio *Tironi* I. 12.
 Calphurniæ *Uxori* VI. 4. 7. VII. 5.
 Calvinæ II. 4.
 Calvisio II. 29. III. 1. V. 7. VIII. 2.
 IX. 6. Calvisio *Ruso* III. 19.
 Caninio II. 8. III. 7. VI. 21. VII. 18.
 VIII. 4. IX. 33. Caninio *Ruso*
 I. 3.
 Capitoni V. 8.
 Catilio III. 12. Catilio *Severo*
 I. 22.
 Celeri VII. 17.
 Cereali II. 19. *Cereali Valio* IV. 21.
 Clementi IV. 2. *Clementi Arrio*
 I. 10.
 Coccix & *Spurinnæ* III. 10.
 Coloni IX. 9.
 Corellix VII. 14. *Corellix Hispan-*
le III. 3.
 Corneliano VI. 31.
 Cornelio *Minusiano* IV. 11. *Prisco*
 III. 21. *Tactio*, vide *Tacito*, *Th-*
tiano I. 17.
 Cornuto VII. 21. 31.
 Euricio I. 16.
 Fabato *profocero* IV. 1. V. 11. VI. 12.
 30. VII. 11. 16. 23. 32. VIII. 10.
 Fabio *Iusto* I. 11. *Valenti* IV. 24.
 Falconi IV. 27. VII. 22. IX. 15.
 Falconi *Pompejo* I. 23.

Fero-

(a) Similiter indicem in Ciceronis Epistolas dedi in supplemento ad lib. 1. c. 1

PLINII EPISTOLÆ: Lib. II. c. 22. 623

VII. 13.
 Romano I. 19.
 V. 2.
 no IV. 15. VI. 6.
 no *Munitio* I. 9.
 VII. 9. IX. 36. 40.
 II. 17. IV. 17. VIII. 20.
 no VII. 24. VIII. 5. 22. IX.
 o.
 li VIII. 13.
 ori VII. 30. IX. 17. *Geni-*
Julio III. 11.
 no VI. 25. Hispano *Bebio*
 4
 II. 2. IV. 19. VIII. 11. *Hil-*
læ Corellæ III. 3.
Genitori III. 11.
Maurico I. 14.
 ri VIII. 15. IX. 12.
 VII. 2. *Iusto Fabio* I. 11.
 ano IX. 27.
 o IV. 7.
 o *Sura* IV. 30.
 co II. 5. IX. 26.
 no II. 7. III. 4. VII. 6. 10.
 I. 17. IX. 4.
 vel *Marco* III. 5. V. 18.
 24.
 liano *suo Maximiliano*
 16. 25.
 ellino V. 16. VIII. 23.
 o, *vide Macro.*
 ico II. 18. VI. 14. *Maurico*
 io I. 14.
 milliano, *vide Mamiliano.*
 mo II. 14. III. 2. V. 5. VI. 11.
 VII. 26. VIII. 19. 24. IX. 1.
 Maximo *Messio* III. 20. IV.
 Nonio IV. 20.
 o, *vide Maximo.*
 tiano III. 9. IV. 11. VIII.

Minutio VII. 12. *Minutio Funda-*
no I. 9.
 Montano VII. 29. VIII. 6.
 Mustio (al. *Muscio*) IX. 39.
 Nasoni IV. 6.
 Nepoti II. 3. III. 16. IV. 26. VI. 19.
 Nonio *Maximo* IV. 20.
 Octavio II. 10. Octavio *Ruso* I. 7.
 Paterno IV. 14. VIII. 16. Paterno
Plinio I. 21.
 Paullino II. 2. V. 19. IX. 3. 37.
 Paullino *Valerio* IV. 16.
 Pompejæ *Ctleringæ, socru* I. 4.
 Pompejo *Falconi* I. 23. *Saturnino*
 I. 8.
 Pomponio *Basso* IV. 23.
 Pontio V. 15. VI. 28. VII. 4.
 Præsenti VII. 3.
 Prisco II. 13. VI. 8. VII. 8. 19. *Prif-*
co Cornelio III. 21.
 Proculo III. 15.
 Quadrato VI. 29. IX. 13.
 Quintiliano VI. 32.
 Restituto VI. 17. VII. 1.
 Romano IV. 29. VI. 15. 33. VIII.
 8. IX. 7. 28. Romano *Vaconio* I.
 5. II. 1. III. 13. *Firmo* I. 19.
 Rufino VIII. 18.
 Ruso V. 21. VII. 25. Ruso *Calvisio*
 III. 19. *Caninio* I. 3. Octavio I. 7.
Sempronio IV. 22.
 Rufoni IX. 19.
 Rustico IX. 29.
 Sabiniano IX. 21. 24.
 Sabino IV. 10. VI. 18. IX. 2. 18.
 Sardo IX. 31.
 Saturnino V. 9. VII. 7. 15. IX. 38.
 Saturnino Pompejo I. 8. *Scauro*
 V. 13.
 Sempronio *Ruso* IV. 22.
 Senecioni *Sosso* I. 13.
 Septitio I. 1. VII. 28. VIII. 1.
 Septi-

Septitio *Claro* I. 15.
 Serviano III. 17. VI. 26.
 Severo III. 6. 18. IV. 28. V. 1. VI. 27.
 IX. 22. Severo *Catilio* I. 22.
 Soffio *Senecioni* I. 13.
 Soffio IV. 4.
 Sparfo IV. 5. VIII. 3.
 Spuriaræ V. 17. Spuriaræ &
Cocche III. 10.
 Svet. *Tranquillo* I. 18. v. *Tranquillo*.
 Suræ VII. 27. Suræ *Licinio* IV. 30.
 Tacito *Cornel.* I. 6. 20. IV. 13.
 VI. 9. 16. 20. VII. 20. 33. VIII. 7.
 IX. 10. 14.
 Tironi VI. 1. 22. IX. 5. Tironi
Calestrio I. 12.

Titiano IX. 32. Titiano *Cornelio* I. 17.
 TRAJANO Imp. libro X.
 Tranquillo III. 8. V. 11. IX. 34.
 vide *Svetonio*.
 Triario VI. 23.
 Tusco VII. 9.
 Tyromi, vide *Tironi*.
 Valenti IV. 24.
 Valeriano II. 15. V. 4. 14.
 Valerio *Paulino* IV. 16.
 Velio *Cereali* IV. 21.
 Venatori IX. 20.
 Vero VI. 3.
 Vodonio *Romano* I. 5. II. 1. III. 13.
 Urfo IV. 9. V. 20. VI. 5. 13. VIII. 9.

C A P U T XXIII

DE FLORO, & AMPELIO.

Flori etas. 1. *Epitome rerum Romanarum*. 2. *Editiones*. 3. *Argumenta librorum T. Livii*. 4. *Ampelius*. 5.

I. **L** ANNÆUS (a) FLORUS patria ut videtur Hispanus, & forte ex Senecarum gente, sub Hadriano Imp. scripsit, ceu ipse inquit,

II. *Epitome de gestis Romanorum, sive Rerum Romanarum libris* IV.

(a) In quibusdam codd. L. Julius Florus, in alijs L. Annæus dicitur, quo de vide Vossium de Hist. Latin. pag. 164. Hinc Volaterranis eum putavit esse Julium Florum. Secundum, quem jam dixi ab eloquentia laudari à Quintiliano, qui & patrum eius Julium Florum commemorat. Elias Vinerus vero ad Anson. & A. Schottus ad Aurel. Videtur non dubitari breviarium hoc tribuere L. Annæo Senecæ; Lactantij auctoritate ut videtur persuasi, qui VII. 15. ubi Flori sententiam de ætatibus Populi Romani refert videtur, Senecam laudat auctorem. Sed non plane verba breviarum adducit, neque adeo sententiam accurate, atque idem vel simile potuit etiam Senecæ in mentem venire. Rectius itaque Vossium cum Salmasio eundem esse existimat Florum, qui in Epist. ad Hadrianum Imp. ap. Gellium ait se poetarum delectari, & cujus in Hadrianum versiculos refert Spartianus. Idem Vossius Florum nostrum suspicatur auctorem *Octaviae*, quæ inter Senecæ tragedias ultima est. Etiam pervigillum Veneris, & versus Trochaici de qualitate vitæ in Flori nomine circumferuntur, de quibus dixi libro IV. Alius Julius Florus additur à Rhetore & Quintiliano. Alius Florus sub Nerone, de quo Arrian. Epist. lib. I. cap. 2. & 10. sympo. de cæbut autem veteres Florus pro florido, ut alii colorus pro colorato. Vide Voss. de Criticis Symonis p. 131. edit. novæ.

IV. (a) ab U. C. ad Jani templum prima vice clausum sub Augusto Imperatore. Supra lib. I. cap. II. observatum est; T. Livii Historiam Romanam idem fere sibi temporis spatium describendum proposuisse, unde fuerunt qui Livii Epitomen his libris contineri dicerent. Sic in editione Florentina An. 1510. 8. Justinus hi libri subjiciuntur ex Phil. Beroaldi recensione, hoc titulo: *Flori Epitomata quatuor quam cultissima in X. T. Livii Decades*. Sed à Livio non semel in hoc opere dissentire Florum notavit Lipsius in *Ecthis* lib. II. cap. 5. Multus autem Florus est in laude rerum à Romanis gestarum, ut non tam narrare bella, quam perpetuum victoriarum prænam; florida, sed interdum ad Poeticam (b) accedenti dictione decantare videatur *brevis hic & comtus Historicus*, ut vocatur à Julio Cæso p. 118. edit. Grævii. * Florus sub Trajano scripsisse colligitur ex verbis præemii lib. I. *nisi quod sub Trajano principis movet lacertos, & præter spem omnium senectus Imperii, quasi reddita juvenute revirescit*. Qui sub Adriano matuit, cum Nazariano Codice legunt *movit lacertos*. His assentire, si deinde diceret *reviruit*, (non *revirescit*) nec Hadriani omitteret mentionem. Quod vero ait ab Augusto, haud multo minus fuisse cum scriberet, annos CC. legendum Cl. Neque his est adversum, quod postea etiam alia scripsit Florus Hadriani ætate, unde à Charisio lib. I. pag. 38. citantur *Annæi Flori ad D. Adrianum*, verba: *Pœmatis delectator*, & pag. 113: *quasi de Arabe aut Sarmata manabias*. Et Spartianus in *Adriani vita* cap. 16. refert eum Floro poetæ scribenti ad se, *Ego nolo Cæsar esse &c.* rescripsisse: *Ego nolo Florus esse &c.* Huic enim Floro etiam tribuunt viri eruditi quæ inter vetera poemata vulgavit Petrus Pithæus, de qualitate vitæ; & pervigilium Veneris, & tertium quod incipit: *venerunt aliquando rose*. Hermannus Zæstius, Monachus Cisterciensis, qui sæculo XV. scripsit, de Ecclesiastica potestate c. 6. secutus Lactantium VII. 15. *Non inscite Seneca Romane urbis tempora distribuit per ætates*; Hoc à Floro factum, fieri etiam potuit à Seneca. Vel Annæum Senecam pro Annæo Floro Lactantius & inde Zæstius laudavit. Quintilianus lib. X. cap. 3. memorat Julium Florum patrum Julii Secundi

(a) Stephanus Pighius ad Valerii Max. IV. 2. hæc supplenda esse monet in Flori 2-7. 8. *Aderant Rhodii nauticus populus. Nam Rhodos spinatissima insulari metropolis cum pane omnibus Cycladibus arma portans Romanam jam dudum se foederatam populo illi conjunxerat, & navali bello solatia condonabat*. Multa ex Floro repetit Jornandes de origine Mundi & actibus Romanorum.

(b) Dictionem audacioram & frigidam argutias, erroresque nonnullos in Floro reprehendit Grævius in præf. Apologiam pro Floro adversus Grævium scripsit Laur. Begerus in Prolegomenis ad suam edit. Utramque lectu dignam commentationem recudi curavi in Præfationibus & Epistolis Grævii à me collectis & editis Hamburgi 1707. 8.

cundi miræ facundiæ viri, & ipsum in eloquentia Galliarum principem. Ab hoc sanguinem ducere Florum nostrum scribit notis ad Quintilianum Turnebus. *Hinc credo*, inquit Burmannus pag. 933. *hausit Erycius Puteanus lib. 1. Hist. Insubrica opinionem suam, Florum fuisse filium hujus Flori, nobilissimi Oratoris, & de quo Seneca controversia 25. Sed ille L. Annæus Florus cum vocetur, ex Annæa gente & Hispanus fuisse videtur, (a) unde & in MSS. quibusdam Senecæ quoque nomen habet. Vide Vossium 1. de Hist. Latin. cap. 30. & ex eadem forte gente Sex. Annæus Florus fuit in lapide apud Fabretum pag. 615. De Julio Secundo vidimus ad cap. 1. hujus libri. M. Julius Florus occurrit apud Gruterum DCCXCII. 3. an vero hic descendat ex Julio Floro, ad quem est Horatii Epistola tertia libri primi, nescio, neque etiam an idem sit qui Tacito lib. III. annual. 40. inter nobilissimos Trevirenses memoretur. Julii Flori etiam prologum de historiis sive de ætatibus seculi exhibet Philippus Labbeus in Bibl. nov. MStor. Tom. 2. pag. 190. sed qui, si verus est titulus, inferiorum longe est temporum, ut silus sordidior ostendit, scriptor. At in prologo isto Julius ipse Florus citatur, ait enim; *Hunc Julius Florus auctor sive collector vocavit flores historiæ, idcirco quia eandem ordinavit à Nino primo Rege Assyriorum, & ab Abraham usque ad Nativitatem Christi. Sed quia abhinc usque ad nostrum tempus collectus est, Chronicum omnium temporum vocamus &c.* Multa è Floro Jornandes, multa etiam Freculfus in Chronico, Vincentius Bellor. & alii juniores. Ex Freculfo loca quædam Flori restitui posse Clariss. Schætzgenius annotavit. Cæterum in castigandis antiquis scriptoribus ex sequiorum, verba eorum jam decurtantium, jam interpolantium testimoniis cautius agendum esse docet Rupertus ad Florum pag. 108. ubi de Jornande. Florum, perpetuum Horatii imitorem observat Rosellus Baumont in Massoni Hist. Critica Rei literar. Tom. 14. p. 222. Columnam rostratam (b) non illam ipsam veterem Duillianam, sed ejus loco aliam diu post illa tempora restitutam & A. C. 1560. Romæ in foro inter arcum Septimii & Capitolii radicem effossam (c) hodie adhuc superesse Viri docti non sine verisimilitudine suspicantur. Vide Sirmondi Opera Tom. IV. pag. 587. 598. Eam exhibet etiam Laur. Begerus, ad Flori II. 2. Petrus Ciacconius Toletanus supplevit & illustravit Rom. 1608. 8. Prodiit etiam suppleta & commentario illustrata à Gangesio Gozzeo, Rom. 1635. 4. Italicè,*

III. Edi-

(a) Confer Nic. Antonium lib. 1. in Bibl. vet. Hispanæ c. 16.

(b) Meminerit Plinius XXXIV. 5. Quinellianus l. 7. pag. 87. Silius VI. 663. Sextus Rufus in descriptione Romæ, regione VIII. & Servius ad 3. Georg. qui videtur indicat duas fuisse.

(c) Vide Steph. Vinandum Pighium T. 2. fastorum Rom. ad A. U. C. 493. p. 24.

III. Editionibus à viro Cl. Martino Hanckio annotatis, in quibus præstat quæ *Jo. Freinsbemio* accurante cum notis, Chronologia & indice prodit Argentorati 1636. 1655. 8. adde principem Parisiensem in 4. sine anni & loci nota (excusam Parisiis in Sorbonæ domo, circa A. 1470. ut ex Chevillero notat Maittaire pag. 87. *annal. typograph.*) & Lipsiensem in fol. sine anni notatione; in aliis exemplis Annus 1512. (a) in aliis 1516. (b) additur. Prodit etiam Mediolani 1510. fol. ex *Philippi Beroaldi*, ut ajunt, castigatione, cujus Epistola ad Petrum Mariam Rubæum Floro præmittitur. Non indiligens editio appellatur Freinshemio in limine notarum ad Florum. *Job. Cuspinianus*, qui Florum à se recensitum edidit Viennæ apud Joannem Winter, 1511. 4. in Epistola ad Joachimum Vadianum, & Joannem Marium ait typographos falso jactasse, quod *Beroaldus* emendando Floro manus medicas admovisset; & nihil minus illas sæpe esse quam medicas, notavit Rupertus notis ad Flori I. II. 9. p. 182. Confer Nic. Antonii *Bibl. Hispanam Veterem* lib. 1. cap. 17. p. 81. Justinus & Florus, Venetiis 1512. fol. (c). Florus apud Aldum A. 1521. cum Polybio è versione Perotti. * Cum notis *Joannis Ricutii Vellini*, qui à patria *Camertis* nomine notior est, Colon. 1537. apud Gymnicum, & 1540. 8. 1557. 8. Paris. 1541. apud Christianum Vvechelum, una cum Sexti Rufi breviario: & 1560. 12. per Hieron. Marneperum: & Venetiis 1549. forma minore: Moguntiz 1551. 8. Basilez 1557. 8. Florus Paris. 1545. 4. L. Annæi Flori, vel potius (ut editori visum) Senecæ rerum Romanarum ex T. Livio epitome in quatuor libros distincta, cum *Elie Vineti* pluribus MSS. Codicibus usi notis, Pictavis 1563. 4. Altera Vineti editio vidit lucem Paris. 1576. 4. Cum notis *Joannis Stadii*, Brabanti, Antwerp. 1567. 1584. 1593. Colon. 1579. 1583. 1600. 8. 1626. 12. & Urfellis 1619. 8. Ex recensione *Frid. Sylburgii*, cum Var. Lect. in tomo primo historiz Rom. scriptorum minorum, Francof. apud Vvechel. 1588. fol.

Commelinianam editionem Heidelberg. Anno 1597. 8. prioribus correctiorem laudat *Claudius Salmasius*, cujus notæ & *Jani Gruteri* additæ in altera Commeliniana Anni 1609. 8. Idem *Salmasius* Epistola ad Berneggerum: *Notæ illæ, quas pene puer in Germania olim vestra extraxi in lucem, nihil nisi puerile sapiunt, & infinitis præterea mendis scatent typographicis. Eas recognoscere & multis locis facere meliores, diu est in animo - - - Optimum & verustissimum (800. amplius annorum) fuit exemplar Palatinæ olim*

R r 2

Biblio-

(a) *Bibl. Menarsiana* p. 67.

(b) *Bibl. Perizoniana*.

(c) *Bibl. Menarsiana* p. 70.

Bibliotheca Nazarianum, quo usus sum in Floro recensendo, & ejus opera innumeras ex eo auctore mendas sustulisse memini. Lugdunensis Editio A. 1606. 8. in qua libri quatuor cum notis *Elie Vineti*, (quæ prodierant Pissav. 1563. 4.) *Joannis Camertiis* (Basil. 1529. 8. & 1532. fol. Paris. 1539. 4.) *Insti Lipsii & Iani Gruteri*, (Heldelb. 1597. 8.) Epitome Livii autem cum notis *Caroli Sigonii & Martini Delrii*. * Cum aliis Romanæ historiæ scriptoribus minoribus ex Jani Gruteri recensione Hanov. 1611. fol. ut alias similes aliorum jam collectiones præteream, quas lib. IV. cap. 4. recensui, in quibus Florus similiter occurrit. Cum notis *Ioh. Isaacii Pentani* prodiit Amst. 1627. forma minore, & 1635. 1654. Florus à *Io. Freinshemio* notis & indice insigniter illustratus primum vidit lucem Argentorat. 1632. 8. Cum notis *M. Zuerii Bzornii* ad quædam loca Lugd. Bat. 1632. 12. Cum *Jacobi Zevectii* observationibus maxime politicis Hardervici 1633. 12. Amst. 1638. 12. Halæ Sax. 1665. 12. Observationibus *Christoph. Adami Ruperi* politicis, moralibus, historicis & philologicis, Norimbergæ 1659. 8. vulgatis subjunctæ sunt Anonymi non contemnendæ in eundem scriptorem observationes politicæ. Cum notis *Rugeri Hermanide* Neomagi 1662. 8.

Cum notis variorum, integrisque *Salmasii* notis & locupletissimo *Freinshemii* indice, addito etiam *Ampelio* prodiit eorum Florus Amst. 1660. 8. cura *S. M. D. C. sive Cornelii Schrevelii* Et ex *Nic. Blancardi* recognitione Lugd. Bat. 1648. 8. Franec. 1690. 8. De Græviana cum Variorum notis vide *Acta Erud. A.* 1692. pag. 538. Florus apud Dan. Elzevirium 1664. 12. nitide excusus, subjectumque habens libellum *Variarum lectionum* ex notis *Gruteri*, *Salmasii*, *Vineti*, aliisque nonnullis editionibus; & Amstel. 1672. 8. cum notis *Variorum*. Cum iisdem prodiit etiam *Hamburgi* sine anni nota apud *Henricum Volckrum* 12. Cum *Joannis Minelli* notis, Roterodam. 1664. 1670. 1680. 12. Cum indice *Freinshemii* contracto, Aboæ 1675. 12. curante *Jo. Gezelio*.

Schola belli & Pacis Floriana sive observationes in Floram auctore *Arnoldo Maur. Holtermanno*. Marpurg. 1673. 8.

His adde editionem *Flori Ultrajectinam* variis numerorum, veterumque monumentorum (a) iconibus, & observationibus *Io. Georg. Grævii* illustratam A. 1680. 8. Parisinam, quam in usum Del-

(a) In his facile eminet omnium monumentorum latinæ linguæ propemodum antiquissimum, columnæ rostratæ imago in æs incisa ad lib. 2. cap. 2. cum *Petri Ciacconii* supplementis. Hanc columnam *Populus Rom.* consecravit memoriæ *C. Duillii*, qui victoriam navalem primus à Pœnis restitavit.

Delphini concinnavit *Anna Tanaquilli Fabri* filia 1674. 4. & Angli recuderunt 1692. in 8. ac Veneti 1714. 4. Denique *Westenianam* cum integris *Claud. Salmassii* (a) & *Grævii* longe auctioribus, *Freinshemianis* plerisque, & selectis *Jo. Camertis*, *Jo. Stadii* (Antwerp. 1564. 8.) *Elizæ Vineti*, *Jani Gruteri*, *Jo. Isaaci Pontani* (Amst. 1672. 12.) *Christoph. Adami Ruperti* (Norimb. 1659. 8.) atque aliorum annotationibus, iconismis ex *Ultrajectina* editione petitis, & *Freinshemiano* indice Amst. 1692. 8. & 1702. 8. apud *Georgium Galletum*. Denique *Laurentius Begerus* luculentissimam *Flori* editionem serenissimo Principi regni *Prussici* heredi consecratam adornavit notis Criticis atque Historicis, & pulcherrimo numerorum ac veterum monumentorum apparatu instructam. Sed duo tantum libri priores editi sunt *Berolini* 1704. fol. reliquos antequam perficeret, fatis concessit elegantioris ille antiquitatis peritissimus interpret & ruspator curiosissimus Anno 1705. 20. Febr.

Florus cum notis *Christiani JuncKeri* ad modum *Minelli* *Lips.* 1704. 12. *Florus* & *Ampelius*, edente *Michaele Maittaire* *Lond.* 1715. 12. typis nitidis (b). Cum notis Germanicis in tironum usus *Halæ Magdeburgicæ* 1720. 12. *Laur. Begerus*, in præfatione luculentæ suæ editionis *Florum* tuetur adversus censuram *Clariss. Grævii*, quo nomine acerbius paullo perstringitur à *Viro docto* notis ad *Petronium* p. 119. 451. *Grævii* censuram una cum *Begeri* pro *Floro* *Apologia* recudi curavi inter præfationes & *Epistolas Grævianas* *Hamb.* 1707. 1713. 8. *Io. Henrici Bæcleri* commentarius in *librum Flori* quartum inter ejus dissertationes *Academicas* occurrit p. 504. seq. Eiusdem scriptoris nonnulla in fortuitis suis emendavit vir *Cl. Jacobus Tollius*, quibus se ait elegantiori editioni præcludere. Sed is cum magna literarum jactura fati invidiam secum trahens nuper abiit illuc, unde negant redire quenquam. Itaque non *Florum* tantummodo sed *Artemidorum* quoque & tot alia *χρησάτα* incassum ab eo expectavimus.

Gallicæ post *L. Constantem* libros quatuor *Flori* vertit *Nic. Coffetellus* *Ord. Prædicatorum*, *Regi Galliæ* à *Consiliis* & *Episcopus Massiliensis*, cujus *Historiæ Romanæ Gallicæ* scriptæ ac *Parisiis* 1647. 1663. fol. editæ præmittitur. Post *Coffetellum* *Mottanus Vayerus* *Mottani* celebris *Sceptici* filius *An.* 1656. 1670. cu-

R r 3 jus

(a) *Salmassius* vix quatuordecim annos natus *Florum* illustravit ediditque Anno 1608. Et ipse de se ita ad *Jungermannum*: *Florus meus non ultra diem septimum ex quo illi manum admovere cepimus nos tenuit, & fuisset sano pudendum si diutius nos tenuisset, cum stultum esse laborem ineptiarum notissimo versiculo feratur. Auctiores postea Salmassii notæ prodire, ut in edit. Lugd. Batav. 1655. 8.*

(b) *Bibl. ancienne & moderne de Mr. le Clerc, Tome V, p. 144.*

ius vide sis Hexaameron rusticum pag. 31. &c. Et novam versionem parari à Prevostio, notavit Diarium Londinense, History of the vorks of the learned A. 1703. p. 222. Exstat & Merici Casauboni *Anglica* versio cum notis, Lond. 1659. 8. *Danica* Magni Wingaardi, Hafniæ 1708. & nescio cujus *Italica* 1546. 8. & alia interprete Santo Conto della Rocca Contrada, Rom. 1639. 12. Venet. 1676. 12. & per Michaelem Angelum Barbonum 1673. 12. tum *Germanica* Hieron. Bruckneri, Gothæ 1679. 8.

Ad imitationem nostri scriptoris compendia historiarum variarum nationum sub Flori nomine prodierunt, ut Petri Berthault Florus Francicus Paris. 1630. Lamberti Sylvii Florus Anglicus Lugd. Batav. 1652. 12; Joachimi Pastorii Florus Polonicus, Lugd. Bat. 1641. 12. Amstel. 1664. 12. Gedani 1679. Jo. Nadani Florus Hungaricus Amst. 1663. &c. Etiam Historiam suam Danicam Flori Danici titulo proscripsit Vitus Beringius, Othinæ 1698. 1709. fol. * Flori nomine inscripserunt libros suos Petrus à Streithagen Florum Christianum sive Hist. Ecclesiasticæ libros IV. Colon. 1640. 8. Augustinus Ribothus Florum Christianum (a) Paris. 1666. 1677. 8. Hieronymus Pexenfelder S. J. Florum Biblicum, 1680. fol. Antonius Boleranus Florum sanctum ab Orbe condito usque ad CHRISTI tempora Paris. 1668. 1674. 12. Everhardus Wassenbergius Florum Germanicum Dantisci 1642. 12. (b) Deutscher Florus von den drenstrig jahrigen Arieg Francof. 1647. 12. Erycius Puteanus Historiarum Barbaricarum libros VI. compendio ad exemplum Flori conscriptos Antwerp. 1634. forma minore.

IV. Wetsteniana editio, aliarumque non paucarum exhibent præterea sub Flori nomine *Breviarium T. Livii sive Argumenta Librorum Historiarum Livianæ CXLII.* itaque non eorum modo quos habemus, sed deperditorum quoque, solis exceptis CXXXI. & CXXXII. uti supra in Livio diximus. Hæc argumenta, quæ in universis fere Livii editionibus occurrunt, utrum Flori sint, nec ne, minus exploratum est: à quibusdam ipsi Livio tribuuntur teste Hankio p. 301. lib. I. de Rom. Rer. scriptoribus. Ita certe video sentire Dionysium Gothofredum. Alii ut Bonifacius XV. 5. Hist. ludicrarum duos diversos Floros comminiscuntur.

V. Claud. Salmasius Floro insuper subjecit L. AMPELII, Scriptoris Sidonio (c) memorati, cæteroqui incertæ ætatis, libellum

memo-

(a) Confer Tho. Ittigii præf. ad Historiam Eccles. sæculi primi.

(b) Vide Clariss. Jo. Hubneri nostri Bibl. Historicam Hamb. Centuria 2.

(c) Vide Sirmondum ad Sidonium p. 236. Etiam inter excerpta ex Himerii Sophistæ declamationibus occurrit ap. Photium Cod. 243. ἐκ τῆς εἰς Ἀμπέλιον προσηγορίας.

Confer de hoc Ampelio Procos. Ammianum Marcellinum lib. XXVIII. c. 4. & ibi Valer.

L. Am-

memorialem è Francisci Jureti codice à se recensitum, cui elegantissimi varietate narrationes totius orbis celebriores breviter completitur, & ab eo tempore plurimis Flori editionibus adjunctus sapientius prodiit. Salmasii in hunc librum promissæ annotationes cum plenioribus ejus in Florum commentariis lucem minime adspexere. Locos aliquot emendavit illustravitque Thomas Munckerus notis ad Mythographos Latinos. Comperi etiam Ampelii librum cum Flori tetrabiblo & breviario Rufi Festi in Hetruscam linguam conversum prodiisse Romæ 1672. 12. * L. AMPELIUS Trajano Imp. cujus meminit junior est, scripsitque libellum suum memorialem ad Macrinum quendam. Alius ut videtur Ampelius, cujus apud Symmachum II. 33. & V. 54. 66. (al. 52. 64.) Epist. mentio: Alius ad quem Joannis II. Papæ (qui ab A. C. 532. Dec. 19. sedit) Epistola: *Illustribus ac magnificis Avieno, Senatori, Liberio, Severino, Fideli, Avito, Opilioni, Joanni, Silverio, Clementino & Ampelio*. Alius etiam Ampelius Eremita, cujus vitam habes in Actis Sanctor. XIV. Maji T. 3. p. 364. seq. Ampelius Italice cum Floro & Rufi Festi libro prodiit Sano Conto interprete Romæ 1639. 12.

C A P U T XXIV.

DE C. SVETONIO TRANQUILLO.

Svetonii etas: 1. Vita Caesarum 2. Vita Grammaticorum, Rhetorum, Poetarum 3. Plinii Vita & liber de viris illustribus Svetonio præter rem tributa. 4. Svetonii editiones. 5. Scripta deperdita. 6. Obiter de monumento Ancyrano. 7.

I. **C** SVETONIUS (a) TRANQUILLUS, Grammaticus & Rhetor Romanus, scriptor Vopisci judicio emendatissimus & candidissimus, Plinii (b) Junioris amicus & ab eo adscritus in contubernium, Trajani beneficio eum ætate esset jus trium
R r 4 libe-

I. Ampelius Antiochenus præfectus Urbi, ante annum Urbis MCXXIV. Vide Reines. p. 117. Epist. ad Hofmannum.

(a) Tranquillus dici maluit, eum pater ejus, Svetonius Lenis diceretur. Diversus à C. Svetonio Paulino, de quo Tacitus, quemque cum Tranquilli parente confundit Muretus XV. in Var. lect. & Xichon Polentonus in vita Svetonii nostri ap. Pighium in annalibus Rom. V. 3. p. 600. Fuit & Svetonius Octavianus, à quo vitam Taciti Imp. scriptam refert Vopiscus.

(b) Plinius X. 95. Epist. ad Trajanum. *Svetonium Tranquillum probissimum, honestissimum, eruditissimum virum, & mores ejus secutus & studia jam pridem, Domine, in contubernium adsumsi, quantoque magis diligere cupi, quanto propius inspe xi.*

liberorum consecutus, Magister Epistolarum, sed ab Hadriano remotus ab illa provincia, quod apud Sabinam, uxorem Imperatoris, injussu ejus, ut ait Spartianus, familiarius se egisset. * De Svetonio consules censuram Jo. Antonii Campani, in ejus Epistolis p. 545. seq. edit. Lipsiensis: & observationes Laisnei, scriptas Gallice, (*remarques sur la personne & les écrits de Svetone,*) & insertas nuper Archimbaldi novæ collectioni (a) opusculorum fugitivorum, tomo 1.

II. Ex scriptis ejus extant *vita XII. Imperatorum* pari libertate (b) ab eo descriptæ ac ipsi vixerunt: *C. Julii Caesaris*, quæ initio mutila esse videtur Turnebo, Ursino, Torrentio, Pitisco, & ante hos Lud. Vivi, qui etiam supplementi loco quædam de Julia gente Cæsarisque juvena commentatus est, quæ occurrunt in editione Svetonii Plantiniana cum Torrentii notis 1574. 8. & in Vivis operibus Tomo I. pag. 686. seq. *Octavii Caesaris Augusti*, *Tiberii Neronis Caesaris*, *C. Caesaris Caligulae*, (c) *Tib. Claudii Drusii Caesaris*, *Neronis Claudii Caesaris*, *Sergii Sulpicii Galbae*, *M. Salvii Ottonis*, *A. Vitelli*, *utriusque Vespasiani*, & *T. Flavii Domitiani*. Hæ vitæ in quibusdam codd. & Svidæ testimonio in VIII. (d) libros tribuuntur, quam sententiam in sua edit. sequitur H. Casaubonus: at aliis ac M. Zuerio Boxhornio & Pitisco, qui numerum Svidæ corruptum putat, singulæ vitæ singulos libros abfolvunt, quibus præit Vincentius Bellovacensis in speculo Historiali, qui duodecim Svetonii libros laudat.

III. *Liber de Illustribus Grammaticis. De claris Rbetoribus liber*, sed majorem sui partem mutilus. Ex libro de (e) *Poetis vita Terentii* à Donato excerpta, *vita Horatii* quam Porphyrio ad Horat. lib. 2. Epist. I. diserte tribuit Svetonio, *vita Persii*, *vita Lucani* & *vita Juvenalis*, quam alii malunt referre ad *Probum*, sed ex styli convenientia Svetonio vindicat Salmasius ad Solin. p. 320.

IV. *Pli.*

(a) Nouveau recueil de pieces fugitives d'histoire, de literature &c. par Mr. l'Abbé Archimbaud, Paris 1717. 8. Europe savante 1718. Fevr. p. 260. seq.

(b) Hanc à Tillemontio in Hist. Imperatorum & aliis quibusdam reprehensam recte videtur Bælius in Lexico edit. secundæ: ubi etiam observat Chronologici ordinis secutum Svetonium vitas per rerum capita maximam partem digessisse, & diligentissime annotasse quæ ad vitam, mores, indolem & ingenium cujusque Imperatoris spectare observavit.

(c) Eusebius de vita Constantini Lib. I. cap. 10. ἢ γὰρ ἐκ αἰσχροῦν Νέρωνος μὲν τὴν μνήμην καὶ τῶν τῆς μακρῆς χειρὸν δυσσεβῶν τινῶν καὶ ἀδείων τυράννων ἀσκητῶν ἐν τυχῆσαι συγγραφῶν οἱ δὲ φάσαν ὑποδέσσειν δραματικὴν ἑρμηνείαν κομψῆν κενωτικῶν τε πολυβιβλοῖς ἀνέδειξαν ἰστορίας, ἡμᾶς δὲ σιωπᾶν &c.

(d) Lupus Ferrariensis Epist. 91. Svetonium de vita Cæsarum in duos nec magnos Codices divisum à Marquardo Abbate mitti sibi desiderat.

(e) Confer Rol. Maresii Epistolas p. 473. edit. Lipsiens. 8. & Vossium de imitatione cap. VII. §. 9. Poetis unde cœperit, ex Tranquillo refert Isidorus Hisp. VIII. 7. Originum.

IV. *Plinii Majoris vita* Svetonio indigna est, ut argumento non uno Vossius de Hist. Latin. ostendit, & Scaliger ad Eusebium non dubitat plus quam quatuor Sæculis scriptam esse post Svetonii obitum. Aliam ejusdem Plinii vitam incerto auctore scriptam vulgavit post alios Jo. Harduinus. *Liber de viris illustribus* non magis Svetonii est quam Plinii Junioris, sed Aurelium Victorem auctorem habet, ut jam monui. Similiter falsi sunt qui ex loco Orosii VI. 7. libros Cæsaris de bello Gallico ad Svetonium retulere, de quibus Bælius in Lexico edit. 2. in *Cæsar.* nota 5. * Ex vita Virgillii Svetoniana, multa ad verbum repetit Tiberius Donatus. De Plinio nonnulla ex Tranquilli Svetonii catalogo virorum illustrium affert Vincentius Bellovacensis libro X. speculi hist. cap. 67. Rabanus Maurus de arte Grammatica Tom. 1. Opp. p. 46. *Tranquillus vetustæ scriptor Historiæ sic de poetis Gentilium & de poematibus refert: Cum primum homines exuta feritate rationem vitæ habere cœpissent, seque ac deos suos nosse, cultum modicum ac sermonem necessarium commenti sunt (ita ex Isidori VIII. 7. Orig. lege pro convenientibus) sibi: utriusque magnificentiam ad religionem deorum suorum excogitaverunt. Igitur templa illis, domibus pulchriora, & simulacra corporibus ampliora faciebant. Ita eloquio etiam quasi angustiore bonorandos putaverunt, laudesque eorum & verbis illustrioribus, & jucundioribus numeris extulerunt. Id genus quia formæ quadam efficitur quæ ποίησις dicitur, poema vocitatum est, ejusque fictores poetae.*

V. Svetonii editores & interpretes complures Sabellicus, Beeroaldus, Egnatius, Erasmus, Glareanus, Pulmannus, Fulvius Ursinus, Justus Lipsius, Marcellus Donatus, Janus Gruterus, Jacobus Zevcotius, Matthias Berneggerus, Joannes Henricus Bœclerus, M. Zuerius Boxhornius &c. ab Hankiö in libro utroque de Romanarum rerum scriptoribus, & Tho. Crenio IV. animadvert. enarrantur. (a) Hoc igitur loco fas sit præcipuas editiones, ac illi omittas, laudasse. * Prima fuit Romana, eaque duplex Anni 1470. utraque in fol. una per Conradum Sveyenheim, & Arnoldum Pannartz, cum Epistola Io. Andrea Aleriensis Episcopi ad Paulum II. & altera, cum Io. Antonii Campani Epistola ad Franciscum Piccolomineum Cardinalem Senensem, Romæ in pinea regione via Papæ, apud Udalricum Han. Vide Michaelis Maïttalre annales typographicos p. 70. Ex his altera extat in Bibl. Regis Christianissimi.

Venetis 1471. fol. per Nicolaum Jenson.

Hoc ego Nicoles Gallus cognomine Jenson

Im-

(a) Editiones Svetonii referuntur etiam à Dan. Guil. Mollero in diss. de Svetonio, Altdorf. 1685. 9. 27. & à Pitisco ad calcem editionis lugulentæ Svetonii A. 1714. 4.

Impressi, miræ quis neget artis opus?

At tibi dum legitur docili Svetonius ore,

Artificis nomen fac, rogo, Lector, ames.

Romæ iterum 1472. fol. per Svreinheim & Pannartz. Mediola-
ni 1475. fol. per Philippum de Lavagnia, quam pro prima habet
Cl. Montfauconus in Diarii Ital. p. 230. Cum *Antonii Sabellici* com-
mentariis Venet. 1490. fol. Liber de claris Grammaticis & Rhetori-
bus, Venetiis apud Bernardinum Venetum in 4. sine anni nota,
una cum Apicio de re coquinaria. Svetonii Cæsares cum *Philippi*
Beroaldi Bononiensis & *Sabellici* commentariis Venet. 1496. 1499.
fol. & apud Barthol. de Zanis de Portesio 1500. fol. & 1506. fol. Pa-
ris. 1512. fol. Cum notis *Jo. Baptistæ Egnatii*, A. 1516. 1521. 8. Ve-
netiis apud Aldum, ac deinde alibi sæpius, additis etiam ejusdem
Egnatii de Romanis principibus libris III. Cum annotationibus
Erasmi, itidem A. 1517. ac deinde sæpius variis in locis. Præfatio
Erasmi habetur inter ejus Epistolas XXVIII. 16. edit. Lond.

Svetonius sine notis, Florentiæ 1510. 8. 1515. 8. Argentorat. 1520.
4. Cum Egnatii & Erasmi annotationibus Paris. 1527. 8. apud Si-
monem Colineum, & 1543. 8. apud Rob. Stephanum, quam edi-
tionem ex Codice Memmiano expressam notant eruditi; nec non
Lugd. apud Seb. Gryphium 1534. 8. 1565. 8. minore forma 1551.
1558. Cum obscuriorum locorum explicatione per *F. M. Gallum*,
& Egnatii atque Erasmi notis Coloniz apud Jo. Gymnicum 1539.
8. & cum *Gisberti Longolii* castigationum accessione, apud Gual-
therum Fabricium 1568. 8. Cum Sabellici, & Beroaldi commenta-
riis, notisque Egnatii & Erasmi Lugd. 1548. fol. Cum notis *Hæ-
rici Glareani* A. 1553. Cum Egnatii, Erasmi, & *Theodori Pulmanni*
annotationibus Antwerp. 1574. 8. Cum *Levini Torrentii* eximio
commentario, edito primum Antwerp. 1578. 4. Cum notis Egnat-
tii, Erasmi, Glareani & Pulmanni, tomo secundo Historiæ Rom.
Scriptorum ex recensione *Frid. Sylburgii* Francof. apud Wechel.
1588. foli.

Svetonii vitam post *Tuccium Marianum*, Florentinum diligen-
tius scripsit *Elias Vincius*, ediditque cum Svetonii libellis duobus de
Grammaticis & Rhetoribus, quibus vitam Plinii majoris à Sveno-
nio scriptam, vitamque Horatii qualem Petrus Nannius ediderat
subjunxit Pictavis 1556. 4. Prima editio libellorum de Grammati-
cis, & Rhetoribus est Veneta 1518. 8. apud Aldum, cum Plinii Se-
cundi Epistolis & panegyrico, Victoris viris illustribus, & Julio
Obsequente. Prodierunt etiam cum Victore, & Obsequente Pa-
ris. 1544. 8. & Basileæ.

Svetonius cum Erasmi & Egnatii notis in Cæsares, *Achillis Ste-*

EDITIONES. Lib. II. c. 24. 635

411 atque *Eliae Vincti* Commentario in librum de Grammaticis, & Rhetoribus Lugd. per Antonium Gryphium 1585. forma minore. *Fulvii Ursini* notæ in quædam Svetonii loca, cum fragmentis Historicorum Latinorum ab Antonio Augustino collectis, & ejusdem Ursini notis in Sallustium, Cæsarem, Livium, Vellejum, Tacitum & sex Historiæ Augustæ scriptores Antwerp. 1595. 8.

Cum commentario *J. Casauboni* A. 1595. 4. editio, cui A. 1596. appendicula animadversionum cum notis ad monumentum Ancyræ accessit. Vide Casauboni præfationes Epistolis ejus editionis Almelovenianæ præmissas p. 20. 22. seq. & ex iterata Casauboni recensione cum animadversionum ejus appendicula Genevæ 1615. 12. *Marcelli Donati*, Ponzani Comititis & S. Stephani equitis dilucidationes in Livium, Tacitum, Svetonium, Ammianum Marcellinum, & Historiæ Augustæ scriptores, prodierunt Venet. 1604. 4. & recusæ sunt Grutero curante in tomo sexto lampadis artium, sive thesauri Critici Francof. 1612. 8. Omitto *Nic. Bellermontii* dissertationes in Curtium, Svetonium, Tacitum &c. Basil. 1626. 8.

Svetonius cum Sabellici paraphrasi, Beroaldi commentariis & annotamentorum appendice, Egnatii, Erasmi, Glareani Pulmanni notis, Torrentii & Casauboni commentariis, *Fulvii Ursini* notis, *Theodori Marcilii* emendationibus, notisque *Justi Lipsii* Paris. sumtibus Hadriani Beysi, 1610. fol. *Justi Lipsii* in Vespasianum, Titum & Domitianum Svetonii Offenbaci 1610. 8. Svetonius cum Casauboni & Marcilii notis Paris. 1611. 4. Prodiit etiam cum Casauboni notis anno eodem, Lugduni 4. Ex *Jani Gruteri* recensione cum ejus notis, in tomo I. Historiæ Augustæ scriptorum Hanov. 1611. fol. *Io. Isaaci Pontani*, forma minore, cum indiculo vocum ac locutionum Svetonianarum. Confer A. Matthæi syllogen Epistolarum p. 379. &c. *Jac. Zevencotii* in Cæsarem Svetonii, observata politica Amst. 1630. 12. Marpurg. 1638. 12. *Bartholii Bartholini* loca quædam vitæ Cæsaris explicata, Hafniæ 1665. 4. Ex *Matthiæ Berneggeri* copiosis, quos parabat in Svetonium, commentariis, tantum lucem viderunt diatribæ in vitam Cæsaris Argentor. 1624. seq. 4. Præterea speculum boni Principis, sive vita Titi Vespasiani Illustrata, ibid. 1625. 4. & diatribæ XI. in vitæ Augusti capita primora XXXVI. ibid. 1632. -- 1639. 4. Hunc finem doctissimarum diatribarum acerba litteris fata esse voluerunt, inquit Bœclerus ad Vellejum II. 89. 4. p. 264. Hæc Berneggeriana junctim recusa sunt Argentorat. 1654. 4. aucta & emendata ex chirographo auctoris.

Svetonius cum notis *M. Zuerii Boxbornii* Lugd. Bat. 1632. 1645. 1661. 12. Cum commentario Casauboni & *Io. Henr. Bœcleri* dissertatio-

rationibus politicis & uberrimo indice Argentorat. 1647. 4. In hac editione post Svetonii fragmenta etiam *Polisiani* in Svetonium præfatio p. 332. legitur.

His adde editiones Svetonii *Schildianam* cum notis Varior. & nonnullis Lipsii ac Salmasii observatt. & castigationibus Lugd. Bat. 1647. 8. 1652. 1662. 1667. 8. *Grævianam* cum integris *Levini Torrentii* (Antvv. 1591. 4.) & *Isaaci Casauboni* (Parisi. 1606. 4.) commentariis, *Theodori* item *Marcilii*, *Francisci Guicti*, *Jo. Frid. Gronovii* & *Jo. Georgii Grævii* notis, *Achillis* præterea *Statii* (Antvv. 1574.) & *Eliae Vineti* (Lugd. 1585. 12.) ad libros de Grammaticis & Rhetoribus, locupletissimoque *Matthiæ Berneggeri* indice Trajecti 1672. 4. & Hagæ Comitum 1691. 4. in qua etsi minus emendate repetita editione præter effigies Imperatorum ex numis Guil. Cœtierii Rectoris Daventriensis, & *Guil. Gœsli* conjectanea Hagæ Comitum 1578. 4. seorsim edita, nec pœnitenda Grævii notis separatim adjunctis augmenta accesserunt. Quemadmodum in tertia eaque locupletissima editione Trajecti. 1703. 4. qua vix absoluta fatis concessit vir præstantissimus Grævius, non modo animadversiones suas auxit è Memmianis excerptis & antiquarum membranarum collatione, sed integrum addidit præterea *Caroli Patini* commentarium, qui Svetonii Cæsares è numismatibus antiquis illustravit Basil. 1675. 4. 1707. 4. *Oxonensem* cum notis brevibus sed selectis & ad usum lectorum comparatis A. 1676. & 1690. 8. è theatro Scheldoniano: *Parisensem* in usum Delphini, quam notis & omnium indice vocabulorum adornavit *Augustinus Babelonius* A. 1684. 4. *Pitiscianam* notis selectis ac copiosis variisque iconibus eleganter ac utiliter illustratam à *Samuele Pitisco* Trajecti ad Rhen. 1690. 8. 2. Volum. Amstelodamensem *Waisteanam* 1697. 12. ex recensione Grævii cum ejus notis, ac denique *Leidensem* 1698. 12. à Salmasio recensitam cum codice Memmiano, additis emendationibus *Jacobi Gronovii*.

* In notis ad Svetonii p. 804. *Grævius* suos *Observationum* libros laudat, quos non memini editos esse, uti nec *Abr. Berckelii* dictata in Svetonium, quæ fuere MSta in Bibl. Almeloovenian ap. 177. nec *Iac. Perizonii* in eundem scriptorem prælectiones; nec *Salmasii* notas quas in Svetonium promittit pag. 57. ad Hist. Augustam: Post *Caroli Patini* industriam Svetonium è nummis antiquis uberrime illustrare aggressus fuit *V. C. Jo. Carolus Schottus*, Præfectus Bibliothecæ Sereniss. Regis Borussiae. Vide *Ephemerides Paris.* 1708. mense Octobri pag. 216. *Acta Erud.* 1711. p. 329. Sed laudatissimos ejus conatus mors antevertit; extinctus enim est vir præstan-

stantissimus Berolini 1717. 12. Dec. cum vix annum quadragesimum quintum ætatis attigisset.

Svetonius *Sam. Pitisci* studio illustratus luculenter recusus est (a) Leovardiz 1714. 4. quæ non splendidior modo, sed quoque locupletior est editio. De *Grainvilli* nova editione quam parat rescissis paucis quibusdam castas aures offendentibus, vide Memorias Trévoltinas A. 1706. p. 340.

Gallice Svetonius ex versione Guilelmi Michaelis de Tours Paris. 1520. 1530. 4. Georgii de la Bouthiere, Lugd. 1569. 4. Paris. 1616. Rothom. 1654. & Bernardi Teillii (quem integra quandoque capita suppressisse & sententias Svetonii frequenter corrupisse notant viri docti) Paris. 1661. 4. 1663. 12. 1667. 12. Amst. 1663. & 1670. 12. Nuper etiam Henrionium accepimus Gallicam novam Svetonii versionem parare, iconibus & monumentis veteribus ornatam. Vide Diarium Londinense, History of the works of the learned. A. 1703. pag. 222. *Italice* P. del Rosso Venet. 1539. 8. *Germanice* interprete *Philomuso*, hoc est illustriss. Comite Henr. Detlevo Holkio, Hafniæ 1664. 8. quam versionem in carcere concinnavit, & Regi Daniæ Friderico III. inscripsit. *Hispanice* Jaimo Bartholomæo, Tarracone 1596. Explication de un lugar de Svetonio, y examen de la Deidad que consulto Vespasiano en el Carmelo, per Gaspar de Mendoza. en Sevilla 1678. 4. *Danice* interprete Comite illustriss. Holkio. *Anglice* Lond. 1690. 8. *Belgice* &c.

VI. Multa alia scripserat Svetonius, quæ interciderunt. Ex his fuere: *περὶ τῶν παρ' ἄλλοις παιδιῶν. De ludis sive lusibus Græcorum* lib. I. Svid. in Τράγκυλλος, & Servius in V. Æneid. ubi male excusum *de puerorum lusibus* laudat etiam Tzetzes Chil. VI. hist. 85. & Eustathius ad Iliad. d. Lib. I. *Historie ludicræ* Gell. IX. 7. *De spectaculis & certaminibus Romanorum* *περὶ τῶν παρὰ Ῥωμαίοις θεοραῶν καὶ ἀγώνων* lib. II. Svid. *περὶ τῶν κατὰ Ῥωμαίους ἐπιτηδῶν de anno Romano* lib. I. id. *περὶ τῶν ἐν τοῖς βιβλίοις σαρμίων, de notis quibus Critici in libris utebantur*, liber I. id. *περὶ τῆς Κικέρωνος πολιτείας. Pro Ciceronis Republicæ adversus Didymum Chalcenterum Grammaticum* (qui Ciceroni maledixerat teste Ammiano XXII. ult.) Svid. *περὶ διομήτων κυρίων καὶ ἰδίων ἰδημάτων καὶ ὑποσημάτων καὶ τῶν ἄλλων οἷς τις ἀμφέγγεται. De nominibus propriis, & de genere vestium.* Svid. & Servius in VIII. Æneid. *περὶ δυναρῶν λέξεων ἢ τῶν βλασφημιῶν καὶ πῶθεν ἐλάσθαι. De vocibus mali ominis sive maledictis, & unde quodcumque.* Svid. & Etymolog. in ἀρχολόγος. Περὶ Ῥώμης καὶ πῶν ἐν αὐτῇ νομίμων καὶ ἠδῶν. *De Roma ejusque institutis & moribus libri II.* Svid. In hoc opere fortassis

(a) Acta Eruditor. T. VI. supplementi p. 295. Nevez Bucher Baal parte L. p. 104.

tassis tradiderat etymologiam vocis triumphī, quam è Tranquillo affert Isidorus XVIII. 2. Originum. Στίμμα Παμίδιον ὑπιστήμων, *Stemmata* sive *Genealogiæ illustrium Romanorum*. Svid. *Libri III. de Regibus*, quos carmine in epitomen coegit Paulinus teste Ausonio Epist. XIX. *De institutione officiorum*. Priscian. lib. VI. *Prætorum liber octavus*. id. libro VIII. *De vitiis corporalibus* Serv. in *Æneid. VIII. De rebus variis* id. & Charisius lib. 2. Etiam in Isidori Hisp. libro de natura rerum c. 37. quædam nomina ventorum è Tranquillo referuntur, & c. 38. locus prolixus de signis tempestatum ex *Tranquillo in partis*, sed puto legendum *in variis*. Jo. Grialus legit *in pratis*, ut *Λιμῶνας* sive *prata* inscripserit libros suos de rebus variis Suetonius. Alii *in parergis* vel *Arateis*, quæ lectiones minus placent.

VII. In editione Pitisci, & Græviana, aliisque quibusdam habes etiam *monumentum Ancyranum* de rebus Aug. Imp. Justi Lipsii & Isaaci Casauboni notis illustratum, & varias de 12. Imperatoribus, quorum vitæ à Suetonio describuntur veteres inscriptiones. At de monumento illo Ancyrano plura erit dicendi locus infra libro IV.

C A P U T XXV.

D E A P I C I O.

Apicii libri de re culinaria eorumque editiones. I. Apicii plures 2.

I. **C**ÆLII APICII patria, ut suspicabatur Carolus Avartius (a), Hispani de obsoniis & condimentis, sive *de re culinaria libri X.* inventi sub Nicolao V. Pontifice in Insula Megalona (b) ab Enocho Asculano cum Porphyrius in Horatium Scholiis, ut tradit Leander Albertus Bononiensis in descriptione Italiæ p. 267. & Philippus Bergomas in Chronici continuatione ad A. C. 1454: qui *M. Cæcilium* appellat. In eundem semilacerum & squalore oblitum Apicii codicem centum fere annis interjectis incidit *Albanus Torinus*, ut ipse testatur præfat. ad suam horum librorum editionem, quam ex Megalonensi & Veneta editione

(a) Vide Jo. Rhodium de acia c. 14. p. 155. Cæterum Nic. Antonius in Bibliothecæ veteri Hispana nullam Apicii mentionem fecit.

(b) Platina in vita Nicolai V. p. 325. Glandorpheus in Onomastico p. 105. Bælius in Lexico ubi de Apicio differit. Jac. Cujacius XVI. 5. Obs. & Vossius in Aristarcho pag. 133. edit. novæ A. 1695.

tione (a) A. 1503. 4. apud Joannem de Cereto de Tridino excusa vulgavit Basileæ, dicavitque Georgio Wurtembergæ & Mompelgardi Comiti 1541. 4. additis excerptis ex Jo. Damasceno de variis condituris & Paulo Ægineta de facultatibus alimentorum, cum libris decem Baptistæ Platinæ (b) Cremonensis de tuenda valetudine, natura rerum & popinæ scientia. Recusa hæc eodem anno forma octava Lugduni (c) apud Gryphium. Anno post, Apicii libros castigatos notisque illustratos recudi curavit *Gabriel Humelbergius*, Tiguri 1542. 4. quem Torini editionem pro lubitu mutasse ait Barthius p. 1576. Adversariorum, cum tamen nec Humelbergii editionem tum vidisset, ut lib. 38. cap. 18. diserte innuit: neque Humelbergius, cujus editio eodem, quo Toriniana, tempore sub prælis versata est, Torini Apicium oculis usurpasse videatur. Idem itaque Barthius inspecta tandem Humelbergiana editione pag. 1714. eum multa ex MSS. & ingenio feliciter restituisse haud diffitetur. Vide excellentissimi Viri Martini Listeri præf. ad Apicium. Vide etiam Lambecium lib. 3. de Bibliotheca Vindob. p. 352. Denique Reginæ Annæ Medicus insignis, nuper vero ante breve tempus factus functus *Martinus Listerus* Apicium cum variis lectionibus & notis tum Humelbergii, tum suis vulgavit Lond. 1705. 8. Cum vero illius editionis centum vix & viginti (d) exempla fuissent excusa, egregius Vir *Theodor. Janssonius ab Almelooveen* eundem non modo recudi curavit Amstelodamensibus typis A. 1709. 8. sed etiam excerptas ex Barthii Adversariis, Variisque lectionibus Reinesii, & Antonii von der Linden observationes adspersit, indicemque subjunxit longe locupletio-

(a) Apicius prodicrat sine anni nota in 4. Venetiis apud Bernardinum Venetum cum Svetonio de Grammaticis & Rhetoribus: & Mediolani 1490. 4. per Blasum Lancilotum.

(b) In editione Argentinenfi A. 1517. 4. hoc Platinæ opus separatim excusum inscribitur: *de honesta voluptate & valetudine, vel de obsoniis, & de arte coquinaria* libri X. in præfat. Platina ait se imitatum *Catonem virum optimum, Varronem omnium doctissimum & Columellam ac Calium Apicium*. E græcis hoc argumentum olim tractaverat Pancratius quidam sub Leone & Zenone Imp. clarus teste Svida, ut alios Athenæo laudatos omittam.

(c) Inter MSS. Marquardi Gudii, editio Apicii Lugdunensis extat collata cum antiquo codice, litteris fere iisdem scripto, quibus Pandectæ Florentinæ, hodie obvio in Bibl. Vaticana, inter libros, qui fuerunt Ducis Urbinatum & deinde Romani palatii, extincta familia Ducali, quæ Ducatum istum à Romanis Pontificibus in feudum tenuerat. Easdem varias lectiones ex Gudii apographo in usum meum vel ejus qui nova editione Apicii de rep. litteraria bene promereri voluerit descriptas seruo ab Henrico Volmaro Scherzero, Jo Adami Theologi filio.

(d) Non XXVI. ut legas in *Memoriis Trevoltinis* A. 1705. Octob. p. 1816. Observationes quædam in *Diario Lipsensi*, Never *Bacher* Baal parte 1. p. 60. seq.

pletiolem, & lectiones Codicis antiquissimi Vaticani à me transmissas addidit. Laudatissimus Listerus *Apicium* pro titulo libri habet, *Celium* vero pro nomine auctoris, puta Aureliani, an alterius, ita ut tota inscriptio ex ipsius sententia sit: *Apicius Celii de re coquinaria*. Sane Apicium auctorem non esse (a) vel inde colligas, quod lib. VI. cap. 7. differens de phœniceptero, de avis illius lingua silentium; tamen Plinio X. 48. teste, *phœnicepteri linguam præcipui saporis esse Apicius docuit, nepotum omnium altissimus gurgis*.

Liber primus inscribitur *ἑπιμελής*, secundus *Ἀρτίπτης* sive ut rectius in Humalbergii editione & MS. Vaticano *Σαρκόπτης*, tertius *Κησουργικά*, quartus *πανδέκτηρ*, quintus *ἰσκριος* sive leguminarius, sextus *τροφέτης* in edit. Lugdunensi & Basil. pro quo *Tropetes* in MS. sive potius (ut emendat Humelbergius) *Ἀίρωστίας*, septimus *πολυτελής*, octavus *τετράσως*, nonus *θάλασσα*, & decimus *ἄλειος*:

Libri quarti cap. 1. *Salacattabia Apiciana*, libri quinti cap. 4. *Apiciana concila*, libri septimi cap. 4. *offula Apicianae*, libri octavi cap. 7. & libri sexti cap. 4. *jus frigidum crudum Apicianum* memorantur, quæ obsoniorum cocturarumque genera nomen accepisse videntur vel ab Apicio quodam (b) Nicomedis Regis æquali, quem *περὶ ἀσπία πάντα ἀθρώπων ὑπερηκόντικῆς* narrat Posidonius ap. Athenæum libro IV. Dipnosoph. De quo Svidas in *ἀρία*, & forte in *Μάρκος Ἀπίκιος*. Ab hoc Marco panes saccharo conditi vulgo etiamnum dicuntur *Marci panes*, ut notat Balthasar Bonifacius IX. 5. ludicræ. Vel potius ab alio quodam juniore M. Gabio Apicio, qui sub Augusto & Tiberio fuit *ad omne luxus ingenium mirus & nepotum omnium altissimus gurgis*, ut à Plinio Majore lib. 9. c. 17. lib. 10. cap. 48. appellatur. *Ἀσπίας τίρας* Eunapio & Dione teste *πάντας ἀνδράσιν ἀσπία ὑπερβαλὼν*, qui ejus *παιδικὰ* fuisse narrat Sejanum, in Tiberii deinde aula Ministrum principem. Hujus mentio ap. Senecam Epist. 95. & 120. lib. de vita beata c. 11. & consolat. ad Helviam c. 10. Dionem lib. 57. p. 616. Tacitum IV. Annal. Martialem III. 22. Svidam & alios. Fortassis etiam apud Ælianum II. 42. de animal. nisi ibi pro *ἄλειος* non legendum *Ἀπίκιος* cum Gesnero, sed *Κραβίλλος*. Confer Ælian. IV. 16. Var. Hist. Porro Apicii nomen pro quovis guloso occurrit ap. Ju-

(a) Bibl. Angloise Tom. 1. p. 500. ex Duglassio.

(b) Lib. 7. cap. 14. horum librorum invenio Varronem citari his verbis: *Varronis si quis de bulbis dixit: Aqua decoquant bulbos qui veneris obitum quatuordecim &c.* De betaceis Varronis vide lib. 3. cap. 1. & confer Turnebi Adversar. lib. 11. c. 3. Lib. 8. cap. 7. Porcellum Vitellinum puto dici à Iurcone Vitellio, de quo Lampridius in Helio Galo vita: *panes & Vitellii & Apicii visit*.

ap. Juvenalem Sat. XI. Sidonium lib. 4. Epist. 7. &c. qui & *Apiciam* nos *plausus* dixit lib. IV. Epist. 25. Meminit quoque Tertullianus c. 5. de pallio, & c. 4. Apologetici, cocorum veluti sectam quandam ait dictam esse ab Apicio, ut Grammaticorum ab Aristarcho, Medicorum ab Erasistrato. Apionis Grammatici liber *ἠσπιτῆς Ἀπικίου τροπῆς* sive de ganea Apicii memoratur Athenæo lib. VIII. Ab hoc Apicio *placentas Apicianas* idem Athenæus dictas refert lib. 1. & 14. & *condimentorum Apicianorum* meminit Tertullianus lib. de anima, *coctura Apiciana* Plinius lib. 19. qui etiam lib. 8. c. 51. inventum Apicii fico arida saginandi sues recitat. Alias ejus delicias vide apud Lampridium in Heliogabalo cap. 20. Præter hos duos Apicios tertii (a) quoque gulæ magistri eodem nomine mentio est apud Athenæum libro primo, cujus verba Svidas in voce *ἠσπιτα* exscribit. Ille fuit ætate Trajani Imperatoris; cujus nomen ne apud Svidam corruptum suspicemur (cum Lipsio ad Taciti IV. Annal.) vetat ille quem dixit Athenæus. Ecquis vero ex trium horum numero auctor sit illius de re cibaria sive coquinaria operis, non ita promptum esse explicatu videtur. Nemo sane primo illi tribuet; hic enim non potuit illa condimenta Apiciana, aliorumque Juniorum lurconum obsonia commemorare. Alter vero sub Augusto & Tiberio, ne easdem causas jam adducam M. Gabii non (b) Cælii vel M. Cæcili prænomine utebatur; Reliquus itaque tertius fuerit, cui per me libros illos cum viro Clarissimo Olao Borrichio Cogitatt. de variis Latinæ Linguae ætatibus p. 18. adscribat, qui non suspicetur potius ab argumento quam ab auctore nomen Apicii præfixum gerere, excerptumve ex majore opere vel ex variis scriptoribus contractum fuisse. Confer Barthium lib. 34. Adversar. cap. 18. & Vossium lib. 1. cap. 14. de Analogia, qui conjicit auctorem horum librorum esse *M. Cælium*

Sf
quen-

(a) Sic apud Græcos plures ejusmodi fere luxuriosi comedones, Philoxeni nomine, de quibus Athenæus.

(b) Nisi aliæ causæ obstarent, forte hoc argumentum à nomine petitum exigui momenti esset. Nam faceret Torinus, se laero & squalore obdito in codice vix nomen divinasse. Et Isidorus Hispalensis lib. 20. Originum cap. 1. huic Apicio libros illos tribuere videtur his verbis; *Coquina apparatus Apicius quidam primus composuit, qui in eo absumptis bonis morte voluntaria periit*. Scholiastes quoque Juvenalis ad sat. 2. v. 23. *Apicius auctor præcipiendarum cocturam qui scripsit de jusculis, fuit enim exemplum gula*. Neque Is. Grangæus ad illum Juvenalis locum dubitat eundem M. Apicium auctorem esse decem de re coquinaria librorum quos habemus. Quod vero Volaterranus libro 13. Anthropologiæ & ex eo pro more R. Stephanus in elucidario Poetico ait Svidam testari quod M. Apicius libros de gula conscripserit, vellem locum indicassent. Hæc enim apud Svidam non reperio...

quendam vel *Cæcilium*; hunc autem operi suo nomen *Apicii* indidisse, quia ageret de re culinaria. Sic *Stephanus Stephanus* ad *Saxonem Grammaticum* p. 13. *Pari prorsus modo Cælii libelli de re culinaria Apicii titulum sunt sortiti, cum ad Apicium illum non pauca referantur.* In *Latini Latini Bibliotheca profana*, ubi quædam illius viri docti in *Apicium* observationes leguntur, ad verba editoris ubi in præfat. ait: *se statim olfecisse auctorem esse vetustissimum, hæc nota occurrit: Quam vereor ne tuæ nares obsoletiores fuerint. Quid enim vetustatis redolere possunt verba semibarbara & ab eo florenti seculo prorsus aliena? Ego vero, ut quod sentio paucis expediam, commentum puto esse hominis otiosissimi, qui cum illudere posteris ejusdem naris facile sibi esse persuasisset, merito nomine Apicium credidit venditare posse. Sed passim occurrunt quibus pæne manifesto prodit seipsum auctor ineptus, barbarus & amblius in ea arte ingenii, aut gustus, qui ea inservandum conjungat ad saporis gratiam, quæ usu docente omnes scimus summam palato molestiam nauseamque stomacho creare salere.* * A *Latinio*, qui absurda, & palato ingratiissima fercula in *Apicii* libro, commendari monuit, longe diversum sentit idem *Listerus*, cujus hæc sunt verba: *At propterea tamen hæc antiqua condimenta, quod forte protinus non placeant aliquibus, non abjicienda sunt. Nam ipsos veteres à pipere olim abhorruisse testatur *Plutarchus*, tristisque citrorum succus œgre tulisse, & per multa secula tantum inter vestimenta in arcis suis, odoris gratia, reposuisse, omnium fructuum tamen utilissimum ac saluberrimum; nec minus à sale abstinerebant terra *India* occidentalis homines; quis crederet lupali flores in quotidianum potum admitti potuisse, iisque tantam hordei dulcedinem, æconomie solum gratia nos summa amaritudine libenter infici voluisse? Fructus plerique *Americani* odoratissimi sunt, ideoque nostris *Europæis* primo certe adventu valde ingrati, contra *Americanis* nostri, quod isto vehementer odore fere careant, fatui videntur. Et hujusmodi sexcenta sunt, si omnia persequi luberet, quæ præter gustum, in victum tamen vulgo recepta sunt: profecto vel alienissima palato condimenta sola consuetudo tandem domat adoptatque, itaque *Latinus Latinus* inconsiderate admodum atque inepte nostrum *Apicium* perstringit propter vescio quæ condimenta, sibi si *Dii* placeat nauseam motura. Hæc ille.*

Observandum interim, in *Palladii* libris de re rustica occurrere nonnulla, quæ similiter leguntur etiam apud *Apicium*. Antiquissima *Viri Illustris Vinidani* excerpta ex *Apicio* laudat *Salmasius* ad *Solinum* pag. 253. 358. & 750. edit. *Trajectinæ*. *Vindiciani* nomine observo apud *Voss* lib. 1. de vitis sermonis c. 11. per errorem

A P I C I U S. Lib. II. c. 29. 643
rem (ni fallor). Quartum aliquem Apicium auctorem horum
librorum præter rem suspicatus est H. Calaubonus ad Lamprid-
ium pag. 533.

Nonnulla hujus scriptoris illustravit Caspar Barthius in Adver-
sariis, Jo. Bruyerius Campegius in Dipsosophia, Lud. Nonnius
in IV. libris dieteticæ. &c. * De Græcis *εφαρτυσις* scriptoribus
consulendus Jungermannus ad Pollucis lib. VI. sect. 71. 72. & Ca-
saubonus ad Athenæum XII. 3. De recentioribus Nic. Antonii
Bibl. Hispana in Francisco Martinesio Montino.

E P I S T O L Æ

Q. CURTIO

S U P P O S I T Æ.

Quinti Curtii (α) Epistolarum Liber I.

Q. C. De Auctoritate Data Hannibali, Liber Secundus.

Q. C. Epistolarum Liber Tertius.

Q. C. Oratio Contra Assentatores & Detractatores, Liber quartus.

Q. C. Epistolarum Liber Quintus:

Magnifico & generoso equiti comiti FRANCISCO MARIE RANGONO ac pro Illust. & Excellentissimo Hercule Duce Ferrarie Regii Lepidi Prefecto UGO RUGERIUS Regensis S. P. D.

Consideranti mihi, Magnifice ac generose Comes, qua via quoque modo gratias, si non beneficiis in me magnifice conlatis equales, immortales saltem referre possem, ex pensissimis tenebrarum latibulis, in quibus superiorum negligentia diu delitueram, emersere Quinti Curtii, cum scriptoris tum Historici nobilissimi Epistolæ, ac mihi opportune obviam factæ, id à me rogare vise sunt, ut se ab situ mucido blattarumque morsibus vindicare vellem. Eas ego & tanti scriptoris majestate motus, & quadam misericordia, quia propediem illis alioqui propter & varissimam & occultatissimam earum copiam intercundum erat, lubens à squalore tutandas, ac in mille publicandas exemplaria suscepi, ac tuo magnifico & splendidissimo nomini dedicare constitui, non quo meritorum hoc manuscripto summam exsolvere velim, sed ut me ab ingratitude, ingratitudeve suspicione nonnihil exonerem. Id ergo qualecunque & quantumcunque est, & vultu bilato, & fronte derugata, ut adsotos cetera, lubentissime manibus capias obviis rogo, oroque. Vale & clientulum

(α) Harum Epistolarum mentio fuit supra pag. 576. quas licet manifesto com-
menticias, & nullius pretii, tamen hoc loco subicere visum fuit, ut detraheretur il-
lis quo solo hæcenus se poterant commendare, pretium ineptum raritatis: pauci
certe vilas opinor, & hoc ipsum exemplar ante ducentos & viginti annos Regii Le-
pidi: & excusum ex quo illas descripsi, nuper in auctione publica duodecim
libris marciis Lubecensibus.

Q. CURTII EPIST. 645

taliam tuam, qui te non fecus ac proprios amat oculos, ut soles ama.
Regii Lepidi, Decimo *KL. Augusti MD.*

Quinti Curtii Epistolarum Liber Primus Incipit.

1. CURTIUS Salutem D. plurimam FABIO Consuli.

Fures, ut custodes mihi summo mane retulerunt, tentarunt hac nocte pluries ac pluries postes monarchiæ infringere, & in magno numero, adeo quod custodes timent ab illis vincti occidique. Providendum est repente: augeatis numerum custodum, jubeatis illos capi, & si prope locum capiuntur, ibidem crucientur. Coruncani sunt: de Leoninis (a) verendum est, cum munus illud eis datum sit ab incunabilis furta perpetrare, & contra Remp. quisquam (b) illorum agere. Ut puniantur necesse est, aliter corrente tempore poterunt custodes fallere, quoniam super re hac omnes cogitationes & curas posuerunt.

2. FABIUS Consul S. D. P. CURTIO suo.

Vigilandum est & curandum maxime, ne postes monarchiæ rumpantur; ne thesaurum furati sint fures, ubi postes rumpere tentaverunt, potissime si sunt in tam magno numero, custodes dubitant (c) ab illis vincti occidique: & ubi tibi una cum aliis cura est, augeatis numerum custodum obsecro: sollicitetis illos capi. Nuper mihi unus ex custodibus retulit se vidisse tres Leoninos (d) cum illis, qui non erant a natura ipsorum, & nisi capiuntur & puniantur, omnino erit tibi potissime deus (e) cui cura est monarchiam custodiri, & nobis omnibus infamia & damnatio. Denique si possibile erit, capiuntur, aut consignentur eis confinia, & apud te die noctuque claves serves. Vale.

3. CURTIUS S. D. P. LUCIO suo.

Necessariae sunt mihi pecuniae meae: quae a me tibi traditae sunt, te vellem restituisse mihi. Cogit me necessitas repetere. Argentum omne meae mensae in pignus & foenus dedi. Cognosces me tibi valde molestum esse, sed ubi scis me multum indigere, rogo te ut per famulum tuum Pulvium fidum pecunias reddas, mutuaeque: & si non omnem pecuniam habes, assumam partem, quia simul cum meis possum vivere, donec per aliam viam reddam (f) pecunias inveniam. Vale.

4. LUCIUS S. D. P. QUINTO CURTIO.

Satis superque satis me pudet & tædet pecunias tuas & te mihi

Tom. I.

Sf 3

in oport.

(a) Leoninis. (b) Quisquam. (c) s. ne custodes dubitent. (d) Leoninos. (e) dedecus. (f) ut reddam.

in opportunis meis mutuo datas, restituere vero non potuisse: erubescō, da veniam obsecro, damno tuo satisfaciam. Sed ubi pecuniam non teneo omne argentum puero meo & Fulvio consignavi ut fœnus dent, postea quot pecunias habere poterunt, tibi solvant. Vigilabo ut quam cito tibi reliquum persolvam quantum tibi obligor: Tu qui sapis & nosti, facile judicare potes. Dii mihi faveant ut debita tibi nota (a) persolvam. Vale.

5. POPYRIUS S. D. P. QUINTO CURTIO.

Pridie Kalendas Majas totam urbem circumimus, Theatra quæritavimus. Intravimus Theatrum Divini (b) Antonii, Theatrum Pampini (c), Theatrum Vespasiani & Titi, Theatrum Aurelii, Theatrum Fausti (d) & reliqua. Oraculum Junonis, Oraculum Phœbi, Oraculum Veneris, Oraculum Cereris, Oraculum Bacchi, Oraculum Lucine, Oraculum Apollinis, Oraculum Saturni. Nusquam sacrum Divi Hæmiliæ (e) Thus vero neque sacrificia invenio: audio dici ipsum fuisse cumulatam (f) minusve apud Janiculum aliqui dicunt, aliqui non fuisse crematum. Nil certi de cinere suo. Vale.

6. CURTIUS S. P. D. POPYRIO suo.

Vehementer admiror Theatrum Divi Emylii neque memoria in sculpticiis suis neque crematum fuisse. In tabula Deorum legitur, Cineres sunt apud Janiculum montem. Si certior fieri vis, quærito tabulam Deorum, & tabulam templi Apollinis, & quod quæris invenies. Vale.

7. CURTIUS S. D. P. HANNIBALI.

De victoria novella contra Carthaginenses prout Senatui notificas, Senatus, Consules Populusque Romanus lætantur. Omnibus gaudium summum attulisti: a viris, a mulieribus, a pueris, a matronis publico (g) & in foro fit plausus ingenti læticia: risus cantusque resonant amœna suavitate novis placidisque tintinulis. In tabula præscorum Romanorum tu te leges & posteri tui, In tuo reditu parat tibi Senatus triumphalem curram auroque prætextum, vim bellicam (h) consularem insigniaque Senatus super culmen tui capitis imponet: locum tibi assignari volunt in foro, in quo arcum ad triumphum Hannibalis, simulacraque tua impressa, vel sculpturam tibi similem, ascribi jubeas. Te Senatus saluum esse jubet, vult te in posterum inspicere, aspicique tanquam aliquod exemplar Populi Romani. Vale.

8. HANNIBAL Salutem dicit plurimam QUINTO

CURTIO suo.

Hæc quæ scribis, a Senatu non mereor, ni fortasse fides mea
merca-

(a) nota. (b) Divi. (c) Pompeji. (d) Faustina. (e) Emiliæ. (f) cumulatam. (g) publico. (h) umbellam.

EPISTOLARUM. Lib. I. 647

mereatur. Non in tabula majorum legi mereor, non currum aureum parari, consularem vim bellicam (a), non arcum: non denique tanquam exemplar intueri. Senatui omni populoque Romano me commendo, loco exigui muneris me sibi liberum, Senatui servum fidemque dono do. Vale.

9. PERSICUS S. D. plurimam QUINTO CURTIO.

Orationes Darium (b) lectavi: Neminem nostra ætate doctiorem puto. Jus judicium & causam rei & orationes dicitur. Epistolæ suæ spectatam sententiam, verborum leporem acutamque attentionem in ingenio legentium afferunt, nec puduit Polycarpum fateri se aliquid dicisse ab Archyta Tarentino, ab Atmylio (c), a Livio, a Plinio, ab Aermio (d). Profitetur se in commentariolis suis plane nihil scire: tamen omnes cupiunt ab eo aliquid doceri. Is majorum Romanorum mores secutus est, Theologos, Astrologos, Physicos, Musicos, Augures, vates, sortilegos, magos: quæ levis fuit sibi quæque facultas artium: sphaeram circularum siderum quæ numero sublimis Astrologiæ composuit: Ingenium sibi simile non reperies: tuo videri parem nusquam & necubi gentium invenies. Vale.

10. CURTIUS Salutem dicit P. PERSICO.

Quoniam jucunde & orationes libenter Polycarpi, & Epistolas suas ad Darium lectitaverim, tam ingenter placuerunt, quod quasi me a me ipso alienum trahunt. Non admiror sed stupeo, non munus mihi videtur sibi a natura dari, sed infundi a superis. Profuit non parum, studuisse Archytam, Arindium, (e) Livium, Plinium & Emirium (f): sed ut menti sedet & opinor sequutum fuisse Theologos, Astrologos, Physicos, Augures sortilegos & Magos: sibi meam atque meam (g) profuisse. dignum Dii judicent ingenium suum a nobis commendari. Cupio ab eo aliquid discere & audire: ad eum nunquam eo quin doctior abeam: licet eum commendare, & mihi fas est. Vale ita me ames, sicut abs te diligi & amari cupio.

11. SENATUS Salutem dicit P. QUINTO CURTIO.

Cupimus ad Alexandrum profecturum iri, quoniam tu sibi & Senatui fidus es, nunciosque ei, Senatui admirasse vehementer ubi contra Remp. Romanam castra posuit, arma tulit, & Romanos equites sese ab Alexandro auro redemisse, non timoris causa, sed mutuae priscaque amicitiae, eum ab inceptis bellis desistere moneas. Non tam capitali odio inimicitias queritet, quoniam mos Senatus est, injuriam a nemine velle capi. Videtis fortunæ utram-

Si 4

næ utram-

(a) *umbellam*. (b) *in Darium*. (c) *Emilio*. (d) *Ennio*. (e) *Emilium*. (f) *Ennium*. (g) *me æquamen*.

næ utramque vicem. Si super hac re vigilaverit meditando, si rectum iudicium habet, si finem respicit, poterit sibi honori & utili adesse (a). Rogo te ut omnia quæ tibi à Senatu scripta fuerunt, sibi diligentissime referas. Vale. Ita nos ames, sicut abs te diligi & amari cupimus.

12. QUINTUS CURTIUS Salutem dicit plurimam SENATUI.

Scitote me ivisse ad Alexandrum, rem invidiam (b) explicavi. Videlicet Senatus Romanus admirasse te contra Remp. arma tulisse, castra posuisse & Romanos equites se suo auro à te redemisse: quapropter illum acceptis (c) bellis desistere monetis, quoniam Senatus illatam injuriam pati non vult. Magna circutione usus est præter suam consuetudinem: æternus est in suo sermone: ex hac responsione cernet Senatus iudicium & hujus rei finem, ne aut ex improvise aut dolo Senatum opprimat. Vale.

13. SENATUS S. D. P. HASDRUBALI.

Injusto contra Remp. Senatūque Alexandrum arma cepisse causam non habet: Credit Senatū timeri (d): subiecisse iudicium rectum non putatur, faciet ut libebit. Agat, vigilet, sic sibi referas, caveat ne se pigeat. Ante belli finem fortasse cepisse pigebit. Vale.

14. HASDRUBAL S. D. P. Senatui.

Prout opinor, puto Alexandrum iuste contra Senatū arma cepisse. Causam habet immo iustam. Si illum verbis timeris, esset sibi infamis: Sed factis vult timeri. Raro fallit illum iudicium. Aget obnixè ut libebit, & pugnabit adeo viriliter, quod fortasse hostem commendabit.

15. CURTIUS S. P. D. Ariolis.

Audivi vos pridie pace tranquilla Faustinum cepisse. Contra mores majorum est, neque Alexandro nec sibi prædixisse. Vos vobis injuriam facitis. Et fidem quam plus auro extimare (e) debetis, perdetis apud quamvis gentium. Judicabunt vos sceleresti atque impii, quo fit ut vobis persuasum esse debet horrore quantum ingenio prospicere possim pro honore vestro, Faustinum à vinculis liberetis: restituatis sibi pecuniam, ne dicant vos avaritiæ causa peccasse, si sibi non amplius injuriam facietis. Cum eum semper mihi deditissimum cognoverim, illum cogam ingenium suum ut interponat, adeo quod spero ex hac illius liberatione optima pacis pædera (f) inter vos sequi. Vale.

16. ARIOLI S. D. P. CURTIO.

Non cepimus Faustinum quin prius non fuerit prædictum Hasdrubali

(a) utilitati esse (b) Indignam: (c) inceptis. (d) timere. (e) estimare. (f) pædera.

drubali bellum: & tibi: neque nobis nec alteri in hac te injuriam facimus. Sed ut cognoscas apud nos litteras & suasiones tuas fidem habere, ipsum Faustinum liberum fecimus solum (a) à vinculis, & omnem pecuniam suam restitimus, & litteras suas tibi dedimus. Quod apud nos tibi impetraturo negari (b) certe nihil debemus. Vale.

17. FAUSTINUS S. D. P. CURTIO.

Maxime cupivi advocare aut Valvum (c) aut alium quenquam ex tuis, ut per eum possem tibi causam meam commendare: sed per custodes non licuit. Vorum tu praterea non destitisti quin pro liberatione mea omnia libentissime faceres & diceres. Tu pro me promitte, quandoquidem scis, pro me quodcumque promiseris, me servaturum: Dent me Arioli servandum tibi; ego postea ita faciam ut jubebis. Te patrono & adjutore meo spero me perire non posse. Vale & ut soles me ama.

18. CURTIUS S. D. P. FAUSTINO.

Opus non fuit te mihi causam tuam commendasse: obligor, & debeo, scripsi Ariolis, & ipsi libenter preces meas exaudierunt, & te liberam omnino facient & à vinculis te solvent. Ego pro te promitto, & quodcumque promiseris, me servaturum confide. Cape hoc; & omnem pecuniam restituent. Capiunt abs te veniam, cede obsecro injuriam: quamvis durum sit, da culpis veniam rogo, & omnem dolorem post tergum projice. Vale & me tibi commenda.

19. HASDRUBAL S. D. R. SENATUI.

Omnem Capodostiam in deditioem habui, & Crithinam & Laudonium opidum cepi. Galli fugam arripuere, flumina vadierunt. Castra, manus & milites viriliter contra Gallos & Phasypios exerceo. Decimo septimo Kalendas sextilis juxta flumen Navilii castra posui. Decimo quinto Kalendas apud Theniam, XIII. KL. apud Morum, XII. KL. apud Phrygiam minorem XI. Kalendas apud Forum. Hodie vero Marte duce contra Perficis gentes quæ obsessionem nolunt, arma timent, abhorrent pacem & fœdera à me postulant. Saltem sibi inducias credi petunt habere per triduum. Hæc renui, ut ingenium simul cum viribus eorum intelligam. Uterius nihil novi est, & demum certiore faciam de omnibus quæ de die in diem evenient. Vale.

20. SENATUS S. D. P. HASDRUBALI.

Nunquam dubitavit Senatus de virilitate animi tui. Placuit non parum te Capodostiam Crithinam & Laudonium in deditioem cepisse, & vi (d) oppidum esse, quo magis atque magis com-

(a) solutum. (b) negare. (c) valerium. (d) occupatum.

commendaris. Sed ubi Galli litia flumina vadierunt, age exercitum tuum contra eos, antequam vires sumant. Deinceps omnia castra quae cepisti, vel in deditioe sine fide, quaeve de Phasiphæ sint, vel Salica, jubet Senatus omnino cremari. Da illis vicissitudinem, ut illud idem quod hi fecerunt contra Sabinos, patiantur & ferant. Vale & sis vir magni animi, ut esse soles tempore belli.

21. FAUSTINUS JAMBICUS S. D. P. Hasdrubali.

Ceperunt me Arioli tranquilla pace florente: quotquot vicibus me dira horribilique tortura dederunt, numerum explicare nequeo. Membrorum omnium & ossa omnia quassata sunt in qualibet parte corporis. Nulla vis inest corpori: de die in viculis, de nocte simul cum conspedibus: tales (a) aleis premunt, ungues divellunt, dentes extrahunt, cibum negarunt. Scribae scriptitant contra me dixisse quid nescio, fecisse quid unquam (b) feci, valuisse & minime valeo; abhorreo, timeo viros semineces; me eis supplicem abaudiunt (c) inquirunt te Hasdrubal redimit: obsecro te ab illo loco summi muneris, ne me deseras, ex vinculis vehementissime rogo eroquo. Vale & ut soles me ama, sicut abs te diligi & amari cupio.

22. HASDRUBAL S. D. P. FAUSTINO JAMBICO.

Tibi compatior misericordiam intellexi ascripti; Numeri & innumerum collachrimarunt omnes, nihil aliud statui de te. Aut te liberum aut te solutum habebō aut flammam ponam in opidum, aut exercitum quidam (d) vel te redimam, aut quicquid cupis faciam, vel me simul victum habebunt. Fave tibi vir magni animi, & vir sis ut semper esse soles. Vale & ut soles me ama.

23. POSTUMUS Decemvir S. D. P. QUINTIANO Proconsuli.

Verebar nimis te mei immemorem fuisse, ubi ad me tuas minus ut soles litteras non des. Soles me saepe sapiusque tuis literis visitare, meque tibi non parum commendare. Ego ita te colo & observo prout obligor sed hac si essem akumaus tui. Deinde Germanicum Faustinum meum tuum ejusque causam tibi satis superque satis humiliter commendo. Obsecro te non quantum debeo sed ut quantum possum, ut is cognoscat fidem meam precesque apud te maximi pondus habere. Vale & nos ambos ut soles ama.

24. QUINTIANUS Proconsul S. D. P. POSTUMIO

Decemviro

Nullō equidem pacto me credas Postumii mei immemorem fuisse;

(a) talia. (b) nunquam. (c) abaudiunt. (d) missam.

fuisse: te humiliter usque nati loco semper dilexi. Cum cognoverim te genitori tuo similem esse, a te amari non mereor nisi mutua inter nos dilectione, quod obliteris aliquo minime. Germanicum Faustinum ejusque causam & te nati loco & ipsum vehementer diligo, diligamque ex animo, in ea quæ tibi & sibi quoniam justissimum esse video; & infero loco muneri amicitiae nostræ ex animo prout nato meo tibi subveniam. Demum postulationibus tuis quæ justissimæ sunt, libenter complacebo. Vale & ut soles me ama.

25. VALGARIUS Salutem dicit plurimam EULIBIO.

Huc ad me venit puerulus Genutii, festinanter litteras suas obrulic. Capua obsessa est, turres æquatæ sunt solo. In ponte Vulturani obstacula sumæ, undique insultant bellatores, nullam habeant penitus morationem (a): Sperare insalanter (b) deditionem infra mensem. Sanites (c) parant defensionem coram, nullum possunt subsidium dare, nullum vident auxilium parari. Nisi senatus sibi subveniat, perdet aram omnino. Vale.

26. EULIBIUS S. D. P. VALGARIO.

Mos est nunciorum factis verba addere: semper agent re fides adhibeatur. Capuam obsessam scibi, tamen copiose munitam. Si turres solo æquatæ sunt extra portem, extra flumen & extra civitatem, magis prodest quam obicit. Si superessent, valde nos vexarent, quoniam eminent (d) civitati. Nulla superent, præterea dedicio a nobis: neque Samnitum auxilium speramus: nullum subsidium credimus nisi a Senatu vel nos is cogat deditionem nullam. Indutias minus a nobis sperent obfides dare obnisi rogavimus. Vale quantum cupis.

27. FABIVS S. D. P. PORCIAE.

Lentulum nostrum mortuum scito, heri ante vespéros obiit. Quam cito defuit statifuz. Multum indoleo virum comitem amisisse. Quando sumus extra domum, positum aspexi, nec continere quivi, quin lacrimas effunderem. Nusquam tui amicissimum invenies similem. In utroque eventum paruit necessitatibus meis tuisque. Doluit tamen id mihi. Tandem tu qui superes, quantum potes cura salutem tuam. Vale.

28. PORTIA Salutem dicit P. FABIO. SUO.

Nec expectabam eventum ita infelicem a te mihi scribi, scilicet Lentulum meum obiisse. Litteras mæstas repetere non potui, tot me lacrimæ impediunt? tot emanant oculi: (e) nec mihi quidem adversus (f) evenire potuissent (g). Is mihi paruit

(a) pro munitione, (b) insolenter. (c) Samnites. (d) imminens. (e) oculis. (f) quidquam adversus. (g) Potuissent.

runt in utraque, sors, & ego. sicut. Hoc unum dolori meo sub-
venit, quod omnes mori oportet. Vale.

QUINTI CURTII Epistoliarum liber primus explicit.

QUINTI CURTII, De auctoritate data Hannibali, Liber se-
cundus feliciter incipit.

SENATUS salutem dicit P. HANNIBALI.

Destinavit Senatus ducem suum in Africam proficisci. Se is
tibi omnem auctoritatem a Senatu fuisse concessam, remine-
rante. Te ducem cum auctoritate qua raris conceditur: be-
ne merentes constituit. Senatus tibi duces, tibi in bello con-
sules; Tibi in foro proceres: Tibi milibus Romanos milites:
Tibi equites, legiones, cohortes, manus & centuriones paratos
& obediunt omnes; si tibi uni si necesse est Albanos & Sabinos,
equites & custodes plebis & Senatus mo ex hoc bello eripiendo
non, sed pugnando consequi victoriam possis. paritione tuis pa-
rentis laboribus: nil parcens sumptibus: nil cedens periculis:
nil denique deficere: nil denuo statuit. SENATUS victa Africa,
Te in Carthaginem vult proficisci, requirit in laudibus majorum
Romanorum ascribi vult legibus. Vale.

HANNIBAL Salutem dicit plurimum SENATI.

AFRICAM omnem in dedicationem (a) cepi: pareo & obse-
quitur. Legatis Romanis de auctoritate meo absente, a Senatu
mihi concessa nullam habeo gratiam quam plene sibi satisfacio,
praeter unicam fidem: nihil agam sine auctura deliberatione du-
cum: consulum, militumque, summi cogente necessitate. De-
num diu optavi, ut in Africam proficiscer, contra quos magis
magisque meditor; cogit me & natura et animus debellare;
ex quibus confido, me summam de deorum & laudem conse-
qui posse. Vale.

PAPIRIUS Decemvir Salutem dicit SENATI.

Decimo Calendas, Majas hora prima & vigesima, quadraginta
& centum triremes, naves octo & viginti, rates quatuor & de-
cem huic viciniae in alto, aeque paruerunt bellatorum; pulvere;
ferro; & sagittis copiose munitis. Altera die nuptiam ad pra-
dicendum bellum navale dederunt; nil aliud nos respondisse
scito, nisi quod quassiverimus; unde? qui sunt? quid a nobis?
quid nobis bellum inferre volunt; ab eis spatium postnavium
quousque Senatum certum fecerimus. Et ipsi statim moram ne-
garunt. Deinde descendentes portum; Littora vi ceperunt ar-
cem Quiritum; turres & castra cretaerunt; bellatorum nu-
merus circiter quinque & viginti millia; totidem pugnatore re-

manent

(a) dedicationem.

manent ad custodiam classium ; peditesque littora peditant , & prædas undique rapiunt ; sunt circiter duo & decem millia ; vires nostræ paucæ sunt ad obstandum ; vires non animi deficiunt ; preces infundo , ut quam citò videamus provinciæ & nobis a Senatu aliquod auxilium dari , aliquod præsidium ferri ; & omnes nos salvos velit ; provinciam omnino perditam ad recuperandum provideat ; alioquin omnem provinciam in deditio- nem vi & manu capient . Vale .

4. SENATUS S. D. P. PAPIRIO X. viro Proconsuli .

Ita mos est Gallorum , bellum non prædicere . Primo ingres- sum faciunt inopinatum contra Senatum , deinde bellum prædi- cant . Pugnant dolo , priusquam cum armis ; species est proditi- onis . Te viriliter hortamur & monemus , ut in eadem animi virilitate persistas , in qua esse soles tempore belli . Tot Duces , Tot Milites , Tot equites , Tot pedites ; Totque viros Roma- nos ad te citius quam tu petis dabimus : & tam infinitum nu- merum Classium , & quæ bello sunt necessaria , quoad hostes fugabis ; provinciam perditam recuperabis . Interim unam peni- tus civitatem tibi in tutiori loco provinciæ reserva , in quo salvus esse possis , ut in illo timere de obsessioe non oporteat , & si tibi tibi necesse erit , obsessioibus illorum possis obistere , donec Senatus tibi subveniat . Vigila & a dolo Gallorum cave , aliter decipieris . Vale , & ut soles me ama .

5. SENATUS S. D. P. SARTORIO .

Sumus inter nos magna contentione verbis tantum , de ma- gnitudine regionum & provinciarum citra alpes potissime , quam vellemus duces secundum qualitatem & vires ac facultates dispen- sare huc illuc mittere . Ex te præcipue certiores fieri volumus de Romanæ Provinciæ circuitu ; scis nos scivisse te omnem Pro- vinciam discurrisse . Vale & scribe , & post vim (a) bellum ti- bi insignia consignari decrevimus .

6. SARTORIUS S. P. D. SENATUI .

Quæ ab augusta prætoris per urbem Capuamque porrigit usque ad opidum regium decies centena , & XX. millia passuum colligit . Latitudo vero , ubi per plurimum , novem & quadragin- ta ; ubi minimum , sex triginta & centum ; arctissimum est ad portum , quoniam Hannibal castra ducunt , neque enim excedit quadraginta millia . Umbilicum ut ait Lycurgus in agro Rea- tino habet , in solidum spatium circuitus universi vices quadra- gies novi centena . Vale .

7. ALE-

(a) videtur bellum ;

7. ALETHES Rex Corinthi S. D. P. CURTIO.

Multas laudes nobis milites nostri qui ab urbe venerunt, de clarissimis mulieribus Romanorum retulerunt; commendarunt castimoniam, commendarunt mores, constantiam, innocentiam illarumque ingenium. Vellemus inter Corinthias illarum laudes distere, quarum nomina distinctasque virtutes, facultates, & ingenia, mores, & pudicitiam nobis tuis litteris significare velis. Vale.

8. CURTIUS S. D. P. ALETHI Regi.

Corinthi commendo me tibi quantum deest tibi non ita distinde sicut a me petis singulas virtutes mulierum Romanarum, nec quamque illarum signate nec nomina describam cum esset mihi difficile & longum dinumerare, cum urbs ampla sit. Tamen in aliqua parte. Primum habemus Cajam Gerilam, Tarquinii Prisci consortem, nunquam otiosam, quæ lanificio operam dedit, Lucretiam Sabinam Collatini consortem, quæ decepta & stuprata mortem sibi conscivit. Clodiam virginem cum aliis virginibus datam obsidem Porcennæ, quæ cum equo Tiberim vadiens se & reliquas liberavit. Habemus Vesturiam Coroliani matrem, quæ filium a bello Romanorum eduxit, & in hostium exercitum se transtulit. Legitur de Virginia quæ ab Appio decem viro rapta a Patre Virginio percussa in foro obiit. Claudia fuit Vestalis, Patri triumphanti a tribunitio imperæ mediam in publico se ponendo liberum cum triumpho in Capitolium præbuit ingressum. Virginia Lucii conjux nobilis, tamen a sacris femota quia plebejo nupserat, aliam aram sibi constituit, ubi multas matronas convocavit. Flora Romana meretrix & dives sibi populum hæredem instituit & propter hoc in nimpham adorata est. Romana juvenula mulier matrem in carceribus proprio lacte nutrit, & sic liberavit eam a carcere. Vidi Marciam Varronis, licet continentem Virginem mirabilem, tamen peccatrix fuit, & sui corporis famosa, & contra consuetudinem fœminarum. Fuit deinde Æmia; Terentia Scipionis Africani conjux, stuprum viri tam famosi celavit, ne viro etiam post mortem infamia oriretur; Sempronia Cornelio genere fecit castimoniam. Vidi Semproniam eam tam elegante ingenio, quod ipsa tam Græca quam Latina lingua versus & orationes omni laude dignissimas composuit. Curtia Romana tempore triumvirorum Lucretium virum suum abscondit. Sulpitia tantas sacundo lepore in poematibus laudes acquisivit, quæ adscripta fuit in tabula ærea. Agrippina Marci filia à Tiberio Græco (a) multis injuriis

(a) Cesare.

injuriis lacessita, & ut eis finem imponeret cibum gustare noluit, quousque fame oppressa interiit. Faustina Augusta adeo decora fuit, ut ab amantibus sculperetur, nec uno amasio contenta, sed libidinosa, postea vero sacra fuit inter omnes Romanas. Longum esset omnes mihi distinde narrare, tamen petitioni tuæ in aliquo satisfaciam, multas nunc virgines novitias scriptas legi, quarum nomina narrare non valerem. Vale & me Alethi regi commenda.

9. QUINTUS CURTIUS S. D. P. PAPIRIO Viro consulari.

Placuit mihi procul dubio te nuper Consulem creatum esse; bene meritum esse virtute, & opera tua omnes judicant. Sequere majorum tuorum vitam, mores & posteritatem, qui Reipubl. defensores fuere, tu autem in principio consulatus gravitatem observa, justitiam in omnes, pietatem in tuos, bonitatem in subditos, denique unicuique prout jus postulat fave. Vale.

10. PAPIRIUS S. D. P. CURTIO.

Opportunæ mihi fuerunt monitiones tuæ in primo consulatu, tamen non dico illas fore necessarias, nisi ut me in eadem voluntate confirmarent. Conaborque diu cum laboribus & periculis maximis quod majores mei adepti sunt, non amittere. Repugnant mihi consulatus honor, necessitas reipublicæ, munus hereditatis majorum meorum, & relinquenda hereditas posterum meorum, ut virtute parentur, ut augeantur coram senatu, quando eis peropus erit adfistere. Vale.

11. CURTIUS S. D. P. HASDRUBALI.

Quæris a me soire quo adscripta sit Octavii memoria, quo laudes; quo denique sacramentum, & cineres humati sunt. Ego ut te potuissem certiore facere; per urbem totam quæsi Deorum Tempia, privatorum virorum Oracula, Spectacula Imperatorum Romanorum, Theatra nobilium, moenia in quibus adscribitur memoria majorum, ædificia ædilium, locum thesauri, Monarchiam & quæque Sacra per Senatum, viris consularibus deputata. Ad hodiernum usque diem, nihil certi in Senatu habetur de Octavii Augusti memoria, nihil de cinere, nihil de sacro. Vale.

12. HASDRUBAL S. D. P. CURTIO.

Mihi miranda inscribis. Non dico te a veritate errasse, sed tantum non credenda; ut Divi Octavii memoria nec ubi reperiat; neque sacrum; neque cineres reperiantur. Tamen in chronis (α) trium primorum Imperatorum unus ex tribus primus Augustus legitur; plurimi tenent in disputationibus, primum

(α) *Chronici*;

mum Augustum fuisse Octavium ; postea Julium , & deinde Octavianum , cum in chronis & annalibus numeratum , sculptumque non fuisse in simulacris , satis superque satis , & vehementer admiror ; quantum mihi ejus laudes gratæ fuerunt tenore calami non judicatum (a) est . Vale .

13. LUCIUS S. D. P. CINCINNATO :

Tu mihi notus non es affinitatis gratia . Ego minus tibi non conjunctus minus ego tibi . Sumus ex eadem Patria oriundi , nec credas me puduisse tibi parere , invenies me tibi libentissimum ; & præsertim usque quo consecutus fueris quod voles ; deinde te spero me juvare donec comperiam quod volo . Tu salvus sis ut cupis ; dilige familiaritatem meam sicut & ego tuam , & prout ambobus necesse est . Vale .

14. CINCINNATUS S. D. P. LUCIO .

Non affinitatis gratia neque conjunctionis tibi notus sum , minus tu mihi . Te mihi deditum nolo sed amicissimum & libentissimum cupio : Do me tibi & deditissimum facio , satis placeat si aliquo dono poteris consequi quod voles , libenter juvabo , ut quicquid vis comperias . Non quod vis ab aliis quaerito , sed tibi satis esse debet quod possunt , cave ne errent a via . Vale .

15. PAPIRIUS S. D. P. CURTIO .

Pridie cum omnem provinciam bellæ cepi sine bello , quasi eum nullum spectare voluerunt ; Hi mihi beluæ videntur monstrata quædam non homines . Nam provinciæ nomen res consequens . Obtulerunt mihi commilitones loco magni muneris . Ex beluis hominem unum altitudinis forma ulnarum duarum . Mas non est , femina minus , sed neuter est habuisse sexum . Os est virile . Corpus femineum , discerni non potest ipsum agi nec pati . Tamen unde natura fluat neutrum est . Monstrum suspicatur , quod quidem tuum esse tribuo , neutrum dono do , ut cum eum videris , amicitia nostræ recorderis . Vale & me amare non desine .

16. CURTIUS S. D. P. PAPIRIO Consuli .

Perjucundum fuit mihi neutrum quod a te mihi dono traditum est . Neutrum vero est , caret utro sexu . Multum in eo delectatus est Senatus , & Prætores admodum . Neutrum doceo . Neutrum instruo . Neutrum facio . Neutrum intelligit . Neutrum provinciæ bellæ nomen sequitur , non negant provinciam bellam . Neutrum belua est , plus mihi jocunditatis neutrum affert quam si mihi duos aut tres servos dono dedisses . Vale ; Neutrum diligo .

(a) indicatum .

17. HOSTILIUS S. D. P. QUINTO CURTIO.

Legiones, cohortes, manus quinque & viginti & plebis centuriones ducentos nonaginta, & sex mille equites, octies decies centena millia hominum, omnes secundum numerum divisi, sicut militari rei tibi videtur necessarium, sunt bella, sunt pugnae magnae ordinatae, habes numerum hominum, habes bellatorum numerum distinctum, tibi noxi sunt idonei ad bellum, tibi majores, tibi mediocres, unusquisque secundum quod agit. Scies tui exercitus copiam numerumque distinctum, tu jubens quibus mandes, habebis rei militaris ordinem alias, pedites qui, & quae necessaria sunt bello sub actu rei militaris, aliam per similitudinem exercere potes: haec omnia divisi arbitrato meo, nomina imposui, divisionem feci, & quando opus esset, & Senatui necessaria scientia tui jubeam, ut cito pareant, quibus mandarem ut servarent, quam rogarem ut exaudiat, quos cogam vel quam cito vadant, hoc autem statui ut Senatui & mihi honori & utilitati simul sit. Vale.

18. QUINTUS CURTIUS S. P. D. HOSTILIO.

Quod secundum ordinem militare equestremque accurate legitur ita percompositae ordinas, & acies, quae secundum numerum bene distinctum secundum facultates illorum eleganti voce commendarunt ingenium tuamque militiae normam & regulam, qui equestrem ordinem statulisti, quo sit omnes duces, milites, equites, ordines, illorumque nomina litteris & memoriae praefixerunt, tibi omnes parent, obsequuntur, ad te cupiunt venire, festinant instrui a te viam & productionem, Romanus exercitus cupiunt videre. Vale.

19. (a) NUMA POMPILIUS S. D. P. SARTORIO.

Senatus statuit nunc nuper Romanum exercitum in Syriam dirigere, deinde contra Cimbricos & Persicos nondum ducem fecit, multum capi Silvium, qui Capuam in suis signum tulit, multi Flamini, multi Fabium Maximum volunt. Sed in consilio, ut percipere possum, Sartorium in ducem Romani exercitus bene merentem constituerunt: Tu tibi in dignitate consule, quid quantumque laudis Antonianus fuerit assequutus: qui in vita leve domiani rebellem destruxit, exules pro Reip. cepit, illos in carcere posuit, voluit in ponte pro Reip. salute occidi: ne respublica destrueretur. Post mortem ejus dictus post pons Antonianus. Vidisti Hannibalem, quem altam & insignem laudem contra Carthaginenses consequutum esse: Vidisti Scipionem nostrum virum spectatum, omni laude dignissimum qui Africam subegit: Codrum Jambicum majorem, qui se occidi fecit pro Pop. Salute: Alterum codex versa vice, sed non virtutis ab omni commercio coetuque nobilium expelli; & cum majores nostri,

T t si quem

(a) Corruptissimam hanc Epistolam emendabit si tanti videbitur, cui erit otium:

si quem damnare voluerunt dicebant, ille utilior est Codro. Alios huic similes vituperant ut plumas Sardanapali. Quare te obsecro, summas vires in animo & virilitatem in Cimbris, age ut soles: parabis te quam cito profecturum in Syriam; spero te non minus laudis adipisci quam alios duces Romanos quoniam te semper pacē aliorum in bello prævaluisse cognovi. Vale.

20. SARTORIUS. S. D. P. NUMÆ POMPILIO.

Pergratissimum fuit abs te fieri certior per prius, de intentione Senatus; Nollem aliis ducibus obesse, tamen quantum mihi videbitur libenter agam, libentiusque vellem in Syriam proficisci, Cimbris & Persicos adnotavi, in mentemque præfixi. Exempla clarissimorum illustrium à te mihi data, & vituperationem humilem Codri minoris, segnitiam Sardanapali. Tamen litteris prævaluit & opificio suo; si vellet me omnino profecturum, cupèrem ut faceres certiorè, ut præpararem quæ duci ad bellum necessaria sunt; legerem modum & ordinem Hostilii de re militari, ac de equestri ordine; Denique tibi habeo meritas gratias non, sed quas possum; quasvo debeo. Me tibi obnoxium quoque gentium polliceor esse. Vale & me omni Senatui commenda.

Q. CURTII Epistolarum liber secundus explicit.

QUINTI CURTII liber tertius incipit.

1. HANNIBAL S. P. D. PORCIO.

Scis adversus Senatum perpétrationem tuam quam dignum affici atrocis supplicio & merito capitali. Jura gentium te mori ideo jubent; vera ratio est. Sed amicorum tuorum preces minus gratæ sunt Senatui, animo deprecantur, instant, postulant reverenter ut exaudiantur. Tamen Senatus reddit vitam tuam pro munere. Vult jubetque te ultra Alpes transgredi & ultra Syriam. Citra non redeas per decennium. Hanc legem tibi imponunt, & confines servare. Vale.

2. PORTIUS S. D. P. HANNIBALI.

Scio me nihil contra Senatum perpetrasse. Judicium nullum quaesito contra libitum Senatus. Capitali supplicio puniri non mereor, neque tam dira affici poena. Nil denique ultra voluntatem Senatus volo. Si me non mori jubet, paream. Si me in exilium vult, accedam. Si me in Syriam, ibo. Et citra confines absque gratia & venia me non rediturum, ita denique faciam & obediam. Vale.

3. SENATUS S. D. P. VIRIDIANO Dostiloquo.

Diu est quod Senatui Populoque Romano notus es, noti mores, notum ingenium, nota sententia, nota virtus animi & corporistui, nota virilitas; quo fit tum in litteris, tum in armificum (a), tum in

(a) *sarmisicina*.

in cationibus & sermonibus tum in equis te puerorum pubescen-
tiumque futurum Doctorem cum competenti optimaque merce-
de Senatus ordinavit. Tu illos ita doce ut litteras intelligant, in
armis ut valeant, in sermonibus ut quicquid dicere volunt, ac-
curate dicant, equos & equitare sciant. Tu ita & taliter age,
ut apud Senatum laudem consequi possis.

4. VIRIDIANUS S. D. P. SENATUI.

De officio mihi proviso per Senatum me non bene meritum re-
puto, tum parere sibi decrevi. Causa equidem est, quod adole-
scentuli rudes sunt, qui ignaros & barbaros præceptores habue-
runt: Sed si bonis & eruditis imbueremus, non incognita præco-
gnitis haberemus. Scurram sane pro Oratore habemus, & pro poe-
ta oorum: siquidem aliqui scribunt (a) futilia, quædam inven-
ta sunt quæ si accurate leges, plane deliramenta esse cognosces,
qui à Græcis & Latinis litteris tantum absunt, quantum ab olo-
ribus anseres. Fieri mihi necesse videtur quod nullus ad scriben-
dum accedat, nisi prius undique genti (b) volumine Græcas si-
mul Latinas gustaverunt litteras. Vale.

5. CURTIUS S. D. P. ENNIO Montano.

Opus tuum de regimine Reipublice probatum est apud Senatum,
privatæ & in foro approbati sunt libri & bene distincti, cætus orato-
rum approbaverunt Comœdias, senex interlocutores. Neminem in-
troducisti (c) posuisti loquentem, neque (d) idoneos Fabricium & Pa-
pyrium, qui Consules fuerunt, qui Decemviri, qui Consulares, qui non
senes solum verum & decrepiti sunt. Nulli videbantur aptiores per-
sonæ quæ de regimine Senatus loquerentur quam istis senes. Qua-
mobrem Senatus omnis Populusque Romanus Cætusque Oratorum
sibi parant dignam lauream, cingere tempora benemerita lauro;
statuerunt te bene merentem approbatumque in foro laureari.
Vale & me in tuis interdum ascribe.

6. ENNIUS S. D. P. Q. CURTIO.

Dignum non arbitror opusculum meum de Reip. regimine apud
Senatum, apud Consulares Viros atque apud Oratorum cætum com-
mendari: Si quid autem ponderis & gravitatis vel estimationis habe-
re Fabricio & Papyrio senibus in hoc quoque loquentibus tribuunt,
qui Reip. Consules, qui defensores fuerunt, denique fateor me in di-
gnum esse, meque secundam lauream non mereri. Musarum fontem
anxius diu sæpeque sitiivi, liquorem haussurus. Tibi mi Curti hæc
gratiæ sunt, quas semper ex me meritus es. Vale.

7. MASINISSA S. D. P. FABIO MAXIMO.

Distributa sunt per Senatum, contra voluntatem Titi Coruncani,
qui ferrum & flammam contra Capitolium ferre voluit, & omnia

Tr 2

urbis

(a) subtilia. (b) ingenti. (c) introductum. (d) vis.

manus in Consules, postes Capitolii cremaverunt. Lucinam Miliani filiam violarunt. Germanum unicum occiderunt sopitum. Templum divæ Faustinae æquaverunt. Oracula virginum & nisi cum matura provideatur deliberatione, ut capiantur & puniantur, ut digni sunt, parum esset illis iterum flammam in Capitolium ponere. Quare obsecro te ut Papium moneas Consulatum suum ab istis dolosis fervere, & vigiletur obumbretur dolo. Vale.

16. CURTIUS S. D. P. HASDRUBALI.

Est quidem res nostra non parum plena timoris, cum homicidæ servantur & non puniuntur ut æquum est: & ob non puniri video futurum excessum & irreparabile, eritque Senatus infamiae & damno. Sollicitabo ut capiantur, & quod quaerit Papius conjunctionem rumpere. Non tam enormia facinora tempore Tarquinii & Colonicani majoris perpetrabantur non ita impune. At illos Diis submergant. vere digni sunt ira Jovis. Indignum facinus, postes Capitolii cremasse, Faustinae templum & Virginum Oracula æquasse. Quid restat nisi quod Consulatum destruant & Rempublicam occupent. Ego vehementer indoleo, & ponam vigilationes & curas meas omnes, ut puniantur taliter, ut in futurum ex illis quisque infandus qui malum & prodicionem Reipublicae sumpserit, exemplum capiet & cum timore. Vale.

17. SENATUS S. D. P. SEXTIO X. viro.

Neesse est te & alios viros ad Urbem ante ludos consuetos redire, quoniam tu unicus tributa omnia quae Romanorum subditis debentur, recipies & annotabis. Tibi auctoritas, tibi facultas omnis a nobis ex nunc sit. Stant ludos in agro Olympio ante sacrum Romuli fieri, ibi palaestrae ædificus sunt, ibi pugnae plebis, ibi tributa subditorum recipies: ibi currus prætextos ad memoriam ante portam monarchiae; seledente in alto folio auroque prætexto insignia Senatus, representationes ut solitum est; in agonibus sedilia circumstantia sunt nobilium secundum ordinem majorum nostrorum. Post hos solium tuum portari volumus in campo martio: ibi per tres dies Populus Romae adsit: sicut primò Marti sacrificia, deinde bellum Ducum, pugna Nobilium, captus juvenum & plausus mulierum. Ibi commilitones, equites, milites & viros Romae qui ad exercitum & in militia proficisci volunt, scribifacies, & solium tuum ad memoriam cum insigniis tuis ibidem dixerit ut moris est. Vale.

18. CURTIUS Q. S. D. P. ANTONIANO.

Neque tibi neque Tintilio meo de his, quae pollicitus sum vobis, deficiam. Alterum ex duobus elige, an in Leudonian legationem sumere contra Lirismidianos & Magos, an contra Cimbro Te Romanorum Ducem faciet Senatus. Illud est gr-

viratis plenius, ex Leudonia redisse cum honore, sed vicisse Lirisimidianos & Magos. Erit causa tibi credendi tropheum & vim bellicam (a) consularem fortasse consequeris. Istud datur viribus, legationem damus gravescens. Habes ex his rebus iudicium meum: Quare me quam cito de tua voluntate certior reddere, ne de te apud Senatum consultum mendax sim. Vale.

19. ANTONIANUS S. D. P. CURTIO.

Non equidem verebar te neque Tintilio nec mihi de pollicitatione tua defecisse: nam soles tuos complecti pro amore, & prosequi beneficiis. Ego ipse in me expertus, & quando morem & ingenium meum & vires animi mei, sic egi ut diu novisti, ex duobus alterum acceperam, quod videbis & jubebis. Verum si me iudicium meum non fallit, sum in virilitate animi & corporis eundem contra Lirisimidianos. Cuperem iudicium meum experiri, si pro Senatu viriliter agerem, commendari, si non, non commendari. Denique virtutes cognosci non possunt, nisi experiantur in utroque exercitio. Ego ita faciam quantum jubebis. Vale.

Quinti CURTII Epistolarum liber tertius explicit.
Incipit Liber Quartus.

Oratio contra assentatores & detractores.

Vitiorum virtus comes non est: Serenissime Princeps; Hanc eandem oratiunculam meam in detractores editam, ut suis titulis magis luceat, tibi obsignare volui. Detestabile verbum illud quidem contra animi innocentiam quis nefarius adulatoris causa a quoquam subtraxerit: detrahendoque mordaciter ad innocentis hominis apprehensionem illud idem coram Principe divulgavit. Est horum hominum genus pessimum, quos nebulones apud virtutes diligentes, & detractores vocitamus; quorum conversatio apprime evitanda est. Multi enim sunt qui audacia profipientia utuntur, qui sunt maxime linguaces, qui se scire omnia se jactant, cum nihil seiant. Horum nebulonum maxima surba est. Illos tanquam dicaces & scurras existimo, immo parte eorum mordaces. Appellat sapientes, qui mendaces sunt; & cum cuiquam aliquid flagitiosum narrant; aliquid & utilitatis ibi præponunt & commodi, ut exaudiantur; augentque narrata majori commendatione, ad submergendum quamquam innocentem. Hi quippe assentatores & susurriones; diligentibus virtutes, cupientibus innocentiam, virisque accuratissimis, valde odio

Tt 4

sunt.

(a) supra

sunt. In coetu hominum, cum ad amicum accedunt, amicitiæ causa quadam, quasi eum ignita caritate, sed simulate, tum fides se ipsos narrant; ab illis diu amari ac diligi, quod inter eos una pariter urget vicissitudo; amicos auxilium pollicentur, usque ad capitis periculum adire. Cum vero postea ab illo discesserint, & absentes sunt, nusquam hominem adeo merentem in Asia reperisse, ajunt; nec quoquo ridiculum animal inventi ponit. Ita bene agentes capiunt, horum vita vituperanda est, & mihi exosa, qui vestium & pellice, cum labore ejusdem trahunt; victum vero a mendaciis, & a nugis more nebulonum. Discurrunt domicilia tamquam canuli juris reliquias lambentes. Deinde nebulonum vitam parum laudandam esse censeo, & neque illorum qui eorum aures his mutuo dant, quoniam cum vident se ab illis audiri, inquirunt equidem doctiores sumus, & quorum pectora non solum instantur, verum etiam tumescunt. Audaciam simul sibi pro sapientia sumunt, cum videntur intelligi. Testante Philosopho, ille est aspis insanabilis, cujus morsum minus sanandum verbis veneficis impressum censeo male quam dentibus. Horum quisquis semper mendax, & hi animum ac corda hominum mordent, aspis autem cutem; plura quippe inter cutem, & carnem media sunt, per quæ aspidis venenum non ita acute penetrabile sit, sicut detractorum morsus; qui in medio cordis audientium cicatricem imprimunt. Ita est illorum mos, cum si quem bene agentem laceraverunt, in se metipso jocunde gloriari, ait montanus Ennius. Hos detractores non homines esse dicatis, sed hydrosimanes ac perfidum genus hominum aspidumque. Denique ad me redeo. Faustinum virum ornatum fidumque & mihi deditissimum ab illis accusatum præter jus cum innocentem recommissum duco. Itaque principis aures illis præstandæ non sunt. Cum plane videmus eas ab invidia radi quomodo vestes a tineis; homines sunt satis digni ira Jovis, non homines sunt sed manes. Quilibet acerbissimas dare dignum pœnas censetur; non minori illos & supplicio affici quam quivis scelestorum; clamo, postulo, atque imploro fidem; quæ facinora, impune capitalia fieri video? Quis igitur miretur si quis doctus, si quis fidus, etiam virtutis amator in remissionis genere prostratur; Cum hi nebulones exaudiuntur, qui ad quæstum veluti prophanæ mulieres dediti videntur, postremo mi Faustine tu novus quasi in hac vita ingrederis, si te ad vitæ hujus beatitudinem venire cupis, non tibi quasque injurias ac indignationes sumere, sed pati, ac perpeti rite te beatum ferunt, quoniam virtuti tuæ fortuna conjuncta est. Hoc solum evenit mihi senescenti, de hac vita nihil nisi aliquid extremum, cum illud quod præterierit defluxit, tantum remanet quantum cum virtute & recte factis consequurus sum.

Hors

Horæ cedunt, dies & menses, & anni, nunquam præteritum tempus revertetur. Nec quid sequatur sciri potest: Ergo quia a vobis discedam, cum octuaginta natus sum, non libet mihi deplorare vitam, cum ex hac discedo tanquam ex hospitio, non tanquam ex consortio: mihi autem leve est mori, quod satis diu expectavi. Quid est tam secundum naturam quam mori senibus? Multas mihi cicatrices hi detractores tempore meæ ætatis infixērunt, quas tolerantia & cum virtute sanavi bene recteque agendo; quod cum videbant, idem dolor in eorum capite remansit; Ego nunc sum in meliori conditione quam adolescentes, cum id quod illi sperant, ego senex consecutus sum; vosque diu vultis vivere, ego diu vixi. Hanc meam orationem ad principem direxi, in qua Faustino ornatissimo contra detractores satis complæui. Vale princeps, & magis Faustinum diligi quam nebulones finis tui.

2. Omnes sapientes liberos esse & stultos servos.

Audi de te mi Faustine illud de quo multum indolui; tuas virtutes, laudabilemque constantiam & honestarum rerum ingenium, in facinus infandum convertisse; Te duce latrocinium in foro constitutum fuisse, eadem in foro fecisti; armatus latronibus quasi rempublicam destruxisti, privatorum & honestorum virorum domus incendiisti. Non vides vir dementissime; tibi secundum leges exitium perenne parari, omnes scelerati atque impii te eorum ducem præfidentur; contra mores majorum tuorum, qui honestissimi & defensores reipublicæ fuerunt. Inquit Socrates, insanire omnes stultos; Egit itaque genitor ille tuus, quasi divinus nihil aliud, nisi quod & beatum; florensque in foro videtur, & laudabile; Vidisti lioninos qui illud iter & viam, quantum ipse sequeris ceperint, perpetuos à Republica exules; qui contra Rempublicam gesserunt, qui homicidæ fuerunt. In quo vir scelestus, atque infamis, nostræ progenies omnes vigilaverint; & cogitationes tuæ, te miseræ te ærumnæ premunt, errant omnes qui te beatum atque florentem putant; te tuæ libidines torquent. Tu dies noctesque cruciaris, cui nec satis est quod habes. Te tuæ conscientie stimulant maleficiorum tuorum, metus te exanimat, iudiciorum atque legum metus. Sic stulto & improbo viro, nemini bonum esse potest; versaque vice vir bonus, & sapiens, & fortis miser esse non potest. Obsecro te mi Faustine, ut in viam redeas, vides apud urbem hac ætate. Virum bonum virtutes illum fecisse meliorem, temperatorem, fortem; sapientem sapienterem etiam posse fieri. Qui à multis timetur, multos timet, Faustine, nunquam scelus scelere vincitur. Ex te postremo, nisi aliud vellem, nisi te tuis similem esse, me meis, alios suis & si mihi honori

T t & utili-

tos tunc amicos, cum plures subditos servos habiturum. Vale.

7. CATO UTICENSIS S. D. P. DIVO JULIO.

Herus meus, & lumen totius orbis: non solum vereor, sed timeo de vita Julii: quæ apud immortales Deos mortalis est. Non propter Julium timeo, sed ne urbis lumen, orbis salus & Reipublicæ honor extingatur. Ne ab externis nationibus obumbrerur, vi ac dolo. De injuriis inimicorum illustraberis: Quis obstabit Julio? quæ provincia, quæ nationes, quæ civitates, quæ oppida negabunt Julio parere velle? Tu urbis, & orbis herus, tu justitiam collis: Tu armis, consilio, & auctoritate polles: Dii Julio favent, homines parent. Tibi facta secula sunt: Tibi sidera cæli lucent, & phœbus & phœbe parent: Quis veretur consideris visibus, auctoritate, posse, scire, velle, consilio, ingenio. Julii tui animi sinceritate atque munificentia: quod victoriam, laudem, ac triumphum consequeris, omnem urbem in ditionem capies. Tibi omnes nationes numeri & innumeri parebunt, & obedient, ac unicum colent & adorabunt quem observavi, quem colui, quem colo, quem colam, dignum cui sacrificatio, quousque vivam. Ita felix & perennis vivat herus orbis, ut optat, cupit, & vult. Vale.

8. PARTHICUS Major S. D. P. QUINTIANO Capiteo:

Quæris a me fieri certior de raptu virginum, & de violentia Curii erga Fabrinam. Fulvia Romana mulier est nobilis ex utroque parente, quam & Curius haud obscuro genere procreatus, cooperatus multis flagitiis, atque facinoribus cui non minor vanitas inerat quam audacia, neque ejus scelera occultare curabat, vitavit. Vetus stuprum: Deinde cum Fulvia fuerat causa, puellulam decepit: Et quia inopia minus largiri poterat, se glorians: mania ac montes pollicens, ut acquiesceret, feno interdum, ni sibi mongera foret. Tunc Fulvia Curii insolentia, & timore percussa: ubi profecta fuit ad ætatem, munus augurandi vaticinandi sibi, ex parentum hereditate inerat: & ubi novit pollui, decipi, ac violari, accessit ad Senatum, ut aut eam defenderet, aut ambos capitali poena (ut jus clamat) punirentur: & supplicium ac justitiam fieri, ut esset futuris mulieribus tanquam aliquod exemplar. Statim in se Senatus & Populus omnis, mirabili clamore in tumultum exoitatus, eam liberavit: Curius fogam arripuit, deinde non solum amplius non novit, verum donec vixit, virum videre noluit. Vale.

9. PAPIRIUS Consul S. D. P. FABIO MAXIMO.

Ex totius Senatus matura deliberatione, ubi animi tui moderationem & æquitatem cognovi, & te non solum a Livi smaticis nomen

depor-

deportasse, sed humanitatem & prudentiam intelligo; Et cum de custodia pontum super tiberino agitarem, tu tunc occurrebas dignus illo munere pace aliorum dignior: ordo vero talis in tabula & custodia XI. & numerus custodum ad pontem Milvium custodes X. ad pontem Adrianum custodes VII. Neronianum custodes XIV. ad pontem Antonianum custodes XX. ad pontem Fabricii custodes XV. ad pontem Gratianum custodes VIII. ad pontem Senatorum X. ad pontem marmoreum XII. ad pontem Valentianum V. hi denique armis. Tu autem armis ingenii custodito, ac virtutum exercitationibus; id quidem & maximum erit animi conscientia vivendi tua & multorum beneficiorum recordatio jucundissima sit, quoniam & gloria non solum te sed splendorem patriæ consequuta est. Vale.

10. FABIVS MAX. S. D. P. PAPIRIO Consuli.

Senatui & tibi gratias ingentes ago. Nullam in me puto animi moderationem, sed æquitatem cupio, non cognomen consequutus sum; prudentiam nullam, nullam in me virtutem. Sed opinionem non nullam de me habueras, & fortasse bonam. Ego vicissim de te me autem dignum illius muneris puto, ordinem custodiæ servabo, & custodum numerum. Nihil aliud jucundius, nihilque licentius, nisi quod juste & recte, ac cum virtute & amata patriæ splendore consequutus; gloriam Senatui cum amplificatione regionum tribuens. Vale.

11. MARCVS CURIVS S. D. P. FABRICIO. (a)

Nonnullæ sunt causæ quæ me apprime cogunt ad te scribere; potissime cum Tarentum cepisti; Ita me adolescentem senex dilexisti ut æqualem; semper fuit in te gravitas comes ætati, nec senectutem mores mutaverunt; Ego enim te non solum cepi ad nomen grandem natu, sed tamen avide ætate provectum; Anno primo quo tuo opere consul fueram, adolescens, & miles ad Capuam profectus sum, quartoque anno post ad Tarentum quæstor, deinde ædilis. Triennio post factus sum prætor, tu quidem tunc magistratum gerebas, cum quod ad nomen senex, tamen legis Cicinæ (b) emendator. Tunc Hannibal bella gerebat, & adolescens cum grandis esset cum juveniliter exultantem tua moderatione atque patientia mollebas; Quo denique munere Ennius noster te dignum judicat, quoniam non ponebas rumores ante salutem; Tarentum vero, qua vigilantia, quo consilio cepisti, non minus præstantior in armis quam in toga, optimis denique auspiciis omnia gessisti pro Republicæ salute; Multa etiam præclara in te cognovi, est in tuis manibus laudatio; neque vero in luce modo atque in oculis civium

(a) Fabio; (b) Siciniam

ivium magis, sed intus domique præstantior: qui sermones, quæ præcepta, quæ se ve consilia, quanta rerum notitia, quantaque antiquitatis memoria, quanta juris scientia, multæ denique in te uno litteræ sunt, ejus quidem sermone & doctrina fruor, quasi ut jam id quod evenit divina respondens. Vale, & me tui deditissimum adolescentem, alumnūq; tuum, ut soles instrue, illud enim me quidem profiteri non puduit, sequentem te, doctiorem fuisse.

12. FABRICIUS (*) S. D. P. CURIO.

Nonnullas scribis fuisse causas, quæ te cogunt ad me aliquid scribere: Er quod te adolescentem senex æqualem dilexerim. Nullam puto fuisse causam, quæ te cogat ad me scribere, neque ut mereris erga te aliquid beneficii, & ut debeo tribui: Ego equidem te adolescentem meum æqualem dilexi: quoniam senectutis meæ æquale non ætatis: verum studio, moribus, scientia, doctrina, atque gravitate: Magnam præstantiam futuramque cognovi multis signis præter ætatem atque adolescentiam. Tu Consul & Miles ante tempus: Tu in tempore Quæstor & Ædilis, & tamen ego magistratum gerebam, tunc Prætor factus es: ætatem tuam juvenilem exultantem me molire non oportuit. Sed omnes te uno ore meæ senectutis moribusque æqualem judicabant. Vale & salvus sis quantum cupis.

13. M. ATTILIUS S. D. P. FULVIO.

Multum te tua sapientia fallit, quod ita adversus acutissimos viros & diligentes virtutes, ita ampullosa verba proijcis; ita bene agentes recteque carpis, contra mores majorum tuorum; tu Fabricium accusas: Quod cum consules noverint, teque alternum & instabilem esse, accusaberis & superbiæ causa; Ea propter scribit in te Senatus Epistolam de ætatis tuæ intemperantia; scis litteras suas fuisse magni ponderis. Cæcilium Comicum testem inducit adolecentulos stultos, credulos, obliviosos, quæ libidinum vitia sunt juvenibus; quanta inertia, quanta ignavia, quanta petulantia, quanta diliratio verborum; juvenes quosdam semper excipit, ut M. Curium, qui primum tempus factus est prætor, & alios qui sunt studio debito quive in armis floruerunt; qua igitur audaciæ quave temeritate ausus es Fabricium carpere? qui adeo juste Senatui consuluit, adeo juste Reip. defensor, adeo plebem & clientelas regebat Fabricius; Intentum enim animum tanquam arcum habebat pro honore Reip. qui non modo auctoritatem habebat, sed & quasi imperium in Senatu. Motuebant eum improbi, tanta in eo homine disciplina & mos patrius vigeat, quod omnes liberi verebantur, eum carum omnes habebant. Ita virtus Fabricii eum seque defendit; tu aut nisi cito desistas & desinas maledicere, labo-

(2) Fabius;

laborabis contra te, & confudabis non parum adversus te cum populi exclamatione. Vale.

14. FULVIUS S. D. P. M. ATILIO REGULO.

Nemini sit dubium, quod me ut scribis mea semper fefellit opinio; plane profiteris, me ampullosa verba adversus viros accuratissimos projecisse, bene agentes carpsisse; & præsertim contra Fabriciū, qui me palam & in foro damnavit, fateor dixisse & fecisse, nondum quo ad possem. Estne hominum adeo natura stabilis, quoniam quandoq; aut injuria, aut precibus aut amicorum complacentia non fluctatur? Mutavit namque Fabriciū animi sui temperantiam, æqualitatem veri judicii, dilectionem erga suos, bonitatem in amicos; qua causa me in fontem publice & in foro damnavit; debuit ne si adolescentia meæ ætatis in aliquo errasset, ita me Fabricius carpere? Jam ipse equidem ut accepimus Hannibalem exultantem summa cum moderatione mollebat; solebat ætatis esse defensor, nec me continere possum quin exclamem, cum nulla de causa laceffitus simile & potissime à viro sene, a prætore, a quæstore, a consule. Nec hoc quidem speraram, sed si a via errassem, verbis amicorum corrigi, non cædi, non damnari, ac si contra rempublicam egissem.

15. METELLUS pollice citabante S. D. P. ENNIO.

Ad te litteras dedi, cum nostræ florentis ætatis temeritatem viderelicet, ac senectutis prudentiam annopravi; illa quæ nos regit ducitque, arget me qua minus audeat sic. Illa me quam in senibus floruisse cognovi, cogit ut sileam. Tamen me ipsum complector: primum habui semper sodales; sodalitates habui cum æqualibus; epulabar cum sodalibus non modice; erat tunc quidem fervor ætatis meæ; præponebam voluptatem rationi; Nunc vero senescere incipiunt. Ego autem semper cupivi ad te proficisci; ut aliquod opusculum tuum viderem, de agricultura præsertim, de corrigenda ætate juvenum, quod nostræ ætati multas & maximas utilitates afferet, cum & nos instruit & vivere docet. In libello tuo de liberis educandis miri delectatus sum vehementer, cum scripsisti de natura hominum; mulierumque, de moribus; de cibis sumendis, de evitandis, de eorum proprietate; quomodo corrigi debeant in sumendo cibum; de gestu edendi; quo præceptore erudiri, qua venustate custodiri; quibus virtutibus imbui, quo studio instrui, qua moderatione corrigi, quo timore regi, qua reverentia præservari, eum in infantia, tum in adolescentia, tum etiam in juventute; qua æquitate gubernari, qua denique bonitate & prudentia nutrirī. Non puduit me fateri, hæc legisse. Cæveri meo & ætati profuisse. Vale.

16. ENNIUS S. D. P. METELLO.

Nec verèbar ætate ineunte te mores mutasse, cum legeres de senum prudentia; credo te satis delectari in libello meo de liberis educandis,

candis, & de hominum natura, qua moderatione juvenes regi debeant. Ex hoc opusculo, & de aliis qui gravitatem & moderantiam contineant, si accurate leges, & memoriæ ut soles commendabis, erit tibi utile, honori & dignitati. Vale.

Q. CURTII liber quartus explicit.

Quintus Liber incipit.

1. HANNIBAL S. D. P. M. MARCELLO.

Cupio ac vellem te, si tempus daretur, Numiam (a) profecturum quam cito, deinde Romam: quoniam necesse est me alibi proficisci, meumque exercitum dirigi contra Samnites oportuit: (me absente) facultas datur nemini: Milites unus alteri præponi volunt nobilitatis causa, alius militiae, alius virium corporis, alius ingenii, alius virtutis, alius denique divitiarum causa: quæ se cum hæc communi bono & utili Reip. proponantur, quæ Senatui utilitati sunt non agunt, me illuc igitur proficisci necesse est, ne mihi infamiæ ac dedecori esset, non ante providisse. Vale.

2. MARCUS MARCELLUS S. D. P. HANNIBALI.

Vis me quam cito Numiam * profecturum & Romam deinde, quoniam necesse est tibi alibi proficisci & Romanum exercitum contra Samnites dirigere. Te absente de militum alternatione esse se putare verendum. Ego omnino ut jubes ad te proficiscar, & si jubebis Romam etiam vadam: Verum quid Romæ faciam nescio, mentiri nolo, contra Remp. loqui non audeo, contra justitiam non scribam: Si contra præmates dicam, puniari: proditionis officium est, nunquam id agam. Tu autem nostræ Reip. honori provideas. Teste Comico non istuc est sapere, quod ante pedes nunc præsens est, sed quæ futura sunt providere: Vale.

3. SAMNITES S. D. P. CURIO.

Intentionis nostræ ac Valensium nunquam fuit viribus animi tui obistere, neque rebelles esse: cupivimus viciniam circumstantem in utroque eventu, amicos nostros tuos numerari subditos, & libertatem tuam a te redimi, censum, subsidium, & subventionem quantum scriptum est solvemus. Et per hunc huiusmodi amicum Architam damus, & si majorem denique quantitatem cupis, curabimus subveniri siti tuæ. Vale.

CURIUS S. D. P. SAMNITIBUS.

Usque potuistis viribus, animo meo obsequi nolulistis. De Valensibus certus eram: vos vicinatesque omnes ut pareant Senatui volo in deditionem, neque meos vestros amicos voluistis, neque

(a) Numantiam.

vestram neque illorum libertatem redimetis; Censum aurumque vestrum, cum mihi Archita minor vobis fidus obtulisset, repudiatum fuit; Nam habere aurum non mihi præclarum videtur; aurum nolo, sed illos volo, qui possident aurum. Postremo pecuniam vestram per eundem, eandem non visam non numeratam remitto. Cavete. Valet.

5. SENATUS S. D. P. FABIO Consuli.

Umbriam cremari, moleste tulimus, & Apuliam minorem solo equari & prostratam esse, molestius fuit; Consuevit Senatus civitates quas ad deditionem ceperat, perservare. Et Senatui gloriæ & honori ac utilitati ut hæc supersint, maxime quæ armis vincantur. Dolo nullatenus pugnare stude, quoniam Senatui & tibi esset dedecori. Denique esto vigil ut soles; mortui sunt inimici, nondum earemus hostibus; omnis patria destructa est; hinc prodiones, hinc clandestina bella exoriri. Tu ita salvus sis, ut tibi sat sit & necesse. Vale.

6. FABIUS CONSUL S. D. P. SENATUI.

Umbriam cremari feci, quoniam erga Senatum nullam penitus fidem cognovi. Apuli nullam habent fidem. Civitates quas fidas inveni; & supersunt, reliquas vi & armis, solo prostrari feci. Id Senatus & gloriæ interest, ego vigil ero, nondum carere hostibus sat intelligo, neque bellum extinguere. Proditores timeo, quoniam nisi in quibus confidimus, decipi non possumus. Ut pugnem dolo, prius moriar. Meum velle ac posse in armis est. Demum ut mihi necesse est salvum putetis. Vale.

7. CATO Uticensis S. D. P. SCIPIONI suo. Mirifice laudat

Senatus Scipionem & cunctis præfert eum.

Obsecro te mi Scipio, ut iudicium tuum erga Senatum non mutes ab invido, ab inceptis non desistas: ubique sunt detractores bonorum, tu unus diu notus es Senatui. Novit omnis Senatus, quot labores, quot sudores, quot angustias, quot pericula, quot vulnera, sitim, famem, dolores pro Reipublicæ salute passus es; quot bella gessisti, quot regiones, provincias, civitates, arces, terras, oppida, rebelles, in deditionem cepisti; quam proprii sanguinis magnam copiam pro honore Reipublicæ effudisti. Quot cicatrices tuæ cuti insunt; pace aliorum, neminem posse reperiri clariorem. Quis tot signa, tot præsidia, munera, dignitates, commoditates, honores, laudes, ac triumphos, Romanæ attulit Reipublicæ. Neque fuit neque erit vir similis Scipioni, nec doctior, nec Africano melior. Te in vidi odiunt, non te, sed gloriam, honorem ac dignitatem. Non desistas obsecro, quoniam non resolum, sed posteros tuos claros facis. Innumeri de te laudes cantant in chronis, in foro, super tabula aurea sculpturam tuam auream impressam aureatis litteris, ad laudem Scipionis, quique legere possunt. Æquo animo injuriam ferre potes, quæ non Senatui sed tibi illata est; Quis autem, quid vero clarius, quid salubrius, quid elucetius, quid utilius faciet pro salute

post mortem adorabat eam, anniversario die tulere oblationes & sacrificiis adhuc etiam venerantur. Vale.

11. SUPPLICIUS Augur S. D. P. SENATUI.

Rogat ut augeatur sibi exercitus propter multiplicatos hostes. Hodie IV. KL. Quintil. Bysantini, Cimbri, Persici, Gallici, Phrygii, Arabici, Indiani, Chaldæi, & nonnullæ barbaræ & externæ nationes, in magna copia una confederati contra Senatum prope Albanos, equites, milites, & pedites, incredibili copia apparuerunt; qui terram totam & provinciam Romanam omnem curritant, captivos capiunt, prædas rapiunt, castra vincunt, nonnullas civitates obsessas tenent; in alto vero prope littora naves centum triginta. Triremes quinquaginta septem, bellatorum classes quadraginta. Sagittas pulvere ac ferro munitas. In dies litus discedunt, littora curritant, prædas magnas intra lucos faciunt, provinciam destrunt, adeo terra, mari, ac undique vexant, quod nunc tota provincia nutat: & sumus omnes sub magno timore ac metu percussi: & nisi quam citò provideatur nobis, vetor ne omnis Senatus & salus Reipubl. evertatur. Caput ipsorum qui atrociores sunt Arabicos fecerunt, quibus non verbis obstandum est, sed armis. Hi non intelligunt, mortem quærunt, timorem nullum noscunt: Jus non habent, humanitate carent, superbi, elati, victoriæ insolentes, armis feroces, hostes pacis: obsecro exercitum augeatis. Omnes Romanos milites, equites, plebis Quirites, Sabinos festinantes mittaris. Vale.

12. CAMBIUS ADOLESCENS S. D. P. GENUTIO

LIBICO optimo Præceptori.

Vere ego cum adolefens, quousque parvi mandatistuis, liber fui: quousque monitionem tuam servavi, in viam steti: quousque præceptis obedivi, mihi profuit. Tunc neque sodalitates, neque amores, neque mulieres me a via virtutis movebant. Nunc autem in rete passionis involutus sum propter sodalitatem & mulierum commercium. Nunc parentes, amici & affines præter consuetudinem & doctrinam tuam noscunt me exultantem. Et quamvis id noscam & me peccasse, in viam redire non possum. Ex vicinitate verum est quod interdum sequitur commodum & incommodum. Ego ætati languorique & mulierum facetiis obstare non possum; ætas me impulit, amor vexat, sodalitas inducit, formositas alicujus me cogit & premit: diligoque & diligor, timeo ab amore hamo capiar, cum aliquorum exempla considero: Ego adolefens tamen si adolescentulam diligo: novi me ab illa diligi: tandem nobilis est adolefens & formosa, me nudo amore complectitur. Exardeo, fio in dies frequens, novus miles sum,

falli

falli vereor, nescio mores mulierum si blanditiæ sunt fraudes; multi ajunt, multi negant, nonnulli affirmant. Tantum voluptates me adolescentem oblectant, suavitates gustavi. Dolere me ut illam perdam perire video, falli timeo, dimittere non possum, solvi non gestio; honor me ex alio reducit, honorem & voluptatem novi simul regnare non posse. Cuperem quam cito te rediturum ut me juvares, a rebus solveres, tuo judicio ac consilio sanari volo. Cura obsecro, ut honorem meum (si fieri potest) simul cum jocunditate domus meæ salves. Vale.

13. CORNELIA S. D. P. JUSTINO suo.

Obsecro sit tibi cura mei, nemo alter superest, qui erga me pietatem exhibeat, orbata sum parentum, germani diem clausurunt, omnes mei reliquerunt, sola & unica sum adolescens & pauper, quo vadam nescio, sumprus & unde vivam, mihi deest, nec aliquid habeo. Nonnulli mali suasores, qui me egenam norunt, quæritant contra honorem meum, instant & volunt, & hi qui possunt jubent. Quam consentiam, prius mori statui; & ut possim me salvari, si lubebit, & ut sim in loco tutiori sub protectione & regimine uxoris tuæ, quæ me nutrit, cuperem erudiri affecto tuo patrosinio salvari ab istis insolentibus & honorem meum defendere. Non vincere vereor, sed timeo ab illis decipi. Vale, & me ab istis custodias salvesque.

14. LUPIO S. D. P. LIRIDIONI.

Senatus decrevit leodomios; pathaphicios, semosithanes; andidaon; althafos, preindios; leudianos, trucidari, mori, cremarique apud Olympianum si infra VII. KL. Octobr. Varium Genuitium paruum, & Archidianum, non liberabunt. Statuit, jussit, voluit, & decrevit, tempus illud præteriri nullo modo, donec infra illos salvos, solutos, & liberos videat. Vale.

15. LIRIDIO S. D. P. LUPIONI.

Summatim disponat Senatus de captivis illos mori, cremari aut membra singula divelli: quoniam Varium nostrum & Genuitium & Archidianum mortuos vidi in opprobrium Senatui. P. R. jugulari illos jussit & fecit præses leodomiorum, & sanguinem illorum servant, cum quo singulos captivos antequam ponantur in carceribus linguam lavant quod significat mori, aut ex carceribus nullo unquam tempore solvi. Vale.

Quinti Curtii, & aliorum Epistolæ expliciunt.

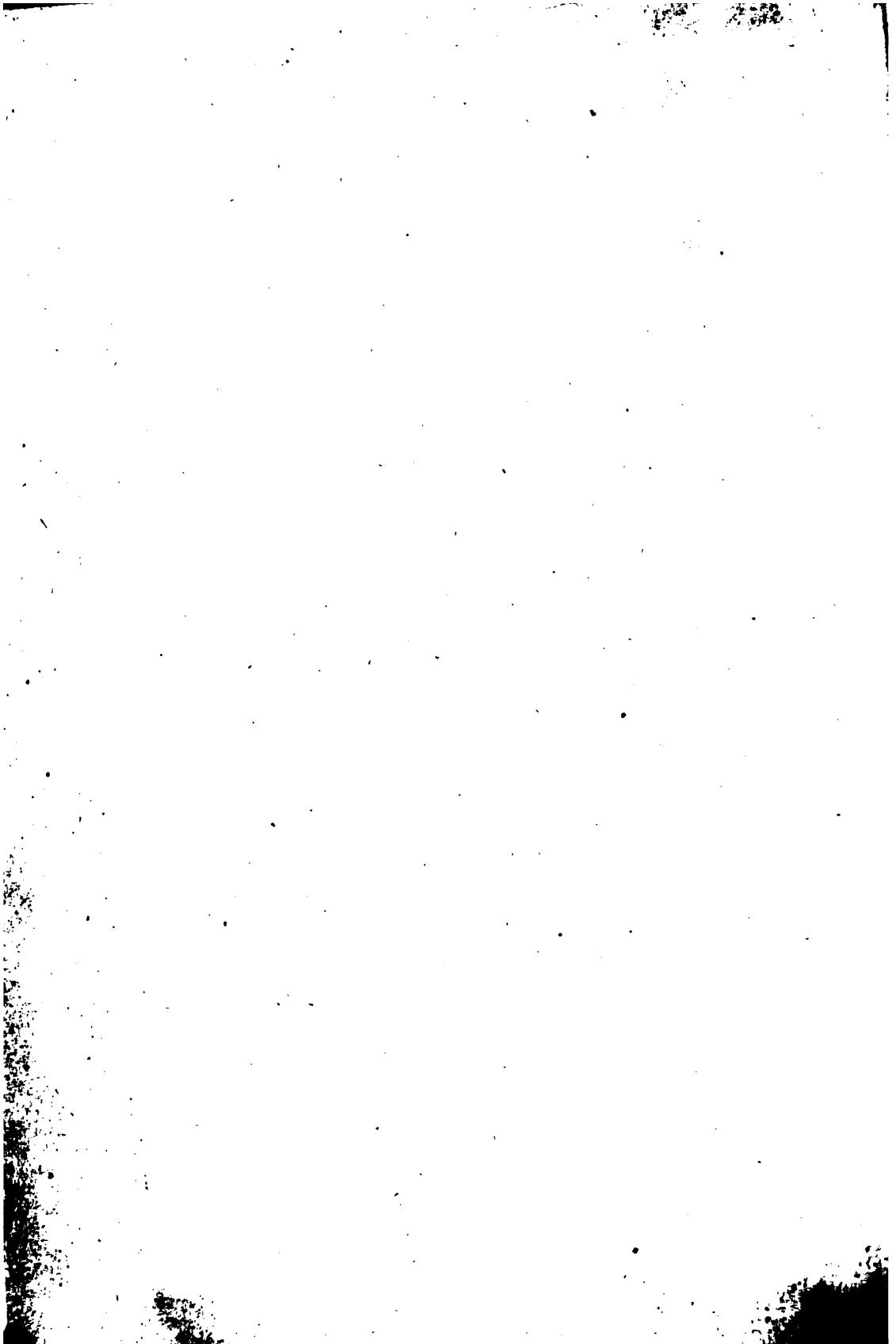
Laus Deo.

Impressum in inclita civitate Regii: per me Ugonem de Rugeriis civem Regiensem. Dominante Bononiæ Joanne II. Bentivolo. Anno Domini MD. ultimo Augusti.

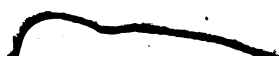

13

N11434561

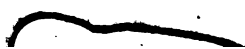

N11434

N1143

2014/12/20

[The main body of the page contains extremely faint and illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the paper. The text is too light to transcribe accurately.]

N11431

2000

[The body of the document contains extremely faint and illegible text, likely due to low contrast or scanning quality. The text is organized into several paragraphs, but the specific content cannot be discerned.]

N11434

